MEMÒRIA CIENTÍFICA DE LA PROSPECCIÓ AL FONS DE VALL DEL MADRIU-PERAFITA-CLAROR

4 de maig – 14 de juny de 2013

15 de juny – 2 de juliol de 2014

Departament de Patrimoni Cultural
Àrea de Protecció del Patrimoni Immoble
Àmbit de Recerca Històrica

Abel Fortó García
Olivier Codina Vialette
Àlex Vidal Sánchez
Ferran Pujol Giménez

Aixovall, 9 de novembre de 2016

ÍNDEX GENERAL

- Fitxa tècnica ***4***

1. Introducció ***5***

2. Marc geogràfic ***9***

3. Antecedents històrics i arqueològics ***12***
3.1. La vall del Madriu-Perafita-Claror dins la història andorrana
3.2. Història de la recerca

4. Criteris metodològics ***35***

5. Descripció de les estructures documentades (campanyes 2013 i 2014) ***47***

5.1. SASSANAT 48
5.1.1. Sassanat 1 (SS1) *48*
5.1.2. Sassanat 2 (SS2) *51*

5.2. EL BOÏGOT 56
5.2.1. El Boïgot 1 (BO1) *56*
5.2.2. El Boïgot 2 (BO2) *60*

5.3. ENTREMESAIGÜES 66
5.3.1. Entremesaigües 1 (EA1) *68*
5.3.2. Entremesaigües 3 (EA3) *76*
5.3.3. Entremesaigües 4 (EA4) *77*
5.3.4. Entremesaigües 5 (EA5) *83*

5.4. RÀMIO 92
5.4.1. Ràmio 1 (RM1) *94*
5.4.2. Ràmio 2 (RM2) *121*
5.4.3. Ràmio 3 (RM3) *130*

5.5. CAMÍ DE L'OVELLA MORTA (COM) 140

5.6. SOLÀ DE RÀMIO (SR) 148

5.7. L'ESTALL (ES) 162

5.8. FONTVERD 178
5.8.1. Fontverd 1 (FV1) *180*
5.8.2. Fontverd 2 (FV2) *198*

5.9. CARBONERES DE FERRER (CF) 212

5.10. FONTFRED (FF) 220

5.11. BAELL 226
5.11.1. Baell 1 (BA1) *227*
5.11.2. Baell 2 (BA2) *229*
5.11.3. Baell 3 (BA3) *235*

5.12. CAMÍ DE LA COLLADA DE LA MAIANA (CCM) 240

5.13. TOSSA PLANA I COLLADA DE LA MAIANA (TP i CM) 258

5.14. CAMÍ DEL PORT (CPT) 262

5.15. CLOTS DEL PORT (CLP) 276
5.16. PLANELLS DE PERAFITA (PLP) 284
5.17. CAMÍ DE L'ESTANY DE LA NOU (CEN) 290
5.18. ESTANY DE LA NOU (EN) 298
5.19. CAMÍ DE L'ESTANY (CE) 302
5.20. CLOTS DE LA TORA (CLT) 308
5.21. CAMÍ DE CLAROR (CC) 318
5.22. CAMÍ DE PERAFITA (CP) 324
5.23. PLETA DE PERAFITA 5 (PTP5) 338
5.24. PLETA DE PERAFITA 2 (PTP2) 350
5.25. PLETA DE PERAFITA 1 (PTP1) 358
5.26. ORRI DE MATEU (OM) 366
5.27. PLETA DE PERAFITA 4 (PTP4) 370
5.28. PLANELL DEL BISBE (PLB) 376
5.29. COSTA DE PERAFITA (CSP) 386
5.30. COSTA VERDA (CSV) 392

6. Conclusions generals de les prospeccions 2013 i 2014 394

6.1. LES OCUPACIONS AGROPECUÀRIES DE FONS DE VALL I MUNTANYA MITJANA 396
6.2. LES OCUPACIONS RAMADERES D'ALTA MUNTANYA 405

7. Aproximació a la representativitat global del mostreig. Evolució del coneixement sobre la VMPC a partir de les prospeccions realitzades (2003-2014) 411

7.1. FASES DE PROSPECCIÓ I ESTRUCTURES DOCUMENTADES 412
7.2. CATEGORITZACIÓ I TIPOLOGIA DE LES PRINCIPALS ESTRUCTURES DOCUMENTADES 420
7.2.1. Camins i sendes 422
7.2.2. Les estructures d'hàbitat i d'emmagatzematge 427
7.2.3. Les estructures parcel·làries i d'irrigació 429
a) Els murs de contenció i de tancament 429
b) Els sistemes d'irrigació 432
7.2.4. Les carboneres 435
a) A l'entorn de les datacions de les carboneres de la VMPC 437
b) La tipologia de les carboneres 442
c) Carboneres i espai carboner 443
7.3. VENTILACIÓ DEL REGISTRE I PRINCIPALS CARACTERÍSTIQUES DEL TERRENY 453
7.3.1. Potencial estadístic de les zones no prospectades 463

8. Estat de conservació de les estructures i zonificació patrimonial 469

8.1. AVALUACIÓ DE LES ESTRUCTURES 469
8.1.1. Els camins 469
8.1.2. Les estructures d'hàbitat i emmagatzematge 474

8.1.3. Les estructures relacionades directament amb l'explotació agropecuària *478*
8.1.4. Els sistemes hidràulics *481*
8.1.5. Les carboneres *485*

8.2. ZONIFICACIÓ PATRIMONIAL DE LA VMPC 486
8.2.1. Marc general *486*
8.2.2. Arqueologia i patrimoni arquitectònic *487*
8.2.3. Zonificació *489*
a). Zones de protecció genèrica (ZPG) *491*
b) Zones d'activitat tradicional (ZAT) *493*
c) Zones d'actuació especial (ZAE) *495*
d) Zones de risc patrimonial (ZRP) *497*
e) Zones de reserva patrimonial/arqueològica (ZRA) *499*

9. Bibliografia ***501***

ANNEX. *Base de dades d'estructures documentades durant les campanyes de prospecció 2013 i 2014* *1 a 57*

FITXA TÈCNICA

JACIMENT:	Vall del Madriu-Perafita-Claror
PARRÒQUIA:	Escaldes-Engordany
COORDENADES (L III):	X: Y:
PLÀNOL DE SITUACIÓ:	1:5.000 Fulls 5-14-2, 5-14-4
CAMPANYES:	4 de maig – 14 de juny de 2013
TIPUS DE BIC:	Paisatge cultural
CRONOLOGIA:	Prehistòria / Edat mitjana – Edat contemporània
COORDINACIÓ:	Abel Fortó García i Àlex Vidal Sánchez
TÈCNICS:	Ferran Pujol Giménez, José Miguel Gallego i Òscar Augé Martínez
PROMOTORS:	Ministeri de Cultura – Òrgan gestor de la Vall del Madriu-Perafita-Claror

1. Introducció

En aquest document es detallen els resultats de la prospecció feta al fons de vall del Madriu-Perafita-Claror (VMPC), dirigida i coordinada pels arqueòlegs del Departament de Patrimoni Cultural (PC). El document s'estructura en quatre parts, una primera d'introductòria en què es plantegen el context físic i històric i els criteris metodològics, una segona en què es presenta una descripció tècnica de les restes documentades, una tercera en què es plantegen unes conclusions, una quarta on es fa una avaluació i una diagnosi patrimonial de les restes i, finalment, un annex amb la base de dades de les estructures documentades durant les dues campanyes. Atesos els objectius fixats conjuntament per la direcció de Patrimoni Cultural i la direcció de la Gestió de la VMPC, aquest document desenvolupa dos eixos: un respon a la generació de la memòria arqueològica de les prospeccions 2013/2014, l'altre a una síntesi a partir dels resultats de totes les fases d'inventari efectuades a la VMPC per tal d'elaborar la diagnosi i poder establir una zonificació patrimonial global a partir d'un coneixement actualitzat.

L'objectiu principal d'aquesta prospecció responia a la necessitat de completar la carta arqueològica dels espais més sensibles, o més transitats, d'aquest paisatge cultural. La finalitat era generar la documentació bàsica necessària per fonamentar la gestió del bé protegit, particularment els aspectes associats amb el seu pla d'usos i el pla de conservació. Per dur a terme aquesta tasca es preveia fusionar els inventaris previs existents per establir una cartografia tan exhaustiva com fos possible, emprendre dues campanyes de prospecció que servirien per completar el catàleg de jaciments i estructures i corregir la localització d'algunes d'aquestes estructures.

La VMPC va ser inscrita a la Llista del Patrimoni Mundial de la UNESCO l'1 de juliol de 2004, i va ser declarada Bé d'Interès Cultural pel Govern d'Andorra, en la categoria de paisatge cultural, el 27 d'octubre de 2005. Més tard, el 28 de desembre de 2011, es va aprovar el Pla de Gestió, que havia de fixar els objectius de la gestió i la conservació de la VMPC.

La protecció patrimonial de la vall (BIC) i el seu reconeixement internacional es fonamentava essencialment en tres aspectes. D'una banda, la VMPC acull una acumulació d'estructures força important que és indicativa de l'evolució dels

usos i activitats que s'hi han dut a terme al llarg de la història. En segon lloc, la vall té uns valors naturals molt interessants, tant pel que fa al mosaic d'hàbitats, la geologia i la geomorfologia, com a la fauna. Aquests elements, bona part dels quals deriven de l'ús històric de l'espai, enriqueixen els seus valors culturals i en són indissociables. En tercer lloc, tots aquests elements presenten, en conjunt, una gran integritat resultant, en gran part, del fet que mai s'hi hagi construït una via rodada d'accés i que, de retruc, el paisatge cultural de la VMPC hagi quedat al marge del procés d'urbanització contemporani. La vall és un reservori de les formes de vida tradicionals i il·lustra l'evolució històrica d'Andorra. Finalment, i derivat dels punts anteriors, l'espai de la vall esdevé un pol essencial amb un doble vessant de coneixement i difusió, ja que d'una banda és un laboratori de gran importància per a la ciència (història, arqueologia, biologia, geologia...) i, de l'altra, permet realçar aquests valors i els resultats dels diferents estudis i, per tant, divulgar i socialitzar el conjunt (Govern d'Andorra 2003; 2005).

Patrimonialment, l'any 2011, de resultes de les diverses campanyes organitzades essencialment per ICOMOS Andorra i l'Institut Català d'Arqueologia Clàssica (ICAC), la vall havia estat objecte d'una documentació i recerca important. Tot i això, aquest coneixement s'havia d'ampliar per tal de completar l'inventari del patrimoni cultural de la VMPC.

Aquesta tasca es feia imprescindible per lliurar una documentació útil a l'hora de desenvolupar el futur pla de conservació del bé protegit, que havia de ser encarregat per l'òrgan gestor. En efecte, fins a aquell any, diversos sectors havien quedat exclosos de les fases de prospecció i/o documentació. D'una banda, la tasca d'ICOMOS Andorra havia estat aturada abans d'haver cobert tota la superfície de la vall i, de l'altra, la recerca de l'ICAC s'havia centrat en la capçalera de la vall, és a dir, l'espai situat per damunt de la cota 2.000 (vegeu figura 665). Val a dir també que l'any 2012, arran dels treballs puntuals realitzats pels serveis de Patrimoni Cultural en el marc del projecte d'ubicació del nou refugi guardat de la vall, els tècnics del departament es van adonar que, en alguns sectors, aquests treballs necessitaven ser completats, ja que s'havia documentat una quantitat significativa d'estructures que no constaven en els treballs anteriors.

En aquest context, es van encomanar tres fases d'inventari i prospecció als tècnics del departament. Atès que l'objectiu a curt termini era crear una eina per establir el pla de conservació, no era viable programar una cobertura completa del bé. Es van fixar tres prioritats: privilegiar els espais no coberts del fons de vall, centrar-se en els camins més transitats i ampliar el coneixement en els sectors pels quals la documentació prèvia semblava poc representativa. D'aquesta manera es conjuminaven dos aspectes cabdals per a la realització del pla de conservació: documentar les zones amb una concentració determinant d'estructures no documentades i incidir en els sectors més transitats de la vall per als quals s'intuïa una gran pressió d'ús (turística). Cal destacar, però, que la tercera fase de treball, programada per a l'any 2015, no s'ha pogut dur a terme. Conseqüentment, alguns sectors previstos no s'han pogut treballar. És el cas, particularment, del fons de vall, per sota del pont de Sassanat (sectors Sassanat 2 i La Plana), que ha quedat exclòs d'aquest estudi malgrat que es tracta d'un sector on existeixen diversos elements lineals (recs, murs, murs de contenció) i altres estructures que no queden reflectides en l'inventari actual de la VMPC (borda, infraestructures de captació d'aigua, abrics, etc.). A títol de comparació, la densitat d'estructures acumulada dels sectors veïns d'Entremesaïgues supera el llindar de sis elements per hectàrea (vegeu figura 668). Vista la seva similitud tipològica, tot apunta que la part baixa ronda aquestes xifres i, conseqüentment, que les conclusions de la diagnosi patrimonial són extrapolables fins a la desembocadura del Madriu a Escaldes.

2. Marc geogràfic

Situada al sector sud-oriental del Principat d'Andorra, la vall del Madriu consisteix en una vall lateral, amb orientació est-oest, estructurada a partir del riu homònim, subsidiari del Gran Valira, que drena les aigües del massís granític de Gargantillar-l'Illa i el metamòrfic del port Negre. La seva conca hidrogràfica té dos eixos fonamentals, el principal configurat pel mateix riu Madriu, amb un recorregut total d'11,5 km, que neix al port de Vallcivera (2.568 m) i el pic de la Portelleta, i un segon constituït pel riu de Claror-Perafita, amb la capçalera sota la Torre dels Soldats (2.760 m) i al port de Perafita (2.591 m), tributari del primer (amb l'aiguabarreig a l'altura d'Entremesaigües). Aquesta conca hidrològica està complementada per diversos estanys d'origen glacial (entre els quals destaquen els de l'Illa, Forcat, la Bova o la Nou) a les zones de Gargantillar i Perafita (Govern d'Andorra 2003; 2005).

L'extensió total de la VMPC és de 4.106 ha, i el seu territori queda repartit entre les parròquies d'Andorra la Vella, Encamp, Sant Julià de Lòria i Escaldes-Engordany –la que posseeix més porció del territori–, mentre que per les bandes sud i est limita amb les comarques catalanes de l'Alt Urgell i la Cerdanya, respectivament.

Pel que fa a la litologia, la VMPC queda inscrita, majoritàriament, dins del batòlit granític d'Andorra-Montlluís, tot i que divideix el territori en dues unitats geològiques regionals diferenciades. D'una banda, la zona del sinclinal de materials paleozoics d'Encamp, i, de l'altra, el plutó andorrà (Govern d'Andorra 2003; 2005).

Pel que fa a la geomorfologia, hem de destacar l'impacte del modelat glacial durant el pleistocè, fins al punt que s'afirma que «sa morphologie et la richesse de modelés qui l'accompagnent font de la vallée l'ensemble le plus emblématique de la Principauté, aussi bien pour sa valeur scientifique et didactique que paysagère» (Govern d'Andorra 2003, 49). Aquesta acció es produí fonamentalment entre el prewürmià (50000 BP) i el tardiglacial (12000 BP), però també va ser significatiu l'impacte de la petita edat de gel (segles XV-XIX), un fet de gran rellevància perquè fa de la vall un referent en l'estudi de l'evolució climàtica. D'aquesta manera, les valls tenen una morfologia de secció

en U, fruit del modelat mecànic per l'avançament de la massa de glaç, i s'han format uns circs força espectaculars a les seves capçaleres. Cal distingir, però, una morfologia més agressiva al límit sud, amb forts pendents, mentre que al límit nord són més suaus, amb uns circs menys encaixats (Govern d'Andorra 2003; 2005).

Dos aspectes molt característics de la vall són l'altitud i l'orientació. Pel que fa a l'altitud, el gradient és molt marcat, amb un desnivell de 1.850 m (dels 1.055 m al punt més baix a Escaldes, als 2.905 m del pic de la Portelleta), i alhora hi ha una gran varietat d'orientacions locals. Aquests dos factors, juntament amb la topografia, són clau, ja que en depèn una gran variabilitat d'espais, de tipus de vegetació i, molt important per al tema que ens ocupa, d'usos pel que fa a l'activitat humana. De fet, *grosso modo*, s'havia definit una cota altitudinal a l'entorn dels 1.650 m, on es diferenciava un espai més aviat dominat per terrasses agropecuàries per sota d'aquesta cota (allà on els pendents no eren gaire acusats), i un espai més extensiu amb predomini de pastures naturals per sobre de la mateixa cota (Govern d'Andorra 2003, 47). Val a dir que, a partir d'aquest estudi que presentem, potser caldria revisar aquesta frontissa i, segons l'època, situar-la més aviat entre 1.900-2.000 m pel que fa estrictament a la vall del Madriu, i al voltant dels 1.570 m en el cas de la vall de Perafita, com veurem més endavant.

Pel que fa al paisatge, podem distingir tres grans unitats. D'una banda, el paisatge supraforestal, per sobre dels 2.400 m i dominat per prats d'alta muntanya, amb presència d'estanys i tarteres (sobretot a la banda de Perafita i Claror). D'altra banda, tenim els vessants, amb un domini d'arbrat dens, amb corredors d'allaus, canals i puntualment algunes tarteres, que, malgrat la seva aparença hostil per a l'activitat humana, seran també un espai de captació important, molt relacionat amb l'explotació forestal i el carboneig. Finalment, tenim el fons de vall, solcat per la xarxa hidrogràfica i amb un impacte antròpic molt més evident, amb profusió de prats de dall, terrasses i estructures d'hàbitat (Govern d'Andorra 2003; 2005).

Cal esmentar, finalment, que a partir dels criteris de la Unió Europea es comptabilitzen fins a 38 hàbitats naturals que, segons una avaluació crítica i

amb un barem d'1 a 4, donen un resultat de 4,7 ha amb un valor superior a 3,5, i de 213,7 ha amb un valor entre 3 i 3,5 (Govern d'Andorra 2003, 91).[1]

[1] Per a més informació sobre el conjunt del medi físic, remetem als treballs esmentats al text: el dossier per a la seva inscripció a Patrimoni Mundial, *La vallée du Madriu* (Govern d'Andorra 2003), i l'*Estudi sobre la vall del Madriu-Perafita-Claror. Patrimoni Mundial,* elaborat per definir l'entorn de protecció (Govern d'Andorra 2005).

3. Antecedents històrics i arqueològics

En primer lloc cal precisar que la delimitació topogràfica del bé declarat no cobreix la totalitat del territori que condicionava l'activitat generada o rebuda per la vall. Des d'un punt de vista ramader, els emprius de Perafita i Claror s'incloïen en l'àrea d'influència de la Rabassa i de la Peguera i integraven unes rutines ramaderes gestionades pel Comú de Sant Julià de Lòria. El mateix passava, lleugerament més al nord, amb el bestiar que provenia de Prat Primer (Andorra la Vella). Per la seva banda, la part baixa del Madriu integrava el parcel·lari agropecuari del Quart d'Escaldes. Segons els casos, la muntanya mitjana del Madriu rebia els inputs de la comunitat pròxima del Quart d'Escaldes o de la parròquia d'Andorra,[2] mentre que a la part superior, el dret de veïnatge obria el bosc i la pastura a totes les cases de la parròquia d'Andorra, fossin comunals o d'empriu. Els sectors indivisos no es limitaven als deures de rebuda delimitats a l'interior de la Vall, també s'hi afegien els drets d'Andorra la Vella d'emprivar sobre les muntanyes superiors de l'est, cap a la Cerdanya (Vallcivera i vall de la Llosa) (Codina 2003, 45). Més recentment, els drets de carboneig de la farga del Madriu del segle XIX s'estenien sobre els boscos d'Engolasters i, al segle XX, la gestió de l'aigua integrava un nivell nacional per a la producció d'energia (FHASA i posteriorment FEDA) i un de parroquial per a l'aigua de boca (CAPESA).

3.1. La vall del Madriu-Perafita-Claror dins la història andorrana

Documentalment, el primer text que fa referencia a la vall del Madriu és la sentència arbitral sobre les muntanyes de Frontanyà i de Perafita dictada pel comte Roger Bernat III de Foix el 6 d'octubre de 1289 (Baraut 1988, doc. 138). Aquesta disputa entre els habitants d'Andorra la Vella i de Sant Julià exemplifica un moviment més ampli a l'entorn de l'explotació de les zones d'alta muntanya que, a partir de les darreries del segle XIII, enfrontava les comunitats andorranes, o fins i tot, les oposava amb comunitats de fora d'Andorra.

[2] Jeràrquicament, les reglamentacions comunals s'imposaven a les dels quarts. L'autonomia del veïnat es limitava a la part inferior de la vall, essencialment rebaixants, solans i conreus, sempre que les seves normes no contradiguessin les decisions comunals.

Aquestes disputes es focalitzaven fonamentalment en dos principis: el dret de propietat (la comunitat local que reclama el territori com a propi) i el dret d'ús (la comunitat forana que reclama el seu dret d'empriu sobre un territori que no li és propi). Aquestes disputes semblen ser una conseqüència directa de factors diversos interrelacionats: d'una banda, el creixement demogràfic; d'altra banda, el pes més important que pren la ramaderia en l'economia de les comunitats a partir d'aquest moment, i, finalment i derivada dels dos factors previs, una pressió creixent sobre les zones de pastura i bosc (Viader 2003; Codina 2005, 91-110).

No hi ha cap referència documental específica sobre la implantació i el sistema d'explotació a la VMPC durant aquest període o fins i tot durant els inicis de l'alta edat moderna. En tot cas, a partir de la documentació general sobre el Principat s'entén que aquest espai s'inscrivia dins la dinàmica d'explotació habitual a la resta del territori. És a dir, amb una zona d'*estives* a la part alta de la vall i, probablement, amb uns *cortals* a la zona situada per sota dels 1.800-2.000 m (una zona que inclouria de ben segur Entremesaigües i Ràmio). Desconeixem el *terminus ante quem* d'aquest fenomen, però les seves arrels apareixen clarament en la documentació del segle XVI i posterior. Pel que fa a aquests cortals de la VMPC, l'absència de textos directes no permet afirmar categòricament que fossin objecte d'una ocupació estable durant tot l'any a l'edat mitjana o en èpoques anteriors. Ara bé, atès que el creixement altitudinal de l'hàbitat –potencialment afavorit per un òptim climàtic– sembla generalitzat tant a Andorra com a la resta dels Pirineus, aquesta hipòtesi pren força.[3] Al cap i a la fi, l'altitud de les restes documentades a la VMPC és comparable amb la de les altres zones habitades del Principat durant aquest període. A la zona propera, els cortals d'Engolasters, Roland Viader (2003, 431-438) demostra que durant el període medieval es tractava d'un nucli relativament important en el qual els habitants sojornaven de manera perenne. La documentació dels segles XVII i XVIII menciona principalment unes bordes i uns cortals d'ús temporal els propietaris dels quals vivien més avall, a la falda de la muntanya (Noguer) o al fons de vall (Escaldes-Engordany). Ara per ara, és el testimoniatge més convincent i proper d'aquest moviment d'implantació. La

[3] Pel que fa a la Cerdanya vegeu, entre d'altres, Bille/Conesa/Viader 2007, 177-192.

comparació amb les dades modernes, per contra, evidencia una retracció de l'hàbitat permanent i una gestió temporal d'aquest espai coetani de la petita edat de gel que uneix els períodes medieval i modern.

Durant aquest període, el principal motiu d'impacte humà sobre la vall era el relacionat amb les activitats agrícoles i ramaderes. Al Madriu, la problemàtica dels emprius il·lustra clarament que les zones situades per sobre dels 2.000 m es dedicaven a la ramaderia. Per sota d'aquesta cota, ambdues activitats es combinaven. Fins i tot, atès que la vocació agrícola apareix cada cop més com un dels elements fonamentals en la creació dels cortals medievals, és plausible que aquesta activitat hagi tingut un paper destacat en el tipus d'aprofitament que es feia en zones com ara Baell, el Pla de la Farga, Fontverd, l'Estall, Ràmio, Entremesaigües, el Boïgot, la Plana o Sassanat. A la part baixa, malgrat els canvis, l'explotació moderna s'inscriu en la mateixa lògica, mentre que la reglamentació excloïa la part superior de l'aprofitament agrícola ordinari.

Fins al segle XVI, els diferents canvis d'explotació i la variació del tipus d'aprofitament de les zones s'havia fet en el marc consuetudinari estipulat per la normativa comunal (bans i tabes). Les modificacions topogràfiques (delimitació efectiva dels sectors), els canvis de calendari (data d'obertura i de veda dels sectors) i l'actualització dels usos (quantitat i tipus d'animals autoritzats) regulaven les activitats de la vall. L'adscripció d'una parcel·la o d'un sector particular als rebaixants, als solans o al comunal feia variar el dret d'accés del qual es beneficiaven les cases de la parròquia i, de retruc, els canvis normatius permetien adaptar-se a la climatologia i servien per modular la pressió exercida sobre cada sector.

Les rutines ramaderes definides mitjançant les tabes dividien el territori en cultius o terres, en solans o deveses i en rebaixants. Aquests limitaven amb les estives. Cada zona era oberta als animals durant un període diferent per tal de cobrir les necessitats anyals del bestiar (estabulat). Quan entrava en el terme comunal, el bestiar transhumant integrava aquestes rutines, que regulaven l'estada dels ramats privats i dels que dirigien l'eguasser o el vaquer comunal. Un sector, o una porció de sector, podia ser adscrit temporalment a una o altra d'aquestes zones per incrementar la superfície utilitzable per tots durant un període concret; alguna vegada, aquestes segregacions es dedicaven a un

tipus de bestiar particular i, en altres casos, canviaven definitivament d'estatut. Per exemple, el mes de gener del 1774 es va delimitar un nou rebaixant. S'iniciava a la part baixa de Baell i s'estenia fins a Fontverd, del pla de les Heres anava fins a l'Estall i de la part baixa del Solanet de Ràmio es perllongava fins al cortal del Tut (ACA, llibre d'actes 12/01/1774). El terreny se segregava de Baell, de les Heres i del Solanet de Ràmio. Aquests tres espais corresponien a uns sectors d'estives particulars, la gestió territorial dels quals es va modificar durant la primera meitat del segle XVII.

Les estives es diferenciaven bàsicament segons dos criteris: la propietat i l'ús. Pel que fa a la propietat es distingien, d'una part, les terres que pertanyien al Comú (comunal), on pasturava el bestiar capitanejat per ramaders de la parròquia (bestiar propi i bestiar de conlloc[4]), i, de l'altra, els sectors on el Comú només disposava d'un dret de peixena compartit amb una altra institució (emprius). L'explotació de les primeres es feia de dues maneres: una part de les herbes, que quedava a benefici de la col·lectivitat, seguia regulada per les tabes comunals, mentre que la resta integrava un mecanisme de gestió indirecta, els cortons. Per fer-ho, es delimitaven unes zones de peixena temporal (cortons) que s'arrendaven al més-dient per la durada d'una temporada estiuenca. Tradicionalment, l'obertura es feia, segons els casos, entre el dia de sant Bernabé (11 de juny) i el de sant Pere (29 de juny), i el tancament, entre el dia de sant Ot (7 de juliol) i el de sant Lluc (18 d'octubre). Els actes privats mostren que, generalment, el període d'ús efectiu era més curt. L'estada variava segons els condicionants de la transhumància i s'ajustava a la data de les fires a les quals es pretenia vendre el bestiar (fires de tardor que s'iniciaven al setembre).

L'adopció del sistema d'arrendament de les herbes (cortons) no fou coetani en totes les parròquies andorranes i s'esglaona entre el darrer quart del segle XVI i el primer terç del XVII. Aquest aprofitament ramader de l'alta muntanya contra pagament no s'ha de confondre amb altres casos documentats anteriorment com ara, per exemple, els diners rebuts pel Comú d'Encamp per les herbes d'Engaït i de Montmalús (1325), situades a la franja est de l'entorn de protecció

[4] Es tracta del bestiar estrany que provenia d'un altre comú andorrà o de l'estranger. Aquests animals es rebien en el marc de contractes privats i havien de pagar un dret específic: l'estrany de la parròquia.

de la VMPC (AHN/FCMB, doc. 59). L'associació entre aquest pagament i la realitat, més tardana, dels cortons, no pren en compte el context i la realitat dels arrendaments moderns (Codina 2003, 198). En primer lloc, els diners foren rebuts per una comunitat estrangera malgrat que l'arrendament dels cortons es reservava exclusivament als caps de casa de la parròquia. Els animals dels ramaders estrangers havien d'integrar el conlloc, i els seus propietaris no podien llogar les herbes i havien de pactar l'estada en un acte previ de caràcter privat.[5] D'altra banda, la suma retinguda per Martí de les Bons en nom del Comú d'Encamp mostra que el pagament global havia de cobrir diverses temporades d'estiueig, mentre que els cortons s'arrendaven sistemàticament per una temporada. El document del 1325 es refereix a un acte singular, molt probablement gestionat mitjançant un mecanisme financer del tipus carta de gràcia. Se'n coneixen diversos casos moderns. En tots els casos, l'obertura puntual d'una part del comunal durant diversos anys a un prestador extraparroquial derivava de la generació d'un deute comunal. Per obtenir la liquiditat necessària, el consell autoritzava la redacció d'un acte notarial excepcional. La resolució d'unes situacions peculiars i els drets ramaders associats s'escapen del marc normatiu ordinari dels cortons.

A la parròquia d'Andorra, igual que havia passat en altres comuns, els arrendaments de cortons s'inicien el 1609 amb la delimitació de sectors baixos a prop dels rebaixants (Obac d'Andorra, Enclar i la Comella), que s'utilitzaven durant la intertemporada. El territori superior de la VMPC integra el registre a partir del 1617, quan fou llogada per primera vegada la Ribera dels Orris. El cortó definit l'estiu del 1617 cobria tota la capçalera del Madriu, excloent la part nord-est, que integrava el comunal d'Encamp. Al mateix moment es concedia en bloc el vessant de la solana del Madriu que s'estenia entre la Ribera dels Orris i els boscos d'Engolasters. Progressivament, entre el 1609 i el 1648, aquestes grans unitats foren segmentades.[6] Algunes de les zones baixes

[5] L'arrendament de la Solana del Pas a les comunitats de l'Ospitalet i de Merenç al segle XIX constitueix un cas singular que derivava d'unes decisions judicials.

[6] Toponímicament, la referència a la Ribera dels Orris no desapareix amb la fragmentació del cortó. Dins de la reglamentació, aquest topònim s'utilitzava per qualificar un espai on s'aplicaven les mateixes normes ramaderes i que corresponia a la capçalera del Madriu (cortons de Setut, Sadornet, Baell i l'Estall Serrer).

inicialment arrendades foren eliminades i se n'afegiren de noves (Codina 2003, 98-104; 2005, 91-110; Villalón 2004).

La divisió comunal dels espais ramaders no impedia una gestió privada conjunta dels diversos espais subhastats. Per accedir-hi, els ramaders sumaven diversos arrendaments per a la mateixa temporada.[7] En aquest sentit, cal destacar que el 90% dels actes estudiats foren conclosos durant el primer trimestre de l'any, quan la neu cobria les muntanyes. És evident que, un any per l'altre, els ramaders de la parròquia coneixien el potencial herbós previsible de cada sector, però la data dels lloguers evidencia que la demanda era el criteri fonamental. El valor no es fixava amb relació a un coneixement concret de la qualitat i la quantitat d'herba de la temporada següent, sinó que responia a una necessitat previsible fixada a partir de la ramada transhumant que es pretenia portar a la muntanya. Les fortes variacions interanuals dels preus entre cortons limítrofs, o que presentaven unes qualitats similars, demostra que la millor dita no derivava d'un criteri natural.

Val a dir que, en relació amb el període anterior, el context històric havia canviat força. A partir del segle XVI, i amb molta més difusió al segle següent, s'havien generalitzat unes organitzacions privades, o companyies ramaderes, que no es podien aprofitar de l'aplicació del dret consuetudinari per assegurar l'herba necessària per a les seves ramades. La consolidació generalitzada dels cortons reflecteix aquesta demanda més exigent. Per contra, en un primer moment es tractava d'un fenomen de reestructuració dels ramats. No s'ha de deduir un creixement, automàtic i significatiu, de la ramada i, per consegüent, no es pot assimilar, necessàriament, a un increment proporcional de la pressió sobre el medi. Esquemàticament, una multiplicació de ramats petits i mitjans, gestionats mitjançant uns bans que limitaven l'accés de 250 a 350 ovins per casa, va derivar cap a una realitat més complexa que havia d'integrar les ramades d'unes companyies ovines que sumaven, sistemàticament, més d'un miler de caps (Codina 2003, 193-201).

[7] Ja fos directament, el mateix ramader prenia diversos cortons mitgers, o en associació. Un arrendatari servia de fermança a un altre llogater que, al seu torn, es presentava com a fermança del primer arrendament.

A la VMPC, però, i tal com passa en altres valls andorranes, la generació d'aquest mecanisme no s'aplica a la totalitat del territori i tampoc elimina el sistema de gestió anterior. Tots dos coexisteixen. D'una banda, als emprius, el respecte de l'estatut indivís impedia de cedir l'exclusivitat a un ramader en particular. D'altra banda, cal tenir present que no tot el comunal havia integrat el domini dels cortons. A més, mentre el Comú no especifiqués el contrari, els cortons no llogats podien ser accessibles als habitants.

La posició del consell comunal en relació amb l'ús dels cortons no arrendats varia amb el temps. Amb la implantació del sistema d'arrendament es va estenent la prohibició d'accés als no llogaters per afavorir aquest sistema i mantenir els preus. Al set-cents, aquesta decisió fou un motiu recurrent d'oposició entre els prohoms i els petits ramaders de la parròquia. Les infraccions es multiplicaven. Com a resposta, el Comú intensificava la pressió. Fou dictaminat que tots els animals que no integraven els cortons havien de deixar el comunal. Havien de seguir, obligatòriament, la colla comuna quan passava cap a les herbes cerdanes sobre les quals el Comú d'Andorra disposava de drets de pastura. D'altra banda, s'intensifiquen les sancions als propietaris que no respecten les tabes. El 26 de maig del 1771, el Consell decretava que, al marge del segrest usual del bestiar, les infraccions ramaderes serien castigades amb l'encarcerament. En cada cas, els cònsols, els consellers i els prohoms havien de fixar la durada de la pena d'empresonament (ACA, llibre d'actes, 26/05/1771). Més endavant, davant l'increment del descontentament generat per aquest monopoli de les herbes comunes, la posició comunal se suavitzà. A la fi del segle i al vuit-cents es modificà el territori arrendat. Es reduí la quantitat de cortons llogats. Alguns cortons més marginals, situats a l'oest de la VMPC, foren de nou integrats al comunal –ja no s'arrendaven– i, puntualment, d'altres es deixaren temporalment oberts. Per contra, a l'est, les estives de la capçalera del Madriu es mantingueren en el lot de les herbes llogades (Codina 2003, 439-454).

Des del punt de vista reglamentari, la gestió dels emprius seguia unes normes diferents. Durant la primera meitat del segle XVII s'aplicava puntualment una fórmula d'arrendament. El ramader pagava un cens fixat en formatges pel dret d'ús exclusiu d'explotar un orri en particular. Aquests pagaments en bescanvi

reflecteixen la producció a la qual es destinaven les ramades. L'arrendament dels orris perpetuava un model de producció, i de gestió, anterior al segle XVII, en el qual el ramader cercava els productes derivats de l'ovella (formatge i llana). En els cortons, la major part dels animals (amb predominança marcada de moltons) es destinava a la venda per a carn a les carnisseries de Lleida i de Barcelona.[8] A la VMPC, sovint, una altra diferència entre els dos tipus d'espais ramaders era la prohibició d'introduir ovins estranys als emprius. Aquest bestiar, que prengué una importància relativa creixent en la composició de les ramades durant la segona meitat del segle XVIII, i més particularment al vuit-cents, només podia accedir a les herbes dins d'una colla andorrana que aprofitava el comunal (bans o cortons). La desaparició dels arrendaments d'orris marca el retorn dels emprius al marc general. La dedicació carnissera majoritària a partir del segle XVII havia modificat la tipologia de les ramades i la seva gestió temporal per privilegiar la cria (Codina 2003, 216-223), però no havia eradicat la producció de formatge. En els ramats familiars i per a una part reduïda de la ramada de les companyies, aquesta producció es perpetuava. De fet, els orris no desapareixen de la documentació; els reglaments els mencionen diverses vegades durant el segle XVIII per precisar que el bestiar estrany no podia fer orri a Perafita i Claror. Més endavant ja no es mencionen, quan el Comú estipula que els animals no poden dormir a Perafita i que han de baixar, forçosament, a Ràmio o Entremesaïgues per passar la nit (ACA, llibre d'actes, 29/05/1824).

La plasmació territorial d'aquesta zonificació i de la seva evolució és un repte complicat de resoldre per als historiadors. Les diferents variacions topogràfiques, afegides a la imprecisió en la definició dels límits, dificulten força aquest treball. Tot i això, és possible determinar una repartició proporcional aproximativa de l'ús ramader global de la VMPC per al període modern. Un 45-46%, situat per damunt dels 1.800-1.900 m, corresponia als cortons. Aquesta superfície s'havia sostret del comunal i el 90% de les herbes arrendades foren

[8] Com qualsevol generalització, aquesta afirmació s'ha de matisar. La composició de diverses ramades privades dites *d'orri* mostren, sistemàticament, un fort predomini de les femelles. Per contra, aquesta conclusió no respon a cap norma o prohibició comunal. Segons les necessitats de cada ramader, l'orri podia acollir un ramat diferent (Codina 2003, 202-210).

delimitades al Madriu.[9] Un 7% del territori correspon als vessants abruptes de les obagues de la Farga i de Ràmio, que mantingueren un estatut mitger. Vies de pas cap a Perafita, podien bascular d'un sector a un altre segons les necessitats, tot i que, generalment, es mantenien en el comunal. Per sota d'aquests sectors hi havia els rebaixants i els solans, que integraven una part molt minoritària de terres privades i de concessions de terres comunals. Aquests terrenys eren accessibles a la colla comuna una vegada recollides les collites. La darrera zona, caracteritzada per la gestió col·lectiva del cicle agropecuari anual, totalitzava el 7-8% de l'espai i es concentrava majoritàriament en el fons de vall.

Al segle XIX, l'increment de la pressió exercida pel bestiar gros (equí) es traduí en un creixement d'aquest sector que resultava, essencialment, d'una voluntat d'allargar la intertemporada i de facilitar la recuperació de l'herba per a l'hivern (prats de dall). La creació d'algunes bordes al fons de vall (Boïgot) i a la part superior dels rebaixants (Fontverd), les concessions de drets de *defens*, amb la implantació de les respectives estructures en pedra seca per tancar les parcel·les, completats per uns drets de dallar en el sector baix de les estives (Ingla i Estall Serrer) són els principals testimonis materials d'una evolució que reflecteix el desenvolupament d'un creixent individualisme que modificava el marc d'explotació col·lectiu comunal (*cf. infra*). El pes relatiu d'aquesta zona s'incrementà fins al 9-10% del conjunt. Com ja s'ha esmentat, paral·lelament s'observa un minvament de la superfície de cortons generat per la retracció de la quantitat d'estives arrendades (de 45-46% a 38-39%). Finalment, cal esmentar els emprius, que equivalien al 29-30% de la VMPC. Els dos terços d'aquesta categoria es desenvolupaven a la capçalera de les valls de Perafita, del Port i de Claror.[10] Atès que el seu estatut derivava directament de la seva (no) propietat, aquesta superfície es mantingué estable. D'un moment a l'altre, les fluctuacions només provenien de les divergències en la interpretació de la seva delimitació entre les institucions beneficiàries.

[9] Els cortons de la Tosa i dels obacs s'estenien a l'exterior de la VMPC. Només s'ha comptabilitzat la part interna d'aquests sectors.

[10] No s'han comptabilitzat els emprius que es desenvolupaven fora del territori andorrà, a la Cerdanya i l'Alt Urgell, que integraven les rutines de la colla comuna i pels quals es pagava un cens en natura, el valor del qual esdevingué testimonial durant el període modern.

Al marge de la forta, i creixent, intromissió de l'instrument financer i monetari que implica, la importància proporcional dels cortons evidencia la magnitud del canvi que representaren en l'organització de la ramaderia. Actualment, les zones delimitades a partir de la documentació inclouen diverses partides de bosc i uns sectors de tarteres o cingles.[11] La qualitat ramadera de cada cortó no era constant i la proporció de pastura inclosa en cada sector variava d'un sector a l'altre.[12] No es tenen eines per quantificar-ho històricament. Ara bé, la utilització de la fotointerpretació de la coberta establerta a partir del vol aeri de l'any 1972 i la composició dels hàbitats de l'any 2012 per al conjunt de la VMPC (IEA/CENMA 2012; Carreras *et al.* 2013) mostra uns diferencials prou marcats per excloure que la variació entre sectors es pugui atribuir únicament a l'evolució de la coberta vegetal (vegeu figura 1).

	Herbes per sector			
	vol 1972		habitat 2012	
	prat	prat matolll	prat	prat matolll
Sadornet	60,57%	64,72%	57,19%	57,87%
Setut	22,69%	39,38%	19,81%	32,17%
Baell	24,60%	43,14%	29,59%	29,95%
Estall Serrer	9,22%	24,92%	10,90%	17,34%
Ribera dels orris	**27,47%**	**41,12%**	**27,36%**	**32,87%**
Tosa	58,28%	73,81%	52,38%	92,86%
Heres	22,68%	45,35%	22,28%	34,29%
Solanet	13,23%	24,00%	0,00%	16,92%
cortons centrals	**25,11%**	**39,62%**	**16,25%**	**31,08%**
Sulls	6,44%	23,24%	7,62%	14,88%
Ubac	2,41%	11,45%	0,59%	2,37%
cortons Perafita	**5,77%**	**21,29%**	**6,44%**	**12,78%**
Perafita Claror	42,68%	51,04%	48,95%	65,59%
Illa Encamp	49,58%	49,58%	81,61%	82,32%
Empriu / Encamp	**44,80%**	**50,59%**	**58,96%**	**70,72%**
Ramio obaga	7,26%	11,40%	5,70%	5,70%
Farga obaga	12,06%	21,45%	10,62%	10,62%
comunal	**9,40%**	**15,88%**	**7,89%**	**7,89%**
Rebaixants obaga	4,94%	6,82%	3,88%	3,88%
Rebaixants solana	4,87%	9,32%	4,88%	4,88%
Rebaixants	**4,92%**	**7,72%**	**4,24%**	**4,24%**
Madriu	**25,15%**	**35,23%**	**29,84%**	**34,54%**
Perafita	**35,70%**	**40,06%**	**36,35%**	**49,25%**
VMPC	**27,95%**	**46,06%**	**31,81%**	**39,00%**

Figura 1.

Proporció d'herbes i pastures documentades l'any 1972 i el 2012 per sector ramader de la VMPC.

[11] Segons el mapa d'hàbitats del 2012, es pot establir que els hàbitats amb predominança geològica cobreixen el 28-29% dels cortons (el 35-36% segons el vol aeri del 1972).

[12] És de destacar que, en l'actualitat, probablement a causa de la reducció de l'activitat ramadera i dels canvis tipològics, la pastura estival se cenyeix, generalment, als espais situats per damunt dels 2.200-2.400 m. La documentació mostra que l'espai que integrava les rutines històriques assolia unes cotes altitudinals més baixes. Segons el cas, la limitació dels cortons a aquestes altures d'estudi reduiria entre el 25 i el 50% la superfície que era inclosa en els arrendaments.

També s'evidencia que el bosc havia de ser un element recurrent en les delimitacions dels cortons. Les mateixes referències contemporànies atribueixen entre el 25% i el 26% de la superfície dels cortons als boscos l'any 1972, mentre que representava el 36-37% l'any 2012. En alguns casos, particularment en el vessant nord-oest de la vall del Madriu o a Perafita, el bosc és majoritari. A més, tal com veurem més endavant, l'anàlisi espacial a partir de les prospeccions permet intuir unes proporcions encara més accentuades.

Al marge de la recolonització del bosc identificada pels especialistes (Ejarque 2009),[13] que permet afirmar que el potencial herbós històric havia de superar l'observat l'any 1972 o l'actual, l'encavalcament dels sectors ramaders i de les zones de carboneig de la farga (segles XVIII i XIX) evidencia l'existència d'una massa boscosa relativament important en els termes arrendats o explotats pels ramaders. Per adonar-se'n, només cal recordar que l'espai carboner explotat per la farga entre el 1732 i el 1786 s'havia desenvolupat íntegrament en el sector que integrava la Ribera dels Orris, definida a la primera meitat del segle XVII. Aquesta constatació permet entreveure una realitat que queda parcialment emmascarada en els textos: el sotabosc havia de tenir un paper més significatiu del que apunta la documentació. No s'havia de limitar, només, a un paper de refugi en cas de mal temps. Igual que passa en el cas dels emprius, les referències al bosc en els cortons són recurrents. La visió parcial lliurada per la reglamentació i les tabes prové de la poca representativitat i de la percepció esbiaixada del seu origen (limitacions d'ús establertes en els actes d'arrendament dels boscos per a la farga). A Canillo, la toponímia en proporciona un exemple evident: un dels cortons d'aquella parròquia era anomenat del Bosc d'Incles i, actualment, està gairebé cobert d'arbres en la seva integritat. L'arqueologia també ha aportat dades en aquest sentit, ja que la cota superior del bosc establerta a partir de la localització de les places carboneres ateny els 2.900 m, mentre que la part inferior de la majoria dels cortons s'esglaona entre els 1.850 i els 1.950 m. La concomitància entre la zona carbonera potencial i la zona ramadera cobria vora mil metres de desnivell i representava prop del 54% dels cortons.

[13] A títol de comparació, sobre el parcel·lari de conreu (agrícola i prat de dall), el bosc ha guanyat prop del 45% de superfície en un segle.

Els textos recollits són massa generals per aconseguir identificar el tipus de pastura o de sotabosc que existia durant el període modern. Ara bé, el fet que algunes zones ramaderes identificades estiguin actualment cobertes de landes o de pinedes associades, entre altres, al neret o abarset (*Rhododendron ferrugineum*) –és a dir, que són impròpies per a la pastura[14]– sembla mostrar que la colonització arbustiva és un fenomen destacat que s'ha de tenir en compte a l'hora d'analitzar l'evolució dels hàbitats ramaders de la Vall i de les unitats de bestiar gros (UDG) que s'hi associen.

Segons el mapa de cobertes de l'any 1972, els matolls cobrien el 14-15% dels cortons. Aquesta proporció és del 6-7% segons el mapa d'hàbitats del 2012. En aquests casos, la pèrdua del valor ramader observable en relació amb la documentació es deuria, *a priori*, a una recolonització arbustiva en detriment de la pastura. És significatiu que aquest factor es mencioni com una de les causes de l'empobriment de les pastures d'Andorra i de la Massana en l'enquesta feta pel CENMA (Bou/Fanlo 2010, 34). Si el canvi és observable a escala d'una o dues generacions –les quals només han observat la part final del canvi–, quina hauria de ser la seva amplitud real a llarg termini tenint en compte que els canvis en la tipologia ramadera i en la pressió agropecuària es remuntaven a més de sis o set generacions?

D'altra banda, aquest factor no ha influït només en la pastura, sinó que aquesta vegetació també creix al sotabosc. Entre altres, el neret (*Rhododendron ferrugineum*) és present en el 21-22% de la superfície dels cortons (Mapa d'hàbitats 2012), però en el 80% dels casos aquest arbust no creix sol (matoll), sinó que està associat amb la pineda (54-55% de la massa forestal actual inclosa en els cortons). Aquesta constatació, creuada amb el fet que tots els cortons integraven uns sectors forestals, fa pensar que la composició del sotabosc s'ha modificat força. Aquest canvi explicaria bona part de la desafecció actual dels animals cap a unes partides considerades, històricament, ramaderes. Llavors, sembla coherent plantejar la hipòtesi que, en les zones boscoses, el creixement del neret o d'altres arbustos similars hauria substituït unes espècies potencialment més útils per als animals.

[14] Actualment, el neret, sol o associat amb les pinedes, cobreix el 22% dels cortons. Aquesta dada és significativa quan es té en compte que és una planta potencialment tòxica per als ruminants (Valty 2015, 19).

Probablement, cal veure-hi l'impacte de la transformació ramadera dels segles XIX i XX.

Anteriorment, al segle XVIII i la primera meitat del XIX, és evident que el carboneig també hi havia influït. L'acció prèvia dels carboners, combinada amb un aprofitament ramader posterior, és un mecanisme conegut per incrementar els terrenys de pastura. Ara bé, cal tenir en compte que aquest fenomen acumulat no es traduïa necessàriament en una eradicació del bosc. També podia resultar-ne una millora del sotabosc que permetia un millor aprofitament pel bestiar. Fins a la introducció de les «tales blanques» per les serradores a finals del segle XIX i el seu desenvolupament al segle XX, els interessos dels fargaires per perpetuar una coberta vegetal fàcilment aprofitable i la regulació comunal del bosc que pretenia tornar-lo perenne apunten en aquesta direcció.

El segle XIX s'inscriu en una tendència iniciada en la segona meitat del XVIII. La ramada ovina es reduïa mentre que, paral·lelament, creixia sensiblement la cabana equina. Els canvis quantitatius i de composició de les ramades es reflecteixen en els sistemes de gestió. Els cortons més ben arrendats ja no són els mateixos. Aquesta divergència entre bestiar gros i menut es perpetua al segle XX, però en aquest cas l'equí perd força respecte al boví. Ho testimonia la distribució pel territori d'un seguit de cabanes construïdes totes en pedra destinades als vaquers. Les cinc cabanes del Madriu implantades a Fontverd, l'Estall Serrer, la Barracota, Setut i la Bova i les dues de Perafita i Claror reproduïen totes un mateix model constructiu i la seva repartició mostra que les rutines ramaderes s'havien modificat. Entre altres, n'hi ha una, que consisteix a programar una entrada gradual a la VMPC des de l'empriu de Claror fins al sector de Setut per la Maiana, que no era concebible anteriorment mentre s'aplicava la normativa dels emprius que impermeabilitzava un espai respecte de l'altre. De retruc, és evident que la pressió ramadera i el seu impacte sobre els diferents sectors ja no s'havia d'exercir de la mateixa manera.

A més, cal recordar que el canvi en la composició de la ramada, que modificava les necessitats d'herbatge o de tipus de pastura, s'acompanyava d'una reducció de més dels dos terços de la pressió ramadera històrica, estimada en UDG a partir del darrer quart del segle XIX, la qual cosa indueix un fenomen de

sobrepasturatge selectiu que només ha pogut accentuar-lo.[15] Segurament, aquesta evolució explica la dicotomia entre la realitat ecològica dels cortons, que actualment sembla que tenen un escàs potencial ramader, mentre que a finals del segle XVIII integraven les herbes més cares i més cotitzades pels ramaders especialitzats en el bestiar oví.

Finalment, pel que fa a les autoritzacions de construcció d'estructures de pedra seca anteriors al 1800 tretes de la documentació, en trobem de dues menes: el dret de fer un orri i el de construir una cabana associada a una pleta. En ambdós casos, es menciona el dret de prendre fusta. Aquesta fusta podia ser estructural o servir per construir elements annexos (tancaments) o el mobiliari. Els textos no ho diuen. Per contra, la seva utilització concreta sí que apareix en alguns altres casos. Per exemple, l'any 1750 es precisava en les ordinacions que els ramaders podien talar fusta (*avessos*, avets i pins menuts) per fer les pletes (AHN/ANA, llibre d'actes, 04/06/1750). L'any 1824, es concedia un dret de fusta per tancar les parcel·les per al bestiar que havia de dormir a Ràmio i Entremesaïgues (AHN/ANA, llibre d'actes, 29/05/1824). Cal completar-ho amb la brancada destinada a l'alimentació dels animals, particularment la ramada porcina, i els drets de fusta per als corrals i les bordes (cobriment, tancaments i mobiliari). En espera de noves aportacions arxivístiques, aquests escassos exemples totalitzen el poc coneixement en aquest camp aportat pels textos relatius a la VMPC que no integren els drets de fusta i de bosc de la siderúrgia.

Topogràficament, aquests orris s'havien implantat en un empriu o un rebaixant, mentre que la cabana i la pleta s'instal·laren als cortons. Ara bé, atès que només es tracta d'una desena de casos en dos segles, aquesta variació sembla casual i, *a priori*, no és significativa. Només permet entreveure que existien, com a mínim, dos tipus de demandes. Però aquesta informació no aporta cap precisió tècnica, ni cap referència cronològica o de localització generalitzable. En altres termes, no se'n pot extreure cap conclusió. Cal recordar que l'autorització d'arreglar, de modificar o de fer una construcció nova d'ús temporal (d'hàbitat o ramadera) era inherent en les concessions de drets d'herba. No requerien cap autorització específica, per la qual cosa no han

[15] O. Codina, resultats parcials de la recerca iniciada en el marc d'una tesi d'HDR (habilitació per dirigir recerques) en curs de realització.

deixat cap traça documental. D'altra banda, les senzilles estructures ramaderes es caracteritzen per la seva ambivalència. Un corredor destinat a munyir els animals podia utilitzar-se únicament per triar el bestiar. La immensa majoria de les estructures documentades arqueològicament a l'alta muntanya no han deixat cap rastre concloent en els registres. Per contra, les dades arqueològiques aportades pels sondeigs de l'ICAC han confirmat que els grans orris coneguts dins la vall correspondrien, precisament, a la fase de creixement de l'activitat ovina moderna (Palet *et al.* 2008; Ejarque *et al.* 2010; Miras *et al.* 2007; Orengo 2010; Orengo *et al.* 2014).

A banda del paper preponderant de la ramaderia dins les activitats econòmiques dutes a terme a la vall, a partir del 1732 es produeix una novetat significativa derivada de la concessió als germans Miquel i Valentí Raguer de Campdevànol per construir i explotar una farga a la vall (Codina 2003, 467-512). La fàbrica s'implanta a la dreta del Madriu, a 1.992 m d'altitud. Aquesta fàbrica integra la filera tècnica anomenada de la farga a la catalana i, més concretament, s'inscriu en un tipus particular que els enginyers del segle XIX han descrit com a «petita catalana» (Codina 2016). Durant l'última dècada del segle XVIII, la infraestructura inicial, que comptava amb la farga (canals, botàs de fusta, caixa de vent, calaibre, mall i baix forn), una casa, una carbonera, un cobert i les eines necessàries per treballar, fou completada amb una segona, implantada sota de la farga, a l'extrem est del lloc dit Prat de la Paleta (1.974 m), que correspon al martinet que servia per tractar el ferro produït per la farga. S'estructurava en dos espais o sales mitgeres. La més petita era un cambrot o magatzem, i l'altra correspon a la sala de treball, equipada amb una caixa de vent, que atiava un fornal, i un petit martell hidràulic (Codina 2016, 35-76).

Tal com ho preveia l'acta fundacional, la farga fou explotada directament pels Raguer i el seus descendents fins a l'any 1794. A partir d'aquest any, la farga, que havia passat a propietat del Comú d'Andorra, fou arrendada per períodes de quatre anys fins al seu tancament definitiu l'any 1834.

Simultàniament al dret d'edificar el taller, els concessionaris havien obtingut el dret de treure mena a la vall. El sector d'extracció potencial se situava a la Maiana. Els resultats no foren els desitjats i, molt de seguida, els

concessionaris van optar per importar el mineral de la mina del Pimorent (Codina 2003, 515-523). Aquesta mina cerdana va alimentar el baix forn de la fàbrica fins a la seva extinció.

L'altre dret fonamental associat amb la farga era el de carbonar. Es distingeixen tres fases en l'explotació del bosc durant el funcionament de la fàbrica de la VMPC. L'any 1732, les partides atribuïdes corresponien al bosc de la vall dels Orris i de l'Estall Serrer. Els fargaires tenien dret d'explotar-lo fins a l'esgotament dels arbres «adults» existents. L'any 1787 s'allargava el pacte inicial i s'hi afegien unes noves partides de bosc situades a l'obaga i a la solana de la farga, que s'explotaren fins al 1798. Al tombant del segle s'inicia una darrera fase durant la qual la farga arrendada disposava de sectors carboners que s'estenien al sud fins a l'obaga dels Graus passant per l'obaga de Ràmio i Perafita, i al nord fins a l'obaga d'Engolasters (entorn de protecció de la VMPC) passant pel solà de Ràmio (Codina 2016). Posteriorment, quan la farga havia tancat, la part més occidental d'aquest sector va integrar les vendes de bosc que el Comú atorgava a les fargues d'Ordino i d'Encamp que explotaven l'obaga d'Andorra i d'Engolasters i per a les quals es van estipular uns sectors de carboneig a la part baixa de la vall de Perafita (sector de Sulls).

Sens dubte, malgrat la reglamentació dictada per protegir la massa boscosa, la siderúrgia va causar un impacte enorme en la VMPC (Codina 2016, 19-34). És l'activitat que ha deixat proporcionalment més evidències en el paisatge cultural. Als elements propis de la farga s'afegien centenars de places carboneres que s'esglaonaven fins a la cota 2.900. Cal tenir en compte, també, la necessitat de transport que comportava la instal·lació, tant per al seu proveïment (carbó i mineral), com per a la comercialització del seu producte (ferro), un fet que podria havia tingut un impacte directe en l'arranjament dels camins. De fet, és precisament la zona baixa del camí, compresa entre la farga i el fons de vall, la que té més trams pavimentats. Ara bé, en els sectors de conreu (prats i terres), el factor decisiu eren els elements de parcel·lació destinats a impedir l'entrada dels animals als cultius. Amb el creixement de la demanda d'herba de dall del segle XIX, aquesta mateixa lògica comporta la delimitació de parcel·les a la part superior de la vall, a la part baixa dels cortons.

Els diferents factors identificats i la reglamentació que s'aplicava, diferenciant la fase de fundació (F1), d'ampliació de la concessió (F2) i els arrendaments posteriors (F3), permeten establir una cartografia orientativa dels usos de la vall als segles XVIII-XIX (vegeu figura 2). Malgrat el grau d'imprecisió en les delimitacions dels sectors, derivat de la vaguetat d'algunes referències documentals, aquesta cartografia mostra l'estreta interrelació entre totes les activitats que s'hi desenvolupaven. Sovint el pagès, el carboner, el pastor i l'eguasser compartien els mateixos espais. Les variacions resultaven d'aquesta interacció i, alhora, de l'increment o la reducció d'una d'elles respecte a les altres.

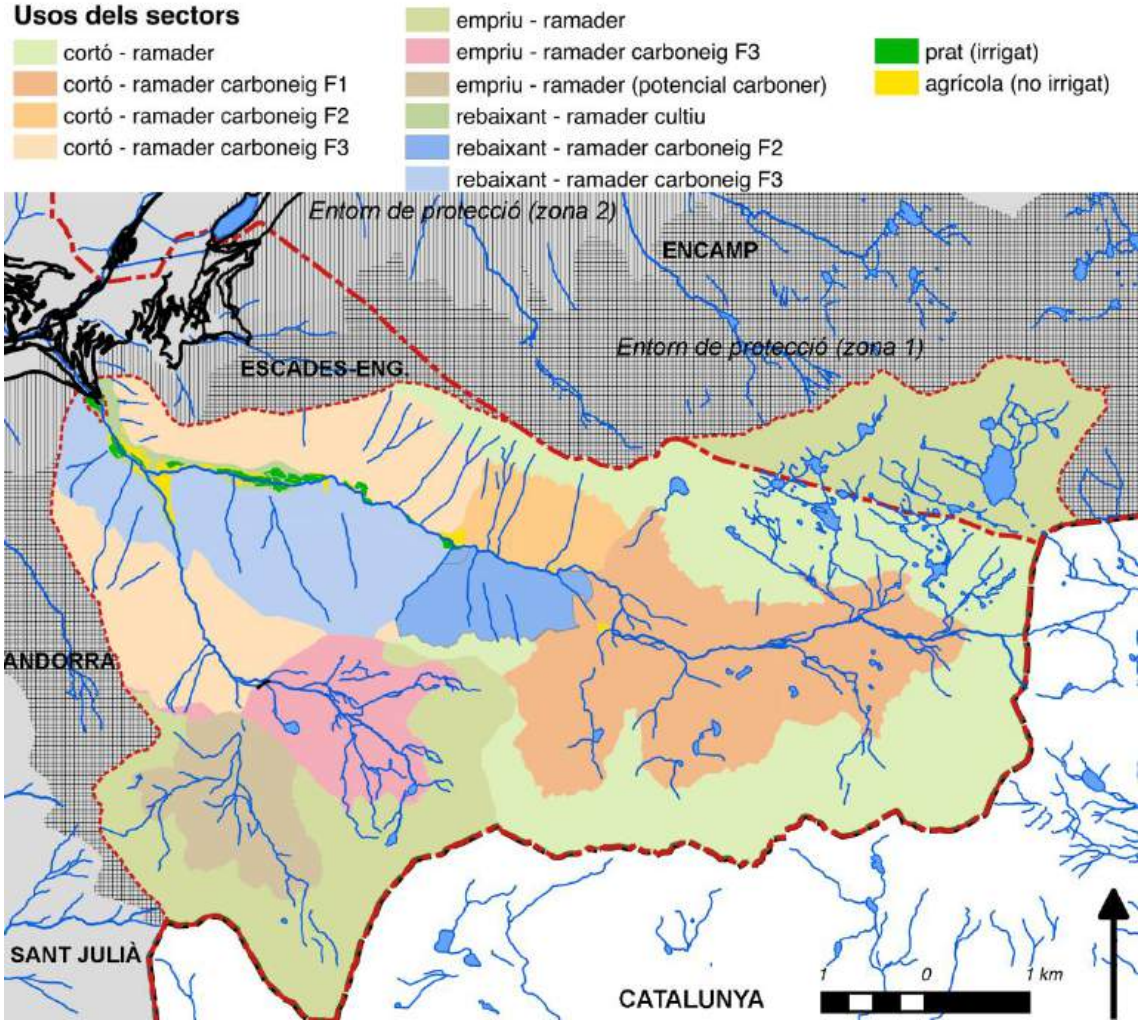

Figura 2. Aproximació als principals usos identificats a la VMPC entre el 1650 i el 1850.

La fi del segle XIX i el segle XX marquen una ruptura respecte als segles anteriors. La tipologia de la ramaderia es modifica fortament (*cf. supra*). Amb el tancament de la farga, el carboneig és substituït per la venda d'arbres a les serradores, que se situaven a l'exterior de la vall del Madriu, a Andorra i a l'Alt Urgell. Dins el paisatge cultural, les infraestructures associades es limiten als tiraders, alguns dels quals foren fets a la part superior al marge de la xarxa de camins ramaders existents, mentre que, sota del collet de l'Infern, el camí original destinat als ramaders i als traginers fou modificat per facilitar el tiratge dels troncs. L'impacte més evident és visible en la coberta forestal. Una part gens menyspreable de la desaparició del bosc, sovint atribuïda erròniament a la farga, es deu a l'acció dels llenyataires que talaven indiscriminadament tot el bosc de les partides que havien comprat. Més endavant, aproximadament a mitjan segle XX, la desaparició d'aquesta funció ha generat una recolonització i és probable que una part de la repoblació de caducifoli de la part superior (bedollar secundari) sigui conseqüència d'aquesta aturada.[16] Pel que fa al bosc de resinosos, la conjugació entre la pèrdua d'interès dels ramaders i el tancament de la farga ha permès el mateix fenomen, que s'inicia un segle abans.

En ple segle XX, un nou conjunt d'estructures ha causat un gran impacte al territori de la vall del Madriu: són totes les relacionades amb l'explotació hidroelèctrica, instal·lades per la companyia Forces Hidroelèctriques d'Andorra SA (FHASA). Al marge de la repercussió sobre el recurs hídric del Madriu (sostracció i variació artificial del cabal del riu) i la inundació d'algun sector de pastura al voltant del llac de l'Illa quan es va construir la presa, en termes generals la seva incidència sobre el medi no assoleix les dimensions de les activitats esmentades fins ara; tot just es poden observar un reguitzell d'estructures concentrades a Ràmio i a l'estany de l'Illa, relacionades o bé amb les instal·lacions mateixes per generar l'electricitat, o bé amb el contingent humà que durant el període de construcció, entre 1929 i 1950, va haver de residir a la vall.

[16] No es coneixen en detall les partides venudes a les serradores. Per contra, la presa en compte de l'evolució de la pressió sobre el bosc i la proximitat dels tiraders al peu d'aquests sectors permeten privilegiar aquesta hipòtesi (*cf. infra*).

Finalment, el darrer impacte quant a noves construccions està relacionat amb una activitat com l'excursionisme, que culmina amb el bastiment de cinc refugis (Fontverd, Riu dels Orris, Illa, Perafita i Claror) el 1981.[17] Precisament, en el cas de l'Illa, la nova estructura adaptava uns antics barracons relacionats amb la construcció de la presa de l'estany de l'Illa i actualment (des de l'estiu de 2015) està en curs de remodelació per tal d'instal·lar-hi un refugi guardat que es preveu que estigui operatiu l'any 2017.

A banda de totes aquestes ocupacions i freqüentacions de la vall, les dades històriques aporten encara un ús molt concret que tindria a veure amb aquest caràcter estacional de l'ocupació, o que fins i tot podríem qualificar de marginal en comparació amb l'ocupació continuada del fons de vall. Es tracta de l'ús d'aquest espai com a zona de quarantena en moments molt concrets i en relació tant amb les comunitats humanes com amb els animals. La zona anomenada Hospital va ser un indret destinat a aquesta funció cada vegada que es tenia notícia d'una epidèmia a les regions properes i es reunia l'anomenada *junta del morbo* (Codina 2003, 157 i 378). Entre altres, és el cas d'un individu que, el 20 d'agost de 1652,[18] fou enviat a fer una quarantena a Entremesaïgues. És interessant, a més, que s'especifiqui que l'afectat haurà de fer barraca de fusta per tal que pugui ser cremada; és a dir, que en cap cas sembla que s'aprofitessin les estructures existents a la zona, sinó que, malgrat estar situada al marge de la població, les directrius són específiques perquè constitueixi un hàbitat temporal.

Com a conclusió a aquesta aproximació als principals antecedents històrics que afectaren la VMPC, s'imposa una constatació genèrica: l'espai muntanyenc es caracteritzava per la seva mutabilitat a llarg i, també, a curt termini. Diversos factors i interessos interrelacionats (socials, econòmics, polítics, etc.)

[17] Caldria afegir-hi la reutilització d'alguna estructura ramadera o les iniciatives individuals que han generat la construcció d'algun element particular com ara el refugi de Jaume Saumell o els camps de base de caçadors (refugi de Can Tamarro o dels Intocables).

[18] «Dit dia, areste dit Consell que Gabriel Thomàs i Balsebre, per venir de Aranse i ser part contagiosa, que vaja a purgar sobre Tremes Aigües, a Cort de Bolda, i que s'abarraquo allí i que i estigue quaranta dies continuos sens exir de allí, so és, per lo mes de setembre excllusive, i que·s fasse barraca de fusta per a què pugue cremar acabat dit terminy; i lo dit porte una egua que té un bost, i dit bost i morralles que sie cremat en presència de Joan Montània, cònsol, i dels que i aniran ab ell» (Bascompte 1997, doc. 79, 247).

intervenien en aquelles adaptacions successives i se'n deriva una complexitat temàtica en què la permanència es conjugava amb unes transformacions molt profundes. Aquesta constatació genèrica indueix, directament, a una reflexió sobre la historiografia, tant antiga com molt recent, i els mètodes aplicats per estudiar la història d'aquests ecosistemes.

La utilització de les fonts etnogràfiques aporta un referencial interessant, però per contra genera una plantilla d'interpretació massa rígida per autoritzar-ne l'extrapolació cronològica. Sovint en resulta una mena d'etnohistòria, amb forta reminiscència de la idealització de les comunitats muntanyenques immemorials i immutables, nascuda al segle XIX, que no té en compte el caràcter sistèmic de les problemàtiques ni, sobretot, la seva integració en el temps llarg. Conscientment o inconscient, poc o molt, aquest plantejament, fruit d'una combinació de determinisme geogràfic i comunitari, s'ha transposat en estudis dedicats a totes les èpoques històriques i, en el millor dels casos, la mutabilitat identificada en un període d'estudi concret es nega als períodes precedents o posteriors.

Contràriament, aquestes dues darreres dècades, l'impuls donat als treballs dels geògrafs, i més recentment dels biogeògrafs, dedicats al temps llarg i a la repartició de les comunitats, ha desenvolupat unes línies de recerca, centrades en nous enfocaments transversals, que supleixen parcialment aquestes mancances producte de visions fragmentàries o esbiaixades. Tot sovint, però, les percepcions marcades fortament per la generació i l'anàlisi de dades empíriques no engloben els avenços de la història rural, sobretot quant a la transformació dels sistemes socials. Les recents aportacions conceptuals dels ecòlegs, particularment pel que fa als aspectes relacionats amb la biocenosi, han obert la porta a una visió més globalitzadora que neix de la confrontació entre totes aquestes metodologies i, com ho apunten alguns autors, de la integració de les dinàmiques biològiques i socials (Cantelaube/Fabre 2011).

3.2. Història de la recerca

Atès el tipus de treball realitzat a la vall en les dues campanyes que es tracten en aquest document, aquest apartat se centrarà en la recerca arqueològica, o en aquells treballs que clarament es poden vincular a l'arqueologia, i no tant en la recerca documental. Val a dir que, en cap cas, hi ha hagut una recerca documental exhaustiva i exclusiva sobre la vall. Ara bé, com s'ha pogut veure a l'apartat anterior, diferents estudis centrats en l'època moderna han tractat aquesta zona prenent com a base territorial una unitat d'anàlisi major, com ara el conjunt del Principat (Codina 2003 i 2005; Viader 2003) o, com a mínim, el Quart d'Escaldes-Engordany (Villalón 2004). En aquest sentit, es tracta de treballs clau per contextualitzar les tasques que es presenten aquí, donar una interpretació del conjunt d'estructures que s'han pogut documentar, mirar de plantejar una atribució cronològica hipotètica a aquells casos en els quals no s'ha fet cap excavació arqueològica (ja sigui en extensió o com a sondeig) i entendre d'una manera més global els sistemes d'ús i explotació del territori, entre altres aspectes.

Pel que fa a les intervencions de caràcter arqueològic, cal destacar-ne principalment dues. D'una banda, la intervenció de l'any 2003 amb motiu de la redacció del dossier d'inscripció del bé a la llista del patrimoni mundial de la Unesco, una intervenció que es va fer dur a terme entre el Ministeri de Cultura i ICOMOS Andorra. D'altra banda, entre els anys 2004 i 2009 es va engegar un projecte de recerca desenvolupat per l'Institut Català d'Arqueologia Clàssica (ICAC) en col·laboració amb membres del Departament de Prehistòria, Història Antiga i Arqueologia de la Universitat de Barcelona, i del Consejo Superior de Investigaciones Científicas (CSIC), un projecte que també va estar parcialment sufragat pel Govern d'Andorra.

Pel que fa a la primera d'aquestes intervencions, el seu plantejament responia més aviat a uns objectius d'inventari, coneixement i, en darrer terme, de gestió dels béns documentats. La intervenció no es va circumscriure a cap limitació altitudinal, sinó que va abastar la totalitat de les tres valls. La tasca va consistir en un registre escrit (descripció) i fotogràfic, en l'aixecament de les estructures mitjançant un esbós, en la localització topogràfica (mitjançant GPS) i en

l'amidament de les estructures. Tenint en compte que es tractava de la primera intervenció, i que els recursos econòmics i humans eren força minsos, va ser prou exhaustiva i va documentar 289 estructures que permetien situar per primer cop un seguit de localitzacions sobre un mapa.

Pel que fa a la segona intervenció, es tractava d'un projecte de recerca que abastava el conjunt de les valls i que portava per títol «Ocupació del sòl i formes del paisatge de muntanya als Pirineus orientals de l'antiguitat a l'època medieval: la vall del Madriu-Perafita-Claror (Andorra)». Com s'esmentava abans, aquesta recerca estava encapçalada per l'ICAC, però també comptava amb la col·laboració del Departament de Prehistòria, Història Antiga i Arqueologia de la UB, el CSIC i el Govern d'Andorra, i va consistir en una prospecció arqueològica, acompanyada de sondeigs de diagnosi, i d'un estudi paleoambiental a la capçalera de les tres valls entre les cotes 1.800 i 2.900. Aquest estudi seguia la línia d'altres recerques desenvolupades en espais altimontans europeus com ara els Alps o els mateixos Pirineus durant els darrers deu anys i que focalitzaven el seu interès en l'estudi diacrònic de l'ocupació humana d'aquests indrets (Galop, 1998; Galop *et al.*, 2013; Rendu, 2003; Walsh, 2005; Palet, 2005; Gassiot *et al.*, 2005).

L'estudi, enfocat des d'una perspectiva pluridisciplinària, va permetre que se'n poguessin fer tres tesis doctorals (Ejarque, 2009; Euba, 2009 Orengo, 2010) i un bon nombre d'articles (Palet *et al.*, 2008; Ejarque *et al.*, 2010; Miras *et al.*, 2007; Orengo *et al.*, 2014).

En conjunt, les tasques de prospecció van permetre documentar un total de 421 estructures agrupades en 77 jaciments. D'aquest conjunt d'estructures, en 55 s'hi van dur a terme sondeigs arqueològics manuals de diagnòstic (en dues se n'hi practicaren dos). A partir dels materials orgànics recuperats (principalment carbons), es van poder obtenir 59 datacions radiocarbòniques que, conjuntament amb les anàlisis paleoambientals, permeten establir una escala temporal de l'impacte de l'activitat antròpica sobre el medi des de la prehistòria fins a l'actualitat.

Entre els resultats més destacats es pot esmentar que es disposa d'una lectura força completa i acurada de l'evolució del paisatge i el clima durant tot l'holocè

a la VMPC, que permet recular l'ocupació i explotació humana des del mesolític. Els diversos sondeigs, si bé no han permès una caracterització acurada de les estructures estudiades (o com a mínim no de totes),[19] sí que han facilitat una caracterització cronològica de l'ocupació humana que permet establir un esbós més aproximat de l'explotació dels recursos que oferien les valls per part de les comunitats humanes.

Es pot veure així que al llarg del neolític la incidència de l'impacte humà segueix una línia ascendent, confirmada tant per l'arqueologia com per les dades pol·líniques, molt especialment a partir del neolític final, quan la incidència en la creació de pastures és força acusada, i hi ha un nombre superior de sondeigs que han permès obtenir nivells d'ocupació d'aquest moment, com als Orris de la Torbera de Perafita I, als Planells de Perafita I, als Estanys o a la Pleta de les Bacives, per posar alguns exemples (Ejarque *et al.*, 2010; Miras *et al.*, 2007; Palet *et al.*, 2008; Orengo, 2010; Orengo *et al.*, 2014).

Pel que fa al període que inclouria l'edat del bronze i l'edat del ferro fins al canvi d'era, és interessant destacar que es produeix una dissimetria entre les dades paleoambientals i les dades estrictament arqueològiques. És a dir, si bé l'estudi pol·línic és força clar a l'hora de demostrar que hi ha una pressió sobre el medi, l'arqueologia ofereix unes dades força migrades, un fet que d'altra banda resulta comú amb àrees veïnes com el Pallars (Gassiot *et al.* 2005; 2010; 2012; 2014). Sí que cal incidir en el fet que les dades paleoambientals documenten moments d'increment (bronze inicial i final) i reflux (bronze mitjà i edat del ferro) pel que fa a la pressió antròpica sobre el medi que, en tots els casos, sembla anar lligada únicament a pràctiques ramaderes i, en menor mesura i a la part més baixa de la vall, agrícoles.

És, però, a partir d'època romana que la incidència sobre el medi mostra un accent molt més acusat, molt especialment durant el baix imperi i l'antiguitat tardana. Aquest augment de la incidència antròpica sobre el paisatge no té una explicació exclusivament ramadera, sinó que també s'aprecia molt clarament una explotació del bosc. En una zona de transició entre la mitjana i l'alta

[19] Aquest és un aspecte habitual en aquest tipus de contextos arqueològics, on cal tenir present que les ocupacions són estacionals, que els processos de sedimentació no són tan complexos com en zones de fons de vall i que, a més, la lectura general que permet obtenir un sondeig és sempre força més limitada que una excavació en extensió.

muntanya, a la zona de riu dels Orris, es va documentar un conjunt de set forns. L'excavació d'un d'aquests forns va permetre obtenir-ne la planta sencera i, si bé no s'ha dut a terme cap anàlisi que permeti assegurar-ne la funcionalitat, els autors es decanten per proposar que es tractaria d'estructures per obtenir pega, una hipòtesi força suggeridora, però que no té encara una contrastació fefaent (Orengo, 2010).

La descomposició del regne visigot i la crisi subsegüent durant el segle VIII, que es pot resseguir en els contextos de plana i al fons de vall (Codina/Fortó 2009), té el seu reflex també als registres del Madriu. Així, després d'una certa reculada en els indicadors antròpics durant el segle VIII, a partir del IX inicien una corba ascendent que indica una pressió creixent durant tot el període medieval en les zones de muntanya mitjana i alta, però ara únicament en relació amb la ramaderia (Ejarque 2009; Orengo 2010).

Durant l'època moderna, el registre arqueològic i el paleoambiental demostren que hi haurà una continuïtat d'aquesta tendència de creixement sostingut de la pressió humana relacionada amb una ramaderia extensiva (com demostra ara ja sí la documentació) i amb l'explotació de la Farga del Madriu entre els anys 1732-1834. Si bé el mineral explotat prové de Pimorent, l'activitat de la farga tindrà un impacte directe en el bosc pel que fa al proveïment de combustible, cosa que provoca una activitat carbonera força important (Codina 2005; Ejarque 2009; Euba 2008; Orengo 2010).

Tot i l'existència de tota aquesta recerca prèvia, una inspecció de camp feta entre els mesos d'agost i setembre de 2012 amb l'objectiu d'avaluar deu possibles emplaçaments per a un refugi guardat que el Ministeri d'Agricultura i Medi Ambient volia implantar a la VMPC, va posar de manifest que existia alguna incongruència entre ambdós inventaris (el resultant de l'encàrrec d'ICOMOS Andorra i el de l'ICAC), que principalment afectava la georeferenciació de les estructures, quelcom que es va fer encara més palès en el moment en què es va voler fusionar-los en una única base de dades georeferenciada amb un programari SIG. Cal tenir en compte que la tasca desenvolupada per l'ICAC s'inseria en un projecte de recerca arqueològica bàsica centrada en l'arqueologia dels espais de muntanya, mentre que els objectius de l'altre inventari responien a una catalogació més genèrica i global

de tota la vall, que implicava un nombre inferior de personal (una única persona) i uns mitjans tècnics més bàsics (un GPS de baixes prestacions, per exemple).

Un cop avaluats aquests aspectes, vistes quines eren les necessitats que en un futur podia plantejar la gestió de la VMPC (tant en termes de dinamització cultural, com d'usos, protecció i conservació del patrimoni o element de recerca històrico-arqueològica), i tenint en compte la complexitat d'estructures que es podia albirar al fons de vall i el fet que podia ser la zona més sensible de tot el bé (concentració de la propietat privada, possibles projectes de dinamització turística, major càrrega de visitants...), es va decidir de fer una prospecció més sistemàtica centrada, inicialment, en aquesta part més baixa de la vall, i tenint com a punt de partida una cartografia elaborada a partir de l'inventari general fet per ICOMOS-PCA i completat per les dades de l'ICAC.

Aquesta intervenció que, per tant, tenia la vocació de complementar una feina més sistemàtica en el fons de vall, va tenir lloc el maig de 2013 (amb una primera setmana el desembre de 2012). La campanya va posar de manifest que la intervenció de l'ICAC havia obviat algunes àrees que estaven compreses dins la cota altitudinal preceptiva (bàsicament el límit no va quedar establert tant per la cota altitudinal com per dues zones com són l'Estall Serrer al Madriu, el pla de Perafita i Claror i, molt tangencialment, el camí de la Maiana, que posa en contacte ambdues zones) i que, en canvi, la nova prospecció havia donat resultats positius.

És per aquest motiu que es va preveure una segona campanya centrada inicialment en les zones de comunicació entre el Madriu i el sector de Perafita-Claror, amb el camí de la Maiana (GRP) com a límit oriental i el camí de Perafita (GR11-10) com a límit occidental, i incloent-hi el camí de la Costa de Perafita i tres possibles camins que podien transitar per la canal de la Molina, la canal de l'Ovella Morta i la canal Ampla, amb la qual cosa es podria disposar d'un seguit de transsectes per les obagues de Ràmio i de Fontverd (on aparentment no hi havia cap estructura). Així mateix, també es va planificar una comprovació de zones aparentment marginals de Perafita que, segons la prospecció de l'ICAC, restaven ermes, com els clots del Port i els clots de la Tora.

Aquesta segona intervenció tingué lloc el juny de 2014, i durant la campanya hi va haver un replantejament dels objectius. Atès que es va comprovar que les zones de pas per l'obaga comportaven un cost elevat en temps, molta dificultat de trànsit i, d'altra banda, donaven uns resultats escassos i que, en canvi, a la vall de Perafita es va poder comprovar que a banda de les dues zones esmentades quedaven més racons per prospectar, es va decidir revisar més sistemàticament aquesta vall i reduir la prospecció de l'obaga al camí de la Costa Verda, la canal de l'Ovella Morta i una part del camí de Perafita.

4. Criteris metodològics

La prospecció es va planejar a partir dels diferents camins que hi ha a la VMPC, especialment al fons de vall del Madriu; es va establir una àrea d'influència (*buffer*) al seu voltant de 100 metres, que en alguns casos s'ha excedit (en veure que hi havia una continuïtat d'estructures) i en d'altres s'ha limitat (zones de tartera, penya-segat o amb un pendent massa abrupte), fins a abastar una àrea de 582,3 ha. El pentinat va ser força intensiu, amb un equip que va oscil·lar entre les dues i les cinc persones, però sempre mirant de mantenir una intensitat de prospecció d'uns 10-15 metres. En aquelles zones on hi havia més concentració de restes es va fer una prospecció més intensiva per mirar de documentar-les totes.

La cartografia emprada durant la prospecció va ser la de l'Àrea de Cartografia i Topografia (ACT) del Govern d'Andorra, a escala 1/10.000, concretament els fulls 8 i 13.

Per tal de posar ordre i facilitar tant la tasca de prospecció com la documentació i la posterior consulta dels resultats, es va establir un sistema de zonificació a partir de topònims coneguts. A aquest efecte es va seguir la pauta de l'inventari general fet per ICOMOS-PCA, a la qual se li va afegir alguna zona nova i se'n van desglossar d'altres en diferents subconjunts designats amb el nom de la matriu i un número correlatiu a partir de l'1. Val a dir que aquesta zonificació respon bàsicament a uns criteris d'organització de la feina de camp, de manera que la delimitació no s'ajusta a cap realitat geogràfica o històrica concreta, si bé és cert que en determinats casos (especialment al fons de vall) poden tenir una certa coherència i unitat física.

Les zones establertes d'aquesta manera són les següents:

• Sassanat (1 i 2): SS • Boïgot (1 i 2): BO • Entremesaigües (1, 3, 4 i 5): EA • Ràmio (1 a 3): RM • Camí de l'Ovella Morta: COM • Solà de Ràmio: SR • Estall (1 i 2): ES • Fontverd (1 i 2): FV • Carboneres de Ferrer: CF • Fontfred: FF • Farga d'Andorra: FA • Baell (1, 2 i 3): BA • Camí de la Collada de la Maiana: CCM • Tossa Plana: TP • Collada de la Maiana: CM	• Camí del Port: CPT • Clots del Port (1 i 2): CLP • Planells de Perafita: PLP • Camí de l'Estany de la Nou: CEN • Estany de la Nou: EN • Camí de l'Estany: CE • Clots de la Tora: CLT • Camí de Claror: CC • Camí de Perafita: CP • Pleta de Perafita (1, 2, 4 i 5): PTP • Orri de Mateu: OM • Planell del Bisbe: PLB • Costa de Perafita: CSP • Costa Verda: CSV

Dins de cadascuna d'aquestes zones o àrees, les estructures s'han identificat amb un codi alfanumèric d'entre 5 i 7 dígits, on apareix en primer lloc la identificació de la zona, seguida del codi de l'estructura. Per assignar el codi d'estructura s'ha seguit el sistema de Fet Arqueològic, desenvolupat per l'equip d'excavació de Lattara (Bats *et al.*, 1986) i que ja s'ha fet servir en altres intervencions de PC, malgrat que conceptualment el més adient hauria estat fer una assimilació a l'ús habitual de sectors, com es fa en les intervencions arqueològiques dirigides des de la institució. Val a dir que es va optar per aquesta solució perquè no s'hi faria cap excavació i per mantenir una homogeneïtat en el registre d'estructures, alhora que el codi ja podia donar una orientació del tipus d'estructura amb un primer cop d'ull.

Els codis emprats han estat els següents:

- AP: acumulació de pedres o blocs. Es tracta d'un fenomen recurrent, sobretot a les zones de fons de vall. Són acumulacions de pedres,

generalment sense cap ordre, que semblen fruit de la neteja dels camps o prats i que sovint es troben en les seves zones liminars. Majoritàriament es tracta d'un escampall extens i de no gaire alçada, tret d'alguns casos en què l'acumulació tendeix a la verticalitat. En aquests darrers exemples el perímetre acostuma a tenir una cara vista força més regular, i es pot parlar clarament d'estructures construïdes i integrades dins del parcel·lari (Ràmio 1 en seria un cas paradigmàtic).

- AR: abric. S'ha inclòs en aquesta tipologia qualsevol espai de petites dimensions que pogués estar relacionat amb l'hàbitat o l'emmagatzematge (abrics, aixoplucs, rasers, afusts i caves). En alguns casos, les parets que el defineixen són evidents i és bastant freqüent l'aprofitament d'un o diversos blocs de grans mides en la seva construcció. Presumiblement són estructures cobertes i de planta amb forma molt diversa, malgrat que les formes amb tendència quadrada, rectangular i absidal són les més freqüents. Excepcionalment s'ha inclòs també algun cas d'abric de dimensions més grans que aprofitava un bloc erràtic molt gros.
- AS: arbre sementer. Únicament n'hem documentat un cas, malgrat que es tracta d'un fenomen recurrent dins la vall. Consisteix en un arbre significativament més gros i antic que els del seu voltant, de manera que, vist aquest diferencial, podria respondre a una selecció antròpica lligada amb la gestió de les tales de bosc, ja fos per a l'explotació carbonera o de fusta.
- BD: borda/cabana. S'ha inclòs dins aquesta categoria el conjunt d'edificis amb una orientació agropecuària i d'habitatge que es concentren a la part més baixa de la vall del Madriu (entre les zones de la Plana i Baell 2), és a dir, dins els cortals. Principalment es tracta d'edificis construïts no abans del segle XVIII (i fins i tot és probable que ja al XIX), i que en alguns casos estan força agrupats (com a Entremesaigües i Ràmio). S'han incorporat en aquesta categoria els casos de Fontverd 1 i Baell 2, on trobem un seguit d'edificis més o menys agrupats i que, encara que sembla evident que podrien ser més antics (per tipologia i estat de conservació), se situen en una zona

liminar entre els cortals i les zones clarament de pastura de mitjana i alta muntanya, i que podrien estar relacionats amb una explotació agropecuària més genèrica i no tan especialitzada en la ramaderia, com les cabanes que es troben a més altitud.

- CB: cabana. Espai d'hàbitat clos per murs, que pot aprofitar blocs erràtics, el pendent o un penya-segat en la seva configuració, de dimensions inferiors al tancat i que presumiblement anava cobert. Les plantes poden presentar formes diverses, si bé les de tendència quadrada, rectangular i absidal són les més freqüents. En molts casos no tots els murs són clarament visibles, degut al seu estat ruïnós i, fins i tot, excepcionalment s'ha inclòs alguna estructura dins aquesta categoria malgrat que no s'apreciessin murs en superfície, però sí una depressió excavada de tendència rectangular-ovalada (com, per exemple, al camí de la Collada de la Maiana).
- CM: camí. Inclou qualsevol traça de camí o corriol que s'ha pogut veure, independentment que hi hagués infraestructura construïda o no.
- CN: canal. Qualsevol infraestructura destinada al transport d'aigua. La gran majoria consisteix en simples estructures excavades al subsòl, si bé es documenten grans recs arranjats de manera més complexa, construïts amb pedres, i fins i tot morter en alguns casos, i amb estoladors. Es concentren a la part baixa de la vall del Madriu, entre les zones de La Plana i la Farga.
- CR: carbonera. Estructura fruit de les tasques d'obtenció de carbó. Majoritàriament tenen un mur de contenció a la part frontal i paral·lel al pendent, per tal d'arranjar una terrassa més o menys planera i establir l'espai de treball. En les zones més planes, aquest mur és absent i presenten un aspecte de túmul.
- EC: estructura de combustió. Qualsevol estructura relacionada amb el foc i que resta aïllada i no integrada en cap altra estructura (com ara una llar de foc dins una cabana, per exemple). S'ha disgregat d'aquest terme genèric el cas de les carboneres (degut a la seva gran profusió), i

principalment agrupa dues tipologies documentades, els fogars a l'aire lliure (delimitats amb pedres) i els forns.

- EI: estructura indeterminada. Estructura que no es pot identificar funcionalment i que no pot ser inclosa en cap grup de la resta de tipologies.
- IF: estructures relacionades amb la farga. Conjunt d'estructures relacionades amb la Farga d'Andorra (farga, martinet, canal, abocador d'escòries...).
- IH: estructures relacionades amb FHASA. Conjunt d'estructures relacionades amb FHASA (preses, caseta...).
- MC: mur de contenció. Mur construït en paral·lel al pendent del vessant, amb una única cara vista (parament extern) i que té per objectiu l'amargenament del terreny. Fonamentalment els trobem a la zona baixa de la vall del Madriu, entre La Plana i Fontverd 1. S'han exclòs d'aquesta categoria el murs de contenció de les carboneres, que ja queden integrats en aquesta mateixa estructura.
- MN: munyidora. Corredor estret delimitat per dos murs que trobem com a part integrant d'una certa tipologia d'orri dedicat a la producció formatgera (juntament amb una o més cabanes, un o més tancats o pletes...), i que sembla relacionat amb l'activitat de munyir les ovelles i les cabres.
- MR: mur. Mur aïllat que, a diferència del mur de contenció, té dues cares vistes. La major part dels que s'han documentat semblen formar part d'una estructura més complexa que, malauradament, està molt enrunada i només permet reconèixer aquesta part.
- PN: pont o palanca. Qualsevol estructura fixa destinada al trànsit entre les dues ribes d'un riu.
- TN: tancat. Espai clos per un o diversos murs, que pot aprofitar blocs erràtics, el pendent o un penya-segat com a paret de fons, de dimensions superiors a una cabana, que aparentment estava descobert i que podia tenir funcions diverses. Han quedat inclosos en aquesta

categoria els corrals associats a algunes bordes i cabanes, els prats i camps tancats i les pletes per a bestiar de les zones superiors. Degut a la seva variabilitat en dimensions i funcions concretes, existeix una gran heterogeneïtat en la forma de les plantes, que poden ser quadrades, rectangulars o de formes molt irregulars.

La metodologia de registre va consistir en la georeferenciació de les estructures documentades mitjançant un GPS, la descripció en un format estandarditzat de fitxes de registre i la reproducció fotogràfica i mitjançant croquis. Les descripcions s'han centrat en una definició general de l'estructura, les seves mesures i l'estat de conservació (molt bo, bo, regular, dolent o molt dolent). Pel que fa a la georeferenciació, s'han fet servir tres GPS diferents, tots ells de la marca Garmin: GPSmap 60cs, GPSmap 62s i GPSmap 64st. Fruit d'això, la precisió de les dades varia ostensiblement, especialment en els casos en què hi havia més massa boscosa. Es van fer algunes mesures comparades entre els tres GPS i es va veure que en zones descobertes la variació no excedia els 2-3 m, mentre que en zones de vegetació més atapeïda aquesta oscil·lació podia arribar als 8-12 m o fins i tot, encara que més estranyament, als 20 m.

Quant a les fitxes de registre per a conjunts d'estructures, s'ha fet servir el model utilitzat pel Grup d'Arqueologia d'Alta Muntanya (GAAM) de la Universitat Autònoma de Barcelona (UAB) en la prospecció que van fer al fons de vall de les parròquies d'Andorra la Vella, Sant Julià de Lòria i Escaldes-Engordany l'any 2007, amb una fitxa per a cadascuna de les zones delimitades i esmentades anteriorment, en la qual s'incloïen totes les estructures documentades al seu interior (imatge). Durant les tasques de prospecció de la primera campanya es va veure que la tipologia de fitxa no acabava d'adequar-se exactament al propòsit de la intervenció, ja que difícilment permetia una documentació exhaustiva de cadascuna de les estructures, en el sentit que ens permetia una molt bona documentació però més genèrica per a un espai ampli, però en canvi era poc operativa per a la descripció específica de les estructures documentades. Atès que entre 2014 i 2016 s'hi ha estat treballant conjuntament dins la xarxa Départ per tal d'obtenir un model de fitxa consensuat i comú entre diferents equips, es va descartar fer un model propi i definitiu per a la

campanya de 2014. Així, doncs, únicament es va dissenyar una fitxa de camp que recollís la informació bàsica de cada estructura (identificació, tipologia, descripció, mesures, croquis, punt/s de GPS i fotografies), que posteriorment s'ha passat a un full de càlcul, de manera que fàcilment es pot bolcar a qualsevol base de dades (actualment està inserida a la base de dades del SIG).

Per a la representació gràfica sobre plànol de les diferents estructures s'ha emprat un programari SIG, Qgis. Els punts de GPS han estat rectificats amb les ortofotografies georeferenciades disponibles de l'ACT dels vols de 1972, 2003 i 2013 en aquells casos en què ha estat possible fer-ho, per tal d'augmentar-ne la precisió. La majoria d'estructures han estat documentades amb un únic punt de GPS, tret de les estructures lineals (murs i murs de contenció, camins i canalitzacions) i alguns tancats i cabanes (els més grans), per als quals s'han pres dos o més punts per tal de poder reproduir-ne la forma amb l'ajuda de les ortofotografies esmentades i la cartografia de base per a Andorra disponible als webs del Ministeri d'Ordenament Territorial (http://www.cartografia.ad/geoportal) i del CENMA de l'Institut d'Estudis Andorrans (http://www.iea.ad/cartografia/cartografia-sig).

D'aquesta manera, cada estructura documentada està representada per un punt, alhora que les estructures lineals i de grans dimensions també estan representades en una capa de línia. Cal afegir, però, que especialment en aquesta representació en línia, l'exactitud és relativa degut a l'error mateix del GPS, al fet que l'escala cartogràfica de base és de 1/5.000 i a les dificultats de poder veure algunes d'aquestes estructures en les ortofotografies esmentades (que sovint era la base per poder acabar de completar-ne la representació mitjançant croquis i punts de GPS).

Totes aquestes noves estructures han estat afegides a les que ja es tenien documentades prèviament gràcies a les prospeccions d'ICOMOS, ICAC i PC (2012). En aquells casos en què hi havia reiteracions d'estructures (estructures ja documentades per l'ICAC o ICOMOS), s'ha preferit optar per la nova localització, atès que en els casos en què es podia veure l'estructura sobre l'ortofotografia semblava que les noves dades del GPS eren més precises. Pel que fa a la nomenclatura, en aquells casos en què no hi havia la certesa que

les estructures haguessin estat documentades anteriorment, es van tornar a documentar, cosa que n'ha implicat un renomenament.

Es disposa, doncs, d'una base de dades comuna per al conjunt de totes les estructures arqueològiques documentades a la VMPC, amb la seva corresponent ubicació geogràfica.

En relació amb aquesta base de dades, s'han recollit les dades principals disponibles provinents de les tres fases d'inventari. Quan una dada no era disponible o quan es desconeixia el camp, s'ha deixat en blanc. Els camps de la base de dades són, doncs, els següents:

Número de registre	Atès que la VMPC cobreix diversos comuns, d'acord amb la unitat encarregada del registre del Patrimoni Cultural, s'ha creat una cota uniforme (VM) seguida d'una numeració única per a cada estructura que integra tots els elements inventariats a la VMPC
Coordenades geogràfiques	3 camps: X, Y i Z
Nom	Codificació original donada pel prospector i/o nom usual pel qual es coneix l'element (cf. apartat relatiu als codis)
Tipus	Tipologia de l'element documentat
Denominació	Zona geogràfica en la qual s'inscriu l'element
Institució	Institució i/o institucions que han documentat l'element
Data	Data de documentació
Cronologia	Datacions disponibles de l'element
Estat conservació	Descripció sumària de l'estat de conservació
Descripció	Descripció sumària de l'element
Mides	Dos camps: ample i llarg de l'element

En aquest treball es farà una exposició genèrica de cada zona identificada amb un comentari general i, a continuació, s'inclourà una definició de les estructures documentades al seu interior. Únicament hem exclòs d'aquestes descripcions els murs de contenció, atès que es tractava d'unes descripcions molt reiteratives i que no creiem que aportin una informació cabdal dins el text, i els murs que delimiten tancats, ja que en aquest cas s'ha preferit centrar l'atenció directament en l'estructura principal, el tancat. Sigui com sigui, la descripció dels murs es pot trobar en l'annex amb tota la base de dades de les dues campanyes.

5. Descripció de les estructures documentades (campanyes 2013 i 2014)

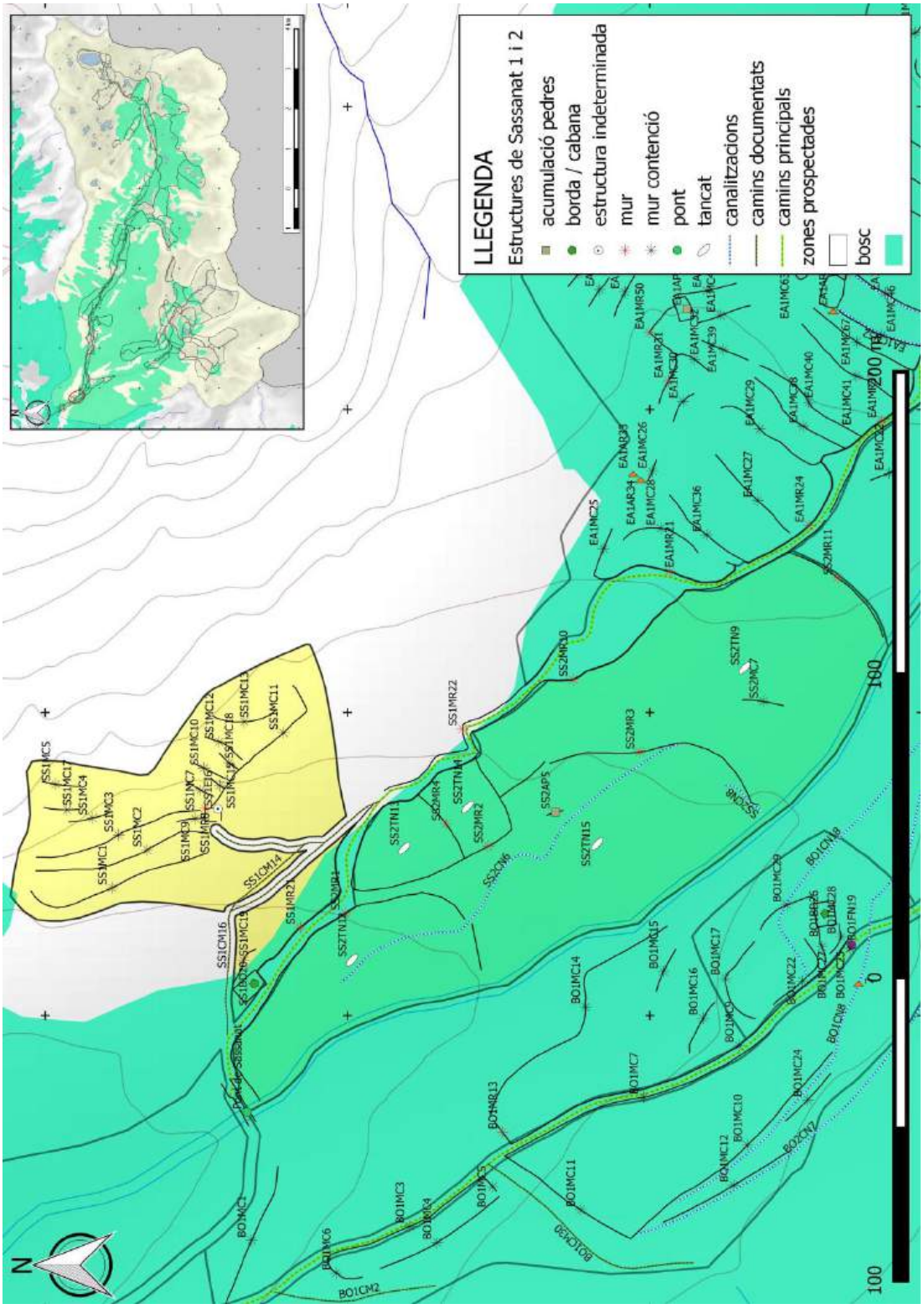

Figura 5: Localització de les estructures de Sassanat 1 i 2. Font: PCA (2016).

5.1. SASSANAT

Una de les primeres àrees prospectades és la corresponent a la zona de Sassanat**,** que és la més meridional de totes i on es van diferenciar dues zones (SS1 i SS2), estructurades a banda i banda del camí de la Muntanya o GR7. El conjunt d'ambdues zones consisteix en una borda (borda del Ton del Quim) amb un seguit de murs que amargenen el terreny o el delimiten respecte dels camins per tal de configurar unes terrasses i uns prats closos. Tret de la borda i, en gran mesura, els murs de contenció d'SS1, la resta d'estructures presenten un estat de conservació regular o fins i tot dolent, amb algunes parts caigudes, en part degut també al fet que la vegetació boscosa ha anat guanyant terreny als prats i terrasses i ha afectat també algunes de les estructures.

5.1.1. Sassanat 1 (SS1)

Figura 6: Vista general de Sassanat1 des del Boïgot. Font: PCA (2013).

Hem definit així aquesta zona que queda al nord del camí (SS1), on es localitza la concentració més gran d'estructures del conjunt de Sassanat, definides principalment per diversos murs de contenció de grans dimensions que separen les terrasses artificials establint un sistema de feixes organitzat i distribuït per una extensa àrea que va des del nord del pont de Sassanat (per sobre de la borda del Ton del Quim) fins a la part de cinglera al nord i la tartera al sud-est. Aquest primer conjunt ocupa un espai d'aproximadament 3.440 m^2 i es troba a una altitud compresa entre els 1.347 i els 1.373 m, en una zona en què trobem el paisatge característic d'aquests espais de cortal, on es combinen prats silicícoles i mesòfils, barrejats amb bosc mixt de roure martinenc i pi roig.

L'accés entre les terrasses es fa en ziga-zaga a través d'unes rampes situades a l'extrem de cadascuna. Podem distingir dos conjunts o sistemes de feixes diferenciats, un de més septentrional i amb més superfície i un segon de més meridional. A més dels catorze murs de contenció, es poden documentar una possible cabana (SS1EI6) i trams de camins que s'entrellacen al sud-est i perfilen una petita xarxa coincident, en part, amb el GR7. La part baixa de la tartera ha estat fortament antropitzada, se n'ha condicionat una part per accedir a les terrasses superiors i s'ha aixecat algun mur de contenció al seu límit, o bé s'hi ha encabit algun espai a mode d'abric o tancat. Cal destacar l'aspecte monumental d'alguns d'aquests murs d'amargenament, que poden assolir alçades de pràcticament 4,3 m i longituds que poden estar al voltant dels 60 m.

Figura 7: Vista del mur SS1MC1. Font: PCA (2013).

Figura 8: Vista del mur SS1MC3. Font: PCA (2013).

Figura 10: Vista del mur SS1MC2. Font: PCA (2013).

Figura 9: Vista del mur SS1MC7. Font: PCA (2013).

L'estat de conservació general és regular, tot i que, considerant el volum de material emprat en molts dels murs de feixa, l'aspecte encara és prou intacte si el comparem amb els d'altres zones de la vall. Així mateix, podem apreciar, a partir de les fotografies aèries, com el bosc ha anat guanyant terreny a l'espai productiu obtingut inicialment amb tot aquest amargenament del terreny, fins al punt que a la darrera ortofotografia és pràcticament imperceptible.

Figura 11:.Vista de l'SS1EI6. Font: PCA (2013).

SS1EI6: estructura rectangular de 5,45 x 4,5 m, adossada al mur SS1MC8, que fa servir com a mur de tancament per la banda nord. Està força arrasada i els murs gairebé no conserven més de dues o tres filades. Podria tractar-se d'una cabana.

SS1CM14: camí d'uns 38 m de longitud en direcció N-S que, des del camí SS1CM16, condueix a la possible cabana SS1EI6 i al conjunt de terrasses que queden al nord.

SS1CM16: camí d'uns 110 m de llargada que es desvia del GR7 i es dirigeix cap al conjunt de feixes del que hem denominat Sassanat 1 i que després torna a

comunicar amb el GR7 però més al nord, un cop ha fet una marrada per darrere (est i sud) de la borda del Ton del Quim.

Figura 12: Vista del camí d'accés SS1CM14. Font: PCA (2013).

Figura 13: Vista del camí SS1CM16. Font: PCA (2013).

5.1.2. Sassanat 2 (SS2)

A l'altra banda del GR7 es localitza el segon sector de Sassanat, SS2, molt més pobre quant a estructures i, aparentment, amb una naturalesa diferent, ja que responen principalment a murs de doble cara com a delimitadors de l'espai de producció. Val a dir, però, que aquesta diferència no sabem si respon a una diferent activitat productiva dins aquest espai, o bé si l'estructura productiva era exactament la mateixa i aquestes diferències estructurals són eminentment circumstancials i depenen de la ubicació espacial.

És a dir, en el cas d'SS1 ens trobem amb un espai productiu guanyat al vessant, inserit dins una tartera, fet que provoca un tipus d'estructures destinades a garantir aquest propòsit i que resulta en un espai amargenat, esglaonat, amb un continu de terrasses estretes i més o menys allargassades en un pendent força acusat.

Per la seva banda, les estructures d'SS2 estan situades a una cota inferior, entre 1.240 i 1.374 m, però ocupen un espai molt més extens, comprès entre el riu Madriu i el camí principal d'accés a la vall (el GR7). Aquesta dicotomia ens la trobem al llarg de tot el camí, enllaçant amb les zones d'Entremesaigües i Ràmio. Una continuïtat, això sí, que serà més evident en el cas d'aquests prats closos situats entre el camí i el riu.

Així, en el cas que ens ocupa d'SS2, l'espai productiu, els prats, estan closos per estructures murals i pel mateix riu per un dels cantons en molts casos. Tenim aquí una superfície força més gran, i amb més variabilitat d'estructures, amb alguns murs de feixa, però també amb un o dos canals de rec (SS2CN6 i SS2CN8), tancats i alguna acumulació de pedres (SS2AP5) de funció incerta però que, molt probablement, corresponen a apilaments fruit de la neteja del prat. En total s'han documentat fins a cinc prats tancats, dos dels quals tenen una superfície entre 4.500 i 6.000 m^2 (SS2TN9 i SS2TN15), un altre d'uns 2.500 m^2 (SS2TN12) i els dos darrers d'entre 550 i 800 m^2 (SS2TN13 i SS2TN14). Val a dir que la variabilitat també es combina amb les característiques físiques de l'espai clos, de manera que el més gran de tots és el que té un pendent més acusat, més espais amb concentracions de pedres, cap canalització i, per tot això, un pitjor rendiment productiu, aparentment. D'altra banda, no es pot descartar que els dos més petits puguin ser en realitat un únic espai subdividit.

Per acabar, no podem oblidar un dels elements més destacats de la zona, la borda del Ton del Quim (SS1BD20), la primera que ens trobem a la vall que encara està dempeus i en ús.

És interessant destacar que l'estat de preservació de les estructures és sensiblement inferior a SS1, i és freqüent veure punts on els murs s'han desplomat parcialment. En aquest sentit, el fet que es tracti de murs de doble cara i no pas de contenció fa que l'estructura pugui ser més fràgil si no hi ha un manteniment regular.

Com en el cas anterior, ens trobem amb un paisatge dominat per prats silicícoles i mesòfils (amb *Agrostis capillaris* i *Anthoxanthum odoratum*, entre d'altres), combinat ara amb un bosc caducifoli mixt (amb *Tilia platyphyllos*) i freixenedes.

SS2AR5: amuntegament de pedres amb una orientació S-N, que presenta un parament força acurat per la banda oest, amb una disposició lineal de gairebé 6 m de llarg i una alçada que arriba a assolir els 2,2 m. Es troba al sud del mur SS2MR4.

Figura 14: Vista de l'acumulació de blocs SS2AR5. Font: PCA (2013).

SS2CN6: canalització que discorre de forma sinuosa en sentit SE-NO i travessa els tancats SS2TN15 i SS2TN12. Té una longitud d'uns 144,8 m i la seva surgència s'amaga per sota d'un caos de pedres que acaben per delimitar el tancat SS2TN15, per sota del mur SS2MR3.

Figura 15: Vista del rec SS2CN6. Font: PCA (2013).

SS2TN9: tancat al sud-est de l'SS2TN15 i al nord-oest del tancat EA1TN56, d'uns 5.900 m^2 i planta molt irregular. Està delimitat pels murs SS2MR10 al nord, SS2MR11 a l'est, SS2MR2 i SS2MR3 a l'oest i pel riu al sud.

Figura 16: Vista del mur SS2MR10 des de l'exterior del tancat SS2TN9. Font: PCA (2013).

Figura 17: Vista del mur SS2MR10 des de l'interior del tancat SS2TN9. Font: PCA (2013).

SS2TN12: tancat d'uns 2.550 m^2, ubicat al sud de la borda del Ton del Quim i del GR7. Té una forma molt irregular i està delimitat pel mur SS2MR1 pels

cantons de migdia, llevant i tramuntana, mentre que el límit de ponent el configura el mateix riu. Es tracta del tancat situat més al nord del conjunt que hi ha a Sassanat i l'únic que no està envaït pel bosc.

Figura 18: Vista del mur SS2MR1 des de l'interior del tancat SS2TN12. Font: PCA (2013).

Figura 19: Vista del mur SS2MR1 i el tancat SS2TN12 des de l'interior del tancat SS2TN15.

SS2TN13: tancat d'uns 764 m^2, aproximadament de forma triangular, amb una orientació SE-NO, que està delimitat pels murs SS2MR10 al nord i a l'est, l'SS2MR4 al sud i l'SS2MR2 a l'oest. El tancat està situat entre el tancat SS2TN12, al nord-oest, i el camí GR7. L'interior està molt emboscat i és probable que formi una unitat amb l'SS2TN14 i que en realitat siguin un únic tancat.

Figura 20: Vista del mur SS2MR2 i el tancat SS2TN14 des de l'interior del tancat SS2TN9. Font: PCA (2013).

SS2TN14: tancat d'uns 550 m^2 de forma pràcticament rectangular, que està situat al sud del tancat SS2TN13 i que se'n separa pel mur SS2MR4 per la banda nord. Per la banda oest i sud està delimitat per l'SS2MR2 i, per la banda est, per l'SS2MR10. És probable que formi una unitat amb l'SS2TN13.

SS2TN15: després de l'SS2TN9, és el més gran, uns 4.575 m^2, amb una planta força irregular. Limita a l'est amb els tancats SS2TN13 i SS2TN14, al sud amb el tancat SS2TN9 i al nord amb el tancat SS2TN12. D'altra banda, està delimitat pels murs SS2MR3 pel sud i l'est, SS2MR2 i SS2MR1 pel nord i pel riu per l'oest.

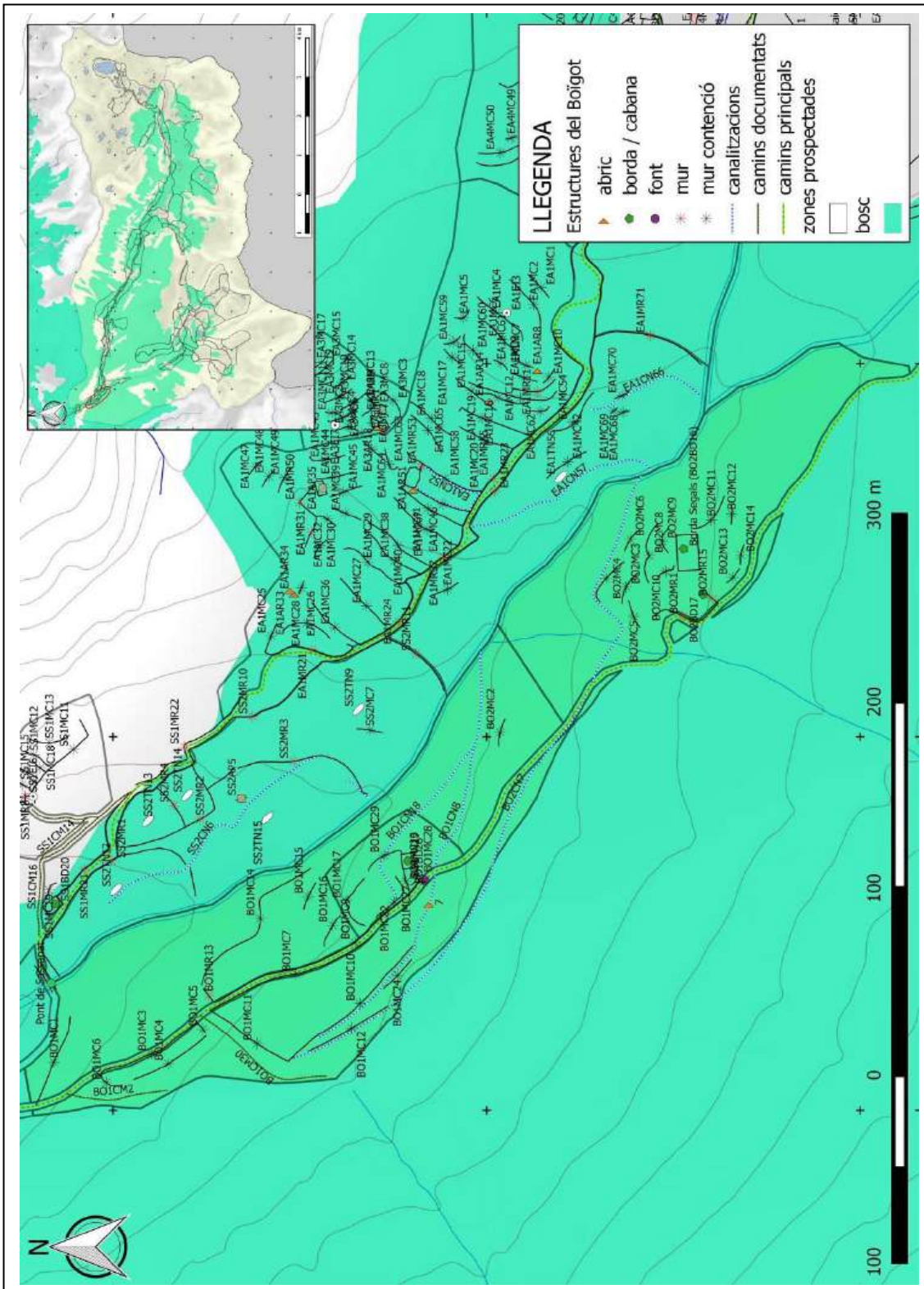

Figura 21: Localització de les estructures del Boïgot 1 i 2. Font: PCA (2016).

5.2. EL BOÏGOT

A la part baixa del GR7, just abans d'arribar al pont de Sassanat, trobem, a la dreta, el camí de la Muntanya que arriba a la zona del Boïgot, després a l'Hospital i, finalment, enllaça amb el camí de Perafita (GR11-10). El camí està pavimentat en bona part del seu traçat i, com en el cas de Sassanat, es tracta d'un espai de cortal, en el qual es combinen estructures relacionades amb l'arranjament de l'espai productiu (murs de contenció, tancats, canalitzacions...) amb d'altres d'hàbitat i magatzem. Es tracta, doncs, d'un espai força antropitzat. En ser una àrea força extensa, hem considerat adequada la partició en dos sectors (BO1 i BO2), com també hem fet en el cas de Sassanat i, com en aquell cas, es tracta únicament d'una qüestió pràctica de documentació i gestió de la prospecció, és a dir, que no obeeix a cap criteri objectiu.

Pel que fa a la vegetació, el paisatge és pràcticament idèntic al d'SS2, amb un domini de prats silicícoles i mesòfils (amb *Agrostis capillaris*, *Anthoxanthum odoratum*, entre d'altres), combinat amb bosc caducifoli mixt (amb *Tilia platyphyllos*) i freixenedes, que en aquest cas també inclou alguns bedolls i bosc de pi roig amb avets.

5.2.1. El Boïgot 1 (BO1)

Aquesta primera zona, situada entre les cotes 1.308 i 1.375, ocupa una àrea més àmplia, d'unes 2,9 ha, i és on es documenten més estructures, al voltant d'una trentena, entre les quals hi ha murs d'amargenament, camins, una font, canals, palanques i una borda. Està vertebrada a banda i banda del camí, deixant el riu Madriu a l'esquerra en direcció a la capçalera de la vall. Dintre d'aquest primer sector encara podríem subdividir l'espai en dues subzones, que queden separades per una gran terrassa delimitada pels murs BO1MC14, BO1MC9 i BO1MR13. La part més septentrional concentra les estructures a la banda dreta del camí de la Muntanya (en direcció a la capçalera), i consisteix en murs de contenció i un camí, mentre que a la part més meridional les estructures es distribueixen a banda i banda del camí i és on en trobem més i més variades

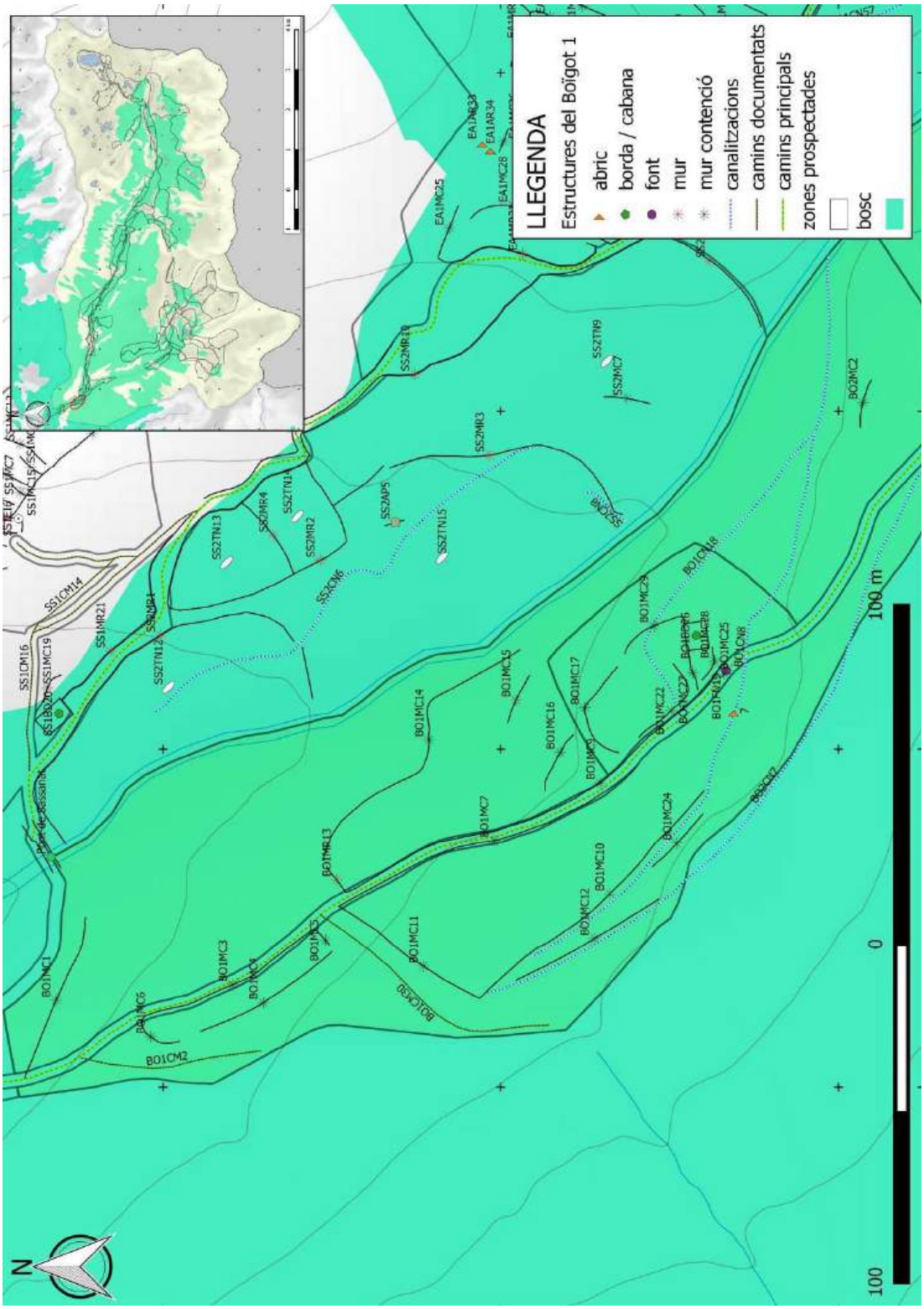

Figura 22: Localització de les estructures del Boïgot 1. Font: PCA (2016).

(palanques, murs, canals, una font...). És precisament en aquesta segona ubicació on tenim la borda de cal Xic (BO1BD26).

Figura 23: Vista del mur BO1MC3. Font: PCA (2013).

Figura 24: Vista del mur BO1MC15. Font: PCA (2013).

Figura 25: Vista del mur BO1MC17. Font: PCA (2013).

Figura 26: Vista del mur BO1MC22 i de la borda BO1BD26 (Borda de cal Xic). Font: PCA (2013).

L'estat de conservació general és regular, tret de la borda, amb una preservació òptima i que encara es fa servir, i, de fet, es va poder observar com alguns dels recs encara estaven operatius i hi circulava aigua. Hi ha despreniments puntuals en alguns murs, però l'estat de conservació és encara prou acceptable, més si tenim en compte que alguns dels murs fan al voltant dels 2 m d'alçada.

BO1CM2: Corriol a uns 100 m de l'inici del camí que porta al Boïgot. Voreja l'espai de feixes que delimiten els murs BO1MC6 i BO1MC4. Es va seguir durant uns 54 m, però s'endinsava al bosc, i té direcció nord-sud.

Figura 27: Vista del rec BO1CN8 amb aigua a l'interior. Font: PCA (2013).

Figura 28: Vista d'un tram construït del BO1CN8. Font: PCA (2013).

BO1CN8: canal de 237,83 m, que neix al riu Madriu i arriba fins gairebé l'extrem septentrional del mur BO1MC10, en un recorregut en sentit est-nord, que descriu un arc i creua el camí que mena cap a Entremesaigües i Perafita. Combina alguns trams construïts en pedra amb d'altres on aparentment només està excavat al subsòl. El canal queda amortitzat per un gran bloc de granit a l'altura de l'MC10, tot i que encara s'hi pot veure aigua circulant-hi.

Figura 29: Vista de la zona propera a la captació del BO1CN8. Font: PCA (2013).

Figura 30: Vista d'un tram del rec BO1CN8 on ja no hi circula aigua. Font: PCA (2013).

BO1CN18: derivació que té el rec principal BO1CN8 a l'altura dels primers cinquanta metres. Té una direcció SE-NO, travessa el mur BO1MC29 i, a partir d'aquí, gira vers el sud-oest fins a arribar al BO1MC22. En aquest cas no té estructura construïda, sinó que està excavat al subsòl i té una llargada de poc més de 100 m.

BO1CM30: camí transversal al camí principal que gira vers el sud-oest entre els murs BO1MC11 i BO1MC5, a uns 90 m més al sud que el BO1CM2. Es va resseguir només durant uns 80 m, però continuava dins el bosc, un espai que quedava fora de la prospecció.

Figura 32: Vista del canal BO1CN18. Font: PCA (2013).

Figura 31: Vista del canal BO1CN18 després de creuar el mur BO1MC29. Font: PCA (2013).

5.2.2. El Boïgot 2 (BO2)

En aquesta segona zona del Boïgot, entre les cotes 1.375 i 1.437, tenim també un predomini de murs de contenció (fins a dotze) destinats a amargenar el terreny, però, alhora, s'hi documenta una canalització, una borda (borda de Segalàs, BO2BD16) i una cabana (BO2CB17).

Figura 33: Vista del mur BO2MC10. Font: PCA (2013).

Figura 34: Vista del mur BO2MC11. Font: PCA (2013).

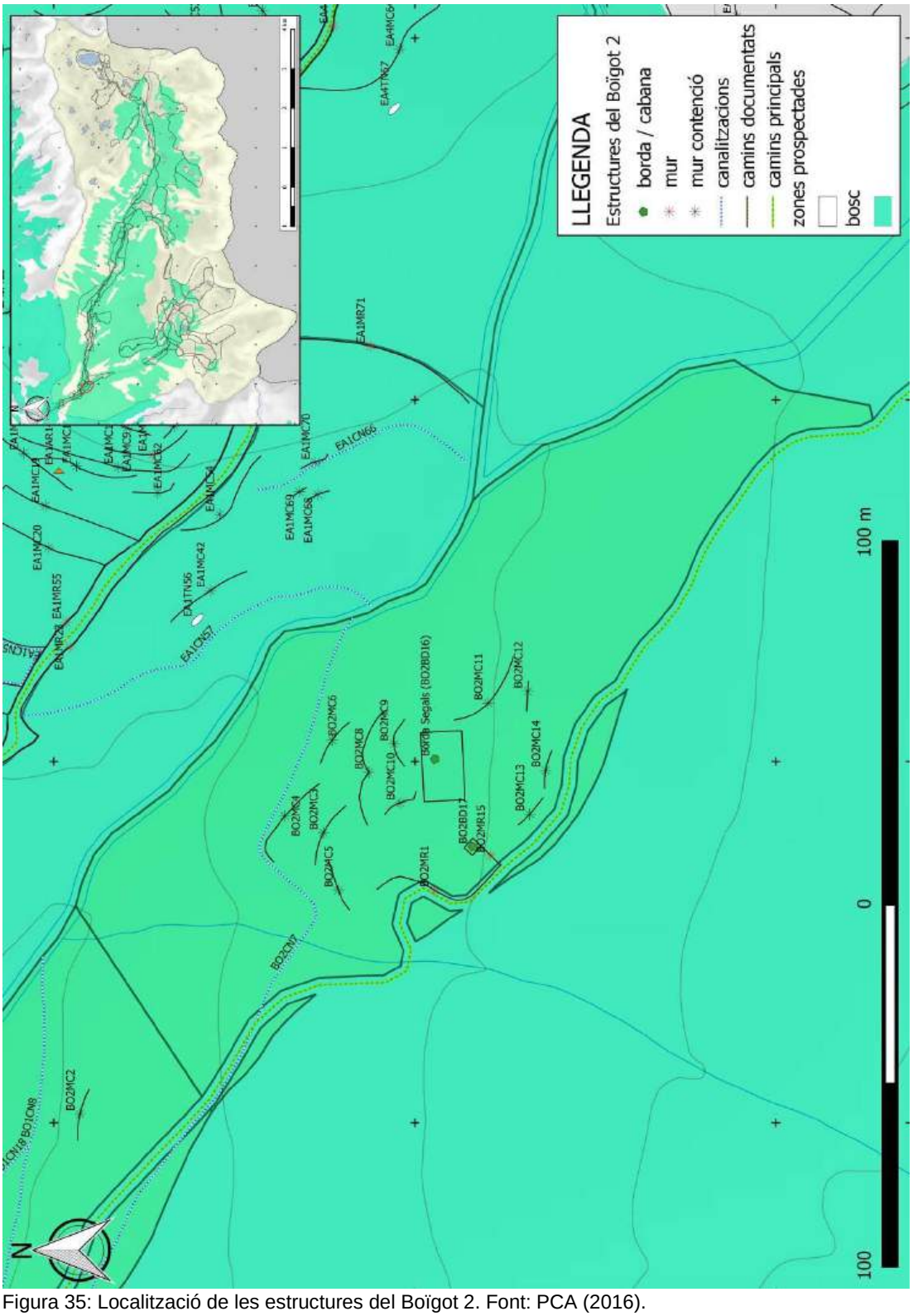

Figura 35: Localització de les estructures del Boïgot 2. Font: PCA (2016).

En aquest cas, les estructures es presenten força més agrupades en un espai al voltant d'1,5 ha de superfície, que se situa entre el camí i el riu Madriu.

Figura 36: Vista de la borda BO2BD16. Font: PCA (2013).

Figura 37: Vista de la cabana BO2CB17. Font: PCA (2013).

Com en el cas anterior, l'estat de conservació és regular, amb alguns despreniments puntuals, si bé la borda presenta un estat dolent (val a dir que, segons l'inventari d'ICOMOS, la borda no s'havia acabat de construir mai), i la cabana també està en un estat força ruïnós. Pel que fa als murs de contenció, s'observa que la vegetació ha guanyat molt d'espai a la zona agropecuària i que també en posa en perill la conservació, malgrat que en general els murs no presenten pèrdues importants de material.

BO2BD16: construcció de grans dimensions on no s'observa cap pilar o element assimilable que pugui fer pensar que tingués una coberta. En aquest sentit no queda prou clar si es podria tractar d'una borda. Les seves dimensions són de 19,30 x 11,20 m i el seu interior resta força emboscat. Els murs assoleixen una alçada de 2 m, i en la banda oest s'observa l'accés al recinte.

BO2CB17: edifici de planta gairebé quadrangular força ben conservat, amb uns murs d'uns 70 cm d'amplada i unes dimensions generals de 3,10 x 3,50 m. La porta es troba al mur oriental i té una llum de 1,20 m i la coberta és a un sol vessant.

Figura 38: Vista del canal BO2CN7, on s'aprecia el mur de contenció per construir-lo. Font: PCA (2013).

BO2CN7: És el canal més llarg de tota la zona del Boïgot, i un dels més llargs que hem documentat al Madriu, parcialment excavat al subsòl però, en general, construït amb pedra. Té la captació al Madriu, a l'altura de la borda BO2BD16, però uns 35 m al nord-est, i pel tram inicial, encara hi circula aigua. Té una longitud de 393 m, fa un traçat en sentit sud-est/nord-oest, amb una reculada a l'altura dels murs BO2MC4 i BO2MC5, tot vorejant el Boïgot 2 per la part més baixa. Té el final pràcticament al mateix lloc que el canal BO1CN8.

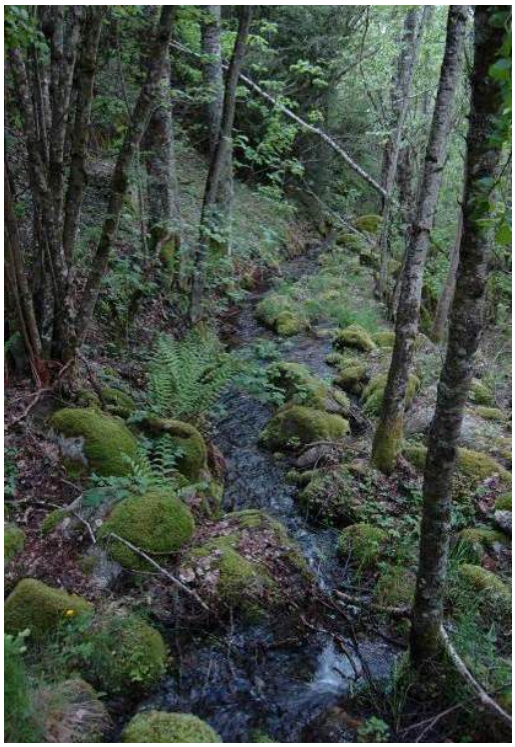

Figura 39: Vista del canal BO2CN7 amb aigua. Font: PCA (2013).

Figura 40: Vista del canal BO2CN7. Font: PCA (2013).

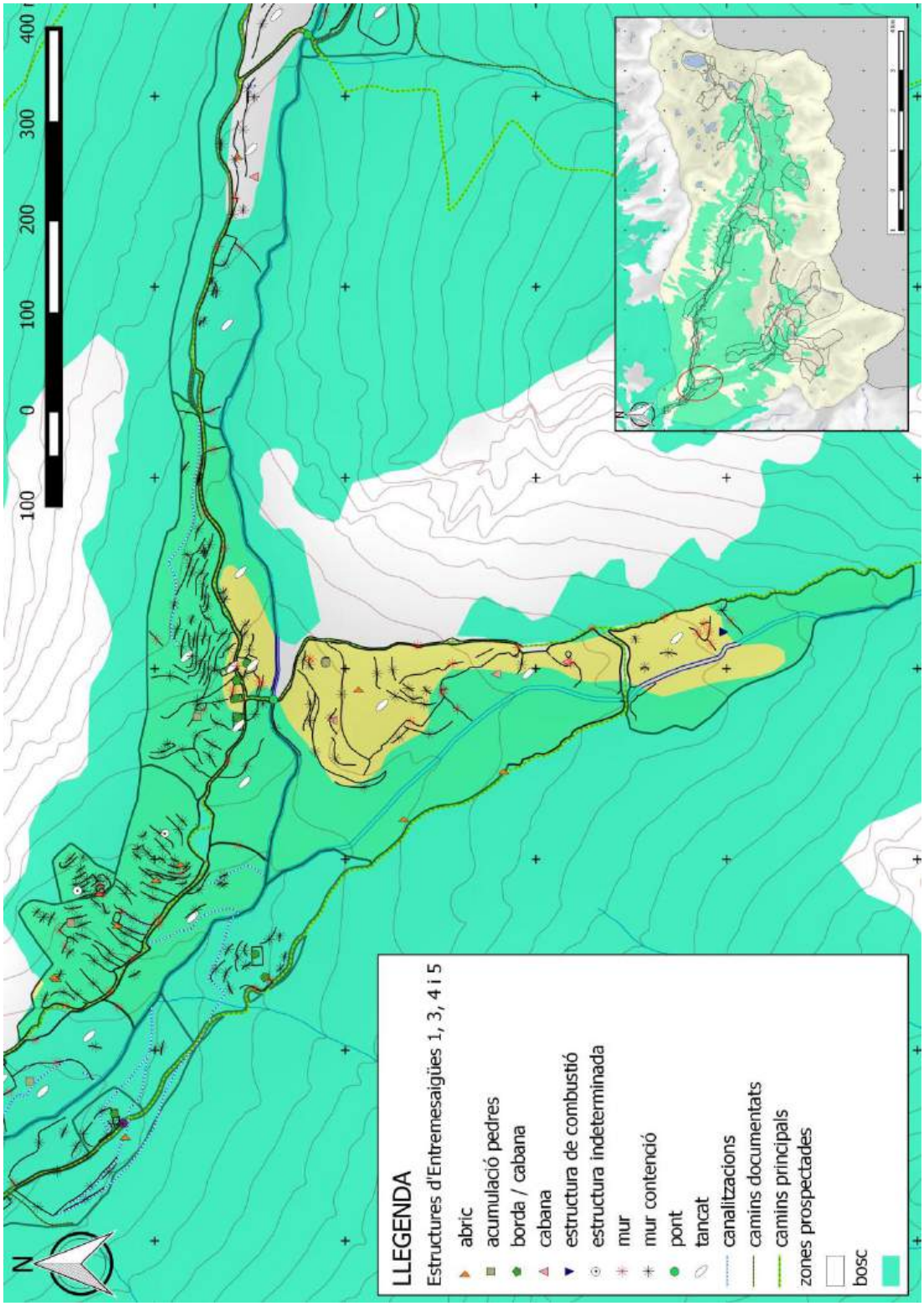

Figura 41: Localització de les estructures d'Entremesaigües 1, 3, 4 i 5. Font: PCA (2016).

5.3. ENTREMESAIGÜES

Seguint el camí GR7 vall endins, i a continuació de la zona delimitada com a Sassanat, es localitza Entremesaigües, una àrea relativament extensa en la qual trobem un conjunt de bordes i diverses terrasses i tancats al seu voltant, és a dir, una zona de cortal. En aquest cas, però, té més propietaris i, consegüentment, una superfície força més gran que el Boïgot o Sassanat, al voltant d'unes 12 ha.

Més superfície implica alhora que hi hagi més variabilitat altitudinal, de més de 200 m, concretament entre els 1.359 (a EA1) i els 1.566 m (a EA5). Tota la zona es distribueix a banda i banda del camí, si bé la majoria d'estructures es troben al nord d'aquest camí, on, com en el cas de Sassanat, els pendents més forts han suposat una important tasca d'amargenament de l'espai.

També, com ha passat en els casos vistos fins ara, l'abandonament de les pràctiques agropecuàries ha comportat un avenç força important del bosc, que a banda de degradar les estructures, en dificulta moltíssim les tasques de documentació i georeferenciació (no era infreqüent que els errors del GPS arribessin o fins i tot en alguns casos superessin els 10 m). Per pal·liar aquest hàndicap, van ser de gran ajuda les imatges aèries de 1948 i 1972. Sigui com sigui, es tracta d'un sector on seria interessant poder dur a terme una revisió en un moment de l'any en què la vegetació fos menys frondosa (pensem que aquí es va actuar al maig, principalment).

En qualsevol cas, la imatge que ens deixa el resultat de la prospecció, afegida al fet que es tracta d'una zona que és majoritàriament privada, és suficient per adonar-se que pot ser un dels sectors més problemàtics a l'hora de resoldre qualsevol qüestió enfocada a la posada en valor de l'espai. Es recomana, doncs, una tasca més incisiva en tot aquest sector (que de fet caldria ampliar a Sassanat, el Boïgot i la part més baixa de Ràmio), per tal d'obtenir una cartografia molt més detallada o, com a mínim, tenir molt present que qualsevol tipus de projecte que afecti aquesta zona haurà d'anar precedit d'una prospecció sistemàtica i una avaluació molt més acurada.

Com que el nombre, la complexitat i la variabilitat d'estructures aquí és força més important, es va decidir de diferenciar cinc zones delimitades a partir d'agrupacions d'estructures, elements físics (tarteres o àrees boscoses de difícil

accés) o antròpics (pont d'Entremesaigües, camí de la Muntanya), ja que així era més senzill fer el registre (Entremesaigües 1 a 5, EA1-EA5). Posteriorment, la zona EA2 va ser integrada dins EA1, de manera que ara mateix només hi ha quatre zones.

Les estructures relacionades amb l'hàbitat apareixen agrupades (EA4), amb un seguit de petits tancats al seu entorn més immediat. Pel que fa a l'espai productiu, les zones que queden al nord del camí (EA1 i EA4) es caracteritzen per un espai amargenat amb diversos murs de contenció i alguna canalització (que queden protegits del camí per murs divisoris), així com per la presència d'algun petit abric o aixopluc a les zones més allunyades de l'hàbitat. És probable que aquests conjunts de terrasses tinguessin divisions parcel·làries internes, però en tot cas no ha estat possible documentar-ho.

En canvi, a la banda oposada, és a dir, a l'espai comprès entre el GR7 i el Madriu (EA1 i EA4), i al con de dejecció format a l'aiguabarreig entre els rius Madriu i Perafita (EA5), els pocs murs de contenció que trobem (que en aquest cas conformen àmplies terrasses) queden inserits en un espai clos, i es poden identificar fins a tres espais d'aquestes característiques. Cal incidir que en el moment en què es va dur a terme la prospecció d'EA5, el cabal del riu era molt important i no permetia creuar el riu. Així, no va ser possible prospectar uns prats que són visibles a l'altre costat del riu a les fotografies aèries (especialment les del 1972) i que tenen una certa continuïtat fins a enllaçar amb la zona del Boïgot. De la mateixa manera, per una qüestió de temps, tampoc no es va poder supervisar una clariana que s'observa a les fotos de 1972, que queda més al sud del darrer dels tancats documentats (EA5TN43) i que, molt probablement, es podria tractar d'un altre prat clos. En qualsevol cas, hem inclòs tots aquests prats dins la zona d'EA5, però és una part que caldria revisar en un futur.

El fet que el bosc hagués guanyat molt d'espai va dificultar força les tasques de prospecció, però sobretot la documentació d'estructures, molt especialment pel que fa a la seva georeferenciació i documentació fotogràfica. En aquest sentit, en alguns casos el marge d'error del GPS podia arribar als 10 m.

5.3.1. Entremesaigües 1 (EA1)

La zona determinada com a Entremesaigües 1 (EA1) és la que es troba més a l'oest i limita al sud amb Sassanat 2, a l'oest i al sud amb el riu Madriu (i a l'altra banda del riu amb el Boïgot 1 i 2 per l'oest i amb Entremesaigües 5 pel sud), al nord amb bosc, una tartera i Entremesaigües 3 (EA3), i a l'est amb Entremesaigües 4 (EA4). Es tracta d'una de les zones més extenses, amb una superfície al voltant d'1,66 ha, i que concentra més estructures, fins a setanta-dues, en un espai amb força desnivell en sentit nord-sud, entre les cotes 1.374 i 1.441.

Figura 42: Vista del mur EA1MC2. Font: PCA (2013).

Figura 43: Vista del mur EA1MC22 en primer terme. Font: PCA (2013).

Entre aquestes estructures, les més nombroses corresponen a murs de contenció (se'n documentaren cinquanta-tres), d'alçades i llargades molt diverses i que tenien com a missió fonamental amargenar l'espai o, en menor mesura, servir de contenció de la tartera, així com set murs amb la funció principal de delimitar els espais productius del camí o de separar-los. Alguns d'aquests murs també complien la funció d'abancalar l'espai. Tots els murs estan fets amb pedres de mida mitjana i gran, amb un aparell heterogeni, sense seguir filades i d'unes alçades que oscil·len entre els 0,5 m i els 2 m, amb una àmplia majoria de casos al voltant d'1 m.

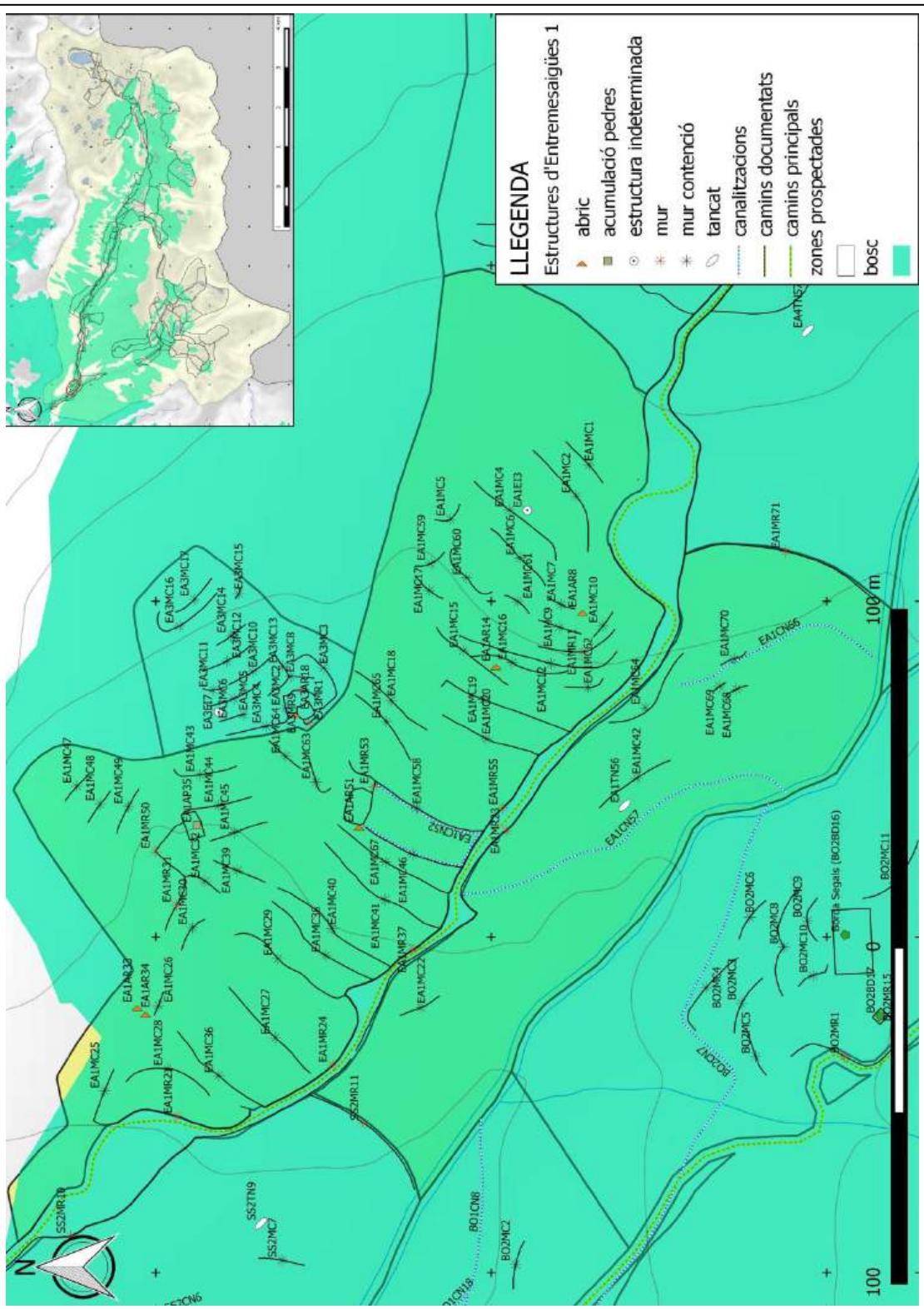

Figura 44: Localització de les estructures d'Entremesaigües 1. Font: PCA (2016).

L'estat de conservació general es pot determinar com a regular, malgrat que hi ha un bon nombre de murs molt enrunats i desfigurats.

Figura 45: Vista del mur EA1MC29 amb la part enrunada. Font: PCA (2013).

Figura 46: Vista del mur EA1MC38 en primer terme i de l'EA1MC40 darrere. Font: PCA (2013).

Figura 47: Vista del mur EA1MR24 i el camí. Font: PCA (2013).

Figura 48: Vista del mur EA1MC68 en primer terme i l'EA1MC69 darrere. Font: PCA (2013).

Tenim a continuació unes estructures relacionades amb l'hàbitat o d'aixopluc: cinc abrics, dos dels quals aprofiten blocs erràtics que han estat acabats d'arranjar afegint-hi murs de pedra més petita (EA1AR14 i EA1AR33), dos resulten més problemàtics, ja que només aprofiten un bloc erràtic sense cap altre agençament (EA1AR8 i EA1AR51, especialment el primer), i l'últim podria ser un amagatall o un espai per guardar eines o qualsevol altra cosa, ja que les seves dimensions són força reduïdes (EA1AR34).

A banda d'aquestes estructures, n'hi ha també dues d'indeterminades (EA1EI3 i EA1EI13), que podrien correspondre també a abrics construïts en pedra i que han quedat enrunats, o bé ser simples acumulacions de pedres agençades amb una certa cura, com el cas de l'EA1AP35 (que semblaria tractar-se d'això, un fenomen, d'altra banda, relativament freqüent i que podem trobar també a Ràmio 1, 2 i 3 o a Entremesaigües 5).

En tot l'espai, però molt especialment a les zones més marginals i properes al vessant i on les terrasses tenen una superfície menor, el bosc ha guanyat força terreny a l'espai productiu inicial, de manera que la documentació de les estructures va ser força costosa i va tenir més problemes de georeferenciació. Per la seva banda, l'espai comprès entre el camí i el riu és el que, *a priori*, té menys estructures i sembla que, com en el cas d'SS2, consisteix en uns prats tancats que, degut a l'orografia del terreny, no requereixen un amargenament tan important.

El paisatge està dominat per un bosc de caducifolis mixt, freixenedes i prats silicícoles i mesòfils (amb *Agrostis capillaris*, *Festuca nigrescens* i *Anthoxanthum odoratum*) a la part més a prop del camí, que a la zona de peu de vessant es combina també amb avellanoses i bedollars secundaris.

5.3.1.1. Estructures d'Entremesaigües 1

EA1EI3: Acumulació de pedres al nord-oest del mur EA1MC2, entre aquest i el mur EA1MC4. Podria tractar-se d'un mur o d'una estructura molt enrunada.

Figura 49: Vista del possible abric EA1AR8. Font: PCA (2013).

Figura 50: Vista de l'estructura indeterminada EA1EI3. Font: PCA (2013).

EA1AR8: possible aixopluc de petites dimensions, que aprofita l'espai inferior d'un gran bloc erràtic de granit a l'extrem sud de l'EA1MC7. L'espai té una alçada màxima d'uns 70 cm i una planta irregular amb uns eixos de 150 x 120 cm.

Figura 51: Detall de l'abric EA1AR14. Font: PCA (2013).

EA1AR14: aprofitant un enorme bloc erràtic a prop de la confluència d'EA1MC15 i EA1MC16, s'hi han arranjat dos espais diferenciats. D'una banda, hi ha un espai de planta aproximadament circular, de 4,5 x 2 m, que aprofita el bloc erràtic com a mur de fons i se li adossa un muret d'uns 90 cm d'alçada, fet amb pedres grans. D'altra banda, al sud del bloc i tot aprofitant una cavitat, s'ha arranjat un abric d'uns 2 x 0,6 m d'espai interior, amb un mur fet amb pedra petita.

EA1AR33: abric fet al tarter molt ben conservat. Està construït aprofitant grans blocs erràtics, un dels quals fa de coberta, i amb pedra petita i mitjana s'han tapat els espais entre aquests blocs. És a l'extrem nord de l'EA1MC28, a prop de l'EA1AC34. Té planta romboïdal, unes dimensions de 2 x 2 m i una alçada màxima al voltant dels 140 cm, amb una mena de passadís en forma de colze a l'accés.

Figura 52: Vista de l'espai que hi ha davant de l'EA1AR14. Font: PCA (2013).

Figura 53: Vista de l'accés a l'abric EA1AR33. Font: PCA (2013).

EA1AR34: abric construït al peu del tarter, que aprofita diversos blocs de grans dimensions en la seva configuració; s'hi observa una neteja de l'espai interior. Té unes dimensions força reduïdes, amb uns eixos màxims d'1,5 x 1,3 m i una

alçada de 95 cm, cosa que sembla indicar que no estava destinat a hàbitat o aixopluc. Es troba al nord del mur EA1MC26 i a uns escassos 2 m al sud de l'EA1AR33.

Figura 54: Vista de l'interior de l'abric EA1AR33. Font: PCA (2013).

Figura 55: Vista de l'abric EA1AR34 amb el mur EA1MC26. Font: PCA (2013).

EA1AP35: acumulació de blocs a l'extrem septentrional de la terrassa que configura el mur EA1MC45. L'acumulació és de les que s'han fet configurant cares externes, i té unes dimensions de 4 x 8 m.

Figura 56: Vista des de l'oest de l'EA1AP35. Font: PCA (2013).

Figura 57: Vista des del sud de l'EA1AP35. Font: PCA (2013).

EA1AR51: possible abric que aprofita un bloc erràtic molt gran com a paret de fons per la banda est i que és a l'extrem septentrional del mur EA1MC46. No s'hi aprecia cap altre mur o estructura, però en superfície s'observen les restes d'un foc, que bé podria ser força modern, i molta pedra petita que podria correspondre a algun mur desmuntat. Té una extensió de 4,3 x 1,9 m.

EA1CN52: canalització o rec que descriu gairebé un rectangle per tres dels seus costats, que ressegueix els murs EA1MC58 per l'oest, EA1MR55 pel nord i EA1MC46 per l'est, paral·lel a l'EA1MC46. Consisteix en un solc excavat al subsòl, sense cap més arranjament.

EA1TN56: tancat, el més occidental del conjunt de zones per la banda sud del camí, tot just davant de la zona amb més densitat de murs de contenció d'EA1. Limita a l'oest amb l'SS2TN18 i té una superfície d'uns 10.000 m^2. Al seu interior hi ha dos canals (EA1CN57 i EA1CN66) i sis murs d'amargenament (EA1MC22, EA1MC42, EA1MC54, EA1MC68, EA1MC69 i EA1MC70).

Figura 58: Vista general de l'abric EA1AR51. Font: PCA (2013).

Figura 59: Vista del mur EA1MC46, al peu del qual es pot veure el canal EA1CN52. Font: PCA (2013).

EA1CN57: rec o canalització d'uns 105 m de llargada a l'interior del tancat que hi ha al sud del camí, en sentit sud-nord. Té la captació al riu i es perd just davant del mur EA1MR23.

EA1CN66: rec d'uns 83 m de recorregut, que té un traçat més o menys paral·lel a l'EA1CN57, en sentit sud-nord. Té la captació al riu i el final queda perdut abans d'arribar al mur EA1MR54.

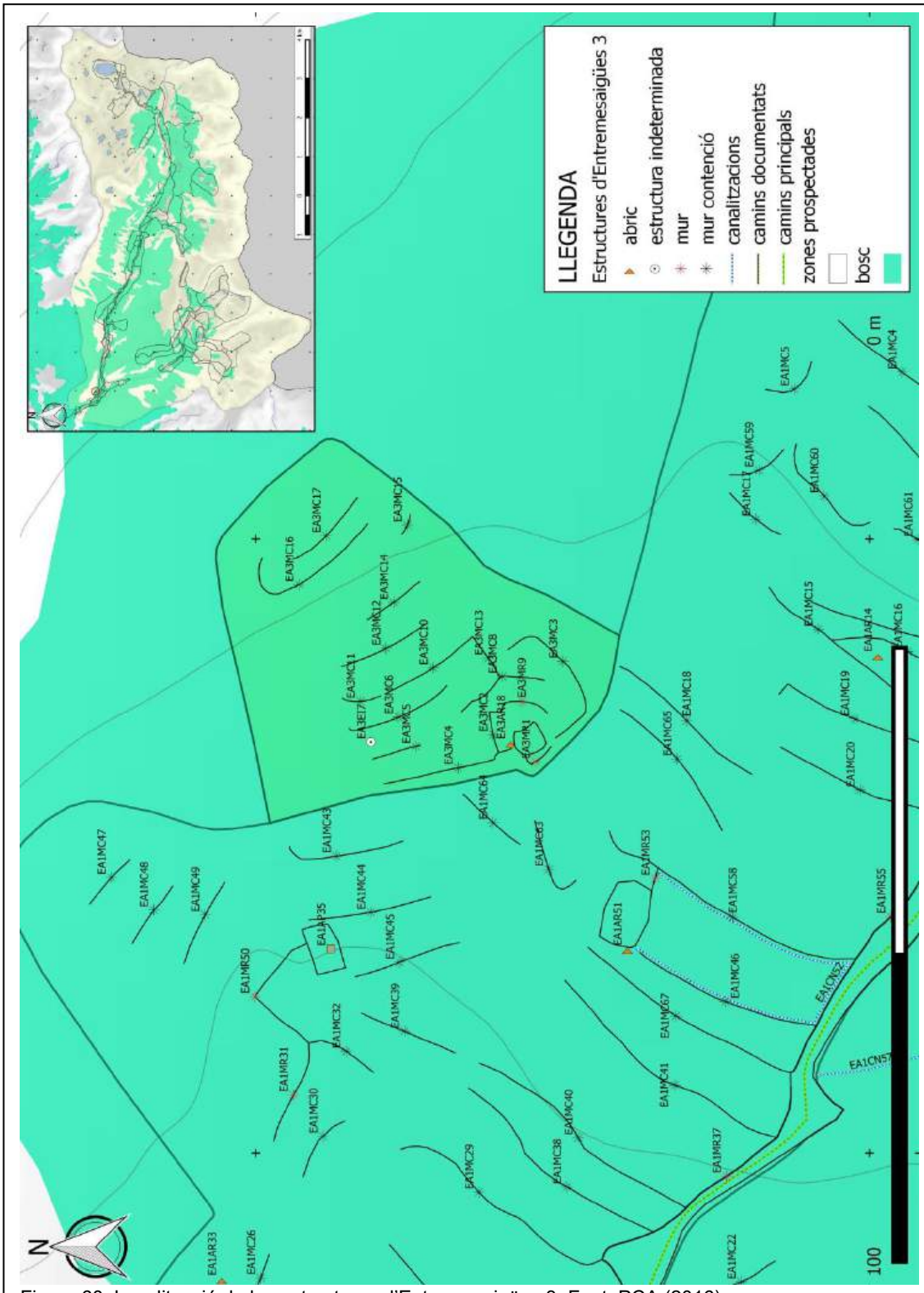

Figura 60: Localització de les estructures d'Entremesaigües 3. Font: PCA (2016).

5.3.2. Entremesaigües 3 (EA3)

Es tracta de la zona delimitada de menor superfície, amb només uns 1.500 m^2, i, de fet, es podria considerar que forma part del mateix sistema que EA1, del qual es diferencia únicament per una qüestió de gestió de l'equip durant les tasques de prospecció.

La zona en qüestió té un desnivell força acusat en sentit nord-sud (entre les cotes 1.410 i 1.430) i consisteix en un seguit de murs de contenció (14) que amargenen un espai guanyat, en part, a la tartera, al peu del qual trobem un raser (EA3AR18) que aprofita un gran bloc erràtic i un parell de murs que acaben de delimitar un espai al voltant d'aquest abric, alhora que un també serveix per delimitar una terrassa.

El conjunt queda encaixat a la mateixa tartera i només limita amb EA1 per la banda sud. De fet, una extensió de les feixes d'EA1 (just al nord-oest d'EA3) presenta una gran similitud amb aquest espai, si bé és una mica més reduït i només té tres murs de contenció. Sembla, doncs, que es tracta d'un espai força marginal, vist que, a més, les terrasses obtingudes representen una superfície força reduïda, i probablement era un dels primers espais que va ser abandonat, ja que el bosc l'ha engolit gairebé totalment. Veient aquesta disposició i, en certa manera, aquest caràcter perifèric de l'espai caldria, potser, preveure la possibilitat que es tractés d'un espai de boïga, com a mínim en el seu moment de posada en valor, ja que sembla que es tracta d'una zona molt marginal.

Els murs estan construïts amb un aparell irregular molt heterogeni, amb pedres de diferents mides, disposades en sec i sense seguir filades ordenades. L'alçada oscil·la, majoritàriament entre 1-1,4 m i, tot i que no hi ha desmunts importants, l'afectació de la vegetació arbustiva i arbòria (molt abundant, tal com dèiem) fa que no estigui gaire ben conservat.

El paisatge actual d'aquest indret segueix la mateixa tònica del sector més septentrional d'EA1, amb un predomini de bosc d'avellanoses i bedollars secundaris.

5.3.2.1. Estructures Entremesaigües 3

EA3EI7: possible aixopluc o abric a la terrassa que hi ha entre els murs EA3MC5 i EA3MC6. Té unes dimensions d'1,7 x 2,15 m.

EA3AR18: abric practicat sota un gran bloc de granit per la banda nord. Sobre aquest mateix bloc granític recolza el mur EA3MR1 per l'oest, i entre els murs EA1MC2 i EA1MR9 acaben de dibuixar un espai tancat per la banda nord i est en relació amb l'abric.

5.3.3. Entremesaigües 4 (EA4)

Aquesta zona correspon a l'espai més proper al conjunt de bordes que formen el cortal d'Entremesaigües i té una superfície lleugerament superior a les 4 ha. L'espai limita a l'oest amb Entremesaigües 1 (EA1), al sud amb el riu Madriu (i a l'altra banda amb Entremesaigües 5, EA5) i a l'est amb Ràmio 1 (RM1).

Figura 61: Vista dels murs EA4MC11 en primer terme i EA4MC13 i EA4MC12 darrere. Font: PCA

Figura 62: Vista del mur EA4MR67. Font: PCA (2013).

Figura 63: Vista del mur EA4MR41 i el camí. Font: PCA (2013).

Figura 64: Vista dels murs EA4MC69 en primer terme i EA4MC70 darrere. Font: PCA (2013).

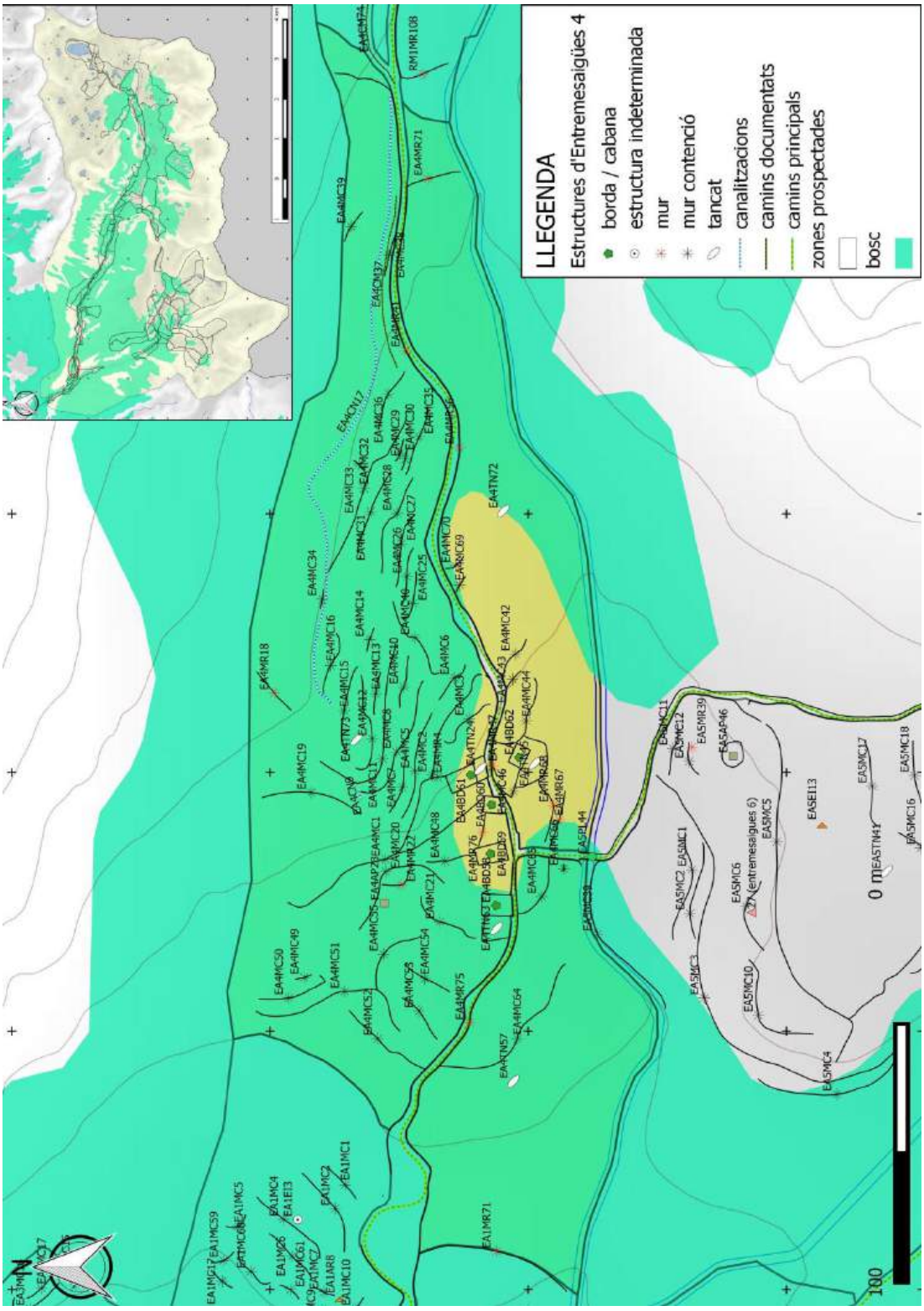

Figura 65: Localització de les estructures d'Entremesaigües 4. Font: PCA (2016).

La tipologia d'estructures i la seva implantació sobre el terreny segueix la tònica d'espais precedents, com EA1 o, més concretament, SS2. És a dir, trobem la recurrència de murs de contenció per configurar terrasses, murs que delimiten aquest espai productiu respecte del camí i, a la zona més planera, estructures d'hàbitat i magatzem i prats closos (aquests al sud del camí GR7). Com dèiem en el cas d'SS2, no es pot establir en aquest moment si aquesta diferenciació de l'espai productiu respon únicament a un condicionant topogràfic o si, per contra, hi havia també una diferència d'ús.

Així, tenim en primer lloc un espai totalment amargenat que s'estén al nord, l'est i l'oest del conjunt de bordes i al nord del camí, del qual se separa per un mur, que alhora serveix també d'amargenament (EA4MR41). A l'interior d'aquest espai delimitat entre el peu del vessant i el camí, tenim un conjunt de fins a quaranta-un murs de contenció, als quals cal afegir encara dos murs més, un d'aïllat al nord, que sembla destinat a contenir la tartera (EA4MR18), i un que podria estar delimitant un abric o espai d'ocupació en adossar-se a l'EA4MC20, al nord de l'EA4BD58 (EA4MR22). Tret de cinc murs que superen els 65 m de longitud, la resta són relativament curts o mitjans. També hi ha una canalització de 248,5 m de llarg en sentit est-oest, que ressegueix el límit nord-est de tot l'espai fins que es perd (EA4CN17), però que podria enllaçar amb un tram molt petit d'un altre rec que trobem a tocar de l'extrem nord del mur EA4MC8 (EA4CN9). Val a dir que és probable que tot aquest espai enllacés en realitat amb el conjunt de terrasses d'EA1 que trobem més a l'oest, ja que el punt de contacte és una zona molt emboscada.

Figura 66: Vista del mur EA4MC27 en primer terme, i EA4MC28 darrere. Font: PCA (2013).

Figura 67: Vista del mur EA4MC20. Font: PCA (2013).

Al sud del camí trobem un prat tancat (EA4TN57) que limita a l'oest amb el prat tancat EA1TN56 i a l'est amb el camí que va cap a Perafita, que al seu interior té un parell de bancals, i té una superfície d'uns 8.920 m^2. A l'est del camí que mena a Perafita trobem un segon prat clos (EA4TN72), d'uns 9.090 m^2 de superfície, on hi ha la cabana del Sucarana (EA4CB62), amb el seu petit corral associat (EA4TN45), i fins a nou murs esparsos que acaben d'amargenar l'espai, la majoria dels quals són al voltant de la cabana.

En general, les bordes i cabanes no presenten un mal estat de conservació (tot i les evidències de diverses reparacions i modificacions en alguns casos), com tampoc els diferents murs d'amargenament (amb despreniments molt puntuals i una afectació de la vegetació no gaire incisiva) que, com acostuma a passar a la resta d'indrets, tenen un aparell irregular i força heterogeni, sense seguir filades i construïts amb blocs de pedra mitjana i gran, que a voltes també reutilitzen grans blocs erràtics, i amb unes alçades compreses entre 0,4 i 1,4 m.

Pel que fa al conjunt d'edificis que estructuren el cortal d'Entremesaigües, tenim tres bordes i dues cabanes. Concretament, es tracta de la borda del Quimet i del Peret de la Molinera (EA4BD58), que té un petit corral adossat per la banda oest (EA4TN63); la borda i la cabana del Peret de la Molinera (EA4BD59 i EA4CB60, respectivament), i la borda i la cabana del Sucarana (EA4BD61 i EA4CB62, respectivament), la primera de les quals té un corral adossat al mur de façana, o sigui al sud (EA4TN24). Com en el cas d'SS2 o BO1, no entrarem en la descripció d'aquestes estructures, atès que ja estan tractades a la memòria realitzada per PC-ICOMOS. Val a dir, però, que qualsevol intervenció en aquests edificis requeriria un estudi i una avaluació previs.

Quant al paisatge, trobem també aquí l'espai amb predominança d'avellanoses, mesòfiles o mesoxeròfiles (pròpies d'ambients secs de muntanya) i amb una presència secundària de bedollar (que és comuna a la part més septentrional d'EA1 i EA3), mentre que a la zona més propera a les bordes tenim prats silicícoles i mesòfils (amb *Agrostis capillaris*, *Festuca nigrescens* i *Anthoxanthum odoratum*, entre d'altres).

5.3.3.1. Estructures d'Entremesaigües 4

EA4CN9: canalització o rec al nord de l'EA4MC8, d'uns 130 cm de llargada. Està construïda amb lloses verticals i l'interior està completament reblert. És probable que sigui la continuació de l'EA4CN17.

Figura 68: Vista de la canalització EA4CN8. Font: PCA (2013).

Figura 69: Vista de la canalització EA4CN17. Font: PCA (2013).

EA4CN17: canalització de 248,5 m de llarg, en sentit est-oest, que té l'inici més a l'est de les primeres feixes documentades (EA4MC39) i que voreja tot el conjunt de marges pel nord fins a arribar a la terrassa configurada pel mur EA4MC16, punt en què gira cap al sud-oest i es perd. En algun punt està excavada, però majoritàriament està construïda amb pedra i és probable que tingui continuïtat fins a enllaçar amb l'EA4CN9.

Figura 70: Vista del canal EA4CN17 on és un solc excavat al subsòl. Font: PCA (2013).

Figura 71: Vista del canal EA4CN17. Font: PCA (2013).

EA4AP23: acumulació de pedres al sud del tram més nord-oriental del mur EA4MC20 i a l'oest de l'EA4MR22, que cobreixen una extensió de 2,3 x 2 m.

EA4CM37: possible camí que discorre entre el rec EA4CN17 i el camí principal, GR11, en el tram comprès entre els murs EA4MC39 i EA4MC36, en el sentit est-oest. Té una llargada de 67,5 m.

EA4TN45: tancat en forma de semicercle, delimitat per un mur orientat est-oest, d'uns 33 m de llarg, que pràcticament s'adossa als murs EA4MC46, a l'oest, i EA4MC44, a l'est. És al sud de la cabana EA4CB62 i té una superfície d'uns 150 m^2.

EA4TN57: tancat situat a l'extrem sud-oest de la zona, al sud del GR11. Està molt emboscat, bona part de l'espai té una inclinació força acusada i únicament s'identifiquen un parell de murs d'amargenament al seu interior. Té una superfície d'uns 8.920 m^2. Està delimitat pel mur EA4MR75 al nord i l'est, pel mur EA4MR72 a l'oest i pel riu al sud.

Figura 72: Vista del camí i el mur EA4MR41, que delimita el tancat EA4TN73. Font: PCA (2013).

Figura 73: Vista del camí i els murs EA4MR41 a la dreta i EA4MR56 a l'esquerra, que delimiten els tancats EA4TN73 i EA4TN72, respectivament. Font: PCA (2013).

EA4TN72: tancat que queda delimitat al nord pel mur EA4MR56, a l'est pel mur EA4MR71 i al sud pel riu, mentre que queda obert per l'oest, probablement perquè el mur per aquest cantó s'ha enrunat. Al seu interior trobem la cabana

EA4CB62, un petit corral i alguns murs de feixa, però bona part de l'espai està força emboscat. Té una superfície d'uns 9.090 m^2.

Figura 74: Vista del camí EA4CM74 al seu inici a la part baixa. Font: PCA (2013).

EA4TN73: espai de feixes que s'estén principalment a l'est, però també a l'oest i al sud del conjunt de bordes d'Entremesaigües. Queda delimitat respecte del camí pel mur EA4MR41, malgrat que no s'ha trobat un límit gaire clar entre aquest conjunt i el conjunt de feixes d'Entremesaigües 1. Té una superfície de prop de 2 ha.

EA4CM74: camí de 53 m de llarg, que voreja l'extrem occidental de l'EA4MR41 i que parteix i torna al GR11. Està pavimentat amb lloses.

5.3.4. Entremesaigües 5 (EA5)

Aquesta zona ocupa el con de dejecció format a l'aiguabarreig entre els rius Madriu i Perafita, just al sud d'EA3 i en una clara connexió amb aquesta zona, i té una superfície aproximada de 4,5 ha. L'espai queda delimitat pel riu Madriu al nord, pel riu de Perafita a l'oest, per una tartera a l'est i per una zona boscosa al

Figura 75: Vista del mur EA5MC1 en primer terme, i els murs EA5MC2 i EA5MC3 darrere. Font: PCA (2013).

Figura 76: Vista del mur EA5MC18. Font: PCA (2013).

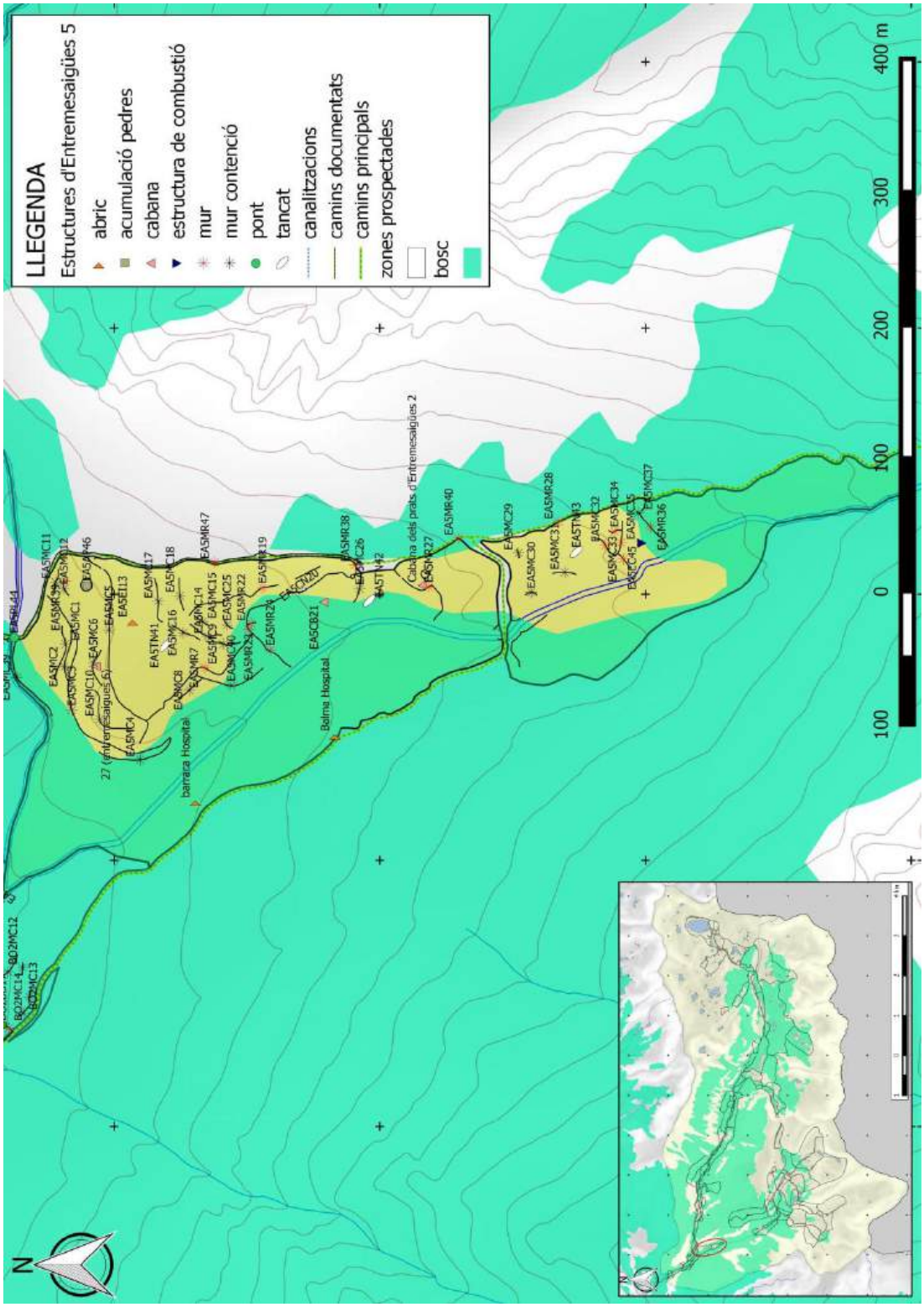

Figura 77: Localització de les estructures d'Entremesaigües 5. Font: PCA (2016).

sud. Precisament, entre la tartera i el límit est de l'espai discorre el camí de Perafita (GR11-10). En aquest cas es torna a tractar d'un espai productiu configurat al vessant i que ocupa tot el con de dejecció. A la part més baixa, a l'extrem nord, ens trobem amb el tancat més gran, EA5TN41, amb una superfície d'unes 2,4 ha i fins a divuit murs d'amargenament de l'espai, que configuren diverses terrasses. Cal destacar també la presència d'un possible aixopluc (EA5EI13), d'una gran acumulació de pedres (EA5AP46), d'un mur transversal a la part més meridional, que podria subdividir l'espai en aquest punt (EA5MR19), i de les restes d'un canal que queda perdut (EA5CN20) molt a prop d'aquest últim mur.

Figura 78: Vista del mur EA5MC26. Font: PCA (2013).

Figura 79: Vista del mur EA5MR24. Font: PCA (2013).

Al sud d'aquest primer tancat n'hi ha un altre (EA5TN42), de planta allargassada en sentit nord-sud, amb una superfície d'uns 8.800 m^2 i que presenta una subdivisió interna (mitjançant el mur EA5MR27). A diferència de l'anterior, no hi ha amargenament de l'espai, però com l'anterior empra el riu com a límit per la banda oest. En la part més septentrional trobem una cabana (EA5CB21), que molt probablement es correspon amb la que identifica l'inventari d'ICOMOS com a cabana dels Prats d'Entremesaigües 2, malgrat que aquesta se situa, aparentment, més al sud.

Finalment, més al sud encara, i a l'altra banda del camí que enllaça el Boïgot amb Entremesaigües i el camí cap a Perafita, ens trobem amb el darrer i més petit d'aquests tancats, de 6.375 m^2. Hi tornem a trobar fins a vuit murs de contenció per amargenar l'espai, encara que en aquest cas són de longituds molt curtes (entre 6 i 14 m, tret de dos que superen els 20 m). Com en els casos

anteriors, el riu fa de límit occidental, alhora que el mur que delimita per la banda oposada (EA5MR28) serveix de base per al camí que permet accedir a Perafita. A l'extrem més meridional s'hi localitza un fogar delimitat per pedres (EA5EC45).

L'estat de conservació és regular, especialment el dels murs que delimiten els tancats, amb diverses caigudes de pedres puntuals, que en algun punt afecten una part considerable d'un dels paraments. Pel que fa al sistema constructiu, segueix la tònica d'un mode heterogeni i irregular, amb blocs de mida gran i mitjana que puntualment reaprofita grans blocs erràtics, i amb unes alçades que van dels 0,35 als 1,5 m.

El paisatge dominant en aquest sector el conformen prats silicícoles i mesòfils (amb *Agrostis capillaris*, *Festuca nigrescens* i *Anthoxanthum odoratum*, entre d'altres) que, a la part més alta (la zona més meridional en direcció a Perafita), es combinen amb bedollars secundaris i bosc mixt d'avets (*Albies alba*) i pi roig (*Pinus sylvestris*).

5.3.4.1. Estructures Entremesaigües 5

EA5EI13: possible aixopluc (així és interpretat a la memòria d'ICOMOS) situat entre EA5MC5 i EA5MC17, si bé l'aparença és més aviat d'una acumulació de pedres que està molt emboscada, sense que es pugui descartar que sigui un abric o una cabana molt enrunada.

Figura 80: Vista de la coberta de lloses de l'EA5CN20. Font: PCA (2013).

EA5CN20: canalització que discorre paral·lela a l'EA5MR38 en el seu tram més meridional i per la banda est, en sentit sud-nord. Té una llargada aproximada d'uns 8 m. Val a dir que resulta molt difícil resseguir-la en la seva totalitat degut a la vegetació que hi ha en tota aquesta zona, de manera que és molt possible que

comenci més al sud i que el seu final estigui més al nord. És interessant destacar que en un cert punt (GPS 2_620) la canalització passa per sota del mur i va per l'exterior. Majoritàriament va coberta amb grans lloses planes de pedra i és a cavall entre els tancats EA5TN41 i EA5TN42.

Figura 81: Vista de l'estructura indeterminada EA5EI13. Font: PCA (2013).

Figura 82: Vista de la cabana EA5CB21. Font: PCA (2013).

EA5CB21: estructura molt atapeïda de vegetació i en molt mal estat de conservació, que sembla correspondre a una cabana de planta quadrangular, de 2 m de costat i una alçada d'uns 70 cm, amb un aparell molt irregular que combina pedra mitjana i gran. Es troba dins del prat tancat que queda definit pels murs EA5MR38, EA5MR23, EA5MR40 i EA5MR24, és a dir, l'EA5TN42. És probable que correspongui a la cabana dels Prats d'Entremesaigües que s'esmenta a la memòria d'ICOMOS, que és dins el mateix tancat, però uns 75 m més al sud.

Figura 83: Vista de l'accés al tancat EA5TN41, entre els murs EA5MR38 i EA5MR39. Font: PCA (2013).

Figura 84: Mur EA5MR7 i vista general del tancat EA5TN41 des de l'oest. Font: PCA (2013).

EA5TN41: es tracta del tancat més septentrional, d'unes 2,47 ha, i el que té més murs al seu interior (fins a disset), gairebé tots per amargenar el terreny, aprofitant la part més baixa del con de dejecció.

EA5TN42: tancat entre els tancats EA5TN41 i EA5TN43, d'uns 8.800 m^2, que presenta una subdivisió interior. Al seu interior hi ha les restes d'una possible cabana, EA5CB21, que és la que sembla més versemblant en tota aquesta zona.

Figura 85: Accés entre els dos subespais dins el tancat EA5TN42. Font: PCA (2013).

Figura 86: Vista d'un tram del mur perimetral del tancat EA5TN43, el mur EA5MR28 i l'acumulació de blocs EA5AP46. Font: PCA (2013).

EA5TN43: tancat més meridional, d'uns 6.375 m^2, que té alguns murs a l'interior (fins a vuit), la majoria dels quals són per arranjar l'espai.

Figura 87: Vista de l'estructura de combustió EA5EC45. Font: PCA (2013).

EA5EC45: estructura de combustió de planta subcircular, delimitada amb pedres i d'un diàmetre de 115 cm. És a l'extrem meridional del tancat EA5TN43 i està força colmatada de vegetació, si bé no sembla massa antiga.

EA5AP46: acumulació de pedres de grans dimensions, feta contra un bloc erràtic de molt grans dimensions. Les pedres estan apilades, però la part més exterior està relativament disposada amb cura, com en els casos similars que es poden veure a RM1 i RM3. Sembla que sigui producte de la neteja de l'espai productiu. Té unes dimensions de 8,6 x 9,7 m.

Figura 88: Vista de l'acumulació de blocs EA5AP46. Font: PCA (2013).

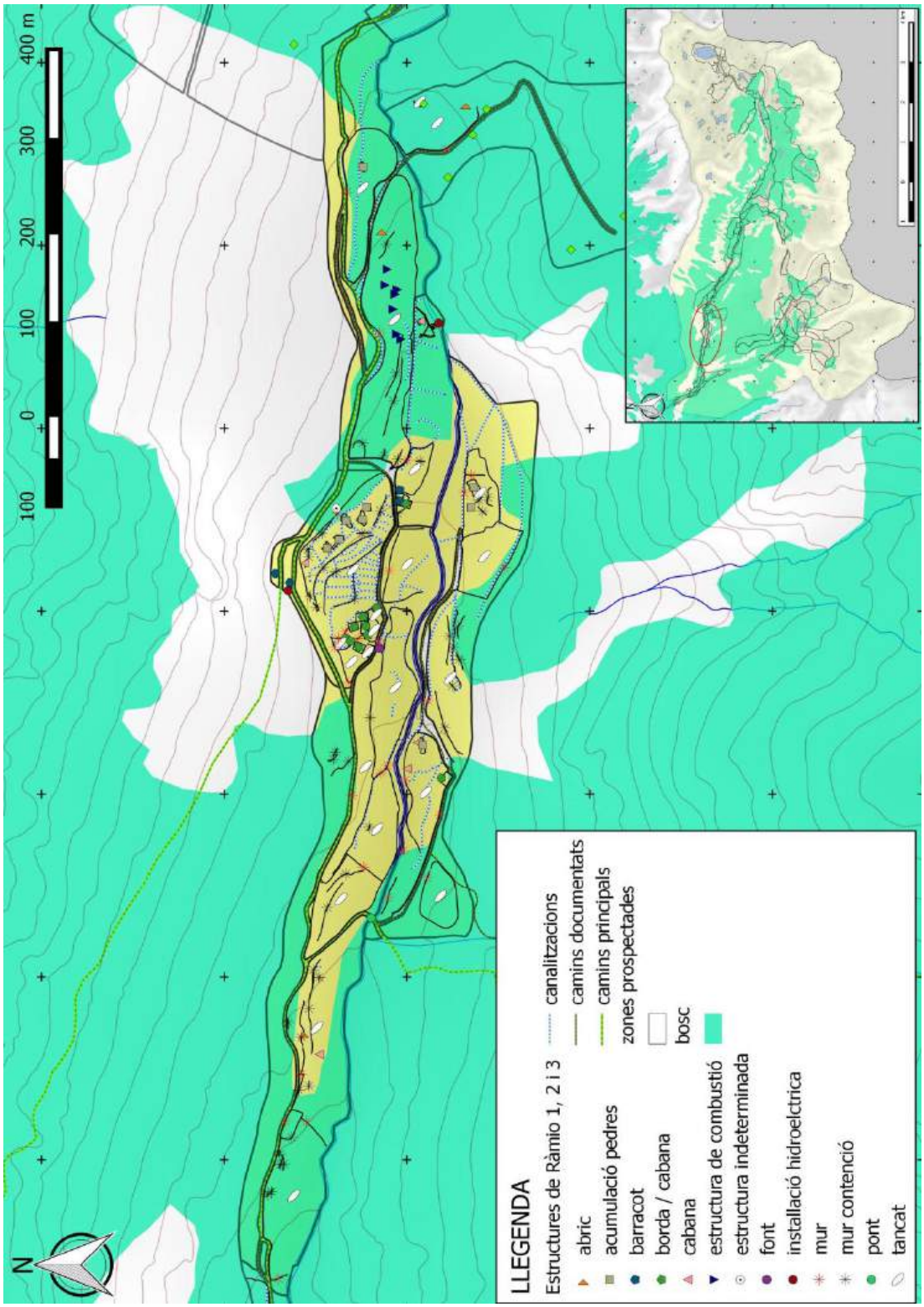

Figura 89: Localització de les estructures de Ràmio 1, 2 i 3. Font: PCA (2016).

5.4. RÀMIO

A continuació del cortal d'Entremesaigües, tot seguint el camí GR7 en direcció a la capçalera, hi ha el cortal de Ràmio, l'espai d'aquesta tipologia més gran i complex quant a estructures documentades, tal com podrem veure. Cal dir, a més, que a banda de les estructures pròpiament relacionades amb l'explotació agropecuària d'un cortal, hi tenim també un conjunt d'estructures relacionades amb l'explotació hidroelèctrica, que van modificar, encara que molt lleugerament, algunes de les estructures originals del cortal.

Malgrat que el bosc també hagi anat guanyant espai a la zona productiva, en aquest cas no era tan flagrant com en alguns dels sectors precedents, de manera que el seu registre i la seva documentació van resultar més senzills i efectius, especialment pel que fa a la georeferenciació.

Com en els casos anteriors, es va dividir l'espai en tres subàrees per tal de facilitar la prospecció (que en cap cas responen a una divisió estricta i real d'usos antics del cortal), essent la primera la de més superfície (RM1), ja que incloïa la part més oriental, la zona del nucli de bordes i cabanes i l'espai on hi ha les estructures relacionades amb FHASA; la segona, la que es trobava al vessant d'obaga a la riba esquerra del riu Madriu (RM2), i la tercera, la que es trobava a l'extrem més oriental (RM3), en contacte amb RM1 i amb les zones del camí de l'Ovella Morta, L'Estall 1 i el Solà de Ràmio. Tot i que la prospecció va ser força sistemàtica, seria recomanable una revisió de la part més baixa (occidental) d'RM1, sobretot en la zona de contacte amb Entremesaigües.

L'espai, amb una superfície d'unes 15 ha i situat entre les cotes 1.540 i 1.700, s'estructura al voltant del conjunt de quatre bordes i quatre cabanes, que conformen un nucli ubicat en una posició aproximadament central, a la banda de solana del fons de vall, és a dir, a la riba dreta del Madriu, on hi ha també una font. Tot i que també hi ha alguns espais amargenats, el cert és que, com que es tracta d'un espai força més planer i amb uns desnivells menys abruptes, s'hi poden veure grans espais tancats que en alguns casos disposen d'uns sistemes hidràulics que poden assolir una gran complexitat. Per contra, els murs d'amargenament no sovintegen pas tant i, generalment, són més llargs i generen àmplies terrasses.

Així, podem distingir fins a setze espais productius closos (sense comptar els corrals associats a les bordes), alguns de totalment aïllats i d'altres que comparteixen murs mitgers, amb una gran variabilitat de dimensions. Com veurem més endavant, el més complex i amb un millor estat de conservació és el que es troba just a tocar del nucli d'estructures d'hàbitat i emmagatzematge, per la banda de llevant, l'RM1TN133. Caldria afegir a aquests espais agropecuaris tancats el que hi ha a la part més baixa de la zona del camí de l'Ovella Morta i que entra dins la lògica d'explotació que veiem a Ràmio (insistim un cop més en l'arbitrarietat de la definició de les zones, que en molts casos no respon a una realitat històrica o física).

A banda dels tancats, els murs de contenció de les terrasses i la xarxa hidràulica, ens trobem amb quatre cabanes més (tres dins RM2 i una a RM1), una borda en estat ruïnós (a RM1), fins a set llars de foc a l'aire lliure (totes a RM3) i un raser o aixopluc (també a RM3). Així mateix, a la part més oriental d'RM1, dins la partida coneguda com les Terres de Sant Miquel, tenim, a més de la borda en ruïnes a què fèiem referència fa un moment, les restes d'un barracot i la cantina dels obrers de FHASA, la presa de captació de Ràmio i la cabana del guarda d'aquesta instal·lació. Aquestes estructures de FHASA es completen amb dos barracons més i la boca del túnel que va de Ràmio a Engolasters, totes tres situades al nord del conjunt de bordes, ja dins de la tartera que es troba en aquest cantó, al peu de la roca de Ràmio.

També és interessant destacar la xarxa viària que trobem en tot el sector, ja que, a més del seguit de camins que estructuren l'espai, es tracta d'un nus on conflueixen, d'una banda, el camí principal d'accés a la vall des d'Escaldes, el GR7, amb el camí d'accés des d'Engolasters i que a partir d'aquí és la via que solca la vall fins a la capçalera (GR7-11), i, d'altra banda, també conflueixen aquí el camí de la Costa Verda que va fins a Perafita i el camí que recorre la part baixa de la canal de l'Ovella Morta i que dona accés a una àrea de carboneig (de fet, la que es troba a una cota més baixa dins la vall).

Pel que fa a l'estat de conservació del conjunt d'estructures, hi ha una gran variabilitat en funció de la tipologia i la zona. El nucli de bordes i cabanes presenta un estat força bo, i fins i tot els corrals i les feixes més properes estan força bé, amb reparacions puntuals que demostren un ús continuat i recurrent

fins a l'actualitat. En aquest sentit, al marge de la casualitat, no deixa de ser simptomàtic que sigui en aquesta zona on vam poder documentar el sistema hidràulic més complex de tots.

En el cas del conjunt d'estructures de FHASA, els barracots que hi ha a la tartera han estat restaurats i la presa de captació i la cabana del guarda estan en un estat gairebé perfecte, però l'altre barracot i la cantina estan en un estat ruïnós.

Pel que fa a la resta de murs, canalitzacions i bancals, en general podem parlar d'un estat de conservació regular, amb caigudes de pedres puntuals que afecten sobretot els coronaments, si bé a RM2 trobem alguns murs vençuts i aquí l'estat és una mica més precari en termes generals.

Quant al paisatge, ens trobem principalment amb uns prats silicícoles i mesòfils (amb *Agrostis capillaris*, *Festuca nigrescens* i *Anthoxanthum odoratum*), que en les parts més distals, i més a prop del bosc, fruit de l'abandonament progressiu de les activitats tradicionals relacionades amb la ramaderia i l'agricultura, presenten un recreixement del bosc, en aquest cas d'avellanoses, mesòfiles i mesoxeròfiles i de bedolls. Aquest procés d'avenç del bosc és més palpable en els casos d'RM3 i RM2, on fins i tot podem veure avetoses i pi roig. A causa d'aquest creixement de la vegetació, en alguns casos va ser impossible poder fer la georeferenciació de totes les estructures que hi havia (especialment pel que fa als murs de contenció dels bancals).

5.4.1. Ràmio 1 (RM1)

Es tracta de la zona més extensa, amb una superfície d'unes 8,2 ha, i la que es troba més a ponent de tot aquest cortal, entre les cotes 1.542 i 1.652. Per l'oest limita amb EA4, pel sud amb el riu Madriu (i, a l'altra banda, amb bosc i RM2), pel nord amb bosc i la tartera i per l'est amb RM3. Com ja hem dit, aquests límits, malgrat que segueixin una certa coherència, no corresponen a una divisió real i històrica de l'espai i, de fet, en el cas del límit inferior o occidental

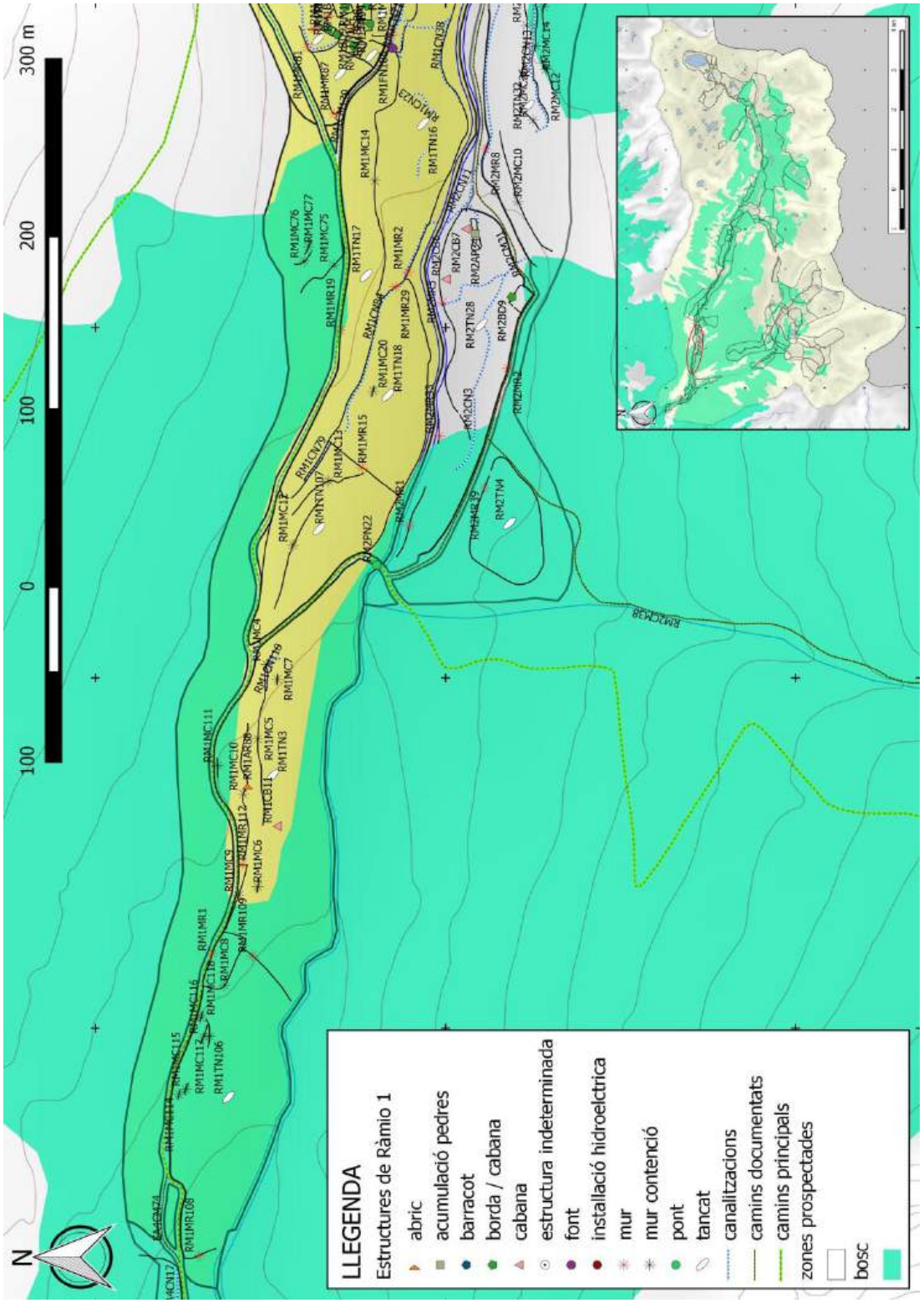

Figura 90: Localització de les estructures de la part occidental de Ràmio 1. Font: PCA (2016).

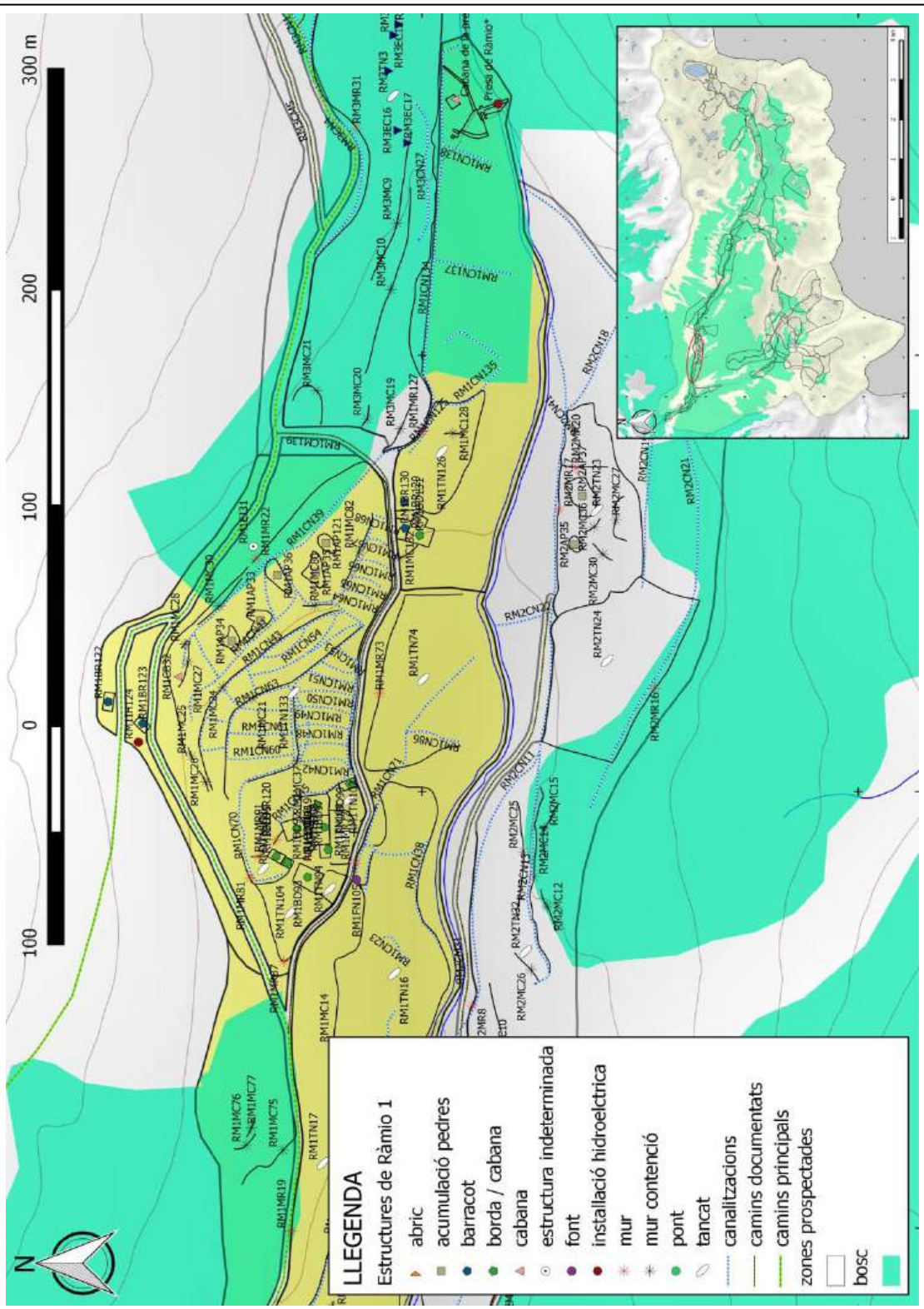

Figura 91: Localització de les estructures de la part oriental de Ràmio 1. Font: PCA (2016).

(entre EA4 i RM1), l'arbitrarietat és absoluta, de manera que el primer tancat que ens trobem (RM1TN106) podria pertànyer en realitat, originàriament, a propietaris d'Entremesaigües.

Pel que fa a la prospecció, hem de dir que no es va fer un registre detallat de les estructures d'hàbitat i emmagatzematge, ni de les relacionades amb FHASA pel fet que, per a una primera aproximació, ja estaven prou ben documentades en l'estudi de PC-ICOMOS. D'altra banda, el tancat de l'extrem occidental (RM1TN106) no va poder ser prospectat en detall per motius de temps i perquè es tractava d'una zona més emboscada. En tot cas, com en els casos de les bordes i cabanes en ús que hem vist fins ara (La Plana, Boïgot, Sassanat i Entremesaigües), recordem que qualsevol actuació sobre les estructures d'hàbitat o qualsevol dels espais tancats requeriria un estudi particular en detall previ, per tal de fer-ne una diagnosi correcta i establir els criteris tècnics de la intervenció de rehabilitació i/o restauració.

El conjunt està format per un mínim de nou espais closos de pastura o conreu. Cal afegir-hi que sembla que en l'espai on trobem la captació, algunes canalitzacions i la cabana del guarda de FHASA hi podria haver hagut a l'origen un altre tancat d'aquest tipus, just al sud d'RM3, malgrat que no hem pogut definir-lo amb claredat.

El tancat que es troba en una posició més central (RM1TN133), amb una forma aproximadament triangular d'angles arrodonits, és el que, sense cap mena de dubte, presenta una configuració més complexa, amb una superfície d'1,3 ha (al voltant d'1,06 ha si restem la superfície ocupada per cabanes, bordes i corrals). D'una banda, tenim a l'extrem occidental el nucli de Ràmio, conformat per quatre cabanes, quatre bordes i uns cinc corrals (la cabana i la borda de ca la Roseta del Noguer, la cabana i la borda de cal Jacó, la cabana i la borda de cal Xurrina i la cabana i la borda de cal Pordiós). D'altra banda, l'espai interior presenta un amargenament força complex, amb fins a deu murs de contenció, que en alguns casos depassen els 2 m d'alçada i que en tres casos tenen una longitud compresa entre els 59 i els 112 m (RM1MC37, RM1MC24 i RM1MC21). A la part oriental, la que és a cotes superiors, tenim també cinc amuntegaments de pedra de grans dimensions (RM1AR33, RM1AR34, RM1AR35 i RM1AR36) que, lluny de ser mers amuntegaments, tenen una cara exterior força acurada i creiem que

responen, principalment, a tasques de neteja de l'espai productiu i a la confecció del sistema hidràulic. Precisament, aquest darrer element és molt interessant, en la mesura que és el sistema hidràulic més complex que es va poder documentar. Consta d'un canal principal (RM1CN39) que té la captació al riu Madriu (molt a prop d'on es troba la presa de FHASA) i que, més o menys, ressegueix el mur nord-est (RM1MR22). Té fins a tres derivacions, que serveixen per desenvolupar tota la xarxa de rec, conformada per trenta-tres canals (comptant el rec principal). La complexitat que implica l'establiment d'un sistema hidràulic, així com la seva rigidesa, apunten al fet que la configuració de tot l'espai, amb la construcció dels marges i dels amuntegaments de pedres, seria solidari i respondria a una mateixa acció. Finalment, també hem de comptar un possible abric a l'extrem nord (RM1EI32) i un altre a l'exterior, a prop de la porta septentrional (RM1EI31).

A l'oest d'aquest conjunt tenim sis tancats més de dimensions i formes molt variades, alguns dels quals presenten alguna canalització (RM1TN16, RM1TN18 i RM1TN3), sense arribar a la complexitat del sistema hidràulic d'RM1TN133, i alguns murs d'amargenament (cas d'RM1TN3, RM1TN18, RM1TN74, RM1TN106, RM1TN107 i RM1TN126). Tots aquests tancats se situen entre el GR7 i el Madriu i, de fet, tres (RM1TN106, RM1TN3 i RM1TN74) utilitzen el mateix riu com a límit meridional, però no els altres quatre (RM1TN16, RM1TN17, RM1TN18 i RM1TN107), que resten totalment closos i comparteixen murs mitgers. Únicament un, l'RM1TN3, conté les restes d'una estructura d'hàbitat (RM1CB11), malgrat que no en podem afirmar amb rotunditat la sincronia amb el tancat, així com un abric encabit en un dels murs d'amargenament (RM1AR88).

A l'extrem oriental tenim un únic tancat (RM1TN29), que sembla que podria estar associat a l'antiga borda de cal Trastet (RM1BD131, l'única que està en ruïnes), que també presenta un mur de contenció i una canalització. En aquest punt trobem també la cantina (RM1BR130), adossada pel nord a l'RM1BD131, i les restes d'un barracot de FHASA (RM1BR129).

Pel que fa a les superfícies de tots aquests espais closos, en quatre casos oscil·len entre els 3.646 i els 5.528 m^2 (RM1TN74, RM1TN18, RM1TN17, RM1TN107 i RM1TN16), mentre que n'hi ha dos de força més grans, de 7.727 m^2

(RM1TN106) i d'1,1 ha (RM1TN3), i un de força més petit, de només 1.400 m^2 (RM1TN126).

Caldria afegir encara un darrer espai de prat o conreu conformat per dues úniques feixes, que es troba al nord del GR7, just davant de l'RM1TN17. La zona està molt emboscada i no s'ha pogut prospectar detingudament, però és probable que l'àrea fos més gran i que, en el fons, es tractés d'un altre espai agropecuari clos i privatiu.

Quant a la xarxa viària, és en aquest punt on conflueixen el GR7 i el GR11, just molt a prop del túnel i els dos barracots reconstruïts de FHASA, i on hi ha el camí que creua el riu (i que discorre entre els tancats RM1TN1 i RM1TN2) i dona accés a RM2 i al camí de la Costa Verda. Cal esmentar que el camí actual, que tot just abans d'arribar al nucli de bordes i cabanes de Ràmio remunta la tartera en direcció als barracots de FHASA, sembla que és relativament recent, probablement coetani de les construccions de FHASA. De fet, el camí antic s'endinsa pel mig del cortal i passa entre els tancats RM1TN17, RM1TN74 i RM1TN29 pel sud, i RM1TN133 al nord, al qual ressegueix en tota la seva extensió vers l'est i gira després cap al nord, entre aquest tancat i el tancat RM3TN3 (de Ràmio 3), fins a enllaçar amb el GR11.

Per acabar, cal esmentar el conjunt d'estructures de FHASA que està dispers arreu de la zona. Ja hem dit que no tractarem les estructures que apareixen a la memòria d'ICOMOS (els barracots i la galeria que hi ha a la zona de tartera, la cantina i l'altre barracot que hi ha a tocar del tancat RM1TN126, i la cabana i la presa de Ràmio, al sud del tancat RM3TN3), així que únicament ens hem centrat en el seguit de captacions i canalitzacions que trobem entre la presa i el tancat RM1TN126.

5.4.1.1. Estructures Ràmio 1

RM1TN3: tancat de grans dimensions, amb una superfície d'1,16 ha, de planta allargassada i molt irregular, que se situa entre els tancats RM1TN107, a l'est, i RM1TN106, a l'oest. Queda delimitat pel mur RM1MR1 per la banda que toca al GR11, al nord, i al camí que des d'aquest va cap a Perafita, per la costa Verda a

l'est, pel riu al sud, i pel mur RM1MR109 a l'oest. Al seu interior hi ha alguns murs de contenció per amargenar el terreny i un abric.

Figura 92: Mur RM1MR1 i vista general del tancat RM1TN3. Font: PCA (2013).

Figura 93: Vista de l'interior de l'RM1TN3 amb el mur RM1MC9 en primer terme, adossat al mur perimetral RM1MR1, al fons. Font: PCA (2013).

Figura 94: Vista de l'interior de l'RM1TN3 amb el mur de feixa RM1MC10 en primer terme i el mur perimetral RM1MR1 al fons. Font: PCA (2013).

Figura 95: Mur RM1MC6 en primer terme i RM1MC10 de fons, dins el tancat RM1TN3. Font:

Figura 96: Vista des del sud de l'abric RM1AR88, dins el mur RM1MC10, dins el tancat RM1TN3. Font: PCA (2013).

RM1AR88: abric construït dins de l'RM1MC10, cap a la meitat del seu traçat, que per la banda est aprofita un gran bloc erràtic que també fou emprat en la construcció del mur d'amargenament. L'entrada fa 1,2 m d'alçada x 0,5 m d'amplada. Un avellaner impossibilita poder-hi entrar.

RM1CB11: estructura aproximadament rectangular, amb uns eixos d'uns 4 x 2,4 m, que es troba al sud de l'extrem occidental de l'RM1MC5. Per la banda oest s'aprecia l'entrada d'aquesta cabana, que està totalment coberta de vegetació i amb la llinda col·lapsada.

Figura 97: Vista general de la cabana RM1CB11, dins el tancat RM1TN3. Font: PCA (2013).

Figura 98: Detall de l'entrada de la cabana RM1CB11, completament emboscada i enrunada. Font: PCA (2013).

RM1CN110: canalització d'uns 23,3 m de llargada que va en sentit oest-est i després gira vers el sud (tram en què va coberta amb lloses), on es perd. Es troba dins RM1TN3 i circula, en el primer tram, entre els murs RM1MC5 i RM1MC4. És probable que a la terrassa superior enllacés amb l'entrada que s'observa al parament intern del mur RM1MR1, a l'est de l'accés que hi ha.

Figura 99: Canalització RM1CN110 dins el tancat RM1TN3, amb els murs RM1MC4 i RM1MC5 en segon terme, i RM1MR1 al fons. Font: PCA (2013).

Figura 100: Vista de la possible captació de l'RM1CN110 al mur RM1MR1, dins el tancat RM1TN3. Font: PCA (2013).

RM1TN16: tancat situat entre el Madriu al sud, el tancat RM1TN18 a l'oest, el tancat RM1TN17 i el camí que separa aquests tancats de la zona de bordes al nord, i el mateix camí i el tancat RM1TN74 a l'est. Té una superfície de 5.528 m^2

i està delimitat pels murs RM1MC14 al nord, RM1MR29 a l'oest i RM1MR2 al sud, a l'est i parcialment al nord. A l'interior hi ha tres canalitzacions (RM1CN23, RM1CN38 i RM1CN113).

Figura 101: Vista del tancat RM1TN16 des de l'oest, amb el conjunt de bordes al fons. Font: PCA (2013).

Figura 102: Vista del tancat RM1TN16 des de l'est. Font: PCA (2013).

RM1CN23: canalització construïda amb pedres, d'uns 18,6 m de llarg, en sentit SO-NE, amb un traçat en forma de essa, que és a l'interior del tancat RM1TN16, cap a la seva zona central. No se'n pot resseguir l'origen, tot i que podria ser una surgència subterrània, ni tampoc el final, però podria enllaçar amb l'RM1CN113.

Figura 103: Vista general de la canalització RM1CN113, dins el tancat RM1TN16, des de l'oest, amb la canalització RM1CN23 al fons, en sentit transversal (sud-nord). Font: PCA

RM1CN38: canalització a l'interior del tancat RM1TN16, amb un tram en direcció nord-sud que gira després vers l'oest resseguint el mur RM1MR2 en el seu tram sud, fins que es perd. Té una llargada de 86,5 m i parteix de l'RM1CN71.

RM1CN113: canal d'uns 16 m de llarg que hi ha cap al centre de l'RM1TN16. Té una orientació est-oest i s'hi aprecien algunes pedres verticals que el delimiten. És probable que enllaci amb l'RM1CN23, que és més a l'est, a uns 23 m.

RM1TN17: tancat allargassat, amb una superfície de 4.439 m^2, que queda delimitat pel mur RM1MR19 pel nord, l'est i parcialment el sud, i per l'RM1MC14 pel sud i l'oest. Limita al nord amb el GR11 i al sud amb els tancats RM1TN107,

Figura 104: Detall de l'accés al tancat RM1TN16, a l'extrem oest. Font: PCA (2013).

Figura 105: Vista del tancat RM1TN17 des de l'oest, amb el conjunt de bordes al fons. Font: PCA (2013).

Figura 106: Vista del tancat RM1TN17 des del tancat RM1TN18, al sud, amb el mur RM1MC14 en primer terme. Font: PCA (2013).

Figura 107: Vista del tancat RM1TN18 des de l'oest, amb el tancat RM1TN17 en segon terme. Font: PCA (2013).

Figura 108: Detall del mur RM1MC20 dins del tancat RM1TN18 des del sud, amb el tancat RM1TN17 en segon terme. Font: PCA (2013).

Figura 109: Vista del canal RM1CN84 al seu pas pel tancat RM1TN17 des del tancat RM1TN18, amb el conjunt de bordes al fons. Font: PCA (2013).

RM1TN18 i RM1TN16.

RM1TN18: tancat delimitat pels murs RM1MC14 pel nord, RM1MR15 per l'oest, RM1MR29 per l'est i RM1MR2 pel sud. Té una forma trapezial i una superfície de 4.055 m^2, i al seu interior hi ha un mur d'amargenament (RM1MC20) i una canalització (RM1CN84).

Figura 110: Canalització RM1CN84, dins el tancat RM1TN18, des de l'oest, amb el tancat RM1TN16 al fons. Font: PCA (2013).

RM1CN84: canalització que travessa parcialment el tancat RM1TN16 i, sobretot, el tancat RM1TN18. Va paral·lela als murs RM1MR19 i RM1MR15, amb uns 135 m de llargada, i té tot el tram paral·lel al mur RM1MC14 fet amb pedra.

RM1TN107: tancat delimitat pels murs RM1MR2 a nord, oest i sud, i pel mur RM1MR15. Té una superfície d'uns 4.760 m^2 i pel nord limita amb el GR11, pel nord-est amb el camí que va a Perafita per la costa Verda i a l'altra banda del camí pel tancat RM1TN17, per l'est amb el tancat RM1TN18 i pel sud amb el riu Madriu. Al seu interior hi ha dos murs d'amargenament (RM1MC12 i RM1MC13) i una canalització (RM1CN79).

Figura 111: Vista de l'angle nord-oest del tancat RM1TN107, amb el camí cap a la Costa Verda a la dreta. Font: PCA (2013).

Figura 112: Detall del mur RM1MC12, dins el tancat RM1TN107, des del sud-oest. Font: PCA (2013).

RM1CN79: canalització que hi ha a l'angle que formen els murs RM1MR15 i RM1MR19 dins el tancat RM1TN107. Té uns 26 m de llargada, en sentit SE-NO, i està construïda en pedra, tot aprofitant l'extrem sud-oriental de l'RM1MR19.

RM1TN74: tancat entre el riu, al sud, i el conjunt de camps que hi ha a l'est de les bordes i que queden encerclats pel mur RM1MR22. L'interior està molt emboscat i únicament s'hi han documentat un parell de canalitzacions (RM1CN86 i RM1CN71). Queda delimitat pel mur RM1MR73 per tots els costats tret del sud, on queda delimitat pel riu, i té una superfície de 3.646 m^2.

Figura 113: Detall del mur RM1MC13 dins el tancat RM1TN107, amb el mur RM1MC12 en primer terme. Font: PCA (2013).

Figura 114: Canalització RM1CN79 (a l'esquerra) dins del tancat RM1TN107, amb el mur RM1MR15 al fons i el tancat RM1TN18 darrere. Font: PCA

RM1CN71: canalització en sentit SE-NO que descriu un colze accentuat cap a la meitat, de 127,7 m de llarg, que parteix del riu, travessa el tancat RM1TN74 i arriba fins a la zona on hi ha la font de Ràmio, tot vorejant el tancat RM1TN16. Dins l'RM1TN74 té una derivació amb un estolador, en direcció sud, l'RM1CN86.

Figura 115: Detall del mur RM1MR73, que delimita el tancat RM1TN74. Font: PCA (2013).

Figura 116: Punt de confluència entre les canalitzacions RM1CN71 i RM1CN86, dins del tancat RM1TN74. Font: PCA (2013).

RM1CN86: canalització de 25,8 m de llarg i en sentit nord-sud, que sorgeix de l'RM1CN71 abans que surti de l'M1TN74, i que es perd en direcció al riu.

RM1TN126: tancat a l'extrem sud-est de la zona, per sota d'RM1TN133 i RM3TN3. Està delimitat pel mur RM1MR127 i té una superfície de 1.400 m^2. Al seu interior hi ha un mur de contenció (RM1MC128) i una canalització (RM1CN126).

Figura 117: Vista des de l'interior del tancat RM1TN126, amb el rec RM1CN125 i el mur perimetral RM1MR127 en primer terme. Font: PCA (2013).

Figura 118: Vista del mur RM1MC128, dins del tancat RM1TN126, des de l'oest. Font: PCA (2013).

RM1CN125: canalització d'uns 45 m de llarg que hi ha a l'interior de l'RM1TN126 i que circula en paral·lel al tram est i nord-est de l'RM1MR127. En algun tram té

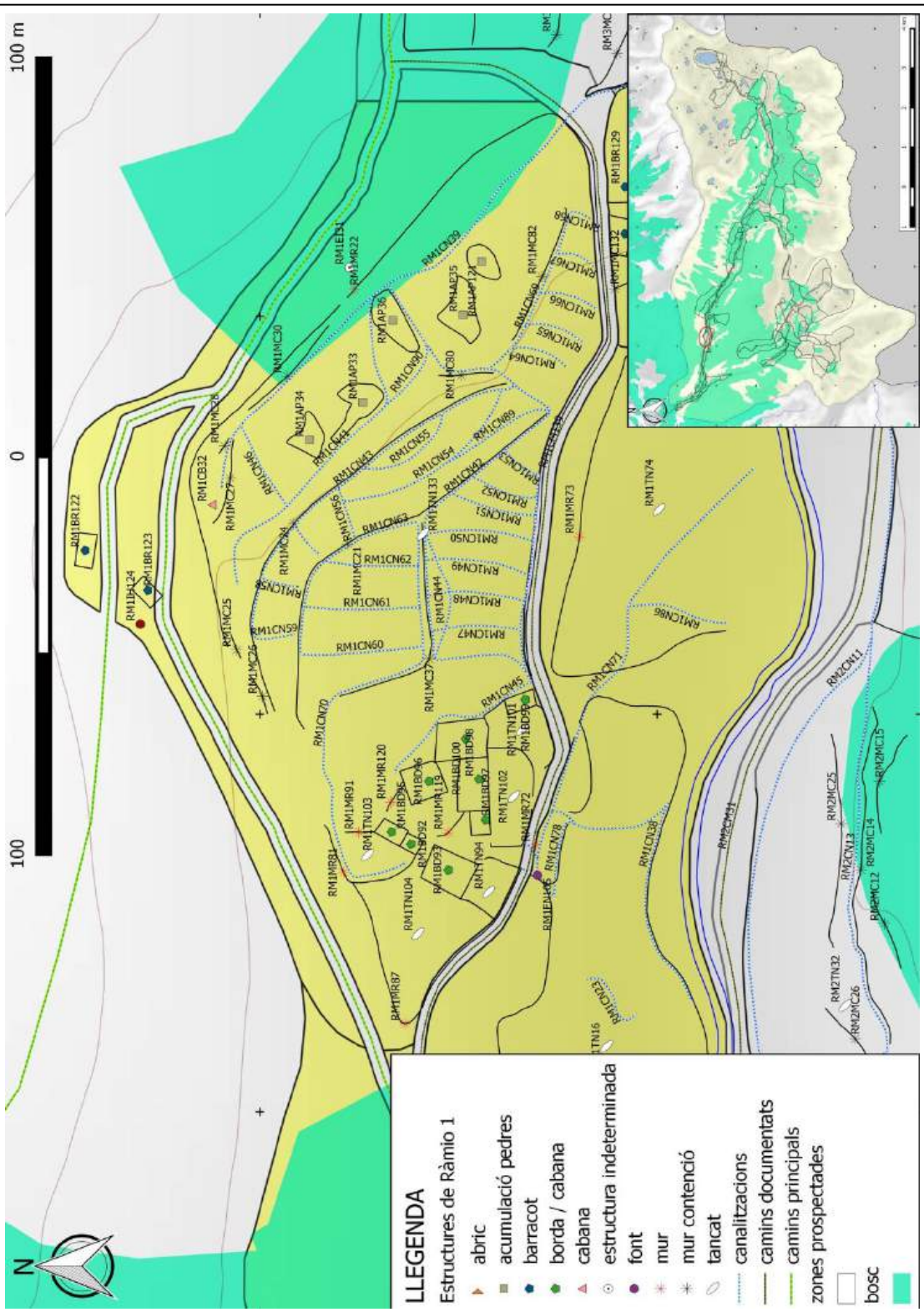

Figura 119: Localització de les estructures de la part central de Ràmio 1. Font: PCA (2016).

un mur construït a la base, i és possible que l'origen sigui una caiguda d'aigua des de l'RM3CN23.

Figura 120: Vista general del tancat RM1TN133 des del nord-oest. Font: PCA (2013).

RM1TN133: tancat en posició més o menys central on trobem el conjunt de bordes i cabanes. Té una forma aproximadament triangular i és el més complex pel que fa a murs de contenció, sistema hidràulic i acumulacions de pedres. Té una superfície d'1,3 ha i, per la banda oest, limita amb el conjunt de bordes i cabanes.

Figura 121: Vista de l'entrada al tancat RM1TN133 a la part nord-est. Font: PCA (2013).

Figura 122: Vista del mur perimetral RM1MR22 del tancat RM1TN133 des de l'interior, amb el mur RM1MC21 a l'esquerra. Font: PCA (2013).

RM1CN39: rec principal que estructura tot el sistema hidràulic del conjunt de terrasses que hi ha a l'est de les bordes. Té una longitud de 172 m i neix a Ràmio 3, de la confluència dels recs RM3CN23 i RM3CN22. Va en sentit sud-est/nord-oest, més o menys paral·lel a l'RM1MR22 pel sud.

Figura 123: Vista del conjunt de murs de feixa dins el tancat RM1TN133, des de l'oest. Font: PCA (2013).

Figura 124: Vista del tancat RM1TN133 des del nord-est, amb el conjunt de bordes al fons. Font: PCA (2013).

RM1CN40: primer canal en sentit nord-est/sud-oest, que deriva d'RM1CN39, que passa pel sud-est d'RM1AP36 i per l'est del mur RM1MC80. Té una llargada de 37 m i conflueix amb RM1CN69, i a partir d'aquí sorgeix la canalització RM1CN42. Són visibles diverses lloses clavades verticalment a terra per tal de delimitar-lo.

Figura 125: Vista detall del rec RM1CN39 dins el tancat RM1TN133, resseguint per l'interior el mur RM1MR22. Font: PCA (2013).

Figura 126: Vista del rec RM1CN40 dins del tancat RM1TN133, amb l'acumulació de blocs RM1AP36 al fons. Font: PCA (2013).

RM1CN41: segon canal en sentit sud-est/nord-oest, que deriva de l'RM1CN39, voreja pel nord l'RM1AP36 i passa per l'oest d'RM1AP33 i RM1AP34 fins que es perd per darrere del mur RM1MC27. Té uns 90 m de llargada.

Figura 127: Vista de la canalització RM1CN41 dins el tancat RM1TN133. Font: PCA (2013).

RM1CN42: canal que sorgeix de la confluència dels canals RM1CN40 i RM1CN69, en sentit est-oest i fent un traçat que s'adapta a la inclinació del terreny, i acaba en la confluència amb l'RM1CN45. Té una longitud de 121 m.

Figura 128: Vista de la canalització RM1CN42 dins del tancat RM1TN133. Font: PCA (2013).

RM1CN43: primer canal que deriva de l'RM1CN42, en direcció sud-est/nord-oest, tot resseguint la base de l'RM1MC24 per l'oest. Té una longitud de 98 m i al llarg del seu traçat parteixen diversos recs més petits per acabar d'irrigar la terrassa.

RM1CN44: rec que deriva de l'RM1CN42 tot just quan aquest arriba a l'altura de la part oriental de l'RM1MC37, i que torna a confluir amb aquest mateix canal en el punt en què l'MR1MC37 gira cap al nord. Fa 35 m de llarg.

RM1CN45: rec que discorre paral·lel a l'RM1MR22 i passa després per darrere de les bordes fins que es perd. Recull els petits canals que surten de l'RM1CN42.

RM1CN46: tercera canalització que sorgeix de l'RM1CN39, en sentit sorn-est/sud-oest i que s'entrega a l'RM1CN41, pel nord d'RM1AP34. Té una longitud de 23,5 m.

RM1CN47: canalització, la més occidental del conjunt, que sorgeix de l'RM1CN42, dins el camp que queda comprès entre els murs MR1MR22 al sud, RM1MC37 al nord i RM1MC21 a l'est. Té orientació nord-sud i fa 22,5 m de llarg.

RM1CN48: sisena canalització que sorgeix de l'RM1CN42, del conjunt que hi ha dins el camp que queda comprès entre els murs MR1MR22 al sud, RM1MC37 al nord i RM1MC21 a l'est. Té orientació nord-sud i fa 24,8 m de llarg.

RM1CN49: cinquena canalització que sorgeix de l'RM1CN42, del conjunt que hi ha dins el camp que queda comprès entre els murs MR1MR22 al sud, RM1MC37 al nord i RM1MC21 a l'est. Té orientació nord-sud i fa 26,6 m de llarg.

RM1CN50: quarta canalització que sorgeix de l'RM1CN42, del conjunt que hi ha dins el camp que queda comprès entre els murs MR1MR22 al sud, RM1MC37 al nord i RM1MC21 a l'est. Té orientació nord-sud i fa 27,8 m de llarg.

Figura 129: Vista general de la xarxa de canals des d'RM1CN47 fins a RM1CN52, amb l'RM1CN42 a l'extrem dret i el mur RM1MC37 en primer terme, dins del tancat RM1TN133. Font: PCA (2013).

RM1CN51: tercera canalització que sorgeix de l'RM1CN42, del conjunt que hi ha dins el camp que queda comprès entre els murs MR1MR22 al sud, RM1MC37 al nord i RM1MC21 a l'est. Té orientació nord-sud i fa 21,9 m de llarg.

RM1CN52: segona canalització que sorgeix de l'RM1CN42, del conjunt que hi ha dins el camp que queda comprès entre els murs MR1MR22 al sud, RM1MC37 al nord i RM1MC21 a l'est. Té orientació nord-sud i fa 17,4 m de llarg.

RM1CN53: primera canalització que sorgeix de l'RM1CN42, del conjunt que hi ha dins el camp que queda comprès entre els murs MR1MR22 al sud, RM1MC37 al nord i RM1MC21 a l'est. Té orientació nord-sud i fa 11,07 m de llarg. L'RM1CN45 s'inicia a la part final d'aquest petit rec.

RM1CN54: primera canalització que parteix de l'RM1CN43 i que desaigua a RM1CN56. Té un traçat en forma de quart de cercle, amb una longitud de 51,6 m, en sentit longitudinal a la terrassa, sud-est/nord-oest.

RM1CN55: segona canalització que parteix d'RM1CN43 i que torna a desaiguar a aquest mateix rec uns metres més endavant. Té una longitud de 26,8 m, amb un traçat en forma de quart de cercle en sentit longitudinal a la terrassa, sud-est/nord-oest.

Figura 130: Vista dels canals RM1CN80 (primer terme) i RM1CN55 i RM1CN54 (a la terrassa de sota), dins del tancat RM1TN133, amb el conjunt de bordes al fons. Font: PCA (2013).

RM1CN56: tercera canalització que parteix de l'RM1CN43. Té una longitud de 13,7 m, en sentit transversal a la terrassa, est-oest, i cap a la meitat hi desaigua l'RM1CN54.

RM1CN57: quarta canalització que parteix de l'RM1CN43. Té una longitud de 9,8 m, en sentit transversal a la terrassa, nord-est/sud-oest.

RM1CN58: cinquena canalització que parteix de l'RM1CN43. Té una longitud de 9,5 m, en sentit transversal a la terrassa, nord-sud.

RM1CN59: sisena i darrera canalització que parteix de l'RM1CN43. Té una longitud de 9,9 m, en sentit transversal a la terrassa, nord-sud.

RM1CN60: quarta canalització que deriva de l'RM1CN63, en sentit transversal a la terrassa, nord-sud. Té una longitud de 31 m i desaigua a l'RM1CN70.

RM1CN61: tercera canalització que deriva de l'RM1CN63, en sentit transversal a la terrassa, nord-sud. Té una longitud de 29 m i desaigua a l'RM1CN70.

RM1CN62: segona canalització que deriva de l'RM1CN63, en sentit transversal a la terrassa, nord-sud. Té una longitud de 23,5 m i desaigua a l'RM1CN70.

RM1CN63: canalització que discorre paral·lela a la part més septentrional de l'RM1MC21, dins el camp que configura l'RM1MC37. Rep l'aigua de l'RM1CN56, a través d'un estolador visible al mur RM1MC21, i distribueix l'aigua per diferents canals menors que en deriven dins la mateixa terrassa. Té una llargada de 50,7 m.

RM1CN64: primer canal que deriva de l'RM1CN69, dins el camp comprès entre els murs RM1MC82 al nord i RM1MR22 al sud. Té orientació transversal al camp, nord-sud, i una llargada de 15 m.

RM1CN65: segon canal que deriva de l'RM1CN69, dins el camp comprès entre els murs RM1MC82 al nord i RM1MR22 al sud. Té orientació transversal al camp, nord-sud, i una llargada de 15,8 m.

RM1CN66: tercer canal que deriva de l'RM1CN69, dins el camp comprès entre els murs RM1MC82 al nord i RM1MR22 al sud. Té orientació transversal al camp, nord-sud, i una llargada de 15,3 m.

Figura 131: Vista general de la xarxa de canals des de l'RM1CN64 fins a l'RM1CN67, dins del tancat RM1TN133. Font: PCA (2013).

RM1CN67: quart canal que deriva de l'RM1CN69, dins el camp comprès entre els murs RM1MC82 al nord i RM1MR22 al sud. Té orientació transversal al camp, nord-sud, i una llargada de 10 m.

RM1CN68: cinquè i darrer canal que deriva de l'RM1CN69, dins el camp comprès entre els murs RM1MC82 al nord i RM1MR22 al sud. Té orientació transversal al camp, nord-sud, i una llargada de 5,5 m.

RM1CN69: canalització que sorgeix de l'RM1CN40, en sentit nord-oest/sud-est, tot resseguint el mur RM1MC82 pel sud. D'aquest canal sorgeixen diferents derivacions per irrigar el camp comprès entre els murs RM1MC82 al nord i RM1MR22 al sud.

RM1CN70: primera canalització que deriva de l'RM1CN63, en sentit longitudinal a la terrassa, est-oest, i a la qual desemboquen les altres tres canalitzacions que parteixen de l'RM1CN63. Posteriorment ressegueix el tram del mur RM1MC37 que gira cap al nord, i a partir d'aquí gira cap a l'oest i travessa el camp més baix fins a arribar al mur RM1MR81, que ressegueix cap al sud.

RM1CN89: canalització que parteix de la part central de la canalització RM1CN54 i travessa la terrassa en direcció nord-oest/sud-est, fins a confluir amb l'RM1CN42, dins la terrassa conformada pel mur RM1MC21. Té una llargada de 30,4 m.

RM1CN90: canalització que parteix de l'RM1CN40, voreja l'RM1AP36 pel sud-oest i enllaça amb l'RM1CN41 a l'altura de l'RM1AP33 i dins la terrassa conformada pel mur RM1MC24. Té un sentit sud-est/nord-oest i fa 19 m de llarg.

RM1EI31: estructura difícil de definir, consistent en una agrupació de pedres on s'identifica algun parament més o menys definit. Podria tractar-se d'una cabana. Es troba al sud-est de la porta més septentrional que hi ha a l'RM1MR22, és a dir, fora del tancat RM1TN133.

Figura 132: Vista de l'estructura RM1EI31, a l'exterior del tancat RM1TN133. Font: PCA (2013).

Figura 133: Vista de la cabana RM1CB32 dins del tancat RM1TN133. Font: PCA (2013).

RM1CB32: possible cabana o abric, que aprofita un gran bloc erràtic com a mur de fons, al qual s'ha adossat un mur per tancar l'espai, que està força malmès.

Es troba al nord del mur RM1MC27 i dins del tancat RM1TN133. Té uns eixos màxims de 3,5 x 2,5 m.

RM1AP33: acumulació de pedres al voltant d'un bloc erràtic amb uns eixos màxims de 17,6 x 11,6 m. Les pedres s'han disposat configurant un aparell força ben travat. Sembla fruit de la neteja del camp i per permetre la configuració del sistema hidràulic. És entre els murs RM1MR22 i RM1MC24 i al sud de l'RM1AP34.

RM1AP34: acumulació de pedres amb uns eixos màxims d'11,8 x 9,5 m. Les pedres s'han disposat configurant un aparell força ben travat. Sembla fruit de la neteja del camp i per permetre la configuració del sistema hidràulic. És entre els murs RM1MR22 i RM1MC24 i al nord de l'RM1AP33.

Figura 134: Vista de l'acumulació de blocs RM1AP33 dins del tancat RM1TN133. Font: PCA (2013).

Figura 135: Acumulació de blocs RM1AP34 dins de l'RM1TN133. Font: PCA (2013).

Figura 136: Vista de les acumulacions de blocs RM1AP35 i RM1AP36, dins del tancat RM1TN133. Font: PCA (2013).

RM1AP35: acumulació de pedres al voltant d'un bloc erràtic amb uns eixos màxims de 17,1 x 11,1 m. Les pedres s'han disposat formant un aparell força ben travat. Sembla fruit de la neteja del camp i per permetre la configuració del sistema hidràulic. És entre els murs RM1MR22 i RM1MC80 i al sud de l'RM1AP36.

RM1AP36: acumulació de pedres al voltant d'un bloc erràtic amb uns eixos màxims de 17,1 x 7,8 m. Les pedres s'han disposat configurant un aparell força ben travat i sembla fruit de la neteja del camp i per permetre la configuració del sistema hidràulic. És entre els murs RM1MR22 i RM1MC80 i al sud de l'RM1AP333.

RM1AP121: acumulació de pedres amb uns eixos màxims de 10,6 x 6,5 m, que es troba al sud-est de l'RM1AP35, entre els murs RM1MR22 i RM1MC82. Les pedres s'han disposat configurant un aparell força ben travat i sembla fruit de la neteja del camp.

RM1TN104: corral de grans dimensions a l'oest de la borda RM1BD93. Té una superfície de 673,5 m^2. Està delimitat pel mur RM1MR87, tret de pel cantó est, on fan de límit el corral i la borda RM1BD93 i el mur RM1MR81. L'accés es fa entre les bordes RM1BD92 i RM1BD93.

RM1FN105: font que hi ha al sud del conjunt de bordes de Ràmio, a l'altra banda del camí. S'adossa al mur RM1MR19.

RM1CN78: canalització d'uns 21 m, en sentit est-oest, que comunica l'RM1CN38 i l'RM1CN71, tot resseguint el mur RM1MR29 pel nord, per la zona on hi ha la font de Ràmio.

RM1CN83: canalització molt curta, de 5,3 m de llarg, que parteix de l'interior del corral de cal Xurrina, RM1TN102, i desguassa al canal RM1CN71. Està coberta amb lloses planes.

RM1CN85: canalització que parteix de l'interior del corral de cal Jacó, RM1TN94, i desguassa al canal RM1CN71, paral·lela a RM1CN83 però més a l'oest i d'uns 4 m de llargada. Està coberta amb lloses.

RM1TN106: tancat, el més occidental dins de la zona, que limita amb Entremesaigües 3. És entre el camí i el riu, i està delimitat pels murs RM1MR1 al nord, RM1MR109 a l'est i RM1MR108 a l'oest, i pel riu al sud. Al seu interior hi ha cinc murs de contenció (RM1MC114 a RM1MC118) i un mur que acaba delimitant un petit espai tancat a l'angle nord-est (RM1MC8), tot fent una terrassa. Té una superfície de 7.727 m^2 i està molt emboscat.

Figura 137: Vista dels murs RM1MC115 i RM1MC114, dins del tancat RM1TN106. Font: PCA

Figura 138: Vista del mur RM1MC117, dins de l'RM1TN106. Font: PCA (2013).

RM1CN134: canalització en sentit est-oest de 170,8 m de llarg, que parteix de la presa de Ràmio i ressegueix el mur meridional del tancat RM3TN3 fins a comunicar amb l'RM1CN39. Està construït amb morter i sembla contemporani al conjunt de la presa.

RM1CN135: canalització d'uns 38 m de llarg, en sentit sud-est/nord, que neix al riu i conflueix amb l'RM3CN22, punt a partir del qual sorgeix l'RM1CN39.

RM1CN136: canalització aproximadament divergent respecte d'RM3CN23, però que parteix d'un pou o estructura soterrada i desemboca al riu. Està construïda

amb morter i sembla contemporània al conjunt de la presa. Té una longitud d'uns 30 m.

Figura 139: Vista de la canalització RM1CN135, a l'est del tancat RM1TN126. Font: PCA (2013).

Figura 140: Vista de la canalització RM1CN137, a l'est del tancat RM1TN126. Font: PCA (2013).

RM1CN137: canalització perpendicular a l'RM3CN22, en sentit nord-sud i de 37 m de longitud, que desemboca al riu, entre RM3CN24 i RM3CN26. Està construïda amb morter i pedres i sembla contemporània al conjunt de la presa.

RM1CN138: canalització perpendicular a l'RM3CN22, en sentit NE-SO i d'uns 25 m de llargada, que desemboca al riu, entre RM3CN26 i el conjunt d'estructures de la presa. Està construïda amb morter i sembla contemporània al conjunt de la presa.

RM1CM139: camí de 327 m de llargada, en sentit oest-est però que en el seu tram final gira vers el nord. L'inici i el final són al GR7 i bàsicament voreja pel sud i l'est el tancat RM1TN133. Sembla que es tractaria del camí original en aquest tram, probablement abans de les obres de FHASA.

5.4.2. Ràmio 2 (RM2)

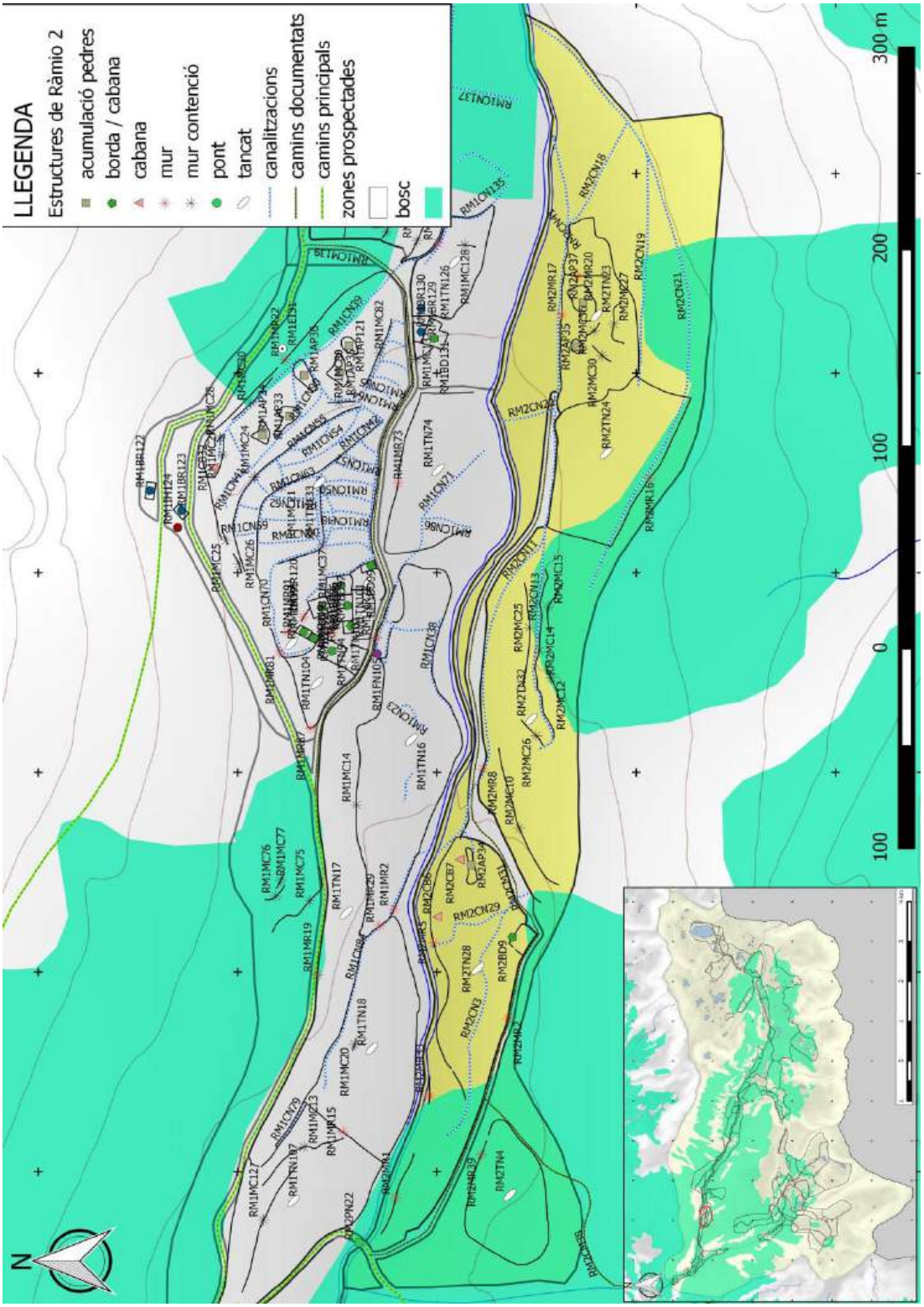

Figura 141: Localització de les estructures de Ràmio 2. Font: PCA (2016).

Es tracta del sector que es troba a la banda d'obaga de Ràmio, just a l'altre costat del riu, amb una superfície d'unes 4,2 ha, entre les cotes 1.670 i 1.585. L'accés

es fa creuant una palanca, a la qual s'accedeix per un trencall del GR7 que s'endinsa entre els tancats RM1TN3 i RM1TN107 d'RM1. Un cop a l'altra riba, el camí discorre paral·lel al riu en direcció est i dona accés als diferents tancats que hi ha en aquest sector. Així mateix, als primers cinquanta metres del camí trobem un trencall que tomba cap al sud: és el camí de Costa Verda que accedeix a Perafita.

Pel que fa a la tipologia d'estructures, hi trobem quatre tancats clarament identificables, dels quals un empra el riu com a límit per la banda nord-oest, l'RM2TN28 (que és el més gran), mentre que els altres tres, RM2TN4, RM2TN23 i RM2TN24, resten totalment closos. Els dos darrers són, a més, els únics que estan en contacte i comparteixen un mur divisori. Per la seva banda, l'RM2TN28 és l'únic amb estructures d'hàbitat a l'interior, concretament tres cabanes, una de les quals reaprofita part dels murs del mateix tancat, cosa que sembla indicar la seva coetaneïtat (RM2TNCB9). Les altres dues són més difícils d'identificar (RM2CB6 i RM2CB7).

Entre els tancats RM2TN28 i RM2TN24 tenim un espai amargenat amb set murs de contenció que, malgrat no estar estrictament clos, també sembla respondre a una unitat productiva autònoma, per això s'ha identificat com a tal, l'RM2TN32. Val a dir que, en aquest cas, potser el fet que no tingui un mur perimetral té a veure amb la seva ubicació en un vessant que per la part més alta limita amb una tartera (pel sud) i, per la part més baixa, el mur de contenció assoleix una alçada d'uns 3 m respecte del camí, fet que per si mateix ja en dificulta l'accés.

A banda d'aquest espai amargenat, el tancat RM2TN23 és el més complex pel que fa al nombre d'estructures que acull, amb tres murs de contenció, un mur divisori a l'extrem oriental i dues acumulacions de pedres que, a diferència de les del tancat d'RM1, l'RM1TN133, no estan gaire acurades.

Hem de destacar també la xarxa de recs (en total hi ha vuit canals, dos dels quals són dos recs principals a partir dels quals deriven els altres) que, sense arribar a la complexitat que hem vist al nucli d'RM1, sí que és força enrevessada, amb canals que arriben a tots els tancats, tret de l'RM2TN4, alguns dels quals encara transportaven aigua. Pel que fa a l'absència de sistema de rec a l'RM2TN4, val a dir que es tracta del tancat més boscat, amb la qual cosa resultava difícil poder veure qualsevol estructura excavada al terra.

Pel que fa a les dimensions d'aquests tancats, observem una certa variabilitat, malgrat que quatre fan entre 2.154 i 4.227 m^2 (RM2TN4, RM2TN23, RM2TN24 i RM2TN28), mentre que el restant és força més gran, de 6.118 m^2 (RM2TN32).

El mètode constructiu segueix el sistema de la pedra seca, amb un aparell molt heterogeni que combina pedres de mida gran i mitjana (sovintegen blocs de grans dimensions) i murs que oscil·len entre 1 i 1,3 m i que puntualment poden arribar pràcticament als 3 m (alguns murs de feixa). L'estat de conservació de tot el conjunt és una mica més precari que a RM1, amb diverses pedres caigudes dels murs, sobretot a la part dels coronaments, però també en el cas dels murs d'amargenament, que tenen alguna part important vençuda.

5.4.2.1. Estructures Ràmio 2

RM2TN4: tancat, el que es troba més al sud-oest de tota la zona, aïllat a la banda sud del camí RM2CM31 i delimitat pel mur RM2MR39. Té una forma irregular, però aproximadament ovalada, amb una superfície de 2.154 m^2, i està molt boscat. L'accés està situat a l'angle nord-est, i el mur té una alçada mitjana al voltant d'1 m.

Figura 142: Vista del mur RM2MR5 per la part nord, que delimita el tancat RM2TN28. Font: PCA (2013).

Figura 143: Vista del mur RM2MR5 amb l'accés al tancat RM2TN28, des de l'interior del tancat. Font: PCA (2013).

RM2TN28: tancat, el més occidental de la zona, delimitat pels murs RM2MR2 i RM2MR5. Al seu interior hi ha dos murs (sembla que en relació amb els desbordaments del riu), una acumulació de blocs (RM2AP34), tres cabanes (RM2CB6, RM2CB7 i RM2CB9) i dues canalitzacions (RM2CN28 i RM2CN29).Té una forma molt irregular i una superfície de 4.227 m^2.

RM2CB6: possible cabana a l'extrem nord del tancat RM2TN28, a prop del riu. Té una planta aproximadament rectangular, amb uns eixos de 2,30 x 2 m i una alçada conservada d'uns 0,7 m, amb un possible àmbit diferenciat a la part final.

Figura 144: Vista de la cabana RM2CB6 dins del tancat RM2TN28, des de l'est. Font: PCA (2013).

Figura 145: Vista de la cabana RM2CB7 dins del tancat RM2TN28, des de l'est. Font: PCA (2013).

RM2CB7: possible cabana a l'interior del tancat RM2TN28, molt a prop del seu angle nord-est i a uns 30 m de l'RM2CB6. Té una planta aproximadament rectangular, amb uns eixos de 2,30 x 2,70 m, i una alçada de murs al voltant dels 0,7 m.

Figura 146: Vista de la cabana RM2CB9, dins del tancat RM2TN28, des del camí RM2CM31 (sud-est). Font: PCA (2013).

Figura 147: Vista de la cabana RM2CB9 des de l'interior del tancat RM2TN28 (nord-oest). Font: PCA (2013).

RM2CB9: cabana rectangular dins el tancat RM2TN28, adossada a l'RM2MR5 a la banda sud i cap a la meitat, que sembla coetània del tancat. Té uns eixos de 13 x 9 m i una alçada màxima conservada d'1,9 m.

RM2AP34: acumulació de pedres que acaba fent la funció d'abancalament, però molt més ample que un mur de contenció, dins de l'RM2TN28, a prop de l'entrada. Té unes dimensions de 18 x 5,4 m, amb una forma allargassada en sentit est-oest, i una alçada màxima d'1,3 m.

RM2CN3: canalització que sorgeix de l'interior del mur RM2MR8, passa per sota del camí i del mur RM2MR5 i travessa longitudinalment el tancat RM2TN28 fins a arribar al riu. Està delimitada amb lloses, té una llargada de 137,6 m, i en una part encara hi circula aigua.

Figura 148: Vista de l'acumulació de blocs RM2AP34, dins del tancat RM2TN28, des de l'est. Font: PCA (2013).

Figura 149: Vista de la canalització RM2CN29 des de l'interior del tancat RM2TN28 (NO). Font: PCA (2013).

RM2CN29: canalització que parteix de l'RM2CN3 i gira vers el nord, per desguassar al riu, dins de l'RM2TN28. Té una llargada de 47,6 m i un traçat sinuós.

RM2CN40: canalització de 15,7 m que deriva de l'RM2CN11 en el seu tram final i que s'endinsa en el tancat RM2TN28, tot passant per sota del mur RM2MR2 i vorejant pel sud una part de l'RM2AP34, on es perd.

Figura 150: Vista del tancat RM2TN32 des del NO, amb els murs RM2MR8 i RM2MC10 en primer terme. Font: PCA (2013).

Figura 151: Mur RM2MR8 a la part més septentrional del tancat RM2TN32, darrere del qual circula el rec RM2CN11. Font: PCA (2013).

RM2TN32: tancat que queda definit pel mur RM2MR8 i el canal RM2CN11 pel nord, i pel bosc i la tartera pel sud, l'est i l'oest, amb una superfície de 6.118 m^2. Al seu interior hi trobem sis feixes (RM2MC10, RM2MC12, RM2MC14, RM2MC15, RM2MC25 i RM2MC26) i dues canalitzacions (RM2CN11 i RM2CN13).

RM2CN11: canalització molt llarga, de 378 m, que té la captació al riu, gairebé a l'extrem est de la zona, i que voreja l'angle nord-est de l'RM2TN28. Està construïda amb pedres i ciment, de secció quadrada, i dos punts en què travessa el camí estan coberts per lloses.

Figura 152: Vista del mur RM2MC14 dins del tancat RM2TN32. Font: PCA (2013).

Figura 153: Vista del final del rec RM2CN11. Font: PCA (2013).

RM2CN13: canalització molt estreta excavada al terreny que primer va en direcció est-oest i que al final de tot gira bruscament cap al nord, tot seguint el pendent, al límit dels murs RM2MC14 i RM2MC26, punt en què està construïda amb pedres. Fa 114 m de longitud i és una derivació de l'RM2CN11.

Figura 154: Vista del rec RM2CN11 entre els tancats RM2TN32 i RM2TN28. Font: PCA (2013).

Figura 155: Vista de la canalització RM2CN13. Font: PCA (2013).

RM2TN24: tancat que queda definit pel mur RM2MR16, amb un pendent molt acusat vers el nord i que té dues canalitzacions a l'interior (RM2CN21 i RM2CN19). Té una planta força irregular i una superfície de 3.664 m^2.

Figura 156: Vista del mur RM2MR16, des de l'interior del tancat RM2TN24. Font: PCA (2013).

Figura 157: Vista de la canalització RM2CN21, amb l'inici de la derivació RM2CN18. Font: PCA (2013).

RM2CN21: canalització que té la captació al riu, circula pel vessant i acaba travessant el tancat RM2TN24 en paral·lel al mur meridional. Té una llargada de 321,7 m, amb un traçat est-oest que fa un quart de cercle, i presenta dues derivacions, l'RM2CN18 i l'RM2CN19.

RM2CN19: segona derivació de la canalització principal RM2CN21, en un traçat est-oest, que entra dins el tancat RM2TN24, malgrat que no es pot resseguir passats alguns metres. Té una llargada de 119,4 m.

Figura 158: Canalització RM2CN19 un cop dins del tancat RM2TN24. Font: PCA (2013).

Figura 159: Canalització RM2CN21 dins del tancat RM1TN133. Font: PCA (2013).

RM2TN23: tancat definit pel mur RM2MR17 pels cantons nord, sud i est, i per l'RM2MR16 pel cantó oest. Es tracta del tancat més oriental de tot el conjunt de la zona i té una superfície de 2.800 m^2. Al seu interior hi ha quatre murs de

Figura 160: Vista general del tancat RM2TN23, amb totes les seves estructures interiors. Font: PCA (2013).

contenció (RM2MC20, RM2MC27, RM2MC30 i RM2MC36) i dues acumulacions de blocs (RM2AP35 i RM2AP37).

RM2AP35: acumulació de pedres al nord de l'RM2MC36, a l'interior de l'RM2TN23. Sembla una acumulació fruit de la neteja del camp. Té unes dimensions de 7 x 5,5 m i les pedres estan disposades de manera força regular.

RM2AP37: acumulació de pedres entre l'RM2MC36 a l'oest i l'RM2MR20 a l'est. Sembla fruit de la neteja del camp i les pedres estan disposades de manera força regular.

Figura 161: Vista de la canalització RM2CN18 al seu pas a tocar del tancat RM2TN23. Font: PCA (2013).

RM2CN18: canalització d'uns 60 m de llargada, que deriva de la captació principal RM2CN21 i desaigua a l'RM2CN11, a prop de la cantonada nord-est de l'RM2TN23.

RM2CN22: canalització que parteix de la canalització RM2CN12 en direcció al riu a l'altura de l'extrem nord-oest del tancat RM2TN23, d'uns 27,5 m de longitud.

RM2CM31: camí força llarg, de 482 m, que travessa en sentit oest-est tota la zona i permet accedir als diferents tancats. Està pavimentat en tot el recorregut.

Figura 162: Vista de la canalització RM2CN22, amb l'inici des del rec RM2CN11. Font: PCA (2013).

RM2CM38: camí que parteix de l'RM2CM31, voreja el tancat RM2TN4 per l'est i enllaça amb el camí de la Costa Verda cap a Perafita. Té uns 66 m de llarg i està pavimentat amb pedra.

RM2CN41: canalització que deriva de l'RM2CN11, just a la confluència amb l'RM2CN18, i que s'endinsa en el tancat RM2TN23 pel seu angle nord-est. No es pot resseguir un cop a l'interior del tancat.

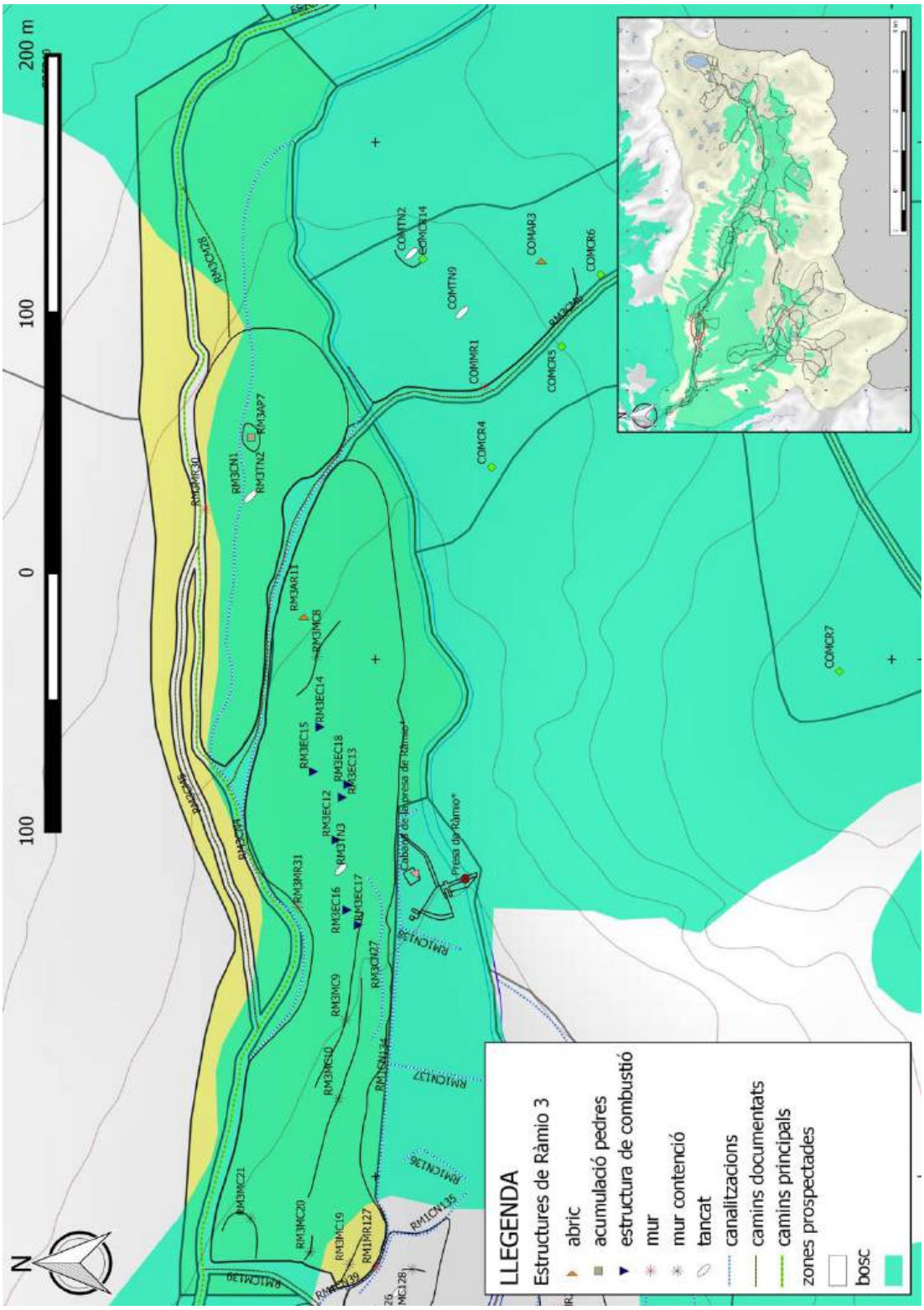

Figura 163: Localització de les estructures de Ràmio 3. Font: PCA (2016).

5.4.3. Ràmio 3 (RM3)

Es tracta del sector més oriental, que limita per l'oest amb RM1, pel nord amb bosc i tartera i parcialment amb la zona del Solà de Ràmio, pel sud amb el riu Madriu i per l'est amb la zona de l'Estall 1. Dels tres sectors diferenciats a Ràmio és el que té una superfície menor, de només 3,5 ha, i està situat entre les cotes 1.632 i 1.700.

Aquest sector està definit únicament per dos tancats, un dels quals, l'RM3TN3, de grans dimensions; de fet, fa més del doble de l'altre, l'RM3TN2 (1,4 ha davant 5.600 m^2). Novament ens trobem amb un sistema de canalitzacions per irrigar aquests espais, si bé aquí no hem pogut documentar una xarxa complexa com a RM1. Es tracta de dos recs principals, un per a cadascun dels tancats, i un canal aïllat a la part inferior de l'RM3TN3, que ens fa pensar que probablement el sistema era força més complex.

És precisament aquest tancat el que presenta més complexitat a l'interior, amb alguns murs d'abancalament de difícil documentació, atès que el creixement de la vegetació en feia gairebé impossible la georeferenciació. Cap a l'extrem oriental es va documentar un abric o raser que aprofita un gran bloc erràtic al qual es va adossar un mur (RM3AR11), i cap a l'espai central es van documentar fins a set espais agençats per fer-hi foc. No podem establir una cronologia per a aquestes estructures, però en cap cas semblen gaire antigues, atès que estaven poc reblertes; tal vegada podrien respondre a bivacs fets per excursionistes, però no deixa de ser simptomàtica la seva concentració, amb una distància màxima de 80 m entre les dues més separades.

Pel que fa al tancat RM3TN2, l'única estructura documentada al seu interior consisteix en una acumulació de rocs que en la cara exterior presenta un parament mínimament cuidat, com els que també hem pogut veure al tancat RM1TN133.

Quant als murs, segueixen la tècnica vista fins ara, amb un aparell molt heterogeni que combina pedres de diverses mides, però sovint grans, amb unes alçades que oscil·len entre els 75 i els 100 cm. L'estat de conservació no és gaire bo, amb diversos trams que han perdut part del coronament. El camí que discorre entre els dos tancats és gairebé impracticable per la vegetació i la quantitat de pedres caigudes.

5.4.3.1. Estructures Ràmio 3

RM3TN2: tancat, el més oriental del conjunt de tancats que hi ha a Ràmio, delimitat pel mur RM3MR30; queda encerclat (tret de la banda est) pel camí GR 7-11 i un trencall que en surt i creua el riu en direcció a la Canal de l'Ovella Morta. Té una superfície d'uns 5.600 m^2 i una forma irregular però més o menys allargassada. Al seu interior hi ha una canalització (RM3CN1) i una acumulació de blocs (RM3AP7).

Figura 164: Vista del mur RM3MC30 que delimita el tancat RM3TN2. Font: PCA (2013).

Figura 165: Vista de la captació de la canalització RM3CN1. Font: PCA (2013).

RM3CN1: canalització que entra a l'RM3TN2 per l'est i el travessa longitudinalment en sentit est-oest. Té una llargada de 276,3 m i la seva captació és al riu, mentre que al final desaigua a l'RM3CN4.

Figura 166: Vista de l'acumulació de blocs RM3AP7, dins el tancat RM3TN2, des del nord-est. Font: PCA (2013).

RM3AP7: acumulació de pedres que forma una estructura bastant regular i massissa, amb els paraments força regulars. Sembla fruit de la neteja del prat. Té uns eixos d'11,7 x 7 m.

Figura 167: Vista de l'acumulació de blocs RM3AP7, dins el tancat RM3TN2, des del SO. Font: PCA (2013).

RM3CN4: canalització de 273 m de llarg, en sentit est-oest, que té la captació al riu, a prop de la palanca que condueix al camí de l'Ovella Morta. Passa entre els tancats RM3TN2 al nord i RM3TN3 al sud, el mur nord del qual ressegueix fins que queda perduda a l'altura de la confluència del camí RM3CM5 i el GR11. L'RM3CN1 hi conflueix just també en aquest punt.

RM3CM28: camí de 62 m de recorregut, en direcció est/sud-oest, que parteix del GR 7-11 i arriba al tancat RM3TN2.

RM3CM5: camí que es desdobla respecte del GR11 i que hi circula paral·lel durant 194 m, a l'altura dels tancats RM3TN3 i RM3TN2, fins que torna a confluir amb el GR11.

Figura 168: Vista del camí RM3CM6 i del tancat RM3TN3. Font: PCA (2013).

RM3CM6: camí que parteix del GR11, circula entre els tancats RM3TN2 i RM3TN3, paral·lel a la CN4, i que després creua el pont i continua per la banda d'obaga i s'endinsa en la zona que hem denominat Camí de l'Ovella Morta fins a arribar, aproximadament, a uns 30 m al sud de la carbonera COMCR7.

Figura 169: Vista del mur perimetral (RM3MR31) del tancat RM3TN3 i del mur RM3MC21. Font: PCA (2013).

RM3TN3: tancat que es troba al sud-oest del tancat RM3TN2 i que en queda separat pel camí RM3CM6 i la canalització RM3CN4. Té una forma allargassada en sentit est-oest i una superfície d'1,4 ha. Està força emboscat i algunes de les estructures interiors (murs de feixa) no s'han pogut documentar bé, de

manera que no es pot descartar que hi hagi alguna subdivisió interna, vistes les dimensions. A l'interior s'hi han documentat sis murs de feixa (RM3MC8 a RM3MC10 i RM3MC19 a RM3MC21), una canalització (RM3CN27), un abric (RM3AR11) i set fogars (RM3EC12 a RM3EC18).

Figura 170: Vista del mur RM3MC9 dins del tancat RM3TN3. Font: PCA (2013).

Figura 171: Vista dels murs RM3MC20 i RM3MC10 dins del tancat RM3TN3. Font: PCA (2013).

RM3AR11: abric que aprofita un gran bloc erràtic i que queda semisoterrat, al qual se li ha arranjat un mur d'1 m d'alçada per acabar de tancar l'espai. És a l'interior de l'RM3TN3 i té unes dimensions de 2,2 x 2 m.

Figura 172: Vista general de l'abric RM3AR11 dins del tancat RM3TN3. Font: PCA (2013).

Figura 173: Vista detall de l'interior de l'abric RM3AR11 dins del tancat RM3TN3. Font: PCA (2013).

RM3CN27: canalització tallada tant a l'inici com al final i que va paral·lela al mur RM3MR31 en el seu tram meridional, per l'interior del tancat RM3TN3, al sud dels murs RM3MC9 i RM3MC10.

RM3EC12: possible fogar delimitat per diverses pedres disposades en cercle a l'interior de l'RM3TN3, uns 16 m a l'oest de l'RM3EC13. Té planta subcircular, amb uns eixos de 75 x 60 cm.

RM3EC13: possible fogar delimitat per diverses pedres disposades en cercle a l'interior de l'RM3TN3, entre RM3EC12 a l'oest i RM3EC18 al sud-est. Té uns eixos de 90 x 65 cm.

RM3EC14: possible fogar delimitat per diverses pedres que s'adossen a un bloc erràtic per l'oest. Es troba dins l'RM3TN3, a uns 17 m a l'est de l'RM3EC15, i té uns eixos d'uns 65 x 60 cm.

Figura 174: Estructura de combustió RM3EC15 dins del tancat RM3TN3. Font: PCA (2013).

Figura 175: Estructura de combustió RM3EC14 dins del tancat RM3TN3. Font: PCA (2013).

RM3EC15: fogar dins de l'RM3TN3, a uns 17 m a l'oest de l'RM3EC14 i a uns 15 m al nord-est de l'RM3EC13. Està delimitat per diverses pedres que fan una mena de llit de planta rectangular adossada a un gran bloc erràtic, amb uns eixos de 100 x 60 cm.

RM3EC16: fogar compost per diverses pedres disposades en cercle, a l'interior de l'RM3TN3, entre l'RM3EC17 al sud-oest i l'RM3EC12 al nord-est. Té uns eixos de 85 x 65 cm.

Figura 176: Estructura de combustió RM3EC16 dins del tancat RM3TN3. Font: PCA (2013).

Figura 177: Estructura de combustió RM3EC12 dins del tancat RM3TN3. Font: PCA (2013).

RM3EC17: possible fogar delimitat per diverses pedres disposades en cercle, a l'interior de l'RM3TN3, i a uns 7 m al sud-oest d'EM3EC16.

RM3EC18: possible fogar compost per diverses pedres disposades en cercle, amb un diàmetre al voltant de 60 cm. Es troba a l'interior de l'RM3TN3, a uns 5 m al sud-est de l'RM3EC18.

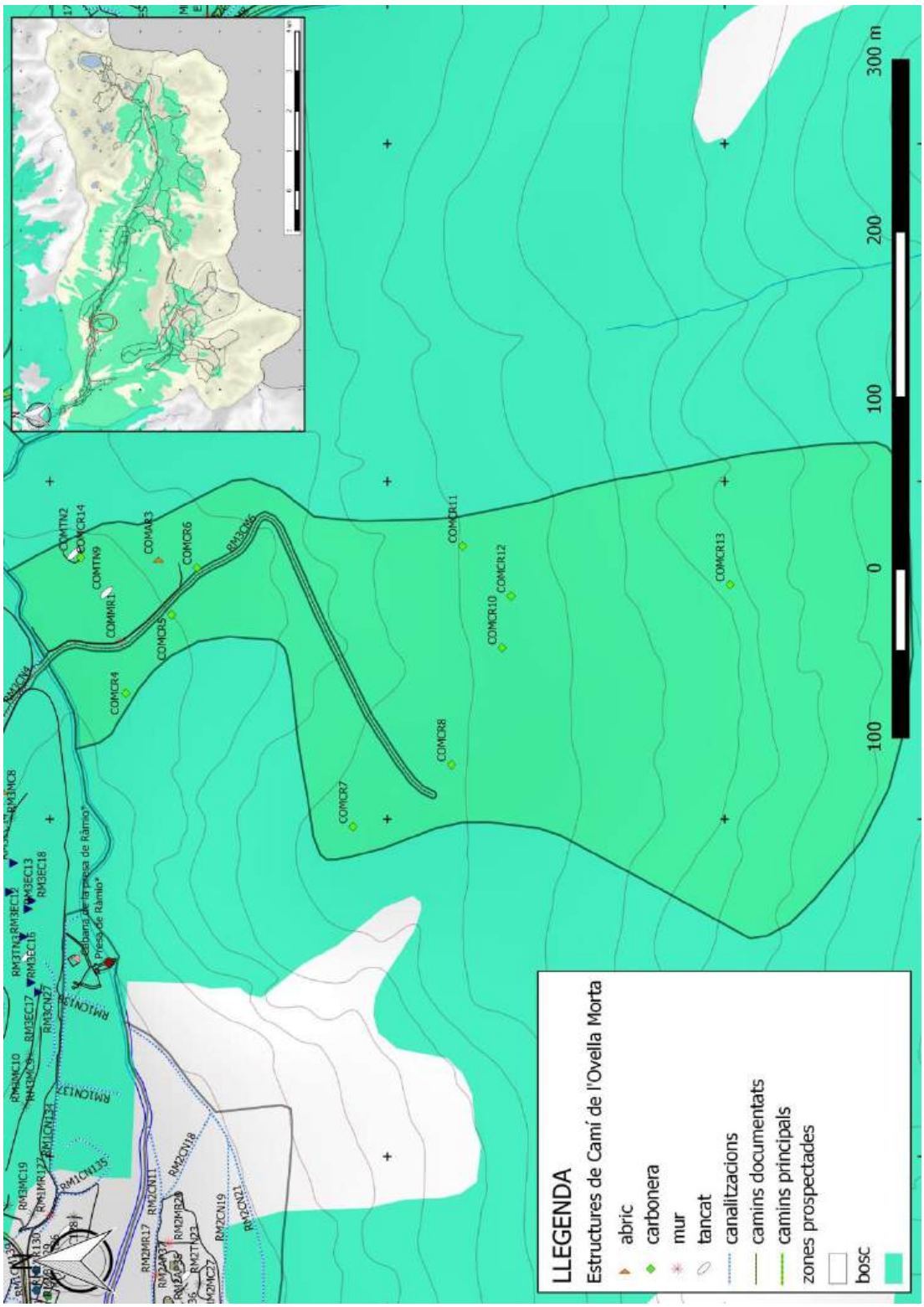

Figura 178: Localització de les estructures del Camí de l'Ovella Morta. Font: PCA (2016).

5.5. CAMÍ DE L'OVELLA MORTA

Aquesta zona va ser prospectada durant la campanya de 2014, tot i que la part més baixa ja havia estat objecte d'un primer pentinat que havia quedat inclòs dins d'RM3, malgrat que aquelles estructures han estat reanomenades amb el nou codi i incloses dins aquesta nova zona. L'accés es fa per una palanca que creua el riu, tot seguint un camí, l'RM3CM6, que passa entre els dos tancats d'RM3 (RM3TN2 i RM3TN3). Un cop a l'altra banda, el camí s'enfila pel vessant i s'endinsa en un bosc força espès dominat per avets. Així, aquesta zona, amb una superfície d'unes 9,5 ha, únicament limita amb RM3 al nord, i per la resta de costats ho fa amb bosc i tartera.

La prospecció en aquest indret, com en el cas del camí de la Costa Verda, tenia per objectiu certificar l'absència o presència d'estructures en el vessant d'obaga de la vall del Madriu. Resultava sorprenent que cap dels estudis anteriors no hagués documentat cap mena d'estructura en tot aquest espai, tenint en compte que, a través de la documentació escrita, hi havia la certesa que els boscos d'aquest vessant havien estat objecte de lloguers per fer-hi carboneig.

La prospecció va donar resultats positius, amb la documentació de fins a deu carboneres distribuïdes en dues agrupacions, una primera a la part més baixa del camí, on n'hi havia quatre (COMCR4, COMCR5, COMCR6 i COMCR14) entre les cotes 1.690 i 1.741, i una segona amb cinc (COMCR7, COMCR8, COMCR10, COMCR11 i COMCR12), uns 150 m més amunt, entre les cotes 1.789 i 1.835. Finalment tenim una darrera carbonera aïllada (COMCR13), a 1.917 m d'altitud, a uns 130 m de distància al sud del segon grup. No podem descartar que aquesta carbonera formés part d'una altra agrupació, però el cert és que en aquest punt la prospecció resultava extremament complexa, ja que el camí estava totalment desaparegut i la tartera i la vegetació (amb una gran profusió d'abarset) dificultaven molt l'avanç i la visió. Cal afegir, a més, que el fet que la zona estigués molt boscada implica que els errors en les georeferenciacions de vegades s'apropaven a un marge de ±20 m.

Les dimensions d'aquestes carboneres són força variables, però totes tenen el tret comú d'un mur de contenció a la part frontal per tal de poder abancalar el terreny i establir-hi una plataforma de treball i instal·lació de la pila de fusta.

En tot cas, vist que el resultat va ser positiu, creiem molt possible que es puguin trobar més estructures d'aquesta tipologia al llarg del vessant. És cert, però, que quan es va fer la prospecció al voltant del camí de la Costa Verda, com veurem més endavant, no es va localitzar cap carbonera. Tot amb tot, un estudi de les carboneres al Madriu faria necessària una revisió i un pentinat més exhaustiu de tot el vessant d'obaga.

A banda d'aquestes estructures, a la part més baixa i a tocar del riu s'hi va documentar un prat tancat, just a l'esquerra del camí pujant cap a Perafita, el COMTN9. Aquí també el bosc havia guanyat bona part de l'espai, cosa que va dificultar molt la documentació del mur perimetral, de manera que la seva representació planimètrica pot tenir un error força important. Tot i la inclusió d'aquest tancat dins aquesta zona, entenem que forma part del conglomerat de propietats i parcel·les que tenim a Ràmio.

Al seu interior es va documentar un petit tancat, a manera de corral, que tenia adossades les restes d'un tancat o cabana (COMTN2), una de les carboneres de què parlàvem anteriorment (COMCR14) i un abric a la part més alta i meridional de l'espai (COMAR3). No podem establir, en cap cas, la sincronia d'aquestes estructures amb el tancat gran en el qual s'inscriuen. Els murs presenten l'habitual aparença d'un aparell heterogeni que combina pedres de mides diverses, però majoritàriament de format gran, amb unes alçades que oscil·len entre els 80 i els 140 cm. L'estat de conservació no és gaire bo, atès que és una zona abandonada d'antuvi amb la conseqüent pèrdua de material en el coronament i parts dels murs, i amb un creixement de la vegetació força intrusiu.

Pel que fa al paisatge, principalment es tracta d'un bosc força dens d'avetoses, amb alguns bedollars i secundaris, que, com dèiem, a la part baixa es complementa amb uns prats silicícoles i mesòfils com els propis del cortal de Ràmio.

5.5.1. Estructures Camí de l'Ovella Morta

COMTN9: tancat situat a l'est del camí, delimitat pel mur COMMR1. Al seu interior hi ha el COMTN2, l'abric COMAR3 i la carbonera COMCR14. Està molt emboscat i costa de trobar els límits pel sud. En tot cas, per la banda est queda delimitat per una tartera. Té una superfície d'uns 4.900 m^2.

Figura 179: Vista del mur COMMR1 que delimita el tancat COMTN9 (angle sud-oest). Font: PCA (2013).

Figura 180: Vista del mur COMMR1 que delimita el tancat COMTN9 (angle nord-oest). Font: PCA (2013).

Figura 181: Vista del mur COMMR1 que delimita el tancat COMTN9 (tram central). Font: PCA (2013).

Figura 182: Vista del petit tancat o cabana COMTN2, dins del tancat COMTN9. Font: PCA (2013).

COMTN2: petit tancat, o potser gran cabana, al nord de la CR7, en un prat tancat (COMTN9) que és a la banda d'obaga, de 4,4 x 2,8 m.

COMAR3: petit abric de planta allargada i de dimensions reduïdes construït sobre una tartera. La factura del poc parament que s'ha conservat és força

rudimentària, bastida amb pedres de granit irregulars de dimensions mitjanes. Mides d'1,2 x 3 m.

Figura 183: Possible abric COMAR3 dins del tancat COMTN9. Font: PCA (2013).

Figura 184: Carbonera COMCR14, dins del tancat COMTN9. Font: PCA (2013).

COMCR14: carbonera a la banda d'obaga, a l'est del camí i dins del COMTN1, molt a prop del COMTN2. Té unes dimensions de 10,2 x 5,4 m, i un mur frontal de contenció de 50 cm d'alçada.

COMCR4: petita carbonera a l'oest del mur del camí. El mur de contenció està molt desfet. Fa 5,20 x 7,60 metres.

Figura 185: Vista de la carbonera COMCR4. Font: PCA (2013).

Figura 186: Vista de la carbonera COMCR5. Font: PCA (2013).

COMCR5: gran carbonera a uns 50 m al sud-est de la COMCR4, també a l'oest del camí, amb el mur de contenció molt desfet, de només una filada, una alçada d'uns 50 cm i unes dimensions de 15,50 x 8,30 metres.

COMCR6: carbonera molt erosionada, probablement de planta ovalada. Conserva part del marge d'abancalament, però no és possible establir si és rectilini o curvilini donat que una part majoritària ha caigut cap al vessant. Límits laterals difusos. És a dos metres al sud del tancat COMTN9. Mides de 6,6 x 3,8 m.

Figura 187: Vista de la carbonera COMCR6. Font: PCA (2013).

Figura 188: Vista de la carbonera COMCR7. Font: PCA (2013).

COMCR7: carbonera de dimensions mitjanes i planta ovalada al mig del bosc d'avets, a tocar del camí. Conserva part del marge d'abancalament, d'uns 75 cm d'alçada, tot i que una bona part ha caigut cap al vessant. Diversos avets han proliferat sobre la terrassa. Mides de 8,5 x 4,8 m.

COMCR8: gran carbonera amb molta presència de carbons i amb un petit mur de contenció. Queda ubicada enmig d'un clot. En aquest punt, el GPS donava un error de 28 metres. Dimensions de 9,30 x 9 m.

Figura 189: Vista de la carbonera COMCR10. Font: PCA (2013).

COMCR10: carbonera de dimensions mitjanes i planta ovalada molt erosionada i afectada per la caiguda de dos arbres, les arrels dels quals han destruït bona part del sediment. Encara conserva

una petita part del marge d'abancalament de fins a tres filades i uns 35 cm d'alçada. Presència de carbons al vessant. Es troba a uns 18 m al sud de l'extrem meridional documentat del camí RM3CM6. Dimensions de 7,10 x 4,80 m.

Figura 190: Vista de la carbonera COMCR11. Font: PCA (2013).

COMCR11: carbonera de dimensions mitjanes amb un llarg mur de contenció de 6-7 filades i una alçada d'aproximadament 1 m. No és gaire ample, però s'hi poden apreciar una quantitat important de carbons. Dimensions de 8 x 4,20 m.

Figura 191: Vista de la carbonera COMCR12. Font: PCA (2013).

COMCR12: carbonera de dimensions mitjanes amb un mur de contenció fet amb blocs irregulars de mida mitjana i petita, d'1,1 m d'alçada. Dimensions de 7,80 x 4,20 m.

COMCR13: carbonera de dimensions mitjanes i planta ovalada. Conserva uns 2 m de marge d'abancalament bastit amb grans blocs de granit i d'una alçada d'1,56 m. Un arbre que havia crescut a l'extrem de la plataforma va caure i les seves arrels van provocar la pèrdua de part del parament i del sediment cap al vessant. Degut al pendent acusat de la zona, es poden trobar carbons fins a uns deu metres més avall. Diversos avets han proliferat a la terrassa. Mides de 9,6 x 5,2 m.

Figura 192: Vista de la plataforma de la carbonera COMCR13. Font: PCA (2013).

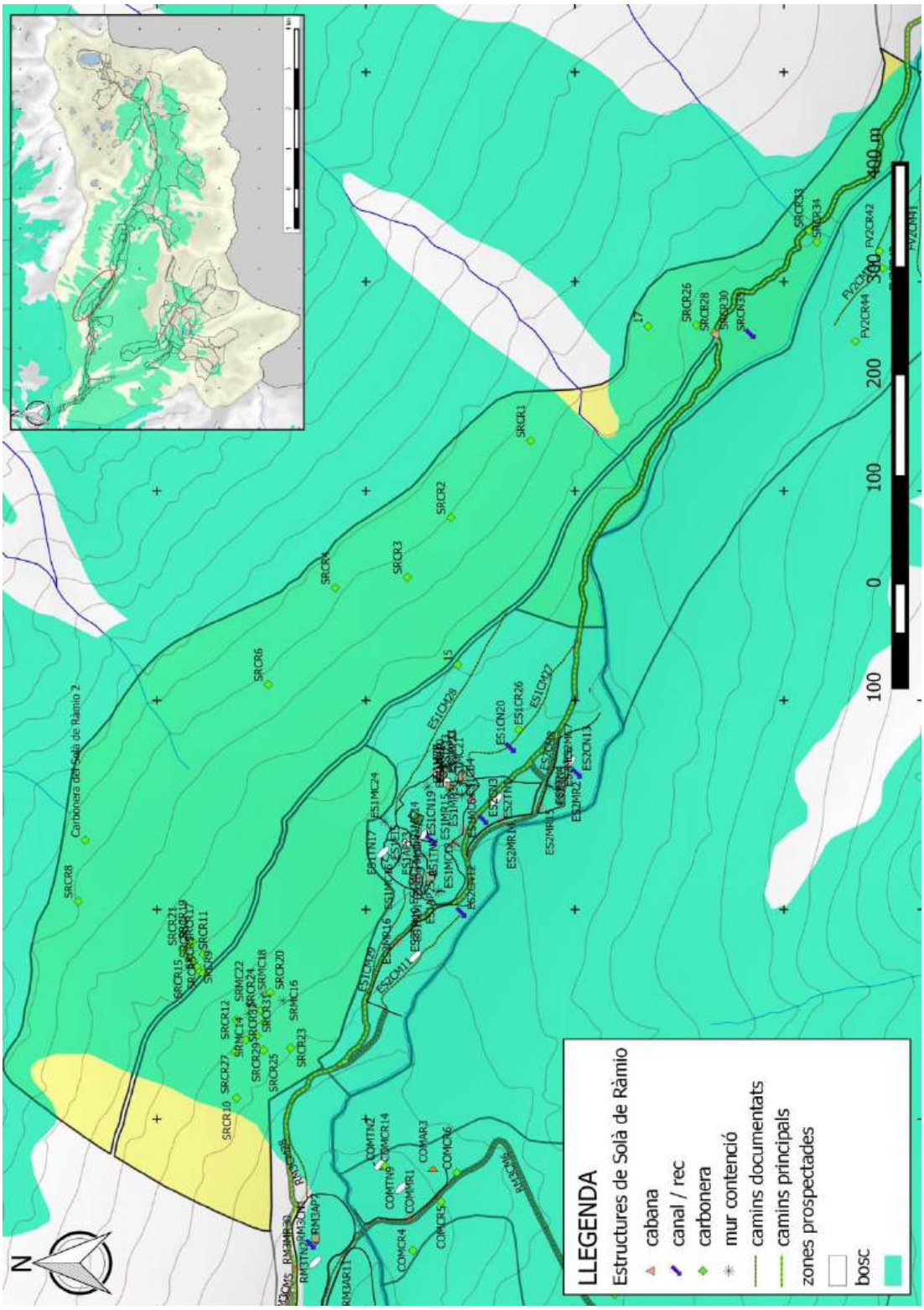

Figura 193: Localització de les estructures del Solà de Ràmio. Font: PCA (2016).

5.6. SOLÀ DE RÀMIO

Malgrat que el topònim Solà de Ràmio abasta una zona molt àmplia, la que nosaltres hem definit cobreix únicament una superfície d'unes 22,7 ha, compresa, aproximadament, entre la canal de la Roca i la canal de la Colilla. Aquesta zona limita al sud amb les zones de Ràmio 3 (a l'extrem occidental), amb l'Estall (a la part central) i amb el riu Madriu (a la part oriental; just a l'altra banda hi ha Fontverd 2), a l'est amb Fontverd 1 i amb bosc i tartera, i al nord i a l'oest amb bosc i tartera. L'àrea definida va ser objecte d'una prospecció força sistemàtica i s'hi van poder documentar fins a trenta-cinc estructures, entre les quals abunden les carboneres, amb trenta exemplars (cal dir que és força probable que una de les carboneres documentades durant la campanya de 2013 sigui la mateixa que una de les que es va documentar en la tasca d'inventari de PCA/ICOMOS), les restes d'una possible cabana que, creiem, podria estar relacionada amb l'hàbitat dels carboners, quatre petits trams de murs de contenció, que probablement tinguessin el propòsit d'adequar zones de pas en un lloc on es concentren diverses carboneres i el pendent és força acusat, i una canalització. El conjunt de les estructures se situa entre les cotes 1.755 i 1.912. Cal dir, però, que l'espai triangular comprès entre el GR7 i el GR11 fins al conjunt d'estructures de l'Estall no va ser prospectat.

La ubicació d'aquestes estructures no segueix una pauta general, ja que podem apreciar dues grans concentracions, de nou carboneres (SRCR5, SRCR7, SRCR9, SRCR11, SRCR13, SRCR15, SRCR17, SRCR19 i SRCR21) i deu carboneres (SRCR10, SRCR12, SRCR20, SRCR23, SRCR24, SRCR25, SRCR27, SRCR29, SRCR31 i SRCR32) i quatre murs de contenció (SRMC14, SRMC16, SRMC18 i SRMC22) a l'extrem nord-oest (n'hi ha una –potser dues– més al nord que també podria estar relacionada amb aquests conjunts, l'SRCR8, i una de documentada en la campanya PC-ICOMOS), mentre que la resta es distribueix de manera lineal i en sentit convergent al camí GR11, al llarg d'uns 680 m, és a dir nou carboneres (SRCR1, SRCR2, SRCR3, SRCR4, SRCR6, SRCR26, SRCR30, SRCR33 i SRCR34), una cabana (SRCB28) i el canal (SRCN35). Cal afegir a aquest conjunt una carbonera documentada en la prospecció d'ICOMOS que se situa per sota del camí (carbonera 3 del Solà de

Ràmio –15 de l'inventari d'ICOMOS–) i que no va ser detectada en aquesta prospecció (és a la part que no es va prospectar).

L'indret presenta un vessant força acusat i, de fet, la majoria d'estructures se situen en pendents compresos entre 28º i 33º (al voltant del 70%), amb l'excepció de les quatre carboneres i la cabana (SRCR26, SRCR30, SRCR33, SRCR34 i SRCB28), que són a l'extrem oriental i, pràcticament, a tocar del camí, o sigui en un indret força més planer, amb una inclinació entre 8º i 20º (14-36%). Aquesta ubicació topogràfica motiva que les carboneres segueixin la tipologia de mur de contenció frontal (per arranjar una plataforma com a espai de treball), que majoritàriament assoleix una alçada entre 0,90 i 1,20 m, però que excepcionalment arriba a màxims d'uns 2 m (SRCR3) i a mínims de 0,30 m (SRCR15 i SRCR31). Tret de casos excepcionals (com l'SRCR3), l'estat de conservació és força dolent, amb pedres o, fins i tot, parts importants dels murs caigudes.

Cal esmentar, en darrer terme, que la canalització (SRCN35), de 176 m, té la captació al riu Madriu, discorre en paral·lel al camí fins que hi convergeix (tram en què està coberta per unes lloses) i torna a girar en direcció al riu, on sembla que desaigua. No n'hem pogut escatir la funcionalitat, en cap cas.

En tot aquest vessant, el paisatge presenta força variants, de tal manera que a la part superior o de tramuntana, on tenim les dues agrupacions principals de carboneres, hi ha un predomini de pineda de pi roig (*Pinus sylvestris*). Just a tocar d'aquestes dues agrupacions, però a mesura que el camí avança cap al sud-est i a la part més central de la zona que hem definit, el paisatge es combina amb avellanoses (*Corylus avellana*), prats silicícoles i mesòfils, i també tarteres i pedruscall. El terç final torna a estar dominat per la pineda de pi roig que, a la part més baixa, es barreja i forma un bosc mixt de coníferes.

Pel que fa a la cronologia, si assumim la possibilitat que la cabana sigui coetània de les carboneres i els murs per arranjar el camí que hi accedeix, creiem que el seu funcionament deu ser coetani amb l'explotació de la Farga d'Andorra, és a dir, entre 1732 i *ca.* 1836, mentre que la canalització podria ser posterior i correspondre al moment de configuració actual dels cortals que, com veurem, situem ja dins del segle XIX, sense que puguem descartar amb fiabilitat una datació anterior o, fins i tot, posterior.

5.6.1. Estructures Solà de Ràmio

SRCR1: carbonera a l'extrem més sud-oriental del conjunt de carboneres que se situen en un alineament convergent al camí. Té planta subcircular, amb un diàmetre d'11,5 m, i un mur de contenció a la banda sud d'1,2 m d'alçada.

SRCR2: carbonera situada uns 105 m al nord-oest de la carbonera SRCR1. Té planta ovalada, amb uns eixos màxims de 10 x 6 m, i un mur de contenció a la banda sud d'uns 90 cm d'alçada.

Figura 194: Vista de la carbonera SRCR3. Font: PCA (2013).

Figura 195: Vista de la carbonera SRCR4. Font: PCA (2013).

Figura 196: Detall del mur de la carbonera SRCR1. Font: PCA (2013).

Figura 197: Vista de la carbonera SRCR2. Font: PCA (2013).

SRCR3: carbonera situada uns 70 m al nord-oest de la carbonera SECR2. Té planta ovalada, amb uns eixos d'uns 12,5 x 10 m, i un mur de contenció d'uns 2 m d'alçada a la banda sud-oest.

SRCR4: carbonera situada uns 67 m al nord-oest de la carbonera SECR3. Té planta allargassada, amb uns eixos d'uns 8 x 5 m, i té un mur de contenció a la banda oest d'aproximadament 1 m d'alçada.

Figura 198: Detall del mur de la carbonera SRCR5. Font: PCA (2013).

Figura 199: Vista de la carbonera SRCR6. Font: PCA (2013).

SRCR5: carbonera situada a la part més baixa de l'agrupació de nou carboneres que hi ha per sobre del camí dels Matxos. Té planta ovalada, amb uns eixos de 5 x 3 m, i un mur a la banda sud-oest de 55 cm d'alçada.

SRCR6: carbonera situada uns 105 m al nord-oest de l'SRCR4. És de petites dimensions, de planta subcircular, amb un diàmetre d'uns 5,3 m i un mur de contenció a la banda oest d'1,3 m d'alçada.

SRCR7: carbonera situada uns 4 m al nord de la carbonera SRCR5, a una cota superior. Té una planta ovalada, amb uns eixos de 7 x 4,5 m, i té un mur de contenció a la banda sud-oest d'1 m d'alçada.

SRCR8: carbonera que es troba a la part més septentrional de la zona, a uns 110 m del conjunt de nou carboneres. Té planta ovalada, amb uns eixos de 14 x 7,5 m i un mur frontal força gran a la part sud, de 2,3 m d'alçada.

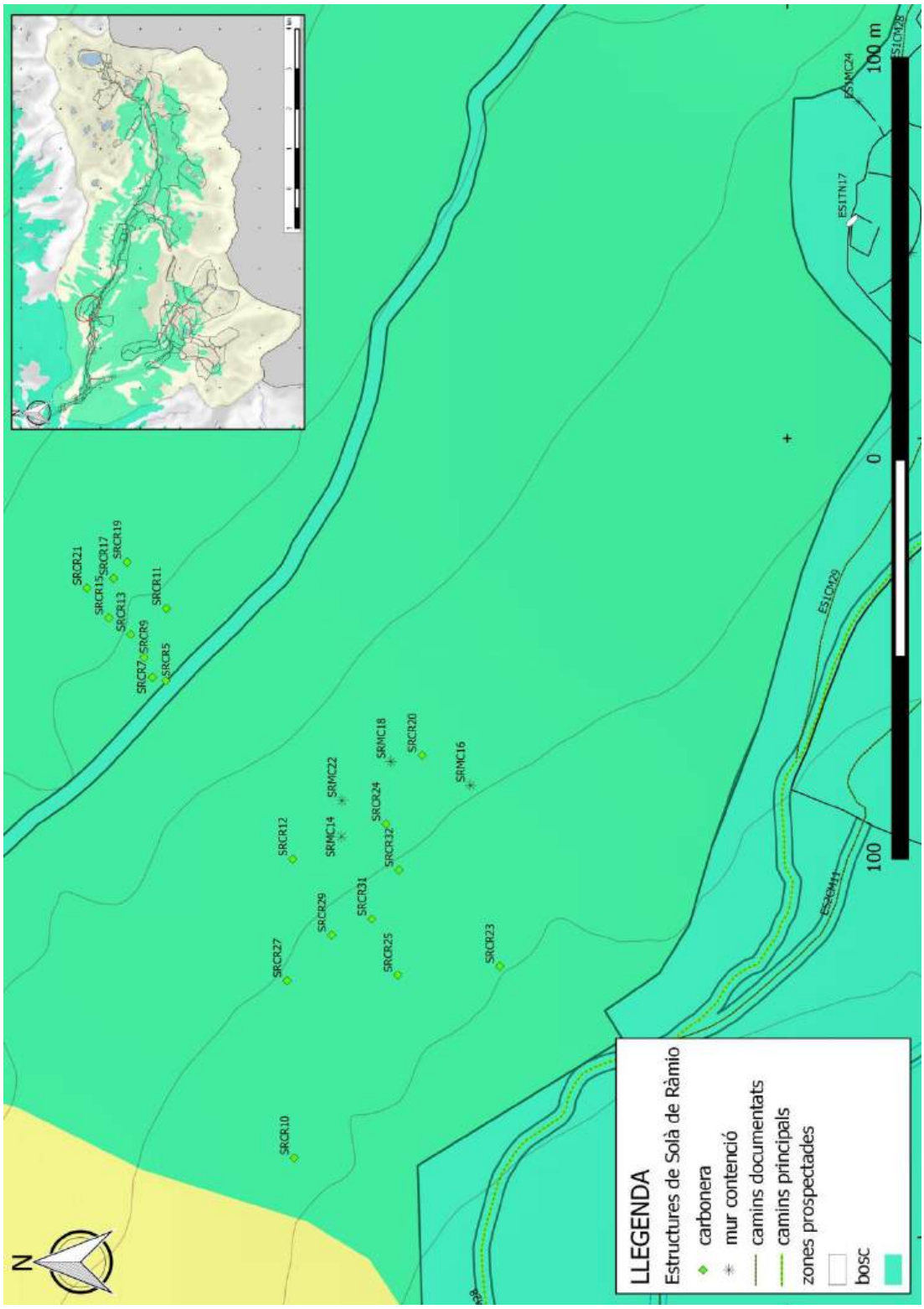

Figura 200: Detall de la localització de les estructures situades al sector occidental del Solà de Ràmio. Font: PCA (2016).

Figura 201: Vista de la carbonera SRCR7. Font: PCA (2013).

Figura 202: Vista de la carbonera SRCR8. Font: PCA (2013).

SRCR9: carbonera situada uns 5,3 m al nord de la carbonera SRCR7, just per sobre. Té una planta subcircular, amb un diàmetre d'uns 6 m, i un mur de contenció d'1,4 m d'alçada.

Figura 203: Detall del mur de la carbonera SRCR9. Font: PCA (2013).

Figura 204: Vista de la carbonera SRCR10. Font: PCA (2013).

SRCR10: carbonera, la més occidental de tota la zona, dins el conjunt de catorze carboneres que hi ha entre el camí dels Matxos i el GR11. Té planta ovalada, de 8 x 6 m, amb un mur frontal que n'encercla la meitat meridional, d'1,1 m d'alçada.

SRCR11: carbonera situada uns 5,5 m al sud-est de la carbonera SRCR13, a una cota similar a l'SRCR9. Té una planta circular, d'uns 4 m de diàmetre, i un mur de contenció pel sud, d'1,2 m d'alçada.

Figura 205: Vista de la carbonera SRCR11. Font: PCA (2013).

Figura 206: Vista de la carbonera SRCR12. Font: PCA (2013).

SRCR12: carbonera, la més septentrional del conjunt de deu carboneres, a uns 4 m al nord de l'SRMC14. Té planta ovalada, amb uns eixos de 12 x 5,5 m, i un mur a la part frontal, al sud-oest, d'1,1 m d'alçada, però que té tota la part central enrunada.

SRCR13: carbonera que es troba a uns 6,5 m al nord-est de l'SRCR9. Té planta ovalada, uns eixos de 5,6 x 4 m i un mur de contenció a la banda sud-oest, molt enrunat, d'uns 60 cm d'alçada.

Figura 207: Detall del mur de la carbonera SRCR13. Font: PCA (2013).

Figura 208: Vista de la carbonera SRCR15. Font: PCA (2013).

SRCR15: carbonera situada uns 3 m a l'oest de la carbonera SRCR17, de planta subcircular, un diàmetre d'uns 4,5 m i mur de contenció frontal per la banda sud-oest.

SRCR17: carbonera a uns 3 m a l'est de l'SRCR15. Té planta ovalada, amb uns eixos de 7,15 x 5 m, i un mur frontal d'uns 90 cm d'alçada.

SRCR19: carbonera que es troba a uns 5 m al sud-est de la carbonera SRCR17. La seva planta és ovalada, amb uns eixos de 4,2 x 2,5 m, i té un mur frontal per la banda sud d'uns 80 cm d'alçada.

Figura 209: Vista de la carbonera SRCR17. Font: PCA (2013).

Figura 210: Vista de la carbonera SRCR19. Font: PCA (2013).

SRCR20: carbonera situada entre l'SRMC18, al nord, i l'SRMC16, al sud. De planta ovalada i unes dimensions de 8 x 4,3 m, té un mur frontal al cantó de migdia d'uns 90 cm d'alçada.

SRCR21: carbonera, la més septentrional del conjunt de nou carboneres que hi ha per sobre del camí dels Matxos, a uns 5 m al nord de l'SRCR17. Té una planta ovalada de 3 x 5 m i un mur de contenció al costat sud-oest d'1,1 m d'alçada.

Figura 211: Detall del mur de la carbonera SRCR20. Font: PCA (2013).

Figura 212: Vista de la carbonera SRCR21. Font: PCA (2013).

SRCR23: carbonera, la més meridional del conjunt de deu carboneres entre el camí dels Matxos i el GR11, a uns 20 m al sud de l'SRCR25. Té planta subcircular, amb unes dimensions de 6 x 4 m, i un mur de contenció d'1,1 m d'alçada que per alguns punts està força enrunat.

Figura 213: Vista de la carbonera SRCR23. Font: PCA (2013).

Figura 214: Vista de la carbonera SRCR24. Font: PCA (2013).

SRCR24: carbonera que es troba en un punt central dins el conjunt de deu carboneres entre el camí dels Matxos i el GR11. Té planta ovalada, amb uns eixos al voltant de 6,2 x 3,5 m, i un mur de contenció d'1 m d'alçada.

SRCR25: possible carbonera a uns escassos 12 m al sud-oest de l'SRCR31. Té una planta de forma ovalada, amb unes dimensions d'uns 12 x 4 m, i un mur frontal al cantó sud d'uns 45 cm d'alçada.

Figura 215: Detall del mur de la carbonera SRCR25. Font: PCA (2013).

Figura 216: Vista de la carbonera SRCR26. Font: PCA (2013).

SRCR26: carbonera que es troba a uns 20 m al nord de la carbonera SRCR30 i la cabana SRCB28, al peu de la confluència del camí dels Matxos amb el GR11.

Té planta ovalada, d'uns 8,5 x 5,5 m, i un mur frontal d'uns 30-40 cm d'alçada. Molt probablement equival a la carbonera 5 del Solà de Ràmio de l'inventari d'ICOMOS.

SRCR27: possible carbonera en un estat molt precari de conservació, a uns 10 m al nord-oest de l'SRCR29. Tindria una planta ovalada, d'uns 10 x 4 m, i un mur de contenció molt malmès d'uns 80 cm d'alçada.

Figura 217: Vista de la carbonera SRCR27. Font: PCA (2013).

Figura 218: Vista de la carbonera SRCR29. Font: PCA (2013).

SRCB28: cabana just a l'oest de la carbonera SRCR30, molt a prop de la cruïlla entre el camí dels Matxos i el GR11. Té una planta aproximadament quadrangular, amb uns eixos màxims a l'entorn de 2,6 x 2,8 m, i sembla que la porta estaria orientada a l'est. Amb prou feines conserva uns 50 cm d'alçada dels murs. Correspon a la cabana del Solà de Ràmio de l'inventari ICOMOS (núm. 19).

SRCR29: possible carbonera a uns 10 m al sud-est de l'SRCR27. Té unes dimensions de 7 x 3 m, aproximadament, i un mur frontal a la cara sud-est d'uns 90 cm d'alçada.

SRCR30: carbonera que està al mig del GR11, tot just passat el punt de confluència entre aquest i el camí dels Matxos, a uns escassos 2 m de la cabana SRCB28. Està força afectada pel camí, que la secciona per la banda meridional i fa visibles els nivells amb carbons al tall. Té una planta subcircular, amb un

diàmetre al voltant de 6,5 m, i no presenta mur de contenció. Correspon a la carbonera 6 de l'inventari ICOMOS (núm. 18).

Figura 219: Vista de la carbonera SRCR30. Font: PCA (2013).

Figura 220: Vista de la carbonera SRCR31. Font: PCA (2013).

SRCR31: possible carbonera a uns 8 m al sud-est de l'SRCR29. Tindria una planta allargassada, amb unes dimensions de 6,5 x 3 m, i un mur de contenció d'1 m d'alçada.

SRCR32: carbonera a uns 5 m al sud-est de l'SRCR31. Tindria una planta ovalada, amb unes dimensions de 8 x 4 m, i un mur de contenció d'1 m d'alçada per la banda sud-oest.

Figura 221: Vista de la carbonera SRCR34. Font: PCA (2013).

Figura 222: Vista de la carbonera SRCR33. Font: PCA (2013).

SRCR33: carbonera que es troba a uns 10 m al nord-est de l'SRCR34, a l'extrem més oriental de la zona. Té una planta subcircular, amb un diàmetre al voltant del 6 m, i no presenta mur de contenció.

SRCR34: carbonera molt agrupada amb l'SRCR33, molt a prop del riu, d'estructura tumulària i sense mur de contenció, malgrat que s'aprecien algunes pedres a la part més meridional. Té una planta allargassada, amb uns eixos d'11 x 4,5 m.

Figura 223: Vista de la canalització SRCN35, en el tram que va coberta en travessar el GR11. Font: PCA (2013).

SRCN35: canalització d'uns 175 m de longitud, que discorre en sentit SE-NO entre el GR11 i el riu. Té la captació al riu, a l'altura de la carbonera SRCR34 i, aproximadament al punt de confluència entre el GR11 i el camí dels Matxos, arriba a travessar el GR11 i el ressegueix pel nord durant uns 36 m, per tornar-lo a travessar i girar de nou cap al riu. En els punts en què es creua el camí està coberta per lloses.

Figura 224: Vista de l'inici de la canalització SRCN35. Font: PCA (2013).

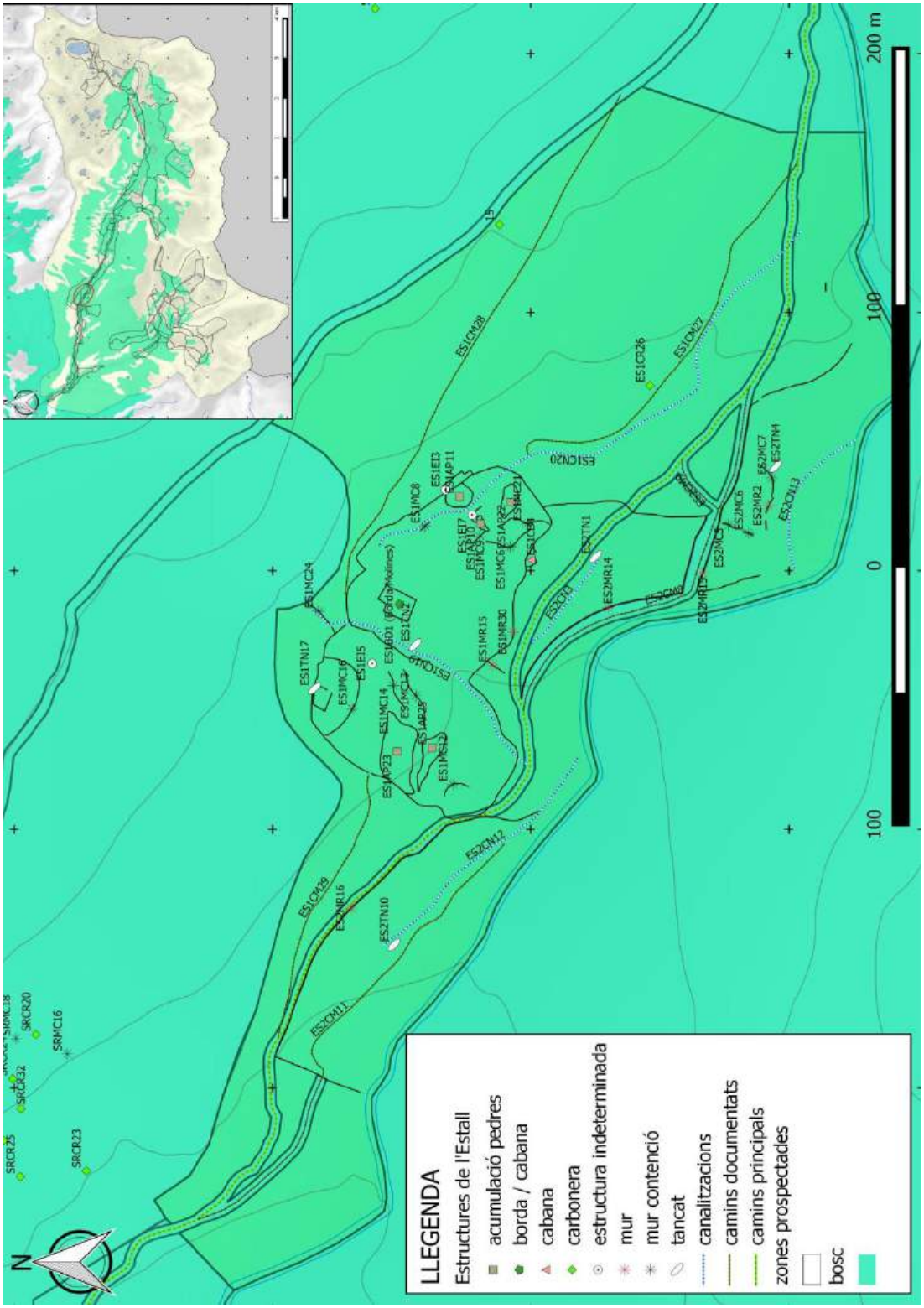

Figura 225: Localització de les estructures de l'Estall 1 i 2. Font: PCA (2016).

5.7. L'ESTALL

La prospecció feta a l'Estall ha posat de manifest la complexitat de l'ocupació humana en aquest indret, malgrat que no s'hi hagi fet cap sondeig ni excavació arqueològics (que de ben segur palesarien una complexitat encara més gran), amb, aproximadament, una cinquantena d'estructures documentades. Es tracta de l'únic indret on la prospecció va arribar a ser clarament sistemàtica, atès que en el mateix moment havia arribat una sol·licitud per tal de refer el tancat perimetral de la borda de l'Estall, un edifici que, recordem-ho, havia estat reconstruït l'any 2009. Amb motiu d'aquesta sol·licitud es va fer una avaluació molt més detallada d'aquesta estructura perimetral, així com del conjunt d'estructures que hi havia a l'interior i, ja per extensió, de tota la zona que hem definit com a l'Estall. Com en casos precedents, la zona es va subdividir en dos, l'Estall 1 (ES1), que inclou el conjunt d'estructures relacionades amb la borda i el tancat en el qual s'inscriu (ES1TN2), ubicats al nord del GR7, i l'Estall 2 (ES2), que inclou tres tancats més, algun dels quals amb estructures relacionades, al sud del mateix camí. Tot amb tot, quant a zonificació, i vist que era un espai relativament reduït, hem preferit no distingir les dues zones a la cartografia i, pel que fa a la descripció, es presentarà tota seguida.

La zona de l'Estall té una superfície aproximada de 5,2 ha, i les estructures es distribueixen entre les cotes 1.716 i 1.804. Al nord i a l'est limita amb la zona del Solà de Ràmio, al sud i al sud-est amb el riu Madriu (a l'altra banda, pel cantó sud, tenim Fontverd 2) i a l'oest amb Ràmio 3.

L'espai està estructurat per un camí que el travessa en sentit est-oest. Aquesta via se superposa en alguns punts a la via tradicional que menava per aquest indret, però també es va poder observar que una part del traçat s'havia fet més modernament, en un moment en el qual bona part de les estructures documentades ja estaven en desús, com ho palesa el fet que destrueix el mur d'un dels tancats documentats (ES2TN1). Tot i que no tenim cap data concreta, podem plantejar la hipòtesi que aquest nou traçat s'hauria fet durant el segle XX, potser en relació amb les tasques de FHASA a la vall a mitjans d'aquesta centúria. Amb tot, la prospecció va permetre documentar la totalitat del traçat antic, així com algunes vies més, concretament tres, que donen accés al tancat principal (ES1TN2).

Entre les estructures hem de destacar en primer lloc els tancats, dels quals en tenim fins a quatre. Dos d'ells (ES2TN10 i ES2TN4) fan servir el riu com a tancament pel costat sud, mentre que el tancat principal, on hi ha la borda, es presenta com un espai totalment clos amb un mur perimetral (ES1TN2) i el darrer se li adossa per la banda sud (ES2TN1). Els tres tancats de l'Estall 2 tenen tots un canal de rec a l'interior i un d'ells (ES2TN4) presenta també alguns murs de contenció per amargenar l'espai interior. L'estat de conservació és força irregular, amb parts dels murs intactes, però en general no és gaire bo, amb caigudes i escletxes importants en parts dels traçats, sobretot en el cas dels tancats ES2TN1 i ES2TN4.

A l'interior del tancat ES1TN2 s'hi van documentar vuit murs (ES1MC6, ES1MC8, ES1MC9, ES1MC12, ES1MC13, ES1MC14, ES1MC16 i ES1MC21), dues canalitzacions (ES1CN8 i ES1CN19), dues estructures indeterminades (ES1EI5 i ES1EI7) i un petit tancat (ES1TN17). Per l'exterior, però adossats al mur perimetral (ES1MR22), es van documentar tres murs més (ES1MR1, ES1MR3 i ES1MC24) i una cabana (ES1CB4), que, de fet, es podria considerar com a part integrant del tancat ES2TN1.

Gràcies a la prospecció es va poder recuperar l'antic traçat del camí en aquest indret que, tot just passat l'angle sud-oest del tancat ES1TN2 i un cop creuat un canal d'aigua (canal que travessa el tancat ES1TN2 en sentit nord-sud, com veurem més endavant), girava lleugerament cap al sud i resseguia per l'exterior el mur occidental del tancat ES2TN1 i girava després cap a l'est passant entremig d'aquest mateix tancat i del tancat ES2TN4 fins a enllaçar amb el traçat actual del camí.

Pel que fa al paisatge, ens trobem amb els típics prats silicícoles i mesòfils (amb *Agrostis capillaris*, *Festuca nigrescens* i *Anthoxanthum odoratum*, entre d'altres), combinats amb avellaners (*Corylus avellana*) i algunes avetoses i bedolls secundaris.

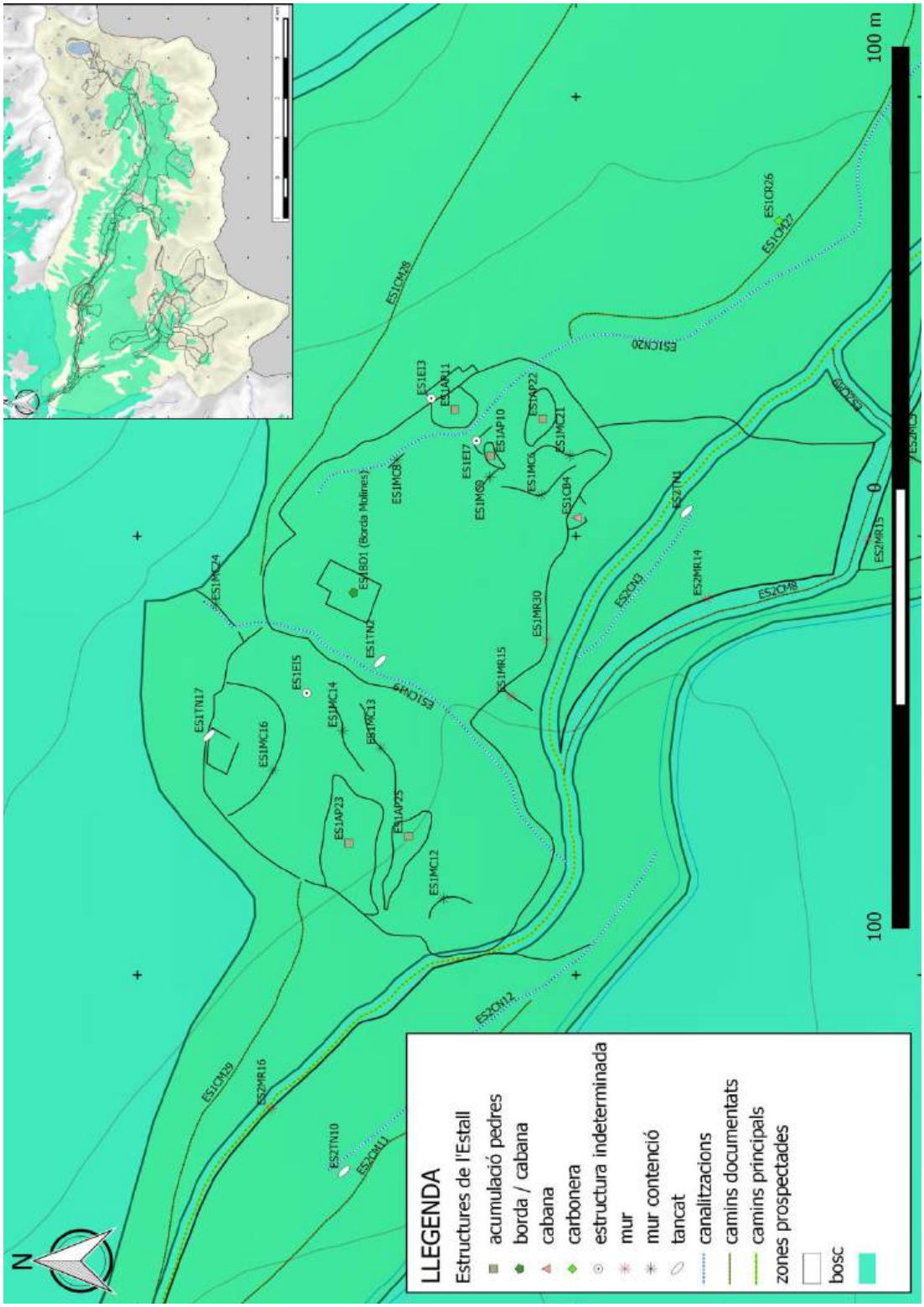

Figura 226: Detall de la localització de les estructures de l'Estall 1. Font: PCA (2016).

5.7.1. Estructures l'Estall

ES1TN2: és el tancat més complex que tenim a la zona i també el més gran, amb uns 7.350 m^2 de superfície. Té una forma molt irregular i queda delimitat per un mur perimetral amb un estat de conservació molt desigual en tot el traçat, amb unes alçades màximes que arriben a assolir 1,70 m en algun punt i amb una alçada mínima conservada al voltant dels 10 cm en els llocs on està pràcticament arrasat. Tot i aquestes diferències en l'alçada en funció del grau de conservació, el cert és que fins i tot podem apreciar aquesta mateixa diferència entre parts que es conserven íntegrament, de manera que podem concloure que l'alçada original oscil·lava entre els 170 i els 40-50 cm, quelcom que s'explica pel desnivell del terreny on està construït.

Figura 227: Vista des del sud de l'ES1TN2, amb la borda de l'Estall al fons. Font: PCA (2013).

Figura 228: Vista del sector nord-est del mur ES1MR22 del tancat ES1TN2. Font: PCA (2013).

Figura 229: Tram del mur ES1MR22 del tancat ES1TN2, a la part nord, darrere de la borda. Font: PCA (2013).

Figura 230: Tram del mur ES1MR22 en el seu traçat nord, darrere de la borda. Font: PCA (2013).

Així, si tenim en compte que l'objectiu fonamental d'aquest tipus d'estructures és delimitar un espai de producció i evitar l'entrada de qualsevol animal a l'interior, podem concloure que, en funció de l'orografia i les característiques del terreny,

els criteris que definien l'alçada màxima variaven, però sempre en relació amb l'objectiu primigeni de l'estructura (per tal de configurar una barrera). Per terme mitjà, podem veure que pels cantons de llevant, ponent i migdia, on el pas podia ser més franc, les alçades es troben en una forquilla entre 80-110 cm respecte a l'exterior, mentre que cap a l'interior acostumen a estar entre 50-90 cm. Contràriament, a la zona de tramuntana les alçades oscil·len entre 90-170 cm respecte a l'interior, i 30-60 cm respecte a l'exterior.

Originàriament, el tancat tenia dues obertures, una a ponent (accés A) i a la qual s'accedia per un camí que actualment és gairebé impracticable (tot i que encara és visible), i una segona a l'extrem septentrional, aproximadament al seu primer terç (accés B). En cap dels dos casos s'ha conservat la porta ni cap sistema de tancament, si bé entenem que n'hi devia haver algun, possiblement fet de fusta.

Figura 231: Tram SO del mur ES1MR30 del tancat ES1TN2, totalment enrunat. Font: PCA (2013).

Figura 232: Tram est del mur ES1MR30 del tancat ES1TN2, on entra la canalització ES1CN20. Font: PCA (2013).

Figura 233: Vista de l'accés A (occidental) del tancat ES1TN2. Font: PCA (2013).

Figura 234: Tram occidental del mur ES1MR30. Font: PCA (2013).

Quant al sistema constructiu, es tracta d'un mur (ES1MR30) de pedra seca, és a dir, sense cap mena d'element aglutinant (calç, morter, terra...) i amb pedres

sense escairar. La tècnica constructiva és força heterogènia, la podríem definir com a *opus incertum*, sense cap mena de regularitat en el mòdul de les pedres ni en la seva disposició. L'únic element acurat és el coronament, que en alguns casos està fet amb pedres força grans que cobreixen tota l'amplada del mur. En aquests casos, les pedres poden ser allargassades i estar disposades de través, és a dir, en sentit perpendicular al mur (una disposició molt freqüent al mur que tanca per la banda oest), o bé tenir unes dimensions més regulars pel que fa a l'amplada i la llargada (com es pot observar en alguns punts del mur a la banda nord, o a la banda est). Val a dir, però, que en la major part del mur el coronament segueix el mateix mòdul irregular de tot el parament del mur, amb alguna pedra gran, però sense una regularitat clara.

Pel que fa a l'estat de conservació, ja hem avançat que era força desigual, de manera que podem veure com a la banda oest únicament presenta la caiguda puntual d'algunes pedres, generalment del coronament, sense cap escletxa important al llarg del pany; cal tenir en compte que, per aquesta banda, el mur limita amb una tartera, de manera que el pas d'animals i persones hi ha estat i hi és molt puntual, per això el mur no ha estat pràcticament afectat. A les bandes nord i est, l'estat no és tan bo i, a banda de la caiguda d'algunes pedres (coronament o dues darreres filades), podem observar-hi diverses escletxes. Pel que fa al mur meridional, és el que presenta un estat més precari, amb caigudes puntuals, escletxes i trams força llargs on s'ha arribat a perdre entre un 20-50% de l'alçada original o, fins i tot, el mur ha estat arrasat i només es conserva al nivell de la fonamentació. Podem observar, doncs, que és allà on el mur limita amb les zones de pas habitual que es conserva pitjor.

A l'interior del tancat podem distingir dues àrees, una a l'est i l'altra a l'oest, que queden separades per un canal (ES1CN19) i, parcialment, pel mur perimetral del tancat (ES1MR30), que a l'altura de l'accés B gira cap al sud i s'endinsa en l'espai del mateix tancat.

El mur perimetral d'aquest tancat va ser objecte, finalment, d'una obra de restitució seguint els criteris que marcaven les parts que es conservaven íntegrament.

ES1EI5: estructura de funció indeterminada consistent en una mena de túmul conformat per una acumulació de pedres i que és a l'est del mur de contenció ES1MC16 (que delimita la terrassa sobre la qual hi ha el tancat ES1TN17). Té una planta subcircular, amb uns eixos de 2 x 2,10 m i una alçada de 90 cm. Podria tractar-se d'una acumulació de pedres fruit de la neteja del camp.

ES1EI7: molt a prop de l'acumulació ES1AP11, a poc menys de 8 m al nord-oest, tenim una estructura indeterminada consistent en un mur que descriu una corba, d'uns 8,7 m de llarg, en sentit est-oest, i que podria correspondre a les restes d'una cabana destruïda.

Figura 235: Vista des de l'oest de l'ES1EI5 dins del tancat ES1TN2. Font: PCA (2013).

Figura 236: Vista des del sud de l'ES1EI7 dins del tancat ES1TN2. Font: PCA (2013).

ES1TN17: possible cabana o tancat que està adossat al mur perimetral (ES1MR22) a l'angle nord-oest, i que té l'accés al mur de llevant. Té una superfície d'uns 47,6 m^2 i els murs estan força arrasats, amb una alçada conservada no superior als 40 cm i una única filada.

ES1CN19: canal de gairebé 109 m de longitud, que travessa perpendicularment, en sentit nord-est/sud-oest, el tancat ES1TN2. Neix al nord i fora del tancat, a tocar del mur ES1MC24 i, un cop dins el tancat, segueix un traçat paral·lel, per l'est, al tram final del mur ES1MR30, i al tram final ho torna a fer, però pel cantó oest, fins a desaiguar al riu.

ES1CN20: a tocar del límit meridional de l'ES1AP11 hi ha un canal que discorre en sentit sud-est/nord-oest pràcticament paral·lel al mur septentrional del tancat i que es perd uns 13 metres abans d'arribar a la borda. Aquest canal es pot resseguir des d'uns 140 m més al sud-est (el GR7 li passa per sobre), amb una longitud total d'uns 220 m, i molt probablement té la captació al Madriu.

Figura 237: Vista des de l'oest de l'ES1EI5 dins del tancat ES1TN2. Font: PCA (2013).

Figura 238: Vista des del sud de l'ES1EI7 dins del tancat ES1TN2. Font: PCA (2013).

Figura 239: Vista des de l'est de l'ES1CN20 fora del tancat ES1TN2.

Figura 240: Vista des de l'est de l'ES1CN20 dins del tancat ES1TN2.

ES1AP10: acumulació de petites dimensions de pedres, al sud de l'ES1EI7, amb uns eixos màxims de 6,7 x 2,8 m. Podria correspondre a un amuntegament fruit de la neteja del camp, o a les restes d'enderroc de la mateixa ES1EI7 (possible cabana).

ES1AP11: acumulació de pedres adossada per l'interior al mur ES1MR30, just a l'altra banda d'on es troba l'ES1EI3, al sector oriental del tancat ES1TN2. Té uns eixos d'11 x 8,8 m i o bé podria ser fruit d'un enfonsament del mur en aquest punt o, més versemblantment, un amuntegament fruit d'una neteja del camp.

ES1AP22: acumulació de pedres que pràcticament s'adossa al mur perimetral del tancat (ES1MR30) en el seu traçat sud-est, a l'est de l'extrem nord del mur ES1MC21. Consisteix en un amuntegament de planta irregular i uns eixos de 13,3 x 6,6 m. Podria correspondre a un amuntegament fruit d'una neteja de l'espai productiu.

Figura 241: Vista del mur ES1MC9 en primer pla i de l'ES1AP11 al fons. Font: PCA (2013).

Figura 242: Vista del mur ES1MC6 en primer pla i de l'ES1AP10 al fons. Font: PCA (2013).

Figura 243: Vista del mur ES1MC21 en primer pla i de l'ES1AP22 al fons. Font: PCA (2013).

Figura 244: Vista del mur ES1MC12 en primer pla i de l'ES1AP25 al fons. Font: PCA (2013).

ES1AP23: acumulació de blocs i pedres de mida diversa a l'oest de dos murs de contenció (ES1MC13 i ES1MC14), dins el sector sud-oest del tancat ES1TN2. Té una forma molt irregular, s'adossa per l'oest al mur perimetral ES1MR30 i té

uns eixos màxims de 33 x 12,4 m. Podria tractar-se d'una acumulació de pedres fruit de la neteja del camp.

ES1AP25: acumulació de blocs de dimensions reduïdes, a uns 3 m al sud de l'ES1AP23, dins el quadrant sud-oest de l'ES1TN2. Té una planta de forma irregular i uns eixos de 24 x 7,8 m. Probablement correspon a una neteja del camp.

ES1EI3: estructura que s'adossa al mur perimetral a prop de l'angle nord-est i de la qual desconeixem per què servia, tot i que sembla que devia funcionar amb el tancat. L'estructura consisteix en una estança aproximadament rectangular de 12 x 3 m, amb una reculada a la part inferior.

Figura 245: Vista des de l'oest de l'ES1EI3. Font: PCA (2013).

Figura 246: Vista de l'est de l'ES1EI3. Font: PCA (2013).

Figura 247: Vista de la cabana ES1CB4, adossada a l'exterior d'ES1TN2. Font: PCA (2013).

Figura 248: Vista de la carbonera ES1CR26 i del camí ES1CM27. Font: PCA (2013).

ES1CB4: cabana situada molt a prop de l'angle sud-est del tancat i que, creiem, podria haver funcionat amb el tancat contigu que tenim per aquesta banda, l'ES2TN1. Té una planta irregular, amb uns eixos màxims de 8,1 x 4,6 m, una alçada de murs màxima conservada d'uns 1,6 m i gairebé uns 22 m^2 de superfície, amb l'accés obert al sud.

ES1CR26: carbonera situada al sud-est del tancat, a uns 60 m, molt a prop del traçat del canal ES1CN20 i que probablement està en relació amb el conjunt de carboneres del Solà de Ràmio (la més a prop és a uns 180 m en direcció nord-est). Dimensions de 12 x 8 m.

ES1CM27: camí de 168 m de llargada que parteix del GR7 i que fa un traçat pràcticament paral·lel al canal ES1CN20 fins a arribar a l'extrem oriental del tancat ES1TN2. Passa a tocar de la carbonera ES1CR26.

ES1CM28: camí de 222 m de llargada que parteix del GR11, en sentit SE-NO, fins a arribar a l'accés B del tancat ES1TN2.

ES2TN1: tancat de forma molt irregular i en un estat de conservació força precari, que s'adossa al tancat ES1TN2 pel sud i que té una superfície d'uns 3.024 m^2. L'interior està força emboscat i el mur que el delimita està molt arrasat en els punts on el camí actual hi passa per sobre (a l'est i a l'oest). Al seu interior hi ha

Figura 249: Vista de l'angle interior septentrional del tancat ES2TN1. Font: PCA (2013).

Figura 250: Vista de l'angle exterior meridional del tancat ES2TN1 i dels camins ES2CM8 i ES2CM9. Font: PCA (2013).

les restes d'un rec que no es pot resseguir en la seva totalitat, l'ES2CN3, i és a una altitud mitjana de 1.786 m.

ES2MR2: mur en sentit nord-oest/sud-est a l'interior del tancat ES2TN4 i que s'adossa a l'ES2MC7. Té un pas cap a la meitat i una longitud general d'uns 10,1 m.

ES2CN3: canalització en sentit nord-est/sud-oest a l'interior de l'ES2TN1, molt a prop i pel sud del camí actual i que no podem documentar en tot el seu traçat. Té una longitud d'uns 42,5 m.

Figura 251: Vista de l'angle exterior nord-oest del tancat ES2TN4 i el camí ES2CM8. Font: PCA (2013).

ES2TN4: tancat al sud de l'ES2TN1, de forma molt irregular i que fa servir el riu de tancament per la banda sud. Està situat entre les cotes 1.787 i 1.801 i té una superfície d'uns 3.800 m^2. El seu estat de conservació és dolent, tot i que millor que l'ES2TN1, amb diverses caigudes de pedres i algun enfonsament d'algun petit tram de mur. Té un accés a prop de la cantonada nord-oest i un altre a la cantonada nord-est, i al seu interior hi trobem quatre murs i un rec.

Figura 252: Vista des de l'interior del mur ES2MR15, que delimita el tancat ES2TN4. Font: PCA (2013).

ES2MC5: mur de contenció al costat de la porta nord-oest de l'ES2TN4, situat, per tant, a prop de la cantonada nord-oest del tancat, d'uns 5,4 m de longitud. Està enfrontat a l'ES2MC6.

ES2MC6: mur de contenció al sud de l'MC5, enfrontat, de 4,2 m de longitud i a l'interior del tancat ES2TN4.

ES2MC6: mur que descriu una corba en direcció nord/sud-oest, al nord-est del mur ES2MR2, cap al centre del tancat, de 14,3 metres i que sembla un mur d'amargenament.

ES2CN13: canal d'uns 62 m de llarg dins del tancat ES2TN4. Té la captació al riu Madriu i descriu una corba en direcció sud-est/nord-oest.

ES2CM8: camí actualment perdut que circulava entre els tancats ES2TN2 i ES2TN4 i que, de fet, era el camí principal originàriament. Té una longitud d'uns 168 m.

Figura 253: Vista de l'extrem oest del camí ES2CM11. Font: PCA (2013).

ES2CM9: ramal que surt del camí ES2CM8, just a l'angle sud-est del tancat ES2TN2 i que va en direcció nord fins a connectar amb l'actual GR7.

ES2TN10: tancat a l'oest de l'ES2TN1 i al sud de l'ES1TN2, a tocar del riu i que, de fet, l'aprofita com a tancament pel costat sud. Té una planta força irregular, està situat entre les cotes 1.756 i 1.787 i fa uns 4.850 m^2. Al seu interior hi ha un rec, l'ES2CN12.

ES2CM11: camí que travessa el tancat ES2TN10 en sentit est-oest i que enllaça més a l'oest amb el GR7. Té una llargada de 199,2 m, i en el tram entre la confluència amb el camí general i l'accés al tancat ES2TN10 està pavimentat.

ES2CN12: canal que va paral·lel al camí ES2CM11, però que es perd cap a la meitat del tancat ES2TN10. Té una llargada d'uns 106 m.

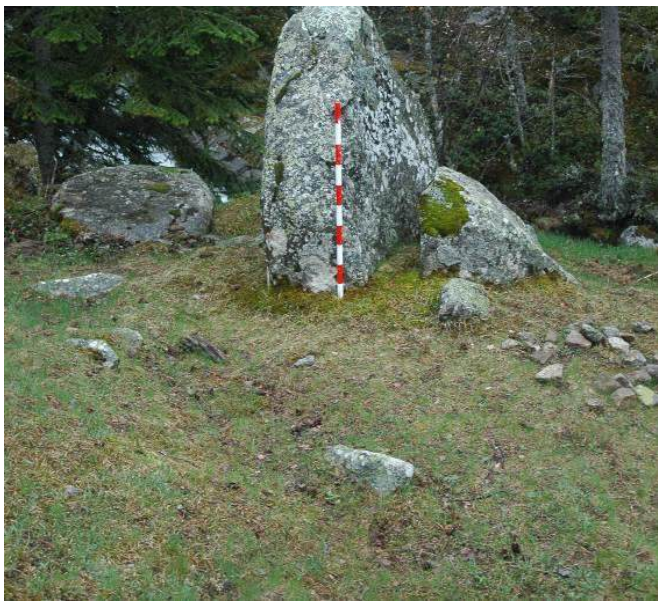

Figura 254: Vista des de l'oest del canal ES2CN12 dins el tancat ES2TN10. Font: PCA (2013).

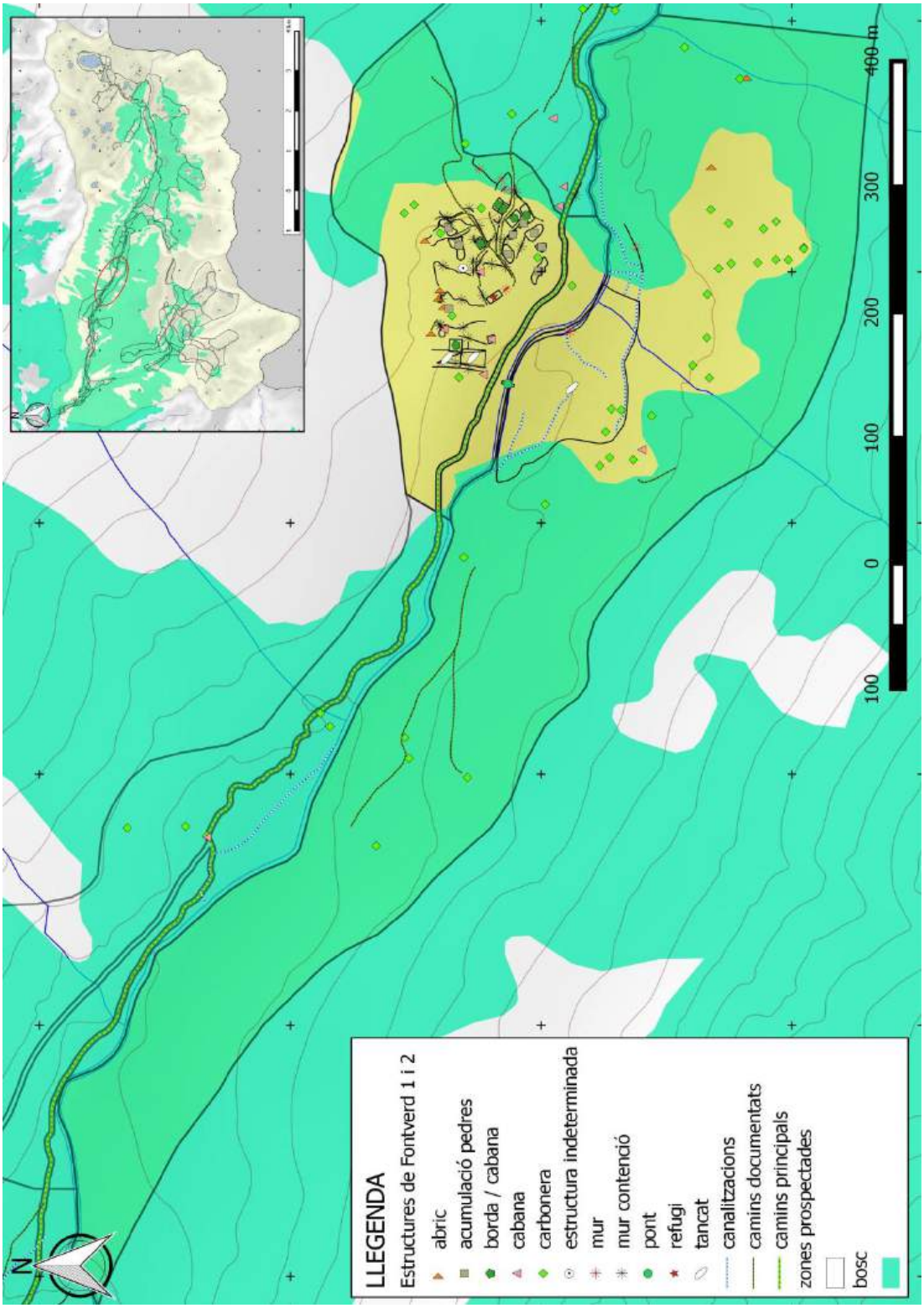

Figura 255: Localització de les estructures de Fontverd 1 i 2. Font: PCA (2016).

5.8. FONTVERD

Seguint el camí cap a la capçalera de la vall, un cop han confluït el GR7 i el GR11 i es deixen enrere les zones del Solà de Ràmio i de l'Estall, trobem la zona que hem determinat com a Fontverd. Cobreix una extensa àrea d'unes 20,6 ha, que es distribueix a banda i banda del Madriu, al voltant de l'indret on trobem el refugi homònim (que és el que hi ha més a prop del fons de vall, a una altitud d'uns 1.880 m), entre les cotes 1.830 i 1.940. També en aquest cas, i per una qüestió merament pràctica, hem dividit la zona en dos espais, Fontverd 1 (FV1), al nord del riu, i Fontverd 2 (FV2), al sud del riu. El conjunt d'ambdues zones limita al nord-oest amb les zones de Solà de Ràmio i l'Estall, a sud i nord amb bosc i tartera, i a l'est amb les zones de Carboneres de Ferrer i Fontfred.

Figura 256: Vista general de Fontverd 1, en primer pla, i Fontverd 2 al fons. Font: PCA (2013).

Novament es tracta d'un espai de cortal com els que hem anat veient fins ara (Sassanat, el Boïgot, Entremesaigües, Ràmio o l'Estall) i, de fet, dins d'aquesta tipologia és el que estaria a més altitud. L'indret presenta una barreja pel que fa a la tipologia d'estructures, ja que d'una banda hi podem veure les més pròpies d'aquest tipus d'indrets, amb uns tancats, diverses canalitzacions i estructures d'hàbitat i emmagatzematge, però també hi ha una gran concentració de carboneres i possiblement alguna cabana o abric que podria estar relacionat amb l'hàbitat carboner. És molt interessant, a més, un seguit d'estructures que també

estarien en relació amb aquest espai de cortal, com ara cabanes, murs d'amargenament i una xarxa viària, però que per la seva tipologia, per les relacions estratigràfiques i pel seu estat de conservació sembla que tindrien una cronologia anterior.

Si bé és cert que fins ara no ens hem atrevit a avançar cap dada cronològica, tenint en compte la configuració dels espais de cortal precedents i, fins i tot, la darrera fase que podem veure a Fontverd, no sembla que els puguem endarrerir més enllà del segle XVIII, de fet, més aviat sembla que els hauríem de situar entre els segles XVIII i XIX. És cert que hi pot haver una reutilització d'estructures prèvies, però la disposició de prats tancats amb sistemes d'irrigació ara com ara creiem que, versemblantment, apuntarien al moment en què hi ha una difusió de les figures de la guarda i el defens, és a dir, en aquest moment entre els segles XVIII i XIX.

Figura 257: Vista general de Fontverd 1 des del tancat principal de Fontverd 2. Font: PCA (2013).

En qualsevol cas, partint d'aquesta hipòtesi, creiem que el conjunt d'estructures que caracteritzen aquesta fase anterior del cortal el podríem situar entre la baixa edat mitjana i l'alta edat moderna, segurament entre el segle XIV i el segle XVI. En tot cas, deixem per a més endavant un desenvolupament més acurat d'aquestes hipòtesis que avancem aquí.

Cal esmentar que la majoria d'aquestes estructures més complexes estaven concentrades a FV1, mentre que a FV2 principalment el que hi trobem són carboneres, un gran prat clos amb algunes canalitzacions i una xarxa viària que estructura aquest espai de carboneig, que enllaça funcionalment amb la zona de Fontfred.

Pel que fa al paisatge, podem distingir l'espai que defineix el cortal, on trobem les estructures agropecuàries, i a cavall per tant d'FV1 i FV2, i l'espai que l'envolta, on únicament trobem carboneres com a estructures arqueològiques. Dins d'aquest primer espai, a la part més alta d'FV1 hi ha un predomini de tarteres, combinades amb pinedes de pi negre (*Pinus uncinata*), acidòfiles i xeròfiles, mentre que la resta de l'espai majoritàriament està dominat per prats silicícoles i mesòfils (amb *Agrostis capillaris*, *Festuca nigrescens*, *Anthoxanthum odoratum*, entre d'altres), amb sarrons (amb predomini de *Chenopodium bonus-henricus*) i altres herbassars. Quant a l'espai que envolta aquest nucli, tenim un bosc mixt d'avet (*Albies alba*) i pi negre (*Pinus uncinata*), amb bedollars secundaris i abarset (*Rhododendron ferrugineum*).

5.8.1. Fontverd 1 (FV1)

Es tracta del sector central, on es troben la majoria d'estructures. Limita a l'oest amb la zona del Solà de Ràmio, al nord amb bosc i tartera, a l'est amb Carboneres de Ferrer i al sud amb el riu Madriu, a l'altra banda del qual tenim FV2. La zona té una superfície d'unes 4,1 ha i de tot el sector de Fontverd és la que acumula més estructures, distribuïdes al llarg del vessant entre les cotes 1.870 i 1.920.

És una de les zones més interessants, perquè hi podem veure una superposició d'estructures relacionades amb moments i activitats diferenciats, de manera que ens permet proposar una seqüència evolutiva en l'ocupació i l'explotació d'aquest espai.

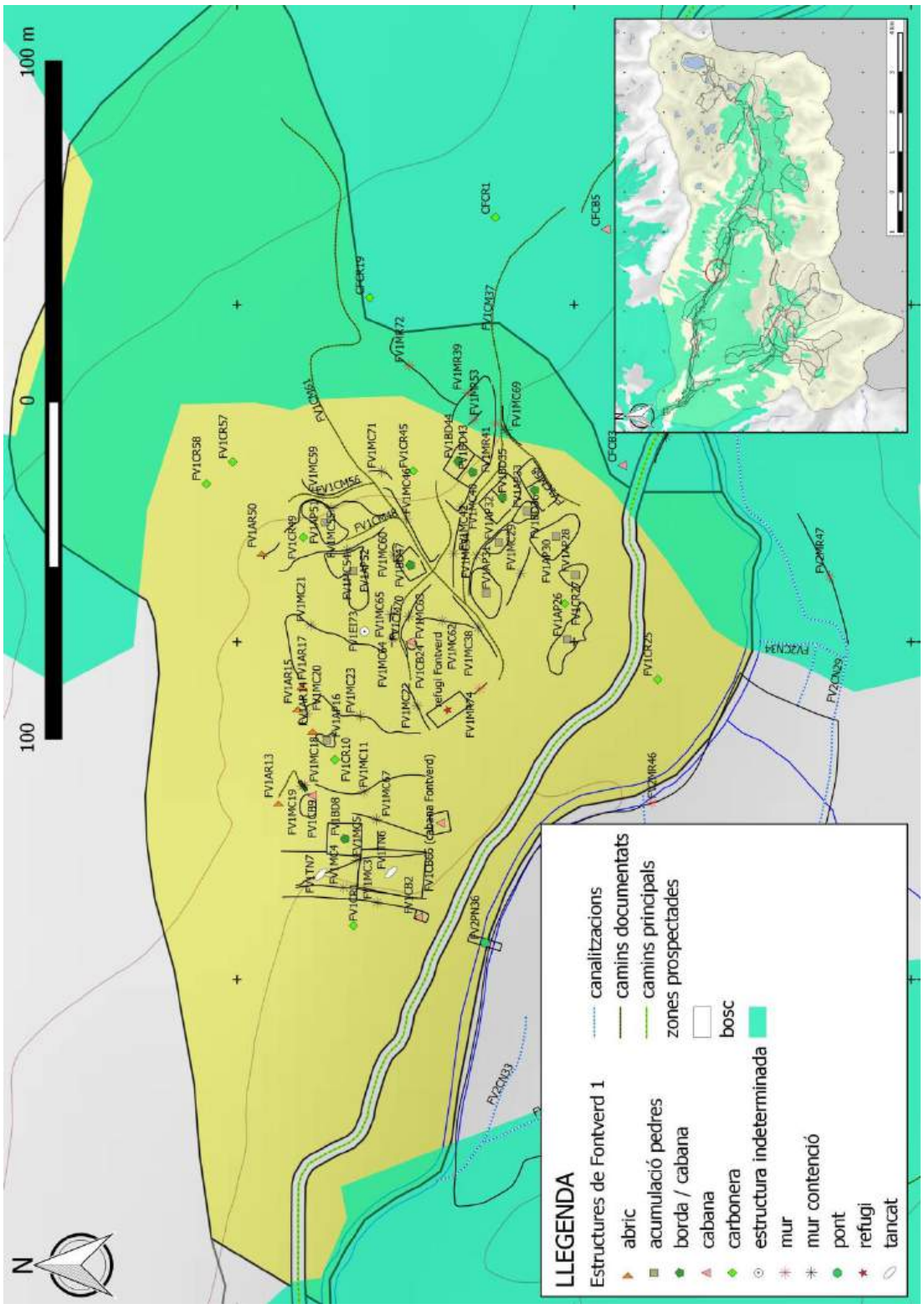

Figura 258: Localització de les estructures de Fontverd 1. Font: PCA (2016).

En principi, a partir de l'associació que establim entre algunes de les estructures, podem diferenciar un mínim de quatre fases d'ocupació. Val a dir, però, que hi ha estructures que no podem adscriure a cap d'aquestes fases, de manera que podrien formar part d'alguna, o bé ser testimonis d'altres moments d'ocupació.

La fase més antiga estaria definida per un conjunt de cinc edificis concentrats a la meitat més oriental, tots ells de planta rectangular, construïts en pedra seca, amb un aparell irregular i heterogeni que combina pedres de mida diversa, amb alguns grans blocs. L'alçada conservada oscil·la entre 1 i 1,90 m i el seu estat és més aviat dolent. Dos dels edificis tenen una compartimentació interna (FV1BD35 i FV1BD36), i dos més estan adossats (FV1BD43 i FV1BD44) i tenen un tancat, un fet que podria significar que en realitat es tractava d'una mateixa propietat, ja que la seva superfície és inferior a la dels dos edificis compartimentats. El darrer edifici està una mica més allunyat dels anteriors i té també una única estança (FV1BD47).

El conjunt està construït sobre una tartera, i podem observar que s'hi va dur a terme tot un arranjament de l'espai, amb murs de contenció, concentracions o acumulacions de pedres (fins a vuit, com ara FV1AP26, FV1AP30, FV1AP31 o FV1AP52, entre d'altres) i una xarxa viària que estructura la zona (fins a set camins, com ara FV1CM37, FV1CM48, FV1CM56, FV1CM61 o FV1CM68). Al nord i a l'oest d'aquestes estructures hi trobem altres murs de contenció (concretament dinou, entre els quals FV1MC4, FV1MC5, FV1MC11, FV1MC21, FV1MC23, FV1MC34 o FV1MC55), principalment amb la funció d'amargenar el terreny i, en alguns casos, en connexió directa amb aquesta xarxa viària; per això suposem que el conjunt és solidari i coetani. Cal afegir, a més, que tenim les restes d'una petita cabana molt enrunada (FV1CB2) que està adossada al mur del bancal més inferior (FV1MC3) i que, consegüentment, també podria formar part d'aquesta fase, malgrat que no es pot descartar que pugui pertànyer a una de les fases posteriors. També sembla molt clar que són coetanis d'aquesta ocupació dos murs (FV1MR39 i FV1MR41) que defineixen un espai a l'est de les bordes FV1BD43 i FV1BD44, així com un darrer mur (FV1MR72) que s'adossa al mur FV1MR39 i que sembla delimitar pel nord l'espai ocupat dins el con de dejecció de Fontverd on trobem les estructures. Finalment, hi ha un darrer mur (FV1MR53) dins aquest espai delimitat pels murs FV1MR39 i FV1MR41 i

que, pel seu grau d'arrasament, podria correspondre a una fase anterior o bé a un primer moment d'aquesta ocupació. Aparentment, sembla que el conjunt conformava un espai de cortal (malgrat que no descartem que pugui ser un hàbitat consolidat i no pas estacional), tal com proposem també per als dos conjunts de Baell, i que es tractaria de la fase més antiga documentada. L'estat de conservació general no és gaire bo, però encara permet fer una lectura del conjunt. En el cas de les bordes, els murs poden arribar a una alçada conservada de prop d'1,8 m en algun punt.

La segona fase sembla que estaria relacionada amb l'explotació del bosc per al carboneig. En total podem distingir fins a nou carboneres (FV1CR1, FV1CR10, FV1CR25, FV1CR27, FV1CR45, FV1CR49, FV1CR57, FV1CR58 i FV1CR71), algunes de les quals reaprofiten els murs de marge de la fase precedent, si bé una bona part no presenten cap mur, sinó que tenen una aparença de túmul i poden arribar a fer un diàmetre de fins a 8,5 m. El seu estat de conservació no sembla del tot dolent, malgrat que algunes estan força trepitjades pel bestiar, fet que provoca que tinguin clots importants en superfície.

La tercera fase està configurada per un mínim de cinc estructures. En primer lloc tenim una borda (FV1BD8), coneguda com a Borda del Rector, en un estat ruïnós. Tenim també dos tancats rectangulars adossats entre ells (FV1TN6 i FV1TN7) i que, malgrat que les relacions estratigràfiques no poden ser gaire clares sense una intervenció arqueològica, tot apunta que funcionarien amb aquesta borda. Caldria afegir-hi encara el gran tancat que hi ha a FV2 (FV2TN30), i una cabana (FV1CB9) que es conserva en perfecte estat, situada molt a prop de la borda i al peu de la tartera, que porta inscrita a l'entrada la data de 1879.

Finalment, la darrera fase té una única estructura, la cabana de Fontverd (FV1CB66), construïda el 1950, tal com indica la data que hi ha gravada a sobre de la porta, i que és l'edifici més ben conservat. No es pot descartar, però, que alguna de les estructures de la fase anterior, com ara algun tancat o la cabana FV1CB9, poguessin haver estat reutilitzades en aquest moment.

Com hem comentat, tenim un seguit d'estructures documentades que no podem adscriure a cap d'aquestes fases, però que tampoc no sabem si poden correspondre a d'altres moments que no hem pogut establir amb la prospecció

superficial. D'una banda tenim un abric (FV1AR13) a la part alta de la tartera, just per darrere de la cabana FV1CB9, al qual s'accedeix per un camí en ziga-zaga. També a la tartera, però més al nord, tenim quatre possibles cabanes (FV1CB14, FV1CB15, FV1CB17 i FV1CB50) de planta subcircular, de construcció molt simple i execució no gaire acurada, que en algun cas gairebé consisteixen únicament en una neteja de pedres i la definició d'un mur perimetral més aviat maldestre. Malgrat que les hem inventariat com a possibles cabanes, podria tractar-se únicament d'un espai per emmagatzemar materials o productes, ja que destriar una funcionalitat amb exactitud resulta difícil i no sembla que una excavació pogués donar uns resultats gaire més esclaridors (vista la poca o nul·la quantitat de sediment que hi ha). Tenim encara una cabana més (FV1CB24), ubicada entre el refugi de Fontverd i la borda FV1BD47, de planta circular i en força mal estat de conservació. En part s'adossa al mur de contenció FV1MC63, que hem definit com a part integrant de la primera fase, i per això encara es podria hipotetitzar-ne l'ús dins aquesta mateixa fase.

Si hem proposat una cronologia d'origen entre els segles XVIII-XIX per a la configuració dels cortals actuals, aquesta proposta és la que atribuiríem a la fase dels tres tancats (FV1TN6, FV1TN7 i FV2TN30) i la Borda del Rector (FV1BD8), que en principi va ser construïda al segle XIX (Govern d'Andorra 2003, 105).

Pel que fa a les carboneres, proposem que el seu funcionament es correlacioni amb l'explotació de la Farga d'Andorra, és a dir, entre 1732 i *ca.* 1836. A partir de la documentació escrita podem veure, però, que el lloguer que donava dret a fer carboneig en aquesta zona sembla que es va establir entre 1786 i 1800 (Codina 2016). És a dir, que podria arribar a haver-hi un cert encavalcament entre aquesta fase i la posterior, tot i que és perfectament possible que les fases siguin estrictament successives.

Per acabar, vista la superposició de les carboneres sobre alguns dels murs de contenció del que hem definit com a primera fase, tot indicaria que 1786 ens donaria un *terminus post quem*. És cert, en qualsevol cas, que molt probablement aquestes estructures ja estaven en desús en aquell moment, de manera que, si atenem a la tipologia dels edificis, sembla que podríem situar aquesta fase dins d'una àmplia forquilla entre els segles XIV-XV i mitjan XVIII.

5.8.1.1. Estructures Fontverd 1 (FV1)

1a fase d'ocupació

FV1CB2: possible cabana adossada a l'FV1MC3, de planta rectangular, d'uns 3 x 1,9 m. Únicament presenta una filada i té un estat de conservació molt precari. És probable que sigui coetània dels murs d'amargenament d'aquesta primera fase.

FV1CB24: petita cabana circular a uns 18 m al nord-est del refugi de Fontverd, d'uns 2,3 m de diàmetre i una alçada màxima conservada de 120 cm. Aprofita un gran bloc erràtic, i el seu estat de conservació és molt precari, ja que, tret de la part nord-est, la resta del mur només conserva les restes d'una filada.

Figura 259: Cabana FV1CB2, vista des del sud. Font: PCA (2013).

Figura 260: Vista des del sud de la cabana FV1CB24. Font: PCA (2013).

FV1AP16: extensa acumulació de blocs entre l'FV1CB14 i la carbonera FV1CR10, amb uns eixos de 6,16 x 4,40 m i una alçada d'uns 60 cm, que està força reblerta amb sediment i amb una certa aparença de túmul. Podria no ser cap estructura antròpica, o tractar-se d'una acumulació fruit de la neteja de l'espai productiu quan es configuren les feixes. A diferència de la resta d'acumulacions que es veuen en aquesta zona, aquesta està força colgada de terra.

FV1AP26: acumulació de pedres que configuren una estructura aproximadament lineal, amb uns eixos de 22,6 x 7 m. No es pot establir amb certesa si originàriament es tractava d'un mur de contenció que parcialment s'ha enrunat, o si simplement és una acumulació de blocs fruit de la neteja de l'espai productiu.

Figura 261: Vista general de Fontverd amb l'FV1AP16 en primer pla. Font: PCA (2013).

Figura 262: Vista de l'FV1AP28 des de l'oest. Font: PCA (2013).

FV1AP28: acumulació de pedres de planta irregular, amb uns eixos màxims de 8,5 x 7,5 m, situada a l'est de l'FV1CR27. Sembla que es tracta d'una acumulació fruit de la neteja del camp i que podria estar en relació amb el conjunt de feixes i acumulacions d'aquest tipus.

FV1AP30: acumulació de pedres al sud-est de l'FV1MC29, just a tocar. Té una planta molt irregular i uns eixos màxims de 15,9 x 11,5 m, i limita per l'est amb el bosc.

Figura 263: Vista del mur FV1MC29 amb l'FV1AP31 al fons. Font: PCA (2013).

Figura 264: Vista del mur FV1MC29 amb l'FV1AP30 al fons. Font: PCA (2013).

FV1AP31: acumulació de pedres entre l'extrem occidental de l'FV1MC29 i de l'FV1MC34 (de fet s'adossa a aquest darrer). No té una planta ben definida i els seus eixos màxims són de 16,3 x 10,6 m. Limita pel nord amb la confluència entre els camins FV1CM61 i FV1CM37.

FV1AP32: acumulació de pedres de planta ovalada davant el sector central de l'FV1MC34, a uns 5 m a l'est de l'FV1AP31. Com en el cas anterior, sembla que sigui una acumulació antròpica fruit d'una neteja de l'espai veí i per alliberar l'espai productiu potencial. Té uns eixos màxims de 8,6 x 4,5 m.

FV1AP33: acumulació de pedres a continuació del mur FV1MC34, uns 3 m al sud de l'FV1AP32, coberta de vegetació. Com en els casos anteriors, sembla que sigui una acumulació antròpica fruit d'una neteja de l'espai veí i per alliberar l'espai productiu potencial. Té uns eixos màxims de 8,3 x 5,5 m.

Figura 265: Vista de les FV1AP32 i FV1AP33 i al fons l'FV1BD35. Font: PCA (2013).

Figura 266: Vista de l'FV1MC55 en primer pla i al fons l'FV1AP51. Font: PCA (2013).

FV1AP51: acumulació de pedres a l'oest d'un possible mur de contenció, en el seu quart més septentrional, per sota d'on es troba l'FV1CR49. Té uns eixos màxims de 15 x 8 m.

FV1AP52: gran acumulació de pedres a uns 11 m al nord de l'FV1BD47. Té una forma indefinida, amb uns eixos màxims d'uns 17,5 x 11,5 m, i sembla una acumulació fruit de la neteja de l'espai productiu.

Figura 267: Vista del camí FV1CM37 i el mur FV1MC41 a la seva esquerra. Font: PCA (2013).

FV1CM37: camí que surt del camí FV1CM61, a l'altura de l'FV1AP31, i que ascendeix en direcció sud-oest/nord-est, tot passant entre els edificis FV1BD35 i FV1BD43, per vorejar pel sud el mur FV1MC41 i endinsar-se després dins del bosc, on es perd. Té uns 129 m de llargada.

FV1CM48: possible camí que parteix del camí FV1CM61 (a l'altura d'on s'acaba el mur FV1MC46) i que s'endinsa en una terrassa. Té un sentit sud-nord, amb una llargada de 17,3 m, i cap al final hi ha la carbonera FV1CR49.

Figura 268: Vista general del camí FV1CM48 en primer terme i del camí FV1CM61 fins al fons. Font: PCA (2013).

FV1CM56: camí en direcció sud-nord, paral·lel per l'est al camí FV1CM48, que també parteix del camí FV1CM61, i que per la banda est queda delimitat pel mur FV1MC59. Té una llargada de 27,3 m.

FV1CM61: camí de 204,7 m de llargada que parteix aproximadament de l'actual GR, a uns 11 m al sud-est del refugi de Fontverd, i que segueix en direcció sud-oest/nord-est, tot passant per davant de l'FV1BD47 i fins a la terrassa superior. En la seva part baixa, on hi ha la resta d'estructures, queda delimitat pels murs FV1MC46 i FV1MC38, i en sorgeixen les derivacions FV1CM37, FV1CM70 i FV1CM48. Un cop passat l'FV1MC59, el camí continua cap a la part superior de la zona (del con de dejecció) i s'endinsa, serpentejant, pel bosc, on no és possible resseguir-lo i s'acaba perdent.

FV1CM68: camí d'uns 34,5 m de longitud, en sentit sud-oest/nord-est, que voreja l'FV1BD36 per la seva banda est i enllaça amb el camí FV1CM37.

FV1CM70: camí d'uns 65,5 m, en sentit est-oest, que comunica l'FV1BD47 amb la terrassa on es troben FV1BD43 i FV1BD44, tot passant per darrere de la cabana FV1CB24.

Figura 269: Vista del camí FV1CM56 des del sud, amb l'FV1MC59 a la dreta i l'FV1MC55 a l'esquerra. Font: PCA (2013).

Figura 270: Vista des de l'est de la borda FV1BD35. Font: PCA (2013).

FV1BD35: edifici amb dos espais i dos accessos (un al sud i l'altre a l'est), un dels quals és una rampa descendent des del camí FV1CM37. Els seus murs tenen una amplada de 80-90 cm i en alguns punts assoleixen els 150 cm d'alçada conservada. La planta general és rectangular, amb l'angle sud-est arrodonit, i té uns eixos de 12,6 x 7,7 m, amb una superfície d'uns 97 m^2.

Figura 271: Vista de la borda FV1BD35 des de l'oest. Font: PCA (2013).

Figura 272: Vista des del nord-est de la borda FV1BD36. Font: PCA (2013).

FV1BD36: edifici rectangular que s'adossa per l'est a FV1BD35, amb orientació sud-oest/nord-est. La planta general té unes dimensions de 14,5 x 6,5 m, amb una superfície d'uns 94 m^2. Té compartimentació interna i l'accés està obert al

mur sud-oest. El seu estat de conservació és molt precari, encara que en algun punt els murs tenen una alçada de fins a 120 cm.

FV1BD43: borda al nord de l'FV1BD35, ubicada en una terrassa superior que queda delimitada per la banda sud pel mur FV1MC41. Té planta rectangular, amb una superfície al voltant dels 45 m^2. Està orientada en sentit nord-oest/sud-est i comparteix una paret mitgera (parament nord) amb l'FV1BD44. A la cara oest se li adossa un espai d'uns 35 m^2 i també de planta rectangular, que sembla ser a cel obert. El conjunt està força mal conservat i els murs tenen una alçada màxima de 115 cm.

Figura 273: Vista de la borda FV1BD43 des de l'oest. Font: PCA (2013).

Figura 274: Vista de les bordes FV1BD43 i FV1BD44 des del nord. Font: PCA (2013).

Figura 275: Vista de la borda FV1BD44 des de l'oest. Font: PCA (2013).

Figura 276: Vista de la borda FV1BD47 des del sud-est. Font: PCA (2013).

FV1BD44: borda que s'adossa pel nord a la borda FV1BD43, amb la mateixa orientació que aquesta, per tant, també de planta rectangular i amb una superfície d'uns 50 m^2. L'edifici presenta uns bancs correguts adossats als murs nord, sud i est, i el seu nivell de circulació està més baix que el de la borda FV1BD43. Tot i la seva mala conservació, els murs arriben a tenir una alçada al voltant dels 180 cm. No es pot descartar que en realitat formés un únic edifici amb l'FV1BD43.

FV1BD47: borda aïllada al nord-est de les bordes FV1BD35, FV1BD36, FV1BD43 i FV1BD44, de les quals sembla sincrònica per la tipologia constructiva i l'estat de conservació. Es troba entre l'anterior conjunt d'edificis i la cabana FV1CB24 i en relació amb el camí FV1CM70. Té una planta trapezial, amb una superfície propera als 50 m^2. La tipologia constructiva és idèntica a les anteriors, amb murs de pedra seca, amb un aparell molt heterogeni, que arriben a conservar una alçada de gairebé 200 cm en algun punt. Està orientada en sentit sud-oest/nord-est i té l'accés al mur est.

FV1MR39: mur amb direcció nord-oest/sud-est, amb un gir molt tancat vers el sud-oest en el seu extrem oriental, de manera que s'enfronta amb el mur FV1MR41, tot configurant un accés a l'espai on hi ha les bordes FV1BD43 i FV1BD44 des del camí FV1CM37. Té una llargada d'uns 20 m i conserva una alçada al voltant de 150 cm, tot i que en algun punt està molt enrunat. Acaba encerclant pel nord l'espai que hi ha a l'est de les bordes esmentades i en bona part del seu traçat es configura com un mur de contenció.

Figura 277: Vista de l'accés entre els murs FV1MR39 i FV1MR41 des de l'oest. Font: PCA (2013).

Figura 278: Vista del mur FV1MR53, amb el mur FV1MR39 al fons, des del sud. Font: PCA (2013).

FV1MR41: mur en sentit oest-est que delimita pel sud l'espai que hi ha a l'est de les bordes FV1BD43 i FV2BD44, i que limita pel nord amb el camí FV1CM37. Està en un estat de conservació força precari, amb una llargada aproximada de 24 m, i a l'extrem est s'enfronta amb el mur FV1MR39, tot deixant un accés a

aquest espai davant de les bordes. Com en el cas anterior, en una part del seu traçat constitueix un mur de contenció.

FV1MR53: mur molt arrasat, de no més de 40 cm d'alçada conservada, amb una llargada de 5,6 m, en sentit sud-est/nord-oest, que es troba dins l'espai delimitat pels murs FV1MC41 i FV1MC39. Podria correspondre a una fase anterior o a una primera fase inicial d'aquesta ocupació.

FV1MR72: mur en sentit sud-oest/nord-est, d'uns 28,8 m de llargada, que pel seu extrem meridional s'adossa a l'FV1MC39 i que en l'extrem septentrional descriu un gir vers l'est. Sembla que es tracta d'un mur per contenir la tartera i alhora delimitar l'espai ocupat dins el con de dejecció on es troben la resta d'estructures, si bé el fet que estigui força emboscat no permet precisar-ne gaire la funcionalitat. Prop de l'extrem nord hi ha un pas obert. Com passa amb els murs FV1MR39 i FV1MR41, en bona part del seu traçat consisteix en un mur de contenció.

Figura 279: Vista del mur FV1MR72 des de l'est. Font: PCA (2013).

Figura 280: Vista del mur FV1MR72 i l'accés que hi ha al seu traçat, des de l'oest. Font: PCA (2013).

2a fase d'ocupació

FV1CR1: carbonera a l'extrem oest de la zona, per sota dels tancats FV1TN7 i FV1TN8, associats a la borda FV1BD8. Té planta circular, amb un diàmetre d'uns 8,6 m, morfologia tumulària i cap mur d'amargenament. En superfície s'aprecien diversos carbons i també molta pedra petita i mitjana.

Figura 281: Vista de la carbonera FV1CR1 des de l'est. Font: PCA (2013).

Figura 282: Carbonera FV1CR10 amb el mur FV1MC11 en primer pla. Font: PCA (2013).

FV1CR10: carbonera de tipus tumulari situada al peu de la tartera, al sud-est de l'FV1CB9, que reaprofita el replà configurat pel mur de contenció FV1MC11. Té unes dimensions de 8 x 8,1 m i en superfície s'aprecien alguns carbons.

Figura 283: Vista de la carbonera FV1CR10 des de l'est, amb l'FV1AP16 en primer pla. Font: PCA (2013).

Figura 284: Vista de la carbonera FV1CR25, des del nord. Font: PCA (2013).

FV1CR25: carbonera situada a l'extrem sud-est de la zona, en un replà que hi ha just per sobre del riu, a uns 18 m. És de tipologia tumulària, planta arrodonida i un diàmetre de 7,2 m. A la superfície s'aprecien alguns carbons.

FV1CR27: carbonera de planta ovalada, amb uns eixos de 5,30 x 7,8 m, situada al replà que es forma per sobre de l'FV1AP26. Està parcialment afectada pel GR 7-11 i a la superfície es poden apreciar alguns carbons.

FV1CR45: carbonera de planta ovalada, amb uns eixos màxims de 6,6 x 6,2 m, situada al nord de les bordes FV1BD43 i FV1BD44. Té un mur de contenció a la

part sud, no gaire ben conservat, que arriba a assolir uns 190 cm d'alçada i que és probable que sigui la continuació del mur FV1MR39.

FV1CR49: carbonera situada a la terrassa a la qual s'accedeix per l'extrem nord del camí FV1CM48. Té una planta ovalada, amb uns eixos màxims de 8 x 5,6 m. S'aprecien carbons en superfície.

Figura 285: Vista de la carbonera FV1CR27 des de l'est. Font: PCA (2013).

Figura 286: Vista de la carbonera FV1CR45. Font: PCA (2013).

Figura 287: Vista de la carbonera FV1CR49 des de l'est amb el mur FV1MC55 al fons. Font: PCA (2013).

Figura 288: Vista de la carbonera FV1CR57, des del nord. Font: PCA (2013).

FV1CR57: carbonera de planta ovalada situada al capdamunt del con de dejecció on hi ha totes les estructures de Fontverd 1, a uns 30 m al nord-est de l'FV1CR49. Els seus eixos màxims són de 4,3 x 6,4 m i presenta un mur de contenció força matusser a la part frontal (l'oest), d'uns 30-40 cm d'alçada conservada.

FV1CR58: carbonera de planta ovalada a uns 5 m al nord de l'FV1CR57. Els seus eixos màxims són de 3,8 x 7 m i presenta un mur de contenció a la part frontal (oest), de fins a 110 cm d'alçada conservada.

3a fase d'ocupació

FV1TN6: tancat de planta rectangular que se superposa a l'FV1MC4 i que s'adossa a la borda FV1BD8 i al tancat FV1TN6. Té una superfície de 248,5 m^2. L'aparell és molt heterogeni, l'estat de conservació és dolent i l'alçada màxima conservada és d'uns 110 cm.

Figura 289: Vista de la carbonera FV1CR58 des del sud. Font: PCA (2013).

Figura 290: Tancat FV1TN6 des de l'oest, amb l'FV1TN7 i la borda FV1BD8 en primer pla. Font: PCA (2013).

Figura 291: Vista del tancat FV1TN7 des del nord, amb la borda FV1BD8 a l'esquerra. Font: PCA (2013).

Figura 292: Detall del parament del tancat FV1TN7 per l'interior. Font: PCA (2013).

FV1TN7: tancat de planta rectangular que per la banda nord s'adossa a la roca. És al nord del tancat FV1TN6, i a l'extrem meridional del mur de llevant se li adossa la borda FV1BD8, alhora que se superposa parcialment al mur FV1MC4. Té una superfície de 298,7 m^2 i els murs conserven una alçada que en alguns punts oscil·la entre els 120 i els 180 cm, tot i que l'estat general de conservació és dolent.

FV1BD8: borda adossada als tancats FV1TN6 i FV1TN7 per la part nord-est. Una de les parets encara conserva part de l'arrebossat amb morter de calç. Una rampa (de 10,6 m de longitud) per la banda oriental conduïa a la segona planta. L'edifici té una superfície d'uns 96 m^2, i els murs conserven una alçada que pot arribar a superar els 2 m, tot i que el seu estat és ruïnós.

Figura 293: Vista de la borda FV1BD8 des del sud. Font: PCA (2013).

Figura 294: Vista de l'interior de la borda FV1BD8. Font: PCA (2013).

Figura 295: Vista de la cabana FV1CB9, en primer terme, i de la borda FV1BD8 des del nord. Font: PCA (2013).

Figura 296: Vista de la cabana FV1CB9 i de la borda FV1BD8 (a l'esquerra), amb el camí FV1CM12 al fons, des del sud. Font: PCA (2013).

FV1CB9: cabana en perfecte estat de conservació, amb coberta de terra i engleva, al peu de la tartera i uns 4 m al nord de l'FV1BD8. Té unes dimensions de 6,5 x 4,7 m i una alçada al voltant d'1,7 m, i l'aparell dels murs és molt irregular. Just a l'entrada, una gran pedra de granit conserva una inscripció amb la data 1879.

Estructures fase indeterminada

FV1CM12: camí en ziga-zaga que condueix a l'abric FV1AR13 des de la cabana FV1CB9. Probablement, la tartera se n'ha menjat una part important i costa de reconèixer.

FV1AR13: petit abric a la part alta de la tartera que hi ha darrere (al nord) de la cabana FV1CB9 i la borda FV1BD8, de 2,2 x 1,3 m de superfície, que aprofita la roca com a paret de fons. S'hi accedeix pel camí FV1CM12.

FV1AR14: possible abric o petita cabana, de 2,4 x 3,25 m, a la part inferior de la tartera que delimita pel nord la part ocupada de la zona. La construcció és força matussera i resulta més aviat de la neteja d'un espai dins la mateixa tartera i la configuració d'un mur amb blocs de mides diverses i no gaire acurat. Té una planta subcircular i l'alçada que conserva no arriba a 1 m.

Figura 297: Vista de l'abric FV1AR14 des del nord. Font: PCA (2013).

Figura 298: Vista de l'abric FV1AR15 des del nord. Font: PCA (2013).

Figura 299: Vista de l'abric FV1AR17 des del nord. Font: PCA (2013).

Figura 300: Vista de l'abric FV1AR50 des del sud. Font: PCA (2013).

FV1AR15: possible abric o petita cabana, d'uns 2,90 m de diàmetre, a la part inferior de la tartera, just per sobre del mur FV1MC20, uns 8 m al nord-est de l'FV1CB14. Tot i que la seva definició és dificultosa, l'obra no és tan matussera com la de la cabana FV1CB14. Hi ha restes d'uralita a l'interior i l'alçada màxima conservada no depassa els 90 cm.

FV1AR17: possible abric o cabana de planta subcircular, amb un diàmetre de 4,3 m, a la part inferior de la tartera i a uns 8 m al sud-est de l'FV1CB15. La construcció és força matussera i resulta més aviat de la neteja d'un espai dins la mateixa tartera i la configuració d'un mur amb blocs de mides diverses i no gaire acurat.

FV1AR50: petita cabana o abric de planta circular, d'uns 150 cm de diàmetre. Té l'accés a la banda sud-est i en la seva construcció s'aprofiten diversos blocs de mides grans. Conserva una alçada màxima de 130 cm

5.8.2. Fontverd 2 (FV2)

Es tracta de la zona situada a l'altra banda del Madriu, al costat obac de la vall. És força més extensa que FV1, amb una superfície d'unes 17 ha, i limita al nord amb el riu (a l'altra banda amb l'Estall, Solà de Ràmio, Fontverd 1 i Carboneres de Ferrer), al sud amb bosc i tartera i a l'est amb Fontfred. En total tenim documentades quaranta-quatre estructures, que se situen entre els 1.860 i els 1.930 m d'altitud. Funcionalment hem de distingir dues tipologies bàsiques: les estructures que es relacionen amb l'explotació del cortal durant el segle XIX (potser ja des del XVIII), i el conjunt relacionat amb l'activitat de carboneig que, com en el cas d'FV1, creiem que s'hauria de datar dins el darrer quart del segle XVIII (entre 1786 i 1800).

Pel que fa al primer grup, destaca per sobre de tot un gran tancat (FV2TN30) de forma molt irregular, amb uns eixos màxims de 183 x 99 m, en un estat de conservació relativament bo malgrat algunes caigudes de pedres puntuals en algunes parts del traçat, el mur del qual oscil·la entre els 90 i els 120 cm

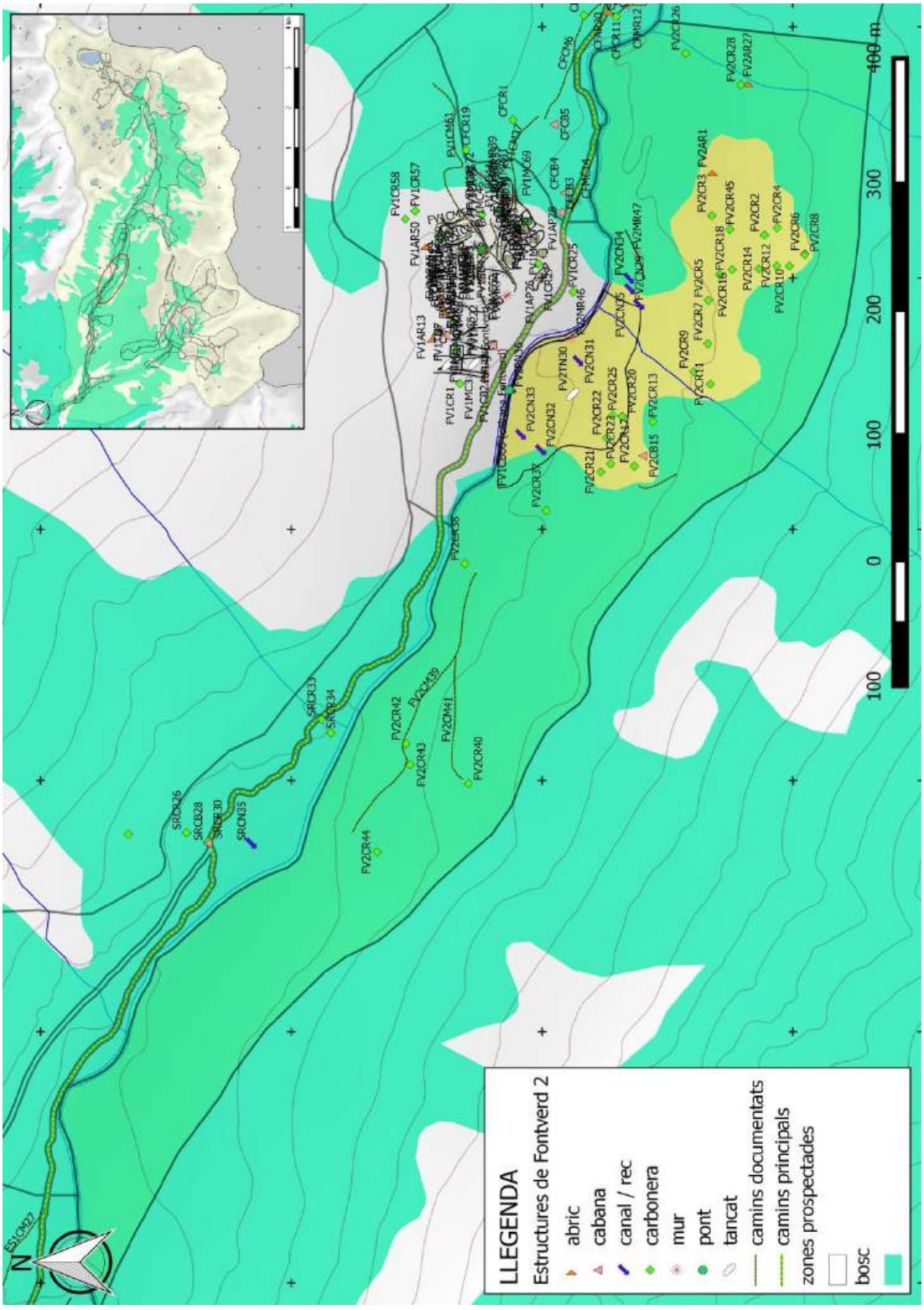

Figura 301: Localització de les estructures de Fontverd 2. Font: PCA (2016).

d'alçada. Com acostuma a passar en molts d'aquests casos, i com ja hem pogut veure, aquest tancat està relacionat amb un sistema hidràulic. D'una banda tenim un canal amb la captació al Madriu (FV2CN29), uns 117 m més a l'est, que entra dins el tancat per la banda superior passant per sota del mur. Uns 18 m abans d'arribar al tancat té una derivació (FV2CN34) pendent avall vers el riu, la qual té un altre canal (FV2CN35) que també va en direcció al tancat. A l'interior del tancat hi ha tres canals més que, aparentment, capten aigua subterrània, ja que no tenen cap connexió amb l'FV2CN29 ni amb l'FV2CN35. El primer està cap al mig del tancat (FV2CN31), discorre en direcció sud-nord i desguassa al riu. En un punt força a prop del naixement de l'anterior hi ha el segon (FV2CN30), que va en sentit sudest-nordoest i també desguassa al riu, mentre que el tercer és el que té el recorregut més curt (FV2CN33) i conflueix amb l'FV2CN32. Cal afegir-hi, també, un mur de contenció per sobre (al sud) de l'FV2CN29, que podria tenir a veure amb el manteniment de la mateixa canalització davant el risc de caiguda de pedres.

Figura 302: Vista general de Fontverd 2 des de Fontverd 1 (nord). Font: PCA (2013).

Quant al segon grup d'estructures, tenim trenta-una carboneres disperses arreu de la zona que hem definit, però que tendeixen a formar tres agrupacions. En primer lloc hi ha un conjunt de disset carboneres que es concentren al terç més oriental, en l'espai comprès entre la canal Ampla a l'est i una canal paral·lela més a l'oest. Dins aquest espai, trobem també les restes d'una possible cabana i d'un raser, força malmeses i que no conserven una alçada als paraments de més de 50 cm. En segon lloc tenim una altra agrupació al terç central, a l'oest de la canalització que esmentàvem abans, i que està formada per nou carboneres,

tres de les quals van quedar englobades dins del tancat FV2TN30. Finalment, el darrer conjunt es troba al terç nord-occidental i està format per només cinc carboneres, més disperses que els conjunts precedents. Les carboneres combinen la tipologia del tipus circular o subcircular de grans dimensions amb o sense mur de contenció, en funció del desnivell del terreny, i les dimensions són força variables, ja que poden anar dels 4 x 5 m fins als 9 x 10 m. Pel que fa a l'estat de conservació, tendeix a no ser gaire bo, amb diverses pedres caigudes en el cas de tenir mur de contenció, o amb diversos clots o vegetació arbustiva per sobre. Val a dir que, per raons meteorològiques, una part de les carboneres només van poder ser gelocalitzades, però no pas fotografiades ni amidades.

5.8.2.1. Estructures Fontverd 2 (FV2)

FV2AR1: abric construït enmig d'un caos granític, de planta rectangular, amb unes dimensions de 140 x 110 cm i una alçada conservada dels murs d'uns 30-50 cm. Es va construir a partir d'una neteja de pedres de l'espai i la configuració dels murs perimetrals.

FV2CR2: carbonera de grans dimensions de planta ovalada, amb uns eixos màxims de 12 x 6 m. Conserva mur a l'extrem oest.

Figura 303: Vista de l'abric FV2AR1 des del sud. Font: PCA (2013).

Figura 304: Vista de la carbonera FV2CR2 des del sud. Font: PCA (2013).

FV2CR3: carbonera situada a uns 30 m a l'oest de l'FV2AR1, de planta circular i 6,3 m de diàmetre. No té cap mur de contenció associat, atès que l'espai on s'ubica és força planer, però s'aprecien carbons en superfície.

FV2CR4: carbonera que aparentment no té cap mur associat, de planta subcircular i uns eixos de 5 x 6 m. Es poden veure carbons en superfície i està uns 10 m més al sud de l'FV2CR2.

Figura 305: Vista de la carbonera FV2CR3 des del sud-oest. Font: PCA (2013).

Figura 306: Vista de la carbonera FV2CR5 des del sud-est. Font: PCA (2013).

FV2CR5: carbonera de planta circular sense cap mur associat, de 6,3 m de diàmetre, a uns 65 m a l'oest de l'FV2CR3. S'aprecia una mena d'esglaó que podria ser el resultat d'una reutilització, d'una superposició de dues carboneres o, simplement, fruit d'un procés erosiu.

FV2CR6: carbonera, la més meridional de tot el conjunt juntament amb l'FV2CR8. Té una planta ovalada, amb unes dimensions de 4 x 5 m, i un mur de contenció, molt mal conservat, a la banda nord.

FV2CR7: carbonera de molt grans dimensions, uns 30 m a l'oest de l'FV2CR5. Té una planta aproximadament circular, d'uns 10,7 m de diàmetre, i l'erosió permet veure diversos carbons a la superfície.

FV2CR8: carbonera de 4 x 10 m, molt a prop de l'FV2CR6. Presenta les restes d'un possible mur de contenció a la seva banda nord, i l'erosió fa que hi hagi una dispersió de carbons força extensa al seu voltant.

Figura 307: Vista de la carbonera FV2CR7 des del sud-est. Font: PCA (2013).

Figura 308: Vista de la carbonera FV2CR8 des de l'est. Font: PCA (2013).

FV2CR9: carbonera relativament petita, de planta aproximadament ovalada i unes dimensions de 3,1 x 6,5 m, uns 20 m a l'oest de l'FV2CR7.

FV2CR10: carbonera situada uns 10 m al nord de les carboneres FV2CR6 i FV2CR8. En aquest cas no s'aprecia mur, tot i que està situada en zona de vessant, però sí carbons en superfície.

FV2CR11: carbonera de grans dimensions i planta aproximadament ovalada, amb uns eixos màxims de 6,5 x 10,55 m. Presenta un mur de contenció força malmès a la banda nord i es troba uns 30 m a l'oest de l'FV2CR7 i uns 10 m al sud de l'FV2CR9.

Figura 309: Vista de la carbonera FV2CR9 des del nord-est. Font: PCA (2013).

Figura 310: Vista de la carbonera FV2CR11 des del sud. Font: PCA (2013).

FV2CR12: carbonera a uns 8 m al nord de l'FV2CR10.

Figura 311: Vista de la carbonera FV2CR13 des de l'est. Font: PCA (2013).

FV2CR13: carbonera relativament petita situada ja dins de la zona de bosc, uns 40 m a l'oest de l'FV2CR9, i d'uns 3 m de diàmetre. No s'aprecien carbons en superfície i no sembla que tingui mur de contenció.

FV2CR14: carbonera situada uns 10 m al nord de l'FV2CR12 i 20 m a l'est de l'FV2CR2, que aparentment no té mur de contenció.

FV2CB15: possible cabana situada al límit del bosc, al sud de l'FV2TN30 i a uns 25 m a l'oest de l'FV2CR13. Consisteix en un amuntegament de pedres de difícil identificació que podria correspondre a una cabana o un abric, de planta aproximadament rectangular i uns eixos màxims de 3,2 x 2,3 m.

Figura 312: Vista de la carbonera FV2CB15 des de l'oest. Font: PCA (2013).

FV2CR16: carbonera situada a uns 16 m al nord de l'FV2CR14, en la qual no s'aprecia cap mur de contenció.

FV2CR17: carbonera situada a uns 8 m al nord-oest de l'FV2CB15 i que limita per l'oest amb la tartera. Té una planta aproximadament ovalada, amb unes dimensions de 13,5 x 8 m.

Figura 313: Vista de la carbonera FV2CR17 des del nord-est. Font: PCA (2013).

Figura 314: Vista de la carbonera FV2CR18 des del nord. Font: PCA (2013).

FV2CR18: carbonera que presenta un bon estat de conservació del mur de la plataforma, que es troba al costat nord i conserva una alçada d'aproximadament 110 cm. Les seves dimensions són de 10 x 7 m.

FV2CM19: camí que remunta per la tartera, al sud d'FV2CR17 i FV2CB15, però que queda tallat i no es pot resseguir més enllà de la cota 1.899. Probablement continua més enllà i remunta el vessant.

FV2CR20: carbonera a tocar, pel sud, de l'FV2CR25, dins de l'FV2TN30, sense mur de contenció. S'aprecien carbons en superfície.

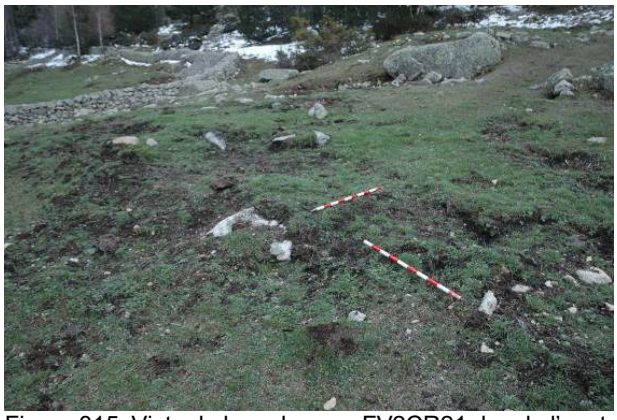

Figura 315: Vista de la carbonera FV2CR21 des de l'oest. Font: PCA (2013).

FV2CR21: carbonera situada uns 22 m al nord-est de l'FV2CR17 i pràcticament a tocar per l'oest de l'FV2TN30, juntament amb l'FV2CR23. Té una planta ovalada i uns eixos d'11,5 x 12,7 m.

FV2CR22: carbonera a uns 12 m a l'oest de l'FV2CR25, dins del tancat FV2TN30. No té mur de contenció i s'aprecien carbons en superfície.

FV2CR23: carbonera situada uns 5 m al sud-est de l'FV2CR21, a tocar de l'angle sud-oest de l'FV2TN30.

Figura 316: Vista de la carbonera FV2CR23 des del sud-oest. Font: PCA (2013).

FV2CR25: carbonera a tocar de l'FV2CR20, dins de l'FV2TN30. No presenta mur de contenció, té planta aproximadament circular i un diàmetre d'uns 7 m. S'aprecien carbons a la superfície.

FV2CR26: carbonera de grans dimensions a tocar del rierol de la canal Ampla, a uns 90 m a l'est de l'FV2AR1. Queda dins del bosc i té una planta subcircular, amb uns eixos de 10,8 x 11,5 m. S'aprecien carbons en superfície.

FV2AR27: possible cabaneta que podria estar associada al conjunt de carboneres. Es troba a uns 50 m al sud-oest de l'FV2CR26 i molt a prop de l'FV2CR28. Té una planta rectangular d'uns 2 x 1,8 m, i queda oberta per la banda nord.

Figura 317: Vista de la carbonera FV2CR26 des de l'oest. Font: PCA (2013).

Figura 318: Vista de la carbonera FV2CR28 des de l'oest. Font: PCA (2013).

FV2CR28: carbonera de grans dimensions, molt a prop del raser FV2AR27, associada a la FV2CB27.

FV2CN29: canalització d'uns 180 m de llargada, en sentit est-oest, que té la aptació al riu Madriu, passa per sota del mur de la banda est de l'FV2TN30 i ressegueix el mur per la banda sud fins a la cantonada sud-oest. Està pensada per irrigar el prat clos dins del tancat FV2TN30.

FV2TN30: gran tancat de planta molt irregular, al sud del refugi de Fontverd i just a l'altra banda del riu, amb una superfície aproximada de gairebé una hectàrea. Presenta un estat de conservació precari en molts punts del mur perimetral i, de fet, no s'hi aprecia cap entrada. El mur (FV2MR46) conserva en algun punt uns 129 cm d'alçada i al seu interior hi ha quatre canals (FV1CN29, FV1CN31, FV1CN32 i FV2CN33) i tres carboneres (FV1CR20, FV1CR22 i FV1CR25). El terreny té un desnivell vers el nord força acusat.

FV2CN31: canalització en sentit sud-nord, d'uns 50 m de llargada, situada cap a l'interior del tancat FV2TN30 i que pren l'aigua d'una surgència que hi ha al mig del tancat.

FV2CN32: canalització d'uns 96 m de llargada en sentit sud-est/nord-oest, a l'interior del tancat FV2TN30, que parteix de la meitat, aproximadament, i que desguassa al riu tot travessant el mur a prop de l'angle nord-oest. Està arranjada amb lloses verticals que en delimiten el traçat i és possible que la captació sigui la mateixa deu de què parteix l'FV2CN31.

FV2CN33: canalització d'uns 40 m de llargada que conflueix amb el darrer terç de l'FV2CN32, en sentit sud-est/nord-oest, dins del tancat FV2TN30. També està arranjada amb lloses verticals.

Figura 319: Vista dels recs FV2CN32 i FV2CN33, dins del tancat FV2TN30. Font: PCA (2013).

Figura 320: Vista del tram final del rec FV2CN32, amb l'eixida al mur FV2MR46. Font: PCA (2013).

Figura 321: Vista de l'entrada del rec FV2CN29 dins el tancat FV2TN30. Font: PCA (2013).

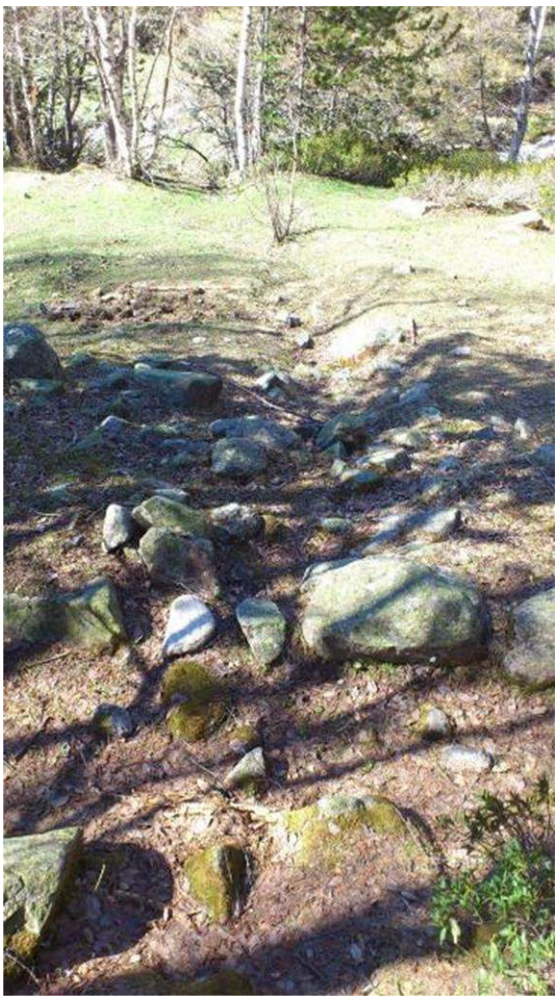

Figura 322: Vista dels recs FV2CN35 (en primer terme) i FV2CN34. Font: PCA (2013).

FV2CN34: canalització d'uns 27 m de llarg, en sentit sud-nord, que sorgeix de l'FV2CN29 (abans que entri dins el tancat FV2TN30) i desguassa al riu.

FV2CN35: canalització d'uns 19 m de llarg en sentit est-oest, que sorgeix de l'FV2CN34 i es perd en arribar a contactar amb el mur est del tancat FV2TN30.

És possible que el travessés i entrés dins del tancat, però es fa difícil resseguir-la en aquest punt, a banda que el mur està ensorrat en aquest cantó.

FV2PN36: palanca de fusta i formigó que travessa el riu davant el refugi modern i posa en contacte les zones de Fontverd 1 i 2.

FV2CR37: carbonera a l'oest del tancat FV2TN30, a uns 50 m al nord-oest de l'FV2CR21, al mig de la qual s'aprecia un sondeig rectangular (fet per l'ICAC). Té uns eixos de 7,2 x 7,8 m.

FV2CR38: carbonera de planta aproximadament circular i d'uns 6,30 m de diàmetre, just a tocar del riu i uns 70 m al nord-oest de l'FV2CR37.

FV2CM39: camí d'uns 240 m de llargada en direcció sud-est/nord-oest, amb l'inici a l'altura de la carbonera FV2CR38 i el final a prop de l'FV2CR44, i que posa en comunicació les carboneres que hi ha entre aquestes dues.

Figura 323: Vista de la carbonera FV2CR37 des de l'est. Font: PCA (2013).

Figura 324: Vista de la carbonera FV2CR42. Font: PCA (2013).

FV2CR40: carbonera a uns 170 m a l'oest de l'FV2CR36, a la qual s'accedeix pel camí FV2CM41. Té una planta aproximadament ovalada, amb uns eixos màxims de 7,3 x 4,3 m, i té un mur de contenció.

FV2CM41: derivació que trobem en el primer terç de l'FV2CM39, d'uns 100 m de llarg, en sentit est-oest i que porta fins a la carbonera FV2CR40.

FV2CR42: carbonera a uns 50 m al nord de l'FV2CR40, de planta ovalada i unes dimensions de 8 x 6 m, i que té un mur de contenció d'uns 80 cm d'alçada.

FV2CR43: carbonera a uns 10 m a l'oest de l'FV2CR42, de planta ovalada, amb uns eixos de 5,5 x 6,5 m i un mur de contenció d'uns 100 cm d'alçada.

Figura 325: Vista de la carbonera FV2CR44 des del nord. Font: PCA (2013).

Figura 326: Vista de la carbonera FV2CR43 des de l'oest. Font: PCA (2013).

FV2CR44: carbonera a uns 70 m al nord-oest d'FV2CR42 i FV2CR43. Té una planta ovalada amb unes dimensions de 7,6 x 5,6 m i no presenta mur de contenció.

FV2CR45: carbonera en zona de planell sense vegetació. No s'hi veu mur de contenció, però sí alguns carbons en superfície.

FV2MR46: mur que delimita el tancat FV2TN30. Conserva una alçada màxima de fins a 120 cm i en alguns punts està força enrunat.

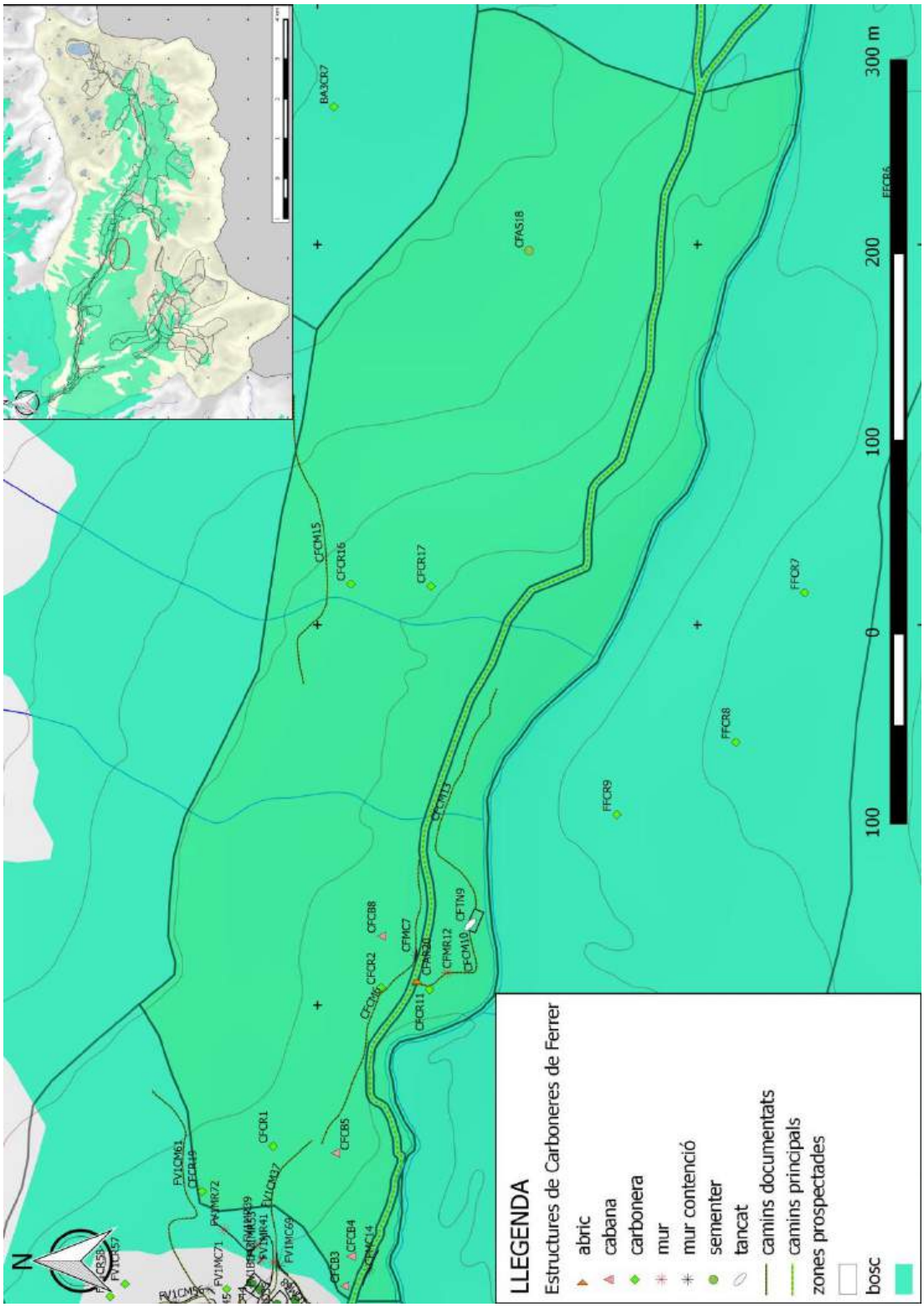

Figura 327: Localització de les estructures de Carboneres de Ferrer. Font: PCA (2016).

5.9. CARBONERES DE FERRER

Seguint cap a la capçalera del Madriu, i a continuació de Fontverd 1, és a dir, a l'est d'aquest espai, trobem la zona que hem denominat Carboneres de Ferrer. Fa poc més de 7,9 ha i limita al nord amb bosc, tartera i (al terç més oriental) amb Baell 3, al sud amb el riu Madriu (a l'altra banda Fontfred i Fontverd 2) i a l'est amb Baell 2.

Malgrat que es tracti d'una zona molt àmplia, el cert és que hem pogut documentar un nombre força minso d'estructures i, en principi, sembla que una bona part caldria relacionar-les amb el conjunt d'estructures de la que hem definit com a fase 2 de Fontverd 1, ja que es tracta principalment de carboneres. Així, tenim un total de divuit estructures, que se situen entre les cotes 1.894 i 1.985 i que consten de cinc carboneres, quatre cabanes, un abric, dos murs de contenció i un tancat. Caldria afegir-hi també quatre camins que comuniquen algunes de les estructures i un element que, si bé no podem considerar una estructura, el podríem arribar a catalogar d'ecofacte. Es tracta d'un pi aïllat de grans dimensions (CFAS18) enmig d'un bosc de pins força més joves, que tal vegada podria correspondre a un arbre sementer i que, per tant, seria un indici del sistema de gestió del bosc per fer carbó. És a dir, que no seria un element construït, ni tan sols modificat antròpicament, però en un sentit més ampli sí que podria ser indicatiu del sistema de gestió i transformació del paisatge per part de les comunitats humanes.

Pel que fa a la distribució d'aquestes estructures, veiem que hi ha, d'una banda, una carbonera (CFCR1) i una cabana (CFCB5) relativament a prop l'una de l'altra a l'extrem occidental, i molt a prop dues cabanes més (CFCB3 i CFCB4) i un dels murs de contenció (CFMC14), però, en aquest cas, a tocar del camí. D'altra banda, tenim dues carboneres més (CFCR16 i CFCR17) cap a la meitat de la zona (uns 290 m més a l'est) i, finalment, les dues carboneres restants (CFCR2 i CFCR11) així com l'altre mur de contenció (CFMC7), el raser (CFAR12), la cabana (CFCB8) i el tancat (CFTN9) entre aquestes dues agrupacions. Pel que fa al possible pi sementer, es tracta de l'element més oriental de tots (a uns 190 m de les carboneres més pròximes).

És interessant destacar que tenim també un seguit de camins (CFCM6, CFCM10, CFCM13 i CFCM15) que relacionen la majoria d'aquestes estructures

(de fet totes, tret de les dues carboneres més orientals i el pi sementer). Així, podria ser que tot el conjunt fos coetani i respongués a una mateixa ocupació, malgrat que no podem atribuir una funcionalitat gaire clara, per exemple, al tancat, que té unes mides força reduïdes en comparació amb els que hem vist fins ara, o també a aquest gran nombre de cabanes que veiem en un espai relativament reduït. Així doncs, és força probable que, malgrat que una part important de les estructures puguin ser coetànies, n'hi hagi d'altres que corresponguin a d'altres moments i a d'altres activitats que no siguin el carboneig, un aspecte que no es pot confirmar sense dur a terme una excavació arqueològica.

En termes generals, l'estat de conservació és més aviat dolent, atès que estem en una zona molt boscosa i la vegetació ha malmès diverses estructures.

Pel que fa al paisatge, tota la zona està dominada per un bosc força dens, concretament una pineda de pi negre (*Pinus uncinata*) acidòfila i xeròfila.

5.9.1. Estructures de Carboneres de Ferrer (CF)

CFCR1: carbonera, la més acostada al conjunt d'FV1 i a la qual s'arriba pel camí FV1CM37. Té planta allargassada, amb uns eixos de 16 x 8 m, i un mur de contenció per la banda sud de fins a 1,4 m d'alçada.

Figura 328: Vista de la carbonera CFCR1 des de l'est. Font: PCA (2013).

Figura 329: Vista de la carbonera CFCR2 des de l'oest. Font: PCA (2013).

CFCR2: carbonera a uns 108 m al sud-est de la CFCR1, a tocar del CFCM6 i uns 25 m a l'oest de la cabana CFCB8. Té planta ovalada, amb uns eixos de 6,7 x 7,8 m, i un mur de contenció a la part frontal de poc més de 40 cm d'alçada i força mal conservat.

CFCB3: possible cabana molt enrunada a tocar del GR11, que pràcticament només conserva el mur de fons, que arriba a assolir uns 175 cm d'alçada, mentre que la resta està al nivell de la fonamentació. Té planta aproximadament ovalada i uns eixos de 2,4 x 3,1 m. L'aparell del mur és molt heterogeni, amb pedres de mida molt diversa, però principalment mitjanes, grans i molt grans.

Figura 330: Vista de la possible cabana CFCB3 des del sud. Font: PCA (2013).

Figura 331: Vista de la cabana CFCB4. Font: PCA (2013).

CFCB4: possible cabana a uns 16 m a l'est de la CFCB2, també molt a prop del camí. Té planta rectangular, amb unes dimensions de 2,5 x 2,1 m, i el seu estat de conservació és molt precari, ja que en el millor dels casos conserva una alçada d'uns 70 cm, si bé en altres punts el mur està totalment desaparegut.

CFCB5: cabana aproximadament rectangular, amb uns eixos de 2,8 x 3,5 m, a uns 50 m al nord-est de la CFCB4. Aprofita un gran bloc erràtic, d'uns 2 m d'alçada, per recolzar els murs, que conserven una alçada d'uns 90 cm. A diferència de CFCB3 i CFCB4, en aquest cas s'aprecia una gran quantitat d'enderroc a l'interior.

CFCM6: camí que transita en direcció oest-est paral·lel al GR11 i pel nord, d'uns 166 m de llargada. Dins el seu traçat trobem les carboneres CFCR1 i CFCR2 i també molt a prop la CFCB8.

Figura 332: Possible cabana CFCB5. Font: PCA (2013).

Figura 333: Vista de la possible cabana CFCB8. Font: PCA (2013).

Figura 334: Detall del parament nord del tancat CFTN9. Font: PCA (2013).

CFCB8: cabana rectangular, de 5,2 x 5,4 m, orientada en sentit sud-nord, en un estat de conservació molt precari. Els murs que la delimiten estan molt arrasats i resulta difícil identificar-los, amb una alçada conservada de no més de 40 cm.

Figura 335: Vista des de l'est del tancat CFTN9. Font: PCA (2013).

CFTN9: estructura rectangular de 12 x 6 m, a tocar del riu, al sud del GR11. A l'interior hi ha un petit fogar, tot i que sembla que podria ser fruit d'una ocupació esporàdica molt actual. L'estructura està mig excavada al subsòl i alguns dels murs només presenten un parament en un estat molt precari de conservació. Hi ha dos camins que hi donen accés per l'est, CFCM10, i per l'oest, CFCM13.

CFCM10: camí que comunica el GR11, la carbonera CFCR11 i l'abric CFAR12 amb el

tancat CFTN9, descriu un angle recte, primer en direcció nord-sud i després girant cap a l'est.

CFCR11: carbonera entre el GR11 i el riu, just a l'inici del camí CFCM10 que mena fins al tancat CFTN9, a la seva banda oest. És relativament petita, de planta ovalada i uns eixos de 3,2 x 2,9 m, i s'aprecien carbons en superfície. Just al costat hi ha el mur CFMR12.

Figura 336: Vista de la carbonera CFCR11. Font:

Figura 337: Vista del mur aïllat CFMR12. Font: PCA

CFMR12: mur molt arrasat, a uns 12 m al sud de la carbonera CFCR11, però que no sembla que li faci de mur de contenció. Més aviat semblen les restes d'una estructura molt malmesa i, ara com ara, irreconeixible. Conserva una llargada de 140 cm, una amplada de 60 cm i una alçada també d'uns 60 cm.

CFCM13: camí que surt del cantó oest del tancat CFTN9 i que segueix en direcció oest paral·lel al GR11 fins a arribar a un prat que hi ha just abans de creuar una canal que hi ha després de la canal Carnissera.

CFCM15: camí a l'extrem nord-est de la zona, més enllà de la canal Carnissera. Es tracta d'un camí documentat parcialment, ja que no se'n va seguir tot el traçat en estar al límit dels 100 m respecte del GR11. És molt probable que enllaci per l'oest amb el camí FV1CM61 i que arribi fins als planells de Baell.

CFCR16: carbonera de planta circular amb mur de contenció de 55 cm d'alçada a la part frontal, i amb un diàmetre de 6,5 m. Es troba cap a la meitat de la zona, uns 40 m al nord de la carbonera CFCR17.

Figura 338: Vista des del nord de la carbonera CFCR16. Font: PCA (2013).

Figura 339: Vista des del sud de la carbonera CFCR16. Font: PCA (2013).

Figura 340: Vista de l'arbre CFAS18. Font: PCA (2013).

CFCR17: petita carbonera sense mur de contenció, situada cap a la meitat de la zona, a uns 40 m al sud de la carbonera CFCR16. Té una planta aproximadament circular d'un diàmetre de 4,2 m.

CFAS18: pi de grans dimensions, que es troba a l'extrem est de la zona, a uns 180 m al sud-est de la carbonera CFCR17. Per les seves dimensions, molt superiors a la resta de pins del seu voltant, podria tractar-se d'un arbre sementer.

CFCR19: carbonera a l'extrem oest de la zona, a prop del camí FV1CM61 i uns 35 m al nord-oest de la carbonera CFCR1. Té un mur de contenció en força mal estat de conservació, d'uns 135 cm d'alçada, i una planta aproximadament ovalada, amb uns eixos de 7,5 x 5,2 m. No s'aprecien carbons en superfície.

Figura 341: Vista des de l'oest de la carbonera CFCR19. Font: PCA (2013).

CFAR20: possible abric en un pèssim estat de conservació, a uns 8 m al nord-est de la carbonera CFCR11. Té una planta quadrangular d'1,5 m de costat i queda obert per la banda sud.

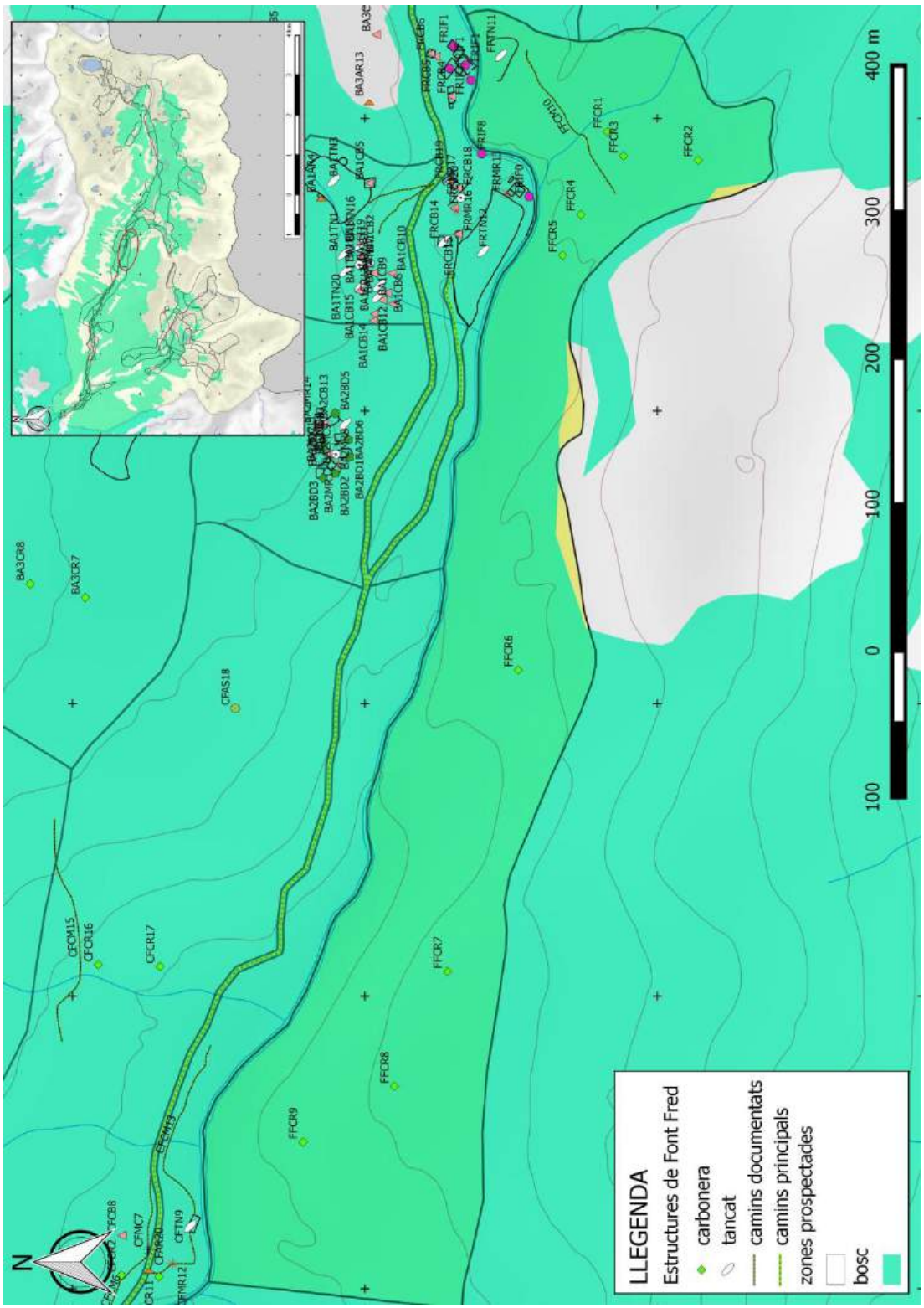

Figura 342: Localització de les estructures de Fontfred. Font: PCA (2016).

5.10. FONTFRED

A continuació de la zona de Fontverd 2, aigües amunt i al costat obac, ens trobem amb la zona definida com a Fontfred (FF), un espai allargassat d'unes 18,2 ha que limita a l'oest amb Fontverd 2, al sud amb bosc i tartera, al nord amb el riu Madriu (a l'altra banda amb Carboneres de Ferrer i amb la Farga) i a l'est amb la zona de l'Estall Serrer i amb bosc.

Tot i ser un espai força extens, acull un nombre relativament reduït d'estructures, només onze: nou carboneres (FFCR1 a 9), un camí (FFCM10) i un tancat (FFTN11), situades entre les cotes 1.930 i 1.993. El tancat es troba a l'extrem oriental, molt a prop del conjunt d'estructures que configuren la Farga d'Andorra, de manera que és probable que pogués estar relacionat amb aquesta explotació.

Pel que fa a les carboneres, n'hi ha cinc d'agrupades (FFCR1 a 5) relativament a prop de l'FFTN11 i, de fet, el camí documentat condueix des del tancat fins a aquest conjunt. Quant a la resta de carboneres, estan una mica més disperses per la resta de la zona (de fet, l'FFCR6 es podria dir que està aïllada) i acabarien d'enllaçar amb els conjunts de carboneres que es troben a Fontverd 2.

Pel que fa a la cronologia, com en el cas de les carboneres de Fontverd i d'altres que hem vist ara, creiem que sembla molt probable que corresponguin al moment d'explotació de la Farga d'Andorra. Quant a l'estat de conservació, es tracta també d'una zona molt boscosa i amb bastant matoll, cosa que dificulta força la documentació de les estructures i en molts casos les ha malmès.

El paisatge d'aquesta àmplia zona està dominat per un bosc que combina bedollars secundaris amb bosc mixt d'avet (*Albies alba*) i pi negre (*Pinus uncinata*) i amb abarset (*Rhododendron ferrugineum*), acidòfiles i mesòfiles dels obacs.

5.10.1. Estructures de Fontfred (FF)

FFCR1: carbonera de planta ovalada, amb uns eixos de 6,7 x 5,5 m, situada en una clariana al mig del bosc, uns 80 m al sud-oest del tancat FFTN11 i uns 15 m al nord-est de la carbonera FFCR3. Tot i la vegetació, s'aprecia algun carbó en superfície.

Figura 343: Vista de la carbonera FFCR1 des de l'oest. Font: PCA (2013).

Figura 344: Vista de la carbonera FFCR2 des del sud-oest. Font: PCA (2013).

FFCR2: carbonera que es troba uns 60 m al sud de l'FFCR1, al mig del bosc. Està força afectada per la vegetació, però s'intueix una planta ovalada amb unes dimensions aproximades d'uns 6 x 5,2 m.

FFCR3: carbonera de planta ovalada, amb uns eixos d'uns 5,6 x 4,2 m, amb un mur de contenció a la part frontal d'una alçada màxima d'uns 60 cm. Està força coberta per vegetació i es troba, aproximadament, entre les carboneres FFCR1 i FFCR2, però molt més a prop de la primera.

Figura 345: Vista de la carbonera FFCR3 des del sud. Font: PCA (2013).

Figura 346: Vista des de l'est de la carbonera FFCR4. Font: PCA (2013).

FFCR4: carbonera que es troba al mig del bosc, amb força arbres i vegetació que dificulten veure'n la planta amb claredat. Té una planta aproximadament

circular, amb un diàmetre al voltant dels 6,7 m, i un mur frontal. Es troba al nord-oest de les carboneres FFCR1 i FFCR3, a uns 45 m.

FFCR5: carbonera que està uns 25 m al nord-oest de la carbonera FFCR4, al mig del bosc i força coberta per vegetació. La seva planta és aproximadament ovalada, amb uns eixos a l'entorn de 6,8 x 5,2 m, i també presenta mur de contenció a la part frontal, d'uns 80 cm d'alçada màxima.

Figura 347: Vista des del sud de la carbonera FFCR5. Font: PCA (2013).

Figura 348: Vista de la carbonera FFCR6 des del nord-oest. Font: PCA (2013).

FFCR6: carbonera molt aïllada al mig del bosc, a uns 280 m a l'est de l'FFCR5 i uns 210 m de l'FFCR7. La planta és ovalada, amb uns eixos màxims al voltant de 7 x 4,9 m, amb un mur de contenció a la part frontal d'uns 50 cm d'alçada màxima, i coberta per força vegetació.

Figura 349: Vista de la carbonera FFCR7 des del sud. Font: PCA (2013).

FFCR7: carbonera situada a l'extrem occidental de la zona (juntament amb FFCR8 i FFCR9, a uns 80 i uns 150 m més a l'est, respectivament). Té una planta ovalada amb uns eixos aproximats de 7,9 x 5 m.

FFCR8: carbonera que està uns 80 m al nord-oest de l'FFCR7, enmig del bosc. La seva planta és aproximadament ovalada i té uns eixos de 6,3 x 4,7 m, amb un mur de contenció a la part frontal d'uns 50 cm d'alçada.

FFCR9: carbonera, la més occidental de tota la zona, a uns 65 m al nord-oest de l'FFCR8. Té una planta subcircular amb un diàmetre al voltant dels 6,4 m i un mur de contenció a la part frontal. Es troba enmig del bosc i té força vegetació per sobre.

FFCM10: camí d'uns 119 m que discorre en sentit NE-SE, a l'extrem oriental de la zona. Parteix del tancat FFTN11 i sembla que és el camí per accedir a les carboneres FFCR1 a 5.

FFTN11: tancat de forma aproximadament triangular i uns 500 m^2 de superfície, que es troba a l'extrem est de la zona, just delimitant el prat que hi ha davant de la Farga d'Andorra, a l'altra banda del riu. Segurament el seu ús és coetani a l'explotació de la farga.

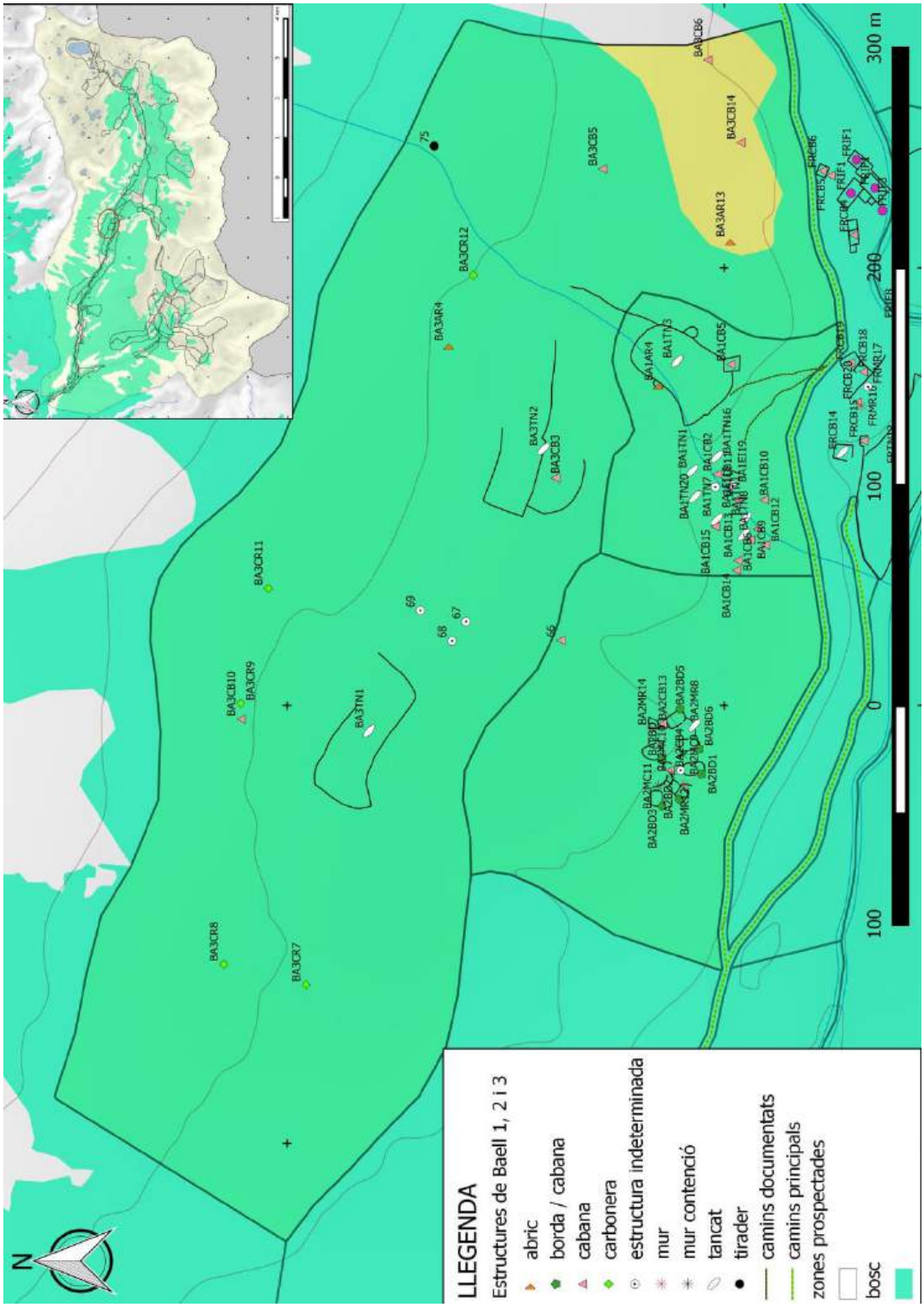

Figura 350: Localització de les estructures de Baell 1, 2 i 3. Font: PCA (2016).

5.11. BAELL

Es tracta sens dubte d'una de les zones de més interès degut a la peculiaritat i la quantitat de les estructures documentades. A efectes de planificar la prospecció, es va decidir dividir l'espai en tres àrees, identificades com a Baell 1, 2 i 3 (Baell 1 a 3), ja que es tractava d'una zona amb una superfície total d'11,83 ha (si bé l'espai més gran és el de Baell 3, amb 8,8 ha, seguit de Baell 2, amb gairebé 2 ha, i Baell 1, amb poc més d'1 ha), situada entre les cotes 1.989 i 2.027 i que, pel que havíem pogut veure a l'inventari d'ICOMOS-PCA, contenia una densitat elevada d'estructures. La zona queda ubicada en un espai relativament marginal, i limita a l'oest amb Carboneres de Ferrer, al sud amb la Farga i al nord i a l'est amb tartera i bosc.

Cal dir que es tracta de la primera zona que es va prospectar durant la campanya de 2013 i que encara acumulava uns gruixos de neu importants, de manera que es va optar per fer un pentinat molt superficial per tal de poder fer una primera avaluació i, en tot cas, dur a terme una prospecció més sistemàtica en un altre moment. Malauradament, la manca de temps durant la mateixa campanya i la següent, no va permetre tornar-hi per completar l'inventari, ja que, davant les dificultats per aconseguir una bona georeferenciació i el temps que podien comportar les tasques, es va preferir prioritzar altres zones. En qualsevol cas, cal recordar que l'inventari fet per ICOMOS-PCA ja havia fet una documentació prou sistemàtica de la zona, malgrat que la seva representació cartogràfica quedi un xic deficient, amb força errors en la georeferenciació de les estructures.

L'espai es configura com un petit replà elevat uns 15-30 m sobre el fons de vall, per on circula el camí, amb alguns prats, boscs i tarteres. Aparentment sembla que es podria tractar d'un espai de cortal però, en tot cas, no correspondria a la tipologia que hem vist anteriorment en els casos de Ràmio, Fontverd (darrera fase) o Entremesaigües. Sembla que estaríem parlant d'una realitat més semblant a la que hem definit com a fase 1 de Fontverd 1. Aquí, però, tenim el que podríem interpretar com a dos nuclis diferenciats (Baell 1 i Baell 2, aquest amb un nombre menor d'estructures), a uns 80 m de distància l'un de l'altre, i tot un seguit de prats i tancats a la part més elevada del replà (Baell 3), que podrien haver tingut una vocació exclusivament ramadera, o bé agropecuària, però que

no podem relacionar cronològicament amb aquests nuclis d'hàbitat de manera unívoca.

De fet, no podem ni tan sols assegurar que hi hagués una sincronia entre els dos nuclis d'hàbitat, si bé, ateses les característiques constructives i l'estat de conservació, proposem per a ambdós una cronologia entre els segles XIV i XVI o XVII (seguint la proposta de Fontverd 1). Així mateix, a la part perimetral dels prats que hi ha a Baell 3 hi tenim cinc carboneres i quatre estructures d'hàbitat més, que semblen correspondre a un altre moment d'ús. En definitiva, ens trobem amb un palimpsest com a Fontverd, amb un conjunt d'estructures que situem entre els segles XIV i XVII (els nuclis de Baell 1 i Baell 2), d'altres que situem ja entre els segles XVIII i XIX (les carboneres i segurament algunes de les cabanes de Baell 3) i d'altres de més difícil adscripció (altres cabanes i abrics o, fins i tot, els tres tancats, que es podrien situar en una forquilla molt àmplia entre els segles XIV i XIX).

Pel que fa al paisatge, tenim un entorn dominat per pinedes de pi negre (*Pinus uncinata*), acidòfiles i xeròfiles dels solells, que es combinen amb tarters, prats i matollars.

5.11.1. Baell 1 (BA1)

Aquesta zona, de poc més d'1 ha, entre les cotes 1.970 i 2.009, ocupa una situació aproximadament central dins de Baell. Limita a l'oest amb Baell 2, al nord i a l'est amb Baell 3 i al sud amb el riu Madriu (la Farga a l'altra banda).

Mentre que a Baell 2 l'inventari va poder ser força sistemàtic, en el cas de Baell 1 la meteorologia va dificultar molt aquesta tasca, com comentàvem més amunt. A banda d'aquest problema, cal afegir que es tracta d'un conjunt d'estructures força nombrós i que la zona és molt boscosa, fet que en dificulta encara més la geolocalització. Tot i això, hem decidit adaptar l'inventari d'ICOMOS-PCA per tal de poder representar aquestes estructures a la cartografia i les hem reanomenat seguint els criteris emprats en aquest treball. Cal tenir en compte, això sí, que l'error en la ubicació de cadascuna d'elles pot arribar a ser força important, tenint en compte les pitjors prestacions del GPS emprat en aquell moment. Sigui com

sigui, es fa molt recomanable dur a terme una tasca molt més exhaustiva de documentació d'aquest conjunt.

De les tres zones en què hem dividit Baell, aquesta és la que presenta el conjunt més complex pel que fa a nombre i tipologia d'estructures, que podem dividir en dos grups. D'una banda, tenim un conjunt principal amb un total de dinou estructures agrupades, i que en principi suposem sincròniques, que s'ubiquen a la part més occidental d'aquesta zona. Dins el conjunt podem destriar sis tancats (BA1TN1, BA1TN7, BA1TN8, BA1TN16, BA1TN17 i BA1TN20), dues estructures indeterminades (BA1CEI18 i 19) i nou cabanes (BA1CB2, BA1CB6 i BA1CB9 a 15), si bé alguna podria correspondre a un tancat. Totes elles estan disposades en un vessant dominat per una tartera, entre les cotes 1.992 i 1.999, i estan força cobertes per vegetació. Consisteix en un conjunt força orgànic, on les estructures s'adossen entre elles i en diversos casos comparteixen alguns dels murs que les delimiten.

L'estat de conservació no és gaire bo en conjunt, tot i que cal remarcar que algunes estructures arriben a conservar més d'1,5 m d'alçada en les seus paraments. Tot plegat fa la sensació que es podia tractar d'un cortal que cronològicament situaríem entre els segles XIV i XVI, o com a molt tard XVII, malgrat que, vist el gran nombre d'estructures, tampoc no podríem descartar que hagués estat un nucli d'hàbitat més estable (no pas temporal com els cortals), si bé aquesta opció sembla, *a priori*, menys versemblant.

A l'angle nord-est de la zona, i a tocar del conjunt anterior, tenim el segon conjunt d'estructures, disposades en un replà amb una inclinació vers el sud entre les cotes 2.000 i 2.009. Està conformat per un gran tancat de planta subel·líptica (BA1TN3), amb uns eixos de 47 x 35 m, un abric (BA1AR4) que s'adossa per l'exterior al mur nord-oest del tancat (cap a la meitat, aproximadament) i una cabana (BA1CB5) de planta rectangular adossada a l'angle sud-est del mateix tancat. El fet que aquest tancat tingui el mur perimetral en un estat de conservació sensiblement millor, tot i que dolent (com també la cabana i l'abric), que els tancats que trobem a Baell 3, posa sobre la taula la possibilitat que correspongui a un període posterior. Sí que sembla clar, en qualsevol cas, que les tres estructures són coetànies, si bé no podem afirmar que també ho siguin del conjunt d'estructures precedents també dins de Baell 1. De fet, ens inclinem

a pensar que és més possible que aquest petit conjunt sigui posterior al nucli d'estructures conformat per cabanes i tancats, vista la proximitat i el fet que hi hagi estructures d'hàbitat associades; és a dir, que podem proposar una cronologia entre els segles XV-XVII o potser fins i tot XVIII.

5.11.2. Baell 2 (BA2)

Aquesta zona limita a l'est amb Carboneres de Ferrer, al nord amb Baell 3, a l'oest amb Baell 1 i al sud amb el riu Madriu (a l'altra banda de la Farga). Té una superfície d'1,9 ha, amb les estructures ubicades entre les cotes 1.988 i 2.001, i està dominada per tartera i zona de bosc.

Ens trobem amb un conjunt similar al que hem vist a Baell 1, si bé en aquest cas el nombre d'estructures és menor. Tot i que tendeixen a l'agrupament, no hi trobem murs compartits i, en última instància, es tracta principalment d'estructures d'hàbitat, ja que amb prou feines podem identificar un o dos tancats.

Figura 351: Vista general de Baell 2 des del nord-est. Font: PCA (2013).

Figura 352: Vista general de Baell 2 des de l'oest. Font: PCA (2013).

Així, podem comptar fins a sis edificis de planta subrectangular (BA2BD1 a 3, BA2BD5 a 7), una cabana de menors dimensions i planta circular (BA2CB4), un recinte o cabana annex a una borda (BA2CB13) i dos possibles tancats conformats per sengles murs, un per un mur (BA2MR8) que s'adossa a un dels edificis (BA2BD5), i l'altre, més petit (BA2MR14), que també s'adossa a la BA2CB13. Cal destacar alguns edificis (com BA2BD2 i BA2BD7)

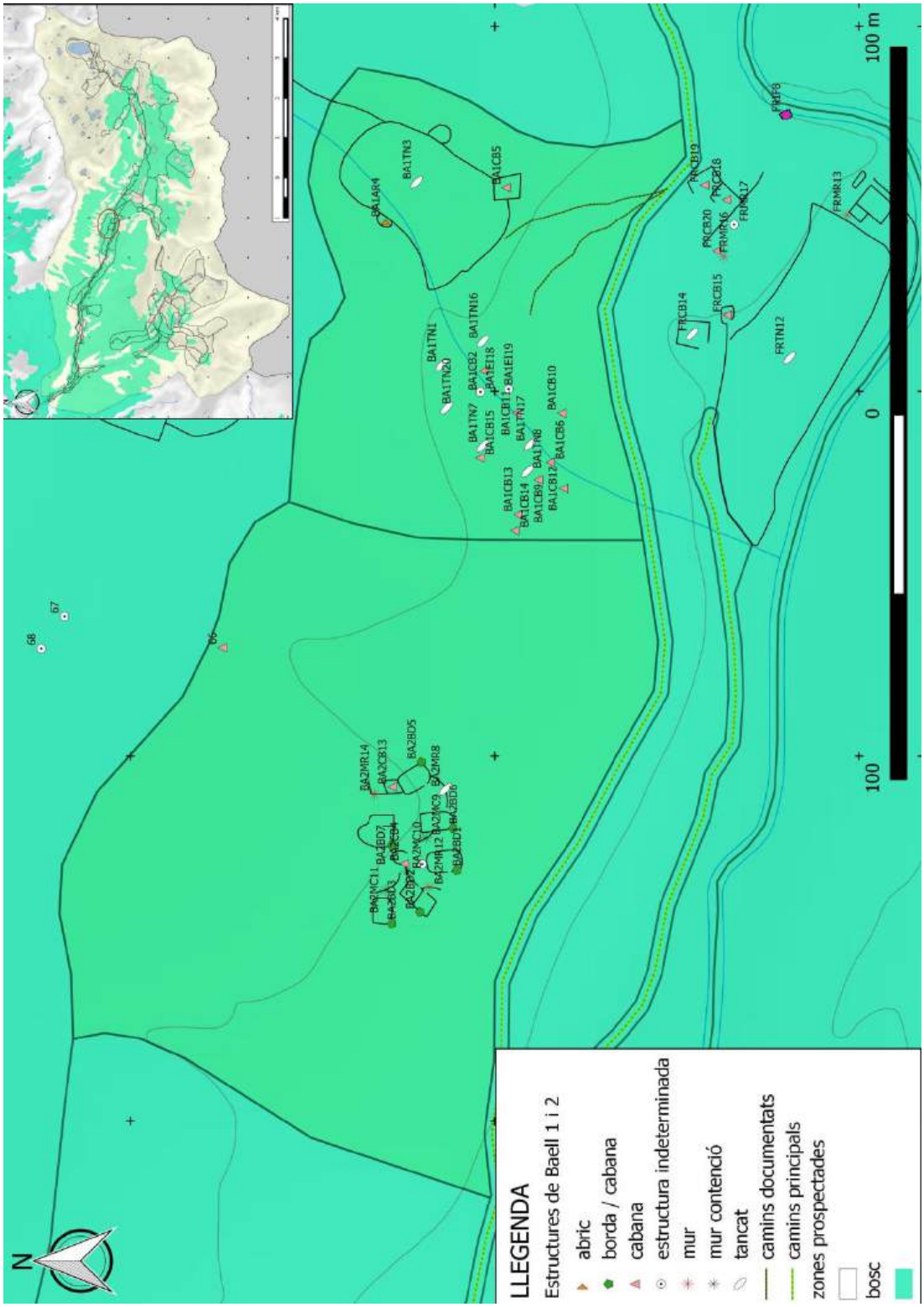

Figura 353: Localització de les estructures de Baell 1 i 2. Font: PCA (2016).

que tenen una compartimentació interna, o un cas on veiem una petita habitació annexa amb un tancat de molt petites dimensions (BA2BD5, amb la BA2CB13 i el mur BA2MR14). Com dèiem, el conjunt està agrupat i en certa mesura podem dir que dibuixa una plaça o espai central, si bé és molt irregular. La ubicació torna a ser en una tartera, encara que en aquest cas tenim un petit replà, amb no més de 13 m de desnivell. Com en el cas de Baell 1 o Fontverd, la presència de molta vegetació i enderroc va dificultar força la delimitació exacta de molts espais.

Tot i les evidents semblances amb les estructures de Baell 1 pel que fa a morfologia, sistema constructiu, estat de conservació (amb murs que assoleixen gairebé els 2 m d'alçada, tot i que l'estat és dolent en general) o tipologia general del conjunt, és cert que s'aprecia alguna diferència important, com ara la proporció entre cabanes i tancats (que en aquest cas, com a molt, es redueix a un únic cas), o la major regularitat del mòdul constructiu, l'absència de murs compartits i el menor nombre d'estructures a Baell 2. En aquest sentit, aquest conjunt resulta més similar a la fase 1 de FV1 que ja hem pogut veure anteriorment. Val a dir, però, que no sabem fins a quin punt aquestes diferències tenen a veure amb una factor cronològic, socioeconòmic o de funcionalitat. Sigui com sigui, mantenim la proposta cronològica entre els segles XIV-XVI o XVII, sense poder asseverar que hi hagi una sincronia amb el grup de Baell 1, o fins i tot amb els tancats de Baell 3 o el de Baell 1.

5.11.2.1. Estructures Baell 2 (BA2)

Figura 354: Vista general de la BA2BD1 des del sud. Font: PCA (2013).

BA2BD1: borda o cabana de planta rectangular i angles arrodonits amb unes dimensions de 9,15 x 6 m i una superfície d'uns 52 m^2, orientada en sentit nord-sud. Sembla probable que tingui una divisió interna i el seu accés es fa pel cantó oest. És la que ocupa una posició més meridional i es troba entre les bordes BA2BD2 i BA2BD6. El seu estat de conservació és força dolent.

BA2BD2: borda de planta rectangular amb uns eixos de 9,4 x 4,6 m i una superfície de 47,2 m^2, amb una orientació nord-est/sud-oest. Té una paret mitgera que divideix l'espai en dues cambres aproximadament quadrades i dos accessos diferenciats per a cada àmbit, tots dos a la banda est, on també hi ha un mur adossat per l'exterior, el BA2MR12. Es troba entre les bordes BA2BD1 i BA2BD3.

Figura 355: Vista de l'habitació meridional de la BA2BD2. Font: PCA (2013).

Figura 356: Vista de l'habitació septentrional de la BA2BD2. Font: PCA (2013).

Figura 357: Vista de la borda BA2BD3 des del sud-est. Font: PCA (2013).

Figura 358: Vista de la cabana BA2CB4 des del sud. Font: PCA (2013).

BA2BD3: petita borda rectangular a l'extrem nord-oest del conjunt, just al costat de la BA2BD2 i amb una orientació est-oest. Té uns eixos de 6,7 x 5,4 m i una superfície d'uns 36 m^2, i davant l'entrada, per la banda est, hi ha el mur de contenció BA2MC11.

BA2CB4: possible cabana de planta circular, parcialment enfonsada en el terreny per la banda nord i adossada a l'extrem oriental del mur de contenció BA2MC10. Ocupa una posició més o menys central dins el conjunt, i té uns 4,1 m de diàmetre, amb una superfície d'uns 11,5 m^2.

Figura 359: Vista de la meitat septentrional de la borda BA2BD5 des del sud. Font: PCA (2013).

BA2BD5: borda de planta aproximadament rectangular que es troba a l'extrem est del conjunt, al costat de les bordes BA2BD6 (al sud-oest) i BA2BD7 (al nord-est) del conjunt. Té unes dimensions de 8,30 x 5,65 m i una superfície d'uns 47,5 m^2, i té l'entrada al mur de ponent. Per la banda oest se li adossa el mur BA2MR8, de traçat curvilini (en sentit nord-est/oest) i 10,7 m de llargada, que forma un petit pati o espai obert entre aquesta borda i la BA2BD6. Al mur de tramuntana se li adossa també una petita cambra o cabana, la BA2CB13.

BA2BD6: borda més o menys rectangular, que es troba entre els bordes BA2BD1 (a l'oest), BA2BD5 (a l'est) i BA2BD7 (al nord). Els seus eixos màxims fan 7,7 x 4,2 m i la seva superfície és de 43,7 m^2. Al seu mur de tramuntana, per l'interior, hi ha una possible teiera, l'accés és a la banda est, i al mur oposat, en el seu tram septentrional i per la banda exterior, s'hi observa un mur de contenció, de 4,9 m de longitud (BA2MC9), sobre el qual recolza la borda i que sembla construït per salvar el desnivell.

Figura 360: Vista de la part nord de la borda BA2BD6 des del sud. Font: PCA (2013).

Figura 361: Vista de l'accés a la borda BA2BD6, amb la BA2BD5 al fons. Font: PCA (2013).

BA2BD7: borda de planta força irregular, amb dos espais, un de principal i més gran, de tendència rectangular amb capçalera absidal, i un altre de rectangular adossat a la banda est. Es troba al nord de la borda BA2BD6 i a l'oest de la

cabana BA2CB13. Té uns eixos màxims de 9,7 x 8,7 m i una superfície total de 70,3 m^2, i l'accés és al mur de tramuntana.

BA2MR8: mur d'uns 10,7 m de llargada que té un traçat arrodonit, va pel sud de l'espai de circulació que hi ha entre les bordes BA2BD5 i BA2BD6 i s'adossa a l'angle sud-oest de la primera. L'espai queda delimitat entre ambdues bordes i el mur (només resta obert per la banda nord), fa 6,7 x 6,1 m i queda definit com un tancat o pati.

BA2MR12: petit mur que té un traçat arrodonit, d'uns 5,2 m de llarg, que s'adossa al mur de llevant de la BA2BD2 i s'entrega per l'altre extrem a un gran bloc de granit, tot configurant un accés a un nivell inferior a l'espai sud de la mateixa borda.

Figura 362: Vista parcial de la BA2CB13 i el mur BA2MR14 des del sud. Font: PCA (2013).

BA2CB13: cabana o recinte de planta aproximadament quadrada, d'uns 4,4 m de costat i una superfície de 14,5 m^2. Està adossada al mur de tramuntana de la borda BA2BD5 i té un mur (BA2MR14) adossat per la banda nord que descriu un angle i delimita un espai obert d'unes dimensions pràcticament idèntiques. Podria tractar-se d'una dependència annexa que funcionés amb la BA2BD5.

BA2MR14: mur de 8,15 m que s'adossa al mur de tramuntana de la BA2CB13 tot descrivint un angle recte i delimitant un espai obert de 14,8 m^2. Sembla clara la seva utilització conjunta amb la BA2CB13 i potser també amb la BA2BD5.

5.11.3. Baell 3 (BA3)

Es tracta de la zona més gran de Baell, amb una extensió de 8,8 ha, malgrat que no és la que té més densitat d'estructures, que se situen entre les cotes 2.000 i 2.027. S'ubica al nord de Baell 1 i Baell 2, encara que també limita al sud amb Carboneres de Ferrer i el Madriu (a l'altra banda de la Farga), i limita per la resta de costats amb bosc i, sobretot, tarteres. L'espai està configurat per un petit altiplà amb pastures a la part central, que queda envoltat de bosc, mentre que a l'extrem més oriental tenim també una tartera on hi ha, també, algunes estructures.

En aquesta zona, la prospecció feta per ICOMOS havia donat catorze estructures, de tipologia i cronologia diferent. Seguint l'exemple de Baell 1, únicament ens hem limitat a reanomenar-les seguint el nou codi, i només en tres casos (BA3AR4, BA3AR13 i BA3CB14) en què es van localitzar les estructures durant el desplaçament, vam prendre nous punts de GPS per tal d'afinar més la georeferenciació.

Així, a la part central, on hi ha la zona de pastures entre les cotes 2.008 i 2.015, hi ha dues pletes o tancats (BA3TN1 i BA3TN2), de 64 x 30 m i 39 x 80 m, respectivament, un dels quals té una subdivisió interna (BA3TN2). Els seus límits són una mica difusos i l'estat de conservació és força precari, fins al punt que en determinats llocs el mur constitueix més aviat un mer amuntegament de pedres. Així mateix, associada al segon tancat tenim també una cabana (BA3CB3). En principi, tot apunta a una sincronia d'aquestes tres estructures, malgrat que no podem asseverar que siguin coetànies d'algun, o dels dos, conjunts de Baell 1 i Baell 2.

A la zona de bosc que encercla aquest primer conjunt pel nord i per l'oest, entre les cotes 2.021 i 2.030, tenim un nou grup d'estructures que, presumiblement, formarien part d'un mateix moment d'ocupació. Es tracta de cinc carboneres (BA3CR7 a 9 i BA3CR11 a 12), una cabana (BA3CB10) i un abric (BA3AR4). L'estat de conservació de totes les estructures no és gaire bo, i pel que fa a les carboneres totes presenten un mur de contenció en el cantó sud, tret d'una (BA3CR12). Val a dir que hem agrupat cronològicament la cabana i l'abric amb les carboneres, malgrat que aquesta atribució respon més aviat a una qüestió de

relació topogràfica, de manera que no es pot descartar que una o, fins i tot, totes dues estructures poguessin correspondre a un altre moment d'ocupació.

Pel que fa a la cronologia, creiem oportú relacionar aquestes carboneres amb el moment d'explotació de la farga, de manera que se situarien en un moment dins la forquilla compresa entre els anys 1732 i *ca*. 1836.

Finalment, al bosc i a la tartera de l'extrem oriental d'aquesta zona trobem el darrer conjunt d'estructures, entre les cotes 2.000 i 2.016. Es tracta de tres cabanes (BA3CB5, BA3CB6 i BA3CB14) i un abric (BA3AR13), que no podem correlacionar des del punt de vista cronològic, ni tampoc relacionar-les amb la resta d'estructures de Baell. L'abric i dues de les cabanes (BA3CB6 i BA3CB14) estan relativament agrupats a la part baixa de la tartera, entre 25 i 38 m de distància respecte del camí principal, mentre que la cabana restant es troba aïllada al mig del bosc, a uns 65 m al nord de la resta d'estructures. Pel que fa a l'estat de conservació, en tots els casos és força precari.

5.11.3.1. Estructures Baell 3 (BA3)

BA3TN1: pleta de planta molt irregular tancada per un mur de factura poc acurada i actualment molt enrunada. És el tancat més septentrional de tota la zona i té uns eixos de 36 x 47 m i una superfície de 1.453 m^2.

BA3TN2: tancat o pleta de planta força irregular, que té un mur divisori en sentit longitudinal i es troba entre els tancats BA3TN1 i BA1TN3. El mur perimetral resta molt desdibuixat per la banda de llevant, de manera que és difícil calcular-ne la superfície, que podria arribar als 2.500 m^2 i tenir uns eixos de 38 x 38 m.

BA3CB3: cabana de planta irregular, construïda amb murs de pedra seca, de la qual només es conserva la base. Es troba a l'interior del tancat BA3TN2 i té uns eixos de 4,6 x 5,8 m.

BA3AR4: raser constituït per tres parets de pedra seca que recolzen en sengles blocs de granit i que queda obert pel costat sud-est. Està situat a uns 40 m al nord-est del tancat BA3TN2 i té uns eixos de 4,2 x 4,8 m.

BA3CB5: cabana de forma trapezoïdal construïda amb murs de pedra seca disposats entre blocs de granit, a uns 80 m a l'est del tancat BA3TN2. Pel costat est té una continuació en un mur de grans blocs. Podria ser una cabana de carboners. Té uns eixos de 7,6 x 5,5 m.

BA3CB6: cabana constituïda per un gran bloc de granit en el qual recolzen per un costat una altra pedra i, per l'altre, un mur de pedra seca, i que queda oberta pel cantó est. Es troba a l'extrem oriental de la zona, a uns 40 m al nord-est de la BA3CB14, i ha estat reaprofitada com a afust de caçador. Té uns eixos de 4,5 x 5,1 m.

BA3CR7: carbonera de planta subcircular, amb un mur de contenció per la cara sud i sud-oest. Es troba a l'extrem occidental de la zona, a uns 35 m al sud de la BA3CR8, i té un diàmetre de 8 m.

BA3CR8: carbonera de planta subcircular, amb un mur de contenció i unes dimensions de 9,5 x 16 m. Es troba a l'extrem occidental de la zona, a uns 35 m al nord de la BA3CR7.

BA3CR9: carbonera de planta subcircular, amb un mur de contenció pel costat sud i que té adossada la cabana BA3CB10 per la banda oest.

BA3CB10: cabana de planta quadrangular, adossada per l'est a la carbonera BA3CR9.

BA3CR11: carbonera de planta subcircular, amb un mur de contenció pel cantó sud d'aquesta mateixa forma i unes dimensions de 9 x 14,5 m.

BA3CR12: carbonera de planta subcircular, de 4,5 x 5,3 m. No s'hi aprecia mur de contenció i, de fet, és reconeixible perquè un bloc caigut n'ha afectat una part i són visibles molts carbons.

BA3AR13: raser de petites dimensions i planta quadrangular, fet amb murs de pedra seca en forma de L, que pel costat nord-est recolza en un gran bloc erràtic, mentre que un altre bloc tanca el costat sud-est. Té uns eixos d'1,8 x 3,8 m i ha estat reaprofitat com a afust de caçador.

BA3CB14: petita cabana de planta subcircular, d'uns 2,2 m de diàmetre, al mig de la tartera.

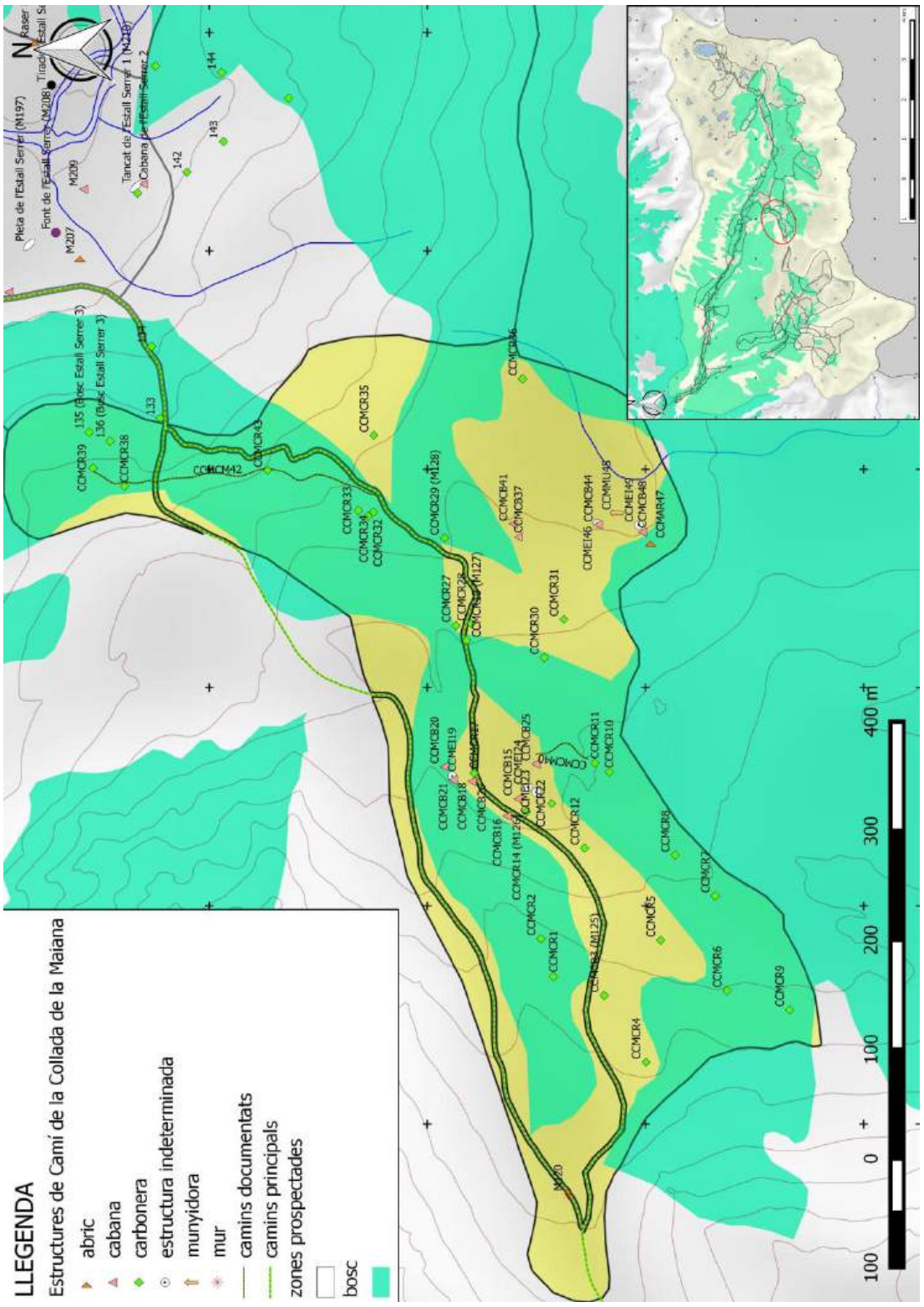

Figura 363: Localització de les estructures del Camí de la Collada de la Maiana. Font: PCA (2016).

5.12. CAMÍ DE LA COLLADA DE LA MAIANA (CCM)

Es tracta d'una zona relativament aïllada, un espai una mica marginal que s'estructura al voltant del camí que porta a la collada de la Maiana i dona accés a les valls de Perafita i Claror. La zona limita a l'est amb el Bosc de l'Estall Serrer i amb l'Estall Serrer 2, al nord principalment amb tartera i al sud i l'oest amb bosc. La seva superfície s'acosta a les 23,4 ha, i les estructures se situen entre les cotes 2.146 i 2.368, amb una alta densitat, malgrat que la prospecció de l'ICAC únicament en ressenyava cinc (concretament quatre carboneres i un mur), localitzades totes elles a tocar del camí principal.

La revisió d'aquesta zona, en canvi, va donar uns resultats força espectaculars, amb quaranta-nou estructures entre les quals onze cabanes (CCMCB15, CCMCB16, CCMCB18, CCMCB20, CCMCB21, CCMCB25, CCMCB26, CCMCB37, CCMCB41, CCMCB44 i CCMCB48), vint-i-nou carboneres (CCMCR1 a 14, CCMCR17, CCMCR22, CCMCR27 a 36, CCMCR38, CCMCR39 i CCMCR43), una munyidora (CCMMU45), un abric (CCMAR47), dos camins (CCMCM40 i CCMCM42) i cinc estructures indeterminades (CCMEI19, CCMEI23, CCMEI24, CCMEI46 i CCMEI49). Pel que fa a la distribució, les carboneres es reparteixen per tot l'espai, mentre que hi ha una gran concentració de cabanes o possibles cabanes a l'espai central de la zona, en el sector més septentrional, on la distància màxima entre les dues més allunyades (CCMCB20 i CCMCB25) és d'uns 85 m, i entremig hi ha fins a cinc cabanes més (CCMCB18, CCMCB21, CCMCB26, CCMCB15 i CCMCB16). Així mateix, trobem una associació significativa de tres estructures que conformen un orri a l'extrem sud-est (CCMCB44, CCMEI46 i CCMMU45), que fins i tot podria constar de tres estructures més (CCMCB48, CCMEI49 i CCMAR47) que estan molt a prop. Un altre cas d'associació podria ser el de la cabana CCMCB25 i les dues estructures sense determinar CCMEI23 i CCMEI24, que estan uns 25 m a l'oest, ja que totes tres comparteixen el fet de ser estructures excavades en el substrat; qui sap si fins i tot podrien consistir en tres cabanes.

A priori sembla que podem atribuir totes les carboneres a un mateix moment cronològic, que ens situaria, com hem vist fins ara, a l'època de vigència de la Farga del Madriu, entre 1732 i 1836 (sempre amb les reserves que alguna d'elles pogués ser anterior). Aquesta mateixa cronologia es podria assignar als camins

que hem documentat i que, de fet, conduïen a algunes de les zones en què es troben les carboneres més marginals, i també, de ben segur, a alguna de les cabanes documentades.

Ara bé, el nombre elevat de cabanes sí que sembla descartar una coetaneïtat de totes elles dins d'aquest mateix horitzó cronològic. Cal esmentar que, en algun cas, es pot apreciar una superposició d'estructures (aparentment hi ha una estructura anterior, CCMCB20, per sota de la CCMCB18), que d'entrada ja és indicativa de moments d'ocupació diferents, i algun altre en què la tipologia constructiva s'allunya força de la majoria. Seria el cas, per exemple, de la CCMCB18, amb una planta rectangular i un nivell de conservació superior a la resta; o també el cas de la CCMCB15 que, contràriament, consisteix en una depressió força marcada en el terreny amb un mur perimetral gairebé imperceptible i que més aviat sembla correspondre a una ocupació força més antiga (durant l'antiguitat o la prehistòria) a partir de la comparació amb casos d'altres contrades. Malgrat això, no podem atribuir amb fiabilitat cap d'aquestes cabanes al moment de les carboneres.

Un altre cas seria el de la CCMCB44, que està associada a una munyidora, la CCMMU45, i la CCMEI46, que en conjunt formarien un orri, tal com hem comentat, que en principi situaríem dins una àmplia forquilla entre els segles XVII i inicis del XIX. Podria ser, fins i tot, que les estructures CCMAR47 (un abric), CCMCB48 (una cabana) i CCMEI49 (una estructura sense definir) formessin part també d'aquest mateix conjunt.

Pel que fa a la conservació, gairebé totes les estructures presenten un estat dolent o relativament dolent. A més, hem de tenir en compte que és un espai en el qual es concentren moltes estructures i que una gran majoria són molt a prop del camí; de fet, fins i tot dues carboneres estan tallades pel camí (CCMCR12 i CCMCR22), i cinc més estan afectades per cursos d'aigua intermitents (CCMCR7, CCMCR2, CCMCR31, CCMCR32 i CCMCR39). En aquest sentit, és interessant destacar que una bona part de les carboneres han perdut parts del mur frontal d'amargenament i que moltes de les cabanes tenen un estat molt precari pel que fa a la integritat dels seus murs. És per tot plegat que s'ha considerat aquesta zona com a de Risc Patrimonial.

El paisatge dominant resulta d'un mosaic força variat conformat per pinedes de pi negre (*Pinus uncinata*), acidòfiles i mesòfiles dels solells i dels obacs distribuïdes al llarg d'una franja entre els dos camins, que en alguns punts (com a l'extrem més septentrional o a la part central) es combinen amb abarset (*Rhododendron ferrugineum*), i que deixen espais al llarg de la zona meridional per a prats de pèl caní (*Nardus stricta*) i *Bellardiochola variegata*. Resseguint el límit nord trobem la part baixa de la tartera, que constreny la zona per aquesta banda, i també trobem herbassars megafòrbics de l'estatge subalpí a l'extrem nord-est i gespets (prats de *Festuca eskia*, i eventualment de *F. gautieri*) a l'extrem occidental.

5.12.1. Estructures Camí Collada de la Maiana (CCM)

CCMCR1: carbonera de grans dimensions i planta ovalada, de 15 x 12,5 m, molt arrasada i amb una important dispersió de carbó. No hi ha cap evidència de mur d'amargenament. Està situada al costat del camí GRP.

Figura 364: Vista de la carbonera CCMCR1 des del nord-est. Font: PCA (2014).

Figura 365: Vista de la carbonera CCMCR2 des del sud-oest. Font: PCA (2014).

CCMCR2: carbonera de grans dimensions i planta subcircular, amb uns eixos de 10,6 x 9,3 m, a uns 30 m a l'est de la CCMCR1. Al costat sud es conserven les restes d'una filada de pedres que seria el mur de contenció de la carbonera. En el mateix extrem es dibuixa una línia de pedres que podria correspondre a una estructura no determinable associada a la carbonera o anterior.

CCMCR3: carbonera de petites dimensions i planta subcircular, al sud del GRP i a uns 45 m al sud de la CCMCR1. Tot i la dificultat per establir-ne el perímetre, es pot comptar un diàmetre aproximat de 5 m.

Fig.: Vista de la carbonera CCMCR3 des de l'est. Font: PCA (2014).

Fig.: Vista de la carbonera CCMCR4 des de l'est. Font: PCA (2014).

Figura 366: Vista de la carbonera CCMCR5 des del nord-oest. Font: PCA (2014).

Figura 367: Vista de la carbonera CCMCR6 des del sud. Font: PCA (2014).

CCMCR4: carbonera de mitjanes dimensions i planta ovalada, situada al sud del GPR i a uns 70 m al sud-oest de la CCMCR3. Conserva una part del marge d'amargenament, si bé molt deteriorat (de fet, només algunes pedres). S'observa la presència de carbons a la part central de l'estructura. Té uns eixos de 8,6 x 4,25 m.

CCMCR5: carbonera que no conserva el mur de contenció frontal, de dimensions molt grans i planta ovalada, que es troba uns 100 m a l'est de la CCMCR4 i al sud del camí. Té unes dimensions de 17,5 x 13,5 m.

CCMCR6: carbonera de planta subcircular que només conserva algunes pedres del mur de contenció frontal. Té unes dimensions de 13,7 x 9 m i es troba uns 70 m al sud-oest de la CCMCR5.

CCMCR7: carbonera de grans dimensions i planta semicircular, amb el costat rectilini definit per un marge que es conserva pràcticament intacte, excepte en la part central, on s'han perdut algunes pedres. Hi ha una forta presència de carbons, fins i tot per davant del mur de contenció, arrossegats per l'aigua. Es troba a uns 85 m a l'est de la CCMCR6.

Figura 368: Vista de la carbonera CCMCR7 des del nord-est. Font: PCA (2014).

Figura 369: Vista de la carbonera CCMCR8 des de l'oest. Font: PCA (2014).

CCMCR8: carbonera de mitjanes dimensions, a uns 45 m a l'est de la CCMCR7. No es veuen carbons en superfície donada la intensa vegetació. Conserva un mur d'amargenament frontal amb un dels extrems arrodonits, que defineix una planta molt probablement ovalada, amb uns eixos al voltant de 6,7 x 5,4 m.

CCMCR9: carbonera situada al costat d'una zona d'allau. És la que es troba més al sud de tota la zona, a uns 55 m al sud de la CCMCR6, i no s'hi observa cap mur de contenció, sigui perquè s'ha perdut o perquè mai hi va ser. A la plataforma hi ha força rocs provinents d'allaus. Té una planta ovalada i unes dimensions de 7,8 x 10,6 m.

Figura 370: Vista de la carbonera CCMCR9 des del sud-oest. Font: PCA (2014).

Figura 371: Vista de la carbonera CCMCR10 des del nord-oest. Font: PCA (2014).

CCMCR10: carbonera de mitjanes dimensions i planta probablement quadrangular, tot i que només conserva un possible angle, que es troba a uns 95 m al nord-est de la CCMCR8. La plataforma recolza en un marge molt amagat entre la vegetació. Els límits de la carbonera són força difusos, donada l'escassa presència de carbons en superfície, però té uns eixos mínims de 5 x 4,5 m. El camí GRP hi passa a tocar.

CCMCR11: carbonera de grans dimensions i planta ovalada, bastida aprofitant grans nuclis de granit procedents de la tartera adjacent. Es troba a uns 15 m al nord-est de la CCMCR10, seguint el camí GRP. Té unes mides de 10,3 x 7,9 m.

Figura 372: Vista de la carbonera CCMCR11 des del sud-est. Font: PCA (2014).

Figura 373: Vista de la carbonera CCMCR12 des del nord-oest. Font: PCA (2014).

CCMCR12: carbonera que queda tallada pel GRP i que està força erosionada per aquest motiu. S'hi observen restes del mur de contenció i es troba a uns 75 m a l'oest de la CMCCR11. Té planta ovalada i unes dimensions de 12 x 6,3 m.

CCMCR13: carbonera al costat de les carboneres CCMCR27 i CCMCR28. S'intueix el mur de contenció frontal, d'una sola filada. Té planta ovalada i unes dimensions de 4,9 x 7,6 m. És probable que es correspongui amb la carbonera M127 detectada per l'ICAC.

CCMCR14: carbonera de grans dimensions i planta semicircular, a uns 15 m al sud-oest de la cabana CCMCB15. Es conserva el marge (una filada) a la part frontal i hi ha carbons fàcilment visibles en superfície. La planta és ovalada i té unes dimensions de 12 x 7 m. Probablement correspon a la carbonera M126 detectada per l'ICAC.

Figura 374: Vista de la carbonera CCMCR14 des de l'est. Font: PCA (2014).

Figura 375: Vista de la possible cabana CCMCB15 des del nord-est. Font: PCA (2014).

CCMCB15: possible cabana de planta quadrangular que està situada al centre del planell que hi ha cap a la meitat de la zona i a uns 16 m al sud-est de la cabana CCMCB16. Està definida per tres talussos bastant amples (80-100 cm), on s'intueixen les restes dels murs. L'estructura s'adossa al pendent natural. Té unes dimensions de 6,3 x 5,2 m.

CCMCB16: possible cabana de planta rectangular que conserva un segment dels murs bastit a sobre d'un gran bloc de granit. Tot i que és força difícil establir-ne la planta, sembla definir-se una estructura amb unes mides de 3,5 x 2,3 m. Es troba a uns 16 m al nord-oest de la cabana CCMCB15.

CCMCR17: carbonera molt a prop del GRP, a uns 6 m al sud-est de la cabana CCMCB26 i a uns 45 m de la cabana CCMCB16. Conserva el mur de contenció a la part frontal, té planta ovalada i unes dimensions de 10,7 x 11,8 m.

Figura 376: Vista de la cabana CCMCB16 des del sud-est. Font: PCA (2014).

Figura 377: Vista de la carbonera CCMCR17 des de l'est. Font: PCA (2014).

CCMCB18: cabana o abric que aprofita un bloc natural, al peu de la tartera i a uns escassos 10 m de la CCMCB20 o la CCMEI19. El mur està fet amb blocs de mida gran i mitjana i conserva dues fileres (50 cm aproximadament). No obstant, es dibuixa una possible cabana anterior, la CCMCB21, formada per dues línies de mur que formen un angle recte orientat cap al sud-oest. Té unes dimensions de 2,7 x 2,2 m.

Figura 378: Vista de la cabana CCMCB18 des del sud-est, amb la CCMCB21 en primer pla per sota. Font: PCA (2014).

Figura 379: Vista de l'estructura CCMEI19 des del nord-est. Font: PCA (2014).

CCMEI19: estructura de planta quadrangular i petites dimensions, feta amb blocs grans i mitjans. Es tracta d'una possible estructura de combustió o fogar, amb unes dimensions d'1,2 x 0,7 m.

CCMCB20: cabana de planta rectangular, al peu de la tartera, al costat de les estructures CCMCB18 i CCMEI19, orientada en sentit nord-sud. Un fragment del mur està força enderrocat i les seves dimensions són de 7,4 x 5,2 m.

Figura 380: Vista de la cabana CCMCB20 des del sud-est. Font: PCA (2014).

Figura 381: Vista de la cabana CCMCB21 des del NO. Font: PCA (2014).

CCMCB21: cabana d'una fase anterior a la CCMCB18, els murs de la qual es poden veure amb dificultat per sota d'aquesta estructura. La seva planta seria pràcticament quadrangular, d'uns 4,3 m de costat.

CCMCR22: carbonera de grans dimensions i planta circular, tallada pel mig pel GRP, raó per la qual està força malmesa, a uns 45 m al nord-est de la CCMCR12 i uns 20 m al sud de la CCMCR14. No té marge aparent, però es pot apreciar la presència de carbons en superfície. Té una planta ovalada i unes mides de 12,5 x 9,8 m.

Figura 382: Vista de la carbonera CCMCR22 des de l'oest. Font: PCA (2014).

Figura 383: Vista de l'estructura CCMEI23 des de l'est, amb la carbonera CCMCR14 al fons. Font: PCA (2014).

CCMEI23: clot de planta rectangular, d'uns 4,7 x 3,2 m, situat al planell que hi ha al centre de la zona, on hi ha diverses estructures, i a uns 7 m al sud-oest de la CCMEI24. Podria ser una rasa per obtenir terra per a les carboneres properes, o bé, vista la proximitat amb la CCMCB25, una cabana enfonsada.

CCMEI24: clot rectangular molt similar a la CCMEI23, lleugerament més gran, de 5,8 x 5,3 m. És a uns 13 m al sud-est de la cabana CCMCB15 i uns 7 m al nord-oest de la CCMEI23. Com en el cas de la CCMEI23, podria ser una rasa per obtenir terra per a les carboneres veïnes, o bé, vista la proximitat amb la CCMCB25, una cabana enfonsada.

Figura 384: Vista de l'estructura CCMEI24 des de l'est. Font: PCA (2014).

Figura 385: Vista de la cabana CCMCR25 des del sud-est. Font: PCA (2014).

CCMCB25: estructura de planta circular, possiblement una cabana petita bastida amb pedres de petites i mitjanes dimensions, 24 m a l'est de la CCMEI23. Es troba en un estat de conservació molt precari. No és possible calcular el gruix dels murs, tot i que sembla oscil·lar entre 0,9 m i 1 m. Està construïda sobre un petit promontori del terreny i fa 2,85 m de diàmetre aproximat.

CCMCB26: petita cabana o abric que aprofita un bloc erràtic del tarter. Tot i que estan molt arrasats, s'intueix el perímetre dels murs, que dibuixen una planta pràcticament quadrada, amb uns 1,8 m de costat. Es troba a uns 7 m a l'oest de la carbonera CCMCR17.

Figura 386: Vista de la cabana CCMCB26 des de l'est. Font: PCA (2014).

Figura 387: Vista de la carbonera CCMCR27 des de l'oest. Font: PCA (2014).

CCMCR27: carbonera força agrupada amb les CCMCR30 i CCMCR28, que conserva part del seu mur de contenció a la part frontal. Té unes dimensions de 7,2 x 5 m i una planta ovalada. A dos metres en direcció sud-oest neix una font d'aigua.

CCMCR28: carbonera molt a prop de les carboneres CCMCR30 i CCMCR27. Té una planta ovalada i uns eixos màxims de 8,5 x 7,9 m, i no s'hi aprecia mur de contenció, tot i que hi ha diverses pedres escampades a la part baixa que podrien correspondre al seu desmunt.

Figura 388: Vista de la carbonera CCMCR28 des del nord-est. Font: PCA (2014).

Figura 389: Vista de la carbonera CCMCR29 des de l'oest. Font: PCA (2014).

CCMCR29: carbonera de grans dimensions i planta ovalada, amb restes d'un marge molt enderrocat a la part frontal, a mig camí entre les carboneres CCMCR27 i CCMCR28 i les CCMCR32 i CCMCR34. S'aprecia la presència de carbons en abundància, fins i tot al talús on recolza. La part central del marge

està enderrocada com a conseqüència dels efectes de l'aigua. Té unes mides de 12,2 x 7,4 m. Segurament correspon a la carbonera M128 documentada per l'ICAC.

CCMCR30: carbonera a uns 70 m al sud de la CCMCR13 i a uns 35 a l'oest de la CCMCR31. Té una planta ovalada amb unes dimensions de 4,9 x 7,6 m. Sembla que té un mur de contenció frontal, tot i que molt descohesionat i cobert de vegetació.

CCMCR31: carbonera de grans dimensions, molt erosionada per la caiguda d'aigua del rierol que li queda al costat, a uns 35 m al sud-est de la CCMCR30. Tota la part central del marge ha caigut, amb la consegüent pèrdua del material de farciment. Hi ha abundància de carbons dispersos al voltant. La planta és ovalada i té uns eixos de 10,6 x 6 m.

Figura 390: Vista de la carbonera CCMCR30 des del sud-est. Font: PCA (2014).

Figura 391: Vista de la carbonera CCMCR31 des de l'est. Font: PCA (2014).

CCMCR32: carbonera molt a prop de la CCMCR33, que conserva el mur de contenció, d'1,2 m d'alçada i entre quatre i cinc filades. Està erosionada pels dos

Figura 392: Vista de la carbonera CCMCR33 des de l'oest. Font: PCA (2014).

Figura 393: Vista de la carbonera CCMCR32 des de l'oest. Font: PCA (2014).

extrems pel rierol que neix de la font que brolla al costat de la CCMCR27. Té planta subcircular i unes mesures de 10,2 x 12,3 m.

CCMCR33: carbonera de mitjanes dimensions al costat del camí GRP, a uns 10 m al nord-est de la CCMCR32, al mig del bosc. Té una planta ovalada, sense mur de contenció i amb uns eixos de 10,4 x 3,8 m. Hi ha presència elevada de carbons en superfície.

CCMCR34: carbonera de mitjanes dimensions amb un petit marge bastit amb pedres de petites dimensions, uns 5 m al sud de la CCMCR32 i molt a prop del camí CCMCM42. Hi ha una presència abundant de carbons en superfície i té unes mides de 7,6 x 5,4 m.

Figura 394: Vista de la carbonera CCMCR34 des de l'oest. Font: PCA (2014).

Figura 395: Vista de la carbonera CCMCR35 des del sud. Font: PCA (2014).

CCMCR35: carbonera a uns 70 m a l'est de les CCMCR32 i CCMCR34, a l'altra banda del GRP, en una zona molt boscada. Sembla que conserva el mur de contenció en els seus extrems, encara que queda molt cobert per la vegetació i la terra. Té unes dimensions de 15,3 x 7,4 m.

CCMCR36: carbonera que està situada al costat del riu i d'una cabana de caçadors moderna, a uns 130 m a l'est de la cabana CCMCB41. Té un petit mur de contenció a la part frontal, que en el seu punt central sembla haver-se perdut. Té unes dimensions de 15,2 x 16,3 m.

Figura 396: Vista de la carbonera CCMCR36 des del sud. Font: PCA (2014).

Figura 397: Vista de la cabana CCMCB37 des del sud-est. Font: PCA (2014).

CCMCB37: cabana molt derruïda que aprofita dos blocs naturals. Presenta un nivell d'enderroc important, que en dificulta la interpretació; tot i així, té un angle recte al costat nord. Es troba a uns 10 m al sud-oest de la CCMCB41 i té uns eixos màxims de 3,8 x 3 m.

CCMCR38: carbonera de petites dimensions i planta probablement circular al peu de la tartera, a l'extrem nord de la zona, a uns escassos 25 m al sud-oest de la CCMCR39 i a tocar de l'extrem final del CCMCM42. No té mur d'amargenament, però sí presència de carbons en superfície, i fa uns 6,6 m de diàmetre. Està molt amagada entre la vegetació baixa.

Figura 398: Vista de la carbonera CCMCR38 des del sud. Font: PCA (2014).

Figura 399: Vista de la carbonera CCMCR39 des del sud-oest. Font: PCA (2014).

CCMCR39: carbonera de planta circular definida per un espai obert al bosc, amb uns 6,6 m de diàmetre aproximat. Es troba a uns 25 m de la CCMCR38. Actualment, està afectada per un curs d'aigua que deu correspondre al desglaç. S'aprecien alguns carbons, però no restes de mur d'amargenament.

CCMCM40: camí de 55 m en sentit nord-sud i de traçat sinuós, que comunica el planell on es troba la CCMCB25, entre altres estructures, i les carboneres CCMCR11 i CCMCR10.

CCMCB41: cabana a uns 10 m al nord-est de la CCMCB37. Conserva un mur amb set o vuit filades que, tot i estar molt deteriorat, encara té una alçada aproximada d'un metre. Presenta un possible accés al costat sud-est (70 cm) i té uns eixos màxims de 3,5 x 2 m.

Figura 400: Vista de la cabana CCMCB41 des del sud-est. Font: PCA (2014).

Figura 401: Vista de la carbonera CCMCR43 des del sud. Font: PCA (2014).

CCMCM42: camí d'uns 276 m de llargada, en sentit sud-nord, que parteix del GRP a l'altura de les carboneres CCMCR32 i CCMCR34 i arriba fins a les CCMCR38 i CCMCR39.

CCMCR43: carbonera molt desfeta, afectada per un torrent d'aigua. Ha perdut la seva fesomia original i s'aprecien multitud de carbons i pedres al vessant on es troba. Està tallada pel camí CCMCM42 i té una planta ovalada i unes mides de 6,4 x 4,2 m.

CCMCB44: cabana que forma part d'un orri situat a l'extrem sud-est de la zona. La seva planta és quadrada i els murs han conservat entre 1 i 1,20 m d'alçada, amb una amplada d'uns 80 cm, formats per blocs mitjans i grans i de doble parament. Té un possible accés pel nord-est (70 cm) i unes dimensions de 2,40 x 3,20 m.

Figura 402: Vista de la cabana CCMCB44 des del nord-est. Font: PCA (2014).

Figura 403: Vista de la munyidora CCMMU45 des del nord-oest. Font: PCA (2014).

Figura 404: Vista del conjunt de la cabana CCMCB44 i la munyidora CCMMU45 des del sud. Font: PCA (2014).

Figura 405: Vista del conjunt de la cabana CCMCB44 i la munyidora CCMMU45 des del sud-est. Font: PCA (2014).

CCMMU45: munyidora enganxada a la CCMCB44 pel costat oest. A la part sud està molt enrunada, només hi ha unes filades molt reblertes, mentre que la banda oposada conserva un parament format per tres i quatre filades de pedres (40-50 cm d'alçada). Té un possible accés al centre pel seu costat oest i a la mateixa alçada hi ha un mur adossat al mur de la CCMCB44, que es pot interpretar com un pas comptador. Pel que fa a les dimensions, arriba a tenir una amplada màxima de 2,4 m i una mínima d'1 m, mentre que l'amplada dels extrems ronda els 2 m. La llargada total de la munyidora és de 32,9 m; el tram nord, on està

més ben conservada, fa 10,6 m, la part central (accés) fa 1,7 m, i l'extrem sud en fa 20,6.

Figura 406: Vista de la CCMEI46 i, darrere, la cabana CCMCB44 des de l'est. Font: PCA (2014).

CCMEI46: estructura de planta quadrada, situada al costat de la porta de la cabana CCMCB44 i de funcionalitat desconeguda. Té unes mesures d'1,2 m de costat.

Figura 407: Vista de l'abric CCMAR47 des de l'est. Font: PCA (2014).

CCMAR47: petit abric de planta semicircular amb el costat rectilini enderrocat cap a l'interior, construït amb pedres de petites i mitjanes dimensions. És just al costat de la CCMCB48, a uns 10 m al sud-oest. Té unes dimensions d'1,6 x 1,2 m, amb una amplada mitjana del mur de 0,7 m.

CCMCB48: possible cabana de planta rectangular molt enderrocada, entre l'abric CCMAR47 i l'estructura CCMEI49. Els murs gairebé no s'intueixen entre les pedres de l'enderroc, molt compactat, amb una amplada mitjana de 0,7 m. Tot i que actualment té unes dimensions d'1,8 x 0,8 m, possiblement l'espai d'hàbitat continuava fins a una amplada de 3,2 m. Per tant, la cabana podia haver estat molt més ampla.

Figura 408: Vista de la possible cabana CCMCB48 des del nord-est. Font: PCA (2014).

Figura 409: Vista de l'estructura CCMEI49 des del sud-oest. Font: PCA (2014).

CCMEI49: estructura indeterminable definida per una acumulació irregular de pedres, a uns 7 m al sud-oest de la CCMCB48. S'intueix un possible petit mur. Les seves dimensions són de 4,40 x 5 m, mentre que el mur té una longitud d'1,9 m.

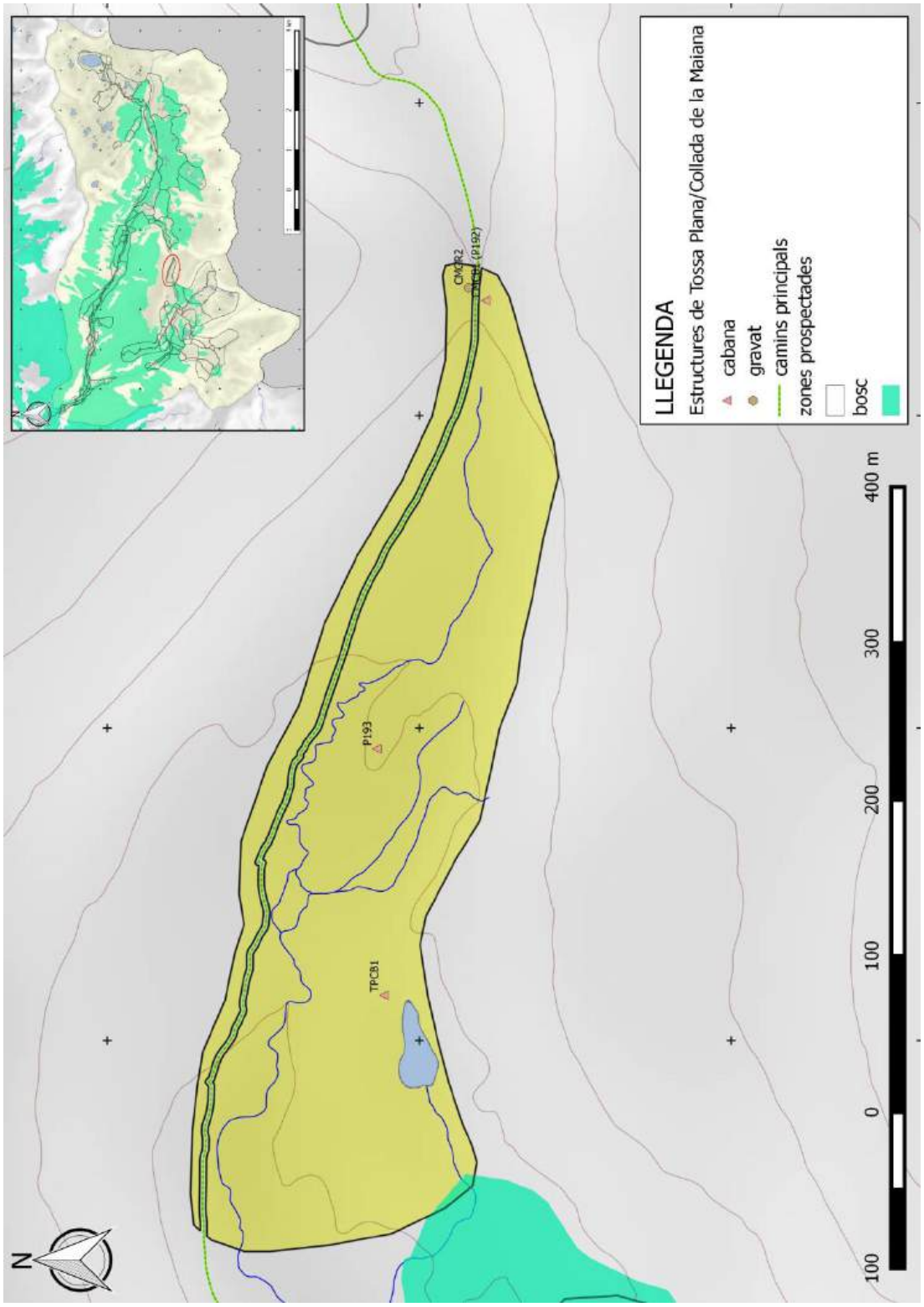

Figura 410: Localització de les estructures de Tossa Plana/Collada de la Maiana. Font: PCA (2016).

5.13. TOSSA PLANA I COLLADA DE LA MAIANA (TP i CM)

Es tracta d'una zona força àmplia que queda aïllada i, per tant, sense contacte amb cap altra de les estudiades, entre les cotes 2.388 i 2.425. L'àrea definida és lleugerament superior a les 7,6 ha i s'estén des de la collada de la Maiana en direcció oest resseguint el camí que mena cap al fons de vall de Perafita i té com a límit sud la part baixa de la Tossa Plana.

Figura 411: Vista de la cabana TPCB1 amb la collada de la Maiana al fons. Font: PCA (2014).

Dins aquest ampli espai únicament trobem tres vestigis de l'ocupació humana. D'una banda, a l'extrem més oriental, a la dreta del camí (GRP) i a poc menys de 15 m al sud-oest, hi ha un gran bloc de granit amb una creu gravada (CMCG2), i a l'altre costat del camí tenim una cabana (CMCB1) que ja havia estat documentada per l'ICAC (P192). D'altra banda, a gairebé 450 m més a l'oest (pràcticament a l'altre extrem de la zona definida) ens trobem amb una segona cabana (TPCB1), situada al peu d'una petita tartera i que també podria correspondre a una cabana que havia estat documentada per l'ICAC (P193), tot i que la distància entre les dues localitzacions supera els 150 m.

L'estat de conservació de les dues cabanes és relativament dolent i, *a priori*, no podem proposar una datació per a cap d'elles, com tampoc per al gravat, que podria ser simplement una fita territorial.

Pel que fa al paisatge dominant, la zona central està ocupada principalment per una mollera de *Carex fusca*, que està encerclada pel nord per matollars prostrats d'herba pedrera (*Loiseleuria procumbens*), i pel sud per prats de pèl caní (*Nardus stricta*), tots ells acidòfils i propis d'indrets ventosos i freds d'alta muntanya. A l'extrem occidental, aquests dos hàbitats es combinen amb gespets (*Festuca eskia*), mentre que al terç més oriental (just a continuació de la mollera) trobem un prat de *Festuca airoides*.

5.13.1. Estructures Tossa Plana i Collada de la Maiana (TP i CM)

Figura 412: Vista de la cabana CMCB1 des del nord-est. Font: PCA (2014).

CMCB1: cabana situada al coll de la Maiana, al costat del camí de la Collada de la Maiana, de planta rectangular i amb uns eixos d'1,7 x 2,30 m. Conserva la porta, que està situada a l'est. Els murs són de doble parament, i conserven entre cinc i sis filades (60-80 cm d'alçada). Correspon a la cabana P192 documentada per l'ICAC.

CMGR2: creu gravada en un bloc de pedra que està situat al coll, a uns 10 m al nord-est de la CMCB1. El bloc té unes mides de 119 x 40 x 28 cm, mentre que la creu fa 16 cm (braç orientat en sentit est-oest) x 17 cm (braç orientat en sentit nord-sud).

Figura 413: Vista del gravat CMGR2 des del sud-oest. Font: PCA (2014).

TPCB1: petita cabana de planta quadrangular, amb unes dimensions de 3,9 x 4,1 m, ubicada al capdamunt d'una petita cresta, controlant l'esplanada per la qual transcorre el GRP i que es dirigeix al coll de la Maiana, a gairebé 300 m de la CMCB1. Construïda amb pedres de petites i mitjanes dimensions, està pràcticament tota enderrocada. No s'hi veu cap accés. El gruix dels murs és força irregular, però oscil·la entre els 70 i els 80 cm. Podria correspondre a la P193 de l'ICAC, tot i que hi ha més de 150 m de distància entre ambdues localitzacions.

Figura 414: Vista de la cabana TPCB1 des de l'oest. Font: PCA (2014).

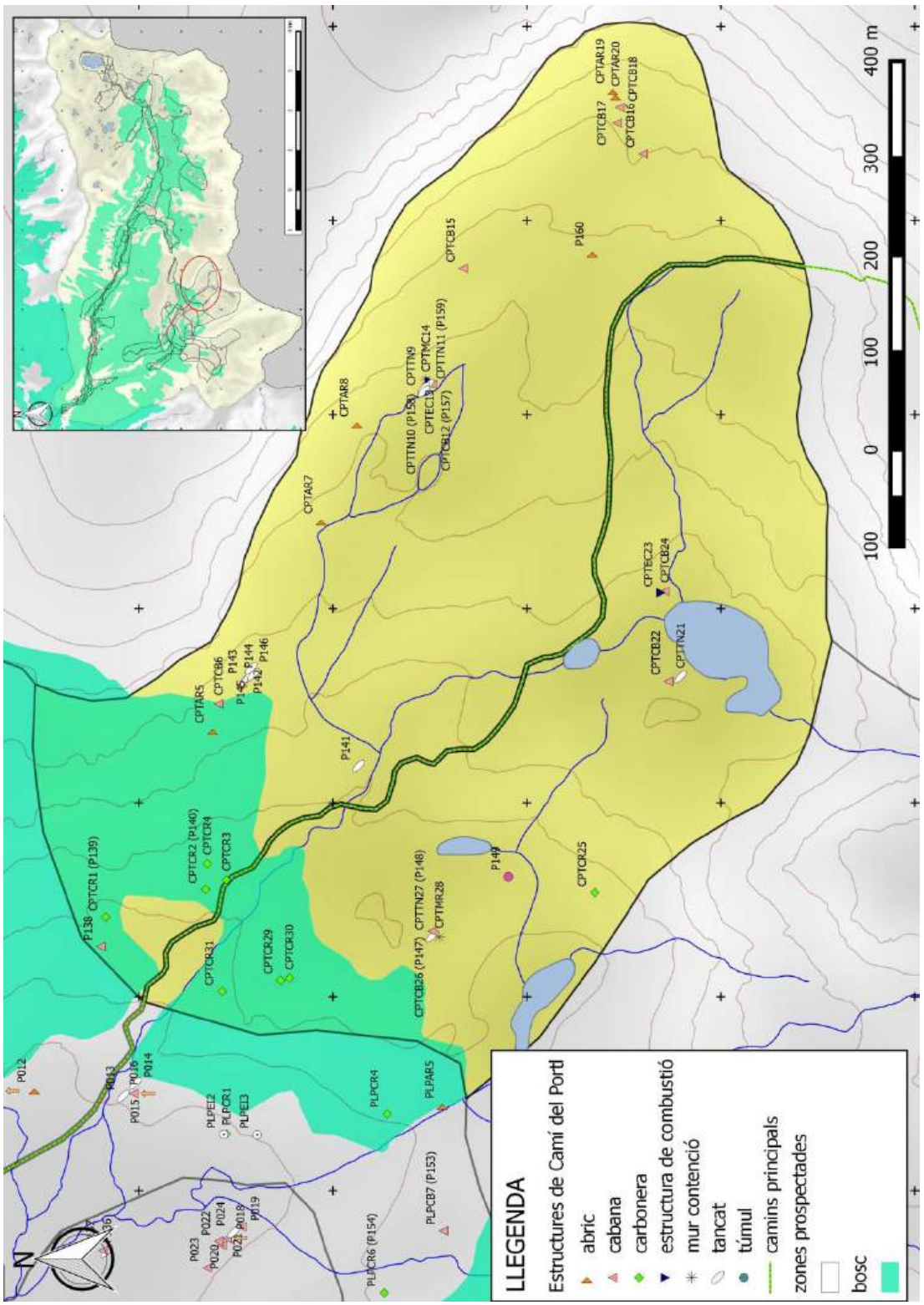

Figura 415: Localització de les estructures del Camí del Port. Font: PCA (2016).

5.14. CAMÍ DEL PORT (CPT)

Aquesta zona queda circumscrita a la capçalera nord-est del circ que enfila el Camí del Port (GR11-10) en el seu traçat cap al port de Perafita, tot just abans que comenci el fort desnivell, en l'àrea al voltant de l'estany més septentrional de Perafita. Es tracta d'una zona de 53,6 ha, que limita al nord i al nord-oest amb la zona de Planells de Perafita, a l'oest amb Clots del Port i a l'est i al sud amb la carena que delimita el circ.

Pel que fa al paisatge, el marge nord i est, al peu del vessant, està conformat per una tartera, mentre que la part central està, majoritàriament, dominada per prats de pèl caní (*Nardus stricta*) que, a la part meridional, estan limitats per una mollera de *Carex fusca* que, a la vegada, té al sud un abarsetar (*Rhododendron ferrugineum*). A l'extrem oriental, a la part més baixa de la zona, hi ha un paisatge de pineda de pi negre (*Pinus uncinata*), que a migdia es combina amb abarset.

En la seva prospecció d'aquesta zona, l'ICAC va documentar fins a quinze estructures que, tret de tres casos, van ser localitzades en la nova campanya. En els casos en què hem vist clara l'assimilació, hem substituït l'antiga localització per la nova, amb l'excepció d'algun cas on no quedava gaire clar que pogués tractar-se amb seguretat de la mateixa estructura (cas de la carbonera CPTCR25 i la P149).

Les estructures documentades se situen a les zones marginals, majoritàriament als límits de la mollera, bé a la zona de tartera o al seu peu, o ja a la zona de bosc. En total hi ha trenta-una estructures documentades: nou cabanes (CPTCB6, CPTCB12, CPTCB15 a 18, CPTCB22, CPTCB24 i CPTCB26), vuit carboneres (CPTCR1 a 4, CPTCR25 i CPTCR29 a 31), cinc tancats (CPTTN9 a 11, CPTTN21 i CPTTN27), cinc abrics (CPTAR5, CPTAR7 a 8 i CPTAR19 a 20), dues estructures de combustió (CPTEC13 i CPTEC23) i dos murs de contenció (CPTMC14 i CPTMC28).

Pel que fa a la distribució, podem distingir sis agrupacions significatives i una estructura força aïllada. D'una banda tenim un primer grup al nord de la zona, a la part més baixa (entre 2.300 i 2.318 m), compost per set carboneres (CPTCR1 a 4 i CPTCR29 a 31) de dimensions considerables i que ocupen aquest espai dominat per la pineda. Una de les carboneres, la CPTCR1, podria correspondre

a una de ja documentada per l'ICAC (P139), que també va localitzar una cabana uns 40 m més a l'oest i que vam veure en la prospecció, però que no la hi vam integrar.

Força a prop d'aquest primer grup, 163 m més a l'est, a la zona de límit entre la pineda i els prats i entre les cotes 2.360 i 2.375, tenim el segon grup, conformat per dues úniques estructures, un abric (CPTAR5) i una cabana (CPTCB6). Uns 30 m més al sud-est d'aquest petit conjunt, al peu de la tartera i davant d'un petit replà, l'ICAC va documentar una agrupació formada per quatre tancats i un abric (P143 a 146 i P142) que, tot i veure'ls (de fet es poden intuir a la fotografia aèria de 2012), tampoc els vam relocalitzar.

En tercer lloc, seguint en sentit est i a poc més de 210 m, a la zona de tartera i a una altitud compresa entre 2.396 i 2.446 m, davant d'una zona oberta de pastura, ens trobem amb una agrupació amb un nucli principal format per tres tancats (CPTTN9 a 11), el mur de contenció (CPTMC14), una estructura de combustió (CPTEC13) i una cabana (CPTCB12), al voltant dels quals es documenten dos abrics (CPTAR7 i 8), a 176 i 75 m al nord, respectivament, i una cabana (CPTCB15), 119 m al sud. Tret d'aquestes tres estructures perifèriques, amb les quals resulta difícil establir una relació, tot apunta que la resta podrien ser coetànies.

Uns 210 m més a l'est, ja a l'extrem oriental i a una altitud entre 2.485 i 2.502 m, ens trobem amb la quarta agrupació, més petita que l'anterior, amb només cinc estructures: tres cabanes (CPTCB16 a 18) i dos abrics (CPTAR19 i 20). Tret de la cabana CPTCB16, la resta són al peu de la tartera, tot just davant d'un replà on hi ha l'altra cabana. Hem d'esmentar que, segons la cartografia de l'ICAC, hi ha un abric (P160), situat uns 115 m al nord-oest del CPTCB16, que nosaltres no vam identificar. Podria ser que fos aquesta mateixa estructura.

Girant cap a l'oest i a una cota inferior, entre 2.370 i 2.377 m, a l'angle sud-oest de l'àrea definida i a gairebé 450 m del grup anterior, a la riba nord d'un dels llacs de Perafita, tenim la cinquena agrupació, amb una cabana i una estructura de combustió (CPTCB24 i CPTEC23), i, uns 90 m a l'oest, una altra cabana i un tancat (CPTCB22 i CPTTN21).

Seguint pendent avall en direcció nord-oest i a uns 230 m, es documenta una carbonera aïllada, a 2.321 m d'altitud, que no sembla tenir relació amb cap altra estructura del seu voltant, en un punt on hi ha una taca de bosc. Encara més al nord, a poc més de 160 m, i a 2.318 m, tenim la darrera agrupació d'estructures, que en aquest cas correspon a una cabana (CPTCB26), un tancat (CPTTN27) i un mur de contenció (CPTMC28). Molt possiblement la cabana i el tancat corresponen a dues estructures documentades per l'ICAC en aquesta mateixa zona (P147 i P148, respectivament).

L'estat de conservació de totes les estructures és força precari i no podem aventurar una cronologia acurada sense una intervenció prèvia, si bé les estructures de combustió, que consisteixen en simples fogars, podrien ser relativament modernes, i les carboneres segurament corresponen al període comprès entre 1732 i 1836.

5.14.1. Estructures Camí del Port (CPT)

CPTCR1: carbonera, la més septentrional de la zona, de grans dimensions i planta ovalada, d'uns 10,5 x 8 m, amb un marge de contenció de 0,8 m d'alçada (quatre filades), que té dues seccions caigudes. Presència de carbons en superfície. Possiblement correspon a la P139 de l'ICAC.

Figura 416: Vista de la carbonera CPTCR1 des de l'oest. Font: PCA (2014).

Figura 417: Vista de la carbonera CPTCR2 des del sud-oest. Font: PCA (2014).

CPTCR2: carbonera de grans dimensions i planta ovalada, que conserva gairebé complet el marge de contenció fins a una alçada de 0,84 m (unes cinc filades), bastit amb pedres de mitjanes dimensions. Presència de carbons en superfície i

eixos de 12,5 x 7 m. Es troba a uns 100 m al sud-est de la CPTCR1 i segurament correspon a la P140 de l'ICAC.

CPTCR3: carbonera a uns 20 m al sud-est de la CPTCR2, de planta ovalada, bastida sobre un marge molt enderrocat. Tot i això, la part conservada fa 1,3 m d'alçada, construïda amb pedres mitjanes. Aprofita l'afloament geològic rocós per recolzar-hi la banda oriental. S'observen carbons en superfície i té unes mides de 7,1 x 4,6 m.

Figura 418: Vista de la carbonera CPTCR3 des de l'oest. Font: PCA (2014).

Figura 419: Vista de la carbonera CPTCR4 des del nord-oest. Font: PCA (2014).

CPTCR4: carbonera de grans dimensions i probablement planta ovalada, molt erosionada, possiblement perquè la travessa un curs d'aigua. El que probablement va ser el seu marge està totalment caigut i no se'n pot definir clarament el traçat original. Té unes mides de 6,5 x 7,4 m i es troba a uns 25 m a l'est de la CPTCR2.

CPTAR5: petit abric en mig d'un caos granític, a uns 22 m a l'oest de la cabana CPTCB6. Per bastir-lo van buidar l'espai de pedres, que van dipositar a l'accés i al seu voltant. No hi ha evidència de foc ni de materials a l'interior, i per les seves reduïdes mides (90 x 110 cm) sembla més un amagatall o un espai per emmagatzemar.

CPTCB6: possible cabana al peu de la mateixa morrena on es troba el CPTAR5, a uns 22 m a l'est. Es tracta d'una estructura de planta ovalada/rectangular molt

enderrocada, de la qual només és fàcilment identificable un segment de l'aparell mural. Està bastida amb pedres de petites i mitjanes dimensions. Fa 2,6 x 2,5 m.

Figura 420: Vista de l'abric CPTAR5 des del sud-oest. Font: PCA (2014).

Figura 421: Vista de la cabana CPTCB6 des del nord. Font: PCA (2014).

CPTAR7: petit abric a la morrena granítica bastit sota un gran bloc de granit horitzontal, a uns 105 m al nord-oest del CPTAR8. Va ser buidat antròpicament per habilitar-hi un espai útil. Presència de carbons a l'interior. A la banda nord-oest de l'interior es va construir un petit mur. Fa 2,5 x 1,5 m.

Figura 422: Vista de l'abric CPTAR7 des del sud-oest. Font: PCA (2014).

Figura 423: Vista de la cabana CPTAR8 des del sud. Font: PCA (2014).

CPTAR8: petit abric al mig de la morrena, a uns 105 m l'est del CPTAR7. Un bloc de grans dimensions (amb una inclinació de 45º) ha servit per habilitar un petit espai que ha estat reomplert amb petits nuclis per generar una superfície plana i, fins i tot, s'ha construït una petita terrassa amb marge per fer més horitzontal l'espai. Mides d'1,3 x 1,5 m, amb una fondària d'1,4 m.

CPTTN9: tancat situat a uns 75 m al sud-est del CPTAR8 i a uns escassos 4 m a l'oest del CPTTN10, que està molt enderrocat. De fet, el perímetre del mur només es pot deduir per algunes pedres aparentment alineades. Mides de 5 x 3 m.

Figura 424: Vista general dels tancats CPTTN9 a 11 des del nord-oest. Font: PCA (2014).

Figura 425: Vista del tancat CPTTN9 des del nord. Font: PCA (2014).

Figura 426: Vista del tancat CPTTN10 des de l'oest. Font: PCA (2014).

Figura 427: Vista del tancat CPTTN10 des del nord-est. Font: PCA (2014).

CPTTN10: tancat molt enderrocat, situat a uns 4 m a l'est del CPTTN9. Té una planta força irregular, amb unes dimensions màximes de 6,3 x 2 m i una alçada màxima conservada dels murs d'1,1 m. Possiblement correspon al tancat P158 de l'ICAC.

CPTTN11: tancat molt enderrocat, a uns 5 m al sud-est del CPTTN10, amb una planta irregular i uns eixos màxims de 4,4 x 6 m. El parament dels murs està molt enderrocat, tot i que arriba a assolir 0,95 m d'alçada. Possiblement correspon al tancat P159 de l'ICAC.

Figura 428: Vista del tancat CPTTN11 des de l'oest. Font: PCA (2014).

Figura 429: Vista de la cabana CPTCB12 des del nord. Font: PCA (2014).

CPTCB12: cabana de petites dimensions i planta ovalada, d'uns 2,3 x 1,6 m. Sembla que encara conserva l'accés, encarat cap a la banda sud, a uns 2 m al sud del CPTTN11. L'estructura està pràcticament enderrocada, tot i que conserva alguns segments de mur de fins a quatre filades (0,8 m d'alçada).

CPTEC13: estructura de combustió que es troba a uns escassos 3 m a l'est de la CPTCB12, de planta circular i uns 95 cm de diàmetre. Està delimitada per un seguit de pedres que, aparentment, no semblen alterades tèrmicament.

Figura 430: Vista zenital del fogar CPTEC13. Font: PCA (2014).

Figura 431: Vista del mur CPTMR14 des de l'oest. Font: PCA (2014).

CPTMR14: mur a l'est de la CPTEC13, al peu de l'inici del vessant de la morrena. Al mig de la construcció, de 0,9 m d'alçada màxima conservada, es pot observar una lleu inflexió al parament. Té una llargada màxima de 10,2 m, i podria tenir la funció d'acabar de delimitar l'espai que forma tot el conjunt (CPTTN9 a 11, CPTCB12 i CPTEC13).

CPTCB15: petita cabana aïllada a uns 120 m al sud-est de la CPTCB12, al mig de la morrena, de planta rectangular i unes dimensions de 2,3 x 1,4 m. Està construïda al lateral d'un bloc de granit, al damunt del qual hi ha una petita acumulació de pedres per marcar-ne l'emplaçament. Està construïda amb pedres de grans dimensions.

Figura 432: Vista de la cabana CPTCB15 des de l'oest. Font: PCA (2014).

Figura 433: Vista de la cabana CPTCB16 des de l'oest. Font: PCA (2014).

CPTCB16: petita cabana de planta trapezial, amb uns eixos màxims de 3,4 x 1,6 m, construïda al capdamunt d'una lleu cresta a continuació de la morrena. Està molt enderrocada i només conserva restes de mur (una filada) a l'extrem nord-est i al costat est de l'estructura. Es troba a uns 40 m al sud-oest de la CPTCB17.

CPTCB17: petita cabana de planta semicircular, amb uns eixos de 2,5 x 1,4 m, construïda al peu de la morrena aprofitant un gran bloc de granit i un altre de mitjà. El parament només arriba als 80 cm d'alçada a la part més ben

Figura 434: Vista de la cabana CPTCB17 des del sud. Font: PCA (2014).

Figura 435: Vista de la cabana CPTCB18 des del sud-oest. Font: PCA (2014).

conservada. La resta no passa de dues o tres filades i uns 30 cm. És a uns 15 m a l'oest de la CPTCB18.

CPTCB18: petita cabana de planta irregular, d'uns 2,2 x 2,1 m, construïda aprofitant dos grans blocs de granit al peu de la morrena, a uns 12 m a l'est de la CPTCB17. A la banda oest conserva un segment de mur amb dues cares i 1 m d'alçada màxima, la part més visible de l'estructura.

CPTAR19: petit abric o cava sota un enorme bloc de quars granític. Es tracta d'un forat molt gran, aparentment sense cap evidència clarament antròpica, però que sembla practicat de manera artificial. Es troba a menys de 10 m de la CPTCB18 i al costat oposat del CPTAR20, que també es va habilitat sota el mateix bloc. Té una fondària d'uns 2,4 m i una amplada d'1,7 m. No sembla destinat a hàbitat, sinó més aviat a amagatall o espai d'emmagatzematge.

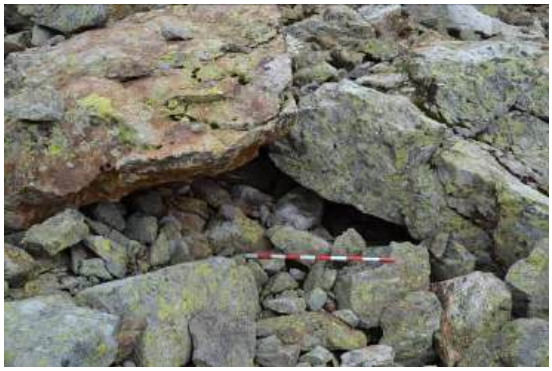

Figura 436: Vista de l'abric CPTAR19 des del nord-est. Font: PCA (2014).

Figura 437: Vista de l'abric CPTAR20 des de l'oest. Font: PCA (2014).

CPTAR20: petit abric al costat oposat del CPTAR19, sota el mateix bloc de quars granític que va servir per bastir-lo. En aquest cas, està orientat cap a l'oest (el CPTAR19 mira cap al nord-est). Com en el cas del CPTAR19, sembla buidat artificialment. Fa 1,8 m de fondària i 1,6 d'amplada. No sembla destinat a hàbitat, sinó més aviat com a amagatall o espai d'emmagatzematge.

CPTTN21: possible tancat de grans dimensions, amb uns eixos màxims de 17 x 18 m, el segment mural més gran del qual recolza sobre un gran bloc de granit. Probablement s'estenia fins a definir un espai tancat, malgrat que ara queda parcialment obert. Està construït amb pedres de mitjanes dimensions. Es troba a menys de 10 m al sud de la CPTCB22, a la riba nord-oest d'un petit llac.

Figura 438: Vista del tancat CPTTN21 des de l'est. Font: PCA (2014).

Figura 439: Vista de la cabana CPTCB22 des del nord-est. Font: PCA (2014).

CPTCB22: cabana de petites dimensions, 3,8 x 2,8 m, i planta rectangular, construïda amb pedres de petites i mitjanes dimensions. A la seva banda sud-oest, un dels murs recolza sobre un bloc erràtic de granit de grans dimensions. Els murs conserven una alçada màxima de 50 cm. Probablement està relacionada amb el tancat CPTTN21, que és a menys de 10 m al sud.

CPTEC23: possible fogar de planta circular, d'1,30 m de diàmetre, delimitat amb pedres de petites dimensions, que és a menys de 4 m al nord de la CPTCB24.

Figura 440: Vista zenital de l'estructura CPTEC23. Font: PCA (2014).

Figura 441: Vista de la cabana CPTCB24 des de l'est. Font: PCA (2014).

CPTCB24: petita cabana de planta rectangular al mig de la pleta, amb uns eixos de 2,7 x 1,9 m. Només conserva una filada dels murs, que a més estan molt desfigurats, encara que permeten veure la planta. Està associada a la CPTEC2, que és a menys de 4 m al nord, i es troba a la riba nord-est d'un petit llac, on també hi ha les estructures CPTTN21 i CPTCB22, amb les quals podria formar un únic conjunt.

CPTCR25: carbonera de grans dimensions i planta semicircular orientada cap a l'oest, que està aïllada, a uns 230 m al nord-oest de la CPTCB22. Conserva un marge de contenció de fins a quatre filades (60 cm), construït amb pedres mitjanes. A la seva banda nord, una part del marge ha caigut cap al vessant. Hi ha presència de carbons en superfície i té unes dimensions de 10,10 x 7,1 m. És possible que correspongui a la P149 de l'ICAC (tot i que està geolocalitzada uns 90 m més al nord-est).

Figura 442: Vista de la carbonera CPTCR25. Font: PCA (2014).

Figura 443: Vista de la cabana CPTCB26 des del nord. Font: PCA (2014).

CPTCB26: cabana de petites dimensions i planta quadrada, d'1,5 m de costat, que està molt enrunada i que aprofita un bloc de granit mitjà com a mur de fons. Sembla conservar un accés que dona al tancat CPTTN27, que hi està annexat.

CPTTN27: tancat de planta circular i petites dimensions que només conserva una filada del parament. Està annexat a la cabana 26 i té uns eixos màxims de 3,4 x 2 m. Té un accés a la banda sud-oest, que fa 1,1 m d'amplada.

CPTMR28: possible mur que només conserva una filada i està molt reblert per terra i herba. Es troba a uns 3 m a l'est del tancat CPTTN27 i té una llargada d'uns 3,2 m. És probable que formés part d'algun tancat o d'alguna altra estructura.

Figura 444: Vista del tancat CPTTN27 des del sud-est. Font: PCA (2014).

Figura 445: Vista del mur CPTMR28 des del sud-est. Font: PCA (2014).

CPTCR29: carbonera de petites dimensions i planta subcircular, sense mur d'amargenament, i amb uns eixos màxims de 8,5 x 6,2 m. Es troba en una clariana al mig del bosc i per la banda est està en contacte amb la carbonera CPTCR30. S'observen carbons en superfície.

Figura 446: Vista de la carbonera CPTCR29 des de l'est. Font: PCA (2014).

Figura 447: Vista de la carbonera CPTCR30 en primer pla, i la CPTCR29 al fons, des del sud-est. Font: PCA (2014).

CPTCR30: carbonera de petites dimensions i planta subcircular que, per la banda oest, està en contacte amb la carbonera CPTCR25. Tampoc té marge frontal de contenció. Té unes dimensions inferiors de 4,6 x 4,3 m. S'observen carbons en superfície.

CPTCR31: carbonera de grans dimensions i planta ovalada orientada cap al nord-est. Conserva restes del mur d'amargenament, amb unes tres filades. Presència de carbons en superfície. Es troba a uns 60 m al nord de la CPTCR29 i té unes mides de 11,3 x 8,6 m.

Figura 448: Vista de la carbonera CPTCR31 des del sud-est. Font: PCA (2014).

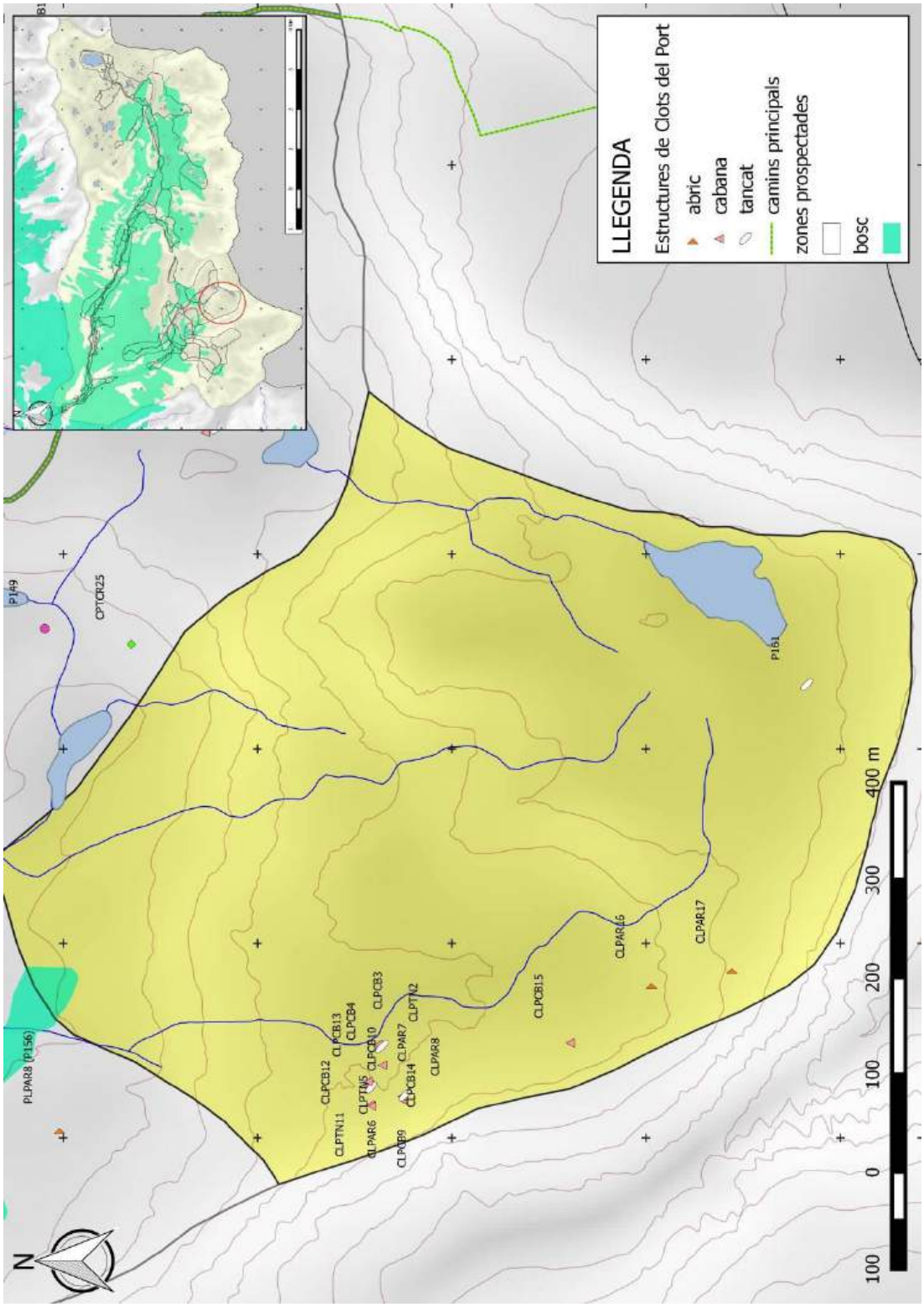

Figura 449: Localització de les estructures de Clots del Port. Font: PCA (2016).

5.15. CLOTS DEL PORT (CLP)

Es tracta de la part sud-occidental del circ de Clots del Port, que queda limitat pel sud per la carena, per l'oest per la Serra Mitjana, per l'est per la zona precedent del Camí del Port i pel nord per les zones de Planells de Perafita i Camí de l'Estany de la Nou. La zona en qüestió es troba entre les cotes 2.294 i 2.504 i té una superfície lleugerament superior a les 47,4 ha, malgrat que presenta un nombre relativament reduït d'estructures que, a més, es concentra de manera pràcticament lineal al llarg del límit sud-oest.

En total hi ha documentades setze estructures: vuit cabanes (CLPCB1, CLPCB3 a 4, CLPCB9 a 10 i CLPCB12 a 14), tres tancats (CLPTN2, CLPTN5 i CLPTN11), tres possibles caves (CLPCV6 a 8) i dos abrics (CLPAR2 a 3).

Pel que fa a la seva distribució, es poden distingir dues agrupacions, la primera de les quals concentra la major part de les estructures i té tres nuclis diferenciats. En primer lloc tenim un nucli, entre les cotes 2.400 i 2.408, amb cinc cabanes (CLPCB9 a 10 i CLPCB12 a 14) i un tancat (CLPTN11). A uns 32 m al sud tenim el segon nucli, entre les cotes 2.409 i 2.416, conformat per un tancat (CLPTN5) al voltant del qual hi ha les tres possibles caves o abrics de reduïdes dimensions (CLPCV6 a 8). A l'est d'aquests dos subgrups, a 22 i 37 m, respectivament, trobem el tercer grup, ubicat entre les cotes 2.400 i 2.405, més dispers que els anteriors i compost per dues cabanes (CLPCB3 a 4) i un tancat (CLPTN2) entre elles. Tot i que els tres nuclis estan molt a prop i se situen en un petit replà arrecerat al peu de la tartera, no podem establir si són sincrònics o si responen a ocupacions en moments cronològics diferenciats. Sigui com sigui, no podem atorgar una cronologia concreta en cap dels casos, encara que en principi suposem que són anteriors al segle XVIII.

La dispersió del segon grup encara és més exagerada. Es troba a més de 175 m al sud del grup anterior i entre les cotes 2.423 i 2.458. En primer lloc ens trobem amb una cabana (CLPCB15); 83 m més al sud tenim un abric (CLPAR16), i 83 m encara més al sud tenim el segon abric (CLPAR17). Val a dir que l'ICAC va localitzar un tancat a l'extrem sud d'aquesta zona (P161), que nosaltres no hem pogut veure. Pel que fa a la cronologia, ens trobem com en la primera agrupació, sense poder dir si es tracta d'estructures coetànies i aventurant un *terminus post quem* del segle XVIII.

Figura 450: Vista general de l'espai on es concentra la majoria d'estructures de CLP. Font: PCA (2014).

L'estat de conservació general és dolent, amb les estructures força desdibuixades en alguns casos. Pel que fa al paisatge, és un mosaic molt similar al que es podia veure a la zona del Camí del Port, amb pinedes de pi negre (*Pinus uncinata*) amb abarset (*Rhododendron ferrugineum*) al nord, la part més baixa (on tenim les tres primeres estructures documentades per l'ICAC), que en prendre més cota es transformen en prats de pèl caní (*Nardus stricta*) o de *Bellardiochloa variegata*, i a continuació donen pas a un ampli espai dominat per l'abarset. A la meitat més meridional (a més altitud), tenim un espai que torna a estar dominat per prats de pèl caní, que envolten per l'est una petita mollera de *Carex fusca* que, per l'oest, queda delimitada per prats de gespet (*Festuca eskia*, i eventualment *F. gautieri*), just on hi ha el primer conjunt d'estructures de què parlàvem, mentre que pel sud, on tenim el segon grup d'estructures, tornem a tenir un espai dominat per abarset que es combina, més al sud, amb el peu de les cingleres del circ (on hi ha l'estructura documentada per l'ICAC).

5.15.1. Estructures Clots del Port (CLP)

CLPTN2: petit tancat de planta circular situat al peu d'un tarter. Conserva un fragment de mur de fins a quatre filades, amb 1 m d'alçat conservat, construït sobre alguns nuclis granítics de gran volum a la banda nord. Té unes dimensions de 2,9 x 3,7 m, i té la cabana CLPCB3 annexada per la banda nord.

Figura 451: Vista del tancat CLPTN2 des de l'est. Font: PCA (2014).

Figura 452: Vista de la cabana CLPCB3 des de l'oest. Font: PCA (2014).

CLPCB3: petita cabana de planta semicircular, que s'annexa pel nord al tancat CLPTN2. Només conserva una filada de mur i té unes dimensions d'1,6 x 13 m.

CLPCB4: cabana de planta rectangular, construïda amb blocs mitjans i petits, situada al peu d'un tarter i a uns 18 m a l'oest del tancat CLPTN2. Podria estar en relació amb el CLPTN5, malgrat que aquest tancat està a uns 35 m al sud-oest. Conserva un alçat de murs de 0,9 m, i té unes dimensions de 2,8 x 1,9 m.

CLPTN5: tancat de grans dimensions, definit per un ampli espai delimitat per grans blocs granítics naturals, entre els quals hi ha petits trams de murs per tancar espais. Sembla que està en relació amb els abrics CLPAR6 a 8. Té unes dimensions de 35,8 x 25,3 m.

Figura 453: Vista zenital de la cabana CLPCB4. Font: PCA (2014).

Figura 454: Vista del tancat CLPTN5 des del sud-oest. Font: PCA (2014).

CLPAR6: petit abric que aprofita un gran bloc granític del tarter, al nord del tancat CLPTN5. Presenta un petit mur de tancament i té unes dimensions d'1,4 x 1,3 m. Possiblement es tracta d'una cava.

CLPAR7: petit abric que se situa just a l'altre costat del mateix bloc granític on hi ha l'abric CLPAR6. Té unes dimensions de 2,4 m de profunditat, 1,7 m d'amplada a l'accés i 1,1 m d'alçada. Possiblement també es tracta d'una cava.

Figura 455: Vista de l'abric CLPAR6 des del sud-est. Font: PCA (2014).

Figura 456: Vista de l'abric CLPAR7 des del nord-oest. Font: PCA (2014).

CLPAR8: petit abric que està situat en un espai a prop del tarter on hi ha els abrics CLPAR6 i CLPAR7 i a uns 4 m al seu oest. També té un petit mur de tancament en un lateral, i té unes dimensions de 0,7 m d'amplada a l'accés i 1 m de profunditat. Possiblement també es tracta d'una cava.

CLPCB9: possible cabana que aprofita un gran bloc com a parament. Només conserva una filada de mur, menys a la façana nord-est, on en conserva de dues a tres, amb una alçada de 0,6 m. El mur est fa de partió amb una altra possible cabana, la CLPCB10. Té unes dimensions de 2,25 x 2,2 m.

Figura 457: Vista zenital de l'abric CLPAR8. Font: PCA (2014).

Figura 458: Vista de la cabana CLPCB9 des del nord, amb la CLPCB10 al fons. Font: PCA (2014).

CLPCB10: possible cabana al costat de la CLPCB9 (amb la qual comparteix un mur partidor i el bloc granític que els fa de parament). Està més arrasada que la CLPCB9. A l'interior s'hi va localitzar un petit fragment de ceràmica vidriada. Les seves dimensions són 2,6 x 1,8 m.

Figura 459: Vista zenital de la cabana CLPCB10 i parcial de la CLPCB9 (a la dreta). Font: PCA (2014).

Figura 460: Vista del tancat CLPTN11 des del sud-oest. Font: PCA (2014).

CLPTN11: tancat de grans dimensions adossat al CLPTN5 per la seva banda oest. El mur nord-oest del tancat presenta un angle a l'extrem sud-est i una petita paret al centre. Està fet amb grans blocs irregulars i té una amplada aproximada

d'1 m, mentre que l'alçada conservada es d'uns 0,70 m. Al seu extrem nord-est s'ubiquen, juntes, les cabanes CLPCB12, CLPCB13 i CLPCB14.

CLPCB12: petita cabana de planta gairebé quadrada feta aprofitant grans blocs naturals, i amb murs perimetrals en diferent estat de conservació. Està adossada a dues altres cabanes (CLPCB13 i CLPCB14), amb les quals comparteix murs. El seu mur sud (que la separa de la CLPCB13) conserva quatre filades de grans blocs, amb una alçada de fins a 0,70 m. La planta fa 1,9 x 1,5 m.

CLPCB13: petita cabana de planta pràcticament quadrada feta aprofitant grans blocs naturals, i amb murs perimetrals en diferent estat de conservació. Està adossada a dues altres cabanes (CLPCB12 i CLPCB14), amb les quals comparteix murs. El seu mur nord (que la separa de la CLPCB12) conserva quatre filades de grans blocs, amb una alçada de fins a 0,70 m, i té unes dimensions d'1,6 x 1,7 m.

Figura 461: Vista zenital de les cabanes CLPCB12, CLPCB13 i CLPCB14 des de l'est. Font: PCA (2014).

Figura 462: Vista de la cabana CLPCB15 des del sud-oest. Font: PCA (2014).

CLPCB14: petita cabana de planta quadrada que aprofita uns grans blocs erràtics, i amb murs perimetrals en diferent estat de conservació. Està adossada a dues altres cabanes (CLPCB12 i CLPCB13), amb les quals comparteix murs. El seu mur est s'adossa al mur nord-oest del tancat CLPTN11. Fa 1,7 m de costat.

CLPCB15: petita cabana de planta circular, situada a uns 30 m al peu del tarter i a uns 175 m del tancat CLPTN5, de la qual només se'n conserva la meitat (la cara sud-oest està molt reblerta). Està feta amb pedres petites i mitjanes i té unes dimensions de 2,2 x 1,8 m.

CLPAR16: petit abric sota un gran bloc del tarter. No s'hi veu evidència antròpica, però sembla un espai netejat de pedres destinat a amagatall o cava. És a uns 100 m al sud-est de la cabana CLPCB15. Té unes dimensions d'1,2 m d'amplada i 0,6 m d'alçada.

Figura 463: Vista de l'abric CLPAR16 des de l'oest. Font: PCA (2014).

Figura 464: Vista de l'abric CLPAR17 des de l'oest. Font: PCA (2014).

CLPAR17: petit abric construït a la tartera aprofitant dos grans blocs granítics, a uns 80 m al sud de l'abric CLPAR16. Té un petit mur de tancament al costat est i també sembla un amagatall o cava. Té unes dimensions d'1 x 0,4 m.

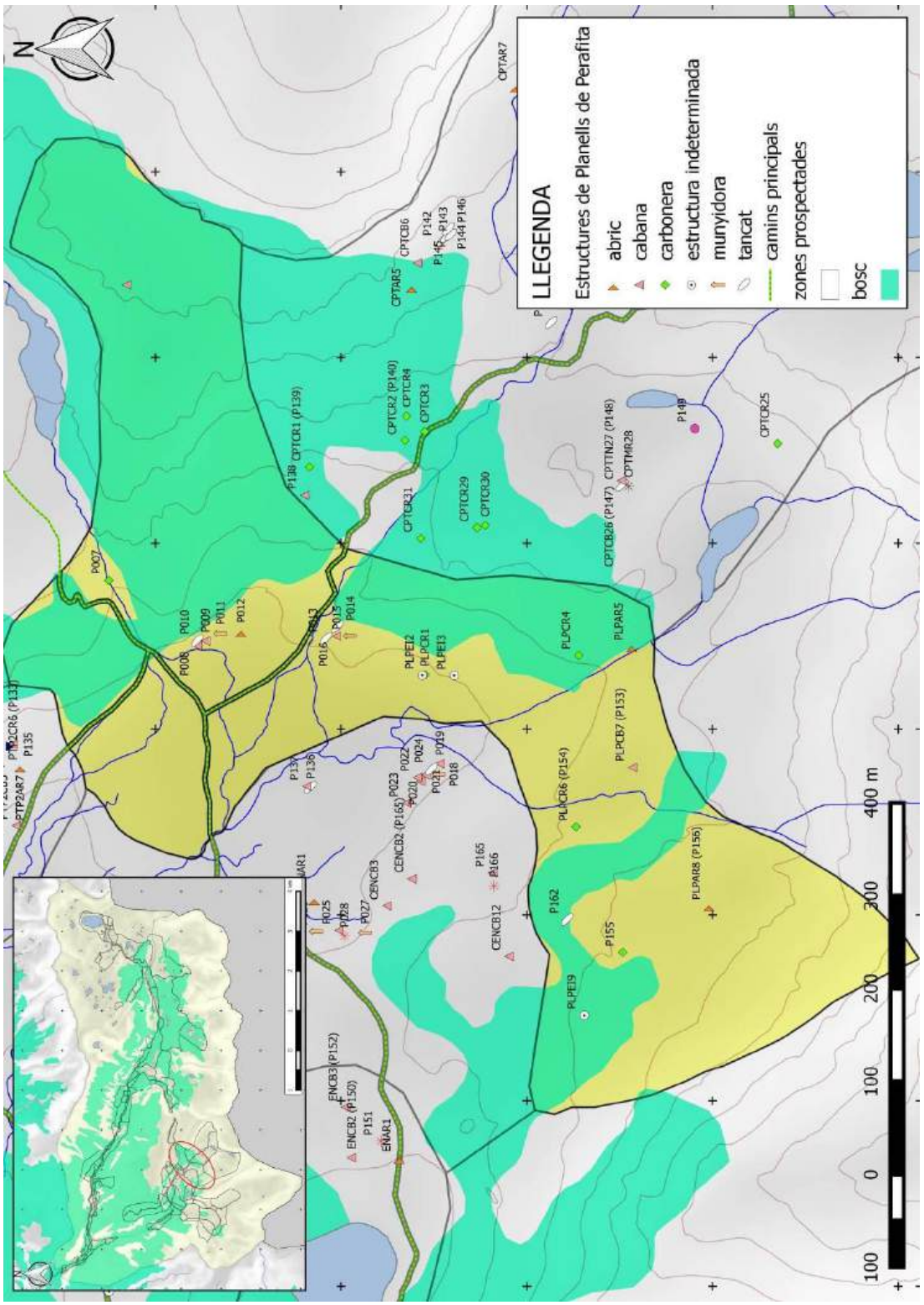

Figura 465: Localització de les estructures de Planells de Perafita. Font: PCA (2016).

5.16. PLANELLS DE PERAFITA (PLP)

La forma d'aquesta zona és una de les que, sens dubte, reflecteix més clarament el caràcter arbitrari de la definició d'aquests espais delimitats que, com ja avançàvem a l'inici, generalment tenien més un caràcter funcional i de gestió de la tasca de camp que no pas d'unitat geogràfica. L'espai té una superfície de 32,7 ha i se situa entre les cotes 2.226 i 2.396. Per la banda sud-est limita amb la zona de Camí del Port, pel sud amb la zona de Clots del Port, per l'oest amb la zona de Camí de l'Estany de la Nou, pel nord-oest amb la zona de Pleta de Perafita 5, pel nord amb les zones de Pleta de Perafita 1 i 4, pel nord-est amb la zona de Pleta de Perafita 2 i per la resta de la banda est amb pinedes de pi negre i prats que van donar resultat negatiu en la prospecció.

Pel que fa al paisatge, la major part de la zona, sobretot en l'espai més central, està dominada per prats de pèl caní (*Nardus stricta*) o de *Bellardiochloa variegata*, que a la part més occidental de l'àrea central es combinen amb una mollera de *Carex fusca*, en el punt on diversos rierols conflueixen amb el riu de Perafita, mentre que a l'est i al sud dominen les pinedes de pi negre (*Pinus uncinata*) amb abarset (*Rhododendron ferrugineum*).

Com tota la zona central de les valls de Perafita i Claror, es tracta de l'àrea més intensivament prospectada per l'ICAC, de manera que ja hi teníem quinze estructures documentades. D'una banda van localitzar dos orris a la zona central al voltant de la mollera, un dels quals conformat per dues cabanes (P008 i P009), un tancat (P010), una munyidora (P011) i un abric (P012), i l'altre per una cabana (P016), dos tancats (P013 i P014) i una munyidora (P015). Uns 100 m al nord-est del primer orri hi havia una carbonera (P007), i a la part més meridional de la zona van localitzar dues carboneres més (P154 i P155), la primera de les quals al costat d'una cabana (P153), així com un tancat (P162) i un abric (P162). A aquestes estructures encara caldria afegir-hi una altra cabana documentada en la prospecció d'ICOMOS, totalment aïllada a l'est de la zona. És interessant destacar que es van fer sondeigs en dues de les cabanes de l'orri més gran i que, a banda dels nivells corresponents a època moderna i medieval, es van documentar nivells d'ocupació del neolític mitjà i antic.

El pentinat que vam fer nosaltres sobre el terreny va permetre documentar quatre estructures més, totes situades al sector sud de la zona, alhora que vam poder

aconseguir una millor georeferenciació de la carbonera P154 (PLPCR6), de la cabana P153 (PLPCB7) i de l'abric P156 (PLPAR8). Així doncs, a l'espai central, a 2.282 m, dins de la pineda i a uns 130 m a l'est de la cabana P153, es va localitzar un abric (PLPAR5) força ben conservat, i a uns 60 m al nord, una carbonera (PLPCR4), a 2.301 m. Més al nord encara, ja a la zona de prats, però al peu del bosc, a uns 195 m de l'última carbonera i a una cota de 2.260 m, es van documentar una carbonera més (PLPCR1), en un estat de conservació més aviat precari, i dues estructures indeterminades. Aquestes estructures consistien en sengles retalls fets al substrat (PLPEI2 i PLPEI3), dels quals desconeixem la funcionalitat, encara que podrien estar relacionats amb el bastiment de la carbonera (potser com a mínim en el cas de la PLPEI2, atesa la seva proximitat).

Una vegada més, la manca d'excavació no ens permet proposar una cronologia, tret del cas de les carboneres que, com en els casos anteriors, suposem coetànies del funcionament de la farga.

5.17.1. Estructures Planells de Perafita (PLP)

PLPCR1: carbonera de petites dimensions, amb un mur de contenció bastit amb pedres de petites i mitjanes dimensions, del qual es conserven fins a quatre filades, tot i que en alguns llocs ha caigut part del parament. La planta és, probablement, circular amb un diàmetre al voltant dels 9,5 m.

Figura 466: Vista de la carbonera PLPCR1 des de l'oest. Font: PCA (2014).

Figura 467: Vista de l'estructura PLPEI2 des del nord-oest. Font: PCA (2014).

PLPEI2: estructura negativa excavada al subsòl, a tocar de la PLPCR1, de forma ovalada. És probable que s'hagués generat per l'extracció de terres per bastir la carbonera PLPCR1. Té uns eixos màxims de 10,8 x 3,4 m.

PLPEI3: estructura negativa excavada al subsòl, situada a uns 30 m al sud de la carbonera PLPCR1. Com en el cas de la PLPEI2, és probable que sigui una zona d'extracció de terres per bastir aquesta o altres carboneres. Té uns eixos màxims de 9,3 x 3,9 m.

Figura 468: Vista de l'estructura PLPEI3 des del nord-oest. Font: PCA (2014).

Figura 469: Vista de la carbonera PLPCR4 des de l'oest. Font: PCA (2014).

PLPCR4: carbonera de grans dimensions i planta circular amb un marge molt ben conservat a la part frontal. És a uns 165 m al sud de la PLPCR1, i té unes dimensions de 8,7 x 10,9 m.

PLPAR5: possible abric de molt petites dimensions, definit per un gran bloc de granit i un mur amb doble cara i farciment intern de rocall petit. Està situat al costat del rierol i a uns 50 m al sud de la carbonera PLPCR4. Té unes dimensions d'1,8 m x 0,6 m i el mur té una alçada de 0,9 m.

Figura 470: Vista de l'abric PLPAR5 des del nord-oest. Font: PCA (2014).

Figura 471: Vista de la carbonera PLPCR6 des de l'oest. Font: PCA (2014).

PLPCR6: carbonera petita al mig de la plana, aixecada lleugerament sobre el terreny circumdant. Té una planta subcircular, amb un diàmetre d'uns 7,5 m, i es

troba a uns 85 m al nord-oest de la cabana PLPCB7. Podria correspondre, molt probablement, a la carbonera P154 de l'ICAC.

Figura 472: Vista de la cabana PLPCB7 des del nord-oest. Font: PCA (2014).

PLPCB7: cabana de planta rectangular molt arrasada, que pràcticament només conserva els murs sud (que arriba a tenir fins a dos filades en algun punt) i nord, i molt parcialment l'oest. Té unes dimensions de 4,6 x 2,8 m i es troba a uns 130 m a l'oest del PLPAR5. Podria correspondre a la cabana P153 de l'ICAC.

PLPAR8: possible abric aïllat, que aprofita una visera conformada per un aflorament rocós. L'espai inferior ha estat mínimament arranjat amb una neteja del pedregam. Té una alçada màxima d'1 m i un espai interior d'1,2 x 1 m, i es troba uns 170 m al sud-oest de la PLPCB7. Pot correspondre al raser P156 de l'ICAC.

Figura 473: Vista de l'abric PLPAR8 des de l'oest. Font: PCA (2014).

PLPEI9: amuntegament de pedres disposades de forma lineal, que descriuen una lleugera corba, en sentit nord-sud. Té una llargada d'uns 22,5 m, una alçada màxima d'1 m i un ample que pot arribar als 2 m. Sembla que sigui una estructura antròpica, però de funció desconeguda. Per la seva situació, podria correspondre al tancat P162 de l'ICAC. Es troba a uns 200 m a l'oest de la carbonera PLPCR6.

Figura 474: Vista de l'estructura PLPEI9 des del nord-oest. Font: PCA (2014).

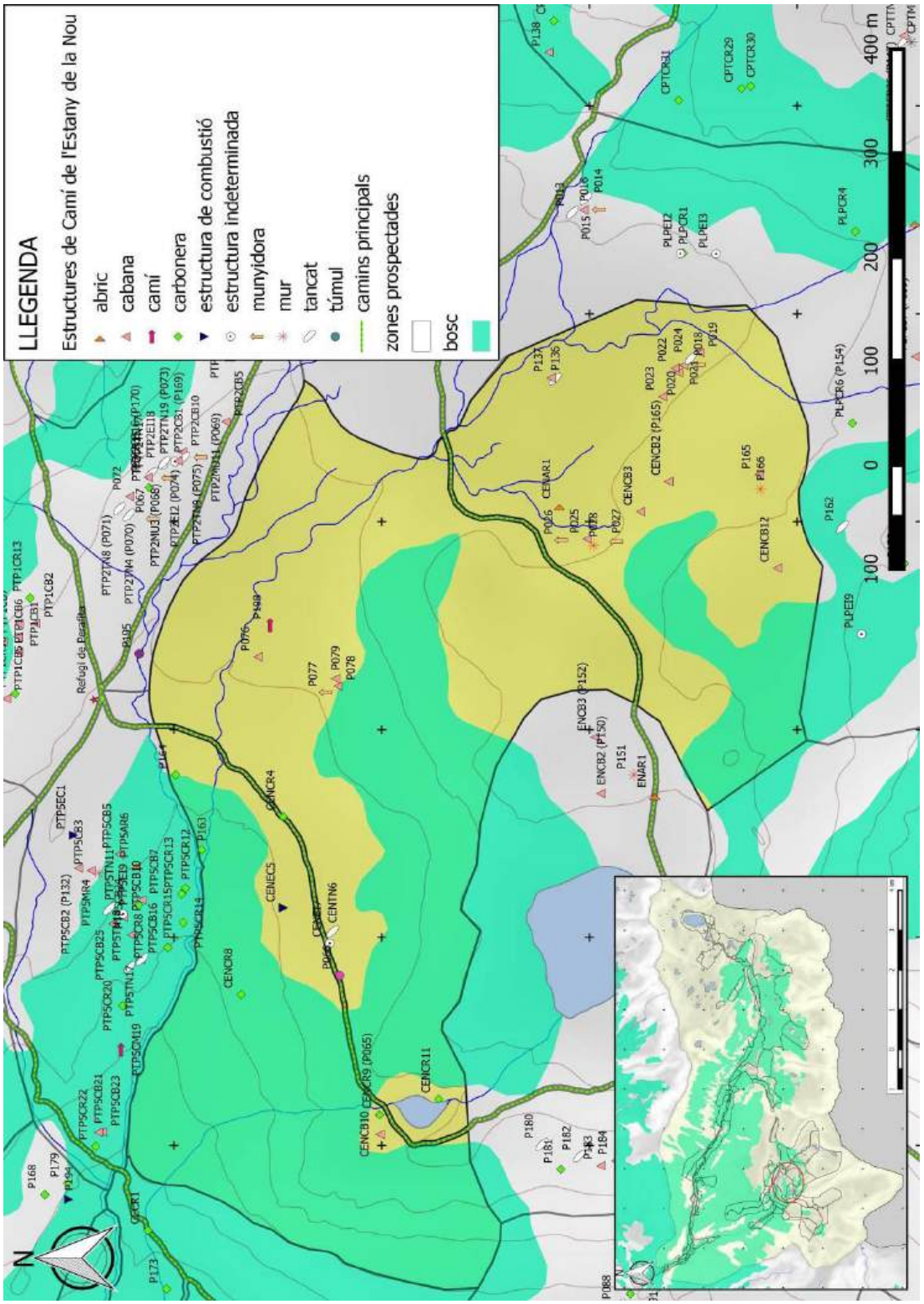

Figura 475: Localització de les estructures de Camí de l'Estany de la Nou. Font: PCA (2016).

5.17. CAMÍ DE L'ESTANY DE LA NOU (CEN)

Es tracta de la zona que encercla des del sud-est fins al nord-oest el replà en el qual es troba l'estany de la Nou, amb una superfície de 31,5 ha, situada entre les cotes 2.102 i 2.294. Està solcada pel camí de l'estany de la Nou i pel camí de Perafita (en ambdós casos en sentit nord-est vers sud-oest) i limita al nord amb la zona de Pleta de Perafita 5, a l'est amb Planells de Perafita, al sud amb Clots del Port, Estany de la Nou i Pleta de Claror i a l'oest amb Camí de Claror. Com en tota aquesta àrea de Perafita, el paisatge combina pinedes de pi negre (*Pinus uncinata*) amb abarset (*Rhododendron ferrugineum*) amb prats de pèl caní (*Nardus stricta*) o de *Bellardiochloa variegata*, que és on trobem la immensa majoria d'estructures.

Igual que en el cas anterior, la prospecció de l'ICAC hi va documentar un nombre elevat d'estructures, fins a vint-i-quatre, entre les quals destaquen tres agrupacions corresponents a sengles orris. A l'extrem sud-est es documentà l'agrupació més nombrosa, conformada per cinc cabanes (P019 a P023, aquesta darrera uns 30 m més allunyada de la resta del conjunt), una munyidora (P018) i un tancat (P024). El segon conjunt es troba uns 145 m al nord-oest i consta de dues munyidores (P026 i P027), una cabana (P025) i un mur aïllat (P028). Uns 150 m en línia recta cap a llevant d'aquest últim grup es documenten una cabana (P137) i un tancat (P136), i uns 140 m en direcció sud (respecte del mateix orri) una cabana (P165) i un altre mur aïllat (P166). Val a dir, però, que una nova georeferenciació del que semblava la cabana P165 (CENCB2, segons el nou codi) va donar un resultat dins el mateix planell, però gairebé 85 m més al nord.

Ja dins el nord de la zona, a uns 250 m de distància en direcció nord-oest de l'orri format per quatre estructures, trobem el tercer orri, que en aquest cas només consta de dues cabanes (P078 i P079) i una munyidora (P076). Uns 70 m més al nord d'aquest grup, però encara dins el mateix planell, ens trobem amb una nova cabana (P076) i un camí (P198). Finalment tenim un possible túmul (P066) a uns 270 m a l'oest del darrer orri i al peu del camí (per proximitat podria tractar-se de la CENEI7 que veurem més endavant), i tres carboneres, dues a l'extrem més septentrional (P163 i P164), uns 176 m al nord-est de la P066, i la darrera (P065), uns 180 m a l'oest d'aquesta mateixa cabana, tot seguint el camí

vers Claror, la qual molt probablement correspon a la que vam documentar nosaltres com a CENCR9 (a uns escassos 8 m i dins la mateixa clariana que s'aprecia a la fotografia aèria).

La nova prospecció va permetre afegir a aquest repertori deu estructures més, tres de les quals es trobaren a la part més meridional, dins l'espai de prats, entre 2.243 i 2.294 m. D'una banda es va documentar una cabana (CENCB12) a l'extrem sud (l'estructura que també estava a més altitud); uns 140 m més al nord (entre la cabana P165 i un dels orris documentats per l'ICAC) es va localitzar una segona cabana (CENCB3), i a uns 80 m encara més al nord s'hi va documentar un abric (CENAR1), a uns 30 m a l'est de la munyidora P026.

Al marge d'aquesta primera agrupació, a l'extrem nord de la zona hi ha les vuit estructures restants, la majoria en zona de clariana, amb prats, però majoritàriament a peu de bosc. A la part més occidental i al voltant del curs del riu que drena l'estany de la Nou, entre les cotes 2.194 i 2.202, ens trobem amb dues carboneres (CENCR9 i CENCR11, la primera de les quals sembla la P065 de l'ICAC) separades 58 m, i, al costat de la primera, una cabana (CENCB10). Uns 170 m al nord-est ens trobem amb la resta d'estructures, si bé no formen una agrupació significativa. D'una banda, a l'extrem més septentrional hi ha una carbonera (CENCR8), dins de la pineda i a la cota més baixa, a 2.159 m. Uns 90 m al sud-est, just a la transició entre el prat i la pineda i entre les cotes 2.176 i 2.185, es documenta una petita foguera delimitada per pedres (CENEC5); més al sud, al peu del camí de Perafita i en una clariana al mig del bosc, una carbonera a la banda més oriental (CENCR4) i, seguint el camí cap al sud-oest (a uns 132 m), una estructura indeterminada (CENEI7), de planta circular però molt desdibuixada (que podria correspondre a l'estructura tumulària documentada per l'ICAC, P066), i un tancat de dimensions mitjanes (CENTN6).

L'estat de conservació és en general força dolent i, pel que fa a la cronologia, únicament podem proposar un funcionament coetani amb la farga per a les carboneres i, potser, una cronologia contemporània, ja dins el segle XX, per a la CENEC5.

5.17.1. Estructures Camí de l'Estany de la Nou (CEN)

CENAR1: abric situat al costat d'una penya rocosa, de la qual n'aprofita una part. La resta de l'obra està formada per pedres petites. Té unes dimensions de 3,7 x 3,5 m. És molt a prop d'un orri documentat per l'ICAC, concretament a uns 30 m a l'est de la munyidora P026.

Figura 476: Vista de l'abric CENAR1 des de l'est. Font: PCA (2014).

Figura 477: Vista de la cabana CENCB2 des del sud. Font: PCA (2014).

CENCB2: cabana o abric en molt mal estat de conservació. Aprofita un gran bloc de pedra natural i el mur fa 1,2 m de llarg. Sembla que es defineix una línia de mur als extrems oest i est del bloc, cosa que fa pensar que es podria tractar d'una cabana o abric. Té unes dimensions d'1,7 x 2,8 m. Possiblement es correspon amb la cabana 165 de l'ICAC. Es troba a uns 100 m al sud del CENAR1.

Figura 478: Vista de la cabana CENCB3 des del nord-est. Font: PCA (2014).

Figura 479: Vista de la carbonera CENCR4 des del sud-est. Font: PCA (2014).

CENCB3: cabana molt enrunada i poc reconeixible, tot i que es defineix un petit tram de mur a l'extrem meridional, mentre que la resta de l'estructura queda molt desdibuixada. Té uns eixos màxims de 4 x 3,60 m i es troba a uns 40 m al nord-oest de la cabana CENCB2.

CENCR4: carbonera de petites dimensions, sense mur d'amargenament, travessada pel GRP. Es tracta d'una petita estructura en forma de túmul de planta subcircular. No s'observen carbons a la superfície, tot i la coloració negra del sediment que la compon. Té unes mides de 5 x 4,16 m i està a uns 85 m a l'est de la CENEC5.

CENEC5: estructura de combustió de petites dimensions, que sembla correspondre a una foguera ocasional. Fa 0,7 m de diàmetre i està a uns 85 m a l'oest de la CENCR4. Probablement és molt moderna tot i que està relativament colmatada.

Figura 480: Vista del fogar CENEC5 des de l'oest. Font: PCA (2014).

Figura 481: Vista del possible tancat CENTN6 des del nord-est. Font: PCA (2014).

CENTN6: tancat de mitjanes dimensions amb tres de les cares molt irregulars; la cara est gairebé no es veu. La paret nord conserva dues filades i té unes dimensions d'uns 5 x 3,5 m. Es troba uns 120 m al sud-oest de la CENCR4, al sud del camí.

Figura 482: Vista de l'estructura CENEI7 des del nord-est. Font: PCA (2014).

Figura 483: Vista de la carbonera CENCR8 des del sud-est. Font: PCA (2014).

CENEI7: estructura irregular de forma subcircular, delimitada per un mur amb una única filada molt desfeta. Tot plegat sembla que podria correspondre a un petit tancat, que es troba a uns 10 m al nord-oest del tancat CENTN6. Té unes dimensions aproximades de 4 x 3,5 m.

CENCR8: carbonera de petites dimensions i planta circular que mira cap al nord (cap al refugi de Perafita). Es troba en una zona molt boscada, a uns 90 m al nord-oest de la CENEI7, i fa 5,2 m de diàmetre.

CENCR9: carbonera de petites dimensions amb el mur de contenció molt desfet, de només una filada. Té unes dimensions de 5,6 x 4 m i es troba a uns 170 m a l'est, seguint el camí, de la CENTN6.

Figura 484: Vista de la carbonera CENCR9 des del nord-oest. Font: PCA (2014).

Figura 485: Vista de la cabana CENCB10 des de l'est. Font: PCA (2014).

CENCB10: cabana de planta rectangular, amb els murs molt perduts, que es troba a uns escassos 15 m a l'oest de la CENCR9. El mur nord conserva entre dues i tres filades, mentre que la resta només en tenen una. La cara est aprofita un bloc erràtic de grans dimensions. Té uns eixos màxims de 3,4 x 2,5 m.

CENCR11: carbonera de grans dimensions i planta ovalada, travessada pel camí GRP i amb límits pocs clars. No té marge de contenció, però s'aprecien carbons a la superfície. Té unes mides de 12,6 x 6 m i està a uns 50 m al sud de la CENCR9.

CENCB12: possible cabana molt arrasada, de planta possiblement rectangular. Aprofita un gran bloc erràtic de granit per adossar-hi els murs i té uns eixos màxims d'1,5 x 2,3 m. És l'estructura més meridional de la zona i és a uns 130 m al sud-oest de la CENCB2.

Figura 486: Vista de la carbonera CENCR11 des del nord-oest. Font: PCA (2014).

Figura 487: Vista de la cabana CENCB12 des del nord-oest. Font: PCA (2014).

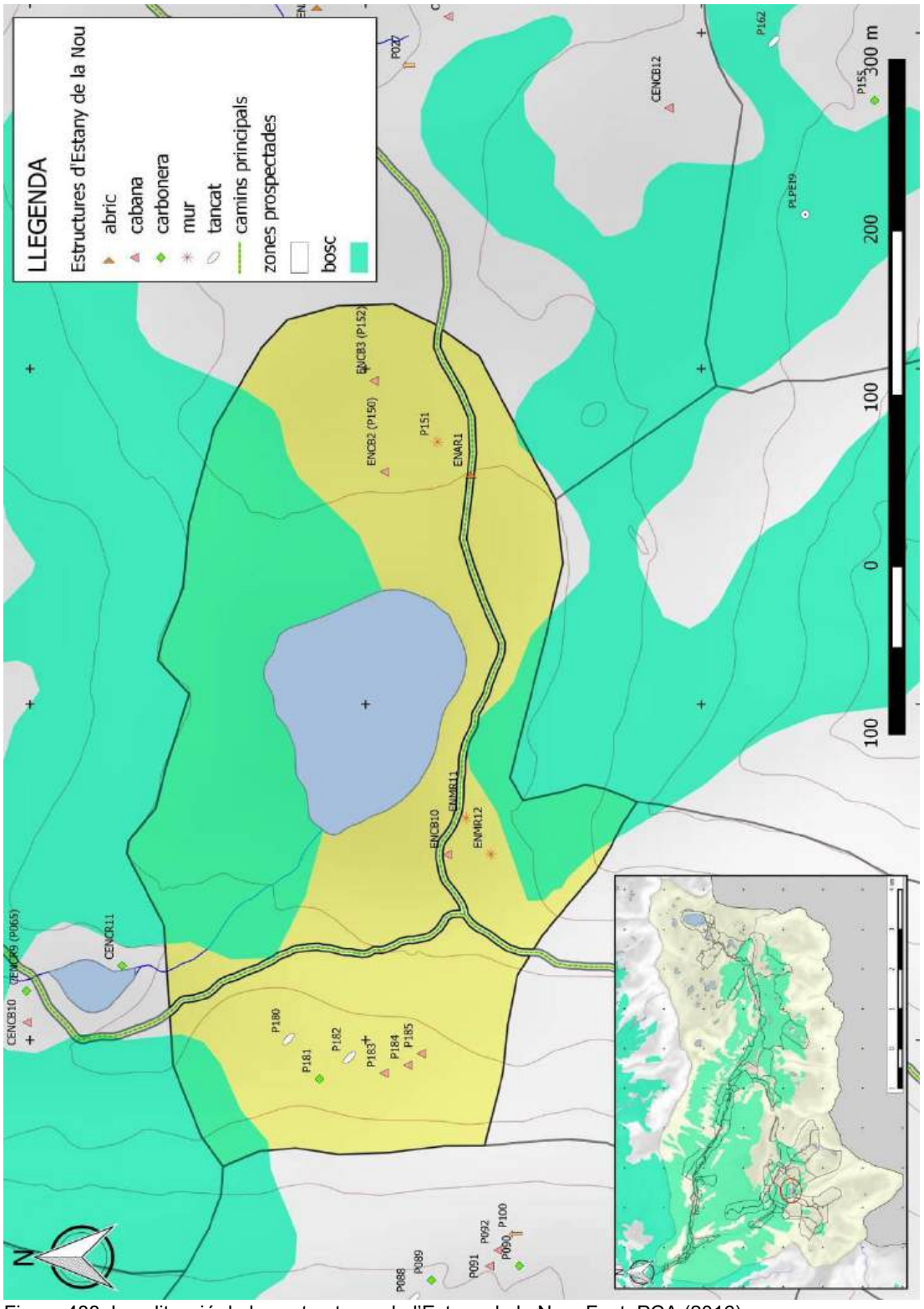

Figura 488: Localització de les estructures de l'Estany de la Nou. Font: PCA (2016).

5.18. ESTANY DE LA NOU (EN)

Es tracta de la zona que circumda l'estany de la Nou, amb una superfície de 10,4 ha i entre les cotes 2.164 i 2.284. Limita a l'est i al nord amb la zona Camí de l'Estany de la Nou, a l'oest amb Pleta de Claror, i al sud amb la zona Camí de l'Estany i amb una zona de bosc i tartera que va donar resultats negatius en la prospecció.

El paisatge reprodueix el mosaic habitual de tota aquesta àrea d'alta muntanya, on trobem un encavalcament entre pinedes de pi negre (*Pinus uncinata*) amb abarset (*Rhododendron ferrugineum*) i amb prats de pèl caní (*Nardus stricta*) o de *Bellardiochloa variegata*. És precisament en aquestes zones de prat on es concentren les estructures documentades.

La recerca duta a terme per l'ICAC ja va documentar un seguit d'estructures que s'agrupaven en dos conjunts a banda i banda del llac. A l'est s'hi van documentar tres estructures consistents en dues cabanes (P150 i P152) i un mur aïllat (P151), mentre que a l'oest es va localitzar un conjunt més gran amb dues cabanes (P183 i P184), dos tancats (P180 i P182), una cava (P185) i una carbonera (P181).

La nova prospecció va permetre, d'una banda, afinar la geolocalització de les dues primeres cabanes situades a l'est de l'estany (reanomenades com a ENCB2 i ENCB3, respectivament), a uns 50 m de distància l'una de l'altra, en una zona amb un cert pendent, amb unes altituds compreses entre 2.259 i 2.268 m i dominada per prat, però amb força pedra. Així mateix, va permetre documentar un abric al peu del camí (ENAR1), a uns 50 m al sud en línia recta de l'ENCB2. D'altra banda, es va localitzar un nou conjunt de tres estructures en una clariana a uns 30 m al sud-oest del llac (uns 200 m a l'oest de la primera agrupació), entre les cotes 2.241 i 2.250, conformat per una cabana (ENCB10), un mur aïllat (ENMR11) i un mur de contenció (ENMC12).

L'estat de conservació de les estructures tendeix a ser dolent, i els murs no conserven gaire alçada. Malgrat això, no podem aportar una cronologia a les estructures, tret del cas de la carbonera, que relacionem amb l'explotació de la farga.

5.18.1. Estructures Estany de la Nou (EN)

ENAR1: petit abric de planta circular o ovalada bastit amb pedres de mitjanes dimensions, aproximadament d'uns 1,90 x 1,3 m, amb un gruix de murs de 70 cm. No s'hi observa cap accés. Es troba a uns 80 m al sud-est de l'estany de la Nou i a uns 50 m al sud de l'ENCB2.

Figura 489: Vista de l'abric ENAR1 des de l'est. Font: PCA (2014).

Figura 490: Vista de la cabana ENCB2 des de l'oest. Font: PCA (2014).

ENCB2: cabana que conserva dos murs paral·lels d'uns 60 cm d'alçada. L'accés sembla que es fa pel sud-est i té uns 60 cm d'amplada, mentre que les seves dimensions generals són de 3 x 2,3 m. Es troba a un 50 m al nord de l'ENAR1. Sembla que correspon a la cabana P150 de l'ICAC.

ENCB3: cabana que aprofita dos blocs naturals i un mur amb una filada de pedres. La planta tendeix a ser rectangular, amb unes dimensions de 2 x 1,4 m. A l'interior ha aparegut una llosa de pissarra. Es troba a uns 50 m a l'est de l'ENCB2. Sembla que correspon a la cabana P152 de l'ICAC.

CENCB10: cabana petita de planta rectangular amb el costat sud bastant perdut i la resta del perímetre mural amb només una filada. Està molt reblerta i arrasada i té unes dimensions d'uns 2,5 x 2 m. Es localitza al sud-est del llac i a uns 25 m al nord-oest del mur ENMR11.

Figura 491: Vista de la cabana ENCB3 des de l'oest. Font: PCA (2014).

Figura 492: Vista de la cabana ENCB10 des del nord. Font: PCA (2014).

Figura 493: Vista del mur ENMR11 des de l'oest. Font: PCA (2014).

Figura 494: Vista del mur ENMR12 des de l'oest. Font: PCA (2014).

ENMR11: restes d'un possible mur amb dos paraments definits, que té un traçat més o menys rectilini. Les seves dimensions són de 7 m de llargada per 0,8 d'ample. Podria formar part d'algun tancat o alguna estructura molt arrasada i irreconeixible. Es troba a uns 25 m al sud-est de la cabana ENCB10.

ENMR12: mur força aïllat al sud de la cabana ENCB10 (a uns 25 m), que descriu un lleuger gir. Està força arrasat i només a l'extrem occidental conserva fins a tres filades. Té unes dimensions de 4 m de llarg i 0,8 m d'ample. Podria haver format part d'una estructura més complexa, que actualment estigués molt arrasada.

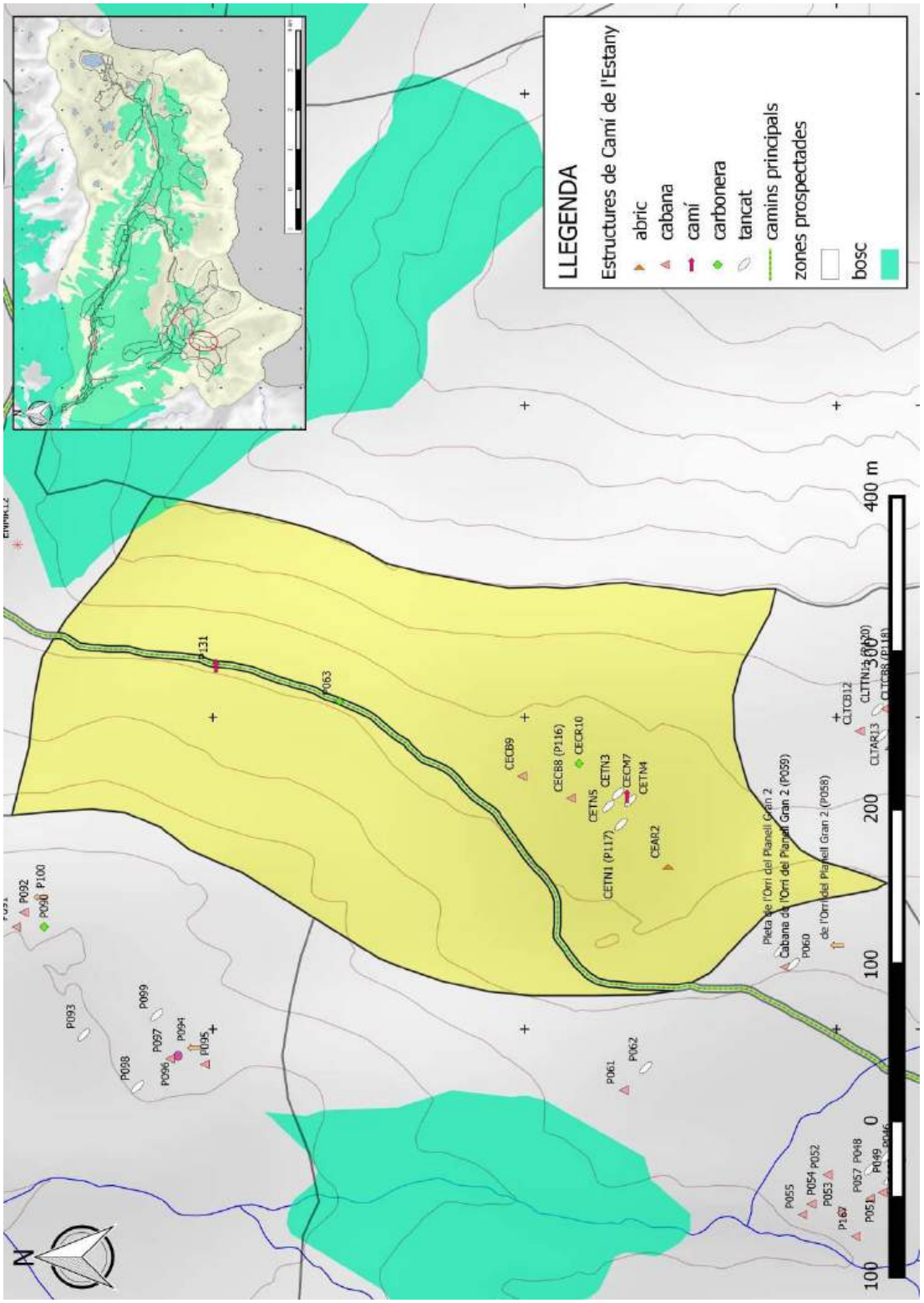

Figura 495: Localització de les estructures de Camí de l'Estany. Font: PCA (2016).

5.19. CAMÍ DE L'ESTANY (CE)

Aquesta zona dona continuïtat al camí que mena cap a Claror i s'estructura al seu voltant. Limita al nord amb la zona de l'Estany de la Nou, a l'oest amb les zones de Pleta de Claror i Planell Gran de Claror, al sud amb Clots de la Tora i a l'est amb zona de bosc i tartera. Té una superfície que gairebé arriba a les 11 ha, i l'altitud se situa entre les cotes 2.167 i 2.299, tot i que el gruix d'estructures es concentra a la meitat més meridional. Aquest diferencial altitudinal marca precisament la transició entre les clapes de bosc que encara podíem trobar a les dues zones precedents i que ara ja desapareixen pràcticament per complet. En aquest sentit, el paisatge està dominat principalment per abarset (*Rhododendron ferrugineum*), que a la banda est del camí (la part més elevada) es combina amb clapes de pi negre (*Pinus uncinata*), mentre que al terç inferior hi ha un domini de tarteres i pedrusques silícies d'alta muntanya. És precisament en aquesta darrera subàrea on es concentren la major part d'estructures.

Durant la prospecció de l'ICAC s'identificà una carbonera cap a la meitat de la zona (P063), al peu del camí i encara en l'espai on hi ha alguns pins, així com dos tancats al terç sud (P116 i P117), el segon ja a la part dominada per la tartera.

La revisió d'aquest espai va permetre ampliar considerablement el nombre d'estructures en aquesta àrea meridional, fins al punt que vam reanomenar les dues estructures documentades per l'ICAC per tal de donar més coherència al conjunt, i perquè hi havia alguna discrepància en la interpretació. Així doncs, es van documentar un total de vuit estructures, cinc de les quals podem considerar que formaven un conjunt.

D'una banda, a la part més septentrional es van documentar dues cabanes (CECB8 i CECB9), separades per uns 35 m, en l'espai on encara hi havia prats i a una altitud compresa entre 2.234 i 2.236 m. La primera sembla que es podria correspondre amb l'estructura P116 de l'ICAC, malgrat que aquest equip la va documentar com a tancat.

Uns 25 m al sud-est d'aquesta estructura i a una altitud de 2.239 m hi havia una carbonera (CECR11), i uns 30 m més al sud apareixia ja el conjunt de cinc estructures, en una franja compresa entre 2.232 i 2.239 m i en un espai de

tartera. El conjunt constava de quatre tancats (CETN1, CETN3 a CETN5) molt a prop l'un de l'altre, fins al punt que en algun cas compartien algun mur, i més desplaçat a l'extrem sud hi havia un abric (CEAR2), tal vegada una cava o un espai per emmagatzemar material o productes, vistes les seves dimensions.

L'estat de conservació general oscil·la entre regular i dolent, si bé majoritàriament els murs estan força desplomats i fins i tot arrasats en alguns casos. L'abric, per contra, mostra un estat de conservació força bo.

Pel que fa a la cronologia, únicament podem aproximar una datació en relació amb l'explotació de la Farga d'Andorra per al cas de la carbonera, mentre que la resta d'estructures resulten de més difícil acotació cronològica. Per la tipologia, tot apunta que serien anteriors a les instal·lacions dels grans orris dels segles XVII i XVIII, però poc més podem aportar sense una excavació.

5.19.1. Estructures Camí de l'Estany (CE)

CETN1: tancat construït amb blocs de grans dimensions sobre la tartera. Se'n conserven un parell de filades, tot i que la cara est està quasi perduda. El sòl està format pels blocs de la tartera. Té unes dimensions de 5,30 x 5,7 m. Es troba a menys de 20 m dels tancats CETN3 a 5 i pot correspondre al tancat P117 de l'ICAC.

Figura 496: Vista del tancat CETN1 des de l'est. Font: PCA (2014).

Figura 497: Vista de l'abric CEAR2 des del sud. Font: PCA (2014).

CEAR2: abric de petites dimensions en caos granític, aprofitant un gran bloc, sota el qual s'han tret les pedres i s'han col·locat per definir un espai útil. Està orientat cap al sud-oest i té unes mides d'1 m d'amplada exterior, 1,5 m de

fondària, 1,3 m d'amplada interior i una alçada de 0,4 m a l'accés i a l'interior de fins a 1 m. Es troba a uns 36 m al sud-oest del tancat CETN1. Sembla que seria més aviat una cava o un espai d'emmagatzematge.

CETN3: tancat de planta quasi quadrangular tot i presentar un queixal al costat nord-est, on hi ha una petita estructura amb forma de ela que s'adossa al mur (d'1,3 x 0,7 m). Té unes dimensions de 5 x 6,3 m i es troba a menys de 20 m a l'est del CETN1.

Figura 498: Vista del tancat CETN3 des del sud-est, amb el tancat CETN5 al fons. Font: PCA (2014).

Figura 499: Vista del tancat CETN4 des de l'oest. Font: PCA (2014).

CETN4: petit tancat construït sobre la tartera, amb la cara est força perduda. La seva fàbrica és similar a la dels tancats CETN3 i CETN1, que estan molt a prop. Les seves dimensions són de 5 x 4,8 m.

CETN5: mur de planta semicircular que probablement estava construït amb dues cares, tot i que actualment està molt enderrocat. Probablement defineix un tancat de grans dimensions que sembla no tancar pel costat nord, tot i que hi ha una lleu ondulació al terreny que permet hipotetitzar sobre el seu límit. Al mig hi ha un gran bloc erràtic de granit. És adjacent als tancats CETN3 i CETN4. Té unes mides de 15,5 x 11 m.

Figura 500: Vista del tancat CETN5 des del sud-est. Font: PCA (2014).

Figura 501: Vista del camí CECM7 des del sud-est. Font: PCA (2014).

CECM7: camí que comunica els tancats CETN3 i CETN4, situats més al nord, mentre que pel sud queda delimitat per la tartera. Fa uns 10,8 m de longitud.

CECB8: cabana de petites dimensions i planta ovalada amb un dels murs rectilinis. Sembla parcialment excavada al geològic i conserva entre tres i quatre filades de pedres petites i mitjanes. Les seves dimensions són de 3,7 x 3,6 m, i es troba a uns 20 m al nord del tancat CETN5.

CECB9: petita cabana feta a partir d'un gran bloc erràtic de la tartera. A l'oest es perd i només s'observa un retall en el terreny, mentre que els murs laterals estan formats per dos blocs naturals. Té unes dimensions de 2,8 x 1,7 m i es troba a uns 30 m al nord-est de la CECB8.

Figura 502: Vista de la cabana CECB8 des del sud. Font: PCA (2014).

Figura 503: Vista de la cabana CECB9 des del nord-oest. Font: PCA (2014).

CECR10: carbonera de planta subcircular, amb un mur de contenció amb una sola filada a la part frontal que té una pèrdua important de materials a la part central. No es veuen carbons en superfície, i té un diàmetre d'uns 12,5 m. És a uns 20 m a l'est de CECB8.

Figura 504: Vista de la carbonera CECR10 des del sud-oest. Font: PCA (2014).

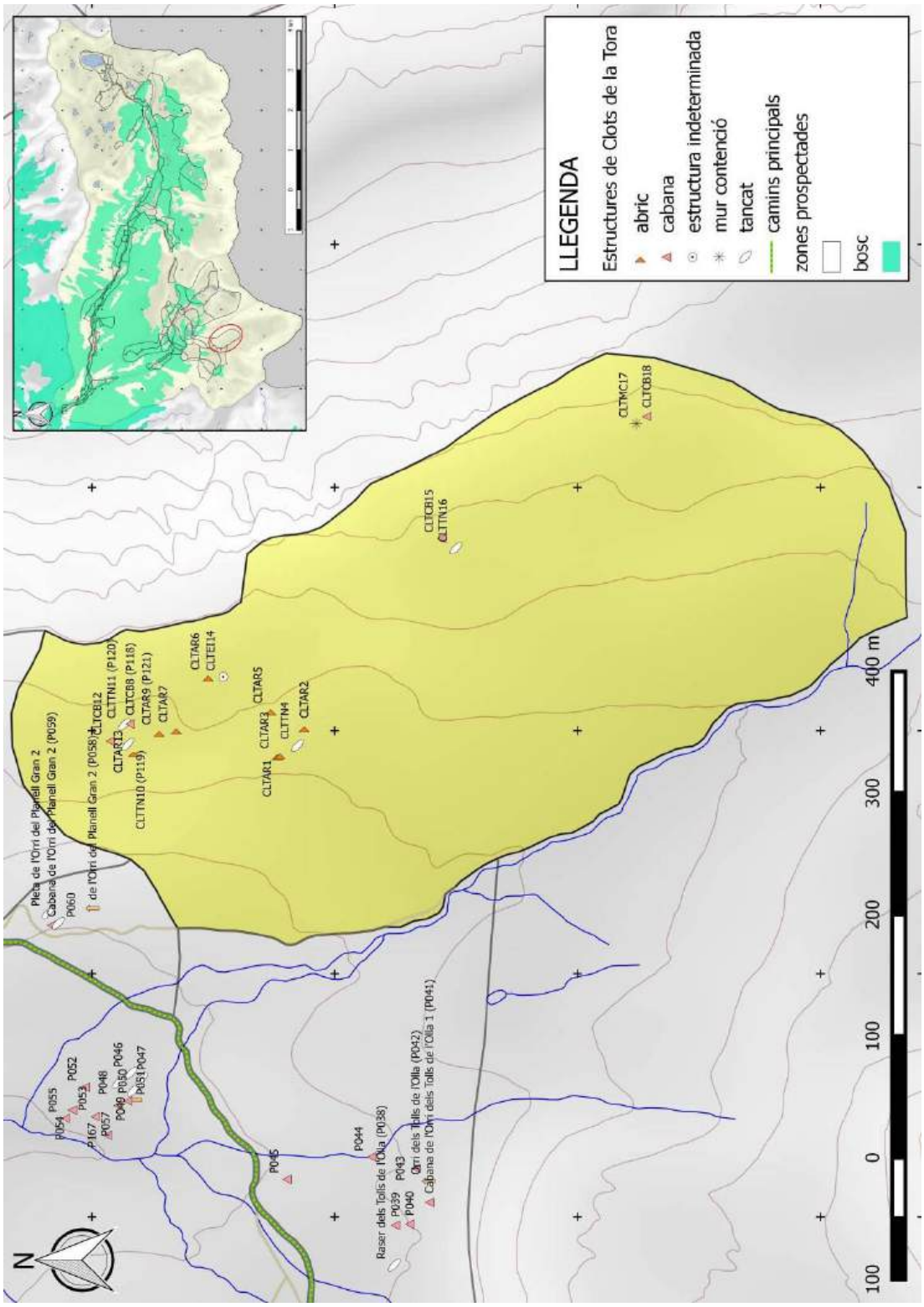

Figura 505: Localització de les estructures de Clots de la Tora. Font: PCA (2016).

5.20. CLOTS DE LA TORA (CLT)

Es tracta d'una zona allargassada en sentit nord-sud, que comprèn la part més baixa i meridional del circ dels Clots de la Tora, que queda delimitat per la serra Mitjana a llevant, la serra Airosa a ponent i la collada dels Clots de la Tora a migdia. Limita al nord amb les zones de Camí de l'Estany i Planell Gran de Claror, al nord-oest amb la zona dels Tolls de l'Olla i per la resta del perímetre amb prats i tarteres. La seva superfície és lleugerament superior a les 20,5 ha, i presenta un desnivell força acusat, entre els 2.207 i els 2.373 m.

Pel que fa al paisatge, la major part està dominada per prats de pèl caní (*Nardus stricta*) o de *Bellardiochola variegata* acidòfils i mesòfils de l'alta muntanya, tret de tot el voral oriental i meridional, on trobem tarteres i pedrusques silícies també d'espai d'alta muntanya. És precisament en aquests darrers espais on trobem la gran part de les estructures documentades, gairebé sempre a la part més baixa de les tarteres i a prop de la transició amb les zones de pastura.

A la part més baixa i meridional, la prospecció de l'ICAC ja havia documentat un conjunt situat en un replà d'una tartera que deixava un espai de prat entre aquesta tartera i el vessant, entre els cotes 2.262 i 2.270. El conjunt estava estructurat per un gran tancat (P120, revisat com a CLTTN11), amb uns 868 m^2, a l'interior del qual hi havia una cabana rectangular (P118, revisada com a CLTCB8). Adossat a l'exterior per la banda oest, hi havia un tancat de dimensions més reduïdes i amb una planta en forma de 8 (P119, revisat com a CLTTN10), de 18 m^2 de superfície, i uns 27 m més al sud un abric al mig de la tartera que aprofitava uns grans blocs erràtics (P121, revisat com a CLTAR9). La revisió d'aquest espai el 2014 va permetre ampliar aquest primer conjunt amb tres noves estructures i documentar quatre nous conjunts amb un total d'onze estructures més.

Pel que fa a les noves estructures que es podien incloure en el primer conjunt, es tractava d'una possible cabana molt arrasada (CLTCB12) que s'adossa per l'interior al tram nord del mur perimetral del CLTTN11, i de dos abrics. El primer (CLTAR13) es trobava a uns 4,5 m al sud del CLTTN10, i el segon (CLTAR7) estava més allunyat, uns 14 m més al sud del CLTAR9. Tots dos eren de dimensions molt petites i consistien més aviat en una neteja d'un espai de la

tartera sota un gran bloc per tal d'adequar-hi un espai d'emmagatzematge o cava.

Uns 45 m al sud d'aquesta darrera estructura, i dins del mateix replà on tenim el primer conjunt d'estructures, ens trobem amb un nou espai on es combina zona de pastura i tartera, en el qual hi ha el segon grup, conformat per dues estructures a una altitud de 2.285 m. La primera consisteix en un possible abric d'hàbitat (CLTAR6), que aprofita la gran visera que proporciona un enorme bloc erràtic. Uns 11 m més al sud ens trobem amb la segona estructura (CLTEI14), consistent en un possible túmul de petites dimensions al voltant del qual hi ha alguna zona on l'erosió deixa veure alguns carbons a la superfície.

El tercer grup el trobem uns 45 m més al sud de l'anterior i està compost per cinc estructures. Val a dir que en aquest cas trobem un primer abric al límit del replà on hi havia els dos grups anteriors i just a sobre de la tartera, a uns 2.274 m, mentre que la resta del conjunt és al peu d'aquesta tartera i en la transició amb la plana més extensa de prats, a uns 2.259 m. Aquest primer abric (CLTAR5) aprofitava un bloc erràtic la base del qual havia estat netejada de pedres, mentre que per sota ens trobem amb tres abrics més i un tancat. Dos dels abrics eren de molt petites dimensions i sembla que eren més aviat espais arranjats entre grans blocs per a emmagatzematge (CLTAR1 i CLTAR3), mentre que el segon sembla que podria tenir una vocació més d'hàbitat, tot aprofitant uns grans blocs com a mur de fons i un petit mur frontal molt arrasat (CLTAR2). Finalment, el tancat és l'estructura més meridional, amb una superfície inferior als 18 m^2 i un mur perimetral força desfigurat on es combinen grans blocs i pedres de mida més petita (CLTTN4).

El quart grup el trobem més allunyat, a gairebé 190 m al sud-est i novament al peu d'una tartera, entre 2.316 i 2.320 m. Consisteix en dues úniques estructures, una cabana (CLTCB15), construïda a sobre mateix de la tartera i, uns 10 m més al sud, un tancat de molt difícil delimitació degut al pèssim estat de conservació del mur perimetral (CLTTN16), que té uns 80 m^2 de superfície i que és ja a sobre de la zona de prat.

Finalment, uns 176 m més al sud-est tenim el cinquè conjunt, a un altitud d'uns 2.440 m. En aquest cas es tracta d'una cabana força desfigurada (CLTCB18), construïda, un cop més, sobre la tartera, i un mur de contenció (CLTMC17) de

gairebé 13 m de llarg, que podria formar part d'un tancat que ara com ara no es pot apreciar i que, en tot cas, estaria molt arrasat.

El conjunt d'estructures es troba en un estat molt precari de conservació, amb l'excepció de l'abric natural (CLTAR6) i aquells petits abrics practicats al mig de la tartera o que aprofiten alguns grans blocs i que, per les seves dimensions reduïdes, semblen més aviat espais d'emmagatzematge.

Com en el cas anterior, l'única acotació cronològica que podem aportar és sobre la base de la tipologia i el fet que els diferents conjunts semblen anteriors al bastiment dels grans orris que situaríem entre els segles XVII i XVIII.

5.20.1. Estructures Clots de la Tora (CLT)

CLTAR1: petit abric al vessant sud del caos granític, que aprofita diversos nuclis de granit de grans dimensions. L'espai útil intern és molt petit, no hi cap ni una sola persona d'estatura mitjana. Té unes mides d'1,1 x 0,6 m, i sembla més aviat una cava o un lloc d'emmagatzematge, com en el cas del CLTAR3, que és al costat.

Figura 506: Vista de l'abric CLTAR1 des de l'oest. Font: PCA (2014).

Figura 507: Vista de l'abric CLTAR2 des del sud. Font: PCA (2014).

CLTAR2: abric que aprofita alguns dels grans blocs de la tartera on es troba, combinat amb un mur situat al sud, on hi hauria la porta. Té unes dimensions de 5 x 1,1 m i 2,3 m fins a la porta. És a uns 30 m al sud-est del CLTAR1.

CLTAR3: petit abric, a uns tres metres al nord de l'abric CLTAR1, una mica més ample que aquest. L'accés està orientat cap al sud i té unes dimensions d'1,70 m x 0,5 m. Sembla més aviat una cava o un lloc d'emmagatzematge.

Figura 508: Vista de l'abric CLTAR3 des de l'oest. Font: PCA (2014).

Figura 509: Vista del tancat CLTTN4 des del sud-est. Font: PCA (2014).

CLTTN4: tancat que aprofita els blocs de la tartera pels costats nord i sud. A l'oest hi ha l'accés i a l'est un petit mur de contenció que conserva tres filades de pedres. Al costat nord sembla que hi ha una reparació aprofitant dos blocs. Té unes dimensions de 8 x 5,20 m i està entre els abrics CLTAR2 i CLTAR1 (a uns 15 m de cadascun).

CLTAR5: abric de mida mitjana, aprofitant una gran roca granítica, al capdamunt d'una tartera. S'hi va construir un mur de pedra seca a l'interior, a la banda nord-oest. L'espai útil té planta triangular i un accés d'1,9 m d'amplada. Té unes dimensions generals de 2,8 m de fondària i 1,9 d'amplada interna. Es troba a uns 32 m al sud-est de l'abric CLTAR1.

CLTAR6: abric de molt grans dimensions, generat per un gran bloc de granit (en què no ha proliferat la molsa, per tant deu correspondre a un esllavissament relativament recent). No hi ha cap evidència d'activitat antròpica dins l'espai útil, que és d'uns 10,5 x 3,1 m. Es troba a uns 55 m al nord-est del CLTAR5, molt a prop de la CLTEI14.

Figura 510: Vista de l'abric CLTAR5 des del sud. Font: PCA (2014).

Figura 511: Vista de l'abric CLTAR6 des del nord. Font: PCA (2014).

CLTAR7: abric de petites dimensions (potser una cava o fresquera), bastit enmig del caos granític. No hi ha cap evidència d'activitat antròpica, tret d'un possible buidatge de pedres de petites dimensions de l'interior per habilitar-hi un espai útil. Té unes mides d'1,10 x 1,3 m i es troba a uns 13 m al sud del CLTAR9.

CLTCB8: cabana de grans dimensions amb el mur oest que conserva cinc filades; la resta està força més perdut. L'estructura aprofita alguns blocs erràtics i es troba al mig del tancat CLTTN11. Té unes dimensions de 2,3 x 3,8 m i sembla que correspon a la cabana P118 de l'ICAC.

Figura 512: Vista de l'abric CLTAR7 des del nord. Font: PCA (2014).

Figura 513: Vista de la cabana CLTCB8 des de l'oest. Font: PCA (2014).

CLTAR9: abric de grans dimensions bastit aprofitant un gran nucli inclinat de granit, dins del caos granític. No s'observa cap evidència d'activitat antròpica, encara que sembla mínimament condicionat. Una acumulació de pedres de petites dimensions just davant l'accés podria apuntar en aquest sentit. Té unes mides de 2,3 x 1,2 m, i es localitza a uns 12 m al sud-oest del tancat CLTTN11.

Sembla més un amagatall o una cava que no pas un espai d'hàbitat. Podria correspondre a l'abric P121 de l'ICAC.

Figura 514: Vista de l'abric CLTAR9 des del nord. Font: PCA (2014).

Figura 515: Vista del tancat CLTTN10 des de l'est. Font: PCA (2014).

CLTTN10: tancat de grans dimensions, just als peus de la tartera, estructurat en tres àmbits diferenciats a partir de grans blocs. Té unes dimensions totals d'11,2 x 4 m i s'adossa per l'est al mur del CLTTN11. Pot correspondre al tancat P118 de l'ICAC.

CLTTN11: tancat de planta molt irregular i de grans dimensions que conserva una única filada de grans pedres clavades a terra. Pel seu extrem nord-oest s'adossa a un gran bloc natural que fa de mur compartit amb el CLTTN10. Pel seu costat est, el mur es perd, tot i que sembla que devia arribar fins a l'altura de la cabana CLTCB8. Té uns eixos màxims de 53 x 26,6 m i una superfície al voltant de 860 m^2, i al seu interior hi ha les cabanes CLTCB8 i CLTCB12. Sembla que correspon al tancat P120 de l'ICAC.

Figura 516: Vista general des del sud-oest del tancat CLTTN11 amb el CLTTN10 en primer terme, la CLTCB12 al fons a l'esquerra i la CLTCB8 al fons a la dreta. Font: PCA (2014).

Figura 517: Vista de l'abric CLTAR13 des del sud-est. Font: PCA (2014).

CLTCB12: cabana o abric al centre del CLTTN11, adossada al mur nord i per la banda interior. Aprofita un gran bloc natural que li fa de mur i té murs de pedra, amb uns eixos màxims de 3,1 x 1,7 m i planta rectangular. L'accés és a l'oest i fa 0,6 m d'amplada.

CLTAR13: petit abric situat al mig de la tartera, a prop del tancat CLTTN10, a uns 4,6 m al sud-oest. La seva proximitat es podria interpretar com a fresquera o cava relacionada amb aquest tancat. Té unes dimensions d'1,8 x 0,6 m i una alçada màxima de 0,6 m.

CLTEI14: estructura indeterminada consistent en un negatiu de planta irregular excavat al subsòl, amb presència molt visible de carbons. Té uns eixos màxims de 4,8 x 1,4 m, però la seva forma és força irregular i resulta difícil atribuir-li una funció. Es troba a uns 12,5 m al sud de l'abric CLTAR6.

Figura 518: Vista de la CLTEI14 des del sud. Font: PCA (2014).

Figura 519: Vista de la cabana CLTCB15 des del sud. Font: PCA (2014).

CLTCB15: cabana que aprofita un bloc de la tartera a l'est; la resta està constituïda per uns murs molt mal conservats, de dues o tres filades de pedres. La porta està localitzada al sud i té unes dimensions aproximades de 2,5 x 2,15 m. Està aïllada cap al mig de la zona, a uns 12,5 m al nord-oest del CLTTN16.

Figura 520: Vista del tancat CLTTN16 des del nord-est. Font: PCA (2014).

CLTTN16: tancat que només s'intueix a partir d'un mur de dues filades de pedra a la part est. La banda oposada s'intueix a partir d'alguna pedra aïllada, però l'estructura està en general molt malmesa. Les seves dimensions són d'11 x 7,4 m, i es troba a uns 12,5 m al sud-est de la CLTCB15.

Figura 521: Vista del mur CLTMC17 des del sud-oest. Font: PCA (2014).

CLTMC17: mur de contenció de la tartera, situat a la seva part baixa. Està constituït per dues filades de blocs grans i mitjans i té una llargada d'uns 12,7 m. El seu extrem meridional està en contacte amb la cabana CLTCB18.

Figura 522: Vista de la cabana CLTCB18 des del nord. Font: PCA (2014).

CLTCB18: cabana associada al mur CLTMC17. És a l'extrem sud d'aquest mur. Només conserva tres cares, ja que la paret oest està molt arrasada. Té unes dimensions màximes d'1,5 x 3 m.

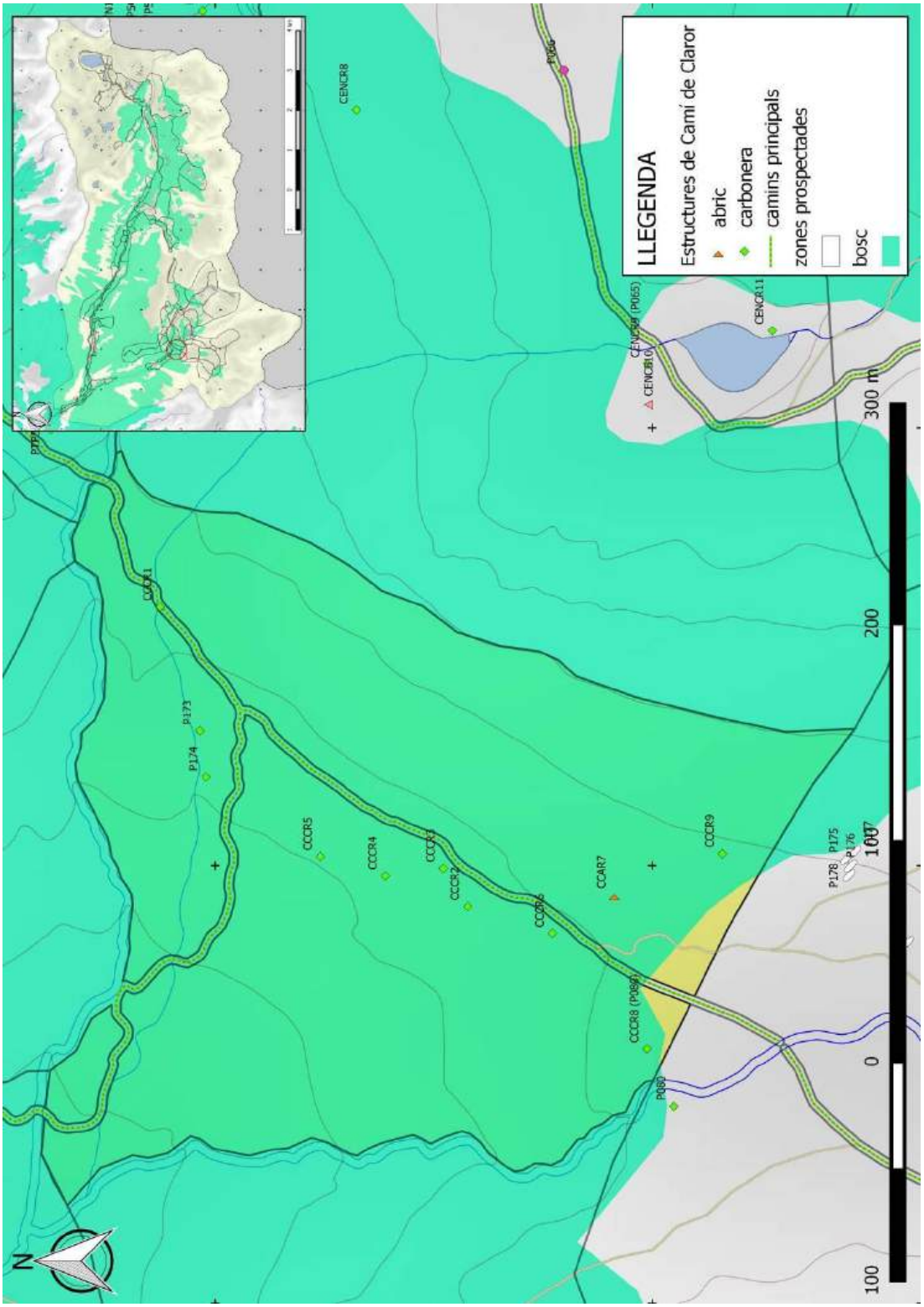

Figura 523: Localització de les estructures de Camí de Claror. Font: PCA (2016).

5.21. CAMÍ DE CLAROR (CC)

Correspon a una zona d'unes 7,2 ha estructurada al voltant d'un tram del camí de Claror, entre les cotes 1.990 i 2.124, que es troba a l'oest de la zona del Camí de l'Estany de la Nou i que també limita al nord amb les zones de Pleta de Perafita 5, Costa de Perafita, Camí de Perafita i un espai de bosc, amb el riu de Claror i bosc per la banda oest i amb la zona de Pleta de Claror pel sud.

El paisatge en aquesta zona es caracteritza per una pineda de pi negre (*Pinus uncinata*) combinada amb abarset (*Rhododendron ferrugineum*) i acidòfiles i mesòfiles dels obacs, que a la part més septentrional també combina amb acidòfiles i xeròfiles dels solells.

En conjunt, l'espai està molt emboscat i la prospecció de l'ICAC únicament hi havia detectat una carbonera (P068, revisada com a CCCR8), a l'extrem nord-oest de la zona delimitada. La nova prospecció de 2014 va fer que el catàleg s'incrementés en set noves estructures, sis de les quals eren també carboneres, mentre que la darrera era un abric.

La primera carbonera (CCCR1) està força aïllada a l'extrem septentrional, a tocar del camí, i uns 135 m més al sud-oest ens trobem amb un conjunt de cinc carboneres més (CCCR5, CCCR4, CCCR3, CCCR2 i CCCR6, en direcció sud), disposades de forma més o menys lineal per la banda oest del camí i a unes distàncies entre elles que oscil·len entre els 20 i els 37 m. Uns 66 m més al sud-oest tenim la que ja havia documentat l'ICAC (CCCR8), mentre que uns 85 m al sud-est, ja a l'altra banda del camí, ens trobem amb la darrera (CCCR9), que és la que està a més altitud dins de la zona (en contraposició amb la CCCR1, que és la que està a menys cota). Degut a la massa boscosa i de sotabosc va ser complicat fer uns amidaments gaire acurats, però en conjunt són carboneres amb un mur frontal habitualment de poca alçada, tenen una planta ovalada i tres tenen un eix màxim entre 6 i 8 m (CCCR2, CCCR4 i CCCR9), una el té de 5,5 m(CCCR3), tres més entre els 9 i els 12 m (CCCR1, CCCR8 i CCCR6), i la darrera supera els 14 m (CCCR5).

Entre les carboneres CCCR6 i CCCR9 ens trobem amb el possible abric CCAR7, que aprofita un bloc erràtic de grans dimensions, al davant del qual sembla que s'aprecien les restes d'un mur molt enrunat.

L'estat de conservació del conjunt és més aviat dolent, amb diverses pedres caigudes i molta vegetació per sobre. No podem establir amb seguretat la sincronia entre les carboneres i l'abric, però sembla que podrien ser estructures coetànies que estarien en relació amb l'explotació de la Farga d'Andorra entre els segles XVIII i XIX.

5.21.1. Estructures Camí de Claror (CC)

CCCR1: carbonera travessada pel camí de Claror, la més septentrional però al sud del riu de Claror. Està molt erosionada per un torrent d'aigua (sec en aquests moments). Conserva part del seu marge, tot i que en molt mal estat. Probablement té planta ovalada. Té unes mides de 9 x 7,7 m i és a uns 135 m al nord-est de la CCCR5.

Figura 524: Vista de la carbonera CCCR1 des del sud-oest. Font: PCA (2014).

Figura 525: Vista de la carbonera CCCR2 des de l'oest. Font: PCA (2014).

CCCR2: carbonera a l'oest del camí de Claror (uns 8 m), de petites dimensions i planta ovalada. Conserva restes d'un marge molt enderrocat. La vegetació ha proliferat intensament sobre la terrassa i l'amaga. El marge conserva dues filades (uns 30 cm d'alçada). Està parcialment caiguda a la banda nord. Les seves mides són de 7,7 x 4,6 m i és a uns 20 m al sud-oest de la CCCR3.

CCCR3: carbonera molt irregular, de petites dimensions, tallada pel camí de Claror i molt a prop de la CCCR2. Està tan enderrocada que es difícil establir-ne els límits. Tanmateix, sembla que el mur d'amargenament, del qual es conserva

només una filada de pedra gran (0,3 m), és rectilini. Les seves mides són de 5,4 x 3,2 m i es troba a uns 25 m al sud de la CCCR4.

CCCR4: carbonera de petites dimensions, al mateixa vessant on es troben CCCR2 i CCCR3, però més al nord. Conserva el marge (només una filada), fet amb pedres de petites dimensions. Sembla una superposició de dues carboneres, per la doble alineació que s'hi observa. La terrassa és plena de petits blocs caiguts per arrossegament. Té unes dimensions de 7,7 x 3 m i està a uns 30 m al sud de la CCCR5.

Figura 526: Vista de la carbonera CCCR3 des del sud. Font: PCA (2014).

Figura 527: Vista de la carbonera CCCR4 des del sud-est. Font: PCA (2014).

Figura 528: Vista de la carbonera CCCR5 des del nord. Font: PCA (2014).

Figura 529: Vista de la carbonera CCCR6 des del sud. Font: PCA (2014).

CCCR5: carbonera de grans dimensions i planta ovalada amb mur d'amargenament del qual s'ha perdut, per enderrocament, tota la part central; la part conservada fa quasi bé 1 m d'alçada (tres o quatre filades), fet amb pedres mitjanes i grans, i és rectilini. Està molt coberta per vegetació. Té unes mides de 14,6 x 7,2 m i es troba a uns 30 m al nord de la CCCR4.

CCCR6: carbonera de grans dimensions i planta ovalada amb un marge bastit amb pedres mitjanes i grans, que ha caigut cap al vessant en alguns punts. Presència de carbons en superfície. El marge conserva fins a tres filades (80 cm). Té unes mides de 12 x 6,7 m i està a uns 40 m al sud de la CCCR2.

CCAR7: possible abric bastit aprofitant un bloc gegant de granit. El possible parament està totalment enderrocat i reblert per sediments i vegetació, de manera que és molt difícil establir-ne els límits amb claredat. Té unes mides aproximades de 3 x 2,3 x 3,7 m i és a uns 30 m al sud-est de la CCCR6.

Figura 530: Vista de l'abric CCAR7 des del sud. Font: PCA (2014).

Figura 531: Vista zenital de l'abric CCAR7. Font: PCA (2014).

Figura 532: Vista de la carbonera CCCR8 des del sud-est. Font: PCA (2014).

CCCR8: petita carbonera de planta circular i aspecte de túmul al costat nord del riu de Claror, a uns 2 m de distància. Està molt deteriorada (va ser utilitzada com a zona d'acampada), i no sembla haver tingut marge. No hi ha carbons en superfície.

Té unes dimensions de 10,3 x 6,9 m i es troba a uns 65 m al sud-oest de la CCCR6.

CCCR9: carbonera, probablement de planta ovalada, de la qual només es poden observar dos segments petits del marge. L'existència d'una densa catifa de neret amaga les possibles restes de l'estructura. El marge conserva tres filades (uns 60 cm). Fa uns 6,9 m de longitud, però no se'n pot determinar l'amplada. Es troba a uns 50 m al sud-est de l'abric CCAR7.

Figura 533: Vista de la carbonera CCCR9 des del nord-est. Font: PCA (2014).

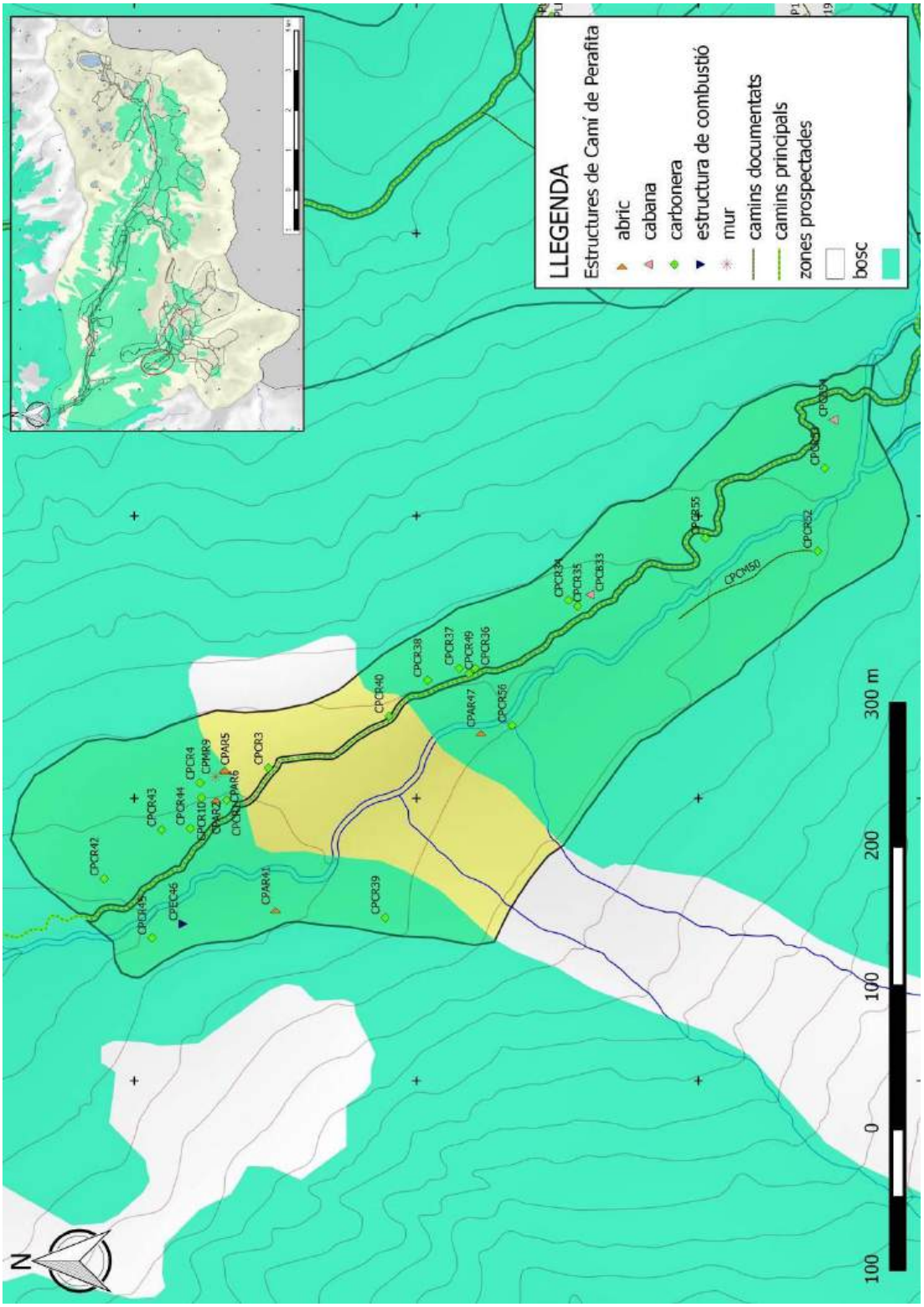

Figura 534: Localització de les estructures de Camí de Perafita. Font: PCA (2016).

5.22. CAMÍ DE PERAFITA (CP)

Es tracta d'una zona que hem delimitat a la part superior del camí de Perafita pujant des d'Entremesaigües, amb una superfície d'unes 10,3 ha, i que s'estructura al voltant del mateix camí i del riu de Perafita, ja que engloba estructures a banda i banda del curs fluvial. Això li confereix una forma allargassada de 674 x 210 m, entre els cotes 1.871 i 1.998. Únicament limita amb la zona de Camí de Claror al sud, i la resta està envoltada de zona de bosc i tartera que no ha estat prospectada.

En part per aquesta extensió altitudinal i pel fet d'estendre's a totes dues bandes del riu, ens trobem amb una certa varietat paisatgística. D'una banda, a la riba dreta del riu ens trobem amb un paisatge amb predomini de pinedes de pi negre (*Pinus uncinata*), acidòfiles i xeròfiles dels solells, tret d'un espai de tartera dins el terç més septentrional. D'altra banda, a la riba esquerra ens trobem amb una pineda de pi negre (*Pinus uncinata*) combinada amb abarset (*Rhododendron ferrugineum*), acidòfiles i mesòfiles dels obacs, tret també d'un petit espai dins el terç meridional (i de fet enfrontat a la zona de tartera de l'altra riba), on tenim un prat silicícola i mesòfil (amb *Agrostis capillaris*, *Festuca nigrescens* i *Anthoxanthum odoratum*, entre d'altres) propi d'estatges subalpins.

Molt probablement, aquest espai va quedar fora de l'àrea de prospecció de l'ICAC, ja que la revisió de 2014 va permetre documentar fins a trenta estructures: cinc abrics, dues cabanes, un camí, una estructura de combustió, un mur i fins a vint carboneres. Podem distingir, però, diferents agrupacions més o menys significatives.

A la part més baixa i a la riba dreta del riu de Perafita, entre les cotes 1.878 i 1.919, tenim un primer conjunt d'onze estructures: set carboneres, tres abrics i un mur. La majoria estan força concentrades, tret de dues carboneres, una que es troba a la part més baixa (CPCR42), a l'extrem septentrional i a uns 50 m del gruix d'estructures, i una altra (CPCR3) que és a uns 30 m al sud d'aquest mateix conjunt. Aquesta última es troba ja a la part de prat que hi ha davant de la tartera, com dos dels abrics, que, com dèiem, estan uns 30 m més al nord (CPAR5 i CPAR6), l'altre possible abric (CPAR2), el mur (CPMR9) i una altra de les carboneres (CPCR1). La resta de carboneres es troben a dins del bosc (CPCR43, CPCR44, CPCR10 i CPCR4), essent difícil, en algun cas, calcular-ne

les dimensions degut a la profusió de vegetació (CPCR42). Pel que fa a la tipologia dels abrics, tots ells aprofiten grans blocs, especialment en el cas de CPAR5 i CPAR6, els quals s'han acabat d'arranjar amb la construcció de murs de pedra seca, especialment el CPAR6, que té dos murs que fan de paravent (CPMR7 i CPMR8). La identificació del CPAR2 resulta una mica més hipotètica, ja que només veiem una extensió de pedres caigudes davant del bloc erràtic. Pel que fa a les carboneres, totes les que es troben a la part de prat, i per tant més planera, presenten mur de contenció frontal (CPCR1, CPCR3, CPCR4 i CPCR10), mentre que no s'ha pogut identificar en les que es troben a la zona de bosc, potser per la seva degradació, ja que en aquesta zona els pendents són més acusats (CPCR42, CPCR43 i CPCR44). Tret de dos casos que superen els 8 m en el seu eix màxim (CPCR1 i CPCR3), la resta fan entre 2,7 i 6,7 m.

Més o menys a la mateixa altura, a la riba esquerra del riu ens trobem amb un segon conjunt de dues carboneres, un fogar i un abric, disposats de manera alineada. A la part més baixa trobem una carbonera (CPCR45), separada uns 20 m del fogar (CPEC46); més al sud, una estructura molt simple consistent en un cercle de pedres. Uns 60 m més al sud del fogar hi ha el possible abric (CPAR41), un espai mínimament arranjat entre dos blocs erràtics de grans dimensions superposat i que sembla, en tot cas, un simple aixopluc. Encara 75 m més al sud d'aquest possible abric, tenim la darrera carbonera (CPCR39). Totes dues carboneres tenen mur frontal i només disposem de les mides de la CPCR45, que supera els 7 m en el seu eix màxim.

Tornant a la riba dreta, ens trobem amb el tercer grup d'estructures, totes elles carboneres, situades uns 90 m més al sud del primer conjunt d'estructures (CPCR40, CPCR38, CPCR37, CPCR49 i CPCR36). Estan força alineades en un espai d'uns 70 m, a la banda est del camí, al peu de la tartera i en una zona de bosc. La distància entre les dues primeres, pujant des del nord, és d'uns 30 m (CPCR40 i CPCR38), mentre que entre la segona i la següent (CPCR37) l'espai s'escurça a menys de 20 m, amb distàncies inferiors als 5 m amb les dues restants (CPCR49 i CPCR36). Totes tenen mur de contenció i un eix màxim entre 5,4 i 7 m, llevat d'un cas, que assoleix més de 13 m (CPCR40).

Just davant d'aquest grup, a l'altra riba del riu, tenim un altre petit grup format per un abric i una carbonera, separats per uns 20 m. Com en el cas anterior, es

troben al mig del bosc i gairebé a tocar del curs fluvial. El possible abric (CPAR47) consisteix en un espai mínimament net entre uns grans blocs, com el cas del CPAR41, de dimensions reduïdes. Per la seva banda, la carbonera (CPCR56), més al sud, està força afectada per la vegetació, no té mur frontal i fa un màxim d'uns 6 m.

Més al sud, a uns 75 m del tercer grup, de nou a la riba dreta i a la banda est del camí, tenim el cinquè grup, compost per dues carboneres i una cabana, separades entre elles per no més de 6 m i just a la base de la tartera, en una petita clariana al mig del bosc. La possible cabana (CPCB33) aprofita uns blocs de grans dimensions de la base de la tartera i està molt enrunada, amb les restes d'un mur frontal molt arrasat. Una de les carboneres (CPCR35) està just al costat de la cabana, no s'hi aprecia mur frontal i té un eix d'uns 6 m. La darrera carbonera (CPCR34) està molt coberta de neret i afectada per alguns pins, i sí que presenta mur frontal i unes dimensions superiors, amb un eix de 12 m.

Uns 90 m més al sud ens trobem amb el sisè grup. Les estructures són en un espai de bosc però, a diferència de la resta, aquestes se situen a l'oest del camí. Es tracta de tres estructures: una carbonera aïllada (CPCR55), 90 m més al sud una segona carbonera (CPCR53), i uns 30 m encara més al sud una cabana (CPCB54), que aprofita un gran bloc erràtic com a mur de fons. Les carboneres tenen mur frontal i uns eixos màxims entre 7,2 i 9 m.

Finalment, just davant d'aquestes dues darreres estructures, a la riba esquerra del riu, tenim l'última carbonera (CPCR52), al mig del bosc i força afectada per la vegetació, amb el mur frontal parcialment enrunat i un eix de 6,5 m. Des d'aquesta carbonera sorgeix un camí (CPCM50) d'uns 100 m de recorregut vers el nord, que es perd en arribar a la tartera, però que és probable que tingués continuïtat fins a les estructures que es troben més al nord (els dos grups que hem vist abans que són en aquesta mateixa riba).

Tot i que hi ha algunes carboneres (CPCR4, CPCR39 i CPCR40) i alguns abrics (CPAR5, CPAR41 i CPAR47) amb un estat de conservació força bo, en general l'estat és regular o fins i tot dolent. Quant a la cronologia, creiem que el conjunt de carboneres se situen en un moment coetani a l'explotació de la Farga d'Andorra, i algun dels abrics o cabanes és molt probable que també hi

coexistissin, malgrat que no podem assegurar quins ni, fins i tot, si tots ells ho van ser.

5.22.1. Estructures Camí de Perafita (CP)

CPCR1: carbonera situada a la dreta del camí d'accés a Perafita i a uns 2 m al sud de l'abric CPAR2. Conserva un mur de 40-60 cm que està format per dues o tres filades de pedres de mida gran i mitjana. Té unes mesures de 8 x 7 m.

Figura 535: Vista de la carbonera CPCR1 des del sud-est, amb l'abric CPAR2 al fons. Font: PCA (2014).

Figura 536: Vista de l'abric CPAR2 des del sud. Font: PCA (2014).

CPAR2: petit abric que aprofita un gran bloc granític natural com a mur de fons, al qual se li adossa un mur molt malmès. Té unes dimensions de 2 x 3,6 m i es troba uns 2 m al nord de la CPCR1.

CPCR3: carbonera que queda partida pel camí de Perafita, uns 30 m al sud dels abrics CPAR5 i CPAR6. Conserva el mur d'una alçada aproximada d'1 m, constituït per tres filades de blocs de pedra gran. Té unes mesures d'1,30 x 9,5 m.

CPCR4: carbonera amb un mur de contenció de 60 cm d'alçada, amb tres o quatre filades conservades. És l'element més allunyat del conjunt d'estructures que hi ha en aquesta zona, situada a l'oest. Es troba per sobre del camí, uns 10 m a l'est de la CPCR10. Té unes mides de 6,7 x 3,2 m.

Figura 537: Vista de la carbonera CPCR3 des del sud-oest. Font: PCA (2014).

Figura 538: Vista de la carbonera CPCR4 des del sud-est. Font: PCA (2014).

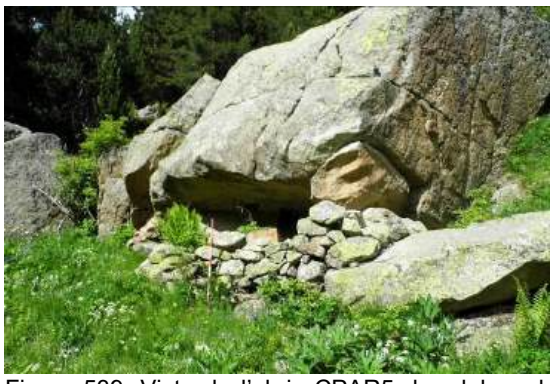

Figura 539: Vista de l'abric CPAR5 des del nord-oest. Font: PCA (2014).

Figura 540: Vista de l'abric CPAR6 des del sud. Font: PCA (2014).

CPAR5: petit abric que aprofita un gran bloc de granit. Hi ha un mur de tancament al sud, fet amb petits blocs de pedra que conserven 1 m d'alçada, amb unes cinc o sis filades. L'accés es fa per l'oest, i molt a prop seu hi ha el camí i l'abric CPAR6. Té unes dimensions d'1,2 x 1,50 x 3,8 m.

CPAR6: abric situat darrere del CPAR5. La seva planta queda definida per grans blocs de granit. Apareix material d'època moderna a la superfície. L'espai interior queda tancat per un mur paravent (CPMR7) a l'est, i es distingeix un possible mur més antic (CPMR8), definit per una sola filada arran de terra, que semblaria tancar l'espai pel nord-est. Per paral·lels propers vistos a Aigüestortes, podria ser susceptible de tenir ocupacions anteriors. Al darrere hi ha unes estructures de fusta i teles de construcció contemporània.

CPMR7: mur de paravent que tanca l'espai interior del CPAR6 per l'est. No es veu des de l'exterior. Conserva entre 6-7 filades, amb 1 m d'alçada aproximadament.

Figura 541: Vista del mur CPMR7 des del sud. Font: PCA (2014).

Figura 542: Vista del mur CPMR8 des de l'est. Font: PCA (2014).

CPMR8: petit mur molt arrasat, que només conserva una filada arran de terra, que semblaria tancar l'espai interior del CPAR6 pel nord-est. Té una amplada d'un metre aproximadament. En un paral·lel del Parc Nacional d'Aigüestortes (l'Abric de l'Estany de la Coveta), hi havia un element similar que es relacionava estratigràficament amb les ocupacions prehistòriques documentades en aquest jaciment.

CPMR9: mur que s'adossa pel nord, en sentit nord-sud, al bloc de pedra que hi ha a prop del CPAR5. Forma un petit replà i fa 1 m de llargada, 40-50 cm d'alçada i 40 cm d'amplada. Només conserva una filada.

Figura 543: Vista del mur CPMR9 des de l'oest. Font: PCA (2014).

Figura 544: Vista de la carbonera CPCR10 des del sud-oest. Font: PCA (2014).

CPCR10: carbonera que conserva el mur de contenció, amb dues filades de pedres de mida petita/mitjana. Té unes dimensions de 4,9 x 3 m, i es troba a uns 10 m a l'oest de la CPCR4.

CPCB33: possible cabana construïda aprofitant grans nuclis granítics de la tartera. Es localitza a tocar de la CPCR35. Té unes mides de 3,2 x 2,7 m.

Figura 545: Vista de la cabana CPCB33 des del sud-oest. Font: PCA (2014).

Figura 546: Vista de la carbonera CPCR34 des del sud-est. Font: PCA (2014).

CPCR34: carbonera localitzada al costat est del camí d'accés a Perafita. Queda definida pel seu talús de terra i el mur de pedra, d'una sola filada. Té unes mesures de 12 x 9 m, i és a uns 10 m al nord de la cabana CPCB33.

CPCR35: possible carbonera, tot i l'absència de carbons en superfície, directament associada a la CPCB33 i a tocar del camí GR11-10. Té unes mides de 5,9 x 2,7 m.

Figura 547: Vista de la carbonera CPCR35 des del sud. Font: PCA (2014).

Figura 548: Vista de la carbonera CPCR36 des del sud-oest. Font: PCA (2014).

CPCR36: carbonera situada a la vora del camí GR11-10. Conserva el mur, format per quatre filades de pedres grans i mitjanes, d'uns 60-70 cm d'alçada. Té més de 4 m d'eix, però no es pot delimitar bé pel neret que la cobreix. Es troba uns 5 m al sud-est de la CPCR49.

CPCR37: carbonera que té el mur de contenció en molt mal estat. Només conserva tres filades formades per blocs grans i mitjans, amb una alçada aproximada de 40 cm, i la seva planta tendeix a ser circular, amb uns 5,4 m de diàmetre. Es troba a uns 8 m al nord-est de la CPCR49.

Figura 549: Vista de la carbonera CPCR37 des del sud-est. Font: PCA (2014).

Figura 550: Vista de la carbonera CPCR38 des del sud. Font: PCA (2014).

CPCR38: carbonera molt poc visible per causa de la vegetació. És a prop del camí i està situada pràcticament a sobre de la tartera. Conserva un mur, tot i que molt deteriorat, que té una alçada de 40-60 cm. Té uns eixos màxims de 5 x 7 m i es troba a uns 20 m al nord de la CPCR37.

CPCR39: carbonera construïda sobre una plataforma de més d'un metre d'alçada que conserva íntegre tot el parament. Al centre hi han proliferat diversos pins, la qual cosa fa difícil establir-ne uns límits clars. No s'aprecien carbons en superfície. És a la riba esquerra del riu de de Perafita, a uns 70 m al sud del CPAR43, i té unes dimensions de 4,2 x 5 m.

Figura 551: Vista de la carbonera CPCR39 des del sud-est. Font: PCA (2014).

Figura 552: Vista de la carbonera CPCR40 des de l'oest. Font: PCA (2014).

CPCR40: carbonera localitzada al costat del camí GR11-10. El mur de contenció conserva entre set i vuit filades de blocs de pedra, i fa 1 m d'alçada. Té uns eixos màxims de 13,20 x 4,5 m i es troba a uns 34 m al nord-oest de la CPCR38.

CPAR41: petit abric natural definit per dos grans blocs de granit, a tocar del caminet que transcorre per la riba esquerra del riu de Perafita. Es troba a uns 70 m al nord de la CPCR39 i té unes dimensions de 2,3 x 1,7 m. No hi ha evidències d'activitat humana.

Figura 553: Vista de l'abric CPAR41 des de l'est. Font: PCA (2014).

Figura 554: Vista de la carbonera CPCR42 des del nord. Font: PCA (2014).

CPCR42: carbonera de mitjanes dimensions, a uns 20 m a l'est del camí GR11-10 i uns 50 m al nord-oest de la CPCR43. No conserva restes de marge i els seus límits no es poden delimitar clarament. Tot i això, es pot afirmar que la planta tendeix a la circumferència, amb un diàmetre al voltant dels 6,7 m, i, malgrat que no s'han trobat carbons a la plataforma, sí que es poden trobar al vessant que s'obre cap al sud.

CPCR43: carbonera de petites dimensions a l'est del camí GR11-10 i a uns 19 m al nord de la CPCR44. El mur de contenció s'adossa a un gran bloc erràtic per la seva banda sud. No s'observen carbons en superfície i té unes dimensions de 2,7 x 2,6 m.

CPCR44: carbonera de petites dimensions i planta ovalada, a uns 19 m al sud de la CPCR43, al costat del camí GR11-10. Té unes dimensions de 6 x 4,9 m.

Figura 555: Vista de la carbonera CPCR44 des del sud-oest. Font: PCA (2014).

Figura 556: Vista de la carbonera CPCR45 des del sud-est. Font: PCA (2014).

CPCR45: carbonera amargenada de mitjanes dimensions que encara conserva bona part del parament constructiu original en alçat, tot i que en línia ha perdut alguns petits trams. No s'observa presència de carbons, però és fàcilment visible un sediment de color negre. Es troba a la riba esquerra del riu de Perafita, a uns 20 m al nord-oest de la CPEC46, i té unes mides de 7,30 x 6,7 m.

CPEC46: petita estructura de combustió o foc a terra al mig del bosc, a uns 20 m al sud-est de la CPCR45, que té un diàmetre d'1,2 m i està delimitada per pedres. És molt probable que sigui força moderna.

CPAR47: petit abric natural a uns 15 m al nord de la carbonera CPCR46, a la riba esquerra del riu de Perafita. Una enorme llosa de granit recolza inclinada sobre un nucli més petit generant un espai al mig. Té unes mides d'1,90 m de fondària x 0,95 m d'amplada x 0,9 m d'alçada màxima.

Figura 557: Vista del fogar CPEC46 des de l'est. Font: PCA (2014).

Figura 558: Vista de l'abric CPAR47 des del sud-est. Font: PCA (2014).

CPCR49: carbonera de planta circular, molt a prop del riu de Perafita i a uns 5 m al nord de la CPCR36. No s'observen carbons en superfície i han proliferat els pins al llarg del seu perímetre. Té uns eixos de 6,95 x 6,70 m.

Figura 559: Vista de la carbonera CPCR49 des del nord-oest. Font: PCA (2014).

Figura 560: Vista de la carbonera CPCR52 des de l'est. Font: PCA (2014).

CPCM50: camí que arrenca a la CPCR52 i que es perd en arribar a la tartera.

CPCR52: carbonera al mig del bosc amb restes molt deteriorades del marge. És al mig del camí CPCM50. Presència de petits nuclis de carbó en superfície. Les seves mides són de 6,5 x 4,7 m.

CPCR53: carbonera al costat nord del riu, sense carbons apreciables en superfície. Presenta un marge a la seva banda nord-oest, i les seves mides són de 9,2 x 8,15 m.

CPCB54: petita cabana de planta semicircular que aprofita un gran bloc de granit com a mur de fons. Bona part del mur de tancament conserva fins a dues filades, encara que molt desconfigurades i enderrocades. Fa 1,20 m de diàmetre.

Figura 561: Vista de la carbonera CPCR53 des del sud-oest. Font: PCA (2014).

Figura 562: Vista de la cabana CPCB54 des del nord-est. Font: PCA (2014).

Figura 563: Vista de la carbonera CPCR55 des del nord-oest. Font: PCA (2014).

Figura 564: Vista de la carbonera CPCR56 des de l'est. Font: PCA (2014).

CPCR55: carbonera tallada al seu extrem nord pel camí GR11-10 (part del mur serveix també d'esglaó del mateix camí). Presenta un mur de contenció a la part frontal, que conserva dues filades (uns 30 cm d'alçada), i les seves dimensions són de 7,5 x 6,8 m.

CPCR56: carbonera al mig del bosc, molt difícil de definir per causa de la vegetació. S'observa la presència de carbons petits en superfície i les seves mides són de 6 x 5 m.

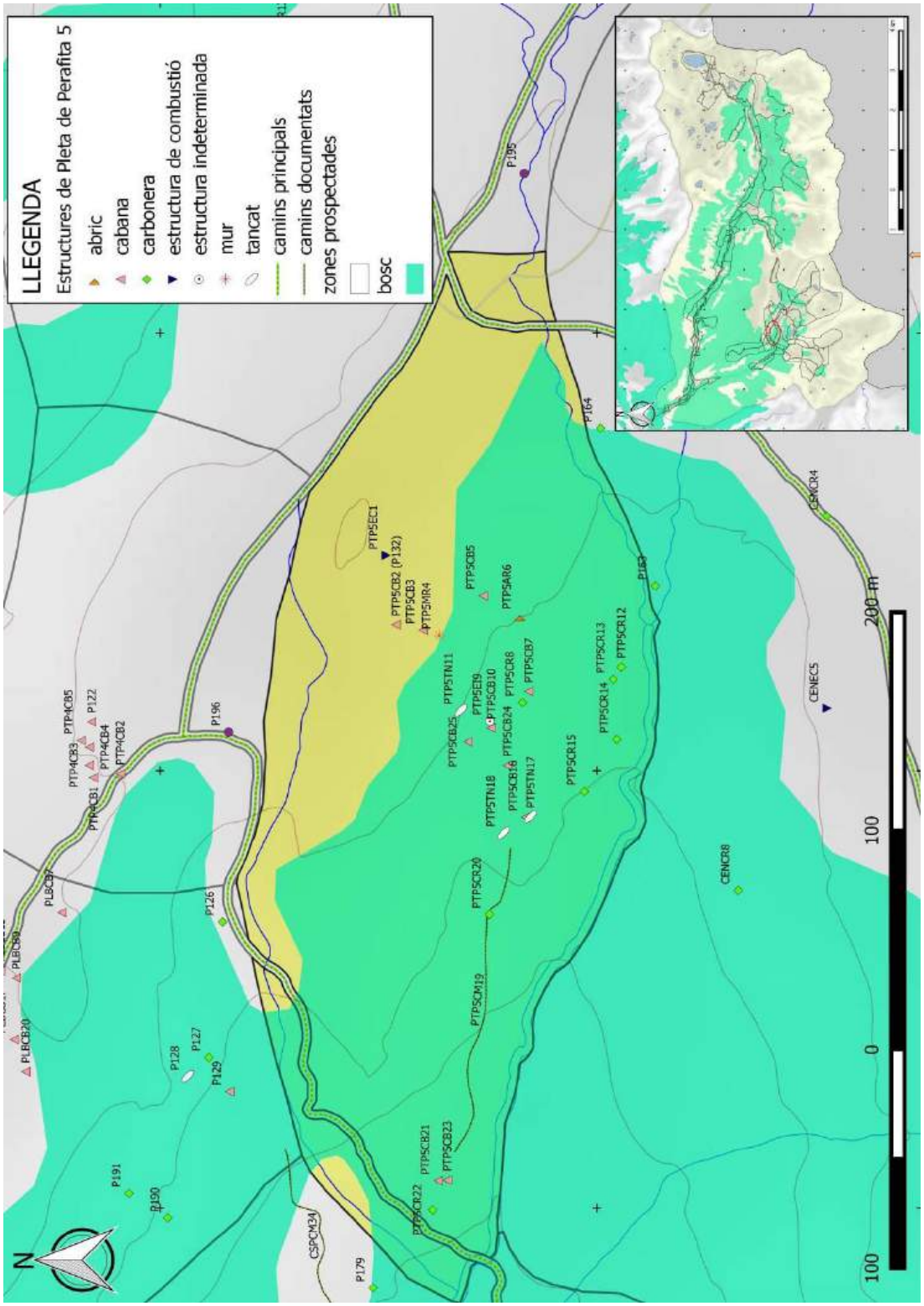

Figura 565: Localització de les estructures de Pleta de Perafita 5. Font: PCA (2016).

5.23. PLETA DE PERAFITA 5 (PTP5)

Es tracta d'una zona que hem delimitat al sud-est del refugi de Perafita, amb una superfície d'unes 5,1 ha, entre les cotes 2.092 i 2.197. Pel sud queda limitada pel riu de Perafita (a l'altra banda hi ha les zones de Camí de l'Estany de la Nou i Camí de Claror), a l'est limita amb la zona de Pleta de Perafita 2, al nord limita amb els zones de Pleta de Perafita 1 i 4 i Planell del Bisbe, i a l'oest amb la zona de Costa de Perafita.

Hi trobem un predomini de bosc de pi negre (*Pinus uncinata*) acidòfiles i mesòfiles dels solells, abarset (*Rhododendron ferrugineum*) i matollar baix de ginebró (*Juniperus nana*), si bé a la meitat septentrional i oriental ens trobem amb una zona de prats on es combinen sarrons (comunitats dominades per *Chenopodium bonus-henricus*) i altres herbassars nitròfils, amb zones de pèl caní (*Nardus stricta*) o de *Bellardiochloa variegata*, acidòfils i higròfils. A la part mitjana i baixa del pendent, on predomina el bosc, tenim un substrat dominat per tarteres i pedrusques silícies; és l'espai on trobem la major part de les estructures.

La prospecció de l'ICAC havia identificat una estructura en aquest ampli espai, concretament una cabana (P132), que es va tornar a georeferenciar i es va reanomenar en el nou inventari (PTP5CB2). Així mateix, amb aquesta revisió de la zona es van documentar vint-i-quatre estructures més, que funcionalment es reparteixen entre l'explotació ramadera i el carboneig (en principi relacionat amb l'explotació de la farga entre el segle XVIII i primer terç del XIX). Aquest fet, i l'elevada densitat d'estructures, dificulta força la possibilitat d'establir agrupacions significatives. Cal afegir, a més, que el fet que la majoria d'estructures estiguessin en zona de bosc i neret en dificultava molt la identificació i la delimitació.

En tot cas, sí que podem diferenciar un petit conjunt de quatre estructures a l'extrem nord-est, a l'espai ocupat per prats, entre les cotes 2.179 i 2.185. Es tracta de dues cabanes (PTP5CB2 i PTP5CB3), un fogar (PTP5EC1) i un mur (PTP5MR4). El fogar és l'estructura més septentrional, es troba en una zona de pas arrecerada per un bony rocós i podria ser força recent. Uns 30 m al sud-oest trobem les dues possibles cabanes, que en ambdós casos aprofiten un bloc erràtic com a mur de fons i estan molt enrunades, de manera que és difícil

distingir-ne els murs, més enllà d'un escampall de pedres que correspondria a l'enderroc (especialment en el cas de la PTP5CB3). Finalment, el possible mur es troba entre un aflorament rocós i un gran bloc erràtic on, per l'altra banda, recolza la cabana PTP5CB3; podria correspondre a una altra cabana o bé ser un tancat associat a la PTP5CB3. Amb l'excepció de la PTP5EC1, que fins i tot podria tenir una cronologia contemporània, les altres tres estructures podrien ser coetànies si tenim en compte que el seu estat de conservació i el nivell d'arrasament és força similar. Sigui com sigui, no els podem atribuir una cronologia fiable, si bé creiem que, pel seu estat, haurien de ser, almenys, anteriors al segle XVI.

Uns 30 m al sud-est, en l'espai de transició al bosc i la tartera i a una altitud entre 2.174 i 2.179 m, ens trobem amb dues noves estructures que podrien formar part d'aquest mateix conjunt i que consisteixen en una cabana (PTP5CB5), que també aprofita un bloc erràtic de grans dimensions i que, tot i estar molt arrasada i coberta de vegetació, és més identificable, i un abric (PTP5AR6) de molt petites dimensions, uns 15 m més al sud que la cabana, que podria ser una cava o un espai d'emmagatzematge.

Una altra agrupació la trobem uns 35 m a l'oest de les dues darreres estructures, distribuïdes en una àrea d'uns 1.900 m^2, entre les cotes 2.144 i 2.175. Està formada per onze estructures: cinc possibles cabanes, tres tancats, una estructura indeterminada i dues carboneres. A l'extrem nord-est d'aquesta agrupació tenim un possible tancat (PTP5TN11) força enrunat i cobert per vegetació, de planta quadrangular i uns 32 m^2 de superfície, i una cabana a uns 10 m al sud-oest (PTP5CB25), adossada a un aflorament rocós, de planta rectangular. Uns 10 m més al sud tenim una segona cabana (PTP5CB10), també de planta quadrada i que per un costat s'adossa a l'aflorament del substrat rocós. Molt a prop d'aquesta cabana ens trobem amb un retall al substrat de difícil interpretació (PTP5EI9), que podria estar relacionat amb la construcció de la carbonera PTP5CR8 (uns 10 m més al sud-est), o bé ser una cabana semiexcavada. Tenim a continuació la carbonera esmentada (PTP5CR8), amb un mur frontal i un eix màxim de gairebé 8,5 m, i a uns escassos 5 m encara més al sud-est una nova possible cabana, aparentment de planta subcircular i que està molt arrasada, amb molt d'enderroc visible a l'interior (PTP5CB7). En

direcció sud-oest, a uns 18 m de la PTP5CB10, es va documentar una nova cabana de planta rectangular, de dimensions molt reduïdes i que presentava paraments a tots quatre costats (PTP5CB24), i 24 m més a l'est d'aquesta es va documentar un petit tancat de poc més de 15 m^2 (PTP5TN17) i construït contra l'aflorament rocós, a l'interior del qual s'identificava una petita estructura semicircular, també recolzada sobre l'aflorament, que hem interpretat com una cabana (PTP5CB16). Separada d'aquestes dues uns 12 m en direcció nord-oest, es va identificar un altre tancat, amb el mur molt enrunat, planta en forma de U i una superfície d'uns 45 m^2, i uns 35 m més a l'oest, una carbonera (PTP5CR20), amb un marge i un eix màxim de més de 8 m. Amb excepció de les carboneres, l'estat de conservació és força precari, i tot plegat sembla que es tracta d'estructures relacionades amb l'explotació ramadera, malgrat que alguna de les cabanes podrien haver estat en ús conjuntament amb les carboneres. Tret d'aquest darrer supòsit, per al conjunt d'estructures que interpretem com a ramaderes, a partir del seu estat de conservació proposem un *terminus post quem* del segle XVI, tot i que podrien ser molt anteriors, i sense que puguem asseverar la coetaneïtat de totes elles.

Al sud d'aquest conjunt, a uns 30-40 m, tenim una altra agrupació de quatre carboneres, disposades de forma aproximadament lineal en direcció est-oest, entre les cotes 2.141 i 2.165. La més oriental (PTP5CR12) és l'única que amb certesa no tenia mur frontal, un element una mica dubtós en la del seu costat (PTP5CR13) i clarament visible en les altres dues (PTP5CR14 i PTP5CR15). Pel que fa a les dimensions, són totes bastant semblants, amb uns eixos màxims entre els 6,6 i els 7,9 m, i la conservació no és gaire bona, en tenir tot de vegetació per sobre.

Finalment, a l'extrem occidental de la zona tenim el darrer grup, conformat per tres estructures, en una petita clariana al mig del bosc a una altitud d'uns 2.108 m i a uns 120 m de distància de la PTP5CR20. D'una banda tenim dues cabanes molt a prop d'una de l'altra, una fàcilment identificable, amb quatre paraments, planta rectangular i de dimensions més grans (PTP5CB21), i l'altra molt més arrasada i de dimensions menors, però també sense recolzar a cap bloc o aflorament i de planta rectangular. Uns 13 m més a l'oest, a l'altre extrem de la clariana, trobem la darrera estructura, consistent en una carbonera amb un mur

frontal molt enrunat i un eix màxim de gairebé 12 m. Les estructures estan en un estat de conservació més aviat precari i és probable que la cabana PTP5CB21, vist el seu millor estat (respecte a la resta de cabanes que hi ha en tota la zona), pogués ser coetània de les carboneres, tot i que no ho podem assegurar del cert.

5.23.1. Estructures Pleta de Perafita 5 (PTP5)

PTP5EC1: petita estructura de combustió a uns 150 m a l'oest del refugi, just al costat d'un gran roc natural. És una agrupació de pedres de mitjanes i petites dimensions amb una forma que tendeix a la circularitat, sense evidències d'haver estat sotmeses a altes temperatures. Té unes mides de 0,8 x 1 m i podria ser contemporània.

Figura 566: Vista zenital del fogar PTP5EC1. Font: PCA (2014).

Figura 567: Vista de la cabana PTP5CB2 des del sud. Font: PCA (2014).

PTP5CB2: cabana molt enderrocada, bastida amb pedres mitjanes i grans aprofitant un gran bloc de granit a la seva banda sud. Està molt deteriorada i és difícil establir-ne els límits. Es troba a uns 10 m al nord de la PTP5CB3. Les seves mides són de d'1,85 x 1,75 m. Podria correspondre a la cabana P132 de l'ICAC.

PTP5CB3: cabana molt enderrocada, a uns 10 m al sud de la PTP5CB2. Només conserva restes d'enderroc molt reblert i es fa força difícil establir-ne els límits. Tot amb tot, té unes dimensions aproximades de 2,3 x 1,7 m.

PTP5MR4: possible mur amb orientació SO-NE. Es troba en un estat molt enderrocat, amb les possibles cares del parament totalment caigudes i desfigurades. Sembla unir un gran bloc granític, que va servir per bastir la PTP5CB3, amb un aflorament geològic. Podria haver format part d'una estructura més gran, com una cabana o un tancat. Té unes mides de 4,9 x 0,9 m.

Figura 568: Vista de la cabana PTP5CB3 des del sud. Font: PCA (2014).

Figura 569: Vista del mur PTP5MR4 des de l'est. Font: PCA (2014).

Figura 570: Vista de la cabana PTP5CB5 des de l'oest. Font: PCA (2014).

Figura 571: Vista de l'abric PTP5AR6 des del sud-oest. Font: PCA (2014).

PTP5CB5: cabana molt enderrocada, amb les restes molt cobertes per una gran concentració de neret que no permet delimitar la possible estructura, que es troba a uns 30 m al sud-est de la PTP5CB3. Està construïda amb grans blocs, aprofitant el vessant sud d'una gran cornisa d'aflorament geològic natural. Té unes mides de 3,3 x 2,3 m.

PTP5AR6: petit abric o cava sobre la tartera granítica, a uns 7 m al sud de la PTP5CB5. Està construït aprofitant una concavitat sota un gran bloc granític, mirant cap al sud-oest. L'accés està recrescut amb un petit mur de planta

semicircular i probablement dues cares, que actualment està molt enderrocat. Té unes mides d'1,10 x 0,73 m.

PTP5CB7: possible cabana molt enderrocada i afectada per les arrels d'un arbre que va caure i va aixecar els sediments. Sembla haver tingut planta circular, però el seu estat degradat no permet una definició clara de l'àmbit. Té unes mides de 3,4 x 3,2 m i es troba a uns 6 m al sud-est de la PTP5CR8.

Figura 572: Vista de la cabana PTP5CB7 des del nord-est. Font: PCA (2014).

Figura 573: Vista de la carbonera PTP5CR8 des del nord. Font: PCA (2014).

PTP5CR8: carbonera de mitjanes dimensions i planta ovalada, amb un marge a la part frontal. El marge fa 1 m d'alçada i es conserven fins a tres filades de parament, fet amb pedres mitjanes i grans. Les seves mides són de 8,4 x 6,5 m i està localitzada a uns 6 m al nord-oest de la PTP5CB7.

PTP5EI9: retall excavat al vessant de la muntanya, probablement relacionat amb l'extracció de terres per a la PTP5CR8. És al costat nord-est d'aquesta carbonera, a uns 10 m al nord-oest. Té una fondària de 70-80 cm i uns eixos de 3,2 x 2,3 m.

PTP5CB10: restes d'una possible cabana molt enderrocada al costat de la PTP5EI9. Només conserva una filada del parament mural, que va ser construït aprofitant la banda nord d'un aflorament rocós granític. El parament combina elements de mida mitjana i gran, amb unes dimensions generals de 4,5 x 2 m.

Figura 574: Vista de l'estructura PTP5EI9 des del nord-oest. Font: PCA (2014).

Figura 575: Vista de la cabana PTP5CB10 des de l'oest. Font: PCA (2014).

PTP5TN11: possible tancat de planta quadrangular, obert per la seva banda est. El parament mural, bastit amb pedres mitjanes i grans, està molt enderrocat, tot i que a la cantonada est conserva fins a 1,2 m d'alçada. Els seus eixos són de 7,6 x 4,2 m i es troba a uns 10 m al nord-est de la PTP5CB25.

Figura 576: Vista zenital del tancat PTP5TN11, molt cobert per vegetació. Font: PCA (2014).

Figura 577: Vista de la carbonera PTP5CR12 des del nord-oest. Font: PCA (2014).

PTP5CR12: carbonera de planta circular i perfil en forma de túmul, sense marge, tot i que es pot apreciar l'aflorament d'algunes pedres al seu perímetre (potser restes del marge). No hi ha carbons en superfície, i té unes mides de 7,9 x 7,4 m. Es troba a uns 5 m a l'est de la PTP5CR13.

PTP5CR13: carbonera de planta ovalada sense marge, tot i que es pot apreciar l'aflorament d'algunes pedres, probablement restes del marge. No hi ha carbons a la superfície, i té uns eixos de 7,4 x 6,1 m.

PTP5CR14: carbonera de planta ovalada amb un marge que assoleix els 0,6 m d'alçada (dues o tres filades). Es troba al sud-est de la PTP5CR13, amb la mateixa orientació. Té unes mides de 7 x 6,1 m.

Figura 578: Vista de la carbonera PTP5CR13 des del nord. Font: PCA (2014).

Figura 579: Vista de la carbonera PTP5CR14 des del nord-est. Font: PCA (2014).

PTP5CR15: carbonera de planta ovalada i petites dimensions, erosionada i desfigurada per un curs d'aigua que procedeix del nord. Es troba just al nord-oest de la PTP5CR14, a uns 25 m i a tocar del riu. A la seva banda sud-oest presenta restes d'un marge molt deteriorat, del qual només queden algunes pedres. Té unes mides de 6,6 x 3,9 m.

PTP5CB16: petita cabana de planta semicircular, adossada a un gran aflorament granític, a uns 11 m al sud-est del tancat PTP5TN18. Es troba dins del tancat PTP5TN17. Tot i que està molt enderrocada, encara se'n pot deduir la planta original, amb uns eixos màxims d'1,8 x 1,6 m.

PTP5TN17: tancat de planta rectangular, construït aprofitant un aflorament rocós, que al seu interior conté la cabana PTP5CB16. Té un gruix de murs (de doble cara) de 0,8-0,9 m, i unes dimensions generals de 6,3 x 2,4 m.

Figura 580: Vista de la carbonera PTP5CR15 des del nord-est. Font: PCA (2014).

Figura 581: Vista zenital de la cabana PTP5CB16, amb el tancat PTP5TN17 de fons. Font: PCA

PTP5TN18: possible tancat de mitjanes dimensions i planta en forma de U. Els murs només conserven una filada i es perden en alguns trams determinats. Tot i així, se'n pot establir la planta general amb relativa facilitat, amb uns eixos màxims de 5 x 9 m. Es troba a uns 30 m a l'oest de la cabana PTP5CB24.

PTP5CM19: camí d'uns 145 m de llargada, en sentit est-oest, que parteix de l'espai on hi ha el PTP5TN18 i arriba fins on es troben les estructures PTP5CR22, PTP5CB21 i PTP5CB23.

Figura 582: Vista del tancat PTP5TN18 des del nord-est. Font: PCA (2014).

Figura 583: Vista de la carbonera PTP5CR20 des de l'est. Font: PCA (2014).

PTP5CR20: carbonera de mitjanes dimensions i planta ovalada, amb un marge de fins a 0,9 m d'alçada a la part frontal, amb unes dimensions de 8,2 x 3,6 m. Es troba a uns 35 m a l'oest del tancat PTP5TN18.

PTP5CB21: cabana de petites dimensions i planta rectangular. El mur perimetral conserva fins a 80 cm d'alçada (unes cinc filades) a la seva banda sud, tot i que en general està molt enderrocat. Té unes mides de 3 x 2,2 m, i es troba a l'extrem oest de la zona, agrupada amb la cabana PTP5CB23 i la carbonera PTP5CR22.

Figura 584: Vista de la cabana PTP5CB21 des del nord-oest. Font: PCA (2014).

Figura 585: Vista de la carbonera PTP5CR22 des de l'oest. Font: PCA (2014).

PTP5CR22: carbonera de planta ovalada i grans dimensions, probablement associada a la PTP5CB21, amb un marge molt enderrocat que, tanmateix, conserva fins a 50 cm d'alçada (tres filades). Els seus eixos fan 11,7 x 7,2 m.

PTP5CB23: cabana de petites dimensions a un 6 m de la PTP5CB21 (banda sud-est), molt enderrocada i amb un parament construït amb pedres de petites i mitjanes dimensions. Té unes mides de 2,2 x 1,5 m.

Figura 586: Vista de la cabana PTP5CB23 des del sud-est. Font: PCA (2014).

Figura 587: Vista de la cabana PTP5CB24 des del nord. Font: PCA (2014).

PTP5CB24: possible cabana de petites dimensions enmig de la tartera granítica, bastida amb pedres de mitjanes i grans dimensions, de la qual es conserva un

segment de parament mural de 0,9 m d'alçada (a la cantonada nord-est). Té unes mides generals d'1,7 x 0,8 m i es troba a uns 18 m al sud-oest de la PTP5CB10.

PTP5CB25: cabana de planta semicircular molt enderrocada. Aprofita l'aflorament de la penya com a mur de fons pel cantó sud, a la qual s'adossen els murs est i oest. Conserva fins a quatre filades d'un parament bastit amb pedres mitjanes, i té uns eixos màxims d'1,7 x 1,6 m.

Figura 588: Vista de la cabana PTP5CB25 des de l'est. Font: PCA (2014).

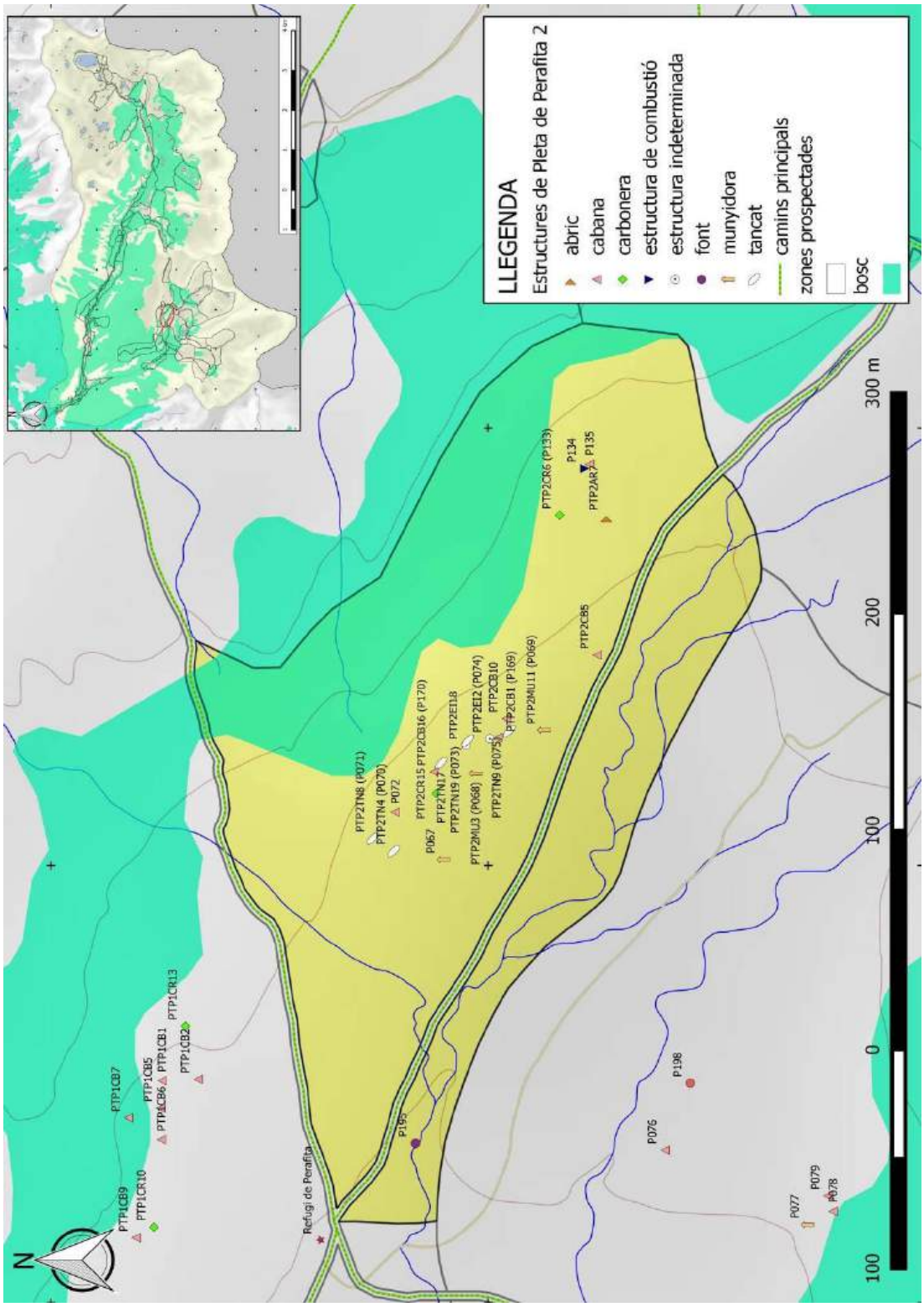

Figura 589: Localització de les estructures de Pleta de Perafita 2. Font: PCA (2016).

5.24. PLETA DE PERAFITA 2 (PTP2)

La zona de Pleta de Perafita 2 té unes 4,3 ha de superfície, s'estén principalment al nord d'un tram del camí que porta cap a la Maiana i es troba entre les cotes 1.997 i 2.273. Limita al nord amb la zona de Pleta de Perafita 1 i espai de bosc i tartera; a l'est i parcialment al sud, amb Planells de Perafita; a la major part del sud, amb la zona de Camí de l'Estany de la Nou, i a l'oest, amb Pleta de Perafita 5.

Dins de la zona que hem delimitat, podem observar com el paisatge es distribueix en dues franges longitudinals. A la franja superior, que s'estén per bona part del límit nord i est, ens trobem amb un predomini de pineda de pi negre (*Pinus uncinata*) amb acidòfiles i xeròfiles dels solells, mentre que a la franja dos terços inferior hi ha una zona de prats de pèl caní (*Nardus stricta*) o de *Bellardiochloa variegata*, amb acidòfils i mesòfils propis de l'alta muntanya.

La prospecció de l'ICAC va identificar fins a quinze estructures en tota aquesta zona, onze de les quals van ser agrupades en un mateix jaciment com a Planells de Perafita I, a l'àrea central de la zona que nosaltres hem delimitat, tres estructures més al terç oriental i una d'aïllada a l'extrem oposat (la P195, una font). La revisió d'aquesta zona va permetre ampliar en cinc noves estructures la part central (la que correspondria al jaciment de Planells de Perafita I), ajustar la geolocalització d'algunes de les ja documentades, matisar-ne la tipologia i ampliar en una més el nombre d'estructures agrupades al terç oriental.

Pel que fa a les estructures de la zona central, se situen en l'espai comprès entre la base de la tartera i un rierol que discorre en sentit sud-est/nord-oest (cosa que també marca la distribució d'aquest gran conjunt), davant dels prats que s'obren vers el sud, i a una altitud compresa entre les cotes 2.214 i 2.221. L'ICAC havia identificat d'una banda dos tancats (P071 i P070; PTP2TN8 i PTP2TN4, respectivament, segons la nova nomenclatura), una cabana (P072) i una munyidora (P067) a la part més septentrional. A continuació, a la part central, una cabana (P170, PTP2CB16 amb la nova nomenclatura), un túmul (P073, PTP2EI18 amb la nova nomenclatura) que identificaven com una possible cava formatgera, i una munyidora molt arrasada (P068, PTP2MU3 segons el nou codi). I finalment, al terç sud-est del que havien denominat Planells de Perafita I, un altre túmul (P074, PTP2EI2 segons el nou codi), també identificat com una

possible cava, dos tancats (P169 i P075, PTP2TN1 i PTP2TN3, respectivament, segons el nou codi) i una munyidora (P069, PTP2MU11 segons el nou codi). Amb la nova revisió s'afegeix al grup que hi ha al centre una carbonera (PTP2CR15), de planta el·líptica, sense mur frontal però amb un solc perimetral (tal vegada fruit de l'extracció de terra per fer la plataforma) i un eix màxim de 12 m, un tancat (PTP2TN19) molt a prop de PTP2EI18, d'uns 21 m^2, una cabana (PTP2CB4) molt a prop, per l'est, de PTP2TN3, i una última cabana (PTP2CB5) a uns 50 m al sud-est de l'anterior. Així mateix, s'ha replantejat la tipologia de les dues possibles caves o túmuls (P073 i P074), que han quedat en una qüestió més genèrica com a estructures indeterminades (PTP2EI18 i PTP2EI2, respectivament).

Pel que fa a les estructures documentades al terç oriental, entre les cotes 2.232 i 2.240, l'ICAC hi va identificar una carbonera (P133, o PTP2CR6 segons el nou codi) i, uns 20 m al sud-est, una estructura de combustió (P134) i una cabana (P135). La revisió de l'àrea va permetre augmentar el repertori amb un abric (PTP2AR7), uns 20 m al sud de la PTP2CR6, que aprofitava dos blocs com a mur de fons i que estava molt enrunat.

L'estat general és força dolent si se'l compara amb altres grans agrupacions del tipus orri, on les estructures conserven més alçada de mur. D'altra banda, cal esmentar que tenim tres munyidores molt pròximes entre elles i força dissociades de la resta d'estructures (tancats i cabanes), cosa que no és gaire usual. Des d'aquest punt de vista, tenint en compte aquesta diferent distribució espacial i l'estat d'arrasament, es podria considerar que serien un tipus d'orri més antic que els que tenen les estructures més agrupades, formant un conjunt solidari en què alguns murs són, fins i tot, compartits. Així, seria possible que la cronologia fos més pròpia del segle XVI o XVII, sense que ho puguem afirmar taxativament.

5.24.1. Estructures Pleta de Perafita 2 (PTP2)

PTP2CB1: possible cabana gran (o tancat de petites dimensions) de planta gairebé quadrada, de 5,6 x 5,30 m, que forma part d'un orri, a uns 3 m al sud de la PTP2EI2. Només conserva la primera filada, formada per blocs de pedra mitjana clavats a terra. Sembla que l'entrada està orientada al sud. Hi ha un sondeig a la cantonada sud-est, practicat per l'ICAC, que l'havia anomenat com a P169.

Figura 590: Vista de la cabana PTP2CB1 des del nord-oest. Font: PCA (2014).

Figura 591: Vista de l'estructura PTP2EI2 des del sud-oest. Font: PCA (2014).

PTP2EI2: amuntegament de pedres que, pel seu costat nord, presenta les restes d'un mur molt arrasat, amb una planta pràcticament quadrada i 1,2 m de costat. Al costat sud hi ha un cau de marmota que ha malmès l'estructura. Podria tractar-se d'una fresquera o una cava col·lapsada. Es troba a uns 3 m al nord de la PTP2CB1.

PTP2MU3: munyidora molt arrasada d'una filada de pedres grans clavades al sòl. Té una llargada de 45 m i una amplada entre 1 i 1,5 m. La planta serpenteja, i es troba a l'oest de la PTP2EI18, a uns 10 m. Correspon a l'estructura P068 de l'ICAC.

PTP2TN4: tancat de planta rectangular, orientat en sentit sud-est/nord-oest, amb uns eixos màxims d'uns 17 x 6 m. Té tres subdivisions i un mur de planta semicircular al costat de llevant. Està molt arrasat, menys pel costat sud-oest, on

els murs conserven algunes filades de pedres. Es troba al sud-oest, molt a prop, del PTP2TN8. Correspon a l'estructura P070 de l'ICAC.

Figura 592: Vista de la munyidora PTP2MU3 des del nord-oest. Font: PCA (2014).

Figura 593: Vista del tancat PTP2TN4 des del sud-oest. Font: PCA (2014).

Figura 594: Vista de la cabana PTP2CB5 des del sud-est. Font: PCA (2014).

Figura 595: Vista de la carbonera PTP2CR6 des del sud. Font: PCA (2014).

PTP2CB5: possible cabana molt deteriorada, que es distingeix per una línia de pedres al sud-oest que fa un angle amb una altra línia i que sembla adossar-se a un bony del terreny amb moltes roques. Es troba a uns 40 m al sud-est de la PTP2MU11 i té unes dimensions de 6,7 x 5,4 m.

PTP2CR6: carbonera amb un mur de contenció de la plataforma a la part frontal, d'uns 50 cm d'alçada. Es localitza a uns 10 m al nord de la PTP2AR7 i té unes dimensions de 12,6 x 7 m. Correspon a l'estructura P133 de l'ICAC.

PTP2AR7: petit abric, uns 10 m al sud de la PTP2CR6, que aprofita grans blocs naturals. La planta és semicircular i el petit mur de tancament conserva una alçada d'uns 40 cm. Té unes dimensions de 3,3 x 1,9 m.

PTP2TN8: petit tancat (o cabana gran) rectangular, de 4,6 x 6,5 m. L'estructura està molt arrasada i només es conserva una sola filada de grans blocs de granit clavats al sòl. Té una possible entrada a l'angle nord-oest i es troba a uns 5 m al nord-est del PTP2TN4.

Figura 596: Vista de l'abric PTP2AR7 des del nord-oest. Font: PCA (2014).

Figura 597: Vista del tancat PTP2TN8 des del nord. Font: PCA (2014).

PTP2TN9: tancat de grans dimensions que aprofita grans blocs erràtics i que té associada la PTP2CB10 pel sud. L'estructura està molt arrasada, però conserva una primera filada de pedres que el delimita i té unes dimensions de 14,5 x 8,7 m. Correspon a l'estructura P075 de l'ICAC.

Figura 598: Vista del tancat PTP2TN9 des del sud-est. Font: PCA (2014).

Figura 599: Vista de la cabana PTP2CB10 des del sud. Font: PCA (2014).

PTP2CB10: cabana situada a la cantonada nord-oest del PTP2TN9. Aprofita a l'oest i al nord grans blocs de la tartera. La planta és rectangular, amb uns eixos màxims de 5,8 x 4,4 m, i els murs que la delimiten per l'est i pel sud estan molt arrasats, mentre que al nord conserva una alçada de 60-70 cm. Dimensions de 5,8 x 4,45 m.

Figura 600: Vista del tancat PTP2TN9 des del sud-est. Font: PCA (2014).

PTP2MU11: munyidora poc visible, que només conserva una única filada de grans pedres clavades a terra. La seva longitud és de 33 m i l'amplada fa entre 1 i 1,5 m. Està orientada en sentit est-oest. El seu extrem oest tanca de forma triangular. És al sud de la cabana PTP2CB10 i correspon a l'estructura P069 de l'ICAC.

PTP2CR15: carbonera de grans dimensions que es troba a uns 5 m a l'oest de la cabana PTP2CB16. Té planta ovalada, amb uns eixos d'11 x 12 m, i no presenta mur de contenció, encara que sí que s'aprecia un solc al seu voltant, potser fruit de l'extracció de terra per bastir la plataforma.

Figura 601: Vista de la carbonera PTP2CR15 des del sud. Font: PCA (2014).

Figura 602: Vista de la cabana PTP2CB16 des del sud. Font: PCA (2014).

PTP2CB16: cabana de planta gairebé quadrangular, molt a prop del vessant rocós i a uns 5 m a l'est de la carbonera PTP2CR15. Les seves dimensions són

3 x 3,5 m, està feta amb blocs de mida gran i mitjana i a la cara sud-oest presenta un talús format per l'acumulació de rocs. Correspon a la cabana P170 de l'ICAC.

PTP2TN17: possible tancat de petites dimensions, que s'adossa a la PTP2CB16 pel costat sud-est. Està molt deteriorat, encara que s'intueix alguna línia de mur i aprofita algun gran bloc de pedra natural. Les seves dimensions són 4 x 5 m.

Figura 603: Vista del tancat PTP2TN17 des del nord-est. Font: PCA (2014).

Figura 604: Vista de l'estructura PTP2EI18 des del nord-oest. Font: PCA (2014).

PTP2EI18: acumulació de pedres que forma un amuntegament semicircular, tot i que a la cara oest presenta un alineament força recte. Les seves mesures són 2,4 x 1,9 m. S'observen restes de troncs cremats que n'evidenciarien un ús recent com a fogar. Podria correspondre a l'estructura P073 de l'ICAC.

Figura 605: Vista del tancat PTP2TN19 des del nord-oest. Font: PCA (2014).

PTP2TN19: possible tancat de planta quadrangular que s'adossa pel nord al pendent. L'estructura PTP2EI18 podria tenir-hi alguna relació. La seva longitud és de 7 x 4 m. Podria correspondre a l'estructura P073 de l'ICAC.

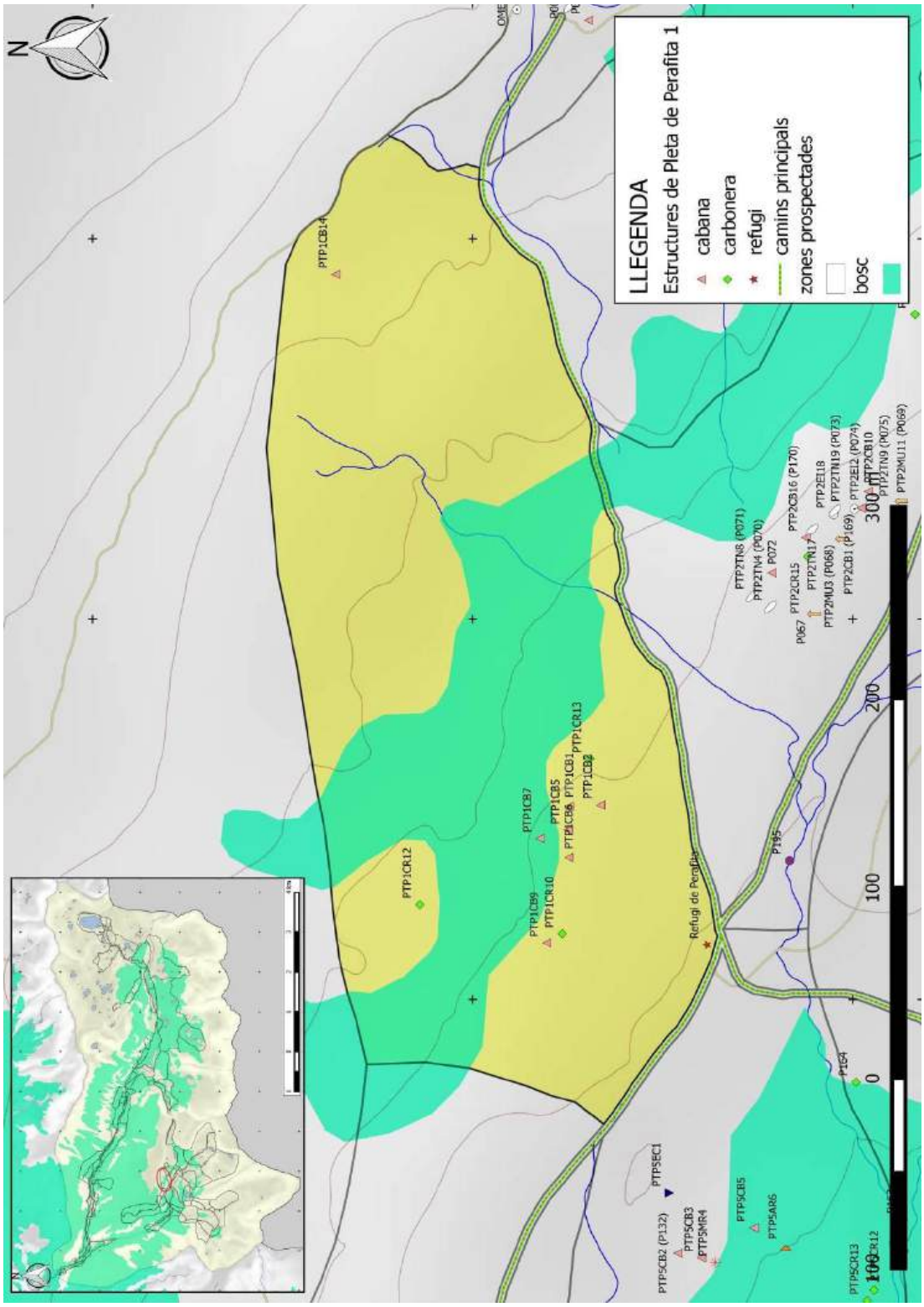

Figura 606: Localització de les estructures de Pleta de Perafita 1. Font: PCA (2016).

5.25. PLETA DE PERAFITA 1 (PTP1)

Es tracta d'una zona força gran, amb una àrea de 8,7 ha i una forquilla altitudinal entre les cotes 2.192 i 2.315. Tot i aquesta extensa superfície, la gran majoria d'estructures es concentra al terç meridional. La zona delimitada té al nord un espai de prats, a l'est la zona d'Orri de Mateu i un espai de bosc i prats, al sud les zones de Pleta de Perafita 2 i 5 i a l'oest Pleta de Perafita 4.

El paisatge es distribueix en quatre franges longitudinals en sentit est-oest on s'alternen prats de pèl caní (*Nardus stricta*) o de *Bellardiochloa variegata*, amb acidòfils i mesòfils propis de l'alta muntanya a les franges més baixa i intermèdia, amb dues franges de bosc de pineda de pi negre (*Pinus uncinata*) i acidòfiles i xeròfiles dels solells alternades entremig.

Malgrat que la zona és força extensa, com dèiem, la pràctica totalitat d'estructures, fins a nou, van aparèixer al terç occidental, de menor altitud i en el punt de transició entre la pineda i la zona de prats inferior, mentre que a l'extrem oposat, i just per sobre de la darrera clapa de bosc, es va documentar una estructura aïllada.

Pel que fa a l'agrupació principal, vuit de les nou estructures, concretament dues carboneres i sis cabanes, es disposen de forma pràcticament lineal al peu del bosc, en una àrea de poc més de 2.000 m^2, en una zona de prat on hi ha un escampall important de blocs de mida mitjana i gran que, en molts casos, han estat aprofitats en la construcció d'algunes estructures, en una forquilla altitudinal entre 2.215 i 2.228 m. Per la seva banda, l'estructura restant, una carbonera, és uns 65 m al nord de la resta, just al límit superior del bosc i a 2.241 m. Pel que fa a les tres carboneres, estan separades a unes distàncies similars, entre 72 i 90 m, i tenen unes dimensions similars (entre 8,7 i 13 m en el seu eix llarg) i una planta subcircular. Dues tenen aspecte de túmul, però també les restes d'un mur frontal però força difuminat i molt més identificable en un cas (PTP1CR13) que en l'altre (PTP1CR10). Per la seva banda, la tercera, que és la que trobem aïllada al nord, resulta una mica més problemàtica d'interpretar, ja que presenta una tipologia gens corrent, consistent en un rebaix del terreny i un talús perimetral (PTP1CR12). Tot amb tot, per ubicació, planta i dimensions, no creiem forassenyat interpretar-la com una carbonera.

Pel que fa a les cabanes, tres són força clares (PTP1CB1, PTP1CB2 i PTP1CB7); d'aquestes, dues tenen uns murs, força mal conservats, que s'adossen a sengles blocs erràtics de grans dimensions, una tipologia molt habitual en aquests contextos (PTP1CB1 i PTP1CB2, amb planta rectangular i quadrada, respectivament), mentre que la tercera (PTP1CB7, amb planta absidal) no s'adossa a cap bloc. Les tres restants són més dubtoses (PTP1CB5, PTP1CB6 i PTP1CB9, especialment la segona), però en tot cas seguirien la mateixa tònica d'aprofitar blocs grans dispersos que es completen amb murs que hi estan adossats i que, en aquests casos, estan molt arrasats. Sembla que les plantes podrien ser rectangulars.

Pel que fa a la darrera cabana, es troba a l'extrem est de la zona, a uns 300 m de la resta d'estructures i a 2.306 m d'altitud. La planta és rectangular, aprofita algun aflorament rocós, en una fórmula que ja hem vist en altres casos, i els seus paraments mostren un estat de conservació millor que el de la resta d'aquestes estructures dins la mateixa zona, cosa que podria indicar un moment més avançat en el temps, encara que aquest no sigui un tret definitori en aquest sentit.

L'estat de conservació del conjunt és força precari, amb excepció de les carboneres, amb un estat regular. Pel que fa a la cronologia, només podem proposar un ús coetani a l'explotació de la Farga d'Andorra per a les carboneres i potser per a alguna de les cabanes, mentre que per a la resta d'estructures únicament podem aventurar un *terminus post quem* del segle XVI, vist el seu estat de conservació i que no estan associades a cap altra estructura com tancats o munyidora. En aquest sentit, aquesta absència d'associació amb cap tancat podria indicar, fins i tot, una cronologia anterior a l'edat mitjana.

5.25.1. Estructures Pleta de Perafita 1 (PTP1)

PTP1CB1: estructura delimitada per murs de granit, amb parament irregular i molt enderrocat, planta rectangular i presència de grans blocs granítics com a pedres angulars. Té unes mides de 3,1 x 2 m i es troba uns 15 m al nord de la PTP1CB2.

Figura 607: Vista de la cabana PTP1CB1 des de l'oest. Font: PCA (2014).

Figura 608: Vista de la cabana PTP1CB2 des del nord. Font: PCA (2014).

PTP1CB2: restes d'una petita cabana de planta absidal, que aprofita un bloc erràtic com a mur de fons. Està molt enrunada i té unes mides de 3 x 3 m. Es troba uns 10 m al sud de la PTP1CB1.

PTP1CB5: restes d'una possible cabana de planta rectangular, delimitada en bona part del traçat per blocs de mida molt gran. Està molt difuminada, en qualsevol cas, i té unes mides de 4,5 x 2,7 m. Es localitza a uns 10 m a l'oest de la PTP1CB1.

PTP1CB6: possible cabana amb una planta rectangular, que es troba a uns 10 m a l'oest de la PTP1CB5. Els indicis són força precaris, ja que únicament afloren les crestes d'algunes pedres que delimiten aquest espai rectangular, amb unes dimensions de 4 x 3,3 m, essent el tram més clar el possible mur que tanca pel sud.

Figura 609: Vista de la cabana PTP1CB5 des de l'est. Font: PCA (2014).

Figura 610: Vista de la cabana PTP1CB6 des de l'oest. Font: PCA (2014).

PTP1CB7: possible cabana de planta absidal, amb el mur frontal encarat al sud, clarament identificable, mentre que la resta està força més arrasada i difícil d'identificar. Té unes dimensions de 4,9 x 3,5 m i està situada a uns 10 al nord de la PTP1CB5.

Figura 611: Vista de la cabana PTP1CB7 des del sud. Font: PCA (2014).

Figura 612: Vista de la cabana PTP1CB9 des de l'est. Font: PCA (2014).

PTP1CB9: restes d'una possible cabana que aprofita un gran bloc erràtic com a paret de fons pel costat oest, al qual s'adossen els murs nord i sud, que estan molt arrasats i només es conserven al nivell del fonament. Té unes mides de 3,5 x 3 m i es troba uns 7 m al nord-oest de la PTP1CR10.

PTP1CR10: carbonera de grans dimensions i planta ovalada. A la part sud conserva restes d'un possible marge de contenció, format per pedres de diverses

mides. Hi ha una forta presència de carbó en superfície i té unes mides de 13,2 x 8,1 m. Es troba a uns 35 m a l'oest de la PTP1CB6.

Figura 613: Vista de la carbonera PTP1CR10 des del nord. Font: PCA (2014).

Figura 614: Vista de la carbonera PTP1CR12 des del sud. Font: PCA (2014).

PTP1CR12: carbonera consistent en una plataforma generada pel buidat de sediment i la constitució d'un talús perimetral. No presenta restes visibles de carbó ni de marge de contenció. Té unes mides d'11,8 x 8,3 m i es localitza aïllada, a uns 65 m al nord de la PTP1CB9.

Figura 615: Vista de la carbonera PTP1CR13 des del nord-est. Font: PCA (2014).

PTP1CR13: carbonera amb marge de contenció frontal, planta ovalada i aspecte de túmul. En alçada, el mur només conserva una filada i no s'aprecien carbons en superfície, a causa de la densa vegetació i els excrements animals. Té unes mides de 8,7 x 7,7 m i es troba uns 20 m a l'est de la PTP1CB2.

PTP1CB14: petita cabana aïllada a l'extrem nord-est de la zona, de planta rectangular i feta amb pedra de mida mitjana, que recolza en un afloament rocós pel nord i pel sud. Té unes mides de 3,6 x 2,5 m i està a uns 280 m al nord-est de la PTP1CR13.

Figura 616: Vista de la cabana PTP1CB14 des del nord-oest. Font: PCA (2014).

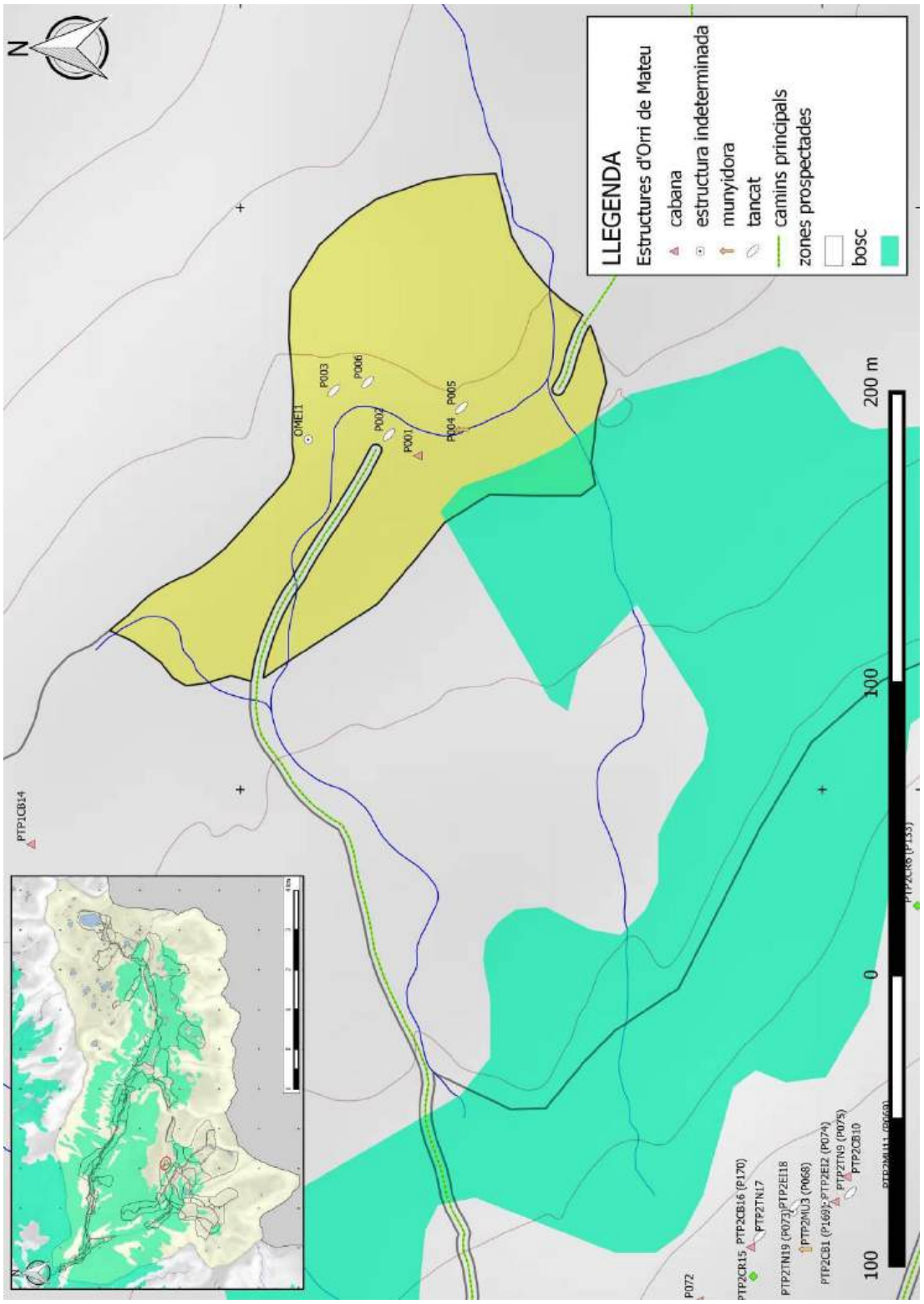

Figura 617: Localització de les estructures d'Orri de Mateu. Font: PCA (2016).

5.26. ORRI DE MATEU (OM)

Es tracta d'una petita zona d'aproximadament 1,4 ha al voltant de l'Orri de Mateu, entre les cotes 2.203 i 2.340, al mig del camí que porta cap a la collada de la Maiana. La zona limita a l'oest amb Pleta de Perafita 1 i per la resta amb zona de prat, tret del sud, on també trobem un bosc, que es troba a l'oest de la zona del Camí de l'Estany de la Nou i que també limita al nord amb les zones de Pleta de Perafita 5, Costa de Perafita, Camí de Perafita i un espai de bosc per la banda nord, amb el riu de Claror i bosc per la banda oest i amb la zona de Pleta de Claror pel sud.

El paisatge dominant es caracteritza per prats de pèl caní (*Nardus stricta*) o de *Bellardiochloa variegata*, amb acidòfils i mesòfils propis de l'alta muntanya. Val a dir, però, que hi ha una petita franja al nord amb gespets (*Festuca eskia*), acidòfils, i una altra franja estreta al sud-oest amb pineda de pi negre (*Pinus uncinata*), amb acidòfiles i xeròfiles dels solells.

Figura 618: Vista de l'estructura OMEI1 des de l'oest. Font: PCA (2014).

En aquest cas, l'ICAC ja havia identificat un orri amb el seu conjunt d'estructures, consistents en una cabana (P001), una munyidora (P004) i quatre tancats (P002, P003, P005 i P006). En la revisió de la zona vam tenir el dubte de fins a quin punt no hi podia haver dos tancats més, entre el P006 i el P005, formant una renglera d'espais closos a l'est de la munyidora. En tot cas, vist l'estat

d'arrasament de les estructures en aquest punt, no hem cregut oportú canviar la interpretació inicial i no hem donat codi als dos nous tancats, en espera que potser en algun futur s'hi faci una intervenció arqueològica que ho esclareixi.

Sí que, en canvi, es va localitzar una possible estructura (OMEI1) de difícil interpretació al nord-oest del tancat P003, a uns 10 m, consistent en una acumulació de pedres en forma de túmul, amb uns eixos de 4,7 x 3,3 m, que podria ser una estructura enrunada o fins i tot una cava formatgera, vista la proximitat respecte de l'orri.

Figura 619: Vista de l'estructura OMEI1 des de l'est. Font: PCA (2014).

L'estat de conservació d'aquesta estructura no és en cap cas gaire bo, com de fet no ho és el de tot el conjunt de l'orri. En aquest sentit cal assenyalar el risc que suposa per a una bona part de les estructures que el camí actual discorri per l'interior de la munyidora.

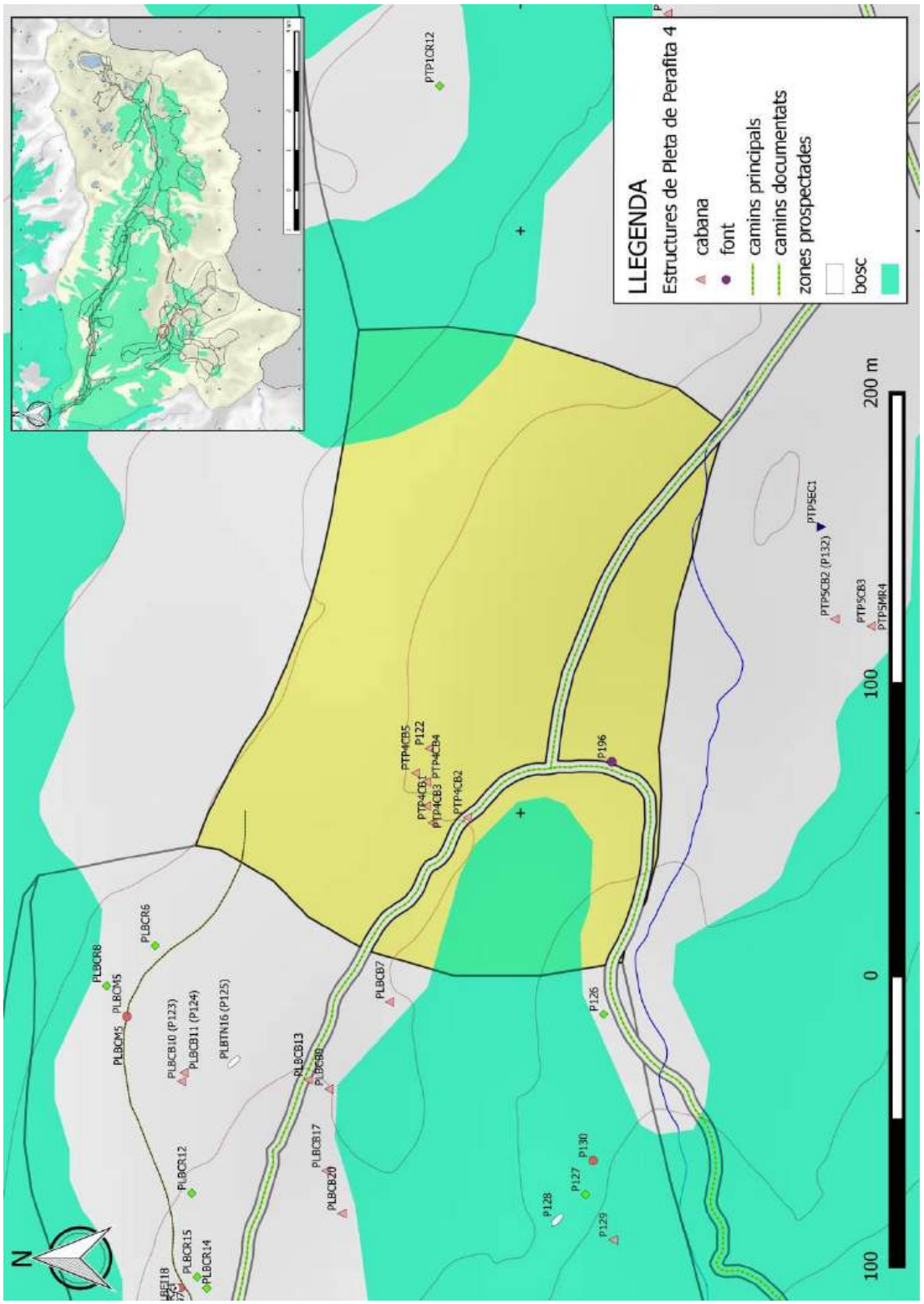

Figura 620: Localització de les estructures de Pleta de Perafita 4. Font: PCA (2016).

5.27. PLETA DE PERAFITA 4 (PTP4)

Aquesta zona està envoltada per les zones de Pleta de Perafita 1 a l'est, Pleta de Perafita 5 al sud, Planell del Bisbe a l'oest i un espai de prat i bosc al nord. La seva superfície té al voltant d'unes 2,7 ha (tot i que les estructures queden agrupades al terç occidental), i té una forma aproximadament rectangular, amb una forquilla altitudinal entre les cotes 2.168 i 2.232.

El paisatge està dominat per prats on trobem una corona que va d'est a oest amb pèl caní (*Nardus stricta*) i *Bellardiochloa variegata*, amb acidòfils i mesòfils i una estesa important de blocs i pedres de mida gran i mitjana, mentre que a la part central i en extensió cap al sud es combinen amb sarrons, amb predomini de *Chenopodium bonus-henricus* i altres herbassars nitròfils. Cal destacar que als angles sud-oest i nord-est ens trobem amb zona de bosc de pineda de pi negre (*Pinus uncinata*), combinada amb acidòfiles i xeròfiles dels solells.

És a la part nord-oest d'aquesta corona de pèl caní amb l'estesa de blocs on trobem el conjunt d'estructures, a uns escassos 8 m a l'oest de la Cabana de Perafita (P122), amb excepció de la font (P196) que hi ha uns 60 m en línia recta i al sud de la cabana, de fet les dues úniques estructures que havia inventariat l'ICAC en aquesta àrea.

El conjunt d'estructures localitzades durant la campanya de 2014 es concentren en un petit espai d'uns 240 m^2, a uns 2.200 m d'altitud, i tenen moltes concomitàncies amb el conjunt que hem pogut veure a Pleta de Perafita 1 (amb l'excepció que en aquest cas no s'ha documentat cap carbonera), tant pel que fa a la seva tipologia, com a la distribució i l'espai d'ubicació.

En total tenim quatre estructures que correspondrien a quatre cabanes, una de les quals d'atribució una mica complicada. A la part més septentrional tenim un parell de cabanes (PTP4CB4 i PTP4CB5) adossades, que comparteixen un mur mitger, la segona més gran que la primera, cosa que podria indicar que es tracta d'un tancat amb una cabana adossada, o potser una única cabana amb dos àmbits. Uns set metres a l'oest ens trobem amb tres noves cabanes (PTP4CB3 i PTP4CB1), la primera de les quals aprofita un bloc i se'n pot resseguir un dels murs, però no pas la resta, mentre que la segona és força més clara i aprofita dos grans blocs erràtics com a tancament pel sud i pel nord, encara que la seva

superfície és, *a priori*, inferior. Finalment, la tercera (PTP4CB 2), a uns escassos 6 m al sud de l'última, és la que ofereix més dubtes a l'hora d'identificar-la, si bé sembla que s'hi pot apreciar una estructura rectangular, en aquest cas amb murs pels quatre cantons, sense aprofitar cap bloc erràtic, encara que estan molt reblerts.

Totes tenen un eix llarg d'uns 3 m, tret del cas de la PTP4CB5, que arribaria als 5 m. Tal com hem comentat, l'estat de conservació és en tots els casos molt precari, ja sigui perquè les estructures estan molt enrunades o bé molt reblertes de sediment. Pel que fa a la cronologia, ens trobem amb el mateix cas de Pleta de Perafita 1, on el grup de cabanes no sembla estar relacionat amb cap gran tancat ni amb cap altra estructura i el seu estat de conservació és força dolent, fets que *a priori* ens fan decantar-nos per una cronologia que, com a molt moderna, situaríem a l'alta edat mitjana, sense descartar que poguessin ser molt més antigues. En cap cas, però, podem assegurar un ús sincrònic de totes elles.

5.27.1. Estructures Pleta de Perafita 4 (PTP4)

PTP4CB1: petita cabana que es troba a uns 25 m a l'oest de la Cabana de Perafita, construïda entre dos grans blocs erràtics de granit. Té una planta rectangular i unes dimensions de 3,3 x 2,5 m.

Figura 621: Vista de la cabana PTP4CB1 des del nord-est. Font: PCA (2014).

Figura 622: Vista de les cabanes PTP4CB1 (en primer terme) i PTP4CB2 (al fons) des del nord. Font: PCA (2014).

PTP4CB2: cabana de petites dimensions, de planta rectangular, molt enderrocada. De fet, amb prou feines es pot veure el traçat dels murs. Està localitzada a uns 10 m al sud de la PTP4CB1 i té unes dimensions de 3,1 x 1,9 m.

Figura 623: Vista de la cabana PTP4CB2 des del nord. Font: PCA (2014).

Figura 624: Vista de la cabana PTP4CB3 des de l'oest. Font: PCA (2014).

PTP4CB3: possible cabana construïda aprofitant un gran nucli de granit com a paret de fons, que es troba a uns 6 m a l'est de la PTP4CB1. Conserva restes d'un mur construït al seu vessant nord-est, entre el gran nucli i un altre bloc més petit. S'intueix una planta quadrangular i té unes mides de 2,5 x 3 m.

PTP4CB4: cabana que aprofita un bloc erràtic de molt grans dimensions com a mur de fons a l'oest, al qual s'adossen dos murs, i queda oberta per l'est. El mur del nord fa de mitgera amb la PTP4CB5. Té unes dimensions de 5 x 2,7 m.

Figura 625: Vista de la cabana PTP4CB4 des de l'est. Font: PCA (2014).

Figura 626: Vista de les cabanes PTP4CB4 (a l'esquerra) i PTP4CB5 (a la dreta) des de l'oest. Font: PCA (2014).

Figura 627: Vista de la cabana PTP4CB5 des del sud. Font: PCA (2014).

PTP4CB5: cabana que es troba al nord-est de la PTP4CB4 (i a uns 8 m a l'oest de la Cabana de Perafita) i que aprofita una part del mur nord d'aquella, així com un seguit de grans blocs per acabar de configurar la resta de murs. Té una planta rectangular i unes dimensions generals de 3,7 x 4 m.

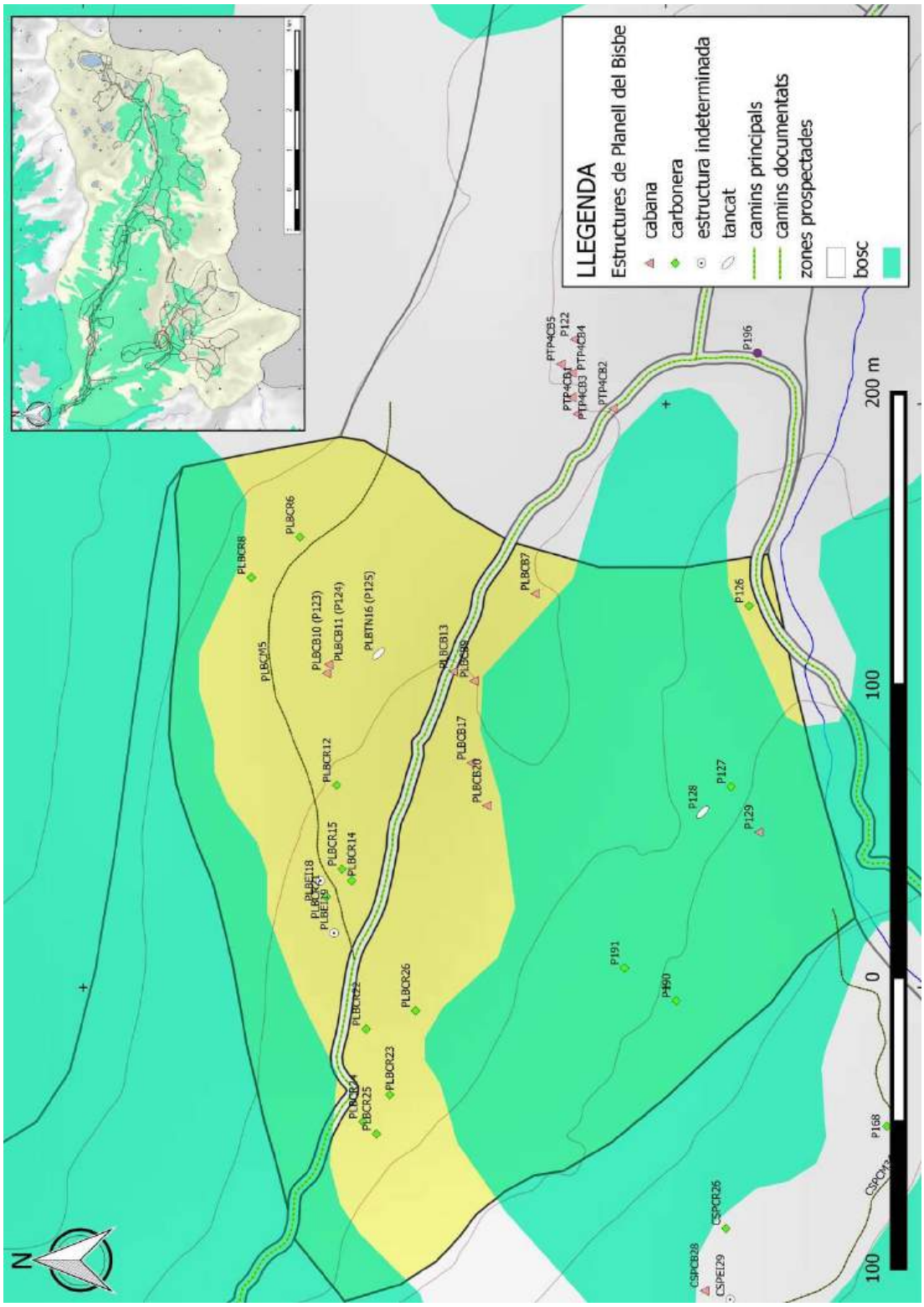

Figura 628: Localització de les estructures de Planell del Bisbe. Font: PCA (2016).

5.28. PLANELL DEL BISBE (PLB)

Es tracta d'una zona delimitada entre les zones de Pleta de Perafita 4 a l'est, Pleta de Perafita 5 al sud, Costa de Perafita a l'oest i Costa Verda al nord. La seva superfície és lleugerament superior a les 4,6 ha, entre les cotes 2.128 i 2.234, i s'estructura al voltant d'un planell pel qual discorre un tram del camí de la Costa Verda.

Com comentàvem, la zona s'estructura al voltant d'un planell que hi ha a la meitat superior, on trobem un prat de pèl caní (*Nardus stricta*) i *Bellardiochloa variegata*, amb acidòfils i mesòfils, que dona continuïtat al que trobàvem a Pleta de Perafita 4 (a llevant), que queda envoltat a tramuntana, ponent i migdia per un bosc de pi negre (*Pinus uncinata*), amb acidòfiles i xeròfiles dels solells. Al límit est del prat hi ha un escampall de pedres que té continuïtat vers el sud, cap a la zona de bosc, un tret destacable atès que hi haurà un seguit d'estructures que precisament se situaran aprofitant aquest material.

Pel que fa a les estructures documentades en aquest indret, podem distingir tres agrupacions. D'una banda tenim un conjunt de catorze estructures disposades linealment al límit de la franja de bosc que hi ha al nord de la zona. A continuació hi ha un petit grup de vuit estructures al límit oriental del planell, al peu del vessant i aprofitant l'espai on hi ha la concentració de pedres i blocs. Finalment, hi ha un darrer conjunt compost per sis estructures, al terç inferior de la zona, dins del bosc.

La prospecció de l'ICAC havia localitzat, precisament, aquest darrer grup dins del bosc, així com tres de les estructures de la segona agrupació, concretament les que estaven més al nord. Pel que fa al primer grup, es tractava d'un conjunt disposat de forma aproximadament lineal en un traçat d'uns 135 m i entre les cotes 2.142 i 2.157, en el qual hi havia quatre carboneres, que es distribueixen a l'extrem est (P126), al centre (P127) i a l'extrem oest (P190 i P191), un tancat (P128) i una cabana (P129) al centre i el traçat d'un camí a la meitat occidental (P130).

Pel que fa a les altres tres estructures del segon grup, es tracta d'una cabana (P123, PLBCB10 segons el nou codi) i un tancat annex (P124, reanomenat com a cabana i codi PLBCB11), i un tancat situat a uns 15 m al sud (P125, PLBTN16

segons el nou codi), entre els 2.202 i els 2.204 m. Un sondeig a la cabana PLBCB10 va permetre obtenir dos moments d'ocupació, un de més antic, al voltant del 1200 cal AC, i l'altre del VII cal dC. Així mateix, es proposava una coetaneïtat de les altres dues estructures, com a mínim per a la segona ocupació (Orengo 2010, 185).

La nova prospecció va permetre documentar cinc noves cabanes, que seguien la tipologia i la ubicació de les que hem pogut veure a Pleta de Perafita 1 i 4 (que en el darrer cas es troben a uns escassos 60 m més a l'est), tot seguint una disposició aproximadament lineal, en un tram d'uns 80 m, entre l'escampall de roques i el prat, en una forquilla altitudinal entre 2.194 i 2.201 m. Es tracta, doncs, de cabanes que en la seva construcció aprofiten sempre un gran bloc erràtic, o més d'un, com a mur de fons, al qual s'adossen la resta d'estructures murals per poder tancar l'espai. Només una (PLBCB13), la que es troba més al nord i a 23 m en línia recta de PLBTN16, conserva una alçada superior als 50 cm en els murs construïts, mentre que en les tres que es troben al seu oest (PLBCB9, PLBCB17 i PLBCB20), amb prou feines s'identifica una línia de pedres que dibuixi aquests murs. Com també hem comentat en altres casos, això tant podria ser degut al fet que els murs estan molt arrasats, com que les estructures estiguin molt reblertes. Per acabar, la darrera estructura (PLBCB7), més aïllada, a uns 30 m al sud-est de la PLBCB9, resulta més problemàtica d'interpretar, però seria un cas semblant als tres últims. Pel que fa a planta i dimensions, totes tenen una planta aproximadament rectangular, amb un eix màxim entre els 3 i els 5 m. L'estat de conservació és força precari, aparentment, i com en els casos similars que hem vist, la cronologia sembla que podria situar-se com a mínim dins de l'alta edat mitjana, sense descartar que puguin ser anteriors, com de fet passa amb la PLBCB10.

Pel que fa al primer grup d'estructures, es tracta, sens dubte, del més nombrós, amb tretze, onze de les quals corresponen a carboneres i dues a rases o clots fets a terra i que podrien ser el resultat de l'extracció de terra per arranjar la plataforma per a les carboneres veïnes. Totes aquestes estructures es disposen, com ja hem comentat, de manera lineal al límit del bosc, en una franja de més de 200 m entre les cotes 2.178 i 2.220. Podem distingir tres subgrups pel que fa a la localització. D'una banda, un conjunt de cinc carboneres (PLBCR25,

PLBCR24, PLBCR23, PLBCR22 i PLBCR21) a l'extrem oest, un altre de quatre carboneres (PLBCR21, PLBCR14, PLBCR15 i PLBCR12) i les dues rases (PLBRS19 i PLBRS18) al centre, a uns 30 m del primer, i un darrer, a uns 70 m del segon, compost per dues carboneres (PLBCR8 i PLBCR6) a l'extrem est. Pel que fa a les seves dimensions, podem distingir quatre casos que tenen un eix màxim que supera els 10 m i pot arribar als 14 m (PLBCR26, PLBCR6, PLBCR14 i PLBCR22), tres amb l'eix entre 8 i 9 m (PLBCR12, PLBCR21 i PLBCR24) i quatre que el tenen entre 4,5 i 7,4 m (PLBCR25, PLBCR15, PLBCR8 i PLBCR23). Pel que fa a la tipologia, pràcticament totes tenen aspecte de túmul i només en tres s'aprecien algunes pedres que podrien formar part d'un mur de contenció (PLBCR6, PLBCR12 i PLBCR21). Com en els casos anteriors, adscrivim aquestes estructures dedicades al carboneig al moment d'explotació de la Farga d'Andorra, entre el segon terç del XVIII i el primer del XIX.

Un darrer aspecte interessant és que entre el segon i el tercer subgrup de carboneres es pot apreciar també un camí (PLBCM5), de fet una derivació del camí de la Costa Verda, d'uns 210 m, que posa en relació totes aquestes estructures i que ja havia estat documentat per l'ICAC (P197).

5.28.1. Estructures Planell del Bisbe (PLB)

PLBCM5: camí de 211 m, en sentit est-oest, que parteix del camí de la Costa Verda fins a tornar al mateix camí, tot fent una marrada pel nord al límit entre la clariana i el bosc, i que posa en relació tot el seguit d'estructures que trobem en el seu recorregut.

PLBCR6: carbonera de grans dimensions amb un mur de contenció a la cara sud, que només té una filada de pedres. Té uns eixos d'11,8 x 9,8 m i es troba a uns 15 m al sud-est de la PLBCR8, al nord del PLBCM5.

Figura 629: Vista de la carbonera PLBCR6 des del sud-oest. Font: PCA (2014).

Figura 630: Vista de la cabana PLBCB7 des del nord-est. Font: PCA (2014).

PLBCB7: petita cabana bastida entre dos grans blocs de granit i un mur que tanca per la banda est, amb una planta trapezial i unes dimensions de 3 x 2 m. Està aïllada, a uns 35 m al sud-est de la PLBCB9.

PLBCR8: carbonera a uns 15 m al nord-oest de la PLBCR6, al nord del camí PLBCM5. Té aparença de túmul, sense que s'hi observi cap mur de contenció, i presenta un estat molt deteriorat. Té unes mesures de 6,90 x 4,7 m.

Figura 631: Vista de la carbonera PLBCR8 des del sud. Font: PCA (2014).

Figura 632: Vista de la cabana PLBCB9 des del nord. Font: PCA (2014).

PLBCB9: cabana bastida entre tres grans blocs de granit, orientada cap al nord, la banda en què trobem l'únic parament construït. Té una planta aproximadament rectangular, amb uns eixos màxims de 3,7 x 2,3 m. Es troba a escassos metres al sud de la PLBCB13.

PLBCB10: cabana que conserva segments de mur de dues i tres filades, amb una planta aproximadament ovalada i uns eixos màxims de 2,5 x 2,4 m.

Aparentment només s'aprecia una filada de pedres, però correspon a la cabana P123 de l'ICAC, que va estar parcialment excavada i es va veure que conservava més alçada de parament. Està adossada, per l'oest, a la PLBCB11.

PLBCB11: cabana que comparteix el mur occidental amb la PLBCB10. Aparentment està més ben conservada, arribant fins a les tres filades en el mur est, i correspon a la cabana P124 de l'ICAC. Té una planta ovalada i unes dimensions màximes d'1,83 x 1,8 m.

Figura 633: Vista de les cabanes PLBCB10 (en primer terme) i PLBCB11 (al fons) des de l'oest. Font: PCA (2014).

Figura 634: Vista de les cabanes PLBCB10 (a l'esquerra) i PLBCB11 (a la dreta) des del sud. Font: PCA (2014).

Figura 635: Vista de la carbonera PLBCR12 des del sud-oest. Font: PCA (2014).

Figura 636: Vista de les cabanes PLBCB13 (en primer terme) i PLBCB9 (al fons) des del nord. Font: PCA (2014).

PLBCR12: carbonera adossada al pendent del terreny. S'intueix un mur de contenció format per tres pedres a la part frontal (sud). Té unes mesures de 8,3 x 6,8 m. Es troba a uns 25 m a l'est de la PLBCR15, al sud del camí PLBCM5.

PLBCB13: cabana de grans dimensions (o tancat petit) que aprofita blocs de mida gran i mitjana de granit en el seu bastiment, tret de la banda nord, on hi ha

un mur fet amb pedres més petites i fins i tot s'hi aprecia un nucli no granític. Es troba a escassos metres al nord de la PLBCB9 i té unes dimensions de 5,3 x 3,5 m.

PLBCR14: carbonera a pocs metres al sud-oest de la PLBCR15, al sud del camí PLBCM5. Té aspecte de túmul i no s'hi observa mur de contenció, amb uns eixos màxims de 6,3 x 12,2 m.

Figura 637: Vista de la carbonera PLBCR14 des de l'est. Font: PCA (2014).

Figura 638: Vista de la carbonera PLBCR15 des de l'est. Font: PCA (2014).

PLBCR15: carbonera situada a pocs metres al nord-est de la PLBCR14 i al sud del PLBCM5. Com l'anterior, té aspecte de túmul, sense mur de contenció, però en aquest cas té una planta subcircular amb unes dimensions inferiors als 6 m de diàmetre.

Figura 639: Vista del tancat PLBTN16 des del sud-est. Font: PCA (2014).

Figura 640: Vista de la cabana PLBCB17 des del sud-est. Font: PCA (2014).

PLBTN16: gran tancat de planta ovalada, a uns 15 m al sud de les cabanes PLBCB10 i PLBCB11, al peu d'un caos granític. Té unes dimensions de 8,8 x 3,9 m i correspon al tancat P125 de l'ICAC.

PLBCB17: cabana de planta rectangular força deteriorada i malmesa, de la qual amb prou feines s'intueixen els murs que la delimiten. Aprofita uns grans blocs per la banda sud i té unes mides de 4,9 x 2,6 m. Es troba a uns 25 m a l'oest de la PLBCB9.

PLBEI18: rasa que presenta una depressió en forma de clot. El fet que estigui situada al costat de les carboneres PLBCR14, PLBCR15 i PLBCR21 fa pensar que podria ser fruit de l'extracció de terra per construir-ne les plataformes. Té unes mides de 2,6 x 6 m.

Figura 641: Vista de la rasa PLBEI18 des del sud-oest. Font: PCA (2014).

Figura 642: Vista de la rasa PLBEI19 des de l'est. Font: PCA (2014).

PLBEI19: rasa molt similar a la PLBEI18. El fet que estigui situada al costat de les carboneres PLBCR14, PLBCR15 i PLBCR21 fa pensar que podria ser fruit de l'extracció de terra per construir-ne les plataformes. Té unes mides de 2,5 x 4,5 m.

PLBCB20: cabana de planta circular, bastida aprofitant la cara sud d'un bloc de granit de grans dimensions i que acaba de delimitar l'espai amb pedres de mides mitjanes. Cap a la seva banda sud hi ha el pendent natural de la cresta de la muntanya. Té unes mides de 2,9 x 2,2 m.

PLBCR21: carbonera amb mur de contenció a la part frontal, la cara sud. Està molt arrasada, i el mur només presenta una filada de pedres. Té una planta subcircular, amb un diàmetre de 8,50 m. Es troba entre PLBEI18 i PLBEI19, al nord del camí PLBCM5.

Figura 643: Vista de la cabana PLBCB20 des del nord-est. Font: PCA (2014).

Figura 644: Vista de la carbonera PLBCR21 des del sud-oest, amb la PLBEI18 al fons. Font: PCA

PLBCR22: carbonera a uns 23 m al nord-est de la PLBCR23, sense mur de contenció. Es tracta d'una plataforma molt gran que sembla presentar evidències d'haver estat excavada (per extracció o remoció de terres) per tal de construir la plataforma. Té unes mides de 14,10 x 7,6 m.

PLBCR23: carbonera situada al sud del camí de la Costa Verda i a uns 10 m al sud-est de la PLBCR25. Hi ha un pi sobre la plataforma. No es veu ni s'intueix el mur de contenció de la plaça. Té unes mesures de 7,40 x 7,20 m.

Figura 645: Vista de la carbonera PLBCR22 des del sud-oest. Font: PCA (2014).

Figura 646: Vista de la carbonera PLBCR23 des del sud-oest. Font: PCA (2014).

PLBCR24: carbonera situada molt a prop de la PLBCR25, també al sud del camí de la Costa Verda. Té aspecte de túmul, sense mur de contenció visible, i té una planta ovalada, d'uns 8,9 x 5 m.

Figura 647: Vista de la carbonera PLBCR24 des del sud-oest. Font: PCA (2014).

Figura 648: Vista de la carbonera PLBCR25 des de l'oest. Font: PCA (2014).

PLBCR25: carbonera de petites dimensions retallada al terreny, a tocar del pendent natural de la muntanya, sense mur de contenció. La seva banda sud ha patit un lleuger esllavissament cap al vessant. És molt a prop de la PLBCR24 i té unes mides de 4,5 x 2,2 m.

Figura 649: Vista de la carbonera PLBCR24 des del nord. Font: PCA (2014).

PLBCR26: carbonera força deteriorada, amb límits poc evidents. Només a la banda sud sembla delimitada per l'aflorament de la roca natural, cap al vessant de la muntanya. Es troba a uns 10 m al sud de la PLBCR22 i té unes mides de 10 x 8 m.

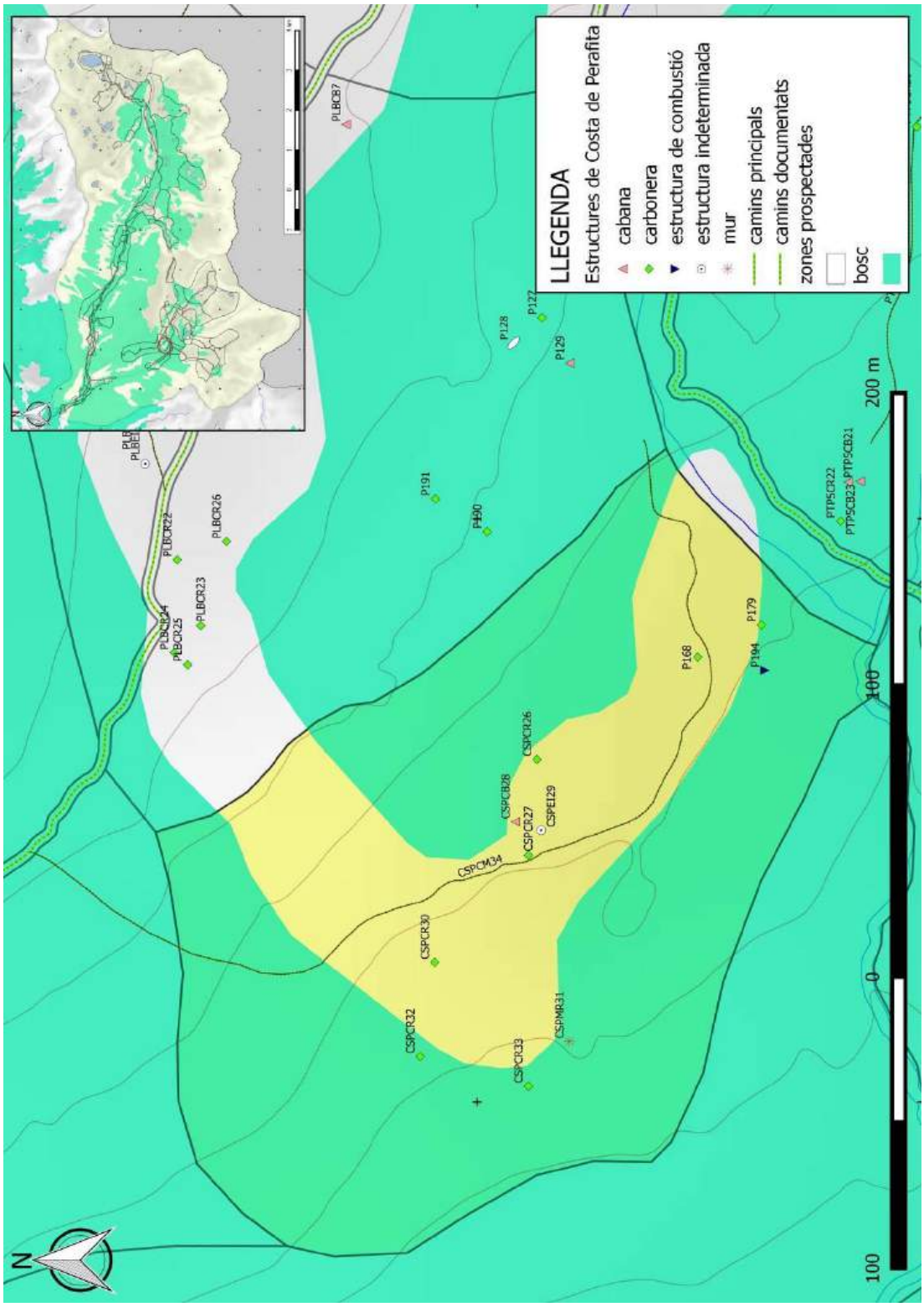

Figura 650: Localització de les estructures de Costa de Perafita. Font: PCA (2016).

5.29. COSTA DE PERAFITA (CSP)

La zona de Costa de Perafita té una superfície de gairebé 4 ha, entre les cotes 2.049 i 2.158, i queda delimitada al nord per la zona de Costa Verda, a l'est per Planell del Bisbe, al sud pel riu de Perafita (a l'altra banda, Pleta de Perafita 5) i a l'oest per bosc i tartera.

Una vegada més, ens trobem amb el paisatge habitual de totes aquestes zones, amb una espai de prat de pèl caní (*Nardus stricta*) i *Bellardiochloa variegata*, amb acidòfils i mesòfils, que es distribueix en una franja central en sentit sud-est/nord-oest des del riu, que queda envoltat, tret de per la banda sud-est, per un bosc de pi negre (*Pinus uncinata*), amb acidòfiles i xeròfiles dels solells.

Durant la prospecció duta a terme per l'ICAC ja s'hi van documentar tres estructures a la banda sud, a uns 2.100 m, concretament dues carboneres (P168 i P179) i una estructura de combustió (P194).

La revisió duta a terme el 2014 va suposar l'ampliació del catàleg amb vuit estructures més i un camí (CSPCM34) que travessa tota la zona en sentit SE-N, l'origen del qual queda perdut, però que desemboca, al sector septentrional, al camí de la Costa Verda. El conjunt d'estructures es concentra a l'espai central de la zona, una superfície d'uns 3.900 m^2 entre les cotes 2.071 i 2.112, i se situa principalment a prop del marge del bosc, però dins del planell de prats. Podem distingir dos conjunts d'estructures, a banda i banda del CSPCM34.

El primer, el que hi ha a l'est del camí, en una forquilla altitudinal entre 2.100 i 2.110 m, està compost per quatre estructures força concentrades en un espai d'uns 320 m^2, disposades d'una forma aproximadament lineal. Hi ha dues carboneres (CSPCR26 i CSPC27) als extrems, distanciades entre elles uns 30 m; al mig hi ha la cabana (CSPCB28), de planta gairebé quadrada, i, uns 8 m al sud, l'estructura indeterminada (CSPEI29), que podria correspondre a les restes d'una cabana.

El segon grup es troba a l'oest del CSPCM34, a uns 40 m del primer grup, i tot i que també està format per quatre estructures, estan més disperses dins d'una àrea d'uns 1.660 m^2, entre les cotes 2.071 i 2.095. Com en el cas anterior, ens trobem amb tres carboneres (CSPCR30, CSPCR32 i CSPCR33), distanciades

entre elles uns 30-40 m, i una estructura indeterminada (CSPEI31) a l'extrem sud, consistent en un mur a sobre d'una penya sense funció aparent.

Pel que fa a les carboneres, tres tenien mur de contenció (CSPCR26 i CSPCR27) o les seves restes (CSPCR30), i pel que fa a les dimensions, quatre tenen un eix llarg entre 10 i 15 m, mentre que la cinquena és més petita, amb vora 7 m (CSPCR32).

Si bé sembla clar que les carboneres pertanyen totes al moment d'explotació de la farga, podria ser que, de fet, tot el conjunt fos coetani. Quant a la seva conservació, val a dir que no és gaire bona, tot i que un parell de carboneres conserven tot el mur i són de grans dimensions (CSPCR26 i CSPCR27).

5.29.1. Estructures Costa de Perafita (CSP)

Figura 651: Vista de la carbonera CSPCR26 des de l'oest. Font: PCA (2014).

CSPCR26: carbonera de grans dimensions amb un mur de contenció a la part frontal que conserva fins a 1 m d'alçada. La planta és ovalada i té unes mides de 10,3 x 7,4 m. Es troba a uns 20 m a l'est de la CSPEI29.

Figura 652: Vista de la carbonera CSPCR27 des de l'oest, amb la CSPCR26 al fons. Font: PCA (2014).

CSPCR27: carbonera de molt grans dimensions que té un mur de contenció a la part frontal, amb una alçada d'uns 70-80 cm. Té planta el·líptica i unes mesures de 15 x 9,2 m. Es troba a uns 5 m al nord-oest de la CSPEI29 i a l'est del camí CSPCM34.

CSPCB28: possible cabana de planta rectangular que es troba entre les carboneres CSPCR26 i CSPCR27. A la banda sud conserva el mur de contenció, sobre el qual es va construir l'estructura. Té unes mides de 4,2 x 4,7 m.

CSPEI29: estructura de planta semicircular bastida amb pedres de mida mitjana. Probablement es tracta de les restes d'una cabana o d'un petit tancat molt arrasat. Té unes mides de 4,6 x 3 m, i és a uns escassos 6 m al sud-est de la CSPCB28.

Figura 654: Vista de l'estructura CSPEI29 (en primer terme) i de la CSPCB28 (al fons) des del sud. Font: PCA (2014).

Figura 653: Vista de la cabana CSPCB28 des del sud-est. Font: PCA (2014).

CSPCR30: carbonera molt deteriorada, amb una potent pèrdua de la plataforma com a conseqüència de la caiguda d'aigua, que s'ha endut el sediment. Conserva una part del mur frontal, d'1 m d'alçada, i té unes mides de 13,2 x 8 m. Es troba a uns 40 m al nord-oest de la CSPCR27, a l'oest del CSPCM34.

Figura 655: Vista de la carbonera CSPCB30 des del nord-est. Font: PCA (2014).

Figura 656: Vista del mur CSPMR31 des del sud-est. Font: PCA (2014).

CSPMR31: mur que s'adossa a la penya en un petit tossal. Està orientat en sentit est-oest, i està conformat per unes 9-10 filades de pedres de mida mitjana. Té

una longitud d'uns 1,5 m i una alçada aproximada d'1 m. Aparentment no és possible atribuir-li cap funció més enllà que pogués ser un paravent. Es troba a uns 20 m al sud-est de la CSPCR33.

Figura 657: Vista de la carbonera CSPCB32 des del sud-est. Font: PCA (2014).

Figura 658: Vista de la carbonera CSPCB33 des del sud-est. Font: PCA (2014).

CSPCR32: carbonera de petites dimensions, amb presència de nuclis de carbons de diferents mides al vessant que mira cap a la vall, probablement esllavissats amb les pluges. Sembla parcialment excavada sobre un fort pendent, i aparentment no s'aprecia cap mur de contenció a la part frontal. Té unes mides de 6,9 x 4 m i està a uns 30 m a l'oest de la CSPCR30.

CSPCR33: carbonera força a prop del mur CSPMR31. Com en el cas de la CSPCR32, només es distingeix pel talús pronunciat que trenca el pendent i crea una zona plana, i per la presència d'algun carbó en superfície, ja que tampoc té mur de contenció. Té una planta subcircular i un diàmetre de 13,20 m. Es troba a uns 35 m al sud-oest de la CSPCR32.

CSPCM34: camí que travessa tota la zona en sentit SE-N, l'origen del qual queda perdut (extrem sud-est), però que desemboca al camí de la Costa Verda (extrem septentrional). Passa pel mig de la clariana on es troben la majoria d'estructures i té una llargada d'uns 382 m.

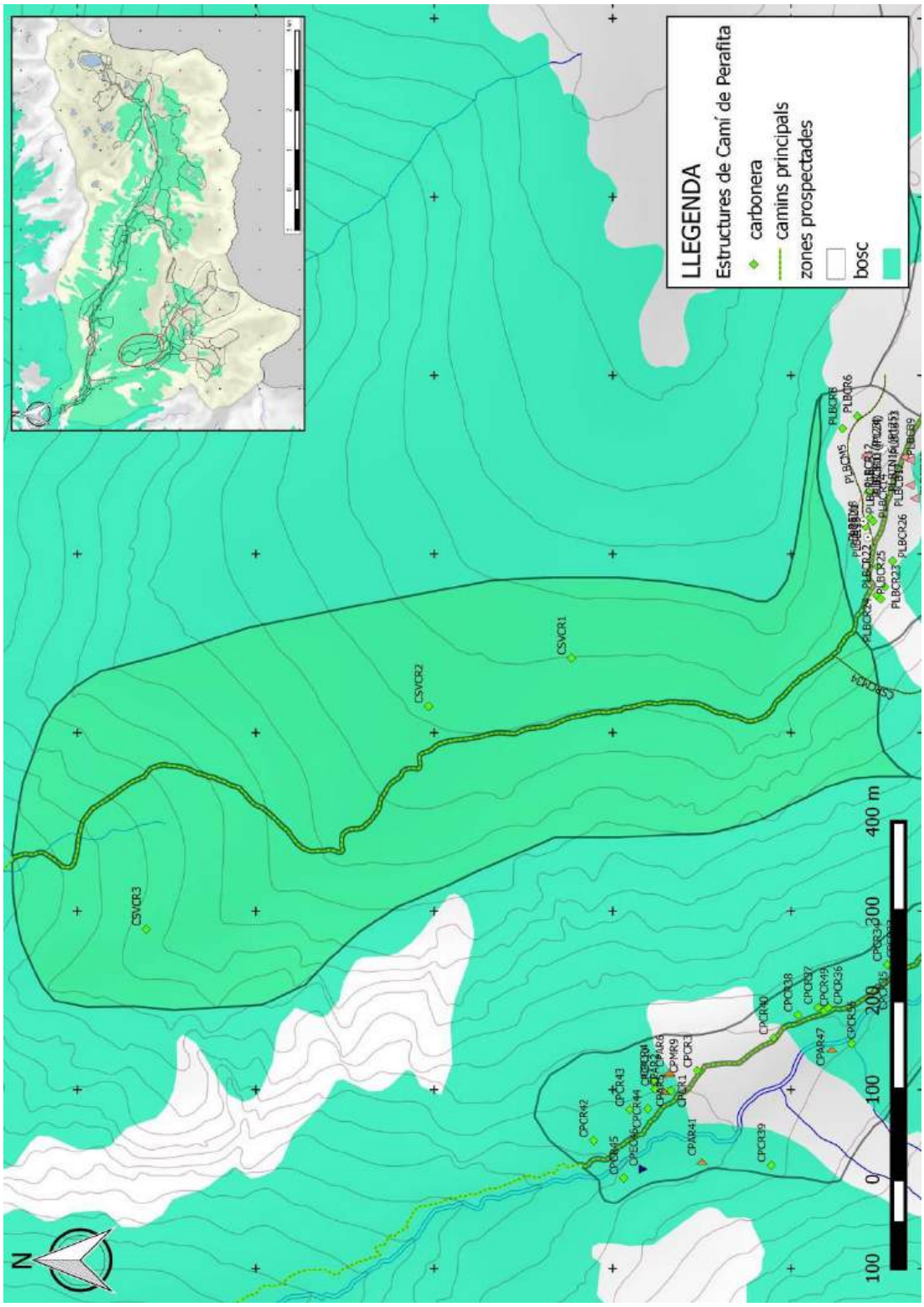

Figura 659: Localització de les estructures de Costa Verda. Font: PCA (2016).

5.30. COSTA VERDA (CSV)

Consisteix en una zona delimitada dins el que és la Costa Verda, estructurada pel camí que condueix a Ràmio en el seu quilòmetre inicial des de la zona de Planell del Bisbe. Té una superfície d'unes 31,6 ha entre les cotes 2.237 i 1.990, limita al sud amb les zones de Planell del Bisbe i Costa de Perafita, i per la resta de costats amb bosc de pi negre.

La zona està dominada per un bosc de pineda amb diverses particularitats, degut en bona mesura al gradient altitudinal. A la part més elevada i a la zona central ens trobem amb una pineda de pi negre (*Pinus uncinata*), amb acidòfiles i xeròfiles dels solells. Just entre aquestes dues franges hi ha una clapa on el pi negre es combina amb abarset (*Rhododendron ferrugineum*) i acidòfiles i mesòfiles dels obacs, unes característiques que es repeteixen més avall, fins pràcticament arribar al límit de la zona, on tenim un bosc ja dominat per avet combinat també amb abarset i acidòfiles de l'estatge subalpí.

Es tracta d'un espai que no havia estat prospectat amb anterioritat, amb un bosc molt dens que dificultava molt les tasques. Tot i així es van poder documentar tres carboneres, dues de les quals es trobaven a la part aproximadament central i a l'est del camí, entre 2.180 i 2.200 m d'altitud, separades per uns 150 m (CSVCR1, al nord, i CSVCR6 més al sud). La darrera (CSVCR3) estava situada a l'oest del camí i a gairebé 400 m de la CSVCR6, a la part més baixa de la zona delimitada i a uns 2.035 m d'altitud. Totes tres tenien unes dimensions força semblants, amb un eix màxim entre 5 i 7,5 m, i només una no presentava mur frontal de contenció (CSVCR3), encara que de fet podria estar molt arrasat, atès que és la que es trobava en una zona de més pendent.

L'estat de conservació és en general regular, i cronològicament sembla que les podem situar en el moment d'explotació de la Farga d'Andorra amb certa seguretat.

5.32.1. Estructures Costa Verda (CSV)

Figura 660: Vista de la carbonera CSVCR1 des del nord. Font: PCA (2014).

CSVCR1: carbonera de mitjanes dimensions i planta semicircular, que es troba a l'est del Camí de la Costa Verda, a uns 160 m al sud de la CSVCR6. Conserva un tram del mur de contenció gairebé sencer (en alguns punts amb tres filades conservades), amb un traçat rectilini. S'observa la presència puntual de carbons i té unes mides de 5,2 x 5,2 m.

CSVCR2: carbonera de mitjanes dimensions amb un mur de contenció petit, d'una sola filada a la part frontal, que es troba a l'est del Camí de la Costa Verda i a uns 160 m al nord de la CSVCR1. S'observen carbones en superfície i té unes mides de 7,5 x 8 m.

Figura 661: Vista de la carbonera CSVCR3 des del sud-est. Font: PCA (2014).

Figura 662: Vista de la carbonera CSVCR2 des de l'est. Font: PCA (2014).

CSVCR3: carbonera de petites dimensions i planta ovalada, molt erosionada, al mig del bosc i a l'oest del Camí de Costa Verda, a uns 400 m al nord-oest de la CSVCR6. S'observa presència de carbons en superfície i té unes mides de 6 x 3,8 m.

6. Conclusions generals de les prospeccions 2013 i 2014. Cronologies i tipologies

Un dels problemes bàsics amb què ens trobem davant d'una intervenció d'aquest tipus, és a dir, una prospecció superficial, és la impossibilitat de poder atribuir una funcionalitat i una cronologia clares a les estructures, atès que no hi ha hagut una documentació de material *in situ* i, principalment, perquè no s'hi ha dut a terme cap excavació arqueològica o cap sondeig arqueològic diagnòstic.

Pel que fa a la cronologia, *a priori* tot apunta que la major part de les estructures corresponen al període que s'allarga de l'alta edat moderna fins a la meitat del segle xx. Alguns elements, com la xarxa de refugis construïts en la segona meitat d'aquesta centúria, són posteriors. Globalment, resulta força complicat establir una cronologia clara per a la totalitat del registre, ja sigui les carboneres (encara que d'entrada seria l'element menys problemàtic de tot el corpus), el conjunt de tancats de tota mena, les agrupacions de bordes i cabanes rònegues més o menys aïllades, els diferents sistemes de feixes, els camins o les canalitzacions.

Únicament disposem d'una cronologia molt clara per a estructures que estan ressenyades històricament a la documentació, com ara la Farga d'Andorra o el conjunt d'estructures relacionades amb FHASA. És cert, però, que a partir d'aquestes fites històricament datades, molt especialment en el cas de la farga, podem inferir una cronologia per a determinats elements que, o bé podem atribuir funcionalment a aquestes estructures, o bé els podem situar en un període anterior o posterior en funció de la relació estratigràfica que s'estableix entre ells. Les conclusions extretes de l'anàlisi de la documentació (Codina 2003; Villalón 2004) ens permeten afinar alguns aspectes funcionals i cronològics, la qual cosa dona peu, com a mínim, a plantejar i argumentar algunes hipòtesis cronològiques.

La dificultat principal sorgeix en aquells conjunts d'estructures agrupades, que no necessàriament han de ser coetànies. Alguns dels sondeigs realitzats per l'ICAC han demostrat que, sovint, dues estructures agrupades no havien tingut

un ús sincrònic, o que es podien haver encavalcat, però tenir uns períodes de vigència diferents.

Pel que fa a la qüestió de la funcionalitat, malgrat les importants dificultats de determinació, hi ha un seguit d'estructures a les quals és relativament fàcil atribuir-los-en una. Es tracta, essencialment, de les estructures de la farga, del conjunt de FHASA, de les carboneres, dels camins, dels murs de contenció, de les cabanes, de les canalitzacions i dels tancats.

Ara bé, l'atribució d'una funcionalitat específica resulta més complicada per a tota una sèrie d'estructures que presenten un estat de conservació deficient. Es tracta de tot un seguit de recintes que, per les seves dimensions, tant podem atribuir al grup de cabanes grans o tancats petits com al grup genèric d'abrics, on s'han inclòs petits espais que haurien servit d'aixopluc i d'altres, de menors dimensions, que s'han interpretat com a magatzem. En teoria, només una excavació podria elucidar aquest aspecte, però la minsa potència sedimentària aparent, o fins i tot la seva absència quan es tracta d'espais arranjats en les tarteres, deixen preveure que una intervenció arqueològica no podria garantir l'obtenció de resultats concrets.

De la mateixa manera, malgrat associar-hi una funció genèrica, sovint és difícil determinar una activitat concreta per a cadascuna de les estructures d'un mateix grup. Aquest problema és especialment evident en les zones de muntanya mitjana, on conviuen físicament, encara que no necessàriament de manera coetània, unes estructures relacionades amb el carboneig, amb la ramaderia, amb l'agricultura, amb la producció de ferro i amb la producció hidroelèctrica. En molts casos s'ha establert una relació entre algunes estructures (especialment pel que fa a les cabanes) i unes activitats específiques, però cal ser conscient que es tracta d'una hipòtesi de treball que no es fonamenta en cap base empírica. De nou, per poder ser validada, la teoria roman tributària de l'aportació de noves dades, particularment les que pugui lliurar una fase d'excavació arqueològica.

En aquesta mateixa línia, les estructures situades en zona de muntanya mitjana plantegen el problema del seu règim d'ocupació, és a dir, si, com ha passat en les darreres tres centúries, aquests espais han estat una zona d'ocupació estacional (cortals), o si en algun moment van tenir una ocupació estable i

continuada al llarg de tot l'any. Aquesta problemàtica queda oberta molt especialment en el cas de les agrupacions per a les quals es proposa una datació que es remunta, com a mínim, a l'alta edat moderna, en un moment anterior al segle XVII, com en els casos de Baell i Fontverd 1.

6.1. LES OCUPACIONS AGROPECUÀRIES DE FONS DE VALL I MUNTANYA MITJANA

Sense cap mena de dubte, l'impacte antròpic en les zones de muntanya mitjana és el que ha acabat deixant una empremta més visible en forma d'estructures diverses que amargenen i afiten el paisatge. Aquest apartat se centrarà en l'explotació agropecuària de tot aquest ampli sector, deixant de banda la producció de ferro (farga i carboneig; vegeu Codina 2016). També l'activitat hidroelèctrica (FHASA) en queda en bona part exclosa, ja que els sectors prospectats només concerneixen els elements situats a la part més baixa (Ràmio 1 i 3).

No es disposa de cap datació específica dels conjunts d'estructures que configuren les agrupacions situades al fons de vall i a la muntanya mitjana, perquè no s'hi ha fet cap sondeig o excavació en extensió. La documentació escrita aporta alguns indicis que apunten a una cronologia tardana en la seva configuració actual. Hi ha referències documentals a indrets com Ràmio o Entremesaigües, o per extensió a la VMPC, des de l'edat mitjana, de la qual cosa es desprèn una ocupació i explotació d'aquests espais, més accessibles i potencialment més aptes (altitud, proximitat de l'aigua i de les comunicacions que resseguien, plausiblement, l'eix de la vall...), des d'aquell moment. L'absència de dades arqueològiques del subsòl no permet conèixer el tipus d'estructures que hi podia haver llavors, i ni tan sols es pot asseverar que el sistema d'ocupació en aquella època, o fins i tot abans, fos el mateix que es veu ja en època moderna. Ara com ara, l'afirmació d'una implantació perenne resulta del paral·lelisme establert amb altres valls andorranes, però no es disposa de cap prova fefaent per confirmar o invalidar aquesta possibilitat en les zones més baixes de la VMPC, com Ràmio, Entremesaigües, Sassanat o, fins i tot, Fontverd o Baell.

Tot i això, a partir únicament de la prospecció, es poden destriar, com a mínim, dues tipologies diferenciades pel que fa a les estructures d'hàbitat i la relació que s'estableix amb altres estructures del seu entorn. Cal puntualitzar, però, que no es pot precisar el tipus d'explotació i d'ocupació que s'hi produí en els períodes més antics.

Així, pel que fa a aquesta diferència entre estructures, hi ha, d'una banda, les cabanes i bordes (com les de Cal Sabater, el Boïgot, Entremesaigües, Ràmio, l'Estall o Fontverd) que es relacionen amb espais tancats, de dimensions variables però en general amb una superfície considerable, i en molts casos amb sistemes d'irrigació integrats. Tot i que no és infreqüent documentar espais amargenats a l'interior d'aquests tancats o en espais propers, que podrien indicar una dedicació agrícola (conreu), el cert és que majoritàriament sembla que es tractaria de prats. De fet, l'estudi fet per Sebastià Villalón sobre el quart d'Escaldes entre 1850 i 1914 conclou que menys d'una quarta part de les terres que es troben a la vall corresponen a sembrats. La resta són prats. S'observa, a més, que la gran majoria d'aquests espais tancats irrigats són molt a prop de l'eix fluvial, mentre que els espais més amargenats es troben sobretot a la part amb més pendent (*cf. infra*).

D'altra banda es documenten unes cabanes o bordes derruïdes, amb plantes que tendeixen a ser rectangulars o subrectangulars, construïdes amb grans blocs sense escairar i lligats en sec, que poden tenir uns petits corrals i alguns murs d'amargenament associats (Fontverd o Baell 1 i 2). L'estat de conservació d'aquestes estructures és sempre inferior al de les precedents: aquests edificis solen estar força enrunats i la tècnica constructiva és força més tosca.

La consideració de les variacions en l'estat de conservació, però també, parcialment, la identificació de diferències en la tècnica constructiva i el destacat diferencial en la complexitat d'estructures associades, evidencien una cronologia relativa del conjunt. Aquest segon grup se situaria abans en el temps, essent, en canvi, el primer grup d'estructures esmentat la fase més recent de l'explotació dels cortals. A Fontverd, a més, es troba l'únic cas amb una convivència entre edificis dels dos moments que sembla confirmar l'anterioritat d'aquesta fase. Concretament, les estructures de la Borda del

Rector se superposen a alguns dels murs d'amargenament que, en principi, es relacionarien amb el conjunt de cabanes de la fase anterior.

D'acord amb l'estudi general desenvolupat el 2003 i també amb les aportacions més centrades de Sebastià Villalón per al Quart d'Escaldes (Codina 2003 i 2005; Villalón 2004), es pot apreciar que a partir del segle XVIII, i sobretot durant el XIX en el cas d'Escaldes, es produeix un procés d'explotació cada cop més individual de les terres agrícoles i dels prats. Una part del procés s'articulava en unes figures jurídiques de vedat de les propietats, la *guarda* i, sobretot, el *defens*, que n'asseguraven un ús exclusiu als concessionaris, de tal manera que el bestiar col·lectiu no hi tenia accés.

El moviment de tancament permanent de les parcel·les iniciat al segle XVIII i que s'aguditza durant el període contemporani s'inscriu en un corrent general identificat, poc o molt, en diverses regions europees. A Catalunya, entre altres, ha estat identificat a la Cerdanya (Assier-Andrieu 1981), al Pallars (Bringué 1995) i a la Vall d'Aran (Sanllehy 1996). Historiogràficament, aquesta problemàtica ha generat, i encara genera, diversos corrents interpretatius en el camp de la història rural. A França, la conceptualització fisiocràtica de la «nova agricultura» del segle XVIII, que postulava una degradació, una ineficiència i un retard de la gestió dels comunals a causa de la ignorància o la mala fe de les col·lectivitats (Trapenard 1904, 163-187 i 211-213; Bloch 1931, 246), és el substrat que ha alimentat la política convencional que acaba decretant, durant la dècada dels noranta, les normes aplicables per a la repartició dels comunals que havien de desaparèixer (Vivier 1998, 93-138). Aquesta temptativa sistèmica obligava, teòricament, a una repartició igualitària. De manera molt esquemàtica podem dir que s'oposaven dues visions, una d'individualista i una altra de col·lectiva. Jonathan Dalby resumia el debat historiogràfic generat per aquest moviment. D'un costat hi ha una visió que ressalta el paper dels «pagesos rics que hi veien un pas significatiu cap a una concepció individualista de la propietat» i, de l'altre, els que privilegien la percepció d'«un «moviment defensat pels pobres animats pel desig d'accedir a la propietat que imperava sobre la por d'erosionar els drets d'usos» (Dalby 1989, 139).

Marc Bloch ha situat la història del comunal (*vaine pâture*) al centre de la lluita per l'individualisme agrari (Bloch 1930). Georges Lefebvre (1951, 85-153) feia dels pagesos els principals protectors del comunal; per Alfred Cobban (1999, 132-145), la resistència havia estat cosa dels propietaris rics, mentre que Anatoli Ado (1977, 139) defensava el paper preeminent dels pagesos pobres, i, amb Albert Soboul, es negava a veure en «la revolució pagesa una variant pagesa original de la revolució burgesa» (Ado 2012, 5). Progressivament, la història rural ha teixit al voltant d'aquests esdeveniments una trama conceptual el fil de la qual és l'anàlisi del sistema social. El debat ha obert nous camps interpretatius; s'han generat noves preguntes que han aportat nous enfocaments entorn de la ideologia pagesa.

Per als Pirineus francesos, Jean-François Soulet (2005, 401-440) n'havia fet una síntesi a l'inici dels anys vuitanta del segle XX. A Catalunya, l'impuls clau de Pierre Vilar (1962, vol. III, 245-253) ha obert la porta, entre molts altres, als estudis d'Eva Serra (1988), de Rosa Congost (1990), d'Elisa Badosa (1984), de Joan Busqueta i Enric Vicedo (1996), de Pellicer (2003) o, més recentment, de Lluís Serrano (2016). Pel que fa a l'Andorra moderna i contemporània, el moviment d'apropiació és indubtable, però és multiforme, pot ser permanent o temporal i combina diverses causalitats. Per contextualitzar-ho cal fer-nos nostra una de les consideracions de Jonathan Dalby sobre el Cantal, quan assevera que el debat no aporta res de definitiu perquè, segons els llocs, les situacions són molt diverses (Dalby 1989).

Pel que fa als tancaments, és freqüent veure-hi una relació entre la demanda del *defens* i les terres dedicades a prats artificials, en les quals molt sovint una de les afrontacions és amb el riu o amb un rec. D'acord amb les conclusions de Maria Àngels Sanllehy, Sebastià Villalón comenta que aquesta figura «designava una situació legal de la terra i no pas un estat físic com les *enclousures*, la *clouture* o el *cerramiento*» (Villalón 2004, 117), tot i que, com ell mateix matisa a continuació, «una condició *sine qua non* del defens [...] era cloure la terra amb *tanca* o *tanca de vaca*, per evitar que el bestiar aliè al propietari de la finca la envaís» (Villalón 2004, 117). L'estudi més general conclòs el 2003 (Codina 2003) mostra que, veritablement, sí que es produiria un tancament, físic i jurídic, de les terres per tal de garantir el compliment

d'aquest vedat. Per contra, cal diferenciar concretament dos casos: un correspon a un tancament particular, l'altre a un tancament agrupat quan es cloïa un lot de parcel·les. El primer respon a una decisió estrictament individual, mentre que el segon naixia de la voluntat d'un grup de propietaris i, en alguns casos, es generava un canvi en la sectorització de les partides definides pel comú.

En el cas concret de la configuració dels cortals a la vall del Madriu, s'aprecia que es produeix una sistematització en el tancament d'un seguit de terres, amb uns murs que en molts casos comparteixen força similituds tipològiques. Estan fets de pedra seca, tenen unes alçades mitjanes que oscil·len entre 0,90 i 1 m, estan situats molt a prop del riu i en general incorporen un sistema d'irrigació que, en alguns casos, pot arribar a ser força complex. Totes aquestes similituds porten a creure que aquests elements podrien ser coetanis. En aquest mateix sentit, s'observa que l'estat de conservació és relativament bo i, en qualsevol cas, molt millor del que s'aprecia en les estructures documentades a l'alta muntanya, com ara els orris. A més, cal significar que els murs dels camps tancats en aquest espai de muntanya mitjana, a banda d'estar més ben conservats, tenen també una alçada superior. *A priori*, aquest fet no es relaciona només amb un diferencial en la conservació, sinó també amb un canvi en la ramada, la qual cosa coincidiria amb l'estudi documental d'aquest mateix període (XVIII-XX), que il·lustra una incidència major del bestiar gros (equí i boví) respecte del menut (oví), al qual s'afegien dues ramades particulars (cabruna i porcina; Codina 2003).

Sembla, doncs, que hi ha una correlació entre les dades documentals i les arqueològiques, atès que la configuració del parcel·lari actual, amb les bordes i un seguit de prats tancats amb sistemes d'irrigació, representen la culminació d'aquest procés de veda que regulava l'accés col·lectiu a uns determinats recursos. Vista la inversió i l'esforç en la planificació i l'arranjament de l'espai –la neteja i el manteniment, la construcció dels murs perimetrals i els murs de contenció per als bancals o el disseny i la consecució dels sistemes hidràulics–, no es difícil entendre la voluntat d'assegurar-se un ús exclusiu i de vetllar per la protecció de les obres.

Òbviament, es tracta d'una adaptació; aquest espai no era la primera vegada que s'explotava. Els indicis coneguts són anteriors, de manera que, d'acord amb la llei del mínim esforç que afavoreix la transformació sobre la creació, és molt probable que hi hagués una reutilització d'algunes estructures existents en el moment d'adaptar l'indret. De la mateixa manera, tret d'algun cas particular, les estructures d'hàbitat poden tenir un origen previ a tot aquest desenvolupament posterior.

Com s'ha comentat, però, sí que hi ha evidències clares d'estructures d'hàbitat i d'amargenament de l'espai amb anterioritat a aquest moviment, molt evidents en el cas de Fontverd 1, i potser no tan clares a Baell. En aquests casos es tracta d'estructures més senzilles, construïdes igualment en pedra seca i que de vegades es relacionen amb petits tancats o corrals. S'hi detecta una tendència a l'agrupament (molt més evident als dos casos de Baell que a Fontverd) i a situar-se en una zona de tartera. No sembla que aquesta elecció de la ubicació sigui casual, ja que s'aprecia que hi ha un arranjament força intens del seu entorn més immediat i una voluntat de deixar l'espai productiu (prats o camps) lliure. Per contra, si en el cas anterior la configuració dels cortals responia fonamentalment a una voluntat d'obtenir prats i se'n desprenia una orientació econòmica enfocada a la ramaderia, en aquest cas les evidències no són tan clares. De fet, les possibles feixes documentades a Fontverd 1 podrien indicar una vocació més agrícola de l'espai o, potser, un doble vessant agrari i ramader, sense que cap dels dos predomini sobre l'altre. Això mateix s'intueix per als espais de prat amb tancats de Baell 1 i 3, tot i que a Baell 1 l'estructura general apunta més a aquesta combinació de cabanes amb petits tancats.

Sense cap excavació arqueològica, la funcionalitat d'aquests espais i la cronologia mateixa són ara com ara aspectes de difícil adscripció. En tot cas, la tipologia dels edificis, la superposició d'algunes estructures a Fontverd i l'estat de conservació general permeten afirmar, raonablement, que el seu moment d'ús és anterior al conjunt d'estructures que caracteritzen el tipus de cortals moderns. Aquests no eren habitats de manera perenne. Les seves restes són més visibles i la seva cronologia seria dels segles XVIII-XIX.

Pel que fa a les estructures que s'inscriurien en aquesta fase prèvia, vistes les diferències tipològiques en relació amb les bordes del XVIII-XIX, tant dels edificis com de la configuració general de l'espai, cal creure que la seva cronologia s'encavalcaria entre la plena/baixa edat mitjana i l'alta edat moderna. Probablement estaria més centrada entre els segles XIII-XV, però no s'ha de descartar un perllongament fins al XVI o, fins i tot, una reculada fins a l'alta edat mitjana.

Cal dir, també, que aquesta tipologia de jaciments no són pas una *rara avis* en altres contrades del Pirineu i en espais semblants dins la muntanya mitjana. Es coneixen casos similars en què s'aprecien uns conjunts d'estructures que associen, entre altres, unes cabanes i uns tancats. És el cas, per exemple, de Casesnoves i Port de Rus, a l'Alta Ribagorça, i de Lac Tort de Rius, a la Vall d'Aran, on els diversos sondeigs arqueològics dins de les estructures han donat una cronologia entre els segles XIII i XIV (Garcia/Gassiot, 2015; Gassiot *et al*., 2015). A més, aquests autors apunten que aquest model agrupat de diferents unitats d'hàbitat i tancats tindria els seus precedents en època baix-imperial i, sobretot, tardoantiga (Pleta d'Erdo i Gerber II) i una continuïtat durant l'alta edat mitjana, com testimonien altres exemples dins el mateix àmbit geogràfic (Despoblat de la Cova, Lac de Mar i Bony del Graller) (Garcia/Gassiot, 2015; Gassiot *et al*., 2015).

Molt més a prop, a la Coma del Forat, a Ordino, s'hi va documentar un jaciment força complex amb diverses estructures (LCO19) que pot tenir-hi alguna similitud. La prospecció ja permetia albirar la possibilitat que existissin dues fases, una de clarament relacionada amb un orri, i una altra possiblement anterior conformada per diversos tancats i algunes estructures d'hàbitat. Un sondeig fet en una cabana va confirmar aquesta hipòtesi, amb una primera ocupació datada entre els segles XI-XIII (Augé/Fortó, 2020). Tot i això, és cert que en aquest cas es tractaria d'un jaciment situat a més altitud, ja a l'alta muntanya i molt probablement amb una orientació econòmica netament ramadera.

Val a dir, en qualsevol cas, que la relació clara entre el conjunt d'hàbitat i l'estructuració del parcel·lari observable a Fontverd 1 fa decantar la interpretació cap a una ocupació de caràcter agropecuari, mentre que aquest

tret no s'aprecia en els casos esmentats abans, que semblen tenir una vocació econòmica més específicament ramadera, cosa que, al Madriu, només es podria apuntar per al cas de Baell 1, un sector que guarda més similituds amb aquests jaciments quant a la tendència a l'agrupament i la combinació de tancats i cabanes.

Ultra aquest matís, en aquestes ocupacions més antigues es fa difícil destriar entre un origen derivat d'un ús estacional, semblant al dels cortals dels segles XVIII i XIX, o una fixació estable que cobrís tot l'any. Atès que la seva ubicació altitudinal no és gens extrema comparada amb altres llogarrets andorrans de fons de vall, aquesta última possibilitat no es pot excloure i, ara com ara, la documentació escrita no permet ni confirmar-la, ni refutar-la. Cal remarcar, però, que s'intueixen unes diferències entre Baell 1 i Fontverd 1 i, potser fins i tot, Baell 2. Els dos darrers s'associarien a un indret amb un llogarret o cortal, mentre que el primer seria un espai exclusivament ramader que, en tot cas, indicaria una variació en la gestió dels ramats respecte de moments més avançats, ja dins l'edat moderna.

Per a les dues hipòtesis, fossin veritables llogarrets o bé cortals temporals, es planteja la qüestió del seu abandonament. Quina fou la raó per la qual, a Baell i a Fontverd, no hi va haver una continuïtat de l'hàbitat? Per explicar-ho es poden avançar dos possibles factors: el demogràfic i el climàtic.

Pel que fa al primer, l'abandó seria consecutiu a una davallada poblacional que faria innecessària l'ocupació de zones liminars del territori. Aquesta relació és coincident amb la cronologia proposada, a cavall entre la plena/baixa edat mitjana i l'alta edat moderna, ja que el canvi seria coetani d'un seguit d'epidèmies que tingueren una incidència catastròfica en la demografia europea en general i que també van afectar la vall d'Andorra. La mateixa constatació cronològica és aplicable al segon factor. L'abandonament d'aquestes zones s'hauria produït després del període de bonança climàtica (període càlid medieval) que s'inicià al 800 i es va perllongar fins al 1200. La progressiva extensió dels conreus a les zones marginals, amb sòls originàriament poc productius, s'acompanyava d'un creixement sostingut de les poblacions (Viader 2000). Aquesta tendència alcista s'invertí durant la petita edat de gel (Fagan, 2008), l'inici de la qual se situa entre el 1275 i el 1300

segons estudis recents (Miller *et al.*, 2012). De primer, caracteritzada per un refredament dels estius i un creixement del gel, no ocasionava unes temperatures baixes permanents, però empitjorava les condicions climàtiques i aportava unes fluctuacions força imprevisibles que només podien comprometre la continuïtat de les explotacions implantades en zones marginals. L'evolució màxima s'assolí amb un descens marcat de les temperatures durant el segle XV (1430 i 1455; Miller *et al.*, 2012) o el segle XVI (Fagan, 2008), i la recuperació de les temperatures no va tenir lloc fins a la primera meitat del segle XIX.

A banda de l'afectació general que pogués ocasionar aquest refredament, el cert és que precisament aquells espais més marginals, considerats així per la seva situació altitudinal o pels rendiments del sòl, van ser els que van patir una afectació més directa, perquè la seva viabilitat quedava totalment condicionada i l'interès pel manteniment de la seva explotació era tributari de la disponibilitat de millors terres.

Òbviament, ambdós factors no són pas excloents entre ells. El pes demogràfic i la variació climàtica concorrien de manera conjunta en aquest abandonament d'unes zones que, en tot cas, sí que sembla clar que durant tota l'època moderna no resultaven aptes, o prou aptes, per a una ocupació habitacional sostinguda en el temps, malgrat que fos amb un caràcter estacional durant els mesos més càlids.

Finalment, cal destacar una apreciació de caràcter general en relació amb aquestes estructures: el parcel·lari associat a les adequacions recents il·lustra una apropiació particular de l'entorn mitjançant el tancament, mentre que les que serien, *a priori*, més antigues traspuen la gestió col·lectiva de l'espai que les envolta. Més enllà de la variació cronotipològica argumentada abans, aquesta integració al comunal dels conjunts marcaria una diferenciació en la concepció de l'apropiació de l'espai. En efecte, la comparació dels dos models porta a reflexionar sobre l'organització social subjacent. L'atomització estructural en un mateix lloc de l'aprofitament d'un mateix recurs pot interpretar-se com una gestió col·lectiva basada en diverses unitats familiars o cases. Dit altrament, es tractaria de la reunió de diverses unitats que s'organitzaven per gaudir del mateix dret sobre el comunal circumdant. Al marge del possible aprofitament agrícola, aquesta hipòtesi és perfectament compatible amb la

fragmentació de les ramades, a l'hivern i a l'estiu, observable abans del segle XVII (Codina 2005, 89-110) i, si es confirma, en resulta una interessant conjunció entre els fets arqueològics i les notícies documentals que posaria en relleu un canvi social determinant en l'ús col·lectiu de la muntanya.

6.2. LES OCUPACIONS RAMADERES D'ALTA MUNTANYA

Pel que fa a les ocupacions de les zones d'alta muntanya, també aquí es pot apreciar una diversitat d'activitats, si bé l'atenció se centrarà, dins d'aquest apartat, en l'explotació ramadera. És cert que, en aquest espai, s'identifica una activitat carbonera sostinguda, unes estructures dedicades a l'energia elèctrica (FHASA) i fins i tot una explotació que ha estat relacionada amb la producció de pega en època baix-imperial i tardoantiga (Orengo 2010), però, seguint el raonament exposat en l'apartat anterior, es descarta el tractament detallat en aquest punt. Pel que fa a la primera activitat, serà objecte de discussió més endavant (*vide infra*), mentre que la resta d'activitats no es tractaran en aquest document, atès que o bé són estructures que no han estat objecte dels treballs desenvolupats durant aquestes dues campanyes (els forns romans o la Farga d'Andorra), o bé s'han tractat molt tangencialment (en el cas de les estructures de FHASA).

Així doncs, en tota aquesta franja altitudinal s'aprecia una multiplicitat d'estructures, agrupades o aïllades, que amollonen el paisatge i que, *a priori*, es relacionen principalment amb la ramaderia. En aquest sentit, és interessant destacar la relació espacial que s'estableix entre aquestes estructures i l'espai carboner documentat en les diferents prospeccions de la VMPC (figura 663). Proporcionalment, la implantació de les estructures eminentment ramaderes (tancats, assalador, munyidora) en el sector carboner oscil·la, segons la tipologia, entre el 16 i el 33% de les restes documentades per a cada classe. Quant a les cabanes, la proporció és del 27%, més concretament, un 15% només es relaciona amb una carbonera i la resta (73%) es reparteix majoritàriament en relació directa amb un element ramader (53%) o no s'inscriu en cap dels dos espais definits (20%). Pel que fa als abrics, la proporció és més equilibrada: un 38% integra l'espai carboner (20% associat amb una carbonera

i 18% amb una carbonera i un element ramader), i els altres es relacionen amb una estructura ramadera (32%) o no integren cap dels dos grups (29%). Aquesta estimació s'ha fet descartant els elements clarament posteriors a la fase de carboneig de la farga. Per contra, tret de molt pocs casos (cf. *infra*), no es disposa de cap dada per discriminar els elements ramaders que hagin pogut estar en ús abans d'aquesta fase. Tot i això, vist que la consideració d'aquesta anterioritat només podrà reduir la part del mostreig associada amb el carboneig,[20] aquestes dades confirmen la interpretació essencialment ramadera per a les cabanes mentre que, per als abrics, també hi intervindria un altre factor, però no sembla que la variació estadística entre ambdues classes es pugui atribuir a un paper preponderant del carboneig.

	Madriu		Perafita		VMPC	
Tipologia	A*	B**	A*	B**	A*	B**
abric	23	20	6	26	29	46
lineal aterrasament	37	22		3	37	25
borda / cabana	6	7	-	-	6	7
cabana	42	102	32	96	74	198
canal / rec	3	9	-	-	3	9
estructura indeterm.	4	18	7	5	11	23
munyidora / assal.		8	1	16	1	24
mur tancament	9	18	2	6	11	24
tancat	10	50	13	64	23	114
	134	**254**	**61**	**216**	**195**	**470**
	* integra l'espai carboner - ** no integra l'espai carboner					
	Madriu		Perafita		VMPC	
Tipologia	A*	B**	A*	B**	A*	B**
abric	53,49%	46,51%	18,75%	81,25%	38,67%	61,33%
lineal aterrasament	62,71%	37,29%	0,00%	100,00%	59,68%	40,32%
borda / cabana	46,15%	53,85%	-	-	46,15%	53,85%
cabana	29,17%	70,83%	25,00%	75,00%	27,21%	72,79%
canal / rec	25,00%	75,00%	-	-	25,00%	75,00%
estructura indeterm.	18,18%	81,82%	58,33%	41,67%	32,35%	67,65%
munyidora / assal.	0,00%	100,00%	5,88%	94,12%	4,00%	96,00%
mur tancament	33,33%	66,67%	25,00%	75,00%	31,43%	68,57%
tancat	16,67%	83,33%	16,88%	83,12%	16,79%	83,21%
	34,54%	**65,46%**	**22,02%**	**77,98%**	**29,32%**	**70,68%**

Figura 663. Repartició dels elements del registre de la VMPC, anteriors al període contemporani i situats a una altitud superior als 1.675 m, que s'inscriuen en l'espai carboner definit a partir de l'inventari de carboneres (Codina 2016).

[20] De les trenta-set estructures ramaderes datades del període medieval o d'una època anterior a la farga, cinc (13%) comparteixen l'espai carboner modern. Tota la resta integren l'àmbit ramader.

Ara bé, com passava amb les ocupacions agropecuàries de fons de vall i de muntanya mitjana, l'absència d'un sondeig arqueològic no permet atribuir una cronologia a cap d'aquests jaciments i conjunts d'estructures documentades en els estatges subalpí i alpí durant el 2013 i el 2014. Ara per ara, només es pot plantejar una primera classificació a partir del diferencial de conservació dels seus paraments.

En canvi, es disposa de la documentació obtinguda per l'ICAC, que va sondejar diverses estructures, o de la procedent de l'excavació de l'Orri del Cubil a Encamp, a càrrec del Departament de Patrimoni Cultural. Així, malgrat les dificultats i els riscos d'establir analogies, sí que es pot conjecturar una tipologia d'alguns jaciments que respondria a determinades cronologies, sense que en cap cas es puguin prendre aquestes hipòtesis com a veritats axiomàtiques.

L'espai prospectat durant les campanyes 2013 i 2014 corresponent a aquest sector altitudinal és el de les zones de Perafita i la zona del Camí de la Collada de la Maiana. Al marge de les carboneres que hi ha disperses arreu, es documenta una gran quantitat d'estructures que, en termes generals, presenten un estat de conservació força precari i, malgrat que algunes es troben al mig de zones de pastura, hi ha una certa recurrència a situar els assentaments en zones marginals, amb vessants una mica més pronunciats i, molt sovint, al peu de tarteres o antigues morrenes glacials o en la transició entre aquestes i el pla. Pel que fa a la seva disposició, tot sovint estan agrupades, formant uns conjunts que en diversos casos semblen tenir una ocupació simultània (com a mínim durant un lapse de temps), si bé també poden aparèixer totalment aïllades.

En aquest darrer cas, no sembla provat que el tipus es pugui adscriure a una determinada època, sinó que més aviat es tracta d'un fenomen recurrent al llarg del temps. En gairebé tots els casos es tracta de cabanes o abrics, amb plantes diverses i un estat de conservació força diferent, un fet que sembla abonar la hipòtesi que no es poden inscriure en un mateix període cronològic.

Dins aquesta tipologia, únicament es poden datar amb seguretat el conjunt de cabanes construïdes a inicis del segle XX (cabana de Claror, cabana de Perafita, cabana del Serrat de la Barracota, cabana de Fontverd, etc.).

Pel que fa als conjunts, es pot diferenciar un primer grup significativament important i molt visible, constituït pel que es podria denominar un orri típic o canònic, conformat per l'agrupació d'una o més cabanes, d'un o més tancats i, com a element més singular, d'un corredor o d'una munyidora. *A priori*, a partir de les dades obtingudes en el cas encampadà, o en alguns dels sondeigs de l'ICAC, es proposa per a aquests conjunts una cronologia dins l'edat moderna, amb un *terminus ante quem* del segle XVIII.

Tot i així, cal esmentar els casos documentats també per l'ICAC amb una cronologia molt anterior, que pot recular fins a l'alta edat mitjana sobre la base d'un seguit de datacions. D'una banda hi ha una munyidora de Planells de Perafita, P067 (de petites dimensions i que relacionen temporalment amb les munyidores P068 i P069), amb una datació dins d'una forquilla entre finals del VIII i mitjans del XII. D'altra banda, hi ha el cas de la relació que s'estableix entre la munyidora P011 amb les cabanes P008 i P009 del jaciment d'Orris de la Torbera de Perafita I, amb una ocupació continuada entre VIII/mitjans del X fins a mitjans de l'XI/inicis del XIII. Finalment, hi ha el cas del jaciment de Planell Gran V, on hi ha la cabana P061, datada entre finals del VIII i la segona meitat del X, associada a un tancat, i la cabana P171, datada a inicis del VIII i mitjans del X, que és a prop del corredor P082, amb el qual es proposa una associació. A la vall del Madriu n'hi ha un altre exemple a Orris de Setut III, on una cabana, l'M035, amb cronologia de finals del XIII i finals del XIV, s'associa a tres corredors, una formatgera i tres tancats (Orengo 2010).

Val a dir, però, que en els dos primers casos de Perafita i en el cas del Madriu es tracta de munyidores de dimensions reduïdes, comparades amb les d'aquests orris d'època moderna, però no és així en el darrer cas (cabana P171 i corredor P082), si bé aquí no es veu gaire clar que hi hagi veritablement una relació directa entre ambdues estructures.

D'entrada semblaria que hi hauria, doncs, una evolució, amb més complexitat dels assentaments en un moment avançat d'època moderna, malgrat que aquesta informació prové únicament d'alguns sondeigs, de manera que una excavació en extensió podria alterar significativament aquesta percepció.

Sigui com sigui, durant aquesta fase entre l'alta edat mitjana i inicis de l'edat moderna conviuria també una tipologia de jaciments força diferent, consistent

en petites agrupacions de dues o tres cabanes, o fins i tot algunes d'isolades, en relació amb algun o alguns tancats de dimensions variables. És el cas, per exemple, de Planell del Bisbe (el conjunt format per les cabanes P123 i P124 i el tancat P125, la primera de les quals mostra una recurrència d'ocupació entre els segles VII i XIII), o Planell Gran V (amb una cabana, P061, datada entre finals del VIII i segona meitat del X) i un tancat, P062), a Perafita, o de Riu dels Orris I (amb dues cabanes, M083 i M084, amb una cronologia entre finals del VIII i inicis de l'XI, associades a dos tancats, M085 i M086, el primer dels quals podria ser una munyidora) al Madriu (Orengo 2010).

És probable que s'hagin d'incloure dins aquesta categoria conjunts com els vistos a Clots de la Tora o Clots del Port, entre d'altres, malgrat que tampoc no es pot descartar una filiació cronològica anterior. De fet, la manca d'excavacions en extensió dificulta molt intentar escatir el tipus d'organització i constitució dels assentaments ramaders de períodes anteriors, testimoniats per nivells arqueològics detectats en alguns sondeigs per sota d'estructures d'època posterior, o fins i tot asseverar la coetaneïtat d'estructures pròximes. En aquest sentit, cal recordar que els testimonis més antics d'evidències d'ocupació humana a la vall recula fins al neolític antic (Ejarque 2009; Orengo 2010).

7. Aproximació a la representativitat global del registre. Evolució del coneixement sobre la VMPC a partir de les prospeccions realitzades (2003-2014)

En primer lloc, és important destacar que totes les campanyes de prospecció s'han centrat en el territori del bé declarat. Actualment, tret d'algun apartat inclòs en l'estudi del fons de la Vall Central d'Andorra o del Riu de Prat Primer (OTT, 2006; Gassiot, Celma, García, 2007), no existeix cap documentació arqueològica extensiva referent a les zones de l'entorn de prospecció definides pel Decret de declaració del paisatge cultural.

De la mateixa manera, com ja s'ha esmentat anteriorment, la franja interior del bé, que s'estén a la part baixa entre la desembocadura al Valira d'Orient i el pont de Sassanat no ha integrat cap de les fases de prospecció programades. Actualment, en el registre de la VMPC només hi consten una borda i una cabana en estat ruïnós (VM-2593 i VM-2594). L'absència de documentació d'estructures només resulta de l'estat d'avançament actual de la tasca d'inventari i, per tant, la cartografia generada durant la producció d'aquest document és parcial. Les delimitacions patrimonials vigents pel bé declarat i el seu entorn són les que s'han publicat al BOPA, entre les quals cal mencionar entre altres: el Decret del 19-10-2005 de declaració de la Vall del Madriu-Perafita-Claror, patrimoni mundial, com a bé immoble d'interès cultural en la classificació de paisatge cultural; el Decret del 26-7-2006 que estableix els criteris arquitectònics i urbanístics que han de regir les intervencions sobre el paisatge cultural de la Vall del Madriu-Perafita-Claror, patrimoni mundial, i sobre el seu entorn de protecció i el Decret del 24-1-2007 de correcció d'errors dels annexos 2 a) i 2 b) dels Decrets del Govern del 8 de març del 2006 i del 26 de juliol del 2006, que recullen respectivament la descripció literal de la delimitació gràfica de l'entorn de protecció i del límit definitiu entre les zones 1 i 2 definides a l'entorn de protecció del paisatge cultural de la Vall del Madriu-Perafita-Claror.

7.1. FASES DE PROSPECCIÓ I ESTRUCTURES DOCUMENTADES.

La superfície del bé protegit totalitza, aproximadament, 4.247 ha. La primera fase d'inventari, realitzada per l'ICOMOS Andorra durant els anys 2003 i 2004, havia cobert quatre zones de la VMPC. Una, a l'oest, s'havia centrat en els sectors de Sassanat, Entremesaïgues i Ràmio. Una altra s'havia desenvolupat en el sector central de la farga i de Baell, mentre que les dues darreres s'havien dut a terme sobre les capçaleres del Madriu (Estall Serrer, Ingla, Estanyons i Illa) i de la vall de Perafita Claror. Les 865 hectàrees prospectades representen el 21,3% de la superfície del bé i s'havien registrat 290 estructures (vegeu figures 664 i 665; Mas, 2003: 1, 10, 33, 86, 222, 268; i 2004: 1, 51, 78, 221, 426, 513).

superfície en hectàrees							
	prospectat	% VMPC	nova prospecció	% prospecció	solapament	% prospecció	% cumulat
ICOMOS	874,65	21,30%	874,65	100,00%	0	0,00%	21,30%
ICAC	1619,33	39,44%	1184,69	73,16%	434,64	26,84%	50,15%
PC 2012	49,52	1,21%	0	0,00%	49,52	100,00%	50,15%
PC 2013/14	579,53	14,11%	135,46	23,37%	444,07	76,63%	53,45%
Prospectat	3123,02	-	2194,79	70,28%	928,23	29,72%	100,00%
No prospectat	2052,21	51,67%	-	-	-	-	0,00%
VMPC	4.247,00	-	2.194,79	53,45%	928,23	22,61%	-

estructures documentades							
	total	%	nova	% prospecció	repetida	% prospecció	% cumulat
ICOMOS	290	15,21%	290	100,00%	0	0,00%	17,06%
ICAC	408	21,39%	372	91,18%	36	8,82%	38,94%
PC 2012	127	6,66%	50	39,37%	77	60,63%	41,88%
PC 2013/14	1.082	56,74%	988	91,31%	94	8,69%	100,00%
tot prospectat	2.052	-	1.700	89,15%	207	10,85%	-

densitat per hectarea							
	total	% VMPC	nova prospecció	% prospecció	solapament	% prospecció	cumulat
ICOMOS	0,33	-	0,33	-	-	-	0,33
ICAC	0,25	-	0,31	-	0,08	-	0,32
PC 2012	2,56	-	-	-	1,55	-	0,35
PC 2013/14	1,87	-	7,29	-	0,21	-	0,77
Prospectat	0,66	-	0,77	-	0,22	-	0,77
VMPC	0,48	-	0,40	-	-	-	0,41

Figura 664. Superfície prospectada i estructures documentades 2003/14.

La segona fase de treball arqueològic fou realitzada per l'ICAC entre l'any 2004 i el 2009. L'objectiu inicialment encomanat era la documentació de la capçalera de la VMPC per damunt de la cota 2.000 però, finalment, una part significativa del sector plantejat va quedar fora de la zona prospectada. El treball de camp

havia cobert una zona continua de 1.619 ha[21] i 408 estructures foren documentades (vegeu figures 665; Orengo, 2010: 109). Prop d'una quarta part del terreny prospectat per l'ICAC recobria la superfície ja documentada per l'ICOMOS (26,8% de la prospecció) i 36 estructures eren coincidents i es duplicaven en ambdós inventaris (vegeu figura 664). Llavors, el registre de la VMPC constava de 662 estructures.

La tercera fase correspon als treballs encomanats al Departament de Patrimoni Cultural l'any 2012. S'havien centrat en uns sectors molt concrets de la part alta de la vall del Madriu que havien estat escollits pels promotors del nou refugi guardat de la VMPC que, finalment, s'ha implantat sota del llac de l'Illa aprofitant la base del refugi existent.

Aquesta fase no correspon estrictament a una prospecció, ja que l'objectiu era l'elaboració d'una diagnosi comparativa entre els diversos emplaçaments potencials per escollir el que presentaria el menor impacte patrimonial i s'ajustaria millor als criteris arquitectònics establerts pel Decret de protecció[22]. 49,5 ha foren analitzades i totes les zones estudiades se solapen amb les àrees ja prospectades per l'ICOMOS i/o l'ICAC. 127 estructures foren documentades, 50 de les quals (39%) no constaven en cap inventari anterior. Vist que es tractava d'uns petits sectors que ja havien estat prospectats dues vegades, la importància relativa dels nous resultats obtinguts varen condicionar el plantejament metodològic dels treballs arqueològics que s'estaven programant pels anys 2013 i 2014 per tal de completar la documentació disponible a l'hora de redactar el pla de conservació. Al marge de les zones poc o no prospectades, atenent que els sectors treballats anteriorment no semblaven presentar una representativitat suficient, es decidí incloure'ls en la programació per tal de confrontar i ampliar el mostreig.

Durant les campanyes del 2013 i del 2014, sota la direcció dels tècnics de Patrimoni Cultural, es prospectaren les 579 ha que centren l'estudi de detall integrat en aquesta memòria arqueològica. El 91% de la superfície,

[21] 45,9% del terreny situat per damunt dels 2.000 msnm i el 39,5% del bé.

[22] S'hi afegeix el sector de la farga documentat per a la realització del dossier de documentació de l'entorn de protecció de la Farga d'Andorra, bé declarat BIC en la categoria dels jaciments arqueològics per l'annex de la Llei 9/2004 del patrimoni cultural d'Andorra. Aquest sector, que no s'ha prospectat durant les campanyes 2013/2014, no integra el present treball (vegeu, Codina, 2016).

essencialment a la Maiana, a Perafita, al Port i a la part central del Madriu, ja havia estat visitada. S'afegiren unes zones de nova prospecció que incloïen, fonamentalment, dos transsectes verticals (Ovella Morta i Ròdol/Costa Verda) i la part superior de la vall central de Perafita (camí de Perafita). 988 estructures foren inventariades, 94 de les quals (9,5%) ja havien estat registrades en algun dels llistats anteriors.

En totes les tipologies registrades, aquests treballs han aportat un increment significatiu del mostreig de la VMPC. El registre ha crescut d'un 58%, quan la superfície prospectada només s'ha incrementat d'un 6%. Cal, particularment, destacar la importància relativa de les estructures lineals que no quedaven reflectides en els llistats anteriors (molt especialment pel que fa als murs d'amargenament), ja sigui perquè eren gairebé inexistents en els sectors prospectats o perquè no havien centrat l'interès dels estudiosos.

Actualment, aquesta categoria de béns reuneix 542 elements contra 32 anteriorment. Amb uns 6,5 km de camins en desús (CM[23]), 6,5 km de recs i canals (CN[24]) i uns 18 km de murs diversos (MC[25] i MR[26]), aquests elements totalitzen el 51,6% de les estructures referenciades entre els anys 2013 i 2014 i sumen aproximadament un terç dels béns inclosos en el registre final. Majoritàriament concentrats en l'estret fons de vall, a partir de la Plana (tot i que només estan documentats a partir del pont de Sassanat) fins a la cota 1.900 msnm, constitueixen un dels majors –i dels més visibles– testimonis de l'antropització de vall de la VMPC.

[23] La xarxa total de camins topografiada suma més de 61 km i cobreix unes 64 ha.
[24] No inclou el canal soterrani de FHASA que uneix Ràmio amb Engolasters, ni els conductes associats amb la xarxa d'aigua potable (CAPESA).
[25] No s'han comptabilitzat els murs de les places carboneres, que s'han considerat inherents a la pròpia infraestructura. En base a les mides disponibles, la seva llargària total pot estimar-se en uns 2.200 m.
[26] S'han integrat els 694 m lineals de murs corresponents als tancats que s'han rubricat amb les sigles TN.

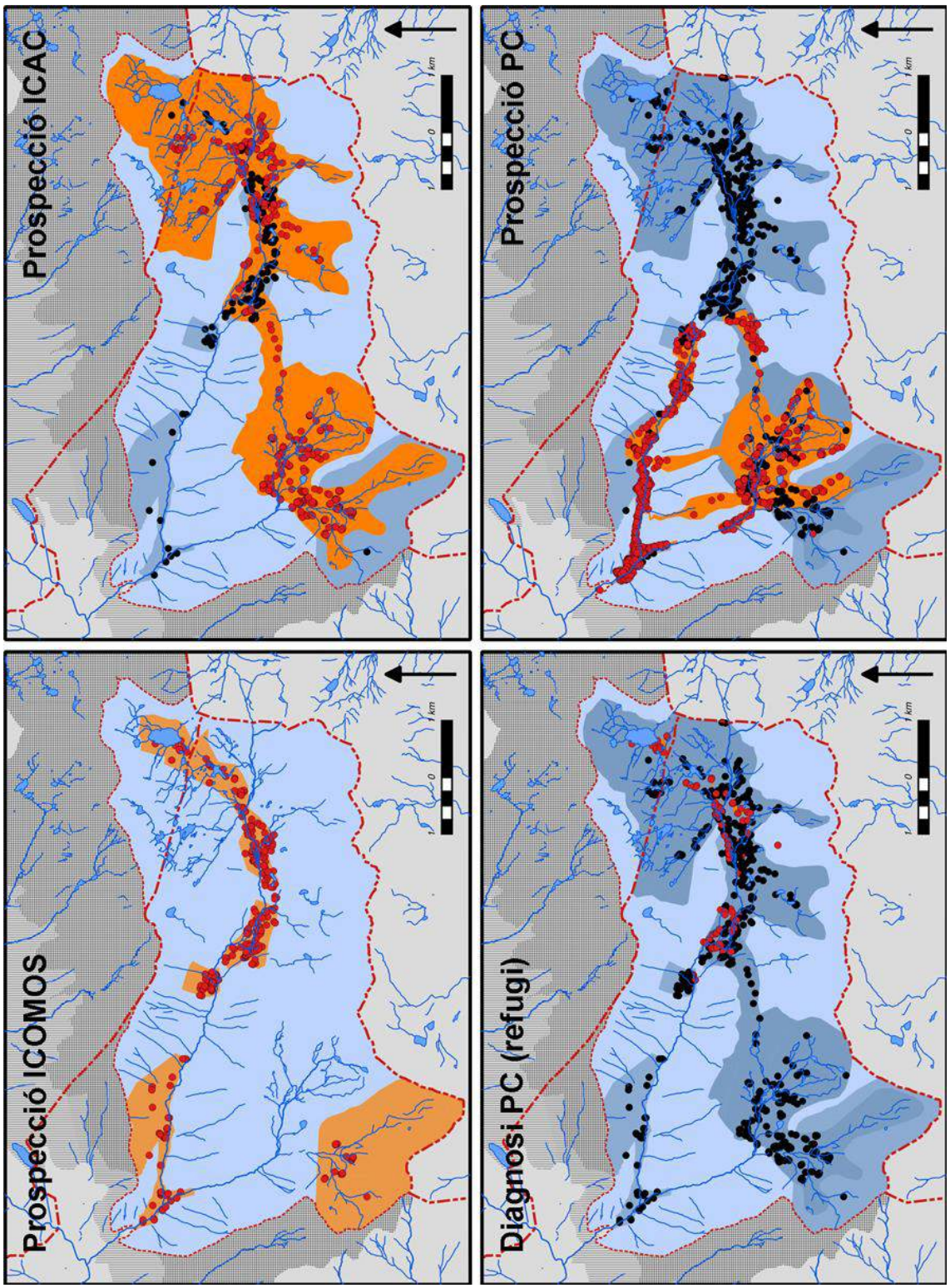

Figura 665. Cartografia successiva de les diverses intervencions d'inventari arqueològic i evolució del registre de la VMPC (ICOMOS 2003/04, ICAC 2004/09, PC 2012 i PC 2013/14).

En total s'han prospectat 2.194,8 ha, el 53% de la VMPC, i s'han registrat 1.699 estructures de diferents tipus. Ara bé, aquest coneixement no és uniforme. L'espai prospectat se subdivideix en tres graus o nivells de prospecció segons si la zona ha estat pentinada 3, 2 o 1 vegada (78, 928 i 1188 ha, respectivament, com es pot veure a la figura 666).

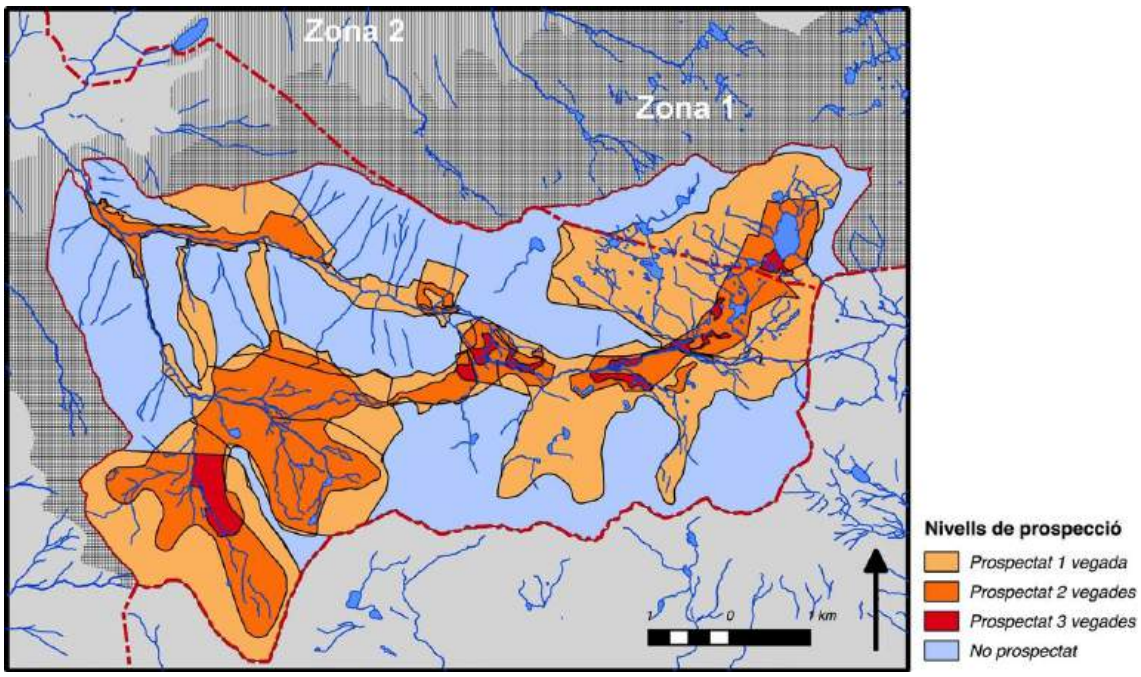

Figura 666. Superfície i grau de prospecció a la VMPC (2003/14).

En termes generals, en concordança amb les constatacions resultants dels treballs del 2012, s'observa una correlació entre el grau de prospecció i la documentació generada. La densitat d'estructures per hectàrea varia fortament d'un sector a l'altre. És de 2,45 pels sectors més treballats, d'1,49 pels segons i només de 0,25 pels darrers. Un exemple destacat és lliurat pel sector inferior del Port a Perafita. L'any 2003, el registre comptava 3 elements, l'any 2011 se'n registraven 25 i actualment n'hi ha 46.

Al marge dels condicionants intrínsecs d'aquest tipus d'intervenció (meteorologia, visibilitat, experiència de la persona que prospecta, etc.), s'evidencia que els criteris metodològics aplicats pels diferents equips no eren els mateixos i les dues darreres campanyes foren més sistemàtiques. Això s'observa, entre altres, a la costa nord de la Maiana, on el registre ha passat de 5 elements al 2011 a 47 elements al 2014. El còmput de cada zona revisada s'ha incrementat notablement (figura 666 i 667). Consegüentment, en els

sectors revisats entre el 2012 i el 2014, es pot considerar que es disposa d'un registre relativament exhaustiu. Tot i això, és evident que les zones més complicades de prospectar (orografia accidentada, alta densitat de vegetació, etc.) encara poden emmascarar algunes llacunes, però, en termes generals, el registre ha guanyat en fiabilitat i representativitat.

prospectat en hectarees									acumulat prospecció		
	ICOMOS		ICAC		PC 2012		PC 2013/14		VMPC	Prospectat	% prospectat
Capçalera Madriu	259,14	29,63%	997,50	61,60%	48,32	97,58%	30,07	5,19%	2017,51	1016,54	50,39%
Madriu Centre	179,92	20,57%	33,00	2,04%	1,19	2,41%	175,01	30,20%	941,30	303,27	32,22%
Capçalera Perafita	420,73	48,10%	588,46	36,34%	0,00	0,00%	342,26	59,06%	923,14	837,88	90,76%
Perafita Centre	14,86	1,70%	0,37	0,02%	0,00	0,00%	32,18	5,55%	365,05	37,10	10,16%
Total	874,65	100,00%	1619,33	100,00%	49,52	100,00%	579,53	100,00%	4247,00	2194,79	51,68%

estructures documentades per campanya de prospecció					inscrits al registre	
	ICOMOS	ICAC	PC 2012	PC 2013/14	quantitat	%
Capçalera Madriu	170	215	118	48	457	26,90%
Madriu Centre	93	0	9	704	745	43,85%
Capçalera Perafita	16	192		206	368	21,66%
Perafita Centre	11	1		123	129	7,59%
Total	290	408	127	1082	1699	100,00%

densitat per hectarea					VMPC	
	ICOMOS	ICAC	PC 2012	PC 2013/14	VMPC	prospectat
Capçalera Madriu	0,66	0,22	2,44	1,60	0,23	0,45
Madriu Centre	0,52	0,00	7,53	4,02	0,79	2,46
Capçalera Perafita	0,04	0,33		0,60	0,40	0,44
Perafita Centre	0,74	2,72		3,82	0,35	3,48
Total	0,33	0,25	2,56	1,87	0,40	0,77

estructures documentades per campanya de prospecció sense elements lineals					inscrits al registre	
	ICOMOS	ICAC	PC 2012	PC 2013/14	quantitat	%
Capçalera Madriu	168	208	115	46	443	38,12%
Madriu Centre	89	0	9	285	323	27,80%
Capçalera Perafita	16	185		195	350	30,12%
Perafita Centre	10	1		41	46	3,96%
Total	283	394	124	567	1162	100,00%

densitat per hectarea sense elements lineals					inscrits al registre	
	ICOMOS	ICAC	PC 2012	PC 2013/14	VMPC	Prospectat
Capçalera Madriu	0,65	0,21	2,38	1,53	0,22	0,44
Madriu Centre	0,49		7,53	1,63	0,34	1,07
Capçalera Perafita	0,04	0,31		0,57	0,38	0,42
Perafita Centre	0,67	2,72		1,27	0,13	1,24
Total	0,32	0,24	2,50	0,98	0,27	0,53

Figura 667. Prospecció i densitat d'estructures (2003-2014).

No passa el mateix per les zones que no s'han beneficiat d'aquesta revisió. L'important diferencial de densitat entre els resultats de les primeres i de les darreres fases de prospecció mostra que, per guanyar en representativitat, les futures tasques d'estudi no s'hauran de limitar únicament als sectors no estudiats. Els llocs que només han estat prospectats una vegada (ICAC i/o l'ICOMOS) són mereixedors d'una nova fase de treball de terreny per contrastar i, probablement, completar el registre actual.

Per contra, val a dir que, en l'òptica de la realització del pla de conservació, la tria de les zones prospectades durant les campanyes 2013 i 2014 ha permès privilegiar els sectors més sensibles, que concentren els majors índex de freqüentació i que, alhora, presentaven, *a priori*, el major potencial patrimonial.

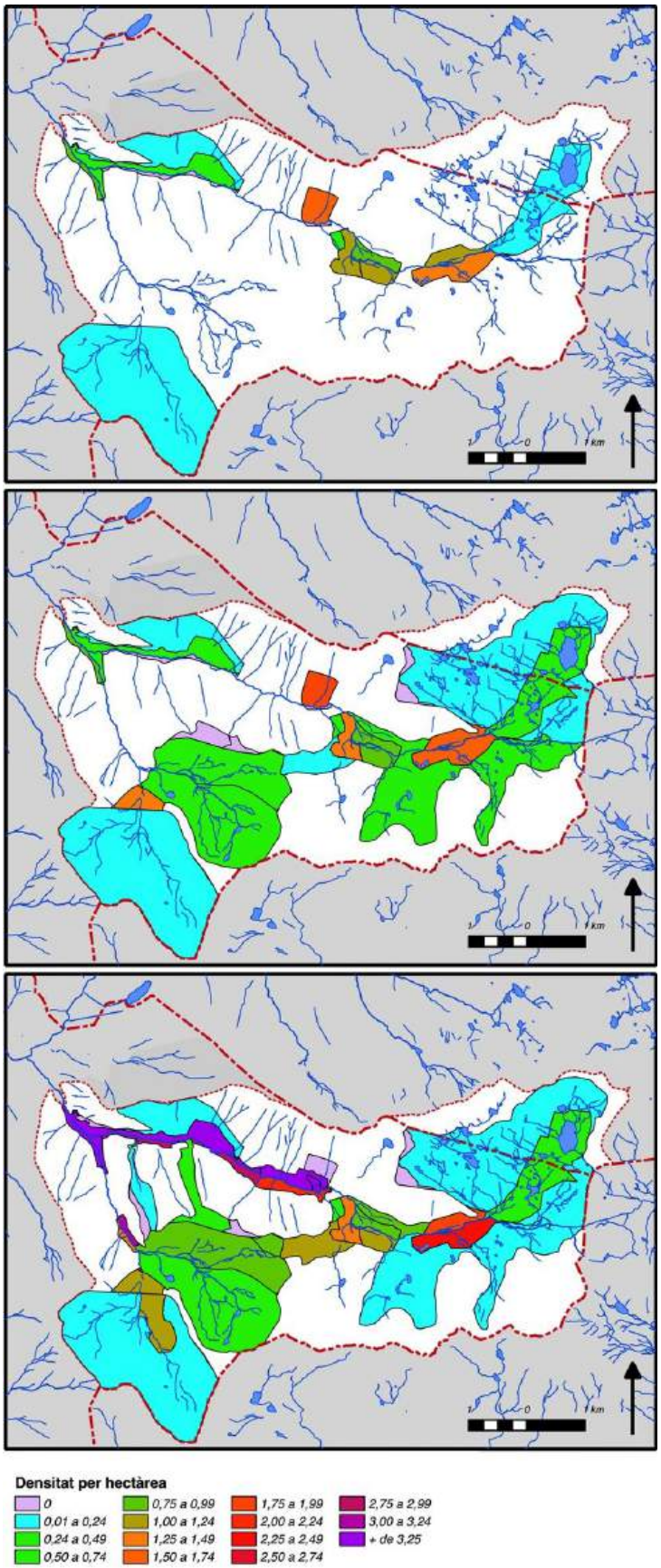

Figura 668. Prospeccions i densitat d'estructures documentades per sector prospectat. Cartografia successiva 2003/2004 (ICOMOS Andorra); 2003/2008 (ICAC) i 2013/2014 (PC).

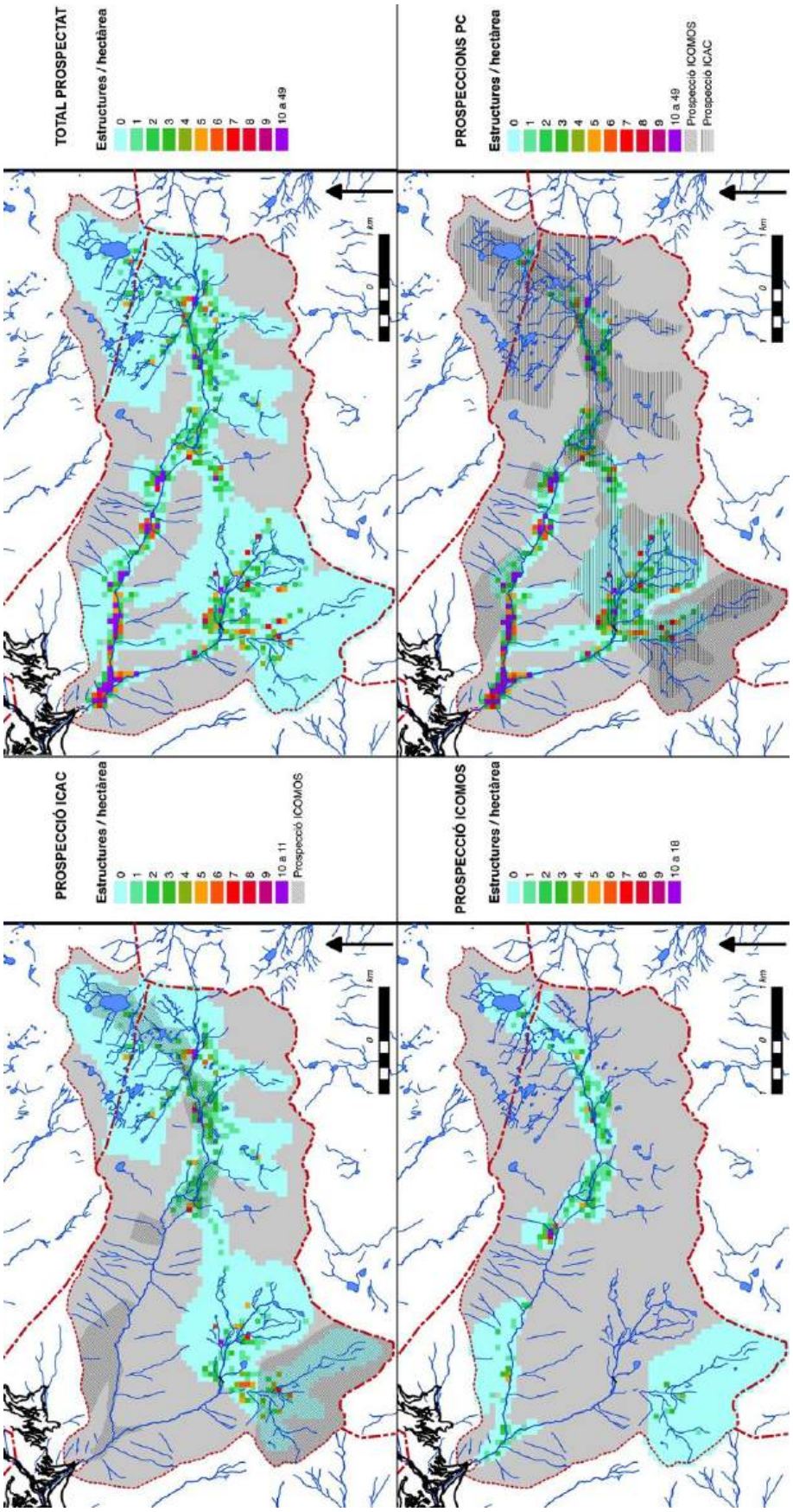
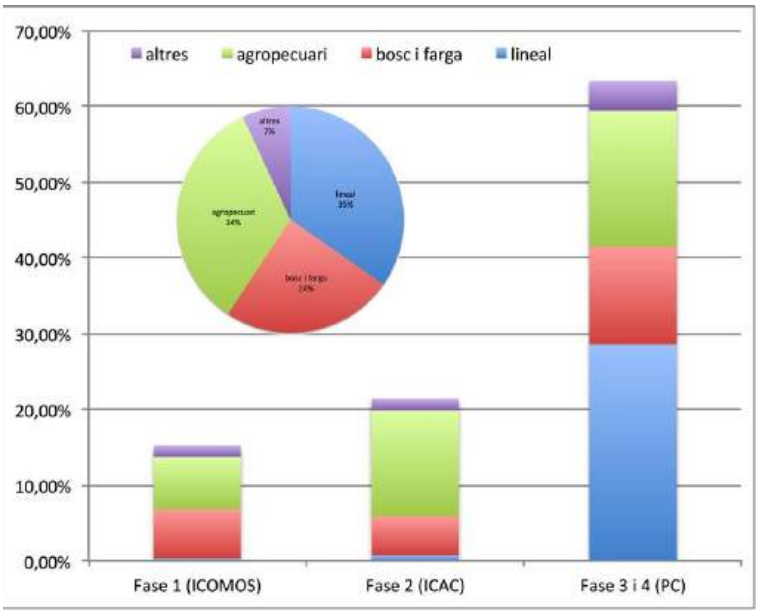

Figura 669. Prospeccions i densitat d'estructures documentades per ha prospectada. Cartografia successiva 2003/2004 (ICOMOS Andorra); 2003/2008 (ICAC) i 2013/2014 (PC).

7.2. CATEGORITZACIÓ I TIPOLOGIA DE LES PRINCIPALS ESTRUCTURES DOCUMENTADES.

Aquest apartat es fonamenta en les observacions de terreny recollides durant les prospeccions 2013 i 2014 i les de l'any 2012, el detall de les quals no integra aquesta memòria. S'hi afegeixen les dades provinents del registre anterior que permeten una major contextualització geogràfica.

A partir del tipus de producció que s'hi associa, les 26 tipologies d'estructures inventariades poden agrupar-se globalment en quatre classes (agropecuari, bosc i farga i lineal, figura 670). Pel que fa a les estructures lineals, segons si es tracta d'un camí, d'una construcció per contenir el bestiar, d'una adequació per condicionar el terreny destinada al conreu (prat / camp) o d'una infraestructura prevista per tirar fusta, els elements s'han ventilat en una de les quatre categories definides per agrupar el registre: ramader, agropecuari, bosc/farga i altres (figura 671).

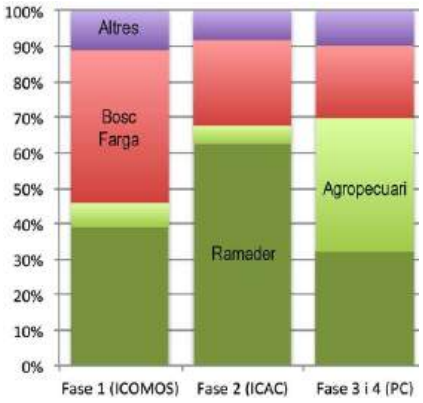

Figura 670 i 671. Estructures documentades per fase d'inventari i composició del registre de la VMPC.

Globalment, el 67% de les estructures del registre concerneixen el sector primari i el 27% el secundari. El 45% del primer sector es composa d'estructures lineals i el 92% del segon resulta del carboneig per a la siderúrgia. L'anomenada classe "altres" agrupa els elements indeterminats o que tenen a veure amb activitats, més o menys antigues, molt específiques i poc representades en el registre (turisme, hidroelectricitat, forns romans, altres estructures de combustió no siderúrgiques, etc.) El poc volum registrat per

aquesta classe no és sinònim d'una manca d'interès o d'una absència d'impacte potencial sobre el territori de la VMPC, ja que la seva explotació pot haver tingut, o encara té, una certa importància a l'interior del bé (impacte d'ús – forns romans, turisme) o indueix conseqüències a l'exterior del bé (possible pressió exògena – electricitat, aigua potable).

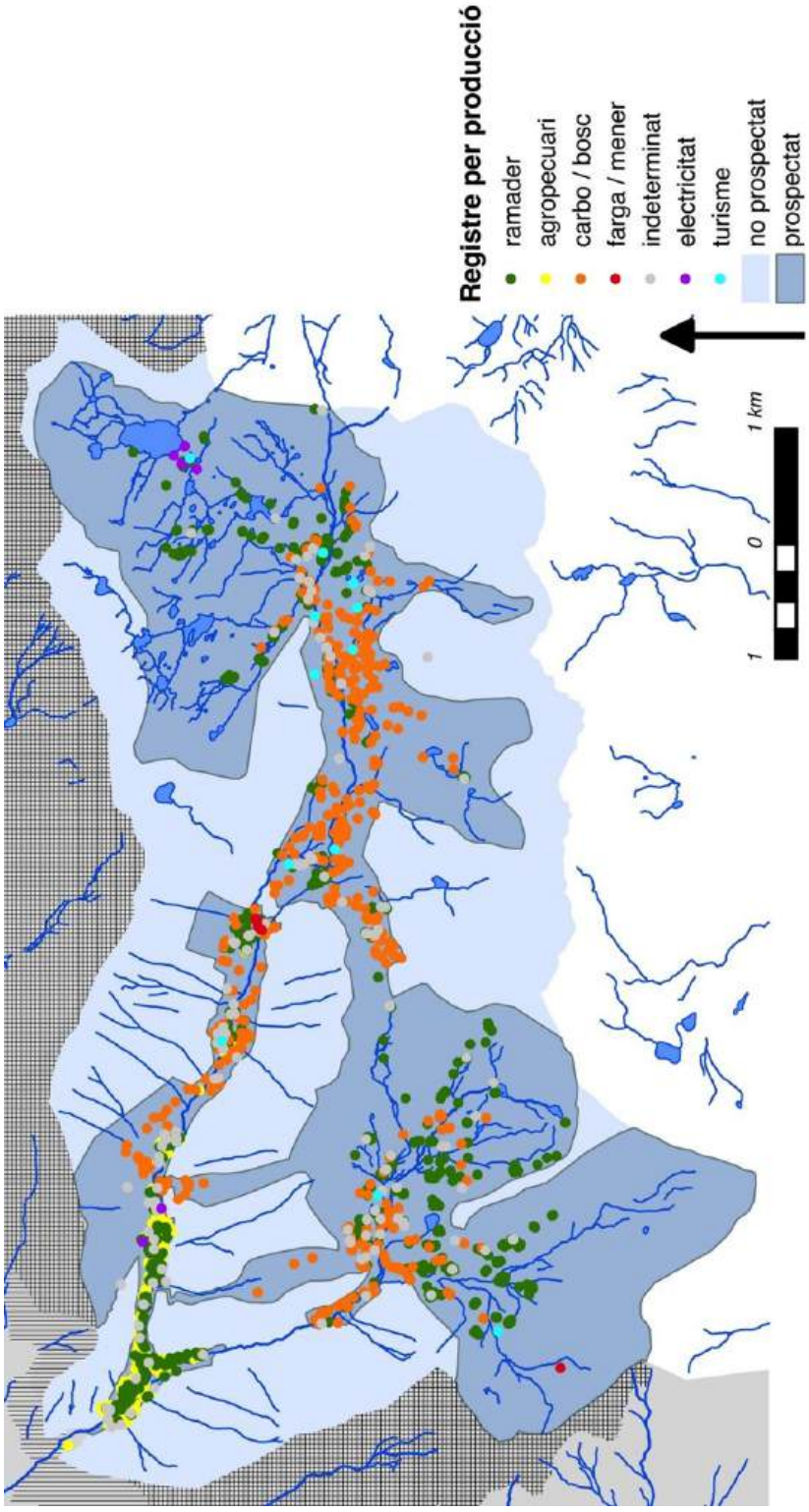

Figura 672. Registre i prospecció per sector d'activitat.

7.2.1. Camins i sendes.

La xarxa de camins és un element recurrent en tot el paisatge cultural. L'eix principal que travessa la VMPC, o Camí de la Muntanya, uneix el poble d'Escaldes amb la part superior de la vall. A banda de la variant del Boïgot, una

funció similar té l'eix que porta d'Engolasters al Solanet de Ràmio. La continuació d'aquest eix, via el coll de Vall Civera, porta a la Llosa, des d'on es pot accedir al Campcardós, a l'est (Portella Blanca), o a Martinet, al sud. Aquest eix nord-sud regional és retroba a l'extrem del camí de Perafita que comunica la vall amb l'Estany de la Pera d'Aränser pel Port de Perafita i amb Bescaran passant pel Port Negre. S'hi afegeix un senda que permet accedir a la Tosa Plana des dels Estanyons. Al igual que passa, en el sentit nord-sud, amb els camins que es perllonguen cap a les valls de les Agols, d'Ensagents i del circ dels Pessons per tal d'unir l'empriu encampadà del Madriu amb les herbes de la mateixa parròquia, les comunicacions nord-sud se solapen, parcialment, amb les vies que unien la VMPC amb els emprius andorrans de la Cerdanya i de l'Alt Urgell (La Pera, Cantabrà, Pradell, Pla de Someres, Muga i Vallcivera; Bonales, 2015: 100-106). Ara bé, actualment, aquests camins, remodelats pel senderisme i el desenvolupament de les activitats de muntanya, són les reminiscències d'aquesta activitat ramadera. La mateixa constatació es pot fer per bona part de la xarxa interna de la VMPC destinada als trànsits de curt o mitjà recorregut.

Tot i que l'arranjament puntual de moltes zones dels diferents camins responen a accions que s'han de situar dins l'edat moderna-contemporània[27] o potser medieval, de ben segur que la xarxa principal de camins, i molt especialment aquells que menen cap a la capçalera de la VMPC, tenen un origen molt anterior i, tenim en compte que l'ICAC ha documentat estructures datades des del Neolític Antic i una ocupació de l'espai corresponent a aquest mateix període (Ejarque, 2009; Orengo, 2010), podria remuntar-se a la prehistòria.

Òbviament, considerar un origen tant reculat no implica de cap de les maneres assumir que el traçat i, encara menys, els arranjaments que s'observen actualment tingui una datació tan antiga. El més probable és que la major part de la xarxa viària actual i la manera en com està bastida i conservada, resulta de l'activitat desenvolupada a la vall durant les darreres tres o quatre centúries. Adaptada a la configuració moderna dels cortals, a la necessitat de comunicació de la Farga i, posteriorment, modificada per l'explotació de fusta

[27] Es documenten intervencions fins a les darreries del segle XX i les ultimes actuacions han estat dirigides per l'òrgan gestor de la VMPC, que ha fet rehabilitar alguns trams del camí emprant la tècnica de la pedra seca.

que s'extreia de la vall cal, principalment, situar-la a cavall dels segles XVII i XIX. Diversos trams del camí principal conserven encara visibles els testimonis materials de les adaptacions destinades a adequar-ho als diferents usos tradicionals successius.

Assumint, doncs, el final del segle XVII o inicis del segle XVIII com a *terminus post quem*, el cert és que es pot apreciar com, fins i tot durant tot aquest període d'uns tres-cents anys, el camí no ha restat inalterat. El desús de determinades activitats i l'abandonament d'espais concrets ha contribuït en la seva transformació. La mostra més evident la constitueixen aquelles estructures arqueològiques datades en el període modern o contemporani que se situen a tocar, o han estat directament afectades pel traçat actual. El fenomen es recurrent amb diverses carboneres a les zones de Solà de Ràmio (SRCR30 i SRCR33), l'Estall Serrer 1 (M213, M214, VM-694 o VM-696) i Camí de la Collada de la Maiana (CCMCR12 i CCMCR17). Aquest solapament també s'identifica, per exemple, amb alguna estructura de combustió al Pla de l'Ingla (VM-280 o VM-666) i al Riu dels Orris 1 (VM254 i M091), o amb un dels tancats a la zona de l'Estall (ES2TN1).

Al marge d'aquesta xarxa viària principal, les prospeccions del 2013 i del 2014 han permès documentar tota una xarxa que es podria qualificar de secundària. En la major part dels casos no té un llarg recorregut. No es tractava de posar en contacte grans espais o de recórrer grans distàncies, sinó que l'objectiu era interrelacionar algunes estructures distants d'una desenes de metres o de portar a les mateixes (principalment carboneres i algunes cabanes, o alguns dels sistemes de feixes). Molt probablement, l'estructura i el camí que les desserveix s'inscriuen en un mateix horitzó cronològic. Val a dir que, majoritàriament, es tracta de camins que disposen d'una escassa o nul·la infraestructura construïda, fet que impossibilita o, com a mínim, dificulta molt la seva documentació total, ja que el pas del temps ha fet que fossin engolits per la vegetació. D'aquí que, en molts casos, siguin només trams relativament curts (cas del PTP5CM19 o del CPCM50 a Perafita, o del CCMCM40, del FFCM10, del FV2CM19, del FV2CM39 i del FV2CM41 al Madriu, etc.). Alguna vegada es tracta únicament de desdoblaments parcials d'un eix principal (CSPCM34 i el PLBCM5 a Perafita, o CFCM10-13 i RM3CM5 al Madriu) o d'accessos a un

determinat indret des d'un eix principal (ES2CM28, ES1CM28, ES1CM27, RM3CM28, ES2CM11, CFCM6-FV1CM37, etc.)

Val a dir, però, que és possible que alguns d'aquests trams siguin en realitat camins molt més llargs que posen en contacte zones més allunyades, però que ara com ara resulta difícil poder resseguir. En aquest sentit, malgrat no se n'ha pogut fer una prospecció sistemàtica de tot el seu recorregut perquè la seva implantació ultrapassava els sectors delimitats per aquest estudi, alguns camins documentats integrarien aquesta categoria. Són, per exemple, el camí FV1CM61 que, probablement, unia Fontverd amb Baell i el CFCM15 que comunicaria aquestes mateixes zones o, com a mínim, s'estendria de la zona de Carboneres de Ferrer fins a Baell. El fet que el seu ús fos més especialitzat (carboneig) o que es relacioni amb estructures que van tenir un ús molt més acotat en el temps (carboneig o ramaderia) que l'explotació més global i intensiva del conjunt de la VMPC, ha motivat que molts d'ells s'hagin perdut simultàniament a l'entrada en desús dels elements que els unien amb la xarxa principal. En conseqüència, es troben en un estat impracticable i colgats de vegetació.

Per últim, cal esmentar un seguit de camins, o parts de camins, que originalment tindrien un paper més important però que han quedat relegats a un abandonament parcial o total, ja sigui perquè l'activitat que els ha motivat ha decaigut de manera important, o perquè s'ha modificat el traçat per respondre a noves necessitats. És el cas de l'eix que travessa Ràmio 1 (RM1CM139) i Ràmio 2 (RM2CM31). També s'observa a l'Estall on el traçat original del camí general circulava entre els tancats ES2TN1 i ES2TN4, amb el ES2CM8, o la complexa xarxa de circulació de Fontverd 1 en relació amb l'ocupació de les bordes més antigues i el seu parcel·lari. Un altre exemple d'aquest solapament de diversos usos dels camins i del seu posterior abandó és el fruit de l'extracció de fusta, per a la qual hi ha restes a l'Estall Serrer i també es documenta en l'adaptació d'alguns trams del Camí de la Muntanya per tal de tallar els revolts del camí ramader i facilitar el tiratge.

A la inversa de la xarxa de camins que uneix tots els sectors de la vall, la repartició espacial de les altres classes d'estructures difereix segons la producció (Figura 670). Les estructures ramaderes s'esglaonen de l'estatge

montà fins a la part baixa de l'alpí, amb una tendència a privilegiar les zones més exposades a la radiació solar i les orientacions cap al sud/sud-oest (Figura 671 a 675).

Els elements agropecuaris ressegueixen el fons de vall de manera gairebé continua en l'estatge montà i, a la part superior, formen uns nuclis aïllats ubicats al voltant dels sectors planers millor exposats (Fontverd, Estall, etc.) Aquestes ubicacions força tributàries dels condicionants geomorfològics són també totalment coincidents amb la sectorització comunal i el calendari d'activitats agrícoles. Responen a la necessitat, i possibilitat, de posada en cultiu (alimentació humana o ramadera). S'hi diferencien, essencialment, les terres de secà i les irrigades. Les primeres destinades al blat, als horts i al consum d'herba en peu, les segones, prioritàriament, destinades a les produccions d'herba d'emmagatzematge (dall i redall), destinada al consum diferit en les bordes ubicades a la VMPC[28], quan no es baixava més avall o cap al poble.

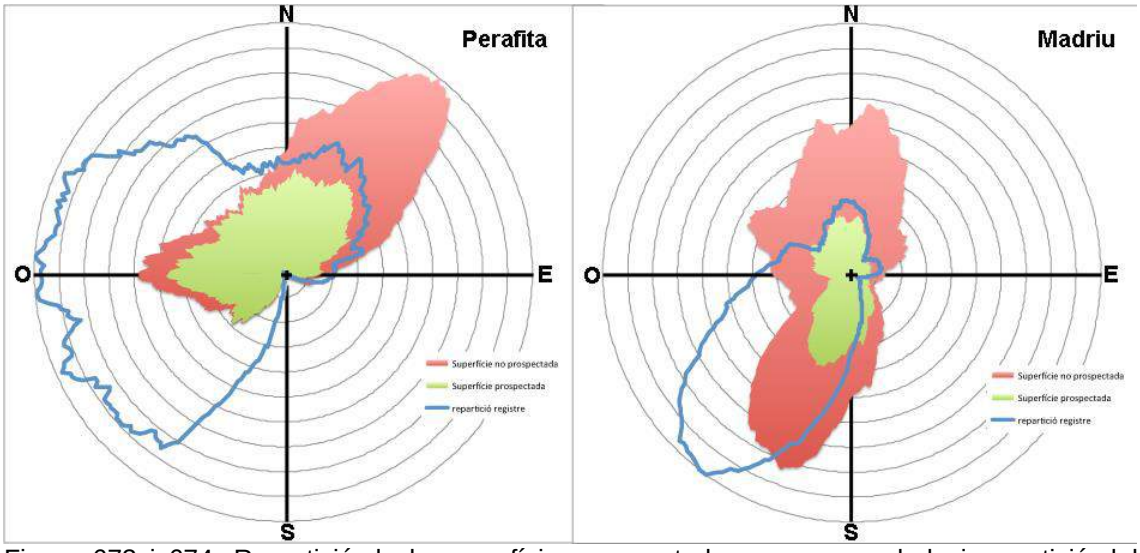

Figura 673 i 674. Repartició de la superfície, prospectada o no, acumulada i repartició del registre en les conques del Madriu i de Perafita segons l'exposició del terreny (repartició proporcional, $mm_{p,11}$; 1=màx. superfície {sup. a Madriu}) i 1=màx.reg. {sup. a cada capçalera}).

[28] Al cadastre d'inici del segle XX, els propietaris de les bordes i cabanes d'Entremesaïgues posseïen el 48% de la superfície dels prats privats d'aquesta partida (S. Villalón, 2004: 53).

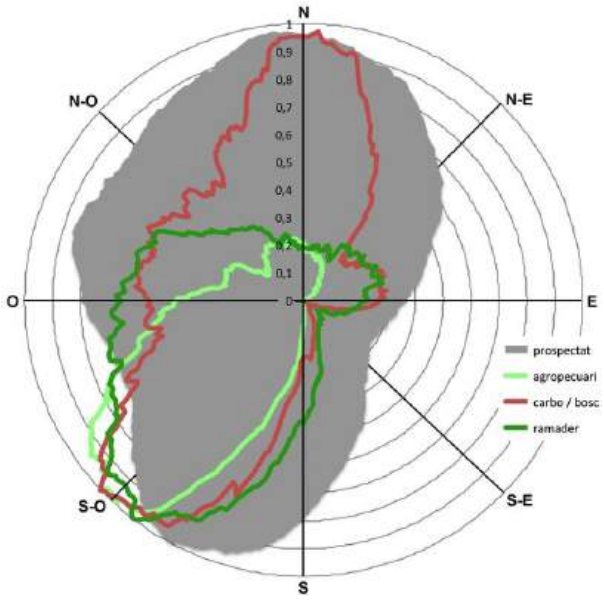

Figura 675. Registre i prospecció de la VMPC segons l'exposició del terreny (repartició proporcional, $mm_{p,37}$; 1=màx.{Cl}).

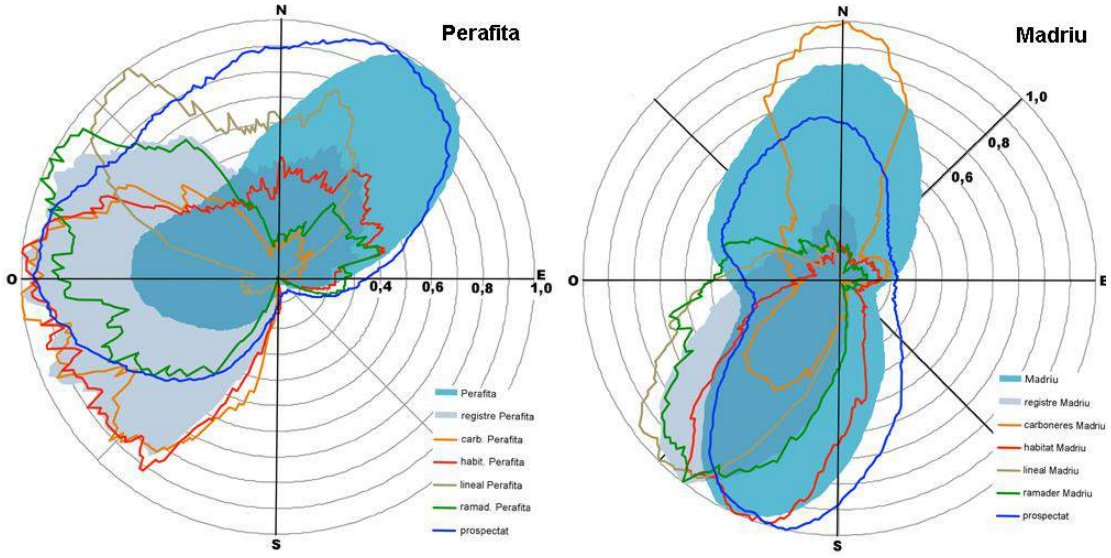

Figura 676 i 677. Detall del registre i de les prospeccions en les conques del Madriu i de Perafita segons l'exposició del terreny (repartició proporcional, $mm_{p,37}$; 1=màx.{Cl}).

Entre les estructures agropecuàries cal particularitzar les estructures destinades a l'hàbitat i a l'emmagatzematge que requereixen un tractament particular.

7.2.2. Les estructures d'hàbitat i emmagatzematge

Aquest grup integra totes les estructures d'hàbitat documentades (cabanes, barracots, bordes/cabanes i abrics), així com aquelles possibles estructures d'emmagatzematge que apareixen en alguns dels assentaments d'alta muntanya (caves o amagatalls) o també als espais de cortal (bordes o eres).

Fonamentalment es diferencien tres grups. Per una banda, el primer, correspon a les instal·lacions de grans dimensions, amb una superfície que oscil·la entre els 18 i els 108 m^2 (de 4,6 x 4 a 13,5 x 8 m), que se situen en l'estatge montà i a la part inferior del subalpí i responen a la implantació d'un lloc d'habitatge estable, o semi-estable. Es tracta del conjunt de *bordes/cabanes*, privades o no, que es documenten en les zones de cortals, ja sigui isolades o en petits conjunts. Totes presenten planta rectangular i en gran part dues plantes, com és el cas de les bordes de la Plana, del Boïgot, de l'Estall, de Sassanat, de Fontverd, de la barraca de la Farga i dels conjunts de Ràmio i Entremesaigües.

Aquesta categoria incorpora un subgrup format per les estructures ubicades en aquestes mateixes àrees però que, tal com s'ha comentat anteriorment, probablement, s'haurien edificat en un moment anterior situat entre la plena/baixa edat mitjana i l'alta edat moderna. Igualment caracteritzades per unes plantes de tendència rectangular, amb unes dimensions similars a les anteriors (entre els 33 i els 101 m^2, 6,5 x 5,1 i 12,4 x 8,2 m), però per a les quals l'existència d'una segona planta no seria tant evident (Fontverd 1, Baell 2 i, en certa mesura, Baell 1).

D'altra banda, es diferencia el segon grup que reuneix les cabanes i abrics que es distribueixen, principalment, per les zones d'alta muntanya però de les quals també se n'han documentat diversos exemples a l'estatge montà. La seva vocació seria molt més estacional que les anteriors. Poden aparèixer agrupades, aïllades o en relació amb d'altres estructures. Majoritàriament, sembla que es tractaria d'estructures vinculades a l'explotació ramadera. Sovint estan associades amb tancats, amb altres cabanes o abrics i, en alguns casos, s'associen amb munyidores i caves. Altrament, es troben alguns casos on apareixen en la proximitat d'alguns grups de carboneres, fet que semblaria, *a priori*, indicar un aixopluc o hàbitat carboner (cf. *supra*). En qualsevol dels

casos, es tracta d'estructures que presenten unes dimensions inferiors al primer grup (inferior a 25 m^2, sense superar els 5 m com a eix màxim), on es combinen plantes molt diverses (rectangulars, quadrades, trapezials, ovalades, rodones,...) i, en general, amb un estat de conservació també més precari. Per uns pocs casos aïllats s'han aprofitat grans blocs erràtics com a part del sostre, llavors, presenten un estat de conservació força millor. La cronologia d'aquesta categoria presenta un ampli ventall que s'estén des de l'antiguitat tardana, o l'alta edat mitjana, fins al segle XX, si bé els sondeigs de l'ICAC han constatat nivells anteriors, malgrat no tinguem la certesa que s'hi relacionin amb l'estructura visible.

Les cabanes de vaquer construïdes durant el primer terç del segle XX a Fontverd, Perafita, Claror, Estall Serrer, Serrat de la Barracota, Setut i a la Bova, són una particularitat en aquesta categoria. D'aspecte i amidaments molt seriats (al voltant dels 30 m^2, 6 x 5 m), distribuïdes per tota la VMPC, tenen, generalment, un bon estat de conservació.

7.2.3. Les estructures parcel·làries i d'irrigació

Com ja s'ha esmentat, les estructures destinades a l'amargenament, adequació i neteja del terreny destinat al conreu (murs de contenció i acumulacions de blocs), a cloure espais productius (prats i parcel·les), a tancar el bestiar (tancats i corrals) o a irrigar (recs i canals) són uns elements força destacats dins el paisatge cultural de la VMPC. Un primer gran grup correspon a les construccions lineals que conformen les parcel·les, el segon, intrínsecament associat amb l'anterior, defineix la xarxa d'irrigació que alimenta una part del sector definit per les primeres.

- *A). Els murs de contenció i de tancament*

  Aquest primer gran grup es distribueix, essencialment, al fons de vall i reuneix els murs de contenció i els murs de tancament. Dels 284 murs documentats, únicament una desena se situen fora d'aquest espai. Alguns estan en relació amb l'arranjament d'algun camí, els altres tenen una

funcionalitat desconeguda o podrien formar part d'alguna carbonera[29]. En tots els casos es tracta de murs de contenció construïts en pedra seca, seguint una disposició en filades no molt regulars. El mòdul del material emprat és molt divers i, generalment, varia segons la zona de captació més propera. Els blocs no han estat gaire treballats abans de la seva col·locació, un fet que, afegit a la irregularitat de les filades, dóna una aparença d'aparell molt heterogeni. La longitud i l'alçada dels murs varia molt en funció de les necessitats i els condicionants imposats per la inclinació del terreny. En un extrem hi ha els grans murs que assoleixen més de dos centenars de metres lineals que serveixen, alhora, per acabar de delimitar algun dels tancats (RM1MC14 per exemple) i, de l'altra, uns petits elements d'uns escadussers 4 m. La mateixa heterogeneïtat es documenta per les alçades que varien d'uns 30-50 cm fins gairebé els 4 m (essent els casos més exagerats els de Sassanat 1).

Pel que fa als espais closos o tancats, aquesta categoria inclou des de prats tancats, a espais amargenats que també resten closos i a petits corrals associats a bordes. Com en el cas anterior es tracta d'unes estructures que es troben ubicades a la part baixa de la vall. A diferència dels murs d'amargenament, en la seva immensa majoria es tracta d'espais delimitats per murs amb doble parament, si bé la tècnica constructiva és exactament la mateixa: pedra seca amb uns paraments heterogenis. Tot i que també s'observa una variabilitat en l'alçada visible dels murs, aquesta no és tan acusada. Unes alçades entre els 80 i els 120 cm és força freqüent. La major variació observable afecta a la superfície dels tancats, que oscil·la entre els 100 i 200 m^2 pels petits corrals associats a les bordes i assoleix valors de 2.000 a 5.000 m^2 en el cas de grans prats o parcel·les amargenades. En els casos més grans, la superfície tancada arriba fins a 1 o 1,5 ha.

El segon gran grup d'estructures lineals constitueix el corpus d'estructures ramaderes situades en l'estatge alpí. Globalment, segueixen la tònica de les construccions en pedra seca, amb un mòdul molt heterogeni. Per contra, al igual que s'ha documentat per les estructures d'hàbitat, hi ha una major

[29] Cal precisar que els murs generats per la implantació de les carboneres han integrat la descripció de la plaça. Atenent que resulten d'una tasca integrada a la cadena de producció del carbó no s'ha generat un número particular per no duplicar els llocs de producció censats.

utilització de blocs de grans mides o el reaprofitament de blocs erràtics en diversos punts dels traçats de les estructures. En relació amb les estructures suara esmentades, aquesta característica els hi atribueix una percepció relativament matussera. La tipologia d'estructures es limita bàsicament a tancats i a munyidores. De nou, hi ha una gran variabilitat de dimensions, molt especialment pel que fa al grup dels tancats. Els petits espais tanquen uns 25 o 30 m^2, mentre que d'altres se situen entre els 100 i 200 m^2 i en alguns casos s'arriba als 800 m^2. Les alçades d'aquestes estructures difícilment superen els 100 cm d'alçada, i molt freqüentment es situen més aviat al voltant dels 50 cm.

El modelatge del paisatge obtingut amb els diferents tipus de murs es completa amb l'entramat de la xarxa hidràulica documentada. Es caracteritza tant per la seva complexitat, com per la seva varietat. L'aigua fou, i és, essencial per tres activitats desenvolupades a l'interior i a l'exterior de la vall: la siderúrgia, la producció agro-ramadera i l'abastament en aigua "industrial". La primera s'ha abandonat totalment, la segona ha caigut en un relatiu desús però podria ser parcialment rehabilitada (cf. *infra*) i la darrera és plenament activa. El seu protagonisme és important en la mesura que, d'una part, la Companyia d'Aigües Potables d'Escaldes-Engordany S.A (CAPESA), principalment a partir del recurs lliurat per la capçalera de Perafita-Claror, forneix l'aigua potable d'una de les principals poblacions de les Valls i, de l'altra, el riu Madriu, via el llac d'Engolasters, és una de les dues vies d'alimentació de la central hidroelèctrica de FEDA (antigament FHASA). Les particularitats arquitectòniques (arquitectura del granit, materials, etc.), l'impacte físic que, puntualment, tenen aquest elements de caire industrial en el paisatge (presa de l'Illa, instal·lació de captació de La Plana i dipòsits a la zona tampó) i les necessitats que se'n deriven, en fan uns elements particulars que requereixen un tractament particular en la gestió del bé. Tot i això, aquests aspectes no es desenvoluparan en aquest document centrat en la prospecció arqueològica. Quantitativament, la xarxa d'irrigació és la més representada en el registre.

- *B) Els sistemes d'irrigació*

El primer aspecte problemàtic en relació amb les estructures hidràuliques associades amb la producció agropecuària és la seva cronologia. Principalment, resulta difícil establir un *terminus post quem* pels sistemes relacionats amb el rec, el transport i la repartició d'aigua i, vista la tipologia i la funció d'aquestes infraestructures, no es creu que la realització d'alguns sondeigs arqueològics de diagnosi puguin ser determinants o concloents en aquest sentit. En el marc general, a la part més baixa, fora de l'àmbit geogràfic del bé protegit, les obres encomanades al segle XIX i inici del XX per crear o adequar alguns dels principals recs (Aixovall, solà d'Andorra, solà d'Engordany, obaga d'Escaldes alimentat amb l'aigua del Madriu) es relacionen a dos moviments successius. Un en relació al creixement demogràfic del vuit-cents que incrementa les zones d'horts[30], i el segon a partir de la fi del segle, associat amb el creixement de la producció del tabac. D'altra part, tal com ja s'ha apuntat anteriorment, un dels factors recurrents des de les darreries del segle XVII i, proporcionalment, d'un major impacte fins al inici del segle XX, és la producció d'herba (cf. *supra*). A l'interior del bé, per damunt del pont de la Plana, no es disposa de dades cronològiques concretes però és de creure que no escapa de la tendència general i és il·lustrada per les concessions del quart i del Comú (Villalón, 2004). Unes fons orals consultades apunten que la xarxa d'irrigació de Ràmio s'hauria fet (o modificat?) amb la creació de l'estació de FHASA. Ara bé, si alguns elements podrien datar d'aquest moment, la coherència entre l'entramat de les parcel·les i les canalitzacions mostra que aquestes modificacions finals, indetectables per la prospecció, s'haurien fet sobre una xarxa que era majoritàriament preexistent.

Aquesta constatació no és particular a aquesta zona. Per terme general, les canalitzacions són solidàries d'alguns dels tancats i dels conjunts de prats, de manera que tot apuntaria a la seva sincronia. En algun cas, la utilització de ciment pòrtland en l'adequació d'algunes parts (principalment els estoladors, però també els fons i les parets) indica que han estat utilitzats, com a mínim, fins a la meitat del segle XX i alguns, situats a la part baixa,

30

encara funcionen. Més amunt, hi ha exemples molts clars d'aquest fet a les zones de Ràmio, com la RM2CN11, la intersecció entre la RM1CN86 i la RM1CN71, o la RM1CN135, per posar alguns exemples. Val a dir, però, que malgrat la majoria de les canalitzacions no tinguin cap arranjament amb aquest aglutinant, no es pot descartar que el seu ús es perllongués de manera sincrònica amb els que sí que en tenen.

Malgrat que l'àmbit d'estudi es centri en un espai i una cronologia molt allunyats del cas de la VMPC, el marc de referència constituït pels treballs de Miquel Barceló i Helena Kirchner és interessant ja que lliura un seguit d'observacions que són comuns a qualsevol sistema hidràulic.

Barceló escriu que "los espacios irrigados no son nunca rudimentarios", ans al contrari, es tracta de "el resultado de un diseño inicial que exige una justa compresión no sólo del entorno sino también de los objetivos agrícolas del grupo campesino constructor del espacio" (Barceló, 1989: 20). Aquest disseny, fonamentat en un tret tan simple com la gravetat, ha de preveure per tant el punt de captació, el traçat, el pendent i, si escau, les possibilitats de creixement (*ibidem*: 25). Val a dir, però, que "tot l'espai irrigat està limitat, en la seva cota superior, per la línia de rigidesa traçada per la sèquia principal" (Kirchner, 2010: 131), de manera que les possibilitats de creixement queden limitades per 3 factors com ara que hi hagi uns pendents favorables, que es pugui disposar del cabdal excedent o que es pugui afegir una nova captació, i pel respecte ineludible del sistema original. Contemplats aquests factors, es pot determinar que existeixen només 3 formes d'ampliar el sistema hidràulic: mitjançant l'allargament de la sèquia principal, si el pendent ho permet; a partir de la creació d'una nova captació, que implica generar una nova línia de rigidesa a una cota superior; o bé a través de la modificació del traçat de la sèquia principal (ja sigui el punt de captació o reduint el pendent) (*ibidem*: 132).

En definitiva, els sistemes hidràulics i els espais irrigats que en depenen són força rígids i, com ho indica T. F. Glick, a conseqüència d'aquesta rigidesa tenen una naturalesa "ultraestable" (Barceló, 1989: 27; Kirchner, 2010: 132). Freqüentment, en la creació de la xarxa i la gestió de l'aigua també hi intervenen les formes socials d'ús i organització, ja que "normalment, es

tracta d'espais compartits per diversos usuaris que tenen uns drets sobre la xarxa de distribució de l'aigua que es tradueixen en la organització dels torns o tandes de rec" (*ibídem,* 132).

A partir de l'emplaçament de la zona irrigada i de la captació d'aigua, Kirchner i Glick van establir l'any 2000 una tipologia dels sistemes hidràulics (Kirchner, 2010: 133). Així hi hauria dos tipus bàsics, un situat al fons de vall (tipus I) i l'altre al vessant (tipus II), cadascun dels quals tindria 2 subtipus en funció de si la captació es troba al fons de vall (subtipus A), o si es troba (podent-hi haver més d'una) a mig vessant (subtipus B).

En el cas concret del Madriu, i començant per aquest darrer aspecte, el de la tipologia, es pot veure com hi ha sistemes hidràulics del tipus I (Ràmio1, l'Estall, per exemple) però també del tipus II (Ràmio 2 o Fontverd 2). Així mateix, s'han localitzat alguns canals que ara com ara queden totalment aïllats, però que, en canvi, és molt probable que formin part d'un sistema molt més complex (Entremesaigües, l'Estall, Ràmio 3 i 4, etc.). Majoritàriament, sembla que aquests casos també s'integrarien dins el tipus I, que seria, per tant, el tipus majoritari a la VMPC. Tots els exemples documentats, això sí, s'han de considerar dins el subtipus A (captació d'aigua realitzada al fons de vall) tret, potser, del cas de l'Estall, pel qual l'origen de la captació resulta molt difícil d'establir, però, sembla que aprofita una surgència d'aigua subterrània situada per sobre del tancat 1. Per tant, integraria el subtipus B[31].

D'altra banda, d'acord amb l'argumentació de Barceló i Kirchner, pel que fa a l'esforç de planificació previ que implica un sistema hidràulic, vist que els sistemes hidràulics del Madriu estan estretament relacionats amb uns conjunt de tancats que estructuren una part del parcel·lari, s'imposa la idea que la concreció de tot el conjunt respon a una mateixa realitat històrica, o sigui que són sincrònics. El fet resulta força evident si es té en compte la manera en com s'imbriquen els límits parcel·laris, els murs, les acumulacions de blocs i les canalitzacions.

[31] El mateix passa amb l'alimentació de la Farga que deriva una afluent del Madriu mentre que el martinet rep l'aigua directament del Madriu (Codina, 2016).

Aquesta interrelació entre la tipologia de sistemes hidràulics i l'estructuració de les terres, obre una via per emetre alguna hipòtesi històrica en relació als espais productius agro-ramaders, com veurem més endavant.

7.2.4. Les carboneres

Les carboneres es troben a l'estatge subalpí i a l'alpí (Figura 680). En oposició amb les anteriors categories, l'explotació del bosc s'estenia tant a les obagues com a les solanes (figura 673). Cal, però, apuntar que l'observació de les dues conques principals (Madriu i Perafita) no és coincident. Al Madriu, l'eix est-oest de la vall determina una oposició marcada entre els dos vessants de la vall i el registre mostra clarament que els carboners intervenien de manera indiscriminada a l'obac i a la solana (figura 674 i 675). A Perafita, la proporció de carboneres implantades en els sectors ombrívols és força inferior. La forta divergència enregistrada en relació amb la conca del Madriu es consecutiva, d'una part, de l'orientació diferent de la conca hidrogràfica (eix nord-sud), però, sobretot, resulta de l'absència i/o del feble grau de documentació dels vessants boscosos de l'oest dels rius de Claror i de Perafita. A la inversa del que passa al Madriu, on el grau de documentació és globalment comparable per totes les orientacions, a Perafita els sectors orientats a l'oest i al sud estan proporcionalment més representats que aquells orientats al nord-est.

D'altra part, en ambdues valls, cal remarcar l'absència de registres carboners en l'estatge montà; les carboneres documentades es troben per sobre de la cota 1.800 msnm. L'aplicació de la reglamentació comunal, sumada a la forta concentració de terres agràries (boïgues, judicacions, terres privades; Villalón S., 2004, mapa 24 a 26), on l'arbrat se limitava per evitar l'ombreig sobre el cultiu i l'arrelament que arruïnaria els esforços constructius, excloïa els carboners de les terres agropecuàries del fons de vall. Aquest factor no s'aplicava als vessants laterals que integraven els rebaixants i servien de refugi i de provisió de fullaca pels animals.

Durant l'explotació de la farga, l'àrea de carbonització descrita pels actes notarials s'estenia potencialment fins al límit del conreu (Hospital, Solanet de

Ràmio, Bony de Sulls). La comprovació puntual *in situ* (no integrada al registre) ha permès confirmar l'existència de testimonis materials d'aquesta activitat en aquests sectors (Codina, 2016[32]). Un paral·lel pot fer-se amb l'inventari realitzat al vessant boscós de la Coma de Burg al Pallars Sobirà: les 942 carboneres documentades s'esglaonen entre els 1.300 i els 2.555 m., tot i que sembla que l'atracció de la part baixa (inferior als 1.599 m.) seria menor (PÈLACHS, 2004: 206).

Consegüentment, es pot concloure que el mostreig de les 403 carboneres de la VMPC il·lustra clarament la zona de transició central entre el sector superior d'explotació dels cortals moderns (Estall, Fontverd) i les zones de carboneig, però, en les cotes més baixes, l'absència completa de testimonis resulta, ara per ara, exclusivament d'una llacuna documental. Els treballs arqueològics del 2013 i del 2014, plantejats per prioritzar els espais de fons de vall i els marges dels camins més visitats (Boïgot i Muntanya), han deixat de banda els vessants laterals boscosos, on podia desenvolupar-se el carboneig. A la part baixa, l'espai de transició entre carboneig i ramaderia, només es documenta parcialment a l'obaga del Bony (Ràmio). Per a la resta, l'ampliació del registre carboner queda supeditada a la integració d'aquestes partides en futures fases de documentació. Tal com ho concloïa Eugeni Martres pel bosc del Cantal, "en molts llocs, l'equilibri agrari se sostenia sobre l'associació de l'arbreda, del camp i del prat. Observable documentalment des del període medieval consagrava un dret considerat, sovint, com *immemorial"* (1962: 48-68). A la VMPC, tot apunta que el carboneig s'havia practicat en l'estatge montà però, actualment, no ha quedat inscrit en el registre de la VMPC. La definició de la delimitació concreta entre el sector carboner i el sector ramader, que detallaria en negatiu l'àrea d'influència dels cortals del vuit-cents, resta per fer.

[32] De la mateixa manera, una carbonera que limita amb els tancats de la part superior d'Entremesaïgues ha estat datada (inici del segle XIX), i no registrada, per l'ICAC (Euba, 2008: 151-156).

- A) A l'entorn de les datacions de les carboneres de la VMPC

  Pel que fa a les carboneres documentades, tenint en compte que majoritàriament es relacionaven amb l'explotació de la Farga d'Andorra, que va tenir un període d'activitat entre els anys 1732 i *ca.* 1836, tot sembla apuntar que caldria situar-les ja en un moment avançat de l'edat moderna. No es pot, però, menystenir la possibilitat que n'hi hagi d'anteriors[33], i se sap que n'hi ha de posteriors ja que no fou la única farga que es beneficià de partides de bosc a la VMPC (Codina, 2016). Al igual que les piles muntades pels ferrers (Codina, 2003), l'obtenció de carbó era un dret de la comunitat que podia aplicar-se a d'altres activitats que, *a priori*, havien de desenvolupar-se en les partides situades més a prop dels hàbitats perennes per reduir el cost del transport de la fusta carbonitzada[34]. En qualsevol cas, atesa la quantitat de carbó consumida pel baix forn de la fàbrica, sí que sembla prou versemblant que la pràctica totalitat d'aquestes estructures corresponguin a aquesta fase siderúrgica. Aquesta afirmació és confirmada pel fet que rara vegada apareixen aïllades, sinó que es distribueixen d'una forma, *a priori*, relativament agrupada, quelcom que indicaria una gestió de l'activitat i una organització dels espais tal com transcendeix dels dret de carboneig atorgats pel Comú d'Andorra.

  En aquest sentit cal precisar que no es comparteix la interpretació cronològica proposada en l'estudi de l'ICAC, on es distingeixen, *grosso modo*, dos moments de carboneig a partir de la datació radiocarbònica d'algunes mostres obtingudes de diferents carboneres. Segons aquest estudi, una primera fase d'explotació hauria tingut lloc al segle XVI i, una segona, s'hauria centrat en el segle XVIII (Euba, 2008), si bé posteriorment es matisa que la primera fase podria datar del XVII (Orengo, 2010).

  En primer lloc, cal assenyalar l'absència de dades documentals que puguin justificar un període d'explotació carbonera intensiu pel segle XVI o el XVII. En general, a Andorra, no es coneix cap fàbrica de ferro datada del segle

[33] Segons les dades arqueològiques, en els forns d'època romana documentats per l'ICAC la càrrega es feia amb fusta no tractada. Consegüentment, aquestes estructures de combustió tingueren un impacte sobre el bosc però no poden incloure's en aquest apartat (EUBA, 2008: p.70 i Orengo, 2010: 270).

[34] Aquesta tendència es documenta en el petit percentatge de carbó rebut per les fargues d'Ordino i de La Massana durant el segle XVIII i XIX (Codina, 2003).

XVI i, concretament a la parròquia d'Andorra la Vella, tampoc hi ha constància d'una participació a la primera fase de la siderúrgia de les Valls, tampoc d'inici del segle XVII. Les primeres molines andorranes foren implantades al nord-oest de les Valls (sector del Serrat a Ordino) i cap de les partides de bosc explotades per aquestes fàbriques es talava a la parròquia d'Andorra la Vella (Codina, 2003). Sembla poc probable que una explotació a gran escala destinada al mercat siderúrgic interior, o un corrent d'exportació significatiu de la matèria primera o, fins i tot, la implantació d'una activitat (altra que siderúrgica) gran consumidora de carbó no hagin deixat cap traça documental.

Segonament, val a dir que la manera en com estan expressades les dades, és mereixedora d'alguna observació, o comentari, que pot fer variar el període d'adscripció de les carboneres que han generat els carbons datats. Es pot observar com als treballs de Orengo (2010) i de Euba (2009), l'atribució cronològica s'ha realitzat a partir d'un càlcul *a posteriori* d'una mitja de la datació calibrada. Si es té en compte que, a diferència de la radiocarbònica, la datació calibrada no és una distribució normal simètrica, sinó que és una distribució de probabilitat multimodal, l'operació realitzada per aquests investigadors no sembla la més adient ja que, en aquest tipus de distribució, no existeix cap tendència central (Barceló, 2008[35]). La distribució de probabilitat de set de les onze datacions que formen el corpus oscil·la entre mitjan del segle XV i mitjan del XVII. Són, precisament aquelles que aquests autors inclouen en una fase d'explotació del segles XVI o del XVII. Vist que, proporcionalment, aquestes datacions representen el 65% del mostreig, i si es considera que la mostra és reveladora de l'activitat carbonera de la VMPC, caldria concloure que les datacions han posat a la llum una fase carbonera que hauria generat més de la meitat de l'impacte carboner de la vall però, per contra, no hauria deixat cap rastre identificable a l'arxiu. Vista la composició tipològica de la documentació i

[35] "Mentre que la certesa de la cronologia original ^{14}C podia representar-se per mitjà d'una distribució normal simètrica i centrada entorn de la seva mitja, una mesura de ^{14}C calibrada en anys de calendari és un rang –o rangs– de probabilitat, no simètric i sense cap tendència central estadísticament significativa" (Barceló, 2008: 24), d'aquí que "la publicació d'una calibració calendàrica en termes d'un valor central proporciona una visió distorsionada de la pròpia incertesa de la cronologia i del procés de calibració" (Barceló, 2008: 25).

atenent la cura que mostra el Comú un segle més tard per gestionar el bosc i el seus ingressos, aquest postulat sembla altament improbable. A més, els treballs realitzats al Pallars Sobirà lliuren un contra exemple. A diferència de la Vall d'Andorra, on no es documenta cap activitat siderúrgica abans del segle XVII, en aquesta comarca hi ha evidències arqueològiques d'una fase de carboneig antiga que demostra que, probablement, va existir una fase de carboneig medieval[36] i, posteriorment, es van implantar unes fargues a la catalana. La datació d'un mostreig del corpus carboner de la Coma de Burg es reparteix de la manera següent: 5 carboneres amb escòria són tardo-antigues (s. III a VI), no n'hi ha cap durant l'època alt medieval, 4 són baix medievals, 5 són modernes, el màxim (17) s'enregistra pels segles XVIII i XIX quan funcionaven les fargues dels Castellarnau i les 6 darreres són contemporànies (Pèlachs, 2004: 199). Malgrat el grau d'incertitud inherent al treball sobre un mostreig, les datacions pallareses són globalment coincidents amb els fets històrics documentats per l'arqueologia i la documentació. *A contrario*, tot i les dissimilituds en la cronologia siderúrgica entre les dues regions, aquesta concordança qüestiona l'absència de correlació entre la interpretació de les datacions i els fets documentats a la VMPC.

Cal recordar, d'altra banda, una problemàtica intrínseca de qualsevol datació radiocarbònica. Tal com ho indiquen alguns autors, "la datació per radiocarboni data la formació de materials i no els esdeveniments arqueològics en què participen els materials datats" (Martín, Mestres, 2002: 83). D'aquí que calgui distingir entre la data física (la datació radiocarbònica pròpia del material) i la data arqueològica (aquella que fa referència a l'esdeveniment arqueològic que es vol datar) i, òbviament, no hi té per què haver una coincidència entre ambdues (Martín, Mestres, 2002: 83; Mestres, 2008). En aquest sentit, les datacions realitzades sobre carbons provinents de fusta són especialment complexes perquè les afecta el fenomen conegut com a *old wood problem* o *old wood effect*, que genera una tendència a

[36] Aquesta possible fase medieval ha estat documentada en l'estudi de la siderúrgia medieval de l'Arieja realitzat per Catherine Verna a partir d'un sol acte d'autorització d'implantació d'una molina el que demostra que, proporcionalment, la intensitat d'aquest sector d'activitat tindria una repercussió molt inferior a la que es coneix a l'altra vessant de la carena pirinenca (Verna, XXX).

envellir la datació del fet arqueològic que es vol datar (Bronk Ramsey, 2009; Schiffer, 1986). Vist que les dues principals espècies carbonades eren el pi i l'avet, arbres caracteritzats per la seva longevitat (Rameau, 2008), i considerant que els arbres emprats per a fer carbó poguessin tenir una edat superior a 90 o 100 anys en el moment del seu ús, la distribució de probabilitat de totes les datacions obtingudes (fins i tot les set més antigues) integren parcialment el període de funcionament de la Farga d'Andorra. A més, no deixa de sorprendre, que les dues datacions provinents de les dues carboneres de Perafita se situïn dins de la forquilla més moderna de datacions, quan precisament aquesta zona no ha integrat el domini de les concessions carboneres comunals fins al període comprés entre 1786 i 1800.

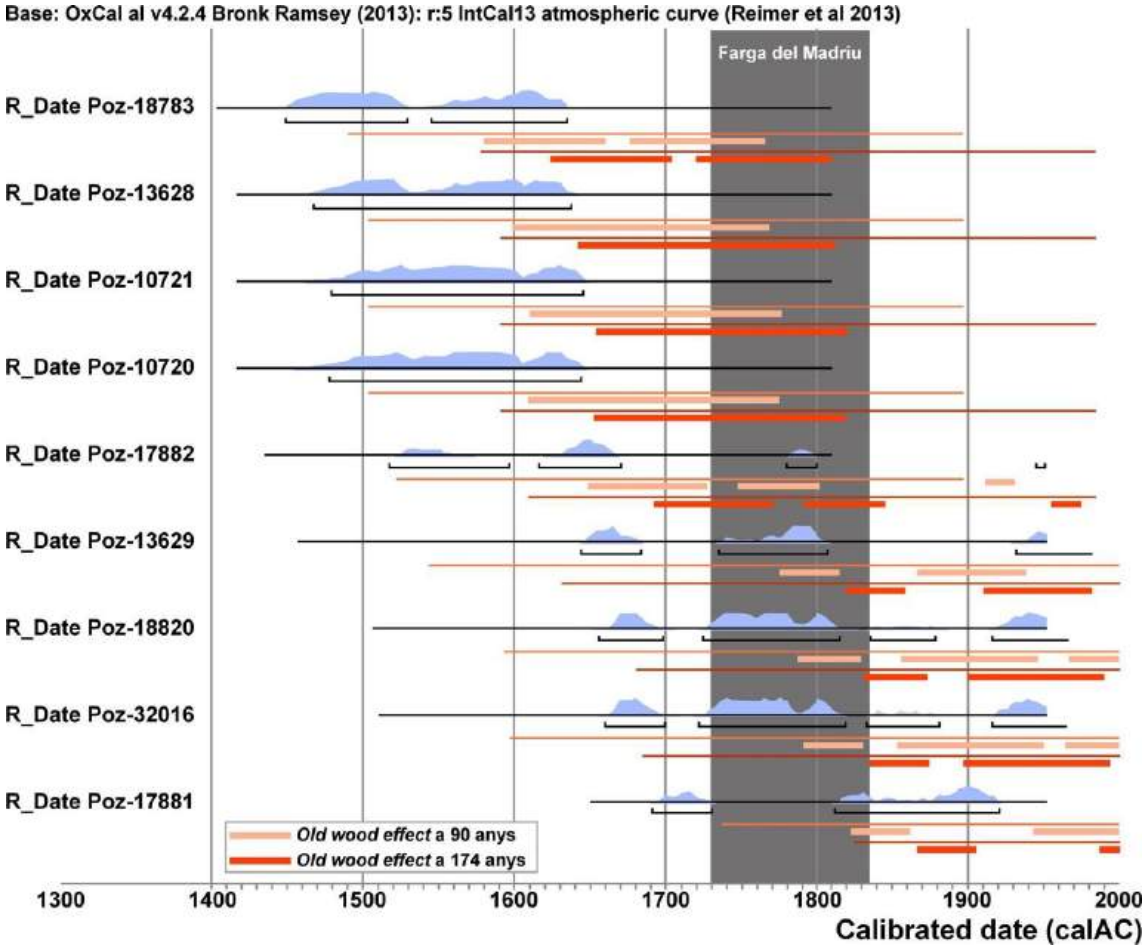

Figura 678. Datacions ^{14}C calibrades de les carboneres del Madriu i possibles correccions de *Old Wood Effect* (elaboració pròpia a partir de les datacions inicials, Euba, 2008; Orengo, 2010).

De nou, per proximitat geogràfica, temàtica i botànica, és interessant considerar el paral·lel amb les dades obtingudes en el cas pallarès i, més

concretament, les que fan referència a l'edat del bosc actual. Els autors diferencien tres períodes. El primer, corresponent al bosc més jove nascut durant el període 1940-1980, té una edat d'entre 20 i 60 anys i es troba a la part més explotada per l'activitat silvícola i ramadera situada a proximitat de les vies de comunicació; la segona fase, nascuda entre el 1900 i el 1932, amb una edat de 61 a 100 anys, és de major representació en el bosc i coincideix amb els sectors més explotat i també ben comunicats; la tercera, datada del 1826 al 1857, amb una edat que oscil·la entre 101 i 174 anys, correspon a la part més inaccessible de la Ribalera i s'associa amb el declivi de la siderúrgia (Pèlachs, Soriano, Nadal *et alii*, 2008: 137-162). Al Madriu, el dret de carboneig, atribuït per primera vegada l'any 1732, es feia per uns arbres adults (Codina, 2016). Consegüentment, la hipòtesi de l'explotació d'un bosc de 90 anys d'edat quan s'inicià la producció carbonera de la fàbrica del Madriu correspondria a una forquilla de variació mínima. Per analogia, les tiges talades datarien de mitjan segle XVI o d'inici del segle XVII i, encara, caldria afegir que, al Pallars, el procés natural de recolonització i de maturació del bosc post-siderúrgic encara no s'ha enllestit.

In fine, si pel que fa al primer problema (la manera en com s'han expressat les datacions calibrades) la solució adoptada no sembla la més raonada i, de fet, sembla incorrecta, pel que fa al segon (*old wood effect*), aparentment no hi ha cap consideració a l'entorn de les mostres i la problemàtica general sobre la idoneïtat de la utilització de la fusta carbonitzada. Per tot plegat, creiem que associar l'explotació carbonera documentada arqueològicament amb el moment d'ús de la Farga d'Andorra és, ara com ara, l'opció més raonable.

- B). La tipologia de les carboneres

Pel que fa a la seva tipologia, tot i que s'ha observat unes diferències manifestes, no hi ha prou dades com per poder assegurar que les mateixes estiguin relacionades amb un decalatge cronològic, i més aviat ens inclinem a pensar que es tracta d'una adequació a l'espai on s'implanten.

Així, en primer lloc tenim un conjunt de carboneres de dimensions generalment grans, amb una tendència tumular i una planta circular, subcircular o ovalada, que se situen en zones relativament planeres, fet que no fa necessària la construcció de cap mur de contenció, tot i que a voltes poden estar parcialment excavades al terreny per assolir una plataforma adient de treball. Sovint la seva identificació és complexa ja que han quedat totalment cobertes per vegetació (majoritàriament herba) i no s'identifica cap carbó ni restes de combustió. És gràcies al fet que en algun cas han estat seccionades o parcialment seccionades per algun corrent d'aigua, o afectades pel pas continuat d'animals, que els carbons són visibles i la seva identificació és, per tant, concloent. En aquest sentit hi ha indrets, com ara l'Estall Serrer, on molt probablement el nombre de carboneres sigui superior, ja que en la valoració que es va fer el 2012 sobre les possibles zones d'implantació del refugi guardat, alguns d'aquests túmuls que podrien correspondre a carboneres foren identificats però no pas inventariats i, ara com ara, no figuren a cap inventari (la revisió efectuada entre 2013 i 2014 no cobreix aquesta zona). Sigui com sigui, el cert és que aquestes carboneres es situen en zones relativament planeres i generalment properes al fons de vall i que, en principi, no s'identifica cap element construït en relació amb elles, tot i que seria necessari fer una excavació per tal de confirmar-ho.

Un segon tipus d'implantacions segueix el patró anterior però presenta la particularitat de que tenen en la seva part frontal un mur de contenció o aterrassament, per terme general d'entre 1 i 5 filades de pedra, amb una alçada habitual a l'entorn dels 50-60 cm, tot i que excepcionalment poden assolir el 200 cm o fins i tot més. La seva planta també acostuma a ser circular, subcircular o ovalada, encara que pot tendir a ser més rectangular (com a mínim l'espai així delimitat). Com en el cas anterior, aquesta

tipologia es troba en zones més o menys planeres, però majoritàriament se situen en indrets amb pendents majors, que fan necessari el bastiment d'aquest mur frontal.

No es pot destriar, aparentment, una diferenciació cronològica entre ambdues tipologies, tal com dèiem, sinó que més aviat sembla que aquesta diferenciació respon més a una adaptació topogràfica. En aquest sentit aquesta seria la única gran diferència visible inicialment, ja que pel que fa a mida o presència de carbons en superfície no hi ha diferències significatives entre els dos tipus. Quant a la qüestió de les dimensions, es pot apreciar una gran variabilitat que oscil·la entre uns eixos mínims al voltant dels 4 m i uns màxims que poden arribar a més de 15 m, si bé aquests casos serien relativament excepcionals i hi hauria una gran quantitat que es situaria entre els 7 i els 11 m.

- C) Carboneres i espai carboner

Com ja s'ha dit, pel que fa a la seva cronologia, documentalment, l'impacte carboner a la VMPC és coetani de la farga del Madriu i es documenta una gestió de l'espai carboner que es tradueix en una variació topogràfica de les concessions comunals (figura 687). Les tales s'iniciaren a la capçalera del Madriu, *grosso modo* a partir de l'Estall Serrer, quan el Comú concedí el dret de carboneig del bosc adult al mateix temps de l'autorització d'implantar la farga (1732). Posteriorment, uns nous sectors (cabanades) foren atorgats a l'estatge montà i, progressivament, la zona de carboneig es va estendre fins a les obagues d'Engolasters, al nord-oest, i de Perafita (Graus, Collpà), al sud-oest.

Atès que les dades radiocarbòniques, corregides per datar el fet arqueològic en lloc de la fusta (*Old Wood Effect*), coincideixen amb la cronologia documental (cf. *supra*), es pot considerar que l'impacte il·lustrat pels registres carboners correspon, parcialment (no s'han documentat totes les carboneres de la VMPC), amb l'estat de la coberta vegetal del set-cents, més concretament entre el segon terç del segle XVIII i el primer del XIX. A un extrem, la comparació amb la informació lliurada per les fotografies

aèries del segle XX, aporta la visió d'unes transformacions recents iniciades a partir de la segona meitat del segle XIX. A l'altra, la repartició espacial entre els usos documentats per les tipologies d'estructures no carboneres i l'espai carbonat fixat per les pràctiques carboneres (Codina 2016), defineix alguns canvis anteriors a la farga[37].

Aquesta segona comparació permet diferenciar tres àrees. Una correspon als llocs on el carboneig és exclusiu, la segona agrupa les zones exclusivament relacionades amb uns elements ramaders i, la darrera, reuneix els sectors "mixtos", pels quals els testimonis d'ambdues activitats se solapen (figura 688). És evident que l'activitat dels obrers només s'ha pogut dur a terme en un sector majoritàriament cobert d'arbres. Atès que no es disposa d'una cronologia detallada aplicable als elements ramaders, aquest sectors mixtos poden correspondre, o bé a una activitat ramadera ja abandonada quan s'implanten els carboners (el bosc havia recolonitzat el terreny amb posterioritat a l'acció dels pastors), o bé a una ampliació coetània (el pastor ha aprofitat la tala per assentar un sector de pastura).

Durant la primera fase de la siderúrgia al Madriu (acte de concessió), es diferencien uns espais ramaders preeminents per damunt de les cotes 2.275 i 2.300 m. Aquesta franja superior integra els sectors de Setut (bases i orri), les herbes situades per damunt del ressalt inferior de la Pleta dels Pescadors i les que s'ubiquen en la part superior de la vall secundària del Riu dels Orris. Un altre sector, lleugerament més baix, es localitza en el bosc de l'Estall sota el camí de la Collada de la Maiana (2.225-2.250 m.). Val a dir que aquesta primera sectorització no implica una absència de bosc sinó que, en aquests casos, els sectors carboners identificables són adjacents a l'espai ramader. El carboner ha implantat les piles en els vessants situats per damunt dels sectors d'implantació dels orris o de les cabanes. Les tales s'han fet a partir de la cota 2.300 en els dos primers sectors i al llarg del vessant nord-est de la ribera als Orris.

[37] Per fer-ho s'han obviat els elements pels quals es disposa d'una datació posterior al tancament de la farga. Val a dir que el mètode emprat es centra en l'espai proper al voltant de les estructures arqueològiques. La zona d'estudi no integra l'espai ramader subjacent on es desenvolupava la rutina ramadera diària (prat o bosc). La zona d'influència d'un orri o d'una combinació de cabana/tancat(s) era força més extensa que el territori circumdant al propi jaciment que s'ha delimitat, arbitràriament, a l'escala d'una plaça carbonera per facilitar la comparació.

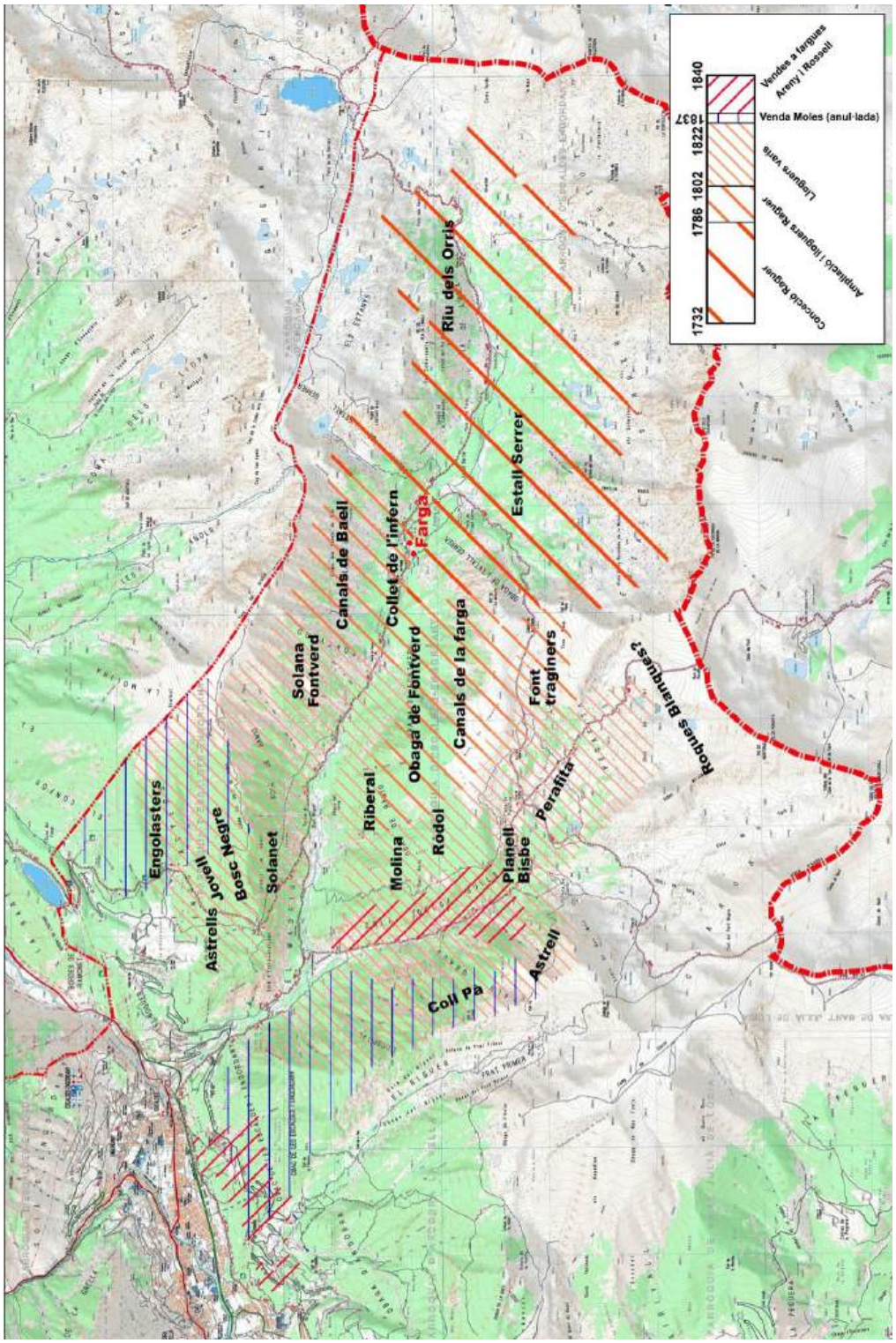

Figura 679. Esquema evolutiu del carboneig al Madriu (Codina 2003 i 2016).

D'altra part, cal esmentar que alguns dels jaciments medievals, o anteriors, documentats per l'ICAC se situen en aquests espais ramaders. És el cas a Riu dels Orris 2, a Setut i a la Pleta de les Bacives. No ens aventurarem a establir una filiació entre les datacions més antigues i el carboneig modern,

per contra pels dos primers jaciments la coincidència entre la presència d'infraestructures ramaderes d'època medieval i l'absència d'impacte carboner permet creure que el límit marcat pels obrers del segle XVIII s'explica per una desaparició antiga del bosc[38] i d'un ús prolongat del prat. Contràriament, per la zona carbonera mitgera, vist el llarg lapse de temps transcorregut entre la datació arqueològica i l'explotació forestal moderna, dos possibilitats de lectura són plausibles: una recolonització marginal sobre els prats antics, o un manteniment a llarg termini d'un estat anterior silvícola. Tot i això, cal remarcar que, globalment, aquests espais s'inscriuen per sobre del límit superior del bosc medieval (segles IX a XV) descrit en l'estudi paleoambiental desenvolupat per Anna Ejarque i, alhora, coincideixen, aproximativament, amb la franja de recolonització boscosa que l'autora defineix pel període recent (segles XV a XX; Ejarque, 2011: 308). Per tant, podria, tractar-se d'una recolonització que dataria de la transició entre el període baix medieval i la primera edat moderna. En tot cas seria anterior al segle XVIII.

[38] A Setut, l'estudi paleoambiental apunta una obertura local a partir del segle X (Ejarque, 2011: 282).

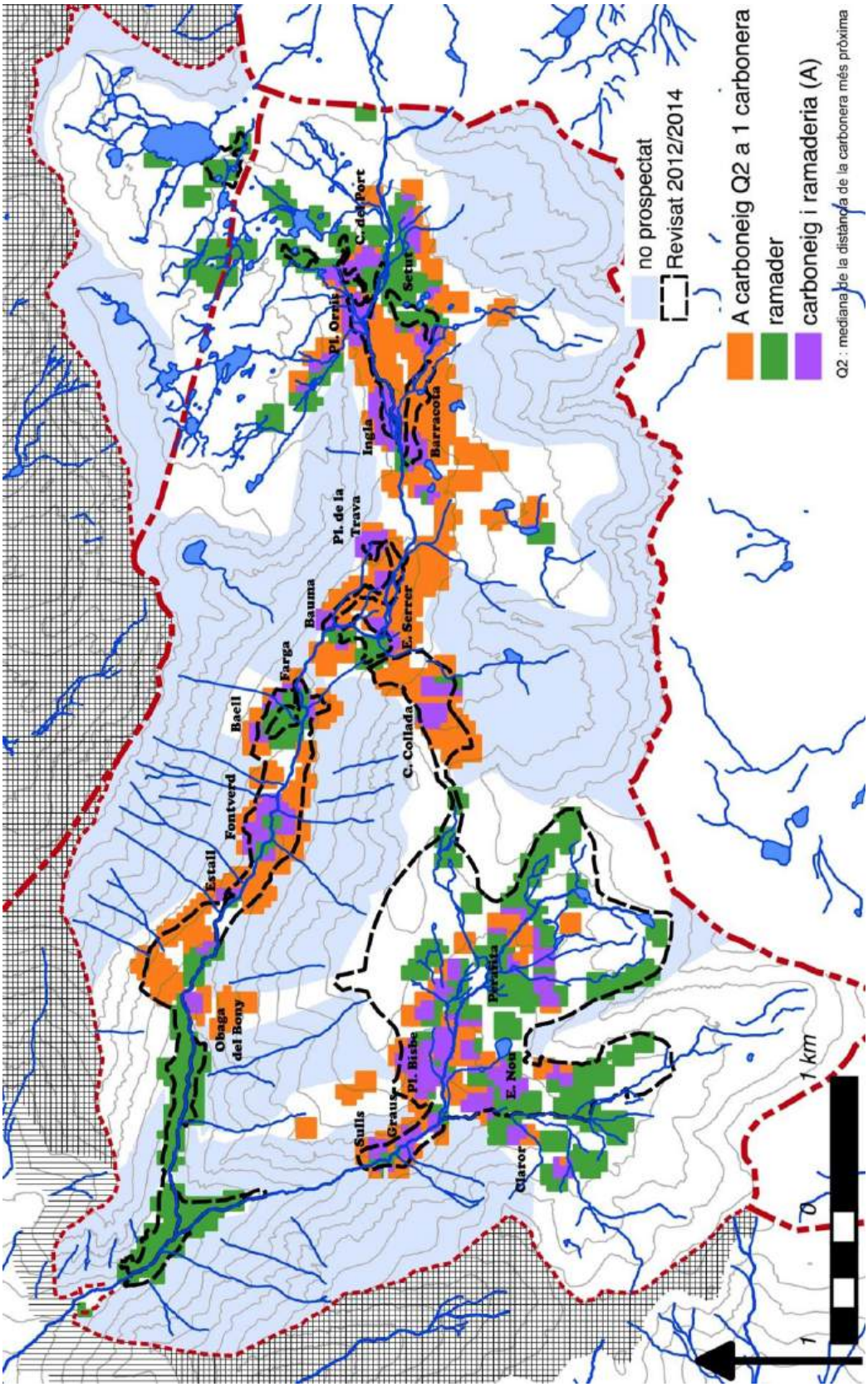

Figura 680. Superfície prospectada al Madriu i a Perafita segons el percentatge de pendent (2003/14).

La mateixa observació és pot fer pel sector situat a la confluència dels rius de Setut i dels Orris amb el Madriu. Més avall, aquesta dinàmica mixta s'identifica al Pla de l'Ingla (on s'ha datat un jaciment medieval) i al Serrat de la Barracota, (2.175 i 2.200 m, respectivament.), a la Pleta de la Trava (2.100-2.125 m) i, en menor mesura, a la part baixa de l'Estall Serrer (2.050 m) i al vessant nord de la Collada de la Maina (2.275 m) Ara bé, tret de l'Estall Serrer (cf. *infra*), aquesta vegada, els sectors carboners i els ramaders cobreixen la mateixa àrea geogràfica. Consegüentment, tot i que no sabem res sobre la seva densitat, els arbrats trobats pels carboners en l'espai ramader eren suficientment importants per implantar les piles. A més, en la major part dels casos, cal afegir que l'estat recent de la coberta vegetal mostra que els prats oberts, o reoberts, pels carboners s'han mantingut fins al segle XX (figura 689). De nou es tractaria, o bé d'uns sectors ramaders abandonats i recolonitzats anteriorment a l'etapa siderúrgica, o bé d'uns prats guanyats aprofitant l'actuació dels carboners.

Cal, però, no excloure una tercera via d'interpretació. Tal com s'ha comentat més amunt, la delimitació dels cortons moderns, els principals dels quals s'ubicaven a la capçalera del Madriu, sembla apuntar cap a un major protagonisme del sota bosc en la gestió estiuenca de la ramada ovina. Aquesta possibilitat, impossible de quantificar, autoritza una percepció diferent. El llenyataire hauria treballat uns boscos que eren aprofitats pels ramats i que integraven les rutines ramaderes ordinàries. Llavors, la seva intervenció ja no implicaria necessàriament una successió de canvis radicals anteriors a la fase del carboneig (desbrossament per crear una pastura seguit d'una fase de contracció que permet la recolonització). En aquest sentit, cal apuntar els resultats destacats per Y. Miras *et al.* que documenta un increment de les herbàcies i gramínies conjuminat amb un manteniment del pi en la torbera del Bosc dels Estanyons durant el període medieval, una utilització que ja mostraria aquest aprofitament del bosc per a la ramada (Miras *et al.*, 2007: 291-300).

D'acord amb aquesta tercera hipòtesi, el canvi d'estat de la coberta vegetal, corresponent a la creació de la pastura, dataria de l'època moderna/contemporània i resultaria de l'acció conjunta del carboner i del

pastor. Prenent en compte aquesta cronologia recent, la necessitat d'herba identificada podria derivar de l'increment de la ramada de bestiar gros tal com s'observa pels prats tancats dels estatges inferiors. Per tant, el canvi ecològic il·lustraria, territorialment, una modificació de la pressió ramadera consecutiva d'una variació de la composició de la ramada. Aquesta conclusió seria perfectament coincident amb el fenomen identificat mitjançant la documentació escrita coetània en la qual traspunten tres elements conjunts: l'exclusió dels arrendaments dels cortons dels espais més marginals, l'interès creixent mostrat pels arrendataris pels cortons més baixos (Baell, Estall Serrer, Heres) i les concessions puntuals de dall en els replans de l'estatge subalpí i la part baixa de l'alpí. L'ampliació del registre carboner als espais poc o no prospectats, l'estudi de l'evolució històrica del sota bosc i l'avaluació de l'edat actual dels arbres[39] permetran, probablement, destriar entre aquestes tres hipòtesis. Ara per ara, tot i la concordança aparent entre el registre i les dades documentals que aporta la tercera opció, només es pot obrir el debat ja que no es disposa de cap element concloent per privilegiar-ne una respecte de les altres. A més, molt plausiblement, la percepció final serà més complexa i, segons el lloc, es poden combinar diversos factors.

La suma de les dinàmiques carboneres i ramaderes identificades pels sectors que integraven el bosc concedit al fundar la farga també són observable en algunes de les zones de bosc atribuïdes, posteriorment, a partir de la dècada dels anys vuitanta del segle XVIII, quan el Comú arrendava la farga.

A la vall del Madriu els tres llocs més destacats són Baell (2.000-2.050 m), la Farga (1.975 m) i Fontverd (1.875 m) Cal, també, afegir-hi la part baixa de l'Estall Serrer (2.050 m), que integrava, a la vegada, l'acte fundacional i els arrendaments posteriors. A la Farga, a Baell i a l'Estall Serrer, al igual que passava a la franja superior, l'espai carboner s'intercalava al voltant i per sobre dels assentaments ramaders. En conseqüència, es de creure que els carboners no podien treballar el sector central perquè el bosc ja havia estat

[39] La presa en compte d'aquest factor permetria destria diferenciar els boscos que corresponen a la fase d'abandó de la siderúrgia, dels que s'han produït després de l'acció de les serradores.

eradicat. Aquests sectors se situen en dos cortons llogats des del segle XVII i, en el cas de Baell, l'observació arqueològica (cf. supra) conclou que per a una cronologia que podria ser medieval.

Fontverd presenta una fàcies diferent. S'hi documenten diverses carboneres, algunes de les quals aprofiten els murs d'amargenament de l'espai ramader més antics. Aquest fet mostra que el bosc havia reguanyat un sector agroramader i, per tant, es tracta d'un espai en el qual l'activitat inicial havia estat abandonada. A més, la quantitat d'estructures atribuïbles a aquesta fase prèvia permet deduir que la inversió i els esforços necessaris per la posada en valor de la zona només serien beneficiosos a mig o llarg termini, la qual cosa semblaria apuntar la hipòtesi que aquest indret hauria pogut patir una transformació pel que fa al seu règim jurídic o reglamentari. Així doncs, de ser una zona amb unes concessions de caire particular (propietat privada?) entre l'edat mitjana i potser l'alta edat moderna, s'hauria reconvertit en espai comunal per finalment tornar-se a segregar de l'espai col·lectiu quan el Comú atorgà diverses concessions agropecuàries i fou edificada la Borda del Rector al segle XIX. De la mateixa manera, a la Farga, les estructures arqueològiques evidencien una fase ramadera anterior a la implantació del martinet al Prat de la Paleta. Finalment, cal dir que, en aquests tres casos (Estall Serrer, Baell i Fontverd), l'evolució posterior mostra una consolidació i un manteniment de l'obertura generada pel carboneig. El cadastre del 1915 ho testifica, l'entorn de Fontverd s'havia transformat en un paisatge ramader definit per uns prats tancats. A la farga l'estructura de tancament del prat de la Paleta amortitza el camí que portava al martinet i, per tant, la seva adequació definitiva fou posterior al tancament de la infraestructura metal·lúrgica (Codina, 2016). De fet, en els quatre llocs es documenten uns grans tancats que tenien la funció de contenir els animals durant la primera fase de l'estiueig, per tal de protegir la producció d'herba que es reservava pel manteniment hivernal dels animals no transhumants, essencialment equins.

La resta dels sectors carboners concedits a partir de les darreres dècades del segle XVIII foren delimitats a Perafita[40]. A la part alta, es documenta una franja carbonera intercalada entre els espais ramaders assentats en les zones més planeres inferiors (on s'han datat alguns jaciments molt antics, Orengo, 2010) i els prats d'alçada que corren per sobre del sector carboner fins a la cresta que limita amb l'Alt Urgell i el Madriu. Aquest alineament de carboneres ressegueix, *grosso modo*, la cota superior del bosc actual. De nou l'acció dels carboners evidencia, probablement, el marge superior del bosc del segles XVIII i XIX sense que es pugui determinar si es tracta d'un espai ramader marginal o d'una recolonització.

Més avall, es diferencien, aproximadament, dues zones successives. D'una part un gran sector, en el qual no es documenta cap activitat carbonera en els espais ramaders, s'estén en alçada dels 2.100/2.200 m fins a la línia de carboneres anteriors. De l'altra, per sota d'aquesta zona ramadera, a la intersecció entre l'estatge subalpí i l'alpí, hi ha una important franja d'activitat "mixta" on destaquen, particularment, quatre sectors: Claror (2.075-2.100 m), l'Estany de la Nou i, de manera més significativa, la Costa de Perafita (2.100-2.125 m) i el Planell del Bisbe (2.200-2.225 m). En aquests casos, bona part de l'espai carbonat s'ha mantingut en prat fins al segle XX. Un darrer sector es defineix, al llarg del riu, en el sector dels Graus (1.925-2.000 m) i presenta unes característiques semblants. No es disposa d'informacions per a la part inferior de la vall.

Tot i algunes variacions d'alçada entre els grups, el paral·lelisme amb l'esglaonament observat a la vall del Madriu és evident. Dos elements divergents s'han de notar. El primer té a veure amb la extensió relativa del sector ramader documentat, que és proporcionalment més important a Perafita. Ara bé, aquesta divergència pot ser un fals problema, ja que la capçalera de Perafita és, també, la que s'ha beneficiat d'una major taxa de prospecció (cf. *supra*) i, consegüentment, aquesta sensació pot explicar-se, parcialment, pel grau de coneixement actual. El segon element es relaciona amb la histografia. A la inversa del Madriu, on hi ha una certa coincidència

[40] No s'inclouen les partides de bosc delimitades a Engolasters perquè no han integrat cap fase de prospecció.

entre els resultats paleoambientals i el registre, a Perafita, la delimitació del límit del bosc exclou la capçalera des d'una edat molt reculada (Ejarque, 2009: 306-308), quan les dades de l'inventari carboner mostren una explotació forestal no menyspreable durant els segles XVIII i XIX. Sense tenir en compte que la part oriental de la vall (a l'oest del riu de Claror) no ha estat prospectada, i molt probablement s'hi documentaran d'altres carboneres (cf. *infra*), no sembla insignificant que s'hagin documentat 72 carboneres per sobre dels 2.000 m d'alçada, contra 202 al Madriu. Tot i això, vist que l'explotació de les piles de Perafita implicava, com a mínim, la carbonització de 49 hectàrees de bosc per unes 148 hectàrees al Madriu, es documenta un fort diferencial. La densitat de carboneres documentada al Madriu, entre els 2000 i 2350 m, duplica la de Perafita

La caracterització d'aquestes grans tipologies d'estructures i la seva contextualització es fonamenten, principalment, en les observació de les dades detallades recollides per les prospeccions 2013 i 2014 i les conclusions més generals que s'han pogut extreure del registre general de la VMPC. Per acabar de perfilar el grau de coneixement actual i provar de plantejar alguns dels eixos que podrien ser seguits posteriorment, cal aprofundir a l'anàlisi del mostreig actual per determinar-ne, tan com es pugui, el grau de representativitat.

7.3. VENTILACIÓ DEL REGISTRE I PRINCIPALS CARACTERÍSTIQUES DEL TERRENY.

Tractant-se d'una vall pirinenca dos factors són decisius a l'hora de caracteritzar els resultats: l'alçada i el pendent. Pels períodes més recents, s'hi afegeix un tercer component, íntimament relacionat amb els anteriors i amb l'exposició solar, els hàbitats. En major o menor mesura, de manera variable segons el període, aquests factors han condicionat la tipologia dels assentaments històrics (interès més o menys marcat per instal·lar una activitat en un sector particular). D'altra part, també han influït en el grau de prospecció (dificultat de realitzar els treballs de terreny).

Les valls secundaries de Perafita i de Claror són, proporcionalment, les zones més documentades. Les diverses fases de prospecció han cobert el 70% de la seva superfície, mentre que al Madriu els treballs s'han centrat en el 46%[41].

En relació a l'alçada, la representativitat altitudinal del mostreig entre les dues valls és inversa. La documentació integra un terç de la part central i baixa del Madriu contra, només, un 10% de la part baixa i central de Perafita (figura 684). Com ja s'ha esmentat, ara per ara, aquest factor és l'explicació més convincent per explicar la diferència de densitat carbonera observada entre les obagues de les conques del Madriu i de Perafita.

En conjunt, la meitat del territori de la VMPC prospectat se situa entre els 1.238 i els 2.299 m. Al Madriu, unes 1.989 ha han quedat sense documentar i l'alçada mediana de la zona no prospectada és 2.416 m. A Perafita, 294 ha no s'han prospectat i l'alçada mediana és 1.991 m. Proporcionalment, en ambdues valls, l'estatge alpí és el que s'ha beneficiat d'una major dedicació. Però, respectivament, només s'ha cobert el 52% de la capçalera del Madriu i s'ha assolit un 94% a la de Perafita. En conjunt, s'ha documentat el 65% de les dues capçaleres (2.843 ha), que conforma prop del 69% del territori de la VMPC. Quasi una tercera part de la superfície prospectada en l'estatge alpí s'ha revisat durant les campanyes dels anys 2012 a 2014 (18% al Madriu i 51% a Perafita). La revisió efectuada en els estatges montà i subalpí és superior,

[41] Els sectors de Perafita inclouen l'obaga de l'hospital i la vessant nord, on s'ubiquen les canals que donen a La Plana. A la inversa, la solana s'ha adscrit integralment al Madriu (solana de Ràmio).

respectivament, s'han fet pel 60% de la prospecció del Madriu i el 80% de la de Perafita.

	Madriu			Perafita			VMPC		
alçada	prospectat	terreny	registre	prospectat	terreny	registre	Prospectat	terreny	registre
Q1	2100-2149	2150-2199	1550-1599	2250-2299	2100-2149	2100-2149	2200-2249	2150-2199	1600-1649
mediana	2350-2399	2350-2399	1850-1899	2350-2399	2300-2349	2200-2249	2350-2399	2350-2399	2000-2049
Q3	2450-2499	2500-2599	2150-2199	2450-2499	2450-2499	2250-2299	2500-2549	2500-2549	2200-2249
Pendent	Prospectat	terreny	registre	Prospectat	terreny	registre	Prospectat	terreny	registre
Q1	10º	13º	10º	12º	15º	12º	11º	14º	11º
mediana	14º	22º	14º	18º	23º	16º	16º	23º	15º
Q3	22º	33º	17º	26º	33º	19º	24º	33º	18º

Figura 681. Repartició segons l'alçada i la pendent.

Pel que fa al pendent del terreny, la tasca dels estudiosos ha privilegiat els sectors amb els pendents menys pronunciats. En base al model digital (Govern d'Andorra, Dpt. de Medi Ambient, CREAF), s'observa que la major part dels treballs s'ha centrat en els terrenys amb un pendent comprès entre els 10º i els 17º al Madriu i d'entre els 11º i els 18º a Perafita, quan la mediana del pendent d'ambdues valls és, respectivament, de 22º i de 23º (Figura 680). La meitat del terreny no prospectat al Madriu inclou els vessants que presenten un pendent inferior al 30º i a Perafita la mediana se situa a 35º (Q1: 21 i 29º).

La presa en compte simultània dels dos factors (alçada i pendent) permet afinar l'observació. Tret de la part superior (més de 2.500 m), la representativitat de la mostra del Madriu és proporcional i constant i, en totes les classes d'alçada, supera el 50%. A Perafita el diferencial entre el sector documentat i el no documentat és relativament important sota dels 2.000 m. Per contra, en xifres absolutes, aquest sector menys treballat cobreix la menor superfície d'aquesta vall.

Pel que fa al conjunt de la VMPC, el cúmul de les dades confirma les primeres constatacions. Malgrat no haver-se prospectat la zona inferior al pont de Sassanat (cf. *supra*), els terrenys situats sota dels 2.000 m i amb un pendent inferior al 27º, han estat documentats al 67%. Aquests terrenys sumen el 46% del registre, quan només representen el 4,6% del terreny de la VMPC. Aquestes dades són destacables perquè il·lustren, a la vegada, la fiabilitat del registre per aquesta zona i ressalta la important concentració de testimonis històrics en aquest petit sector sobre el qual, actualment, s'exerceix la major

pressió antròpica[42]. A més, els resultats obtinguts per a la zona central, que s'estén del pont de Sassanat fins a la part superior de Ràmio ,són extrapolables al sector inferior, no prospectat, de la Plana. La documentació visual d'una borda, de diversos recs, de camins, de tancats i de terrasses, sense oblidar la instal·lació de CAPESA, mostren que la densitat previsible d'estructures que s'hauran d'integrar al registre s'acompanyarà de la mateixa complexitat tipològica.

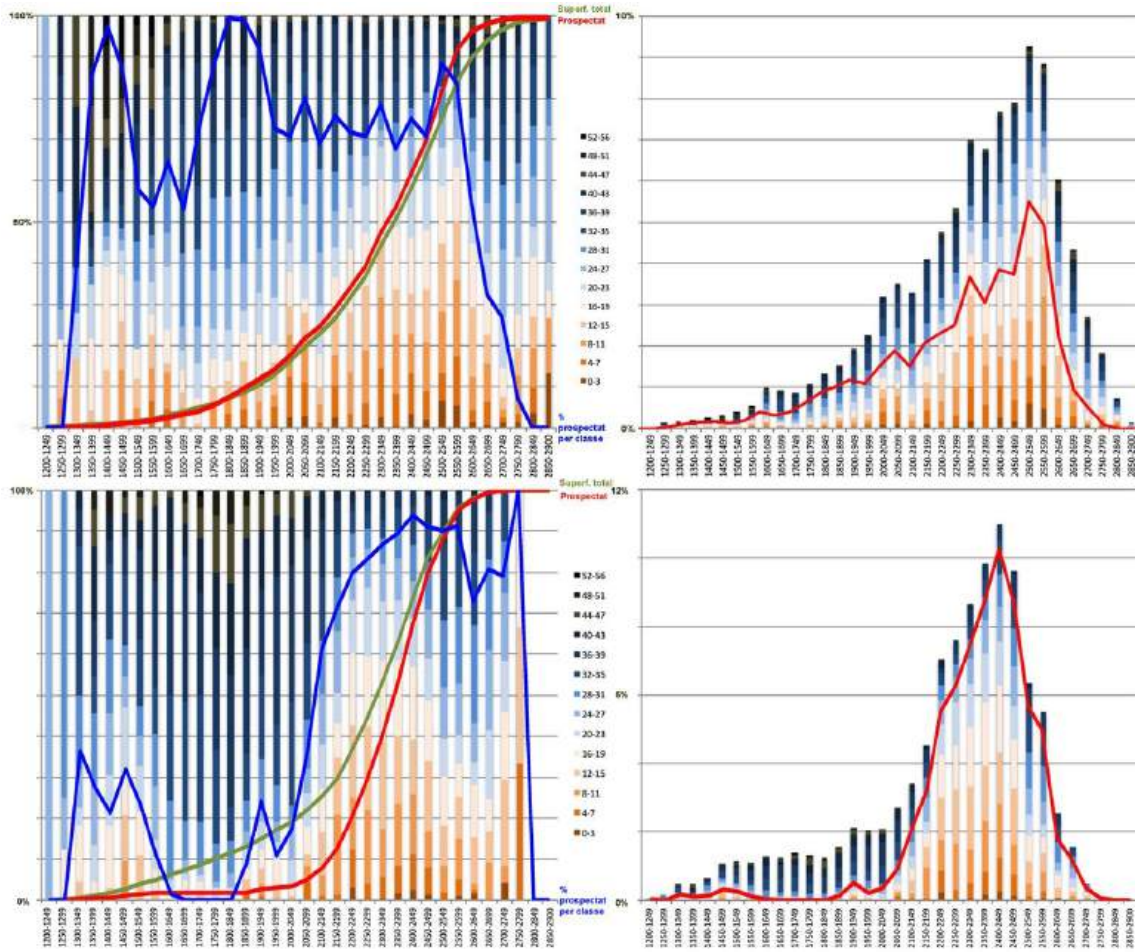

Figura 682. Repartició altitudinal i de pendents del terreny de les valls del Madriu i de Perafita comparat amb la superfície prospectada.

Per damunt dels 2.000 m, els terrenys amb un pendent inferior als 27º totalitzen el 57% de la superfície del bé i el grau de documentació és del 77%. Aquesta franja suma el 49% del registre. En comparació amb l'anterior, la densitat global

[42] . La densitat supera les 9 estructures per hectàrea en els sectors de Ràmio i Entremesaïgues.

d’estructures documentades per hectàrea prospectada és de 0,5, quan a la part inferior és de 6,4 estructures per hectàrea. Pel que fa als terrenys que presenten un pendent superior, Els pendents menys accentuats, representen el 9,8% del territori i s’hi ha documentat el 3,8% del registre. El grau de documentació és del 23%, molt similar al dels vessants amb pendents superiors als 27º (25%).

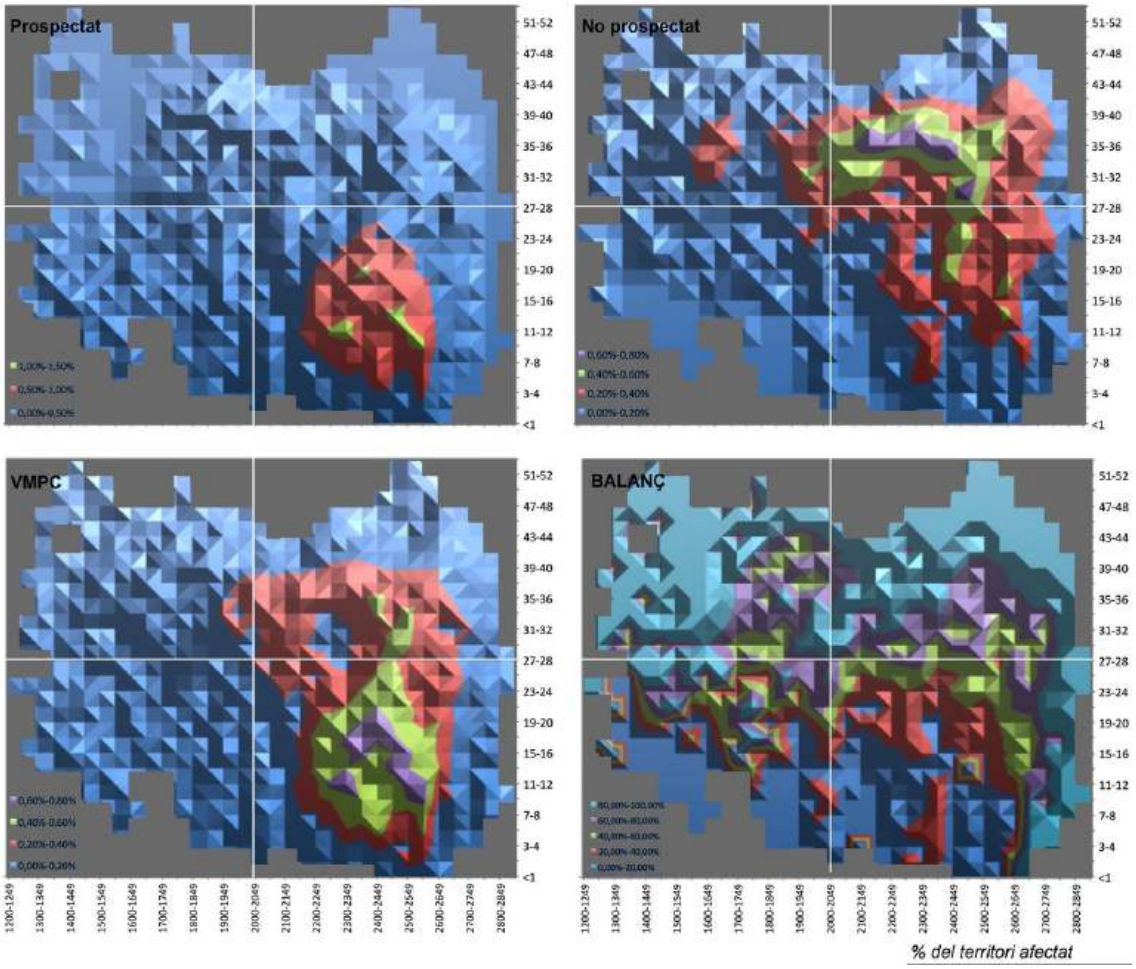

Figura 683. Repartició proporcional del terreny segons l’alçada i el pendent .

Cal, però, matisar aquestes dades. Per a les estructures agropecuàries i ramaderes, l’estatge montà agrupa, respectivament, el 78% i el 55% del elements censats en aquestes categories. Tant a l’estatge montà com al subalpí, les estructures s’agrupen al voltant dels espais més planers que s’esglaonen al llarg de la ribera. Per contra, en aquestes zones la quantitat d’estructures agropecuàries creix de manera significativa amb el pendent del terreny. Les densitats més altes s’enregistren en els sectors aprofitables de major pendent. Probablement, cal veure-hi els resultats dels esforços dels

pagesos per adequar els terrenys menys amens. En aquest sentit, s'ha de tenir present que aquestes referències de pendent tenen un caràcter general i orientatiu establert de manera sistemàtica per tot el territori de la VMPC (tessel·la de 50x50 m) Per apropar-se més a la realitat del terreny, l'estudi de detall hauria de prendre en compte les mides reals de cada parcel·la o sector. Aquesta variable s'ha calculat puntualment per una trentena de sectors de manera a comparar-la amb la xifra global. Tenint en compte, d'una part, l'escala d'observació i, de l'altra, el mètode d'agrupació per classes emprat, la variació observable entre el marc general i els casos particulars no sembla prou rellevant per invalidar o influir significativament en la tendència observada.

Els resultats confirmen la hipòtesi d'utilització històrica dels terrenys més favorables. Com era d'esperar, la major part del registre es concentra entre els 13º i 19º (Q1 i Q2) i el 79% de les referències arqueològiques s'han documentat en zones amb un pendent inferior al 35%, percentatge que marca un escull en la dinàmica d'explotació agropecuària. Per contra, en relació a la superfície prospectada, la taxa d'ocupació màxima se situa entre el 19 i el 26%, i s'assoleixen unes xifres que dupliquen els nivells de les zones més planeres. Les dades evidencien una gestió diferenciada del fons de vall. D'una part, hi ha la resposta pràctica als condicionants de l'orografia, il·lustrada per la ubicació dels murs de contenció en la part superior dels diferents sectors de conreus que acumulen el major nombre de referències i, de l'altra, l'estalvi i/o reducció de l'afectació en les parcel·les més planeres per obtenir unes superfícies agràries unitàries més grans. D'una banda, els pagesos havien emprat la tècnica de la pedra seca per eixamplar la unitat parcel·lària i, de l'altra, mitjançant l'esglaonament de les feixes, havien estès la superfície global conreada Amb la xarxa de terrasses havien guanyat terreny al vessant i, de retruc, havien protegit la part inferior del conreu reduint les afectacions causades pels fenòmens d'erosió que el podia tornar improductiu. Ara per ara, els testimonis il·lustren la pressió màxima assolida al tombant del període modern i contemporani. El punt àlgid medieval que data de la fi del segle XIII i inici del XIV (Viader, 2000:) no és observable. No és possible saber si es tracta de terreny reguanyat, tal com es documenta a la Gascunya (Cursente, 1998) o

si es tracta d'un moviment més ampli caracteritzat per una ampliació de nova planta.

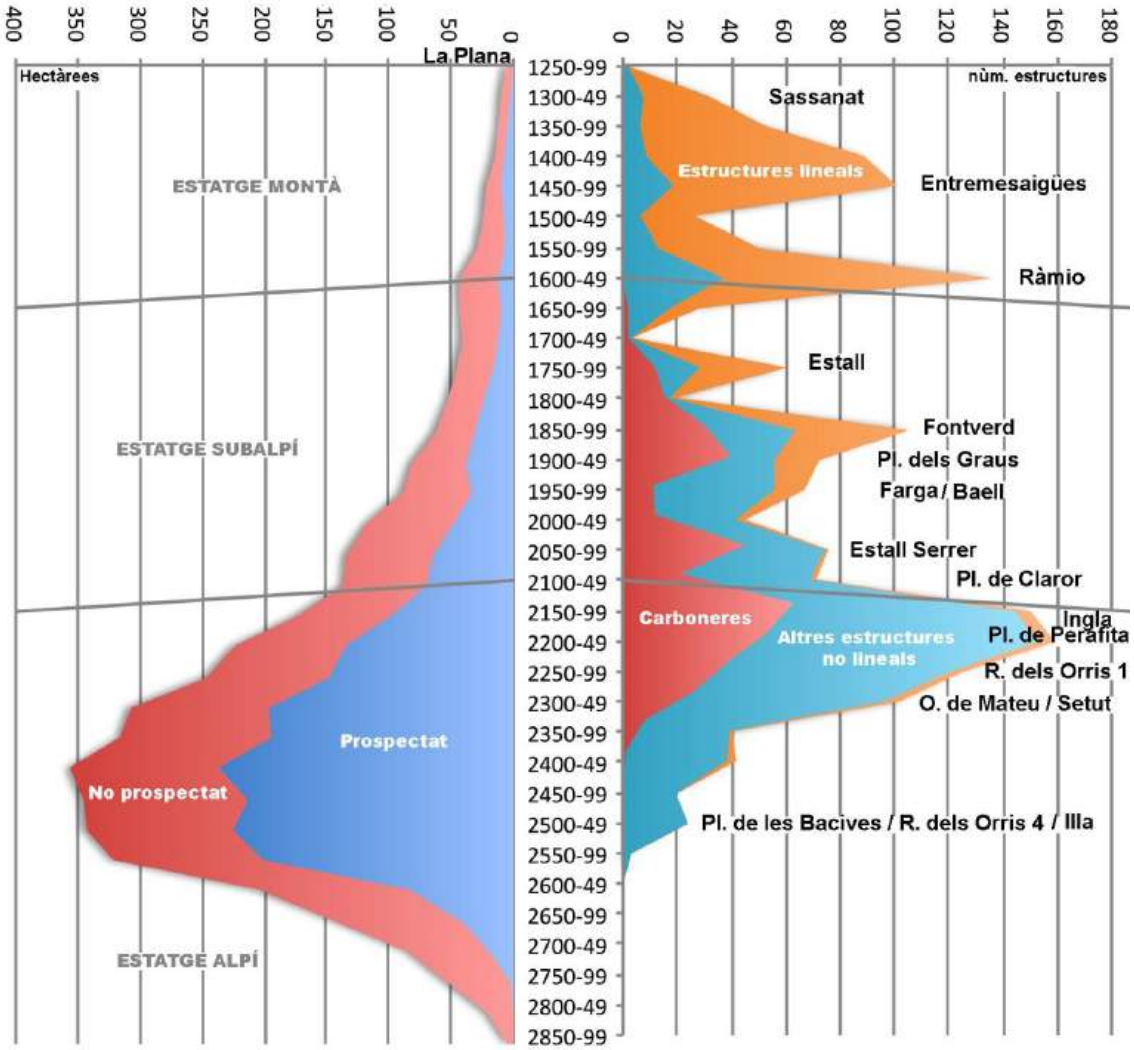

Figura 684. Espai prospectat a la VMPC i quantitat d'estructures documentades per alçada (valors cumulats prospeccions 2003/14).

Els canals i els recs s'ubiquen, essencialment, al marge de les zones més planeres situades a la part inferior del parcel·lari (Figura 685). En base al terreny prospectat, la taxa d'ocupació màxima dels recs se situa en els sectors d'una pendent compresa entre el 10 i el 19% mentre que els mur de contenció es concentren majoritàriament entre el 19 i el 21%. Com ja s'ha dit, les parcel·les irrigades eren essencialment ramaderes. Destinades a la manutenció del bestiar gros, van concernir, primer, els caps d'equins a partir de la segona meitat del segle XVIII i els bovins a partir de la fi del segle XIX. Aquesta darrera ramada va prendre força al segle XX quan les dues altres declinaven. Aquesta mutació progressiva que incrementa fortament la necessitat d'herba pels animals no transhumants no és exclusiva del Madriu i s'observa en molts llocs

del territori andorrà (Codina, 2003). Inicialment motivada per la producció d'animals de tragí, la demanda d'herba es va mantenir, tot i que més reduïda[43], al segle XX, quan la funció instrumental del boví (força motora) fou substituïda per la productora (llet i carn).

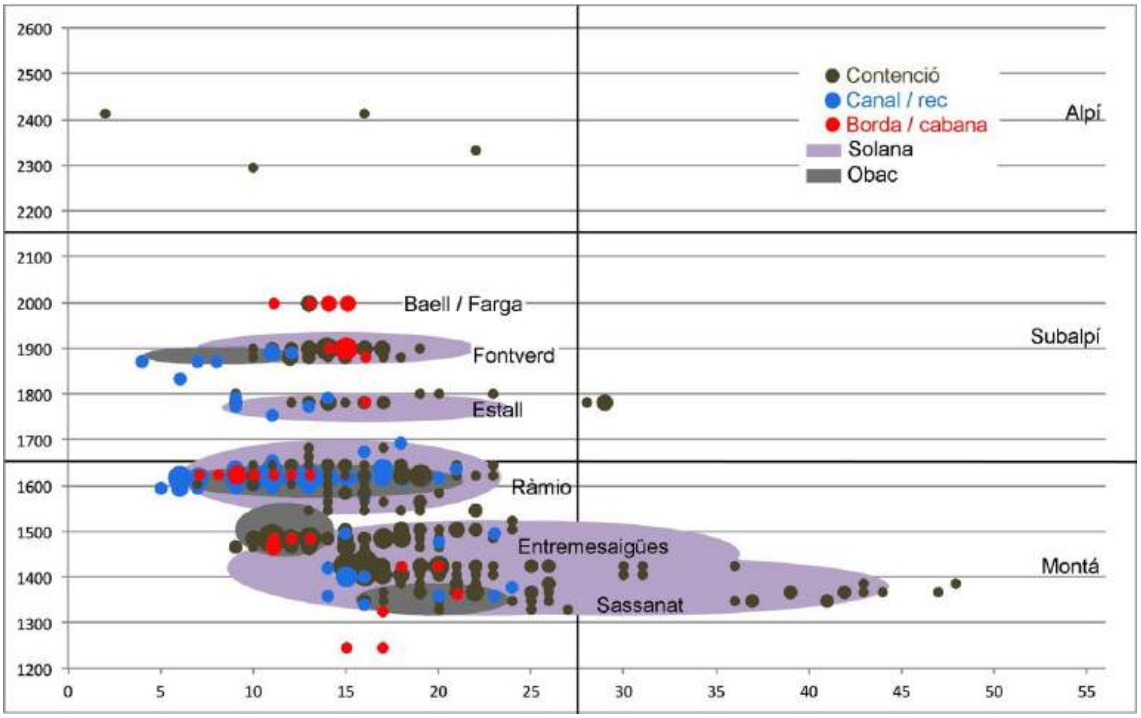

Figura 685. Repartició dels murs de contenció, recs i bordes de la VMPC segons l'alçada i la pendent del terreny.

En relació a la resta del territori nacional, la VMPC presenta una peculiaritat destacable: la fase evolutiva més recent, consecutiva de la mecanització de l'agricultura no l'ha afectat. A les valls centrals de les Valires, el creixement de la ramada bovina i, sobretot, la producció tabaquera han modificat l'estructura de la terra de conreu i ha motivat que s'adaptessin els edificis ramaders. A la VMPC, l'estructura i les obertures de les bordes no han estat modificades per permetre el pas dels ginys agrícoles. Al marge del creixement de la superfície agrària consecutiva de l'increment de la pressió demogràfica, il·lustrades per les demandes de boïgues i judicacions del vuit-cents, una primera especialització del parcel·lari havia tingut lloc durant el període modern quan s'agrupaven i es tancaven diverses parcel·les per incrementar la proporció de terres dedicades a prat (cf. *supra*). La segona evolució, observable en les altres

[43] En relació als segles moderns, al segle XX, la pressió ramadera sobre el territori nacional estimada en UGB s'ha reduït, en els millors dels casos, de dos terços (Codina, HDR en curs d'elaboració). Evidentment, la realitat és més complexa i varia d'una zona a l'altra.

valls andorranes durant el període contemporani, no hi ha tingut lloc. Les estructures que defineixen el parcel·lari (passos, murs de delimitació de les terres i dels camins) s'han mantingut i el conjunt dels testimonis agropecuaris ha preservat les seves característiques adaptades al treball a peu o amb animals de bast.

Densitat VMPC		pendent					
		quasi pla	poc pendent	pendent	molt pendent	fort pendent	Total
Estatge	montà	0,27	0,42	0,43	0,17	0,00	0,21
	subalpí	-	10,21	12,20	4,44	0,23	3,03
	alpí	1,61	2,02	3,91	0,77	0,03	0,68
	TOTAL	0,43	0,71	0,98	0,43	0,03	0,41

Repartició registre agropecuari		pendent					
		quasi pla	poc pendent	pendent	molt pendent	fort pendent	Total
Estatge	montà	0,23%	9,56%	23,78%	40,79%	3,96%	78,32%
	subalpí	0,23%	2,33%	13,29%	5,83%	0,00%	21,68%
	alpí	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
	TOTAL	0,47%	11,89%	37,06%	46,62%	3,96%	100,00%

Densitat prospectat		pendent					
		quasi pla	poc pendent	pendent	molt pendent	fort pendent	Total
Estatge	montà	0,31	0,52	0,54	0,29	0,02	0,37
	subalpí	-	10,21	12,98	8,80	4,99	9,75
	alpí	1,70	2,22	4,15	1,54	0,11	1,58
	TOTAL	0,50	0,86	1,21	0,74	0,13	0,77

Repartició registre ramader		pendent					
		quasi pla	poc pendent	pendent	molt pendent	fort pendent	Total
Estatge	montà	3,34%	14,83%	19,33%	18,17%	0,00%	55,67%
	subalpí	0,44%	2,91%	7,27%	8,28%	0,29%	19,19%
	alpí	1,16%	4,80%	11,34%	7,85%	0,00%	25,15%
	TOTAL	4,94%	22,53%	37,94%	34,30%	0,29%	100,00%

Grau de documentació		pendent					
		quasi pla	poc pendent	pendent	molt pendent	fort pendent	Total
Estatge	montà	85,87%	81,23%	79,25%	59,66%	20,46%	57,38%
	subalpí	-	100,00%	94,00%	50,45%	4,61%	31,06%
	alpí	94,44%	90,80%	94,17%	49,87%	24,65%	43,14%
	TOTAL	86,75%	82,41%	80,85%	57,61%	20,72%	53,55%

registre bosc farga		pendent					
		quasi pla	poc pendent	pendent	molt pendent	fort pendent	Total
Estatge	montà	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
	subalpí	2,64%	10,58%	18,27%	16,83%	0,00%	48,32%
	alpí	3,37%	8,17%	10,10%	27,88%	2,16%	51,68%
	TOTAL	6,01%	18,75%	28,37%	44,71%	2,16%	100,00%

Figura 686. Densitat d'estructures arqueològiques registrades i grau de documentació per estatges vegetals i pendent[44].

[44] La classificació de les pendents s'ha fet de la manera següent: quasi pla de 0 a 8,74%, poc pendent de 8,75 a 17,4%, pendent de 17,5 a 26,74%, molt pendent de 26,75 a 57,74% i fort pendent de 57,75 a 148,25%.

Com ja s'ha dit, la correlació entre l'espai prospectat i la quantitat d'estructures agropecuàries documentades en l'estatge montà mostra una coherència de les dades d'ambdues sèries, que permet afirmar que el mostreig d'aquesta categoria és representatiu.

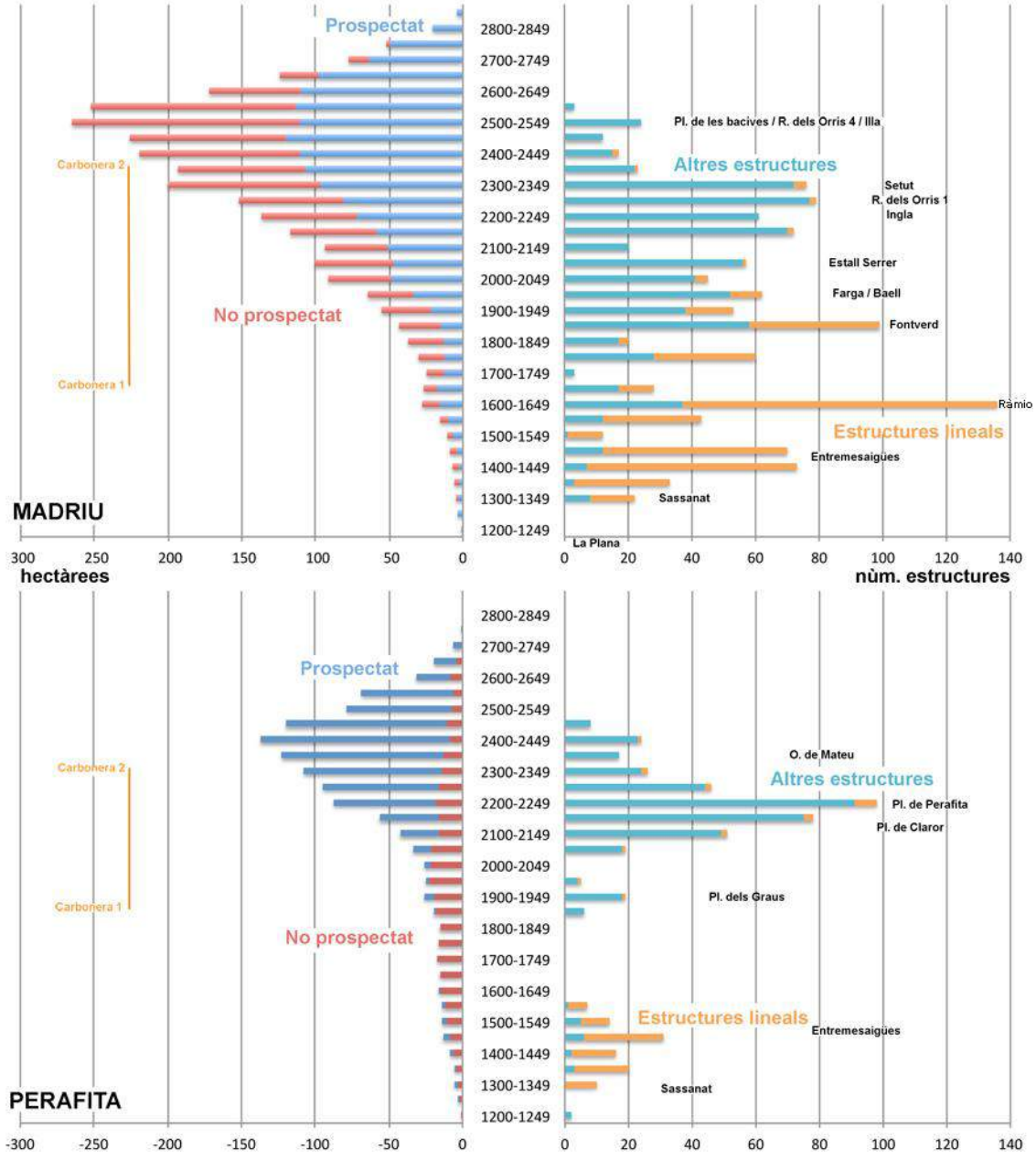

Figura 687. Superfície prospectada i estructures documentades al Madriu i a Perafita segons l'alçada (suma valors acumulats 2003/14).

Registre agropecuari		pendent					
		quasi pla	poc pendent	pendent	molt pendent	fort pendent	Total
Estatge	montà	1	41	102	175	17	336
	subalpí	1	10	57	25	0	93
	alpí	0	0	0	0	0	0
	TOTAL	2	51	159	200	17	429

Registre agropecuari		pendent					
		quasi pla	poc pendent	pendent	molt pendent	fort pendent	Total
Estatge	montà	0,01	0,12	0,24	0,23	0,11	0,19
	subalpí	-	1,60	4,84	0,89	0,00	1,85
	alpí	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	TOTAL	0,01	0,14	0,33	0,22	0,06	0,20

Registre ramader		pendent					Total
Estatge	montà	23	102	133	125	0	383
	subalpí	3	20	50	57	2	132
	alpí	8	33	78	54	0	173
	TOTAL	34	155	261	236	2	688

Registre ramader		pendent					Total
Estatge	montà	0,17	0,31	0,31	0,17	0,00	0,21
	subalpí	-	3,19	4,24	2,03	0,50	2,63
	alpí	0,47	0,83	1,60	0,38	0,00	0,50
	TOTAL	0,22	0,41	0,54	0,26	0,01	0,31

Registre bosc i farga		pendent					Total
Estatge	montà	0	0	0	0	0	0
	subalpí	11	44	76	70	0	201
	alpí	14	34	42	116	9	215
	TOTAL	25	78	118	186	9	416

Registre bosc i farga		pendent					Total
Estatge	montà	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	subalpí	-	7,02	6,45	2,49	0,00	4,01
	alpí	0,82	0,86	0,86	0,82	0,09	0,62
	TOTAL	0,16	0,21	0,24	0,20	0,03	0,19

Figura 688. Quantitat i densitat d'estructures arqueològiques registrades per producció per estatges vegetals i pendent.

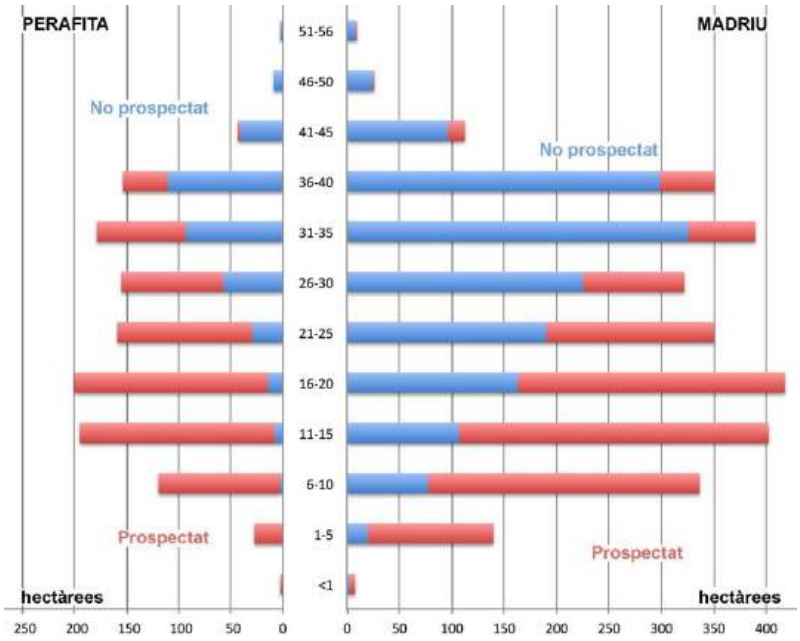

Figura 689. Superfície prospectada al Madriu i a Perafita segons el percentatge de pendent (2003/14)

Aquesta representativitat no es retroba en les dades originades per l'explotació del bosc. En xifres absolutes, tant el registre com la seva repartició territorial (tessel·la) apunten cap a una predominança de l'explotació en els terrenys de transició entre l'estatge subalpí i alpí (1.900-2.299 m). La repartició proporcional calculada en relació a l'espai prospectat per categoria d'alçada mostra una tendència diferent. La part destinada a l'espai carboner creix inversament a l'alçada i, proporcionalment, la densitat de carboneres entre els 1.800 i 1.899 m és un 50% superior a la que es registra entre els 2.300 i els 2.399 m, franja a

partir de la qual el carboneig desapareix del registre. La part superior sembla mostrar una certa coherència amb l'explotació històrica del bosc, mentre que la reducció quantitativa dels sectors més baixos es deu a la manca de representativitat del mostreig. Aquesta llacuna s'haurà de prendre en compte en les extrapolacions que es puguin fer per avaluar els espais de la VMPC que queden per documentar.

7.3.1 Potencial estadístic de les zones no prospectades.

En aquesta aproximació cal diferenciar dos sectors. D'una banda hi ha els sectors que només han estat prospectat una vegada, pels quals els resultats comparatius entre les primeres fases de prospecció i les prospeccions dutes a partir del 2012 mostren que són mereixedores d'una nova fase de documentació de terreny, de l'altra les que no han estat mai prospectades. A més, atenent la caracterització de la ubicació de les restes antròpiques documentades, cal diferenciar la dinàmica agropecuària i ramadera de la carbonera ja que la lògica d'implantació divergeix.

Pel que fa a la dinàmica general, agropecuària, al Madriu els sectors, potencialment, no prospectats més favorables se situen a l'oest de l'estany de l'Estany de Serra Mitjana, a Setut i a la Portella (al sud), i al voltant del llac d'Encamp i de l'estany Blau (al nord). La conjunció entre una alçada i un pendent més favorable, associat amb la presència de prats, de matolls i de boscos, deixen creure que les més de 300 ha d'aquests sectors conserven encara un potencial patrimonial per descobrir que no ha integrat encara el registre. A més, cal destacar que queden inclosos en els espais més preuats pels ramaders dels segles XVII a XIX. En aquestes zones altes, la fixació dels recorreguts diaris dels animals podia traduir-se per un pastoreig sense implantació d'estructura. El lloc de retorn diari se situaria al marge d'aquests sectors[45]. Però, tipològicament, les àrees ja prospectades a la Maiana, als

[45] Un exemple evident el tenim amb el Ras de Perafita, pel qual els textos mostren la presència de bestiar i, per contra, les estructures arqueològiques ramaderes que s'hi associen se situen més avall en els planells i en la costa situada a la dreta del riu de Perafita.

Estanyons o a Perafita i Claror permeten creure que no és necessàriament el cas.

Més al sud, a la inversa, l'absència de representació en el mostreig de la capçalera no hauria d'influir gaire sobre els resultats globals ja que s'hi agrupen els principals cingles fronterers que separen les conques del Madriu i del Segre (Cantabrà i Tossa de Lles) que semblen, *a priori*, poc aptes pel desenvolupament d'activitats ramaderes.

El raonament aplicat a les zones més planes de la capçalera del Madriu és també aplicable als sectors menys abruptes del cap de les obagues de Fontverd i de Ràmio. Ara bé, en aquests llocs les rutines ramaderes històriques apunten més cap a un trànsit diari entre el fons de vall i la capçalera o de pas entre les conques del Madriu i de Perafita, aprofitant algunes de les sendes i de les canals del sector del bosc de Ròdol. Per contra, aquests vessants, al igual que les canals inferiors, són omnipresents en els actes carboners redactats entre el 1780 i el tancament de la farga.

Pel que fa a la capçalera de Perafita i Claror, els pocs llocs potencialment interessants que no han estat prospectats i acumulen els mateixos criteris favorables es limiten, essencialment, al Planell de Coll Pa, és a dir la part superior dels Graus. Aquest sector havia integrat esporàdicament un sector d'herbes arrendades. La seva desaparició (reintegració al comunal) i el mòdic lloguer que l'havia caracteritzat mostren que es tractava d'un sector menor durant el període modern. Però no és pot descartar que presenti un cert interès arqueològic, particularment perquè la seva explotació s'associava amb el sector de l'obaga d'Escaldes i de la vall del Riguer (Prat Primer). A l'altre vessant, tot i que no traspunta quantitativament, la Tosa de Braibal sembla interessant perquè mantenia un rol similar amb el bestiar que provenia d'Engolasters i era un dels passos que portava cap al cortó de Baell.

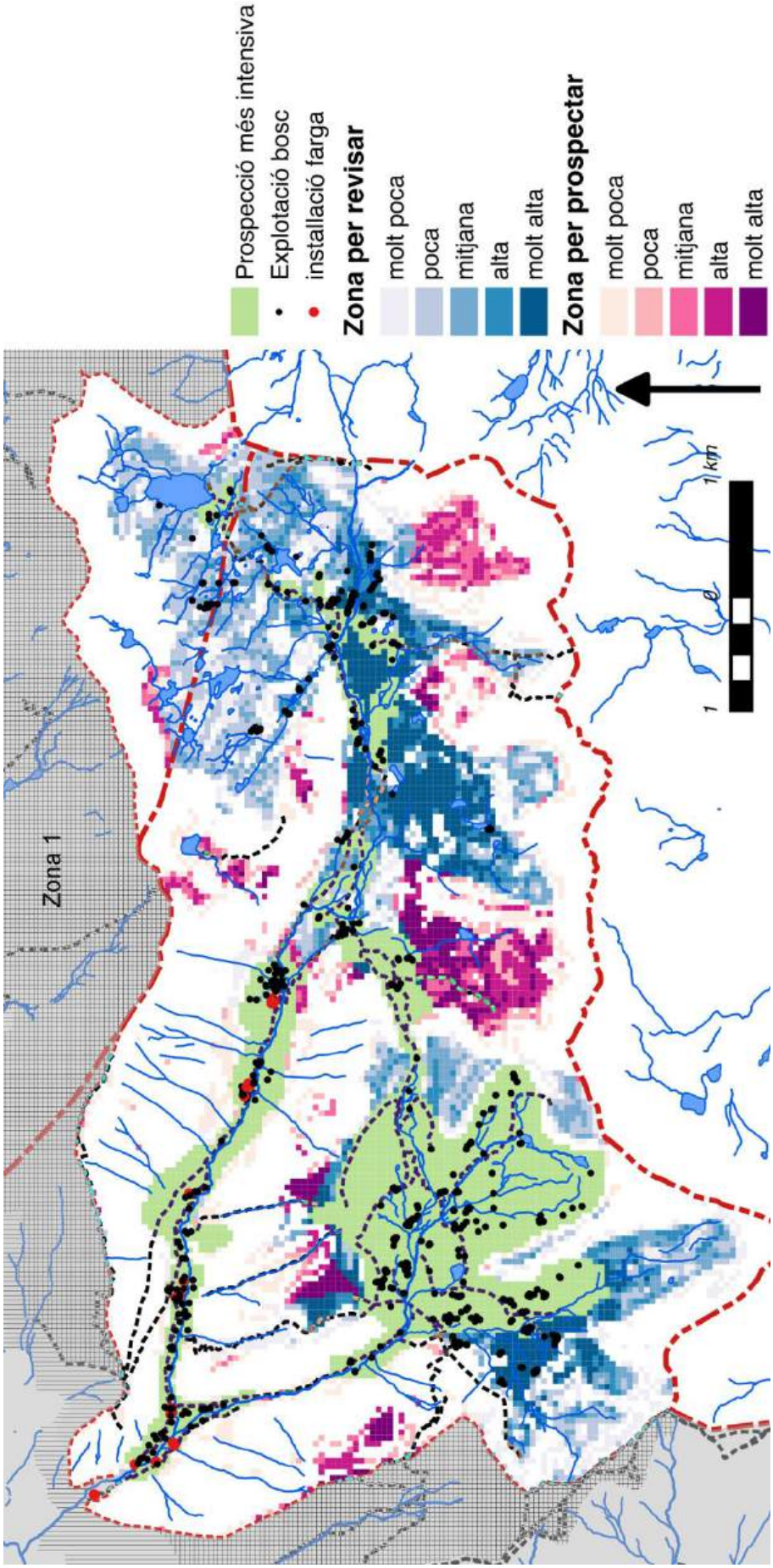

Figura 690. Probabilitats d'ampliació del registre ramader de la VMPC.

Pel que fa al carboneig, aquesta activitat, malgrat la importància relativa que té en el registre, és la que presenta el menor grau de representativitat geogràfica. Tal com ja s'apuntava al programar les fases de prospecció del 2013 i del 2014 i com ho corrobora el diferencial entre l'estimació de les necessitats de la farga i l'avaluació del potencial productor de les piles documentades (Codina, 2016), una part important del patrimoni carboner està encara per descobrir.

A més, pel període recent, l'anàlisi espacial de la interacció entre l'acció dels carboners i dels pastors permet afinar la comprensió de l'ús de la VMPC pels segles XVIII-XX i, de retruc, de precisar algunes de les transformacions que han tingut lloc entre el període modern i medieval (cf. *supra*). Atenent que bona part del paisatge actualment perceptible resulta d'aquestes modificacions majors, l'ampliació del registre completaria satisfactòriament la base documental disponible per copsar i contextualitzar millor aquesta evolució.

Topogràficament, a la part superior del Madriu, els Clots de la Raconada de la Maiana i els Estanyons són els dos sectors que, *a priori*, semblen presentar la fàcies més favorable. A Perafita, un nivell similar apareix al voltant del Planell del Coll Pa. Però la major superfície que resta per documentar se situa als vessants de la vall principal: el solà i l'obaga del Madriu, el solà de Sulls i les obagues dels Astrells i dels Graus a Perafita. A més, se sap que la zona carbonera s'estenia més enllà, fora del territori de la VMPC (entorn de protecció) a l'obaga d'Escaldes, on acabava solapant-se amb els sectors venuts a les fargues d'Ordino i d'Encamp al segle XIX i a Engolasters.

Tenint en compte els resultats obtinguts en els terrenys de transició al voltant del riu Madriu, aquestes zones baixes revesteixen un interès particular perquè el coneixement ampliat del límit inferior de la zona carbonera és un dels mitjans per qualificar millor l'espai comunal que ha sofert els importants canvis en relació amb la posada en valor del territori agrícola (conreus i prats). Aquest coneixement completaria els elements disponibles per facilitar la comprensió d'una de les problemàtiques majors de la historiografia moderna: el moviment individualista que configura la noció de propietat contemporània.

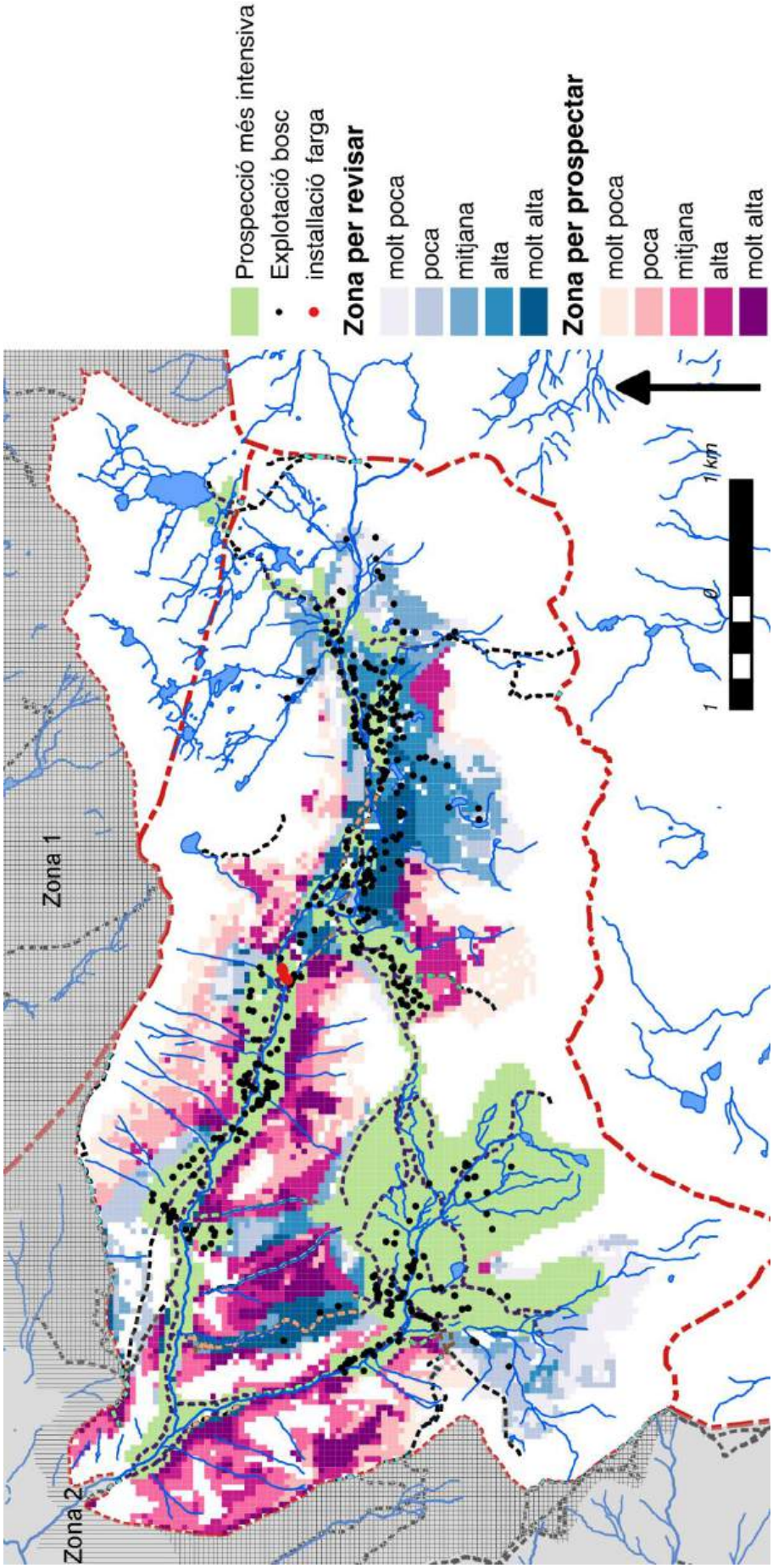

Figura 691. Probabilitats d'ampliació del registre carboner de la VMPC.

In fine, en l'òptica de la realització del Pla de Conservació de la VMPC, cal precisar que la tria dels sectors prospectat, o reprospectats, ha permès completar satisfactòriament la representativitat global del conjunt documentat. És important, sobretot, destacar que la selecció ha permès documentar detalladament els sectors que conserven un ús actiu al segle XX. En la major part dels casos, les zones que queden per treballar tenen una influència marginal o molt marginal. Quan no és el cas, les referències obtingudes han facilitat les dades necessàries per realitzar una extrapolació, com per exemple passa pel sector de la Plana. Consegüentment, el registre ha facilitat les informacions necessàries per establir una zonificació patrimonial que té en compte les restes existents i els riscos potencials identificats. Aquesta síntesi, sumada als altres estudis generats (patrimoni natural, riscos, etc.) constitueix la base que haurà de guiar la realització del Pla de Conservació del bé protegit.

8. Estat de conservació de les estructures i zonificació patrimonial de les estructures documentades

En el marc de la realització d'un document útil per a la realització del pla de conservació de la VMPC, un dels objectius encomanats és la realització d'una zonificació patrimonial fundada en el coneixement actualitzat de les restes conservades. Abans de definir les diverses zones (cf. *infra*), cal aproximar-se a l'estat de conservació de les restes documentades. Per fer-ho, s'han reunit les estructures en cinc grans grups:

- Els camins
- Les estructures d'hàbitat i emmagatzematge
- Les estructures relacionades directament amb l'explotació agro-ramadera
- Els sistemes hidràulics
- Les carboneres

8.1. AVALUACIÓ DE LES ESTRUCTURES

8.1.1. Els camins

Com ja s'ha dit, malgrat documentar-se una utilització de l'espai de la VMPC des d'època prehistòrica, la xarxa de camins actualment visible és relativament recent i es documenten diverses fases d'utilització, o adequació, desenvolupades durant els períodes modern i contemporani que es retroba en els eixos principals i en els secundaris (cf. *supra*). De resultes de l'abandó de les activitats que les havia generat o de la modificació dels fluxos circulatoris causats pels canvis de pressió sobre la vall, bona part de la xarxa secundària ha perdut la seva funció i, en conseqüència, una part dels camins es troben en un estat impracticable i colgats de vegetació.

Segons el lloc, el desús pot no haver tingut cap conseqüència destacable, mentre que en altres casos l'abandonament ha potenciat un creixement important de la vegetació acompanyat de la caiguda d'algunes pedres dels murs que delimiten els tancats propers. En aquest casos han quedat gairebé

impracticables. Un cas paradigmàtic és el del ES2CM8 que circula entre els tancats ES2TN1 i ES2TN4. Per la seva banda, la modificació del traçat original del camí ha contribuït a la degradació d'algunes estructures existents, com de fet succeeix en el cas del tram del GR7 al seu pas per l'Estall. L'abandó del traçat original entre els tancats ES2TN1 i ES2TN4 (ES2CM8) ha suposat que el camí continués recte i afectés el tram de llevant del mur del primer dels tancats.

Tenint en compte que les prospeccions 2013/2014 s'ha limitat a un espai de 100 m al voltant de la xarxa viària principal, és imprescindible recordar la necessitat de dur a terme un estudi més exhaustiu sobre el conjunt de la xarxa de camins. D'una part s'ha de completar la documentació d'alguns elements constitutius del vial, com és la pavimentació que, recordem-ho, no era sistemàtica i que, a més, variava segons la funció de la senda (ramadera, de tiratge o de tragí), de la geomorfologia del sòl (tarteres, rocs, terra, etc.) i del tipus d'ocupació o d'hàbitat travessat (conreu, zona d'habitat, bosc, prat d'alçada, etc.). S'aplicava la norma del mínim esforç. Si el camí no quedava encaixonat per l'orografia o per les estructures de tancaments veïnes (parcel·lari), es privilegiava la substitució del tram defectuós per una variant.

A més, pels usos més tradicionals (agropecuaris, tragí), generalment, es tendia a crear un paviment format de pedres clavades verticalment per frenar l'erosió i incrementar la resistència als sotracs de les peülles. Un arranjament horitzontal, de blocs més grans amb la cara més llarga col·locada en el sentit del pendent, es feia principalment per facilitar el lliscament dels troncs (tirader). D'altra part, al marge d'afinar la descripció detallada dels elements constitutius del camí, la generació d'aquesta documentació complementària permetria ampliar el marc geogràfic documentat, especialment pel que fa a la qualificada de secundària, ja que els terminis fixats pels treballs i la delimitació topogràfica de les prospeccions del 2013/2014 no permetien integrar aquests paràmetres tècnics, ni documentar tot el territori de la VMPC.

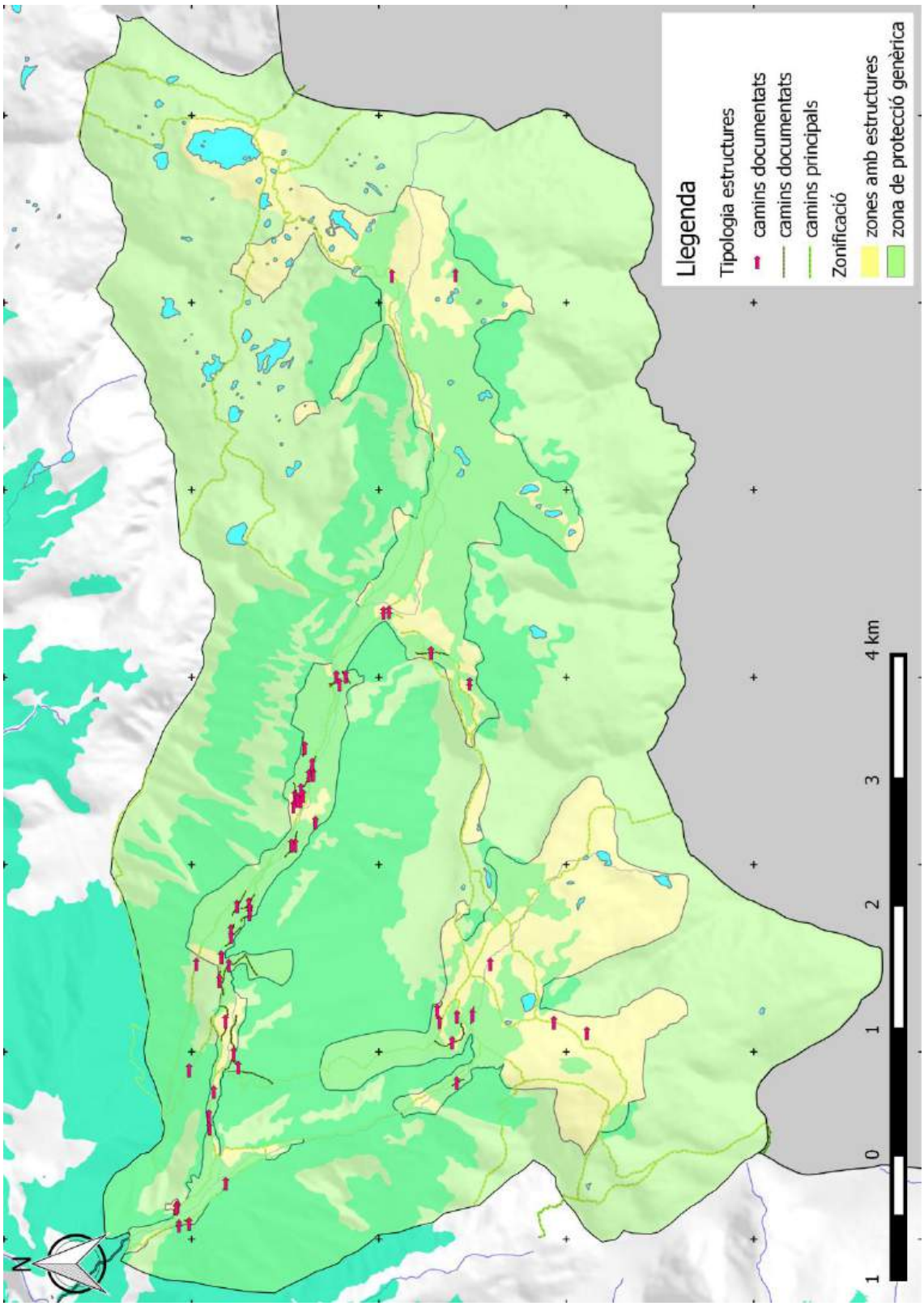

Figura 692. La xarxa de camins de la VMPC.

En qualsevol cas, a partir dels resultats obtinguts durant aquestes prospeccions es pot plantejar la recuperació d'aquells trams originals dels camins principals

que estan en desús, principalment en el cas de l'Estall, on seria la manera d'evitar la progressiva degradació del mur del tancat ES2TN1 i, alhora, d'allunyar el trànsit de la Borda de l'Estall (ES1BD1), que ha patit alguns actes vandàlics i una freqüent confusió amb el refugi de Fontverd. A mig termini, en el marc de la realització d'un itinerari d'interpretació del ferro de la VMPC, també s'hauria d'estudiar la recuperació del camí del martinet de la farga (FRCM11, vegeu Codina 2016).

D'altra banda, podria ser molt interessant poder provar de documentar i recuperar un camí per la banda d'obaga, particularment el camí que unia la farga amb el bosc de Ròdol. Permetria una millor repartició dels fluxos, una reducció de la càrrega de visitants pels camins de la solana i generaria la possibilitat d'establir un nou circuit circular que completaria la variant de la Collada de la Maiana oferint unes vistes i una percepció força diferent de la VMPC. Finalment, al igual que passa puntualment per alguns elements d'altres categories seria recomanable revertir algunes intervencions poc respectuoses que foren realitzades a finals del segle XX, com són, per exemple, els apedaçaments realitzats amb ciment que no s'acorden amb els valors patrimonials de la vall.

En base als criteris i indicis escollits per fer el seguiment de l'estat de conservació de la VMPC i dels objectius marcats, totes aquestes intervencions, sigui qui sigui el tipus o la categoria dels elements concernits, hauran d'integrar el Pla d'Acció fixat per a la gestió del paisatge cultural establert, entre altres, a partir del Pla de Conservació. En tot cas, aquestes intervencions requereixen la generació d'una documentació prèvia per assegurar-ne l'adequació amb els criteris d'autenticat i de preservació de la integritat que regeixen el bé.

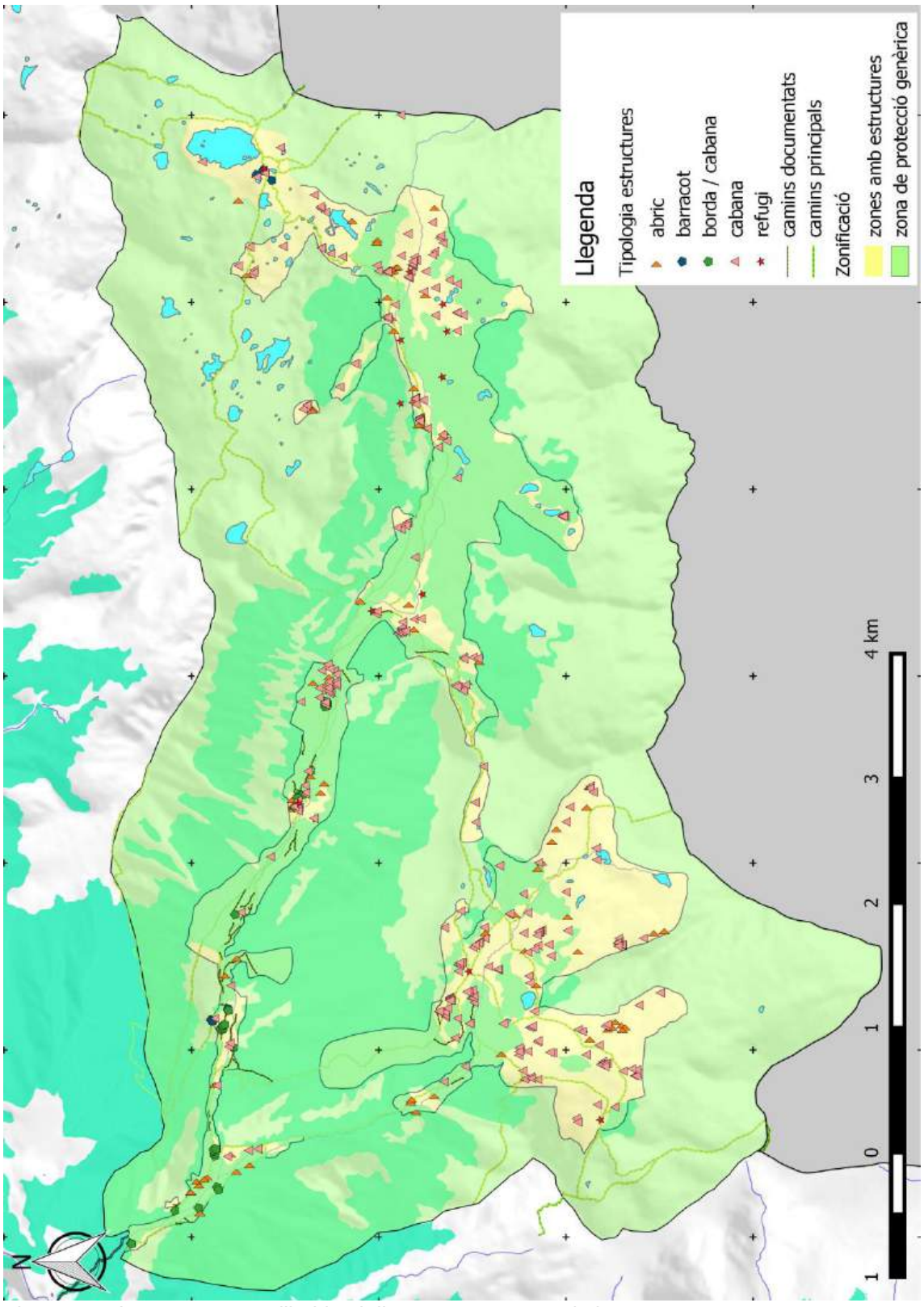

Figura 693. Les estructures d'habitat i d'emmagatzematge de la VMPV

8.1.2. Les estructures d'hàbitat i emmagatzematge

Tal com s'ha fet anteriorment aquest grup integra totes les estructures d'hàbitat documentades (cabanes, barracots, bordes/cabanes i abrics), les possibles estructures d'emmagatzematge d'alta muntanya (caves o amagatalls) i els espais de cortal (bordes o eres).

El grup de les instal·lacions d'hàbitat estable, o semi-estable de grans dimensions (Borda /Cabana) reuneix dos subgrups, un recent i l'altre més antic. Al marge de les diferències constructives i de l'entorn pròxim (cf. *supra*), ambdós se diferencien pel seu estat de conservació. Malgrat algun cas aïllat d'enrunament (La Plana i Boïgot), el primer presenta globalment un estat correcte i resta encara en ús. El segon, a la inversa, es troba en un estat ruïnós i està força malmès. El mateix passa amb les cabanes i abrics de l'alta muntanya. Només els casos aïllats, on s'ha aprofitat grans blocs erràtics com a part del sostre i les cabanes de vaquer presenten un estat de conservació millor.

Per últim, destaca el grup d'estructures relacionades amb la producció hidroelèctrica (FHASA), com els barracots i la cabana de la presa de Ràmio, o els barracots de l'Illa; unes estructures que estarien en un estat molt precari o, fins i tot, reconstruïdes (barracots de Ràmio) o adaptades a noves activitats (refugi de l'Illa), i les estructures relacionades amb la Farga d'Andorra, totes elles enrunades.

S'entén que, d'acord amb el Valor Universal Excepcional reconegut a la VMPC, el pla de conservació hauria de preveure un tractament diferenciat d'aquestes categories i/o subgrups. Les estructures situades als cortals, construïdes entre els segles XIX-XX queden integrades en la delimitació del parcel·lari agropecuari i estan íntimament relacionada amb la xarxa de camins principals. Tenen o han tingut un ús durant la darrera centúria i, per tant, han d'estar subjectes a una reglamentació que permeti una continuïtat d'ús en acord amb l'entorn històric proper que les acompanya. Requereixen d'un estudi previ a qualsevol intervenció i la reglamentació haurà de detallar les normes (usos, materials, tècniques constructives, etc.) que permetin el seu arranjament i/o manteniment d'acord amb els decrets de protecció i vetllant per a la preservació de la seva autenticitat. Tot i que d'essència diferent, aquesta mateixa

continuïtat d'ús es retroba per les cabanes de vaquers del segle XX i a les estructures de FHASA.

Un cas diferent el suposen la resta d'estructures, des d'aquelles que hem definit com a bordes/cabanes anteriors al segle XVIII (Fontverd 1 i Baell), com a la resta de cabanes i abrics que trobem, principalment, ja en alta muntanya, així com les estructures de la Farga d'Andorra. Essencialment es tracta de ruïnes. Qualsevol actuació en una estructura d'aquest tipus requereix una intervenció arqueològica. Atenent que la conservació en reserva arqueològica és, generalment, la millor manera de preservar les restes, les propostes que puguin derivar-se de la sensibilització o posada en valor del patrimoni cultural de la vall hauran d'integrar la programació establerta pel pla d'acció general previst pel bé. En qualsevol cas, es justificarà clarament l'interès científic de la intervenció dins un projecte de recerca i les actuacions s'emmarcaran en el context d'una excavació programada. Tret que es tracti d'una estructura aïllada, atès que l'autorització d'aquest tipus d'excavacions té un caràcter excepcional, les intervencions hauran de privilegiar la documentació en extensió dels jaciment constituïts per diverses estructures de manera a lliurar un coneixement el més exhaustiu possible. Per norma general cal defugir sistemàticament de les intervencions preventives o d'urgència que, molt sovint, resulten d'una mala praxis o d'una deficiència de la política de conservació i gestió. Tot i això, únicament per qüestions de conservació, es poden programar intervencions preventives o d'urgència. Extrem que, ara mateix, només es plantejaria per aquells casos d'estructures afectades per l'ús actual de la xarxa de camins.

Des d'un inici, els programes han de preveure la preservació a llarg termini de les restes. S'aportaran les solucions més respectuoses ja sigui mitjançant el recobriment posterior o, si escau, la posada en valor per a la interpretació.

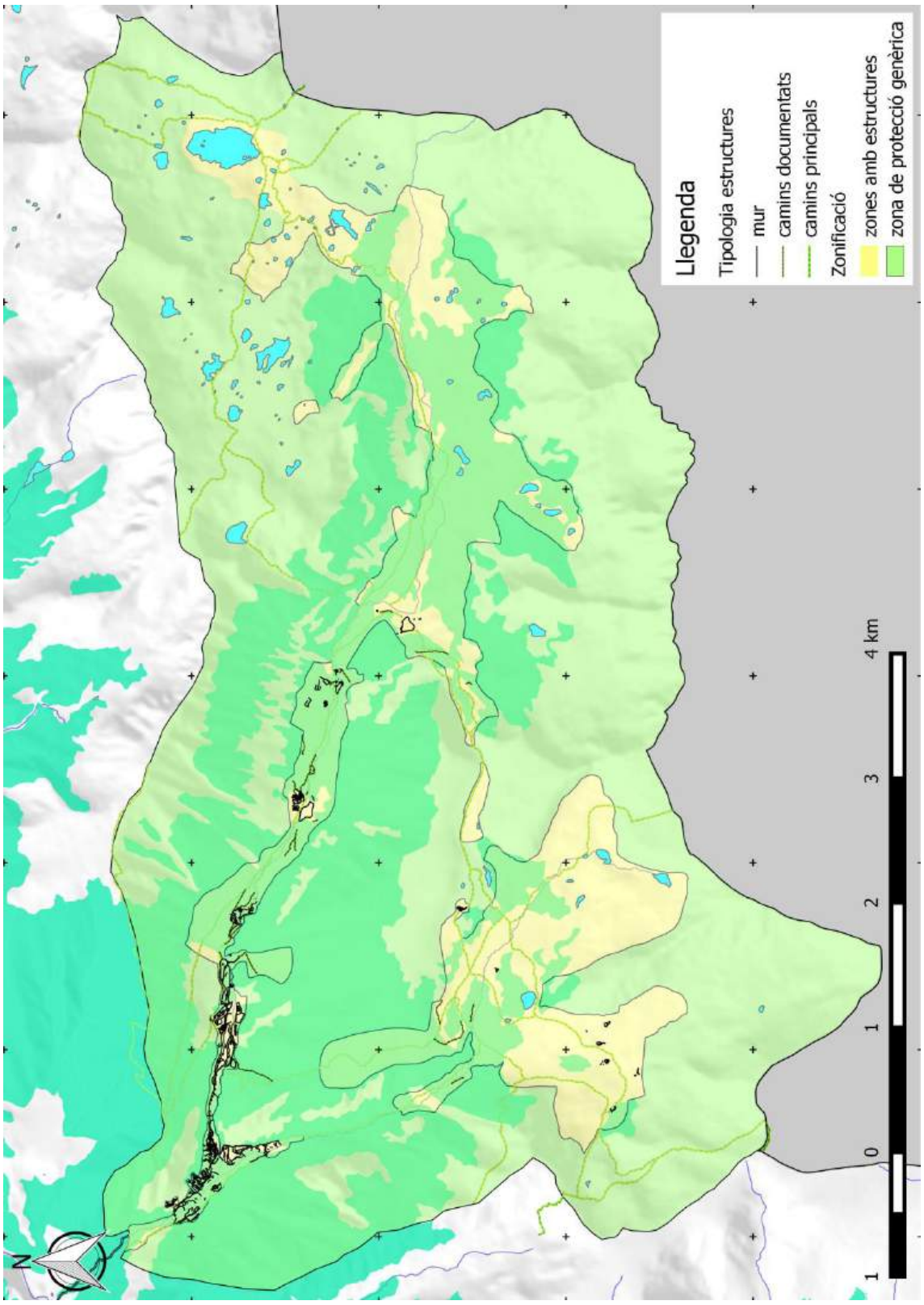

Figura 694. Les estructures agroramaderes de la VMPC.

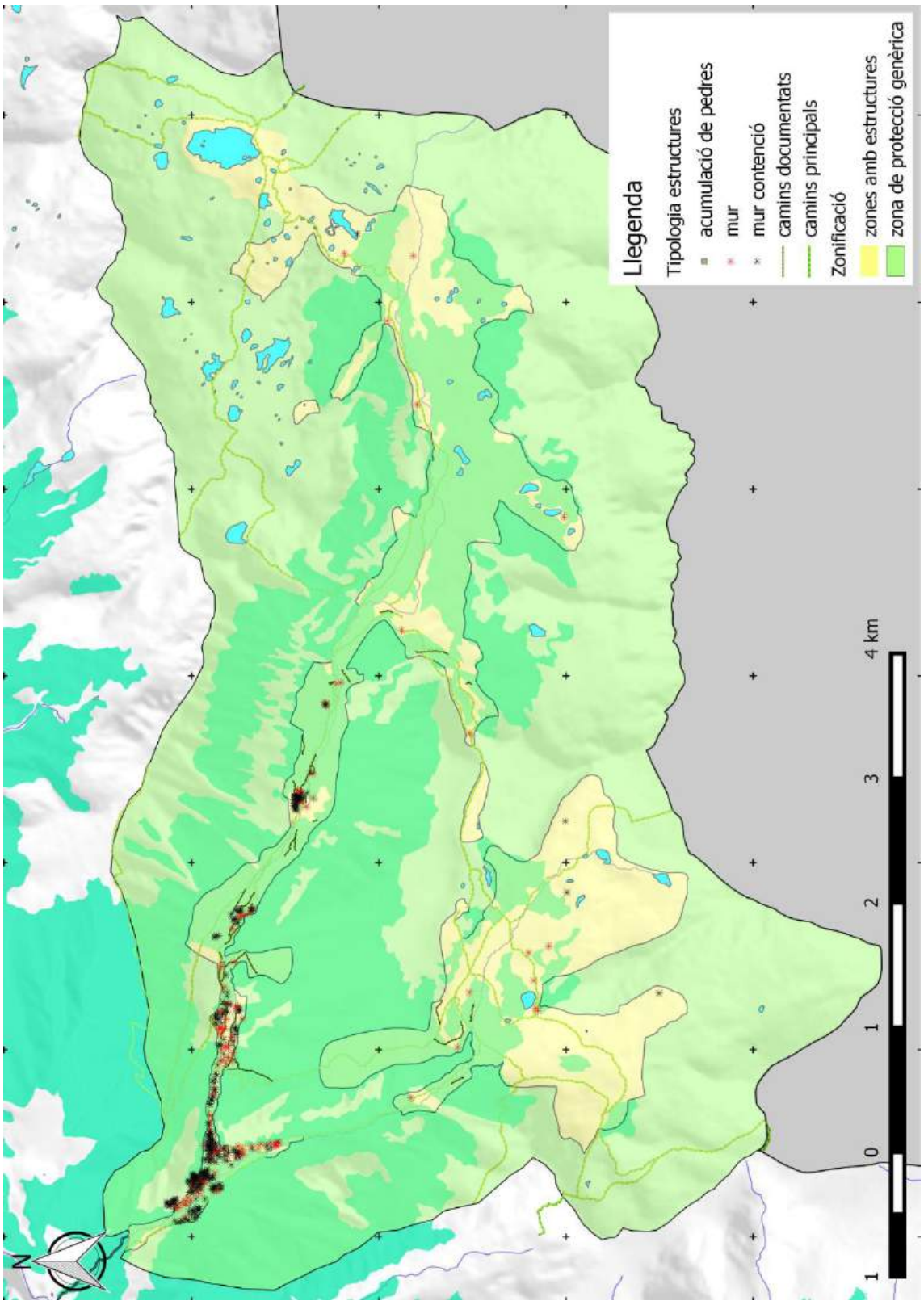

Figura 695. La xarxa de camins de la VMPC.

6.3.3. Les estructures relacionades directament amb l'explotació agro-ramadera

Al marge de les que ja s'han esmentat anteriorment, aquesta categoria reuneix, exclusivament, aquelles estructures relacionades directament amb l'explotació agro-ramadera, amb l'excepció dels recs que són mereixedors d'un tractament específic. És a dir, que bàsicament es centrarà l'atenció en totes les estructures destinades a l'amargenament, adequació i neteja del terreny destinat al conreu (murs de contenció i acumulacions de blocs) i a cloure espais productius (prats i parcel·les) o per tancar el bestiar.

Recordem que la pràctica totalitat dels murs de contenció es troben a la part baixa de la vall, concentrats en els cortals, i que, per tant, integren el domini de les concessions d'explotació comunals i, en bona part, són de propietat privada. Com ja s'ha dit, tots estan fets emprant la tècnica de la pedra seca i el material prové de zones properes a la implantació. La longitud i l'alçada dels murs varia molt en funció de les necessitats i dels condicionants orogràfics. En resulta una gran heterogeneïtat del conjunt i un particularisme de cada element que el constitueix. Aquesta diversitat també s'observa pels espais closos o tancats i per les munyidores que s'esglaonen al llarg de la vall. Tot i tractar-se d'aixecar uns murs de doble parament, la tècnica constructiva és similar (cf. *supra*). Al marge de les variacions derivades de la seva funcionalitat, l'adaptació al lloc de cada estructura i les particularitats que se'n deriven són uns elements fonamentals del valor patrimonial de cada element. L'adaptabilitat i la plasticitat autoritzada per la tècnica constructiva genera uns trets comuns i, alhora, en resulta una unicitat que participa de la riquesa cultural del paisatge.

L'estat de conservació general és més aviat dolent tret de casos força puntuals, com els conjunts de tancats i murs d'amargenament que es troben al voltant de les bordes de Ràmio o a Sassanat 1. L'abandó de l'explotació que n'havia motivat l'erecció, s'ha traduït en una absència de manteniment. Són molt freqüents les pèrdues de pedres als coronaments dels murs, o fins i tot les caigudes importants de seccions senceres dels paraments, amb la conseqüent pèrdua de la terra que quedava sostinguda en els casos dels murs de contenció o amargenament. La falta d'un manteniment conjuminada amb el factor climàtic i el creixement de la vegetació han malmès una bona part de les

estructures, especialment les que es troben a la zona baixa i mitja de la vall. Aquest estat de conservació és més evident encara en el conjunt d'estructures d'alta muntanya, on en molts casos només es conserva una única filada. La seva conservació a llarg termini es tributària de les mesures correctores de conservació que es puguin prendre. Ara bé, caldrà tenir present que, majoritàriament, es tracta d'estructures que s'han abandonat perquè l'activitat que les havia generat ha cessat. Cal no confondre les estructures que constitueixen un testimoni d'activitats passades de les més recents o contemporànies, que s'associen amb activitats encara presents a la VMPC. Dit altrament, per definir els criteris de conservació escaients cal, primer, destriar els elements que integren la reserva arqueològica perquè tenen un valor rememoratiu i testimonial, dels que presenten una funció potencialment activa que participen al caràcter viu del bé.

Es tracta, sens dubte, d'un conjunt d'estructures de difícil tractament, molt especialment pel que fa a les agrupacions de mitja i alta muntanya, relacionades amb cabanes i que formen conjunts ramaders. Qualsevol intervenció fa necessària una intervenció de documentació arqueològica prèvia que, segons les característiques del projecte, pot requerir, o no, una intervenció en el subsòl. En tot els casos, les intervencions han d'integrar la programació de la gestió del bé cultural i requereixen el desenvolupament d'un estudi d'avaluació/diagnosi acurat. Aquest document s'interessarà, entre altres, de la tipologia constructiva, detallar els paraments, els tancaments i els altres elements annexos existents (interns o externs), per tal de definir les característiques concretes de l'element i, també, per identificar la relació que s'estableix amb les estructures, més o menys properes, que l'envolten. Cal no oblidar que cada element té les seves característiques pròpies i, també, integra un conjunt estructural (cultural i natural) més ample i complex sense el qual perdria tota la seva autenticitat. Pel que fa a la necessitat de desenvolupar un estudi arqueològic específic, segons les característiques de cada lloc i el tipus d'intervenció prevista, es determinarà la necessitat, o no, d'intervenir-hi i es precisaran els objectius.

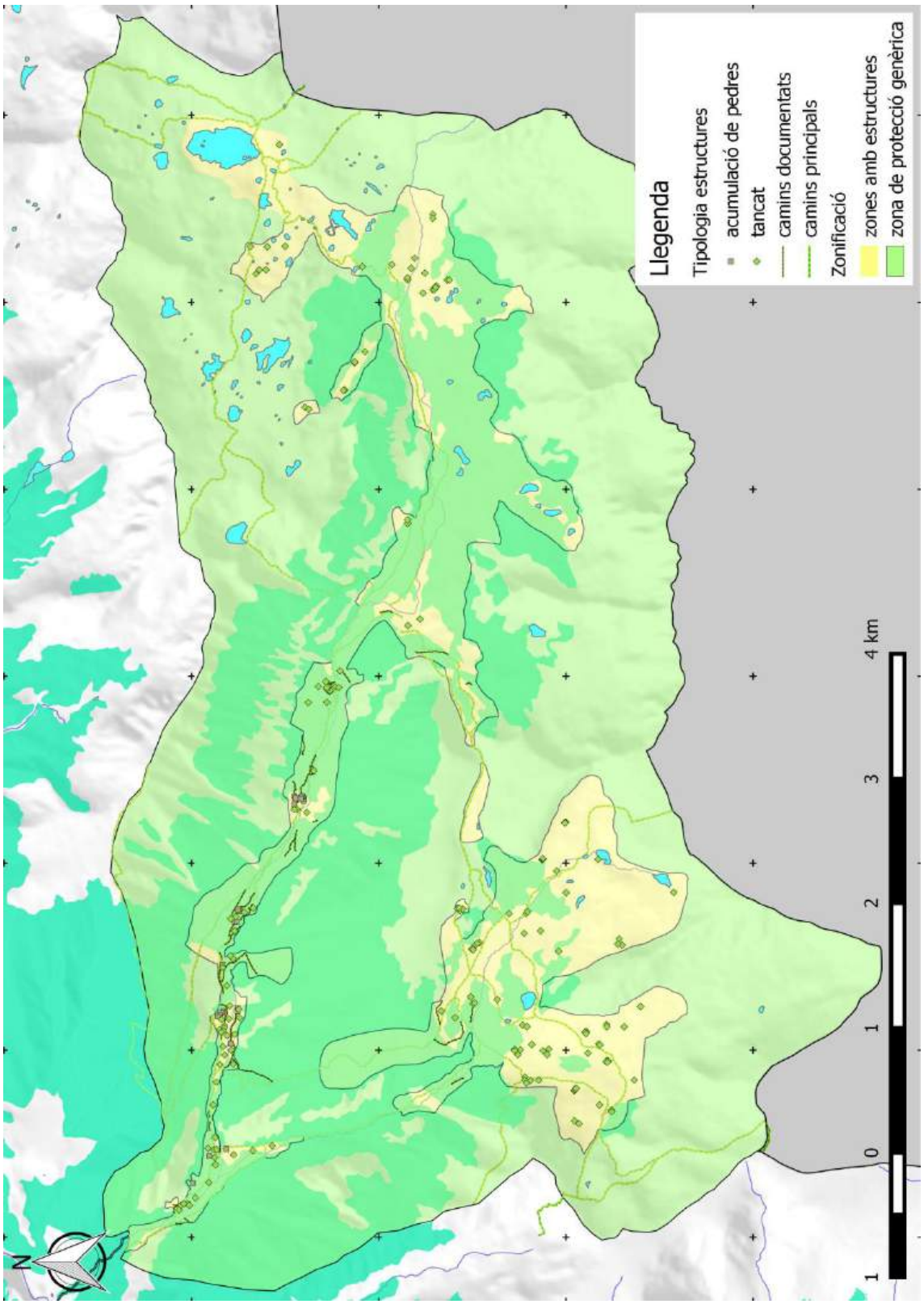

Figura 696. La xarxa de camins de la VMPC.

6.3.4. Els sistemes hidràulics

Un dels aspectes destacats de les prospeccions 2013 i 2014 és, sens dubte, la profusió d'elements que constitueixen l'entramat de la xarxa hidràulica documentada, tant per la seva complexitat com per la seva varietat. S'hi afegeixen els elements documentats anteriorment, fonamentalment es poden destriar tres tipus fonamentals segons la seva funcionalitat:

1. aquells relacionats amb les instal·lacions de la farga;
2. aquells relacionats amb les infraestructures creades per aprofitar l'aigua de la VMPC (FHASA i CAPESA);
3. aquells relacionats amb l'explotació agro-ramadera.

Els edificis, infraestructures o restes dels dos primers (farga i FHASA) no han estat objecte d'estudi durant les campanyes de prospecció 2013-2014. La primera s'ha tractat en un document específic (Codina, 2016) i la documentació de la segona integra els documents relatius a la candidatura i l'inventari de l'ICOMOS. En conseqüència, es portarà una particular atenció en el tercer conjunt de sistemes hidràulics, és a dir, aquells relacionats amb l'arranjament d'espais d'explotació agro-ramadera ja sigui per la irrigació (la majoria) o per l'alimentació de les fonts i abeuradors (més puntualment).

Pel que fa a la farga i al martinet, d'un punt de vista del registre arqueològic, malgrat la complexitat formal del seu sistema hidràulic, el cert és que és el que ha deixat una menor evidència material. Atesa la peculiaritat de les estructures, l'especificitat científica dels estudis que requereix i la seva concentració topogràfica en dos llocs, qualsevol plantejament d'intervenció suposa la generació d'un projecte integrat que contempli la totalitat de les infraestructures associades amb la cadena de producció del ferro.

A l'altra extrem, hi ha l'estructura hidroelèctrica. Agrupa algunes de les infraestructures més evidents i amb un major impacte sobre el bé i l'entorn. A diferència de l'anterior, part de la xarxa esta soterrada i aquesta encara està en ús. Alguns elements entren en la categoria de l'arquitectura del granit, altres en l'arquitectura de la pedra seca. Patrimonialment, en el marc de la protecció i la

gestió de la VMPC, el seu tractament ha de ser específic tenint en compte els diversos condicionants que s'hi relacionen. Malgrat les diferències, aquest paràmetre relacionat amb la gestió actual de l'aigua del Madriu també s'ha de tenir en compte amb la producció de l'aigua per beure (CAPESA) que, ara per ara, tampoc ha integrat el registre de la VMPC.

Pel que fa a la xarxa d'irrigació, en primer lloc, cal dir que una política de recuperació a gran escala dels sistemes hidràulics resultaria força dificultosa, per no dir pràcticament impossible. Endemés, un projecte d'aquest caire no es pot limitar a la pròpia infraestructura hidràulica, ni plantejar-se a curt termini. La rehabilitació d'un tram de la xarxa hidràulica agrària resultaria completament incoherent mentre els espais productius amb els que s'hi relacionen romanen en desús i, obligatòriament, caldrà programar el seu posterior manteniment. Al marge de les consideracions tècniques relacionades en la seva recuperació, un projecte de rehabilitació només s'hauria de concebre si està motivat per una necessitat, és a dir que integra un projecte més global de desenvolupament d'una activitat de conreu (prat o conreu). En aquest sentit, cal recordar que els recs de la VMPC no irriguen només els terrenys de la vall. En el sector baix de la Plana (no prospectat), un dels darrers recs en activitat condueix l'aigua cap a l'obaga d'Escaldes.

Al igual que els camins, l'interès testimonial i històric d'aquesta xarxa fa que seria adient generar una cartografia minuciosa dels diferents sistemes ja que les exigències de calendari definides pels treballs realitzats només han permès detallar el cas de Ràmio 1, i sempre tenint en compte les limitacions pel que fa a la precisió del registre. Aquest projecte de documentació s'hauria d'acompanyar d'una tasca prèvia de prospecció sistemàtica al voltant d'aquells canals documentats, per tal de poder escatir la totalitat de cadascun dels sistemes, ja que, a partir de l'exemple de Ràmio 1, sembla que puguin ser més complexos del que es pot creure en un primer moment. Així mateix, malgrat estar en desús, caldria programar un seguiment periòdic per tal d'evitar que el seu estat pugui empitjorar i que els testimonis materials es malmetin irremissiblement. Al marge dels trams que encara transporten aigua de manera puntual, pels quals cal vetllar a la coherència patrimonial de les intervencions i, si escau, revertir alguna actuació incongruent, idealment, la restauració

d'alguns dels canals en el marc d'un projecte de rehabilitació de l'activitat agrícola i/o ramadera és una possibilitat que participaria en l'objectiu de mantenir viva la VMPC.

D'altra part, cal esmentar un darrer aspecte paral·lel que podria ser cabdal en un futur desenvolupament d'una activitat turística a la vall: la producció d'aigua de boca o altres usos associats. La capacitat de càrrega és tributaria de la possibilitat de disposar d'aquest recurs i, de retruc, de la capacitat de tractar-ne els residus (aigües grises). La problemàtica ecològica se suma a la cultural, I aquest aspecte s'escapa de la temàtica d'aquest document. En tot cas, al igual del que va passar quan fou creada la xarxa d'irrigació, la gestió de les necessitats hídriques i del seu tractament implica involucrar tots els actors de la VMPC per assolir un projecte sostenible a llarg termini que compleixi amb els deures de preservació del paisatge cultural.

Més enllà de la utilització de les pròpies estructures o del recurs, l'aprofitament de l'aigua i la manera en com ha modelat el paisatge és un tema cabdal en el discurs interpretatiu del paisatge cultural de la VMPC i abasta diversos àmbits temàtics: els sistemes de rec, el proveïment d'aigua per a la població, la generació d'electricitat i l'aprofitament de la força hidràulica per a la farga. Topogràficament els testimonis de la utilització de l'aigua són presents a tots els estatges de la vall, des de l'estany de l'Illa fins a la Plana. Així mateix, i molt especialment en el cas de les xarxes hidràuliques més complexes existeix una correlació estreta amb l'aprofitament del recurs i la posada en valor de les terres (feixes, tancats, etc.) Històricament, fins a les darreries del segle XX, successivament, s'han generat diferents usos que han funcionat de manera coetània. Aquesta evolució, relativament recent ha configurat algunes de les característiques essencials del paisatge de la VMPC.

D'altra banda, i per acabar, s'ha d'esmentar un darrer fenomen cabdal: la interrelació entre els usos i les comunitats vegetals, o animals, que s'hi desenvolupen. Tot el parcel·lari, i més especialment l'irrigat, ha generat una biocenosi particular condicionada per l'activitat humana. El desús de les terres i dels sistemes d'irrigació, implica una ruptura dels equilibris i es tradueix en una retracció del territori antropitzat que deixa lloc a la colonització del bosc.

Una aproximació a partir de la projecció territorial de les evidències arqueològiques i de l'evolució del tipus de coberta identificats mitjançant les fotos aèries del 1948, 1972, 1995 i 2013, evidencia el fenomen. Segons l'alçada màxima fixada per l'observació, la part de conreu (prat i agrícola) es redueix del 60 al 18% entre el 1948 i el 2013, i la diferència és encara més acusada per sota dels 1.600 m, on la proporció es redueix dels tres quarts al 20%. Atès el procediment emprat per fixar-les, aquestes dades són del tot indicatives. Per no caure en falses afirmacions, cal tenir present que només apunten un ordre de grandària que permet intuir la magnitud del canvi però, en cap cas, de valorar el detall i els graus d'aquesta evolució. Tot i això el desenvolupament del bosc de ribera i la forta presència d'altres boscos caducifolis mixtos, del bedollar secundari o d'avellanoses, acompanyats, o no, de prats (*Agrostis capillaris*, festuca, gram d'olor, etc.) en els sectors on es documenta la major concentració d'estructures agropecuàries és il·lustratiu d'aquest moviment[46]. Aquest fenomen dinàmic natural modifica progressivament el paisatge cultural. La transformació recent de l'ecosistema creat per l'home a la VMPC, essencialment però no exclusivament, en l'estatge montà és, alhora, destructora i portadora de riquesa. Aquesta doble faceta requereix una reflexió important per tal de definir els principis generals i els objectius de gestió adients, que conjuminin ambdós aspectes tot assegurant la transmissió d'aquest patrimoni cultural.

[46] Pel cas particular de les avetoses vegeu el treball de R. Cunill (2016) o les aportacions de A. Ejarque (2009).

6.3.5. Les carboneres

Majoritàriament es relacionaven amb l'explotació de la Farga d'Andorra que va tenir un període d'activitat entre els anys 1732 i *ca.* 1836, i, per terme general, les carboneres documentades es troben per sobre de la cota 1.800 msnm, just a partir dels espais de cortal, tret del cas de Fontverd (cf. *supra*).

L'estat de conservació de les carboneres és el darrer aspecte a destacar. La gran majoria de les estructures documentades oscil·la entre les categories regular i molt dolent, un fet que d'altra banda és comprensible si tenim en compte l'antiguitat i el nul manteniment que han rebut al llarg del temps. Val a dir, però, que en el cas de les carboneres pitjor conservades, els motius de la degradació no cal buscar-los en els efectes de l'abandó sinó que, generalment, resulten directa de factors afegits, com ara una afectació directa sobre aquelles. És el cas, per exemple, de les carboneres que s'han vist, o es veuen, afectades per una degradació deguda al fet que algun camí hi transita per una part del seu perímetre, per la influència d'algun curs d'aigua, per la proliferació de vegetació (especialment quan es tracta de vegetació arbòria), per la seva ubicació en vessants abruptes o per una conjuntura de més d'un d'aquests factors.

Malgrat el nombre ingent de carboneres conservades a tota la vall, cal incidir en la necessària preservació de qualsevol estructura arqueològica que estigui amenaçada de ser destruïda i, per aquesta raó, creiem que aquest ha de ser un dels temes que hauria d'abordar el futur Pla de Conservació. En aquest sentit caldrà trobar la millor de les solucions als casos concrets, ja sigui prenent mesures correctores de conservació per tal d'evitar la seva progressiva i definitiva degradació (cobriment, desviament del traçat dels camins, etc.). En el cas que les mesures profilàctiques no siguin viables, seria convenient programar una excavació preventiva o d'urgència.

De la mateixa manera, caldrà ser força curós a l'hora de planificar activitats que puguin aplegar una concentració de visitants per tal que s'evitin aquelles zones on trobem un gran nombre d'estructures d'aquest tipus. És el cas, per exemple, de les zones properes als refugis o de zones àmplies i planeres, com ara Setut, el Pla de l'Ingla, l'Estall Serrer, el Camí de la Collada de la Maiana, Fontverd o l'Orri de Mateu, per posar els casos més paradigmàtics

8.2. Zonificació patrimonial de la Vall del Madriu-Perafita-Claror, BIC en la categoria de paisatge cultural inscrit a la llista del Patrimoni Mundial

8.2.1. Marc general

A la vall del Madriu-Perafita-Claror cal respectar, en tota intervenció, els principis ètics de la conservació, les recomanacions internacionals derivades del Conveni del Patrimoni Mundial de la UNESCO, les directrius que figuren a la Carta de Venècia, així com les altres directrius internacionals que ha ratificat Andorra, molt especialment les convencions europees sobre el patrimoni arquitectònic (Convenció de Granada), el patrimoni arqueològic (Convenció de La Valetta) i la convenció europea del paisatge (Convenció de Florència). Les intervencions s'han d'ajustar al que preveu la Llei 9/2003 del patrimoni cultural d'Andorra, als Decrets relatius a la Vall i a les directives del Pla de Gestió que s'ha redactat en concordança amb els textos legals. Pel cas del patrimoni arqueològic és d'aplicació el que preveu el Reglament d'activitats arqueològiques i paleontològiques que regula tota l'activitat de recerca arqueològica i paleontològica que es desenvolupa al Principat d'Andorra. Totes les actuacions han de participar al manteniment i a la conservació del Valor Universal Excepcional identificat en el projecte de candidatura i reconegut pel Patrimoni Mundial.

8.2.2. Arqueologia i patrimoni arquitectònic

A la VMPC, la tipologia de les intervencions arqueològiques admissibles es diferencien per la seva motivació. D'una part, hi ha les preventives (diagnòstics o excavacions) generades ran de la planificació d'una intervenció de conservació o de restauració/rehabilitació del patrimoni arquitectònic susceptibles d'afectar el patrimoni arqueològic. De l'altra, les que es programen per ampliar el coneixement de la vall (prospeccions, els sondeigs, les excavacions i qualsevol altra intervenció). Ambdues integren les directives del pla de gestió de la Vall, requereixen l'autorització prèvia del ministeri titular de la cultura i, d'acord amb els objectius vigents pel paisatge cultural, han d'assegurar i preveure la preservació i conservació del bé.

La decisió d'autorització d'excavació, no motivada per una actuació preventiva, es basa en una prioritat científica de la recerca i per a la seva valoració es precedirà d'una avaluació tècnica acurada del potencial del jaciment, de la seva representativitat i de l'interès de l'excavació. Aquesta avaluació prèvia es redactarà en acord amb la naturalesa i la complexitat dels treballs previstos. Les intervencions han de ser dirigides i realitzades per persones qualificades i especialment habilitades. Els equips especialitzats es constituiran per adaptar-se i poder afrontar les especificitats cronotipològiques i/o les complexitats tècniques de cada jaciment tenint en compte el grau d'excel•lència que es deriva de la inscripció del bé a la llista del Patrimoni Mundial.

Cal tenir en compte que el patrimoni arqueològic no és renovable i que, potencialment, tota la vall és susceptible de lliurar testimonis del passat. Atès que, per essència, la recerca mitjançant les excavacions arqueològiques és destructora, tal com ho estipula la carta internacional per a la gestió del patrimoni arqueològic (Icomos, 1990), la col•lecta de les informacions per la recerca deu destruir un mínim de testimonis arqueològics per assolir els objectius de conservació o científics. Consegüentment, sempre que es pugui, es privilegiaran els mètodes d'intervenció no destructius, observacions aèries, de terreny, mostreigs, sondejos o altres sobre l'excavació integral.

Per una estructura arqueològica, la conservació ha de mantenir les traces de la història i, en aquest cas, l'estat de ruïna és inherent a la naturalesa del bé. En

conseqüència, el manteniment del context original addueix que l'opció de menor impacte és la conservació com a reserva arqueològica. En aquest marc, mentre no s'hagi exclòs preventivament la presentació al públic de les restes, les iniciatives s'han de cenyir a les actuacions necessàries per assegurar-ne la conservació en el seu estat fragmentari. Cal també recordar que una reconstrucció s'ha de justificar en relació a l'ús concret que se li vol conferir.

Aquest ús, ja sigui per tornar-li la seva funcionalitat original o per donar-li una de nova, ha de servir per assegurar la perennitat de l'estructura. Una funcionalitat merament decorativa no justifica una afectació del patrimoni. En tot cas, l'afectació de les ruïnes arqueològiques per facilitar-ne la comprensió o donar-los un ús didàctic no haurà d'alterar-ne el significat.

Per norma general, les estructures en les que l'estat de conservació i la falta de documentació aconsellen descartar qualsevol intent de restauració o reconstrucció, queden incloses en l'àmbit específic de la recerca i intervenció històrico-arqueològica. Es tracta dels orris, de les pletes, de la Farga d'Andorra, les carboneres i d'aquelles altres que es puguin identificar en el futur. Si escau, el paper educatiu del patrimoni pot resoldre's pel lliurament de documentació previ a la visita, la implantació d'un sistema d'informació consultable in situ (virtual o material) o qualsevol altre mitjà que no afecti el patrimoni de la Vall. Tal com ho diu la carta de Venècia, la restauració s'acaba on s'inicia la hipòtesi. Cal recordar que l'article 86 de les orientacions que han de guiar la implementació de la convenció del Patrimoni mundial (Unesco versió 2014) estipula que "pel que fa a l'autenticitat, la reconstrucció de vestigis arqueològics o de monuments o de barris històrics només es justifica en circumstàncies excepcionals. La reconstrucció només és acceptable si es fonamenta en una documentació completa i detallada, i no ha de ser de cap manera conjuntural". En tot cas, les actuacions han de preservar la integritat i l'autenticitat dels elements constitutius del paisatge que són un testimoni de les activitats antigues i recents que s'han desenvolupat a la VMPC. Aquests testimonis són el fonament del Valor Universal Excepcional del bé. Per aquesta raó, tot el territori inclòs en la delimitació del paisatge cultural declarat Bé d'Interès Cultural té la consideració d'Espai de Presumpció Arqueològica (EPA).

8.2.3. Zonificació

Per establir la zonificació s'han utilitzat i actualitzat els diferents inventaris culturals de la VMPC disponibles. La prioritat de documentació in situ s'ha fixat a les capçaleres, al fons de vall, i al voltant dels camins i del parcel•lari existent perquè són les zones per les quals s'han identificat els majors índexs de pressió potencial. En base al coneixement actual de la Vall s'han diferenciat cinc tipologies de zona. Legalment, totes elles integren el Bé d'Interès Cultural i cobreixen la totalitat de la Vall del Madriu-Perafita-Claror.

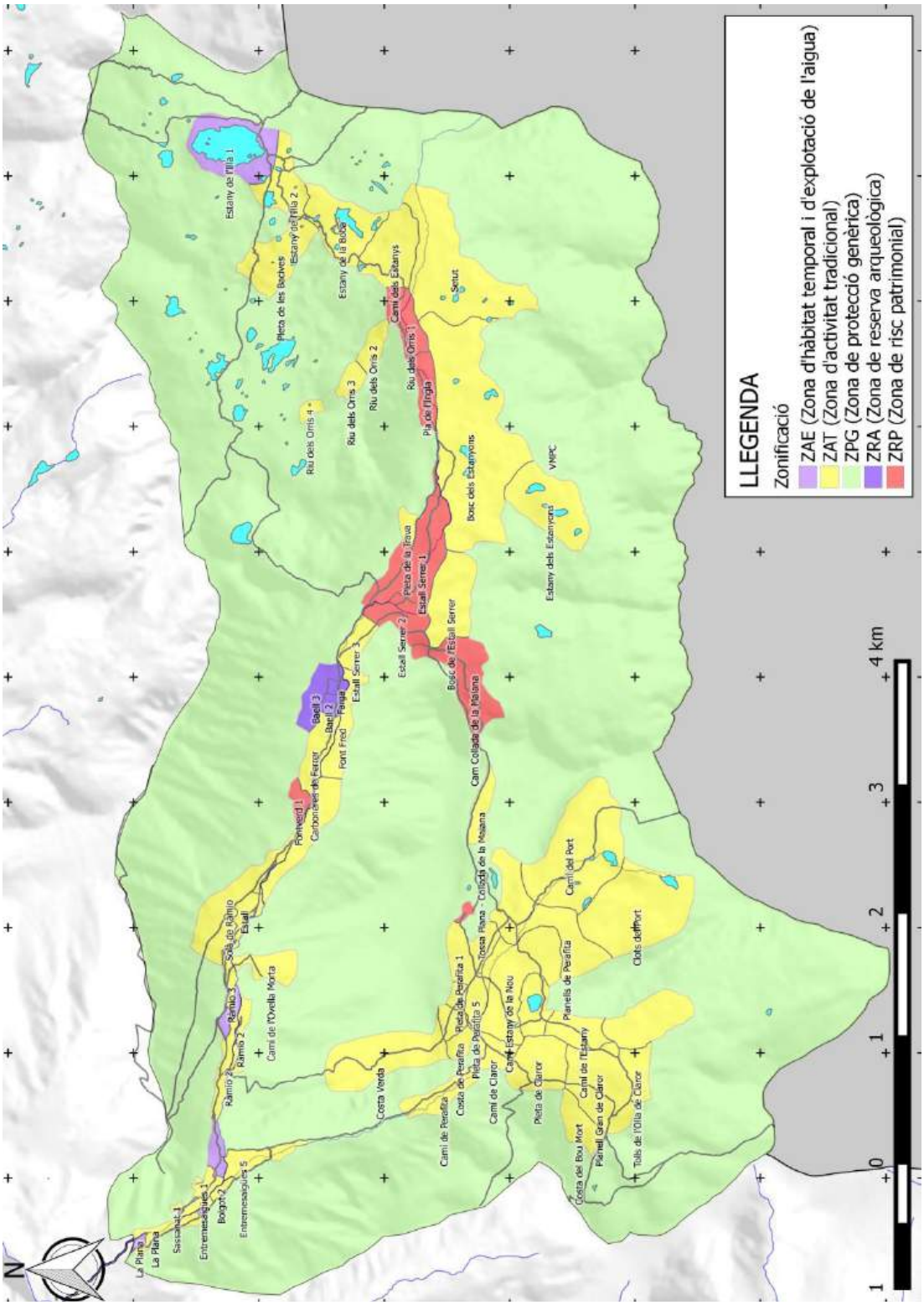

Figura 697. : Conjunt de la zonificació de la Vall del Madriu-Perafita-Claror. Font: PCA (2016).

A) Zones de protecció genèrica (ZPG)

Agrupen els sectors que no han estat prospectats amb detall perquè no integraven els sectors sensibles. Hi poden existir restes arqueològiques no identificades topogràficament, com ara aquelles fruit d'activitats desenvolupades en determinats sectors de bosc de les quals en tenim constància per la documentació escrita (cabanades, carboneres, o altres estructures de pedra seca aïllades que resultin de l'explotació forestal o d'altres activitats).

Ara per ara, no és necessari, ni possible, establir una zonificació cultural específica en conseqüència es defineix com una mateixa unitat. Tot i això, en base als avanços de la recerca i segons el que s'hi pugui documentar en un futur, no es pot descartar que alguns sectors s'hagin de delimitar per integrar-los en alguna de les zones que es descriuen a continuació. Aquestes modificacions puntuals completarien la zonificació cultural actual però no la modificarien substancialment.

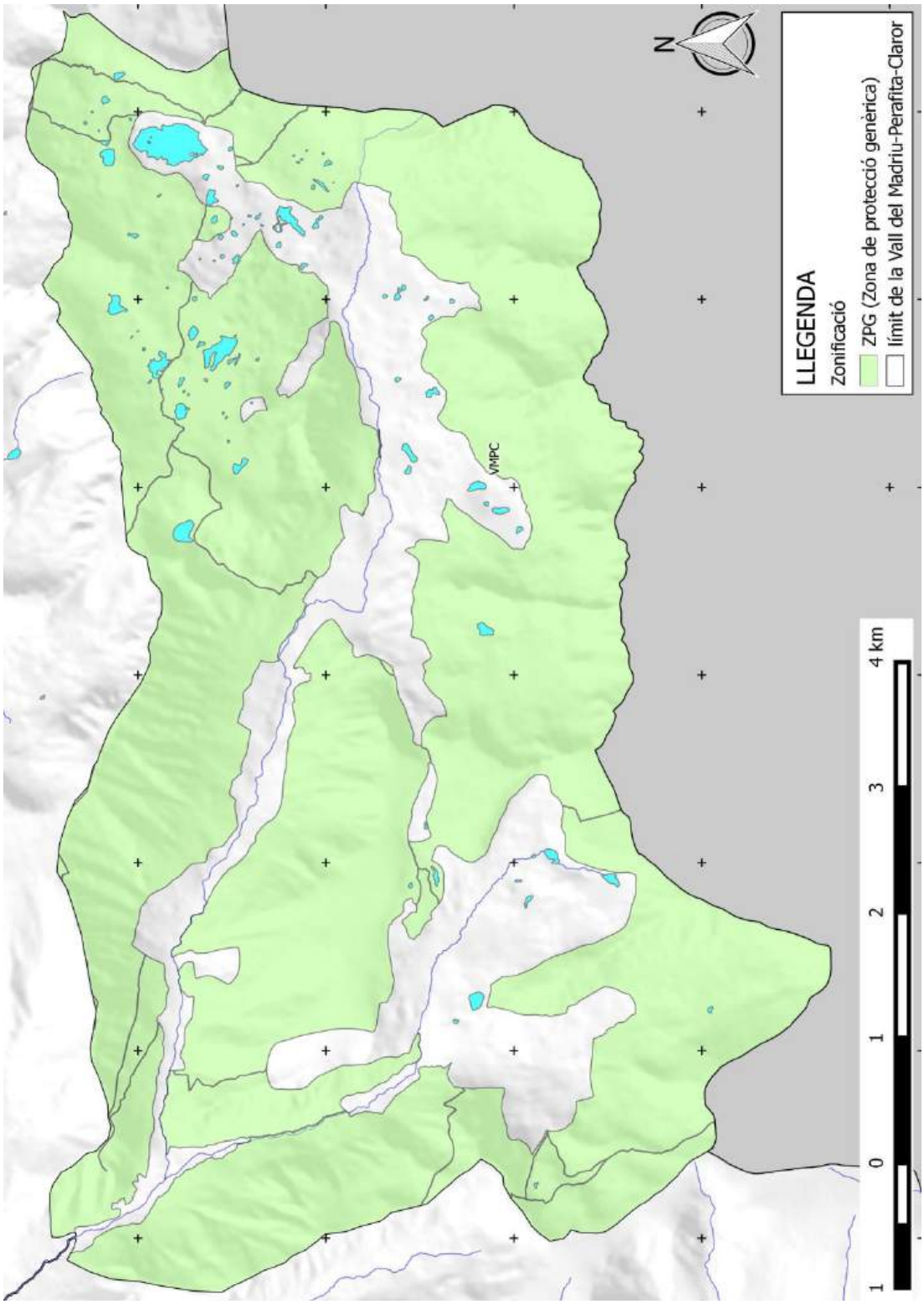

Figura 698. : Detall de la zona de protecció genèrica (ZPG) de la Vall del Madriu-Perafita-Claror. Font: PCA (2016).

B) Zones d'activitat tradicional (ZAT)

A partir de la carretera de la Plana aquestes zones ressegueixen l'eix dels principals dels camins inventariats, els quals queden exclosos d'aquesta zona (vegeu ZAE). Integren diversos sectors de la capçalera del Madriu entre els qual destaquen les zones dels Estanyons, de Setut, de la Bova, de la pleta de les Bacives o dels rius dels orris. S'ha aplicat el mateix criteri, cap al sud, al llarg del riu de Perafita on inclouen les zones superiors delimitades a Claror, als Clots del Port, a Perafita i a la capçalera de la Costa Verda. Les diferents zones que l'integren tenen en comú el fet de concentrar estructures i d'agrupar elements que han modelat el paisatge agropecuari de la VMPC (feixes, tancaments, prats de dall, sistemes d'irrigació, camps, cabanes, orris, conjunts de carboneres, etc.)

L'activitat documentada no és únicament agropecuària però, atesa la coherència i la similitud patrimonial dels diferents sectors, es consideren com una mateixa unitat. Es documenta un aprofitament extensiu i les estructures inventariades tenen també un caràcter més obert estretament relacionat amb el territori circumdant.

Reuneix les principals estructures de pedra seca originals que il•lustren diverses fases d'explotació. Les accions de revitalització o de divulgació que s'hi puguin dur a terme han de tenir en compte aquest caràcter essencial per la preservació i la comprensió del paisatge cultural protegit.

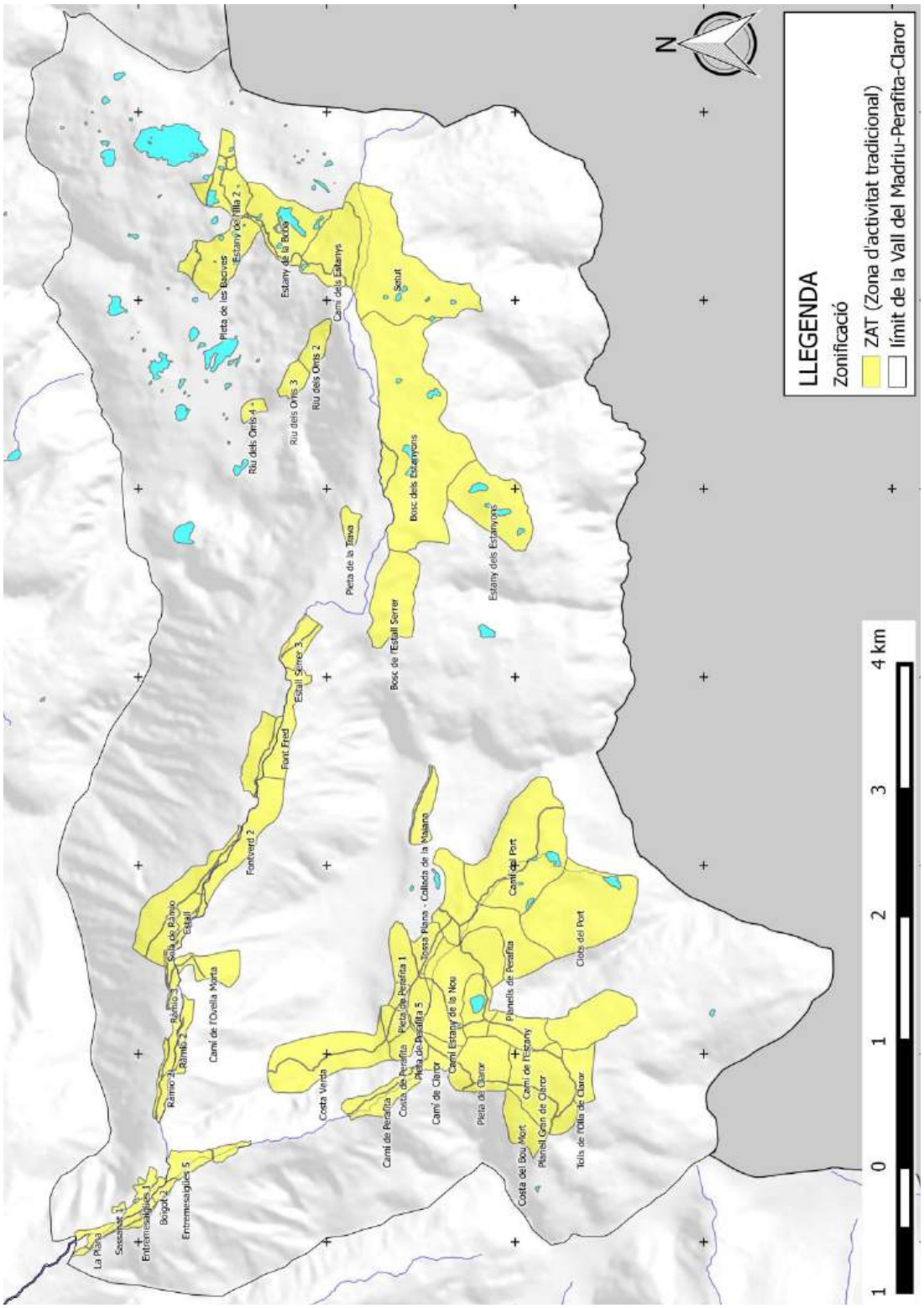

Figura 699. Detall de la zona d'activitat tradicional (ZAT) de la Vall del Madriu-Perafita-Claror. Font: PCA (2016).

C) Zones d'actuació especial (ZAE)

Es tracta de les zones en els quals s'han identificat unes estructures associades amb una activitat particular. Aquesta pot correspondre a un habitat temporal (bordes i eres, etc.) o a una activitat més recent (explotació hidroelèctrica). S'han delimitat sis zones que són els següents: Borda Sabater, Sassanat, Boïgot, Entremesaïgues, Ràmio i estany de l'Illa.

Potencialment són sectors en els quals es detecta una pressió més important i, per tant, són mereixedors d'una atenció particular. Per alguns punts particulars que poden presentar una característica similar no s'ha desenvolupat un polígon perquè la presencia puntual o aïllada d'un element particular en un sector de pressió menor no ho requeria (entrada del túnel de FEDA o refugis no guardats de la vall per exemple).

Aquesta zona no correspon a una característica patrimonial única, les intervencions que s'hi facin han de tenir en compte la peculiaritat patrimonial de cada lloc o sector que integra la ZAE. És evident que les prescripcions aplicables a un sector d'alta muntanya en el qual es concentren unes infraestructures hidroelèctriques del segle XX (Estany de l'Illa) poc té a veure amb un espai on es concentra un habitat tradicional (Ràmio o Sassanat per exemple). Tot i això, des del punt de vista de gestió patrimonial, ambdós casos s'integren dins la mateixa tipus de zona perquè la seva coherència no es fonamenta en la tipologia de les infraestructures, sinó que recull l'existència d'un impacte potencial associat a un ús actual particular. En tots els casos requereix una regulació particular per tal de compatibilitzar les activitats futures amb la preservació del bé. En aquestes zones destaquen els segments dels camins en els quals es concentren les infraestructures de pedra seca (murs, pavimentació, etc.) Es considera que són part integrant d'aquesta xarxa els elements que constitueixen i defineixen el seu àmbit paisatgístic immediat, com les parets laterals, la vegetació associada a aquestes parets o als vorals, i també ponts, palanques o qualsevol altre element indissociable de la xarxa, així com les seves funcions i els seus valors ecològics, culturals, simbòlics i socials. Aquests elements patrimonials són fonamentals en la definició del Valor Universal Excepcional (VUE) de la Vall. Cal preservar l'autenticitat de la

xarxa viaria i, sempre que es pugui, recuperar-ne l'aspecte original. Eix vertebrador de la vall, aquest element rep una pressió contínua i, per tant, la seva conservació i la seva utilització ha d'integrar una aproximació particular.

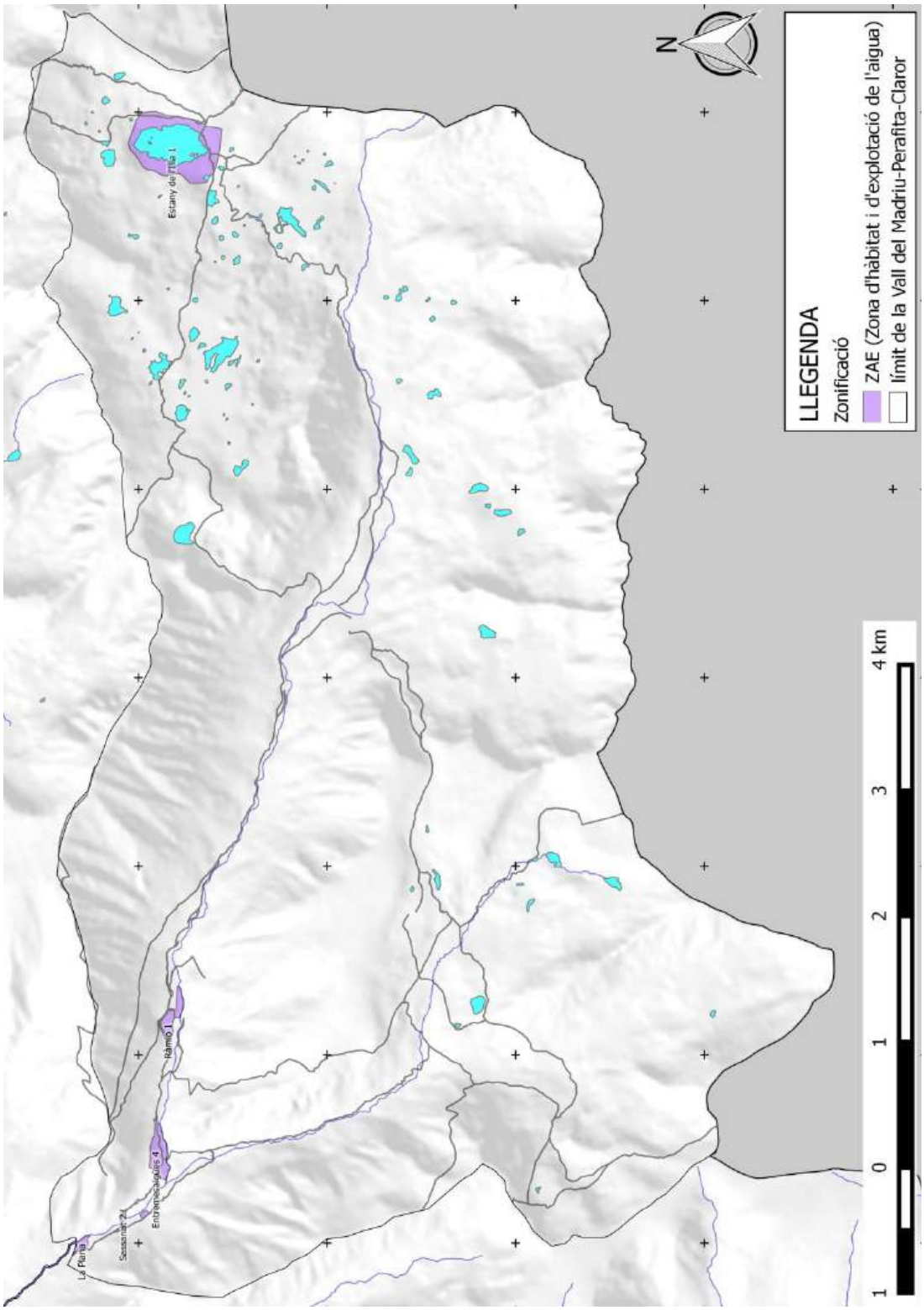

Figura 700. Detall de la zona d'hàbitat i d'explotació de l'aigua (ZAE) de la Vall del Madriu-Perafita-Claror. Font: PCA (2016).

D) Zones de risc patrimonial (ZRP)

Fonamentalment agrupen quatre zones (Fontverd, Orri de Mateu, Maiana/Estall Serrer i Pla de l'Ingla/Riu dels Orris). Per la seva tipologia aquestes zones podrien integrar la zonificació ZAE o ZRA, però a diferència d'aquelles, en aquest cas les activitats actuals (traçat dels camins per exemple) afecten o podrien afectar algunes de les estructures arqueològiques documentades. No s'ha identificat cap patologia greu i, en qualsevol cas, aquests casos no posen en perill la integritat o l'autenticitat del bé. Per contra, aquests punts són mereixedores d'una atenció particular per controlar els futurs impactes i, si escau, caldrà prendre les pertinents mesures correctores.

En cas de crear nous fluxos de comunicació o desenvolupar determinades activitats, caldrà ser molt curós a l'hora de definir els nous traçats, els espais de reunió i l'emplaçament d'activitats.

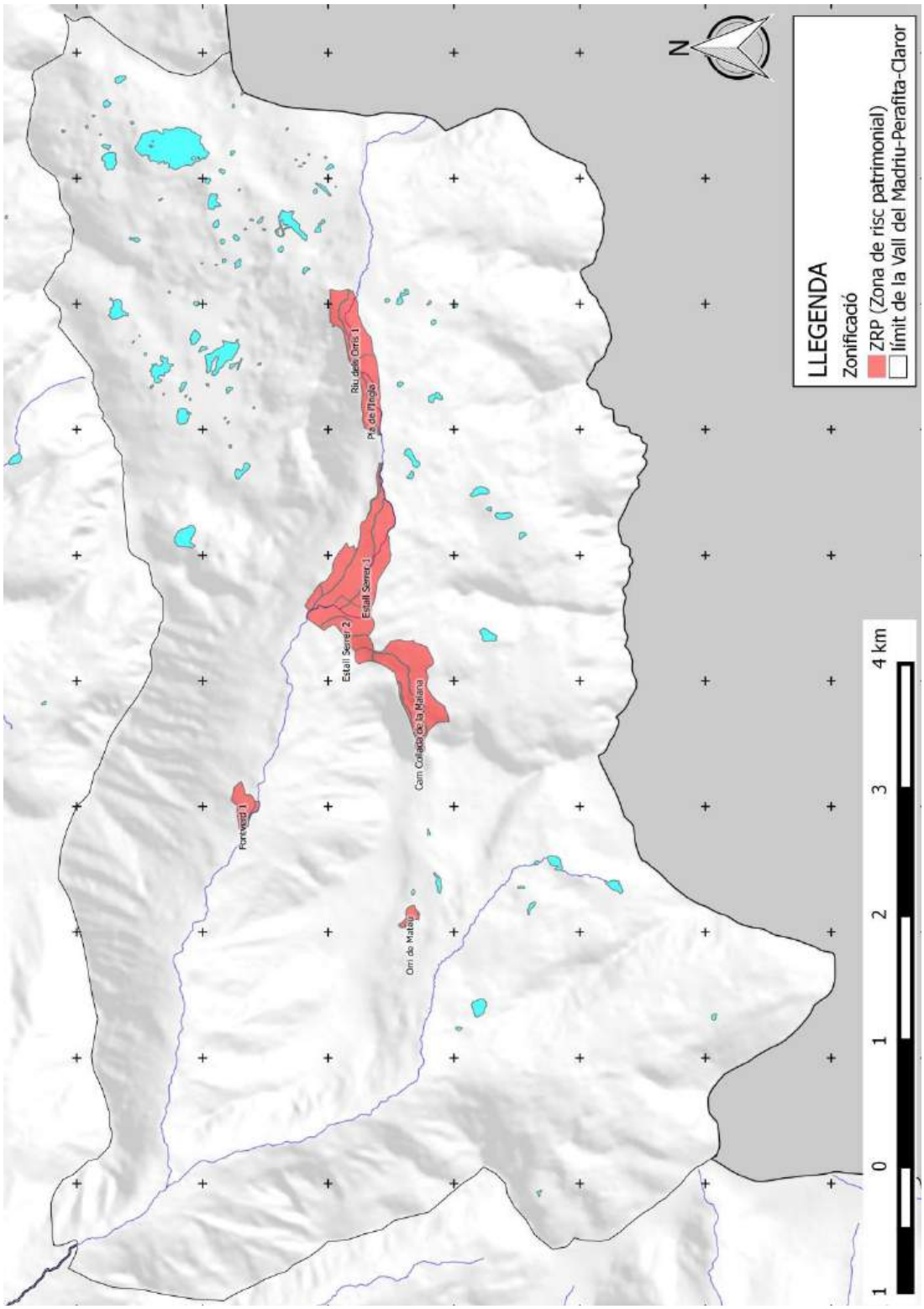

Figura 701. Detall de la zona de risc patrimonial (ZRP) de la Vall del Madriu-Perafita-Claror. Font: PCA (2016).

E) Zones de reserva patrimonial/arqueològica (ZRA)

Es limita als sectors de Baell i de la Farga. Aquestes zones presenten una peculiaritat patrimonial associada a activitats antigues de la vall i requereixen el desenvolupament d'un estudi particular. És a dir, l'activitat principal identificada no és susceptible de ser reactivada però presenta un interès científic molt important associat a un conjunt d'estructures.

Aquesta peculiaritat es deu essencialment a l'existència d'una superposició important de fases d'ocupació amb activitats diferenciades i a les característiques intrínseques del jaciment que impliquen l'aplicació d'una metodologia arqueològica especialitzada.

Val a dir que altres vestigis inclosos en altres sectors presenten aquestes mateixes peculiaritats (forns de combustió, orris amb seqüències crono-ocupacionals molt dilatades, etc.), però al tractar-se d'elements individuals inclosos en zones que integren una dinàmica agropecuària general s'ha descartat de crear un polígon específic. Només l'estudi podrà precisar-ne el contorn i, si escau, es definirà un nou sector ZRA. Ara per ara, en cas de voler intervenir-hi arqueològicament, el projecte científic es condicionarà en el sentit i sota els mateixos paràmetres d'excepcionalitat que s'apliquen a la ZRA.

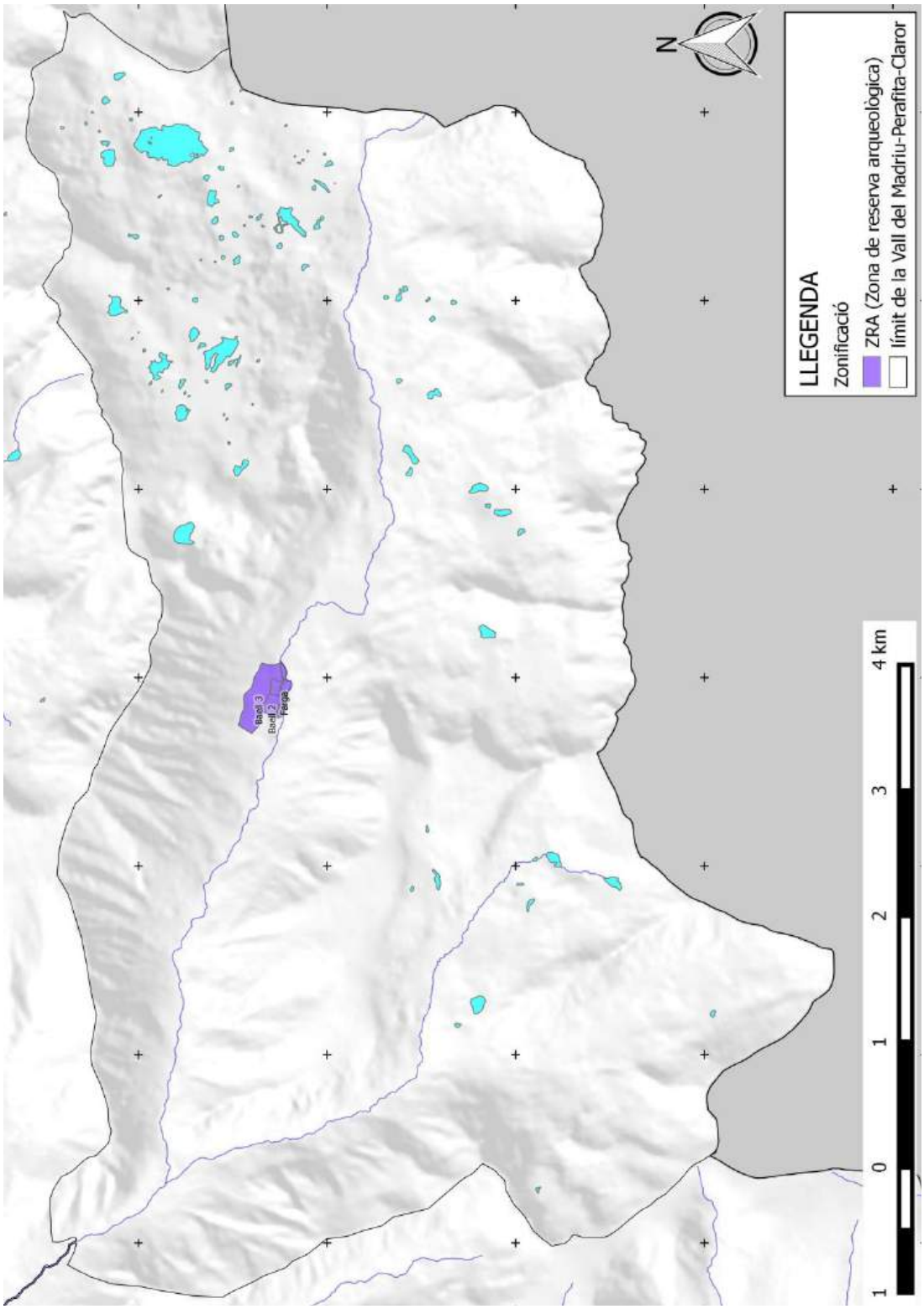

Figura 702. Detall de la zona de reserva arqueològica (ZRA) de la Vall del Madriu-Perafita-Claror. Font: PCA (2016).

Bibliografia

ADO A. (1977). “Le mouvement paysan et le problème d’égalité”, dins de A. Soboul, *Contribution à l’histoire paysanne de la Révolution* (Dir. A. Soboul), Paris, ed. Sociales, 407 p.

ADO A. (2012). *Paysans en Révolution. Terre, Pouvoir et Jacquerie*, Paris, Bibliothèque d’Histoire révolutionnaire, Société de études robespierristes, 475 p.

ASSIER-ANDRIEU L. (1981). *Coutume et rapports sociaux. Étude anthropologique des communautés paysannes en Capcir*, Toulosa, ed. CNRS, 215 p.

BADOSA E., (1984). “El cercamiento de tierras en Catalunya (1170-1820)”, dins *Revista de Historia Económica*, nùm. 3, p. 141-161.

BARCELÓ, J. A. (2008). La incertesa de les cronologies absolutes en arqueologia. Probabilitat i estadística. *Cypsela*, 17, Museu d’Arqueologia de Catalunya, 23-33.

BARCELÓ, M. (1989). “El diseño de los espacios irrigados en Al-Andalus: un enunciado de principios generales”, dins *El agua en zones àrides: arqueologia e historia. Actas del I Coloquio de Historia y Medio Físico*, Almería, vol. I, 15-48.

BATS, M., BESSAC, J.-C., CHABAL, L., CHAZELLES de, C.-A. de, FICHES, J.-L., POUPET, P., PY, M. (1986). *Enregistrer la fouille archeólogique. Le système élaboré pour le site de Lattes (Hérault).* Lattes: Association pour la Recherche Archéologique en Languedoc Oriental.

BILLE E., CONESA M. i VIADER R. (2007). “L’appropriation des espaces communautaires dans l’est des Pyrénées médiévales et modernes : enquête sur les cortals”, dins *P. Charbonnier, Les espaces collectifs dans les campagnes (XIe-XXIe siècle)*, Clermont-Ferrand. Presses Universitaires Blaise-Pascal, p. 177-192, 2007.

BLOCH M. (1930). “La lutte pour l’individualisme agraire dans la France du XVIII siècle”, Paris, *Annales Histoire Économie Sociétés*, t. 2, 1930, p. 329–384, reed. a *La terre et le paysan. Agriculture et vie rurale aux XVIIe et XVIIIe siècles*, Paris, ed. É. BLOCH, 1999, p. 257–309.

BLOCH M. (1931). *Les caractères originaux de l’Histoire rurale française*, reed. 1968, Librairie Armand Colin, 268 p.

BONALES J. (2015), *Construint fronteres. Història territorial de la vall d’Andorra*, Andorra, Consell General, 418 p.

BOSCH M., CONGOST R. i GIFRE P. (1999). “Els bans. La lluita per l’individualisme agrari a Catalunya. Primeres hipòtesis segles XVII-XIX”, dins *Homes, masos, Història. La Catalunya del Nord-Est (segles IX-XX)*, Barcelona, publicacions de l’Abadia de Montserrat, p. 299-328.

BRINGUÉ J. M. (1995). *Comunitats i béns comunals al Pallars Sobirà (segles XV-XVIII)*, Barcelona, tesi de doctorat inèdita, Universitat Pompeu-Fabra, 1171 p.

BRONK RAMSEY, C. (2009). Dealing with outliers and offsets in radiocarbon dating. *Radiocarbon*, 51 (3), 1023-1045.

BUSQUETA J. i VICEDO E. (1996). *Béns comunals als Països Catalans i a l'Europa contemporània: sistemes agraris, organització social i poder local als Països Catalans*, Lleida, ed. Institut d'Estudis Ilerdencs.

CANTELAUBE J., FABRE E (2011). "Le loup, la métairie et la forge : dialogue entre un historien et un écologue", dins *Natures Sciences Sociétés*, nùm. 19, Paris, EDP, p. 272-276.

CARRERAS J., CARRILLO E., FERRÉ A., PEREZ-HAASE A. et *alii* (2013). *Mapa dels Hàbitats d'Andorra 2012 a escala 1:25.000,* Andorra, Centre d'Estudis de la Neu i de la Muntanya d'Andorra de l'Institut d'Estudis Andorrans.

COBBAN J. (1964). *The social interpretation of the French Revolution*, 2na ed., Cambridge University Press, 12na ed. 1999, 175 p.

Codina O. (2003), *De fer et de laine. Economie et société des vallées andorranes de 1575 à 1875*, tesis de doctorat, Universitat de Perpinyà, 3 vol., 961 p.

CODINA O. (2016) "Del dret d'orri al cortó. Evolució de la ramaderia ovina a Andorra (segles XV-XIX)", dins Estudis d'història Agrària, Barcelona, nùm. 19, p. 89-110.

CONGOST R. (1990). *Els propietaris i els altres: la regió de Girona 1768-1862*, col. *Referències*, 9, Vic, ed. Eumo, 308 p.

CUNILL R. (2016), *Les avetoses andorranes. Una aproximació al seu origen des de la pedoantracologia*. Govern d'Andorra, Ajut de recerca de temàtica andorrana, inèdit, 67 p.

CURSENTE B. (1998), *Des maisons et des homes. La Gascogne médiévale (XI-XVème siècle)*, Tolosa de Llenguadoc, ed. Presses Universitaires du Mirail, 605 p.

DALBY J. (1989). *Les paysans cantaliens et la révolution française (1789-1794)*, trd. C. Marion, Publications de l'Institut d'Etudes du Massif Central, fasc. XXXVI,187 p.

EJARQUE A. (2009). *Génesis y configuración micro regional de un paisaje cultural pirenaico de alta montaña durante el Holoceno: estudio polínico y de otros indicadores paleoambientales en el valle del Madriu-Perafita-Claror (Andorra)*. Tesi doctoral inèdita. Tarragona: ICAC.

EUBA, I. (2009). *Explotación de los recursos forestales desde el Neolítico hasta la época moderna en los valles de La Vansa-sierra del Cadí (Alt Urgell) y del Madriu (Andorra). Análisis antropológico de estructuras altimontanas*. Tarragona: ICAC.

GASSIOT E, CELMA M. i García V., 2007, *Memòria d'Intervenció: prospecció arqueològica al fons de vall de les parròquies d'Andorra la Vella i de Sant Julià*, inèdit, UAB, Patrimoni Cultural, 95 p i annexos.

GASSIOT, E., JIMÉNEZ, J., OLTRA, J. (2005). Prospecciones arqueológicas en alta montaña. La zona media y alta del Pallars Sobirà (Lleida, Catalunya) y su relación con manifestaciones arqueológicas más amplias. *Bronce Final y*

Edad del Hierro en la Península Ibérica. Encuentro de jóvenes investigadores. Salamanca: Universidad de Salamanca, 502-518.

GASSIOT, E., RODRÍGUEZ-ANTÓN, D., BURJACHS, F. (2012). Poblamiento, explotación y entorno natural de los estadios alpinos y subalpinos del Pirineo central durante la primera mitad del Holoceno. *Cuaternario y Geomorfología*, 26(3-4), 26-42.

GASSIOT, E., RODRÍGUEZ, A., GARCIA, V. (2010). *La investigació al Parc Nacional d'Aigüestortes i Estany de Sant Maurici. VIII Jornades sobre Recerca al Parc Nacional d'Aigüestortes i Estany de Sant Maurici. Espot (Pallars Sobirà), 14, 15, 16 d'octubre de 2009.* Barcelona: Generalitat de Catalunya i Parc Nacional d'Aigüestortes i Estany de Sant Maurici.

GASSIOT, E., RODRÍGUEZ, D., PÈLACHS, A. (2014). La alta montaña durante la Prehistoria: 10 años de investigación en el Pirineo catalán occidental. *Trabajos de Prehistoria*, 71(2), 261-281. doi:10.3989/tp.2014.12134

JIMÉNEZ, J. (2006). *La imagen de los espacios de alta montaña en la prehistoria: el caso de los Pirineos Catalanes Occidentales*. Treball d'investigació inèdit. Bellaterra: Universitat Autònoma de Barcelona.

JIMÉNEZ, J. (2014). La cultura pirenaica i la seva utilitat com a concepte interpretatiu de la prehistòria de l'alta muntanya catalana. *Actes del III Col·loqui dArqueologia d'Odèn (el Solsonès). Darreres investigacions al Prepirineu lleidatà 2009-2011.* Solsona: Museu Diocesà i Comarcal de Solsona, 65-72.

KIRCHNER, H. (2010). "Arqueologia hidràulica i tipologia d'espais irrigats andalusins", dins Sabaté, F. i Brufal, J., *Arqueologia Medieval III: la prospecció i el territori*, Pagés editors, 129-146.

LEFEBVRE G. (1951). *Étude de la Revolution française*, 3ra ed., Paris, Presses Universitaires de France,

MARTÍN, A., MESTRES, J. (2002). Periodització des de la fi del neolític fins a l'edat del bronze a la Catalunya sud-pirinenca. Cronologia relativa i absoluta. *XII Col·loqui Internacional d'Arqueologia de Puigcerdà. Pirineus i veïns al 3r mil·lenni AC*, Puigcerdà, 77-130.

MARTRES, E. (1962), *Foret cantalienne XVIII-XXème siècles*, dins Revue de la Haute Auvergne, t. 38, Aurillac, ed. ADC, abril juin 1962, p. 48-68.

MESTRES J. (2008). El temps a la prehistòria i el seu establiment a través de la datació per radiocarboni. *Cypsela*, 17, Museu d'Arqueologia de Catalunya, 11-21.

MIRAS, Y.; EJARQUE, A.; RIERA, S. Et alii (2007); Dynamique holocène de la végétation et occupation des Pyrénées andorranes depuis le Néolithique ancien, d'après l'analyse pollinique de la tourbière de Bosc dels Estanyons (2180 m, Vall del Madrid, Andorra). Comptes Rendus Palevol, 6: 291-300.

ORENGO, H. (2010). *Arqueología de un paisaje cultural pirenaico de alta montaña. Dinámicas de ocupación del valle del Madriu-Perafita-Claror (Andorra).* Tesi doctoral inèdita. Tarragona: ICAC-URV.

ORENGO, H. A., PALET, J. M., EJARQUE, A. (2014), Shifting occupation dynamics in the Madriu-Perafita-Claror valleys. *Quaternary International*, 353, 140-152. doi:10.1016/j.quaint.2014.01.035.

OTT (2006). *Diagnosi patrimonial del territori de la parròquia d'Andorra la Vella*, 2006, inèdit, 3. vol.

PÈLACHS A. (2004), Deu mil anys de geohistòria al Pirineu central català. Aplicació de tècniques paleogeogràfiques per a l'estudi del territori i el paisatge de la Coma de Burg i a Vallferrera, Barcelona, Tesi doctoral inèdita, Universitat Autònoma, 581 p.

PÈLACHS A., SORIANO J. M., NADAL J. *et allí* (2008). "Geohistoria de la relacion entre la Sociedad i el medio natural a través del estudio forestal: la Vallferrera y la Coma de Burg (Pallars Sobirà, Lleida, Pirineos), dins *El paisaje en perspectiva histórica : formación y transformación del paisaje en el mundo mediterráneo*, coord.. R. Garrabou i J. M. Naredo, Zaragoza, ed. Institución Fernando el Católico, Prensas Universitarias de Zaragoza, p. 137-162

PALET, J. M., EJARQUE, A., MIRAS, Y. (2008). Formes d'ocupació d'alta muntanya a la vall de la Vansa (Serra del Cadí-Alt Urgell) i la vall del Madriu-Perafita-Claror (Andorra): estudi diacrònic de paisatges culturals pirinencs. *Tribuna d'Arqueologia 2006*. Barcelona: Generalitat de Catalunya. Departament de Cultura i Mitjans de Comunicació, 229-253.

PALET, J. M., EJARQUE, A., MIRAS, Y. (2008). Formes d'ocupació d'alta muntanya a la vall de la Vansa (Serra del Cadí-Alt Urgell) i la vall del Madriu-Perafita-Claror (Andorra): estudi diacrònic de paisatges culturals pirinencs. *Tribuna d'Arqueologia 2006*. Barcelona: Generalitat de Catalunya. Departament de Cultura i Mitjans de Comunicació, 229-253.

PELLICER M. (2003). *Els tancaments de terres a Catalunya: fonts per a l'estudi d'una revolució silenciosa*: 1714-1783, treball de doctorat inèdit, Girona, Universitat de Girona.

RAMEAU J.F., MANSION D. et alii (2008). *Flore forestière française. T. 3: régions méditerranéennes*, Paris, ed. Ministère de l'agriculture et de la pêche, Institut pour le dévellopement forestier i Inventaire Forestier.

RENDU, C. (2003). *La montagne d'Enveig. Une estive Pyrénéenne dans la longue durée.* Perpinyà: El Trabucaire.

SANLLEHY M. A.. (1996), *Comunitats, veïns i arrendataris a la Vall d'Aran (s. XVII-XVIII): dels usos comunals a la dependència econòmica*, tesi doctoral inèdita, Universitat de Barcelona.

SCHIFFER, M. B. (1986). "Radiocarbon dating and the "Old Wood" problem: the case of the Hohokam chronology", *Journal of Archaeological Science*, Vol. 13-1, 13-30.

SCHIFFER, M. B. (1986). Radiocarbon dating and the "Old Wood" problem: the case of the Hohokam chronology. *Journal of Archaeological Science*, Vol. 13-1, 13-30.

SERRA E. (1988). *Pagesos i senyors a la Catalunya del segle XVII. Baronia de Sentmenat (1590-1729)*, Barcelona, ed. Critica, 500 p.

SERRANO L. (2012). "Bans, aigües i drets de propietat en el segle XIX", dins Estudis d'història Agrària, Barcelona, nùm. 24, p. 347-361.

SERRANO L. (2016), *Tancar la terra. Pràctiques de propietat i dinàmiques socials (Catalunya 1850-1910)*, Girona, ed. Biblioteca d'Història Rural, Girona, 19, 322 p.

SOULET J. F. (2005), *Les Pyrénées au XIXème siècle. L'éveil d'une Société civile*, Luçon, reed. 2005, Du Sud-Oest, 765 p.

TEMES CÓRDOVEZ, R. R. (2009). La introducción del hormigón armado y su uso como sistema estructural de la vivienda en España. El caso concreto de la ciudad de Valencia, en *VI Congreso Nacional de Historia de la Construcción*, Valencia, Instituto Juan Herrera, http://hdl.handle.net/10251/11112.

TOUBERT P. (2010). "Marc Bloch et la question de l'individualisme agraire. Aux origines d'un concept heuristique. À propos d'un ouvrage récent", Le Moyen Age, 3/2010 (Tome CXVI), Paris, ed. Boeck Supérieur, p. 707-712.

TRAPENARD C. (1904). *Pâturage communal en Auvergne XVII-XVIIIème siècle*, Paris, ed. L. Larose et Tenin, 273 p.

VALTY C. (2015). *Les intoxications alimentaires chez les ruminants*, Paris, Ecole Nationale d'Alfort, tesis de doctorat, 339 p.

VIADER R. (2000), *Pouvoirs et communauté en Andorre (IXe – XIVe siècle)*, Tesis de doctorat, Université de Toulouse II – Le Mirail, Toulouse, 2 vol.

VILAR P. (1962). *La Catalogne dans l'Espagne Moderne*, ed. SEVPEN, 3. Vol.

VIVIER N. (1998). *Propriété collective et identité communale. Les biens communaux en France 1750-1914*, Paris, Publications de la Sorbonne, 352 p.

WIRTH L. (1996). *Un équilibre perdu. Évolution démographique, économique et sociale du monde paysan dans le Cantal au XIXe siècle,* Clermont-Ferrand, Publications de l'Institut d'histoire du Massif central, 384 p.

registre	nom	tipus	denominació	institució	data	sondeig	cronologia	estat cons	descripci	ample	llarg	X	Y	Z
BAELL														
			Baell 1											
VM-35	BA1AR4	abric	Baell 1	PC (ICOMOS)	2013	no		dolent	Raser format per un mur alt de pedra seca, amb dos de laterals que es tanquen cap el davant deixant una petita obertura. T uns eixos de 2,6x4,4 m.			539.947.000	21.430.005	2005
VM-36	BA1CB5	cabana	Baell 1	PC (ICOMOS)	2013	no		dolent	Cabana de planta quadrangular en pedra seca, que fa servir un gran bloc pel cant S. T l'accs al costat N i t uns eixos de 4,2x5,4 m.			539.955.828	21.396.874	2002
VM-53	BA1CB2	cabana	Baell 1	PC (ICOMOS)	2013	no		dolent	Possible cabana de planta quadrangular en pedra seca, que conserva ms d'1,5 m d'alada en algun mur. Al mur S hi ha un nnxol i les seves dimensions sn de 6,1x6,1 m.			539.905.582	21.403.063	1998
VM-34	BA1TN3	tancat	Baell 1	PC (ICOMOS)	2013	no		dolent	Tancat o pleta trapezodal tancada per un mur en pedra seca millor conservat que els altres tancats de BA3. T accs al mur N i se li adossen BA1RR4 i BA1CB5. T uns eixos de 46x30 m.			539.957.295	21.421.416	2006
			Baell 2											
VM-57	BA2BD2	borda / cabana	Baell 2	PC (ICOMOS)	2013	no		dolent	borda de planta rectangular, de 9,4 x 4,6 m i una superfcie duns 47,2 m2, amb orientaci NE-NO. Espai dividit en dues cambres aproximadament quadrades i t dos accessos diferenciats per a cada mbit per l'E. Es troba entre BA2BD1 i BA2BD3	460	940	539.757.257	21.420.503	1995
VM-59	BA2BD1	borda / cabana	Baell 2	PC (ICOMOS)	2013	no		dolent	borda/cabana de planta rectangular i angles arrodonits amb unes dimensions de 9'15 x 6 m i una superfcie duns 52 m2, orientada en sentit N-S. Sembla que tingui una divisi interna i el seu accs es fa pel cant O, entre les bordes BA2BD2 i BA2BD6	600	915	539.768.680	21.410.400	1993
VM-61	BA2BD6	borda / cabana	Baell 2	PC (ICOMOS)	2013	no		dolent	borda rectangular, entre BA2BD1 (O), BA2BD5 (E) i BA2BD7 (N). T uns eixos de 7,7 x 4,2 m i una superfcie de 43,7 m2. Al mur N, per linterior, hi ha un possible teier i laccs es troba a lE. Es recolza sobre el mur BA2MC9, de 4,9 m	420	770	539.780.202	21.411.409	1995
VM-63	BA2BD5	borda / cabana	Baell 2	PC (ICOMOS)	2013	no		dolent	borda rectangular a l'extrem E, al costat BA2BD6 (al SO) i BA2BD7 (al NE). T unes dimensions de 8,30 x 5,65 m i una superfcie duns 47,5 m2, amb accs al mur O, per on se li adossa BA2MR8tot formant un espai obert. Al mur N se li adossa la BA2CB13	565	830	539.798.372	21.420.136	2000
VM-703	BA2BD3	borda / cabana	Baell 2	PC	2013	no		dolent	borda rectangular a l'extrem NO, al costat de BA2BD2 i amb una orientaci E-O. T uns eixos de 6,7 x 5,4 m i una superfcie duns 36 m2, i davant la seva entrada, per la banda est, es troba el mur de contenci BA2MC11	540	670	539.754.037	21.428.309	1993
VM-704	BA2BD7	borda / cabana	Baell 2	PC	2013	no		dolent	borda que t dos espais, un principal rectangular amb capalera absidial i laltre rectangular adossat a la banda E. Al N de BA2BD6 i a lO de BA2CB13. T uns eixos de 9,7 x 8,7 m i una superfcie de 70,3 m2, i laccs es troba al mur de tramuntana	870	970	539.775.611	21.428.245	1999
VM-58	BA2CB4	cabana	Baell 2	PC (ICOMOS)	2013	no		dolent	possible cabana de planta circular, parcialment enfonsada en el terreny per la banda N i adossada a lextrem E del mur BA2MC10. Ocupa una posici ms o menys central dins el conjunt, i t uns 4,1 m de dimetre, amb una superfcie duns 11,5 m2	410	410	539.770.453	2.142.483	1997
VM-64	BA2CB13	cabana	Baell 2	PC (ICOMOS)	2013	no		dolent	Cabana quadrada, d'uns 4,4 m de costat i superfcie d'uns 14,5 m2. Est adossada al mur N de la BA2BD5 i t un mur (BA2MR14) adossat pel nord que descriu un angle i delimita un espai obert d'unes mateixes dimensions Podria ser un annex de la BA2BD5	440	440	539.791.547	21.428.145	2000
VM-65	BA2MR14	mur	Baell 2	PC (ICOMOS)	2013	no		dolent	mur d'uns 8,15 m que s'adossa al mur de tramuntana de la BA2CB13, tot descrivint un angle recte i delimitant un espai obert d'uns 14,8 m2. Sembla clara la seva utilitzaci conjunta amb la BA2CB13 i potser tamb amb la BA2BD5		815	539.789.563	21.433.028	2002
VM-1520	BA2MR12	mur	Baell 2	PC	2013	no		dolent	Petit mur que t un traat arrodonit, duns 5,2 m de llarg, que sadossa al mur de llevant de la BA2BD2 i s'entrega per laltre extrem a un gran bloc de granit, tot configurant un accs a un nivell inferior a l'espai sud de la mateixa borda		815	539.764.077	21.418.036	1991
VM-1518	BA2MC11	mur contenció	Baell 2	PC	2013	no		regular	Mur contenci de poc ms de 9 m de llarg en direcci SE-NO, entre la BA2CB4 i la BA2BD3		900	539.763.250	21.430.088	1998
VM-1519	BA2MC9	mur contenció	Baell 2	PC	2013	no		regular	petit mur de contenci de gaireb 5 m que serveix com a recolzament de la cantonada NO de la borda BA2BD6		500	539.777.547	21.418.736	1995
VM-1594	BA2MC10	mur contenció	Baell 2	PC	2013	no		regular	petit mur de contenci de gaireb 5 m que uneix la cabana BA2CB4 i l'habitaci N de la borda BA2BD2		500	539.768.373	21.424.078	1997
VM-62	BA2MR8	tancat	Baell 2	PC (ICOMOS)	2013	no		regular	mur duns 10,7 m que t un traat arrodonit pel S, a lespai entre les bordes BA2BD5 i BA2BD6, que sadossa a langle SO de la primera. L'espai queda delimitat entre ambdues bordes i el mur s de 6,7 x 6,1 m, i queda definit com un tancat o pati		1070	539.790.912	21.413.536	1996
			Baell 3											

registre	nom	tipus	denominació	institució	data	sondeig	cronologia	estat cons	descripci	ample	llarg	X	Y	Z
VM-33	BA3AR4	abric	Baell 3	PC (ICOMOS)	2013	no		dolent	raser constitut per tres parets de pedra seca que es recolzen en sengles blocs de granit, i que queda obert pel costat sud-est. Est situat a uns 40 m al NE del tancat BA3TN2 i t uns eixos de 4,2 x 4,8 m	420	480	539.965.158	21.526.069	2023
VM-38	BA3AR13	abric	Baell 3	PC (ICOMOS)	2013	no		dolent	Abric de petites dimensions i planta quadrangular, fet amb murs de pedra seca en forma de L, que pel costat NE es recolza a un gran bloc errtic, mentre que un altre bloc tanca el costat SE. Eixos de 1,8x3,8 m. Reaprofitada com a afust de caador.			540.012.808	21.397.119	2002
VM-32	BA3CB3	cabana	Baell 3	PC (ICOMOS)	2013	no		dolent	cabana de planta irregular, construda amb murs de pedra seca, de la qual noms es conserva la base. Es troba a linterior del tancat BA3TN2 i t uns eixos de 4,6 x 5,8 m	460	480	539.903.961	21.477.226	2010
VM-37	BA3CB5	cabana	Baell 3	PC (ICOMOS)	2013	no		dolent	Cabana de forma trapezodal construda amb murs de pedra seca disposats entre blocs de granit. Pel costat est t una continuaci en un mur de grans blocs. Podria ser una cabana de carboners. T uns eixos de 7,6x5,5 m.	550	760	540.045.140	2.145.563	2017
VM-39	BA3CB6	cabana	Baell 3	PC (ICOMOS)	2013	no		regular	Cabana constituda per un gran bloc de granit en el qual es recolzen per un costat una altra pedra i per l'altre, un mur de pedra seca, tot quedant oberta pel cant E. Ha estat reaprofitada com a afust de caador. Eixos de 4,5x5,1 m.	450	510	540.094.876	21.407.375	2000
VM-791	BA3CB14	cabana	Baell 3	PC	2013	no		dolent	Petita cabana de planta subcircular, d'uns 2,2 m de dimetre, al mig de la tartera.	220	220	540.057.174	21.392.281	2002
VM-853	BA3CB10	cabana	Baell 3	PC	2013	no		dolent	Cabana de planta quadrangular, adosada per l'E a la carbonera BA3CR9.			539.793.745	2.162.104	2027
VM-70	BA3CR7	carbonera	Baell 3	PC (ICOMOS)	2013	no	Edat moderna/Contemporània	dolent	carbonera de planta subcircular, amb un mur de contenci per la cara sud i SO. Es troba a lextrem occidental de la zona, a uns 35 m al sud de la BA3CR8, i t un dimetre de 8 m	800	800	539.672.430	21.591.269	2022
VM-71	BA3CR8	carbonera	Baell 3	PC (ICOMOS)	2013	no	Edat moderna/Contemporània	dolent	carbonera de planta subcircular, amb un mur de contenci i unes dimensions de 9,5 x 16 m. Es troba a lextrem occidental de la zona, a uns 35 m al nord de la BA3CR7	950	1600	539.681.812	21.628.965	2028
VM-72	BA3CR9	carbonera	Baell 3	PC (ICOMOS)	2013	no	Edat moderna/Contemporània	dolent	Carbonera de planta subcircular, amb un mur de contenci pel costat sud i que t adosada la cabana BA3CB10 per la banda O	900	1450	539.800.984	21.621.236	2027
VM-73	BA3CR11	carbonera	Baell 3	PC (ICOMOS)	2013	no	Edat moderna/Contemporània	dolent	Carbonera de planta subcircular, amb un mur de contenci pel cant S d'aquesta mateixa forma i unes dimensions de 9x14,5 m	900	1450	539.853.502	21.608.547	2028
VM-74	BA3CR12	carbonera	Baell 3	PC (ICOMOS)	2013	no	Edat moderna/Contemporània	dolent	Carbonera de planta subcircular, de 4,5x 5,3 m. No s'aprecia mur de contenci i, de fet, s reconeixible pel fet que un bloc caigut n'ha afectat una part i sn visibles molts carbons	450	530	539.996.581	21.514.677	2025
VM-30	BA3TN1	tancat	Baell 3	PC (ICOMOS)	2013	no		dolent	pleta de planta molt irregular tancada per un mur de factura poc acurada i actualment molt enrunada. s el tancat ms septentrional de tota la zona i t uns eixos de 36 x 47 m i una superfcie duns 1.453 m2	3120	6480	539.788.319	21.562.457	2017
VM-31	BA3TN2	tancat	Baell 3	PC (ICOMOS)	2013	no		dolent	Tancat o pleta de planta fora irregular que t un mur divisori en sentit longitudinal, entre els tancats BA3TN1 i BA1TN3. Eixos de 38x38 m, d'uns 2.500 m2 de superfcie	3980	8160	539.917.235	21.482.637	2014
CAMÍ DE CLAROR														
VM-1167	CCAR7	abric	camí de Claror	PC	2014	no		dolent	possible abric que aprofita un bloc de granit. El possible parament est totalment enderrocat i colmatat per sediment i vegetaci, de forma que s molt difcil establir els lmits. T unes mides de 3 x 2,3 m i est a uns 30 m al SE de la CCCR6	230	300	536.986.688	20.017.368	2085
VM-1165	CCCR9	carbonera	camí de Claror	PC	2014	no	Edat moderna/Contemporània	dolent	carbonera de planta ovalada amb restes del mur duns 60 cm dalt. L'existncia d'una densa catifa de neret amaga les possibles restes de l'estructura. T unes mides de 6,9 m de longitud, per no es pot determinar lamplada. Est a uns 50 m al SE de CCAR7	690	690	537.005.392	19.967.857	2099
VM-1166	CCCR8 (P080)	carbonera	camí de Claror	PC (ICAC)	2014	no	Edat moderna/Contemporània	dolent	petita carbonera de planta circular i aspecte tumular al costat N del riu Claror, a uns 65 m al SO de la CCCR6. Est molt deteriorada (utilitzada com a zona dacampada), i no sembla tenir mur ni es veuen carbons. T unes dimensions de 10,3 x 6,9 m	690	1030	536.916.220	20.002.358	2079
VM-1168	CCCR6	carbonera	camí de Claror	PC	2014	no	Edat moderna/Contemporània	bo	carbonera de planta ovalada amb un mur frontal fet amb pedres mitjanes i grans, que ha caigut cap al vessant en alguns punts i 80 cm dalt. Presncia de carbons en superfcie. T unes mides de 12 x 6,7 m i est a uns 40 m al sud de la CCCR2	670	1200	536.969.020	20.045.646	2073
VM-1169	CCCR5	carbonera	camí de Claror	PC	2014	no	Edat moderna/Contemporània	dolent	carbonera de planta ovalada amb mur frontal molt enderrocat pel centre, a uns 30 m al nord de la CCCR4. La part conservada, fa quasi b 1m d'alada (3 4 filades), feta amb pedres mitjanes i grans, i s rectilini. T unes mides de 14,6 x 7,2	720	1460	537.004.145	2.015.177	2050
VM-1170	CCCR4	carbonera	camí de Claror	PC	2014	no	Edat moderna/Contemporània	dolent	carbonera petita amb mur frontal, que sembla una sobreposici de 2 carboneres. La terrassa es troba plena de petits blocs caiguts per arrosegament. T unes dimensions de 7,7 x 3 m i est a uns 30 m al sud de la CCCR5	300	770	536.995.313	20.122.072	2059

registre	nom	tipus	denominació	institució	data	sondeig	cronologia	estat cons	descripci	ample	llarg	X	Y	Z
VM-1171	CCCR3	carbonera	camí de Claror	PC	2014	no	Edat moderna/Contemporània	dolent	carbonera molt irregular tallada pel Cam de Claror i molt a prop de la CCCR2. s difcil establir els seus lmits, per sembla que el mur s rectilini, duns 30 cm dalt. Les seves mides sn de 5,4 x 3,2 m i es troba a uns 25 m al sud de la CCCR4	320	540	536.998.686	20.095.595	2067
VM-1172	CCCR2	carbonera	camí de Claror	PC	2014	no	Edat moderna/Contemporània	dolent	carbonera a lO del Cam de Claror, de petites dimensions i planta ovalada. Est molt coberta de vegetaci per saprecia el mur, duns 30 cm d'alada. Les seves mides sn de 7,7 x 4,6 m i est a uns 20 m al SO de la CCCR3	460	770	536.981.308	20.084.423	2065
VM-1173	CCCR1	carbonera	camí de Claror	PC	2014	no	Edat moderna/Contemporània	dolent	carbonera tallada pel Cam de Claror, a uns 135 m al NE de la CCCR5. Est molt erosionada per un torrent d'aigua i t part del mur, tot i que en molt mal estat. Probablement, tingui planta ovalada i mides de 9 x 7,7 m	770	900	537.118.147	20.225.078	2081
CAMÍ DE L'ESTANY														
VM-1082	CEAR2	abric	camí de l'Estany	PC	2014	no		bo	Petit abric aprofitant un gran bloc, les pedres sota el qual han estat buidades i collocades per definir lespai, orientat a SO. a uns 36 m al SO del tancat CETN1. Dimensions: 1,5 (fondo) x 1,3 (ample) x 1 m alada, mentre que l'entrada fa 1 x 0,4 m	130	150	537.105.691	19.307.988	2233
VM-1076	CECB9	cabana	camí de l'Estany	PC	2014	no		dolent	Petita cabana feta contra un gran bloc errtic, a uns 30 al NE de la CECB8. A l'O es perd i noms s'observa un retall en el terreny mentre que els murs laterals estan formats per dos blocs naturals. Dimensions: 2,8 x 1,7 m	170	280	537.162.171	19.401.581	2235
VM-1077	CECB8 (P116)	cabana	camí de l'Estany	PC (ICAC)	2014	no		dolent	Petita cabana de planta ovalada amb un dels murs rectilinis. Sembla parcialment excavada al geolgic i conserva entre 3 i 4 filades de pedres petites i mitjanes (ICAC P116, tancat), a uns 20 m al nord del tancat CETN5. Dimensions: 3,7 x 3,6 m	360	370	537.148.140	19.370.042	2236
VM-1227	CECM7	camí	camí de l'Estany	PC	2014	no		regular	cam que comunica els tancats CETN3 i CETN4, situats ms al nord, mentre que pel sud queda delimitat per la prpia tartera. T uns 10,8 m de longitud		1080	537.149.091	19.334.376	2239
VM-1061	CECR10	carbonera	camí de l'Estany	PC	2014	no	Edat moderna/Contemporània	regular	carbonera de planta subcircular, amb un mur de contenci amb una sola filada a la part frontal que t una prdua important de materials a la part central. No es veuen carbons en superfcie, i t un dimetre duns 12,5 m. Est a uns 20 m a l'E de CECB8	1250	1250	537.170.388	19.365.168	2240
VM-1078	CETN4	tancat	camí de l'Estany	PC	2014	no		regular	petit tancat construt sobre la tartera, amb la cara est fora perduda. La seva fbrica s similar a la dels tancats CETN3 i CETN1, que estan molt a prop. Les seves dimensions sn de 5 x 4,8 m	480	500	537.146.635	19.332.054	2239
VM-1079	CETN3	tancat	camí de l'Estany	PC	2014	no		regular	Tancat construt amb grans blocs a l'E de CETN1, amb planta quasi quadrangular tot i presentar un queixal al costat NE on hi ha una petita estructura amb forma d'L que s'adossa al mur (1,3 x 0,7 m). Dimensions: 5 x 6,3 m	500	630	537.151.069	19.340.013	2239
VM-1080	CETN5	tancat	camí de l'Estany	PC	2014	no		dolent	Mur semicircular que probablement construt amb 2 cares, tot i que actualment est molt enderrocat. Probablement defineix un tancat de grans dimensions que sembla no tancar al seu costat N. adjacent als tancats CETN3 i CETN4. Dimensions: 15,5 x 11 m	1100	1550	537.143.064	19.346.088	2236
VM-1081	CETN1 (P117)	tancat	camí de l'Estany	PC (ICAC)	2014	no		regular	Tancat construt amb blocs de grans dimensions sobre la tartera a uns 20 m dels tancats CETN3 a 5. Es conserven un parell de filades tot i que la cara E est quasi perduda. El sl est format pels blocs de la tartera (ICAC P117). Dimensions: 5,30 x 5,7 m	530	570	537.131.309	19.338.197	2235
CAMÍ DE L'ESTANY DE LA NOU														
VM-1025	CENAR1	abric	camí de l'Estany de la Nou	PC	2014	no		dolent	Abric situat al costat d'una penya rocosa, de la qual aprofita una prat d'aquesta. El resta de l'obra de la cabana est format per pedres petites. Est davant de l'orri ICAC P04 (Orris torbera de Perafita III). Dimensions: 3,7 x 3,5			537.816.392	1.982.909	2246
VM-1026	CENCB2 (P165)	cabana	camí de l'Estany de la Nou	PC (ICAC)	2014	no		dolent	Cabana o abric molt arrassat que aprofita un gran bloc de pedra natural. Dimensions: 1,7 x 2,8 m. Possiblement es correspon amb la cabana 165 de l'ICAC.			537.838.628	19.723.801	2257
VM-1084	CENCB10	cabana	camí de l'Estany de la Nou	PC	2014	no		dolent	Cabana de planta rectangular amb els murs molt perduts. El mur N conserva 2-3 filades mentre que la resta 1. La cara E aprofita un bloc errtic			537.210.522	20.001.728	2195
VM-1129	CENCB12	cabana	camí de l'Estany de la Nou	PC	2014	no		dolent	Possible cabana molt arrassada, de planta possiblement rectangular. Aprofita un gran bloc de granit per adossar-hi els murs. Dimensions: 1,5 x 2,3 m			537.755.227	19.619.217	2284
VM-1178	CENCB3	cabana	camí de l'Estany de la Nou	PC	2014	no		dolent	Cabana molt enrunada i poc reconeixible, tot i que es defineix un petit tram de mur a l'extrem meridional. Dimensions: 4 x 3,6 m			537.809.698	19.750.647	2253
VM-1083	CENCR11	carbonera	camí de l'Estany de la Nou	PC	2014	no	Edat moderna/Contemporània	dolent	Carbonera de grans dimensions i planta ovalada, travessada pel Cam GRP i amb lmits pocs clars. No t marge. Es veuen carbons en superficie. Dimensions: 12,6 x 6 m	1260	600	537.244.378	19.945.076	2199

registre	nom	tipus	denominació	institució	data	sondeig	cronologia	estat cons	descripci	ample	llarg	X	Y	Z
VM-1085	CENCR9 (P065)	carbonera	camí de l'Estany de la Nou	PC (ICAC)	2014	no	Edat moderna/Contemporània	dolent	Carbonera de petites dimensions amb el mur de contenci molt desfet de noms una filada (ICAC P065)			537.229.278	20.001.998	2195
VM-1086	CENCR8	carbonera	camí de l'Estany de la Nou	PC	2014	no	Edat moderna/Contemporània	dolent	Carbonera de petites dimensions i planta circular que mira cap al N (cap al refugi de Perafita). Molt poblada per arbres. Dimensions: 5,2 m de dimetre	520	520	537.345.176	20.135.264	2159
VM-1090	CENCR4	carbonera	camí de l'Estany de la Nou	PC	2014	no	Edat moderna/Contemporània	dolent	Carbonera de petites dimensions, sense marge d'aterrassament, travessada pel GRP. Es tracta d'un petit tumulet de planta circular. No s'observa la presncia de carbons, tot i la coloraci negra del sediment. Dimensions: 5 x 4,16 m	500	420	537.516.299	20.094.677	2182
VM-1089	CENEC5	estructura de combustió	camí de l'Estany de la Nou	PC	2014	no		regular	Estructura de combustide petites dimensions, s a dir una foguera ocasional. Dimensions: 0,7 m de dimetre			537.428.451	20.094.601	2176
VM-1087	CENEI7	estructura indeterminada	camí de l'Estany de la Nou	PC	2014	no		dolent	Estructura irregular de forma circular amb 1 unica filada molt desfeta fent un petit tancat			537.394.397	20.050.024	2184
VM-1088	CENTN6	tancat	camí de l'Estany de la Nou	PC	2014	no		dolent	Tancat de mitjanes dimensions amb 3 de les cares molt irregulars i la cara est gaireb no es veu. La paret N conserva 2 filades			537.405.559	20.047.365	2183
CAMÍ DE L'OVELLA MORTA														
VM-1068	COMAR3	abric	camí de l'Ovella Morta	PC	2014	no		regular	petit abric de planta allargada de redudes dimensions construda sobre una tartera. La factura del poc parament que s'ha conservat s fora rudimentria, bastida amb pedres de granit irregulars de mitjanes dimensions. Mides de 1,2 x 3 m	120	300	537.755.044	22.135.714	1710
VM-1062	COMCR13	carbonera	camí de l'Ovella Morta	PC	2014	no	Edat moderna/Contemporània	bo	carbonera de planta ovalada, amb uns 2 m de mur frontal fet amb grans blocs i una alada duns 1,56 m. La caiguda dun arbre ha provocat la prdua de part del parament i del sediment. Diversos avets han proliferat a la terrassa. Mides de 9,6 x 5,2 m	520	960	537.738.764	21.796.732	1895
VM-1063	COMCR12	carbonera	camí de l'Ovella Morta	PC	2014	no	Edat moderna/Contemporània	bo	carbonera de mitjanes dimensions amb un mur de contenci fet amb blocs irregulars de mida mitjana i petita, duns 1,1 m dalada. Dimensions de 7,80 x 4,20 m	420	780	537.731.984	2.192.658	1813
VM-1064	COMCR11	carbonera	camí de l'Ovella Morta	PC	2014	no	Edat moderna/Contemporània	bo	carbonera de mitjanes dimensions amb un llarg mur de contenci de 6/7 filades i una alada daproximadament 1 m. No s molt ample per es poden apreciar una quantitat important de carbons. Dimensions de 8 x 4,20 m	420	800	537.761.605	21.955.309	1800
VM-1065	COMCR10	carbonera	camí de l'Ovella Morta	PC	2014	no	Edat moderna/Contemporània	dolent	carbonera ovalada molt erosionada i afectada per la caiguda de dos arbres que han destrut bona part del sediment, de 7,1 x 4,8 m. Conserva fins a 3 filades i uns 35 cm dalada del mur, amb carbons al vessant. Est a uns 18 m de lextrem S de RM3CM6	480	710	537.701.443	21.931.862	1807
VM-1066	COMCR7	carbonera	camí de l'Ovella Morta	PC	2014	no	Edat moderna/Contemporània	regular	carbonera mitjana i planta ovalada al mig del bosc d'avets, a tocar del cam. Conserva part del mur d'aterrassament, duns 75 cm dalada, tot i que una bona part ha caigut cap al vessant i hi ha avets a la plataforma. Mides de 8,5 x 4,8 m	480	850	537.595.359	22.020.291	1781
VM-1067	COMCR6	carbonera	camí de l'Ovella Morta	PC	2014	no	Edat moderna/Contemporània	dolent	carbonera molt erosionada, probablement de planta ovalada i de 6,6 x3,8 m. Conserva part del mur frontal, per no s possible establir com era, donat que una part ha caigut cap al vessant. Lmits laterals difusos. Est a 2 metres al S de COMTN9	380	660	537.748.748	2.211.277	1710
VM-1184	COMCR5	carbonera	camí de l'Ovella Morta	PC	2014	no	Edat moderna/Contemporània	regular	gran carbonera a uns 50 m al SE de la COMCR4, tamb a l'oest del cam, amb el mur de contenci molt desfet, d'una filada noms i una alada duns 50 cm, i unes dimensions de 15,50 X8,30 metres	830	1550	537.720.981	22.127.874	1701
VM-1185	COMCR4	carbonera	camí de l'Ovella Morta	PC	2014	no	Edat moderna/Contemporània	dolent	Petita carbonera a l'oest del mur del cam. El mur de contenci est molt desfet. 5,20 X 7,60 m	520	760	537.674.360	22.154.972	1683
VM-1187	COMCR14	carbonera	camí de l'Ovella Morta	PC	2014	no	Edat moderna/Contemporània	regular	carbonera a la banda d'obaga, a l'est del cam i dins del COMTN1, molt a prop del COMTN2. T unes dimensions de 10,2 x 5,4 m, i un mur frontal de contenci de 50 cm dalada	540	1020	537.754.782	22.181.647	1694
VM-1188	COMCR8	carbonera	camí de l'Ovella Morta	PC	2014	no	Edat moderna/Contemporània	regular	gran carbonera amb molta presncia de carbons i amb un petit mur de contenci. Queda ubicada enmig d'un clot. En aquest punt el GPS donava un error de 28 metres d'error del GPS. Dimensions de 9,30 X 9 m	900	930	537.632.126	21.961.865	1797
VM-1592	COMMR1	mur	camí de l'Ovella Morta	PC	2014	no		regular	Mur en direcci S-N ubicat a la banda S del Madriu, just desprs de creuar el pont de troncs de pi. Conserva fins a 1'3 m d'alada i dues cares bastides amb pedres mitjanes i grans. Delimita el tancat COMTN9		12360	537.705.356	22.157.988	1691
VM-1069	COMTN9	tancat	camí de l'Ovella Morta	PC	2014	no		regular	tancat a l'E del cam, delimitat pel mur COMMR1. Al seu interior hi ha COMTN2, COMAR3 i COMCR14. Est molt emboscat i costa de trobar els lmits pel sud. En tot cas per la banda est queda delimitat per una tartera. T una superfcie d'uns 4.900 m2	6244	9492	537.734.090	22.166.453	1693
VM-1186	COMTN2	tancat	camí de l'Ovella Morta	PC	2014	no		dolent	petit tancat, o potser gran cabana, al N de la CR7, en un prat tancat (COMTN9) que est a la banda d'obaga, de 4,4 x 2,8 m	280	440	537.756.926	22.186.037	1697
CAMÍ DE LA COLLADA DE LA MAIANA														

registre	nom	tipus	denominació	institució	data	sondeig	cronologia	estat cons	descripci	ample	llarg	X	Y	Z
VM-954	CCMAR47	abric	camí de la Collada de la Maiana	PC	2014	no		dolent	Petit abric de planta semicircular amb el costat rectilini enderrocat cap a l'interior, fet amb pedres petites i mitjanes. Est al costat de la CCMCB48, a uns 10 m al SO. T unes dimensions de 1,6 x 1,2 m, amb una amplada mitjana dels mur de 0,7 m	120	160	540.134.075	20.195.201	2230
VM-913	CCMCB44	cabana	camí de la Collada de la Maiana	PC	2014	no		regular	Cabana que integra un orri a lextrem SE de la zona. Planta quadrada amb murs d1-1,20 m dalada i 0,8 m dample, formats per blocs mitjans i grans. T un possible accs pel NE (70 cm) i unes dimensions de 2,40 x 3,20 m	240	320	540.148.985	20.243.239	2225
VM-914	CCMCB41	cabana	camí de la Collada de la Maiana	PC	2014	no		dolent	Cabana a uns 10 m al NE de la CCMCB37. Conserva un mur amb set o vuit filades que ,tot i estar molt deteriorat, conserva l'alada aproximada d'un metre. Presenta un possible accs al costat S-E (70 cm) i t uns eixos mxims de 3,5 x 2 m	200	350	540.149.759	20.321.348	2226
VM-915	CCMCB37	cabana	camí de la Collada de la Maiana	PC	2014	no		dolent	cabana molt derruda que aprofita dos blocs. T un important nivell d'enderroc que dificulta la seva interpretaci, tot i aix presenta un angle recte en el costat N. Es troba a uns 10 m al SO de la CCMCB41 i t uns eixos mxims de 3,8 x 3 m	300	380	540.137.756	20.316.487	2227
VM-922	CCMCB26	cabana	camí de la Collada de la Maiana	PC	2014	no		dolent	petita cabana o abric que aprofita un bloc errtic del tarter. S'intueix el permetre dels murs tot i que estan molt arrasats, que dibuixen una planta prcticament quadrada, amb uns 1,8 m de costat. Es troba a uns 7 m a loest de la carbonera CCMCR17	180	180	539.914.018	20.358.954	2271
VM-926	CCMCB18	cabana	camí de la Collada de la Maiana	PC	2014	no		dolent	cabana o abric que aprofita un bloc, al peu de la tartera i a uns 10 m de la CCMCB20. Mur fet amb blocs grans i mitjans, duns 50 cm dalt i unes mides de 2,7 x 2,2 m. Per sota es veu una cabana anterior, la CCMCB21	220	270	539.915.568	20.376.886	2273
VM-929	CCMCB15	cabana	camí de la Collada de la Maiana	PC	2014	no		dolent	possible cabana de planta quadrangular, al centre dun planell a uns 16 m al SE de la CCMCB16. Definida per tres talussos fora amples (80 - 100 cm) on s'intueixen les restes dels murs. S'adossa al pendent natural. T unes dimensions 6,3 x 5,2 m	520	630	539.898.051	20.317.094	2270
VM-942	CCMCB20	cabana	camí de la Collada de la Maiana	PC	2014	no		bo	cabana de planta rectangular, al peu de la tartera, al costat de les estructures CCMCB18 i CCMEI19, orientada en sentit nord-sud. Un fragment del mur presenta un fort enderroc i les seves dimensions sn de 7,4 x 5,2 m	520	740	539.927.411	2.038.427	2272
VM-944	CCMCB16	cabana	camí de la Collada de la Maiana	PC	2014	no		dolent	possible cabana que conserva un segment dels murs bastit a sobre d'un gran bloc. s fora difcil establir la seva planta, per sembla ser rectangular duns 3,5 x 2,3 m. Es troba a uns 16 m al NO de la cabana CCMCB15	230	350	539.882.322	2.032.689	2273
VM-953	CCMCB48	cabana	camí de la Collada de la Maiana	PC	2014	no		dolent	Cabana rectangular molt enderrocada, entre CCMAR47 i CCMEI49. Tot i que actualment t unes dimensions de 1,8 x 0,8 m, possiblement, l'espai d'hbitat, continuaria fins a una amplada de 3,2 m. Per tant, la cabana seria molt ms ampla	80	180	540.142.284	20.202.684	2225
VM-962	CCMCB25	cabana	camí de la Collada de la Maiana	PC	2014	no		dolent	Possible cabana bastida amb pedres petites i mitjanes, 24 m a lE de la CCMEI23. En estat de conservaci molt precari. Est construda sobre un petit promontori del terreny i t unes mides de 2,85 m de dimetre aproximat	285	285	539.929.958	20.300.575	2269
VM-1177	CCMCB21	cabana	camí de la Collada de la Maiana	PC	2014	no		dolent	es tracta duna cabana duna fase anterior a la CCMCB18, els murs de la qual es poden veure amb dificultat per sota daquesta estructura. La seva planta seria prcticament quadrangular, duns 4,3 m de costat	430	430	539.915.316	20.376.483	2273
VM-1219	CCMCM42	camí	camí de la Collada de la Maiana	PC	2014	no		dolent	cam duns 276 m de llargada, en sentit sud-nord, que parteix del GRP a lalada de les carboneres CCMCR32 i CCMCR34 i arriba fins a les CCMCR38 i CCM39		27600	540.194.382	20.582.987	2173
VM-1220	CCMCM40	camí	camí de la Collada de la Maiana	PC	2014	no		dolent	cam d'uns 55 m en sentit nord-sud i de traat sinus, que comunica el planell on es troba la CCMCB25, entre altres estructures, i les carboneres CCMCR11 i CCMCR10		5500	539.948.814	20.273.807	2273
VM-916	CCMCR36	carbonera	camí de la Collada de la Maiana	PC	2014	no	Edat moderna/Contemporània	bo	carbonera al costat del riu i d'una cabana de caadors moderna, a uns 130 m a lE de la cabana CCMCB41. Presenta un petit mur de contenci a la part frontal, que en el seu punt central sembla haver-se perdut. T unes dimensions de 15,2 x 16,3 m	1520	1630	540.282.696	2.031.256	2214
VM-917	CCMCR35	carbonera	camí de la Collada de la Maiana	PC	2014	no	Edat moderna/Contemporània	regular	carbonera a uns 70 m a lE de les CCMCR32 i CCMCR34, a laltra banda del GRP, en una zona molt emboscada. Sembla que onserva el mur en els seus extrems, encara que queda molt cobert per la vegetaci i la terra. T unes dimensions de 15,3 x 7,4 m	740	1530	540.230.900	20.448.926	2199
VM-918	CCMCR33	carbonera	camí de la Collada de la Maiana	PC (ICAC)	2014	no	Edat moderna/Contemporània	bo	carbonera de mitjanes dimensions al costat del cam GRP, a uns 10 m al NE de la CCMCR32, al mig del bosc. T una planta ovalada, sense mur de contenci i amb uns eixos de 10,4 x 3,8 m. Hi ha presncia elevada de carbons en superfcie	380	1040	540.160.616	20.449.299	2225

registre	nom	tipus	denominació	institució	data	sondeig	cronologia	estat cons	descripci	ample	llarg	X	Y	Z
VM-919	CCMCR30	carbonera	camí de la Collada de la Maiana	PC (ICAC)	2014	no	Edat moderna/Contemporània	regular	carbonera que est uns 70 m al sud de la CCMCR13 i a uns 35 a loest de la CCMCR31. T una planta ovalada amb unes dimensions de 4,9 x 7,6 m. Sembla que presenta un mur de contenci frontal, tot i que molt descohesionat i cobert de vegetaci	490	760	540.027.273	20.292.821	2250
VM-920	CCMCR28	carbonera	camí de la Collada de la Maiana	PC	2014	no	Edat moderna/Contemporània	dolent	carbonera propera a les carboneres CCMCR13 i CCMCR27. T una planta ovalada i uns eixos mxims de 8,5 x 7,9 m, i no saprecia mur de contenci, tot i que hi ha diverses pedres escampades a la part baixa que podria correspondre al desmunt del mateix	850	790	540.058.495	20.359.571	2248
VM-921	CCMCR27	carbonera	camí de la Collada de la Maiana	PC	2014	no	Edat moderna/Contemporània	regular	carbonera fora agrupada amb les CCMCR13 i CCMCR28, que conserva part del seu mur de contenci a la part frontal T unes dimensions de 7,2 x 5 m i una planta ovalada. A dos metres en direcci SO neix una font d'aigua	500	720	540.056.679	20.373.643	2248
VM-928	CCMCR17	carbonera	camí de la Collada de la Maiana	PC	2014	no	Edat moderna/Contemporània	bo	carbonera que es troba molt a prop del GRP, a uns 6 m al SE de la cabana CCMCB26 i a uns 45 m de la cabana CCMCB16. Conserva el mur de contenci en la part frontal, t una planta ovalada i unes dimensions de 10,7 x 11,8 m	1070	1180	539.921.452	20.356.921	2270
VM-930	CCMCR12	carbonera	camí de la Collada de la Maiana	PC	2014	no	Edat moderna/Contemporània	dolent	carbonera que queda tallada pel GRP i que est fora erosionada per aquest motiu. S'observen restes del mur de contenci i es troba a uns 75 m a loest de la CMCCR11. T planta ovalada i unes dimensions 12 x 6,3m	1200	630	539.852.909	2.025.568	2286
VM-931	CCMCR9	carbonera	camí de la Collada de la Maiana	PC	2014	no	Edat moderna/Contemporània	dolent	carbonera al costat d'una zona d'allau, a lextrem S de la zona, a uns 55 m al S de la CCMCR6. Sense mur de contenci visible. A la plataforma hi ha fora rocs provinents d'allaus. T una planta ovalada i unes dimensions de 7,8 x 10,6 m	780	1060	539.704.629	20.067.901	2334
VM-932	CCMCR6	carbonera	camí de la Collada de la Maiana	PC	2014	no	Edat moderna/Contemporània	regular	carbonera de planta subcircular que noms conserva algunes pedres del mur de contenci frontal. T unes dimensions de 13,7 x 9 m i es troba uns 70 m al SO de la CCMCR5	1370	900	539.722.249	2.012.517	2327
VM-933	CCMCR5	carbonera	camí de la Collada de la Maiana	PC	2014	no	Edat moderna/Contemporània	regular	carbonera que no conserva el mur de contenci frontal, de molt grans dimensions i planta ovalada, que es troba uns 100 m a lest de la CCMCR4 i tamb al sud del cam. T unes dimensions de 17,5 x 13,5	1750	1350	539.768.285	20.186.008	2313
VM-934	CCMCR2	carbonera	camí de la Collada de la Maiana	PC	2014	no	Edat moderna/Contemporània	dolent	Carbonera de planta subcircular amb uns eixos de 10,6 x 9,3m. Al costat S es conserven les restes d'una filada de pedres del mur de contenci. A lextrem S es veu una lnia de pedres que podria ser una estructura no determinable associada o anterior	930	1060	539.769.805	20.295.657	2328
VM-943	CCMCR14 (M126)	carbonera	camí de la Collada de la Maiana	PC (ICAC)	2014	no	Edat moderna/Contemporània	bo	carbonera gran de planta semicircular, a uns 15 m al SO de la CCMCB15. Conserva el mur frontal i hi ha carbons visibles en superfcie. Planta ovalada i dimensions de 12 x 7 m. Probablement correspongui a la carbonera M126 detectada per lICAC	700	1400	539.886.030	20.309.189	2271
VM-945	CCMCR11	carbonera	camí de la Collada de la Maiana	PC	2014	no	Edat moderna/Contemporània	bo	carbonera de grans dimensions i planta ovalada, bastida aprofitant grans nuclis de granit procedents de la tartera adjacent. Es troba a uns 15 m al NE de la CCMCR10, seguint el cam GRP. T unes mides de 10,3 x 7,9 m	1030	790	539.930.792	20.246.342	2275
VM-946	CCMCR10	carbonera	camí de la Collada de la Maiana	PC	2014	no	Edat moderna/Contemporània	dolent	carbonera mitjana i planta quadrangular, tot i que noms conserva un angle, a uns 95 m al NE de la CCMCR8. La plataforma es basteix recolzant-se sobre un marge d'aterrassament molt amagat entre la vegetaci. Lmits difusos, amb uns eixos duns 5 x 4,5 m	450	500	539.922.450	20.233.193	2277
VM-947	CCMCR8	carbonera	camí de la Collada de la Maiana	PC	2014	no	Edat moderna/Contemporània	regular	carbonera mitjana, a uns 45 m a lE de la CCMCR7. No es veuen carbons en superficie donada la intensa vegetaci. Conserva mur frontal amb un extrem arrodonit, que defineix una planta probablement ovalada, amb uns eixos al voltant de 6,7 x 5,4 m	670	540	539.846.487	20.172.754	2297
VM-948	CCMCR7	carbonera	camí de la Collada de la Maiana	PC	2014	no	Edat moderna/Contemporània	bo	carbonera gran i planta semicircular, amb el costat rectilini definit per un mur que es fora ben conservat. Forta presncia de carbons, fins i tot per davant del mur, arrossegats per l'aigua. Es troba a uns 85 m a lest de la CCMCR6	850	1220	539.809.065	20.136.085	2304
VM-949	CCMCR4	carbonera	camí de la Collada de la Maiana	PC	2014	no	Edat moderna/Contemporània	dolent	carbonera mitjana i planta ovalada, al S del GPR i a uns 70 m al SE de la CCMCR3. Conserva una part del marge d'aterrassament encara que molt deteriorat (de fet, noms algunes pedres). Presncia de carbons a la part central i eixos de 8,6 x 4,25 m	860	430	539.656.723	20.199.449	2349
VM-950	CCMCR3 (M125)	carbonera	camí de la Collada de la Maiana	PC (ICAC)	2014	no	Edat moderna/Contemporània	dolent	carbonera de petites dimensions i planta subcircular, al sud del GRP i a uns 45 m al sud de la CCMCR1. Tot i la dificultat per establir el seu permetre, es pot donar un dimetre aproximat de 5 m	500	500	539.717.848	20.237.683	2335
VM-951	CCMCR1	carbonera	camí de la Collada de la Maiana	PC	2014	no	Edat moderna/Contemporània	dolent	Carbonera de grans dimensions i planta ovalada, amb unes dimensions de 15 x 12,5 m, molt arrasada i amb una important dispersi de carb. No hi ha cap evidncia de mur d'aterrassament. Es troba ubicada al costat del cam GRP	1500	1250	539.735.124	20.284.199	2337

registre	nom	tipus	denominació	institució	data	sondeig	cronologia	estat cons	descripci	ample	llarg	X	Y	Z
VM-955	CCMCR43	carbonera	camí de la Collada de la Maiana	PC	2014	no	Edat moderna/Contemporània	dolent	Carbonera molt desfeta, afectada per un torrent d'aigua. Ha perdut la seva fesomia original i saprecien multitud de carbons i pedres al vessant on es troba. Est tallada pel cam CM42 i t una planta ovalada per unes mides de 6,4 x 4,2 m	420	640	540.198.869	20.546.205	2179
VM-956	CCMCR39	carbonera	camí de la Collada de la Maiana	PC	2014	no	Edat moderna/Contemporània	dolent	Carbonera de planta circular amb uns 6,6 m de dimetre. Es troba a uns 25 m de la CCMCR38. Actualment es troba afectada per un curs d'aigua que deu correspondre al desgla. Saprecien alguns carbons per no restes de mur d'aterrassament	660	660	540.201.027	20.706.418	2153
VM-957	CCMCR38	carbonera	camí de la Collada de la Maiana	PC	2014	no	Edat moderna/Contemporània	dolent	carbonera petita i planta subcircular al peu de la tartera, a lextrem N i a uns 25 m al SO de la CCMCR39 i a tocar de lextrem final del CCMCM42. No t mur per s carbons en superfcie i fa uns 6,6 m de dimetre. Molt amagada entre la vegetaci	660	660	540.184.241	20.677.676	2161
VM-958	CCMCR34	carbonera	camí de la Collada de la Maiana	PC	2014	no	Edat moderna/Contemporània	dolent	carbonera mitjana amb un petit marge d'aterrassament bastit amb pedres de petites dimensions, uns 5 m al sud de la CCMCR32 i molt a prop del cam CCMCM42. Hi ha una presncia abundant de carbons en superfcie i t unes mides de 7,6 x 5,4 m	540	760	540.162.192	20.463.191	2212
VM-959	CCMCR32	carbonera	camí de la Collada de la Maiana	PC	2014	no	Edat moderna/Contemporània	dolent	carbonera molt propera a la CCMCR33, que conserva el mur frontal duns 1,2 m d'alt. Est erosionada pels dos extrems pel rierol que neix de la font que neix al costat de CR27. T planta subcircular i unes mesures de 10,2 x 12,3 m	1020	1230	540.157.014	20.454.236	2214
VM-960	CCMCR31	carbonera	camí de la Collada de la Maiana	PC	2014	no	Edat moderna/Contemporània	dolent	carbonera molt erosionada per un rierol, a uns 35 m al SE de la CCMCR30. La part central del mur ha caigut amb la conseqent prdua del material de farciment i dispersi de carbons. La seva planta s ovalada i t uns eixos de 10,6 x 6 m	600	1060	540.062.316	20.274.731	2248
VM-961	CCMCR29 (M128)	carbonera	camí de la Collada de la Maiana	PC	2014	no	Edat moderna/Contemporània	dolent	carbonera de planta ovalada amb restes de mur molt enderrocat pels efectes de laigua. A mig cam entre les CCMCR27 i CCMCR28 i les CCMCR32 i CCMCR34. Molts carbons en superficie i t unes mides de 12,2 x 7,4 m. Pot correspondre a la M128 de IICAC	740	1220	540.136.859	20.384.188	2254
VM-963	CCMCR22	carbonera	camí de la Collada de la Maiana	PC	2014	no	Edat moderna/Contemporània	regular	carbonera gran i planta circular, tallada pel GRP, a uns 45 m al NE de la CCMCR12 i uns 20 m al S de la CCMCR14. No t mur frontal, per es pot apreciar la presncia de carbons en superfcie. T una planta ovalada i unes mides de 12,5 x 9,8 m	980	1250	539.893.637	20.285.898	2273
VM-1696	CCMCR13 (M127)	carbonera	camí de la Collada de la Maiana	PC	2014	no	Edat moderna/Contemporània	dolent	Carbonera al costat de els carboneres CCMCR27 i CCMCR28. S'intueix el mur de contenci frontal, d'una sola filada. T planta ovalada i unes dimensions de 4,9 x 7,6 m. s probable que correspongui amb la carbonera M127 detectada per l'ICAC	490	760	540.043.153	20.363.852	2249
VM-911	CCMEI46	estructura indeterminada	camí de la Collada de la Maiana	PC	2014	no		dolent	Estructura de planta quadrada, situada al costat de la porta de la cabana CCMCB44 i de funcionalitat desconeguda. T unes mesures de 1,2 m de costat	120	120	540.150.294	20.244.163	2225
VM-923	CCMEI24	estructura indeterminada	camí de la Collada de la Maiana	PC	2014	no		dolent	clot rectangular similar a CCMEI23 duns 5,8 x 5,3 m, a uns 13 m al SE de la CCMCB15 i uns 7 m al NO de la CCMEI23. Com la CCMEI23, podria ser una rasa per obtenir terra per a les carboneres properes, o una cabana enfonsada	530	580	539.908.570	20.307.744	2270
VM-924	CCMEI23	estructura indeterminada	camí de la Collada de la Maiana	PC	2014	no		bo	clot rectangular duns 4,7 x 3,2 m, situat a un planell on hi ha diverses estructures, i a uns 7 m al SO de la CCMEI24. Podria ser una rasa per obtenir terra per a les carboneres o b, vista la proximitat amb la CCMCB25, potser una cabana enfonsada	320	470	539.904.043	20.299.995	2272
VM-927	CCMEI19	estructura indeterminada	camí de la Collada de la Maiana	PC	2014	no		dolent	estructura de planta quadrangular i petites dimensions, feta amb blocs grans i mitjans. Es tracta duna possible estructura de combusti o fogar, amb unes dimensions de 1,2 x 0,7 m	70	120	539.918.811	20.377.157	2273
VM-952	CCMEI49	estructura indeterminada	camí de la Collada de la Maiana	PC	2014	no		dolent	Estructura indeterminable definida per una irregular acumulaci de pedres, a uns 7 m al SO de la CCMCB48. S'intueix un possible petit mur. Les seves dimensions de 4,40 x 5 m, mentre que el mur t una longitud de 1,9 m	440	500	540.148.812	20.206.071	2224
VM-912	CCMMU45	munyidora	camí de la Collada de la Maiana	PC	2014	no		regular	Munyidora enganxada a la CCMCB44 per lO. A la part S molt enrunada, mentre que loposada conserva fins 40-50 cm dalada. Possible accs lateral al centre per lO. T unes mides duns 32,9 x 2,4 m	240	3290	540.159.770	20.226.709	2222
CAMÍ DE LA PERAFITA														
VM-995	CPAR47	abric	camí de Perafita	PC	2014	no		bo	petit abric a uns 15 m al N de CPCR46, a la riba esquerra del riu Perafita. Una enorme llosa de granit es recolza inclinada sobre un nucli ms petit, generant un espai al mig. T unes mides de 1,90 m de fondria x 0,95 m de amplada x 0,9 m dalada	90	190	536.647.978	20.554.238	1923
VM-999	CPAR41	abric	camí de Perafita	PC	2014	no		bo	petit abric natural definit per dos grans blocs de granit, a tocar del caminet que transcorre per la riba esquerra del riu de Perafita. Es troba a uns 70 m al nord de la CPCR39 i t unes dimensions de 2,3 x 1,7 m	170	230	536.522.519	2.069.987	1898

registre	nom	tipus	denominació	institució	data	sondeig	cronologia	estat cons	descripci	ample	llarg	X	Y	Z
VM-1039	CPAR5	abric	camí de Perafita	PC	2014	no		bo	petit abric que aprofita un gran bloc. Hi ha un mur de tancament al S, fet amb petits blocs de pedra que conserva 1 m d'alada, amb unes 5-6 filades. L'accs es fa per l'O, i molt a prop seu hi ha el cam i el CPAR48. T unes dimensions de 1,50 x 3,8 m	150	380	536.620.480	20.735.619	1907
VM-1040	CPAR2	abric	camí de Perafita	PC	2014	no		dolent	petit abric que aprofita un gran bloc grantic natural com a mur de fons, al qual se li adossa un mur molt malms. T unes dimensions de 2 x 3,6 m i es troba a uns 2 m al nord de la CPCR1	200	360	536.600.471	20.741.919	1900
VM-1175	CPAR6	abric	camí de Perafita	PC	2014	no		dolent	Abric darrera AR43, definit per un espai entre grans rocs grantics. Hi ha material modern i un mur paravents al E, per per parallels propers (PNAESM) podria ser susceptible de contenir ocupacions anteriors.			536.622.030	20.735.947	1907
VM-991	CPCB54	cabana	camí de Perafita	PC	2014	no		bo	Petita cabana de planta semicircular que aprofita un gran bloc de granit com a mur de fons. Bona part del seu mur de tancament conserva fins a dues filades, encara que molt desconfigurades i enderrocades. T unes dimensions de 1,20 m de dimetre	120	120	536.867.880	20.304.496	1991
VM-1002	CPCB33	cabana	camí de Perafita	PC	2014	no		dolent	possible cabana construda aprofitant grans nuclis grantics de la tartera. Es troba localitzada a tocar de la CPCR35. T unes mides de 3,2 x 2,7 m	270	320	536.744.225	20.476.998	1942
VM-1226	CPCM50	camí	camí de Perafita	PC	2014	no		dolent	Cam que arrenca a la CR52 i que es perd en arribar a la tartera		10830	536.750.398	20.375.743	1958
VM-974	CPCR55	carbonera	camí de Perafita	PC	2014	no	Edat moderna/Contemporània	bo	Carbonera tallada al seu extrem N pel cam GR (part del mur de la CR55 serveix tamb de gra del GR). Conserva dues filades de mur (uns 30 cm. d'alada). Mides de 7'5 x 6'8 m	680	750	536.784.288	20.395.129	1959
VM-975	CPCR40	carbonera	camí de Perafita	PC	2014	no	Edat moderna/Contemporània	bo	carbonera localitzada al costat del cam GR11-10. El mur de contenci conserva entre 7 i 8 filades de blocs de pedra, tenint 1 m d'alada. T uns eixos mxims de 13,20 x 4,5 m i es troba a uns 34 m al NO de la CPCR38	450	1320	536.658.112	20.619.348	1923
VM-976	CPCR38	carbonera	camí de Perafita	PC	2014	no	Edat moderna/Contemporània	dolent	carbonera molt poc visible per la vegetaci. Est al costat del cam, prcticament a sobre de la tartera. Conserva un mur, tot i que molt deteriorat, que t una alada de 40-60 cm. T uns eixos mxims de 5 x 7 m i es troba a uns 20 m al nord de la CPCR37	500	700	536.683.567	20.592.063	1926
VM-977	CPCR37	carbonera	camí de Perafita	PC	2014	no	Edat moderna/Contemporània	dolent	carbonera que t el mur en molt mal estat de conservaci. Noms conserva tres filades de blocs grans i mitjans, amb una alada aproximada de 40 cm, i la seva planta tendeix a ser circular, amb uns 5,4 m de dimetre. Es troba a uns 8 m al NE de la CPCR49	540	540	536.691.927	20.569.661	1928
VM-992	CPCR53	carbonera	camí de Perafita	PC	2014	no	Edat moderna/Contemporània	dolent	Carbonera al costat N del riu, sense carbons apreciables en superfcie. Conserva un marge daterrassament a la seva banda NO. Mides 92 x 815 m	820	920	536.833.718	20.310.372	1978
VM-993	CPCR52	carbonera	camí de Perafita	PC	2014	no	Edat moderna/Contemporània	dolent	Carbonera al mig del bosc amb restes molt deteriorades del marge daterrassament. Es troba ubicada al mig del cam CM50. Presncia de petits nuclis de carb. Mides de 65 x 47 m	470	650	536.774.875	20.315.589	1973
VM-994	CPCR49	carbonera	camí de Perafita	PC	2014	no	Edat moderna/Contemporània	regular	carbonera de planta circular, molt a prop del riu Perafita i a uns 5 m al nord de la CPCR36. No sobserven carbons en superfcie i han proliferat els pins al llarg del seu permetre. T uns eixos de 6,95 x 6,70 m	670	690	536.688.112	20.562.751	1928
VM-996	CPCR56	carbonera	camí de Perafita	PC	2014	no	Edat moderna/Contemporània	dolent	Carbonera al mig del bosc, prcticament irreconeixible i indefinible. Sobserva la presncia de carbons petits. Tres pins han proliferat al mig. Mides de 6 x 5 m	500	600	536.651.472	20.532.204	1925
VM-998	CPCR45	carbonera	camí de Perafita	PC	2014	no	Edat moderna/Contemporània	regular	carbonera mitjana que conserva bona part del mur frontal. Sense carbons visibles per es veu sediment de color negre. Est a la riba esquerra del riu de Perafita, a uns 20 m al NO de la CPEC46, i t unes mides de 7,30 x 6,7 m	670	730	536.501.136	20.787.521	1881
VM-1000	CPCR39	carbonera	camí de Perafita	PC	2014	no	Edat moderna/Contemporània	molt bo	carbonera amb un mur d1 m que conserva tot el parament. La vegetaci fa difcil establir lmits. No saprecien carbons en superfcie. A la riba esquerra del riu de Perafita, a uns 70 m al S de CPAR43 i t unes dimensions de 4,2 x 5 m	420	500	536.515.455	20.622.042	1918
VM-1001	CPCR35	carbonera	camí de Perafita	PC	2014	no	Edat moderna/Contemporània	dolent	possible carbonera tot i labsncia de carbons en superfcie, que es troba directament associada a la CPCB33, i a tocar del cam GR11-10. T unes mides de 5,9 x 2,7 m	270	590	536.736.000	20.485.742	1942
VM-1033	CPCR44	carbonera	camí de Perafita	PC	2014	no	Edat moderna/Contemporània	dolent	carbonera de petites dimensions i planta ovalada, a uns 19 m al sud de la CPCR43, al costat del cam GR11-10. T unes dimensions de 6 x 4,9 m	490	600	536.578.602	20.760.347	1896
VM-1034	CPCR42	carbonera	camí de Perafita	PC	2014	no	Edat moderna/Contemporània	dolent	carbonera mitjana a uns 20 m a lE del GR11-10 i uns 50 m al NO de CPCR43. Sense mur, s difcil delimitar-la b. La planta tendeix a la circumferncia, amb dimetre duns 6,7 m i hi ha carbons al vessant S	670	670	536.542.905	20.821.353	1879
VM-1035	CPCR43	carbonera	camí de Perafita	PC	2014	no	Edat moderna/Contemporània	regular	carbonera de petites dimensions a l'est del cam GR11-10 i a uns 19 m al nord de la CPCR44. El mur de contenci s'adossa a un gran bloc errtic per la seva banda sud. No s'observen carbons en superfcie i t unes dimensions de 2,7 x 2,6 m	260	270	536.577.560	20.780.692	1896

registre	nom	tipus	denominació	institució	data	sondeig	cronologia	estat cons	descripci	ample	llarg	X	Y	Z
VM-1036	CPCR10	carbonera	camí de Perafita	PC	2014	no	Edat moderna/Contemporània	regular	carbonera que conserva el mur de contenci, amb dues filades de pedres de mida petita/mitjana. T unes dimensions de 4,9 x 3 m, i es troba a uns 10 m a loest de la CPCR4	300	490	536.600.405	20.752.364	1901
VM-1037	CPCR4	carbonera	camí de Perafita	PC	2014	no	Edat moderna/Contemporània	bo	carbonera que presenta un mur de contenci de 60 cm d'alada, amb 3-4 filades conservades. s l'element ms allunyat del conjunt, situada a l'O. Es troba per sobre del cam, a uns 10 m a lest de la CPCR10. T unes mides de 6,7 x 3,2 m	320	670	536.610.942	20.753.377	1904
VM-1041	CPCR1	carbonera	camí de Perafita	PC	2014	no	Edat moderna/Contemporània	regular	carbonera que est situada a la dreta del cam daccs a Perafita i a uns 2 m al sud de labric CPAR2. Conserva el mur de 40-60 cm que est format per dos o tres filades de pedres de mida gran i mitjana. T unes mesures de 8 x 7 m	700	800	536.598.592	20.734.491	1900
VM-1042	CPCR3	carbonera	camí de Perafita	PC	2014	no	Edat moderna/Contemporània	regular	carbonera que queda partida pel cam de Perafita, que est a uns 30 m al sud dels abrics CPAR5 i CPAR6. Conserva el mur en una alada aproximada d'1 m, constitut per tres filades de blocs de pedra gran. T unes mesures de 1,30 x 9,5 m	130	950	536.621.509	20.704.941	1908
VM-1091	CPCR36	carbonera	camí de Perafita	PC	2014	no	Edat moderna/Contemporània	regular	carbonera situada a la vora del cam GR11-10. Conserva el mur, format per quatre filades de pedres grans i mitjanes, d'uns 60-70 cm dalada. T ms de 4 m d'eix, per no es pot delimitar b pel neret que la cobreix. Es troba a uns 5 m al SE de la CPCR49	400	400	536.691.910	20.558.104	1927
VM-1092	CPCR34	carbonera	camí de Perafita	PC	2014	no	Edat moderna/Contemporània	dolent	carbonera localitzada al costat est del cam daccs a Perafita. Queda definida pel seu tals de terra i el mur de pedra, duna sola filada. T unes mesures 12 x 9 m, i est al costat de la cabana CPCB33	900	1200	536.740.279	20.492.058	1942
VM-997	CPEC46	estructura de combustió	camí de Perafita	PC	2014	no		regular	petita estructura de combusti o foc a terra al mig del bosc, a uns 20 m al SE de la CPCR45, que t un dimetre de 1,2 m i est delimitada per pedres. s molt probable que sigui fora moderna	120	120	536.511.127	20.765.426	1887
VM-1038	CPMR9	mur	camí de Perafita	PC	2014	no		regular	mur que s'adossa pel nord, en sentit nord-sud, al bloc de pedra proper al CPAR5. Forma un petit repl i t 1 m de llargada, i 40-50 cm d'alada x 40 cm d'amplada. Noms conserva una filada		100	536.615.115	20.742.337	1907
CAMÍ DEL PORT														
VM-1130	CPTAR5	abric	camí del Port	PC	2014	no		bo	petit abric en mig dun caos grantic, a uns 22 m a lO de CPTCB6. Per bastir-ho van buidar l'espai de pedres, tot dipositant-les al voltant. No hi ha evidncia de foc ni materials i per les mides (90 x 110 cm) sembla ms un amagatall o per emmagatzemar	90	110	538.475.454	19.724.072	2361
VM-1150	CPTAR20	abric	camí del Port	PC	2014	no		bo	abric al costat oposat de CPTAR19, sota el mateix bloc que va servir per bastir-lo. Orientat cap a lO (el CPTAR19 mira cap al NE). Com CPTAR19, sembla buidat antrpicament. Mides de 1,8 de fondria x 1,6 d'amplada. No sembla destinat a hbitat	160	180	539.129.527	19.308.453	2485
VM-1151	CPTAR19	abric	camí del Port	PC	2014	no		bo	abric o cava sota un enorme bloc. Es tracta d'un forat molt gran per que sembla practicat de manera artificial, a menys de 10 m de CPTCB18 i al costat oposat de CPTAR20. T una fondria duns 2,4 m i una amplada duns 1,7 m. No sembla destinat a hbitat	170	240	539.134.981	19.311.182	2489
VM-1162	CPTAR8	abric	camí del Port	PC	2014	no		bo	Petit abric al mig de la morrena a l'E de l'AR7, que aprofita la bisera d'un gran bloc i t una superfcie plana com a sl, on fins i tot s'ha construt un petit mur de marge. Dimensions: 1,3 x 1,5 x 1,4 m	140	150	538.791.457	19.575.192	2408
VM-1163	CPTAR7	abric	camí del Port	PC	2014	no		bo	petit abric a la morrena grantica fet sota un gran bloc horitzontal, a uns 105 m al NO de CPTAR8. Va ser buidat per habilitar un espai til, on hi ha carbons. A la banda NO de linterior es va construir un petit mur. Mides de 2,5 x 1,5 m	150	250	538.691.435	19.612.101	2395
VM-1144	CPTCB26 (P147)	cabana	camí del Port	PC (ICAC)	2014	no		dolent	cabana de petites dimensions i planta quadrada, de 1,5 m de costat, que est molt enrunada i que aprofita un bloc de granit mitj com a mur de fons. Sembla conservar un accs que dona al tancat CPTTN27, que es troba annexat	150	150	538.267.497	19.497.843	2311
VM-1146	CPTCB24	cabana	camí del Port	PC	2014	no		dolent	cabana rectangular amb uns eixos de 2,7 x 1,9 m que noms conserva una filada. Associada a CPTEC2, que est a menys de 4 m al N, i es troba a la riba NE dun petit llac, on tamb hi ha CPTTN21 i CPTCB22, amb les quals podria formar un conjunt	190	270	538.617.803	19.257.635	2370
VM-1148	CPTCB22	cabana	camí del Port	PC	2014	no		dolent	cabana de 3,8 x 2,8 m i planta rectangular, construda amb pedres petites i mitjanes. Conserva una alada de 50 cm i probablement estigui relacionada amb CPTTN21, que est a menys de 10 m al S	280	380	538.525.139	1.925.381	2371
VM-1152	CPTCB18	cabana	camí del Port	PC	2014	no		dolent	cabana de planta irregular duns 2,2 x 2,1 m, construda aprofitant dos grans blocs al peu de la morrena, a uns 12 m a lE de la CPTCB17. A la banda oest conserva un segment de mur amb dues cares i 1 m d'alada mxima, la part ms visible de lestructura	210	220	539.116.571	19.303.903	2481
VM-1153	CPTCB17	cabana	camí del Port	PC	2014	no		dolent	cabana de planta semicircular amb uns eixos de 2,5 x 1,4 m, construda al peu de la morrena, aprofitant un gran bloc i un altre de mitj. El parament noms conserva fins a 80 cm d'alada. Es situa a uns 15 m a loest de la CPTCB18	140	250	539.100.390	19.306.716	2477

registre	nom	tipus	denominació	institució	data	sondeig	cronologia	estat cons	descripci	ample	llarg	X	Y	Z
VM-1154	CPTCB16	cabana	camí del Port	PC	2014	no		dolent	cabana de planta trapezial amb uns eixos mxims de 3,4 x 1,6 m, construda al capdamunt d'una lleu cresta a continuaci de la morrena. Molt enderrocada i noms conserva restes de mur al NE i a lE. Es troba a uns 40 m al SO de la CPTCB17	160	340	539.068.725	19.279.999	2475
VM-1155	CPTCB15	cabana	camí del Port	PC	2014	no		dolent	cabana allada al mig de la morrena a uns 120 m al SE de CPTCB12, de planta rectangular i dimensions de 2,3 x 1,4 m. Est construda al lateral d'un bloc de granit, al damunt del qual hi ha una petita acumulaci de pedres per marcar lemplaament	140	230	538.950.706	19.465.299	2438
VM-1158	CPTCB12 (P157)	cabana	camí del Port	PC	2014	no		dolent	cabana petita i planta ovalada, duns 2,3 x 1,6 m. Sembla que encara conserva laccs, a la banda S, a uns 2 m al sud del CPTTN11. L'estructura est prcticament enderrocada tot i que conserva alguns segments muraris de fins a 4 filades (0,8 m d'alada)	160	230	538.831.009	19.496.789	2419
VM-1164	CPTCB6	cabana	camí del Port	PC	2014	no		dolent	possible cabana al peu de la morrena on hi ha CPTAR5, a uns 22 m a lE. Estructura de planta ovalada/rectangular molt enrunada, de la qual noms es fcilment identificable un segment de mur. Feta amb pedres petites i mitjanes. Mides de 2,6 x 2,5 m	250	260	538.501.719	19.717.721	2364
VM-1131	CPTCR4	carbonera	camí del Port	PC	2014	no	Edat moderna/Contemporània	dolent	carbonera probablement de planta ovalada, molt erosionada per un curs daigua. El mur d'aterrassament est totalment caigut i no es pot definir clarament el seu traat original. T unes mides de 6,5 x 7,4 m i es troba a uns 25 m a lest de la CPTCR2	650	740	538.337.064	19.729.445	2315
VM-1132	CPTCR3	carbonera	camí del Port	PC	2014	no	Edat moderna/Contemporània	regular	carbonera a uns 20 m al SE de la CPTCR2, amb planta ovalada amb mur molt enrunat duns 1'3 m d'alada, fet amb pedres mitjanes. Hi ha carbons en superfcie i t unes mides de 7,1 x 4,6 m	460	710	538.320.350	19.709.707	2308
VM-1133	CPTCR2 (P140)	carbonera	camí del Port	PC	2014	no	Edat moderna/Contemporània	bo	carbonera de planta ovalada amb mur de 0'84 m dalada, fet amb pedres mitjanes. Presncia de carbons en superfcie i eixos de de 12,5 x 7m. Es troba a uns 100 m al SE de la CPTCR1 i segurament correspon amb la P140 de lICAC	700	1250	538.310.593	19.731.242	2306
VM-1134	CPTCR1 (P139)	carbonera	camí del Port	PC	2014	no	Edat moderna/Contemporània	bo	carbonera ms septentrional de la zona, de grans dimensions i planta ovalada, duns 10,5 x 8 m, amb un marge de contenci de 0'8 m dalada, amb dues seccions caigudes. Presncia de carbons en superfcie. Possiblement correspon amb la P139 de lICAC	800	1050	538.282.002	19.834.177	2296
VM-1139	CPTCR31	carbonera	camí del Port	PC	2014	no	Edat moderna/Contemporània	dolent	carbonera de grans dimensions i planta ovalada orientada cap el NE. Conserva restes del mur d'aterrassament amb unes 3 filades. Presncia de carbons en superfcie. Es troba a uns 60 m al nord de la CPTCR29 i t unes mides de 11,3 x 8,6 m	850	1130	538.205.394	19.714.203	2297
VM-1140	CPTCR30	carbonera	camí del Port	PC	2014	no	Edat moderna/Contemporània	dolent	carbonera de petites dimensions i planta subcircular que per la banda oest est en contacte amb la carbonera CPTCR25. Tampoc disposa de marge frontal de contenci i t unes dimensions inferiors de 4,6 x 4,3 m. Sobserven carbons en superfcie	430	460	538.219.155	19.644.739	2307
VM-1141	CPTCR29	carbonera	camí del Port	PC	2014	no	Edat moderna/Contemporània	dolent	carbonera de petites dimensions i planta subcircular, sense marge d'aterrassament, i amb uns eixos mxims de 8,5 x 6,2 m. Es troba en una clariana al mig del bosc i per la banda est est en contacte amb la carbonera CPTCR30. Hi ha carbons en superfcie	620	850	538.216.849	19.653.538	2306
VM-1145	CPTCR25	carbonera	camí del Port	PC (ICAC)	2014	no	Edat moderna/Contemporània	bo	carbonera planta semicircular orientada a l'O, a uns 230 m al NO de CPTCB22. Conserva mur frontal de 60 cm, construt amb pedres mitjanes, que al N ha caigut. Hi ha carbons en superfcie i t unes dimensions de 10,10 x 7,1 m. Pot ser la P149 de lICAC	710	1010	538.307.259	19.329.801	2316
VM-1147	CPTEC23	estructura de combustió	camí del Port	PC	2014	no		regular	possible fogar de planta circular, duns d'1,30 metres de dimetre, delimitat amb pedres de petites dimensions, que es troba a menys de 4 m al nord de la CPTCB24	130	130	538.616.358	19.261.648	2371
VM-1157	CPTEC13	estructura de combustió	camí del Port	PC	2014	no		bo	estructura de combusti que es troba a lest de la CPTCB12, de planta circular i uns de 95 cm. de dimetre. Est delimitada per un seguit de pedres que, aparentment, no semblen alterades trmicament	95	95	538.834.625	19.500.463	2419
VM-1142	CPTMR28	mur contenció	camí del Port	PC	2014	no		dolent	possible mur de que noms conserva 1 filada i que est molt colmatat per terra i herba. Es troba a uns 3 metres a lest del tancat CPTTN27 i t una llargada duns 3,2 m. s probable que forms part dalgun tancat o una altra estructura		320	538.261.341	19.490.232	2309
VM-1156	CPTMC14	mur contenció	camí del Port	PC	2014	no		regular	mur a lE de CPTEC13 al peu de l'inici del vessant. Al mig de la construcci, de 0,9 m d'alada, hi ha una lleu inflexi al parament. Llargada mxima duns 10,2 m, i podria tenir la funci de delimitar lespai del conjunt (CPTTN9 a 11, CPTCB12 i CPTEC13)		1020	538.835.397	19.504.011	2421
VM-1143	CPTTN27 (P148)	tancat	camí del Port	PC (ICAC)	2014	no		dolent	tancat de planta circular i petites dimensions que noms conserva 1 filada del seu parament. Es troba annex a la cabana 26 i t uns eixos mxims de 3,4 x 2 m, i presenta un accs a la banda SO, que fa uns 1,1 m damplada	200	340	538.262.312	19.497.557	2309

registre	nom	tipus	denominació	institució	data	sondeig	cronologia	estat cons	descripci	ample	llarg	X	Y	Z
VM-1149	CPTTN21	tancat	camí del Port	PC	2014	no		dolent	possible tancat amb uns eixos de 17 x 18 m. Probablement s'estenia fins a definir un espai tancat, malgrat ara queda parcialment obert. Est construt amb pedres de mitjanes dimensions. Es troba a menys de 10 m al sud de la CPTCB22	1700	1800	538.529.716	19.241.435	2371
VM-1159	CPTTN11 (P159)	tancat	camí del Port	PC	2014	no		dolent	tancat molt enderrocat a uns 5 m al SE del CPTTN10, amb una planta irregular i uns eixos mxims de 4,4 x 6 m. El parament dels murs est molt enderrocat, tot i que arriba a assolir 0,95 m d'alada. Possiblement correspon al tancat P159 de IICAC	440	600	538.830.442	19.501.834	2419
VM-1160	CPTTN10 (P158)	tancat	camí del Port	PC	2014	no		dolent	tancat molt enderrocat ubicat a uns 4 m a lest del CPTTN9. T una planta fora irregular, amb unes dimensions mximes de 6,3 x 2 m i una alada mxima conservada dels murs de 1,1 m. Possiblement correspon al tancat P158 de IICAC	200	630	538.827.437	19.506.084	2419
VM-1161	CPTTN9	tancat	camí del Port	PC	2014	no		dolent	tancat situat a uns 75 m al SE del CPTAR8 i auns escadussers 4 m a loest del CPTTN10, que est molt enderrocat. De fet, el permetre murari noms es pot deduir per algunes pedres aparentment alineades. Mides de 5 x 3 m	300	500	538.823.900	19.506.116	2416
CARBONERES DE FERRER														
VM-857	CFAR20	abric	Carboneres de Ferrer	PC	2013	no		dolent	Possible abric en un pssim estat de conservaci, que est a uns 8 m al NE de la carbonera CFCR11. T una planta quadrangular d'uns 1,5 m de costat i queda obert per la banda sud	150	150	539.213.985	21.547.592	1903
VM-772	CFCB3	cabana	Carboneres de Ferrer	PC	2013	no		dolent	Possible cabana molt enrunada a tocar del GR11, que prcticament noms conserva el mur de fons, d uns 175 cm d'alada, mentre que la resta est a nivell de fonamentaci. T planta ovalada i uns eixos de 2,4 x 3,1 m. L'aparell s molt heterogeni	240	310	539.052.323	21.585.716	1894
VM-773	CFCB4	cabana	Carboneres de Ferrer	PC	2013	no		dolent	Possible cabana a uns 16 m a l'E de la CFCB2, molt a prop del GR11. T planta rectangular, amb unes dimensions de 2,5 x 2,1 m, i el seu estat de conservaci s molt precari, ja que en el millor dels casos conserva una alada d'uns 70 cm	210	250	539.067.917	21.582.242	1896
VM-775	CFCB8	cabana	Carboneres de Ferrer	PC	2013	no		dolent	Cabana rectangular, de 5,2 x 5,4 m, orientada en sentit sud-nord, en un estat de conservaci molt precari. Els murs que la delimiten estan molt arrasats i resulta difcil identificar-los, amb una alada conservada de no ms de 40 cm	520	540	539.236.357	21.566.281	1913
VM-776	CFCB5	cabana	Carboneres de Ferrer	PC	2013	no		dolent	Cabana rectangular, amb uns eixos de 2,8 x 3,5 m, a uns 50 m al NE de la CFCB4. Aprofita un gran bloc errtic, d'uns 2 m d'alada, per recolzar els murs, que conserven una alada d'uns 90 cm. S'aprecia una gran quantitat d'enderroc a l'interior	280	350	539.122.268	21.590.642	1904
VM-1209	CFCM10	camí	Carboneres de Ferrer	PC	2013	no		dolent	Cam que comunica el GR11, la carbonera CFCR11 i labric CFAR12 amb el tancat CFTN9, descriu un angle recte, primer en direcci N-S i despr s girant cap a l'est		5696	539.217.092	21.525.662	1905
VM-1210	CFCM6	camí	Carboneres de Ferrer	PC	2013	no		regular	Cam que transita en direcci oest-est en parallel i pel nord al GR11, duns 166 m de llargada. Dins el seu traat trobem les carboneres CFCR1 i CFCR2 i tamb molt a prop la CFCB8		16600	539.212.309	21.560.473	1906
VM-1211	CFCM13	camí	Carboneres de Ferrer	PC	2013	no		regular	Cam que surt del cant oest del CFTN9 i que segueix en direcci oest en parallel al GR11 fins arribar a un prat que hi ha just abans de creuar una canal que hi ha despr s de la canal Carnissera		13083	539.300.019	21.533.401	1920
VM-1214	CFCM15	camí	Carboneres de Ferrer	PC	2013	no		regular	Cam a l'extrem NE, ms enll de la canal Carnissera. Documentat parcialment, ja que no es va seguir en tot el seu traat a l'estar al lmit dels 100 m respecte del GR11. s probable que enllaci per lO amb el FV1CM61 i que arribi fins a Baell		16084	539.435.283	21.595.226	1953
VM-705	CFCR2	carbonera	Carboneres de Ferrer	PC	2013	no	Edat moderna/Contemporània	regular	Carbonera a uns 108 m al SE de la CFCR1, a tocar del CFCM6 i uns 25 m a l'oest de la cabana CFCB8. T una planta ovalada, amb uns eixos de 6,7 x 7,8 m, i presenta un mur de contenci en la part frontal de poc ms de 40 cm d'alada i fora mal conservat	670	780	539.209.221	21.566.525	1906
VM-777	CFCR11	carbonera	Carboneres de Ferrer	PC	2013	no	Edat moderna/Contemporània	regular	Carbonera entre el GR11 i el riu, just a l'inici del cam CFCM10 que mena fins al tancat CFTN9, a la banda O del mateix. s relativament petita, de planta ovalada i uns eixos de 3,2 x 2,9, i s'aprecien carbons en superfcie. Al costat est el mur CFMR12	290	320	539.208.169	21.540.977	1903
VM-789	CFCR16	carbonera	Carboneres de Ferrer	PC	2013	no	Edat moderna/Contemporània	regular	carbonera de planta circular amb mur de contenci d'uns 55 cm d'alada a la part frontal, i amb un dimetre de 6'5 m. Es troba cap a la meitat de la zona, vora uns 40 m al nord de la CFCR17	650	650	539.421.532	21.582.399	1943
VM-790	CFCR17	carbonera	Carboneres de Ferrer	PC	2013	no	Edat moderna/Contemporània	regular	Petita carbonera sense mur de contenci, situada cap a la meitat de la zona, a uns 40 m al sud de la CFCR16. T una planta aproximadament circular d'un dimetre de 4,2 m	420	420	539.420.331	21.540.185	1930
VM-854	CFCR19	carbonera	Carboneres de Ferrer	PC	2013	no	Edat moderna/Contemporània	dolent	Carbonera a l'extrem O, a prop del cam FV1CM61 i uns 35 m al NO de la CFCR1. Presenta un mur de contenci en fora mal estat, d'uns 135 cm d'alada i t una planta aproximadament ovalada, amb uns eixos de 7,5 x 5,2 m. Sense carbons en superfcie	520	750	539.102.023	21.660.628	1916

registre	nom	tipus	denominació	institució	data	sondeig	cronologia	estat cons	descripci	ample	llarg	X	Y	Z
VM-1358	CFCR1	carbonera	Carboneres de Ferrer	PC	2013	no	Edat moderna/Contemporània	bo	Carbonera ms propera al conjunt de FV1 i a la qual s'arriba pel cam FV1CM37. T planta allargassada, amb uns eixos de 16 x 8 m, i un mur de contenci per la banda sud de fins a 1,4 m d'alada	800	1600	539.125.845	21.623.331	1915
VM-778	CFMR12	mur	Carboneres de Ferrer	PC	2013	no		molt dolent	Mur molt arrasat, a uns 12 m al S de la CFCR11, per que no sembla que sigui un mur de contenci per a la mateixa. Sembla que es tractaria de les restes d'una estructura molt malmesa. T unes dimensions de 140 x 60 cm i una alada d'uns 60 cm	60	140	539.217.108	21.531.728	1905
VM-1553	CFMC14	mur contenció	Carboneres de Ferrer	PC	2013	no		dolent	Mur de contenci que hi ha al sud del GR i just davant de les cabanes CB3 i CB4			539.060.895	21.572.579	1895
VM-1593	CFMC7	mur contenció	Carboneres de Ferrer	PC	2013	no		dolent	mur de contenci probablement d'un cam que circularia en sentit O-E			539.226.437	21.548.091	1907
VM-852	CFAS18	sementer	Carboneres de Ferrer	PC	2013	no	Contemporània	bo	Pi de grans dimensions, que es troba a l'extrem est de la zona, a uns 180 m al SE de la carboneraCFCR17. Per les seves dimensions, molt superiors a la resta de pins del seu voltant, podria tractar-se d'un arbre sementer			539.596.679	21.488.605	1985
VM-774	CFTN9	tancat	Carboneres de Ferrer	PC	2013	no		dolent	Tancat rectangular de 12 x 6 m, a tocar del riu, al S del GR11. A l'interior hi ha un fogar, potser molt actual. L'estructura est mig excavada al subsl i alguns dels murs noms presenten un parament. Shi accedeix per CFCM10 (E) i CFCM13 (O)	600	1200	539.242.516	21.519.556	1910
CLOTS DE LA TORA														
VM-1050	CLTAR13	abric	Clots de la Tora	PC	2014	no		dolent	Petit abric situat al mig de la tartera, proper a TN10. La seva proximitat es podria interpretar com a fresquera d'aquesta. Dimensions: 1,8 de fondo x 0,6 d'amplada x 0,6 m d'alada			537.182.601	19.165.596	2262
VM-1054	CLTAR9 (P121)	abric	Clots de la Tora	PC (ICAC)	2014	no		molt bo	Abric de grans dimensions bastit aprofitant un gran nucli inclinat de granit. No s'observa cap evidncia d'activitat antrpica, encara que sembla mnimament condicionat (ICAC P121). Dimensions: 2,3 x 1,2 m			537.199.516	19.144.549	2270
VM-1055	CLTAR7	abric	Clots de la Tora	PC	2014	no		regular	Abric de petites dimensions (potser una cava o fresquera). No hi ha cap evidncia d'activitat antrpica tret d'un plausible buidatge de pedres de petites dimensions dels seu interior per habilitar un espai til. Dimensions: 1,1 x 1,3 m			537.201.607	19.130.528	2271
VM-1056	CLTAR6	abric	Clots de la Tora	PC	2014	no		molt bo	Abric de grans dimensions, generat per un gran bloc de granit (que no ha patit la proliferaci de molsa, per tant deu correspondre a un esllavissament relativament recent). L'espai til sobrepassa els 3 m. Dimensions: 10,5 x 3,1 m			537.245.046	19.104.234	2285
VM-1057	CLTAR5	abric	Clots de la Tora	PC	2014	no		molt bo	Abric de grans dimensions, aprofitant una gran roca grantica. Es va construir un mur de pedra seca al seu interior, a la banda NO. T planta triangular i presenta un accs d'1,9 m d'amplada. Dimensions: 2,8 x 1,9 m			537.217.255	19.052.711	2275
VM-1058	CLTAR2	abric	Clots de la Tora	PC	2014	no		regular	Abric que aprofita alguns dels grans blocs de la tartera on es troba, combinat amb un mur situat al S, on hi hauria la porta. Dimensions: 5 x 1,1 x 2,3 m			537.203.095	19.025.063	2264
VM-1059	CLTAR3	abric	Clots de la Tora	PC	2014	no		regular	Petit abric, a uns 3 metres de l'abric AR1, una mica ms ample que aquest. El seu accs es troba orientat cap al S. Dimensions: 1,7 x 0,5 m			537.180.185	19.047.277	2258
VM-1060	CLTAR1	abric	Clots de la Tora	PC	2014	no		regular	Petit abric a la vessant S del kaos grantic, aprofintant varis nuclis de granit. L'espai til intern s molt petit, no hi cap una persona d'estatura mitjana. Dimensions: 1,1 x 0,6 m			537.180.823	1.904.516	2258
VM-1045	CLTCB18	cabana	Clots de la Tora	PC	2014	no		dolent	Cabana associada al MC17. Est a l'extrem S d'aquest mur. Noms conserva tres cares, la paret O est molt arrasada. Dimensions: 1,5 x 3 m			537.458.392	18.743.009	2344
VM-1048	CLTCB15	cabana	Clots de la Tora	PC	2014	no		dolent	Cabana que aprofita un bloc de la tartera a l'E, la resta d'ella est constituda per uns murs que estan molt mal conservats, 2 o 3 filades de pedres. La porta esta localitzada al S. Dimensions: 2,5 x 2,15 m			537.358.024	18.911.839	2320
VM-1052	CLTCB12	cabana	Clots de la Tora	PC	2014	no		dolent	Cabana/abric que est situada al centre de TN11. Aprofita un gran bloc natural que li fa de mur i t murs de pedra que tenen unes dimensions de 3,1 m. Les dimensions interiors sn: 1,7 x 0,6 m			537.191.216	19.184.858	2266
VM-1179	CLTCB8 (P118)	cabana	Clots de la Tora	PC (ICAC)	2014	no		regular	Cabana de grans dimensions amb el mur O que conserva cinc filades, la resta est perdut. L'estructura aprofita alguns blocs de la tartera (ICAC P118). Dimensions: 2,3 x 3,8 m			537.205.360	19.168.574	2272
VM-1049	CLTEI14	estructura indeterminada	Clots de la Tora	PC	2014	no		dolent	Estructura en negatiu de planta irregular amb presncia de carbons. Dimensions: 4,8 x 1,4 m			537.244.189	19.091.686	2282
VM-1046	CLTMC17	mur contenció	Clots de la Tora	PC	2014	no		dolent	Mur de contenci de la tartera, situat en la part baixa d'aquesta. Est constitut per 2 filades de blocs grans i mitjans. Dimensions: 12,7 m			537.452.548	18.751.619	2340
VM-1044	CLTTN4	tancat	Clots de la Tora	PC	2014	no		dolent	Tancat que aprofita els blocs de la tartera. En els costats N i S. A l'O es troba l'accs i a l'E hi ha un petit mur de contenci que conserva 3 filades de pedres. Dimensions: 8 x 5,20 m			537.187.645	19.030.588	2262
VM-1047	CLTTN16	tancat	Clots de la Tora	PC	2014	no		dolent	Tancat que noms s'intueix a partir d'un mur de dos filades de pedra a la part E. La banda oposada noms s'intueix a partir d'alguna pedra. Dimensions: 11 x 7,4 m			537.350.019	18.900.246	2317

registre	nom	tipus	denominació	institució	data	sondeig	cronologia	estat cons	descripci	ample	llarg	X	Y	Z
VM-1051	CLTTN11 (P120)	tancat	Clots de la Tora	PC (ICAC)	2014	no		dolent	Tancat semicircular de grans dimensions que conserva una nica filada de grans pedres que estan clavades al terra. Pel SO s'adossa a un bloc que fa de mur al TN10 i per l'E el mur es perd (ICAC P120). Dimensions: 18 m			537.205.069	19.173.249	2272
VM-1053	CLTTN10 (P119)	tancat	Clots de la Tora	PC (ICAC)	2014	no		dolent	Tancat de grans dimensions estructurat en 3 mbits, diferenciats a partir de grans blocs de la tartera. Es troba tot just als peus de la tartera (ICAC P119). Dimensions: 11,2 m en sentit E-O			537.188.579	19.170.507	2266
CLOTS DEL PORT														
VM-1116	CLPAR17	abric	Clots del Port	PC	2014	no		molt bo	Petit abric construt a la tartera aprofitant dos grans blocs de quars grantic. T un petit mur de tancament al seu costat E			537.974.182	18.711.586	2451
VM-1117	CLPAR16	abric	Clots del Port	PC	2014	no		bo	Petit abric sota un gran bloc del tarter. No es veu evidncia antrpica.			537.958.898	18.794.287	2422
VM-1118	CLPCB15	cabana	Clots del Port	PC	2014	no		dolent	Petita cabana de planta circular, situada a uns 30 m al peu del tarter, de la qual noms es conserva la meitat (la seva cara SO est molt colmatada). Est feta amb pedres petites i mitjanes. Dimensions: 2,2 x 1,8 m			537.897.636	18.877.967	2416
VM-1119	CLPCB12	cabana	Clots del Port	PC	2014	no		regular	Petita cabana de planta quadrada feta aprofitant grans blocs naturals, i amb murs perimetrals en diferent estat de conservaci. Est adossada amb dos altres cabanes (CB13 i CB14). El mur S conserva 4 filades amb 70 cm d'alada. Dimensions: 1,9 x 1,5 m			537.857.304	1.908.704	2400
VM-1120	CLPCB14	cabana	Clots del Port	PC	2014	no		regular	Petita cabana de planta quadrada, que aprofita grans blocs naturals, i amb murs perimetrals en diferent estat de conservaci. Est adossada amb dos altres cabanes (CB12 i CB13), i el mur O s'adossa al NO del TN11. Dimensions 1,7 m			537.853.960	19.084.716	2401
VM-1121	CLPCB9	cabana	Clots del Port	PC	2014	no		dolent	Possible cabana que aprofita un gran bloc com a parament. Noms conserva una filada de mur, menys a la faana NE, on conserva de 2 a 3 filades, amb una alada de 0,6 m. El mur E fa de parti amb una altra possible cabana (CB10). Dimensions: 2,25 x 2,2 m			537.833.961	19.083.789	2405
VM-1122	CLPAR8	cabana	Clots del Port	PC	2014	no		dolent	Possible cava Petit abric aprofitant un gran bloc grantic del tarter.Possiblement es tracta d'una cava. T un petit mur de tancament en un lateral. Dimensions: 0,7 m d'amplada x 1 m de fons			537.838.334	19.049.413	2408
VM-1123	CLPAR7	cabana	Clots del Port	PC	2014	no		regular	Possible cava Petit abric aprofitant un gran bloc grantic del tarter. Possiblement es tracta d'una cava. Es situa just a l'altre costat del mateix bloc grantic on hi ha el CV8. Dimensions: 2,4 de fondo x 7 d'ample x 1,1 m d'alada			537.842.545	19.051.041	2406
VM-1124	CLPAR6	cabana	Clots del Port	PC	2014	no		regular	Possible cava Petit abric aprofitant un gran bloc grantic del tarter. Presenta un petit mur de tancament. Possiblement es tracta d'una cava			537.843.195	19.049.974	2408
VM-1126	CLPCB4	cabana	Clots del Port	PC	2014	no		regular	Cabana de planta rectangular, construda amb blocs mitjans i petits. Situada al peu d'un tarter. Est en relaci, probablement, amb TN5. Conserva un alat de murs de 0,9 m. Dimensions: 2,8 x 1,9 m			537.874.732	19.071.302	2399
VM-1127	CLPCB3	cabana	Clots del Port	PC	2014	no		dolent	Petita estructura (possiblement una cabana), de planta semicircular, situada al costat Nord de TN2. Noms conserva una filada de mur. Dimensions: 1,6 x 13 m			537.895.918	19.075.997	2397
VM-1137	CLPCB13	cabana	Clots del Port	PC	2014	no		regular	Petita cabana de planta quadrada que aprofita grans blocs i amb murs perimetrals en diferent estat de conservaci. Adossada a les cabanes CB12 i CB14, el mur N conserva 4 filades amb 70 cm d'alada. Dimensions: 1,6 x 1,7 m			537.857.842	19.085.985	2400
VM-1138	CLPCB10	cabana	Clots del Port	PC	2014	no		dolent	Possible cabana al costat de CB9 (amb la qual comparteix un mur i el bloc grantic que els fa de parament). Est ms arrassada que CB9. Al seu interior s'hi ha localitzat un petit fragment de cermica vidriada. Dimensions: 2,6 x 1,8 m			537.832.731	19.082.314	2405
VM-1125	CLPTN5	tancat	Clots del Port	PC	2014	no		regular	Tancat de grans dimensions, definit per un ampli espai delimitat per grans blocs grantics naturals i petits trams de murs per tancar espais. Dimensions: 35,8 x 25,3 m			537.844.162	19.048.026	2408
VM-1128	CLPTN2	tancat	Clots del Port	PC	2014	no		dolent	Petit tancat de planta circular situat al peu d'un tarter. Conserva un fragment de mur de fins a 4 filades, amb 1 m d'alat conservat, construit sobre alguns nuclis grantics a la banda Nord. Dimensions: 2,9 x 3,7 m			537.893.905	19.071.793	2397
VM-1136	CLPTN11	tancat	Clots del Port	PC	2014	no		dolent	Tancat de grans dimensions adossat a TN5 per l'O. El mur NO presenta un angle a l'extrem SO i una petita paret al centre. Est fet amb grans blocs irregulars i t una amplada aproximada d'1 metre, mentre que l'alada conservada es d'uns 0,70 m			537.851.729	19.083.148	2401
COLLADA DE LA MAIANA														
VM-925	CMCB1 (P192)	cabana	Collada de la Maiana	PC (ICAC)	2014	no		regular	cabana situada al coll de la Maiana, al costat del cam, de planta rectangular i amb uns eixos de 1,7 x 2,30 m. Conserva la porta que est situada a l'E. Els murs conserven entre 5 i 6 filades (60-80cm d'alada). Correspon amb la cabana P192 de lICAC	170	230	539.273.579	20.157.468	2427

registre	nom	tipus	denominació	institució	data	sondeig	cronologia	estat cons	descripci	ample	llarg	X	Y	Z
VM-965	TPCB1	cabana	Collada de la Maiana	PC (ICAC)	2014	no		dolent	cabana quadrangular, de 3,9 x 4,1 m, en una petita cresta que controla lesplanada per on passa el GRP cap al coll de la Maiana. Feta amb pedres petites i mitjanes, est molt enderrocada i no sobserva cap accs. Podria correspondre a P193 de l'ICAC	390	410	538.828.903	20.222.562	2392
VM-964	CMGR2	gravat	Collada de la Maiana	PC	2014	no		bo	creu gravada en un bloc de pedra que est situat al coll, a uns 10 m al NE de la CMCB1. El bloc t unes mides de 119 x 40 x 28 cm, mentre que la creu fa 16 cm (bra orientat en sentit est oest) x 17 cm (bra orientat en sentit nord-sud)	40	119	539.281.704	20.168.362	2426
COSTA DE PERAFITA														
VM-1006	CSPCB28	cabana	Costa de Perafita	PC	2014	no		dolent	possible cabana de planta rectangular que es troba entre les carboneres CSPCR26 i CSPCR27. A la seva banda sud conserva el mur de contenci sobre el qual es va construir lestructura. T unes mides de 4,2 x 4,7 m	420	470	537.095.987	20.386.819	2107
VM-1223	CSPCM34	camí	Costa de Perafita	PC	2014	no		regular	cam que travessa tota la zona en sentit SE-N, lorigen del qual queda perdut (extrem SE), per que desemboca al cam de la Costa Verda (extrem N). Passa pel mig de la clariana on es troben la majoria destructures i t una llargada d'uns 382 m		38200	537.071.664	20.414.369	2103
VM-978	CSPCR33	carbonera	Costa de Perafita	PC	2014	no	Edat moderna/Contemporània	dolent	carbonera propera a CSPMR31. Com la CSPCR32, noms es distingeix pel tals pronunciat que trenca el pendent i crea una zona plana, i la presncia dalgun carb en superficie. Sense mur de contenci, t planta subcircular i dimetre de 13,20 m	1320	1320	537.005.331	20.382.363	2071
VM-980	CSPCR27	carbonera	Costa de Perafita	PC	2014	no	Edat moderna/Contemporània	bo	carbonera de molt grans dimensions que t un mur de contenci a la part frontal, amb una alada duns 70-80 cm. T planta ellptica i unes mesures de 15 x 9,2 m. Es troba a uns 5 m al NO de la CSPEI29 i a lest del cam CSPCM34	920	1500	537.084.448	20.382.393	2101
VM-1003	CSPCR32	carbonera	Costa de Perafita	PC	2014	no	Edat moderna/Contemporània	dolent	carbonera petita amb carbons dispersos pel vessant que hi ha al peu. Sembla parcialment excavada sobre un fort pendent i aparentment no saprecia cap mur de contenci. T unes mides de 6,9 x 4 m i est a uns 30 m a loest de la CSPCR30	400	690	537.015.522	20.419.459	2083
VM-1004	CSPCR30	carbonera	Costa de Perafita	PC	2014	no	Edat moderna/Contemporània	dolent	carbonera molt deteriorada amb gran prdua de la seva plataforma per lacci de laigua. Conserva una part del mur frontal, d'1 m d'alada, i t unes mides de 13,2 x 8 m. Es troba a uns 40 m al NO de la CSPCR27, a loest del CSPCM34	800	1320	537.047.800	20.414.492	2096
VM-1007	CSPCR26	carbonera	Costa de Perafita	PC	2014	no	Edat moderna/Contemporània	bo	carbonera de grans dimensions amb un mur de contenci a la part frontal que conserva fins a 1 m dalada. La seva planta s ovalada i t unes mides de 10,3 x 7,4 m. Es troba a uns 20 m a lest de la CSPEI29	740	1030	537.117.386	20.379.397	2110
VM-1005	CSPEI29	estructura indeterminada	Costa de Perafita	PC	2014	no		dolent	estructura de planta semicircular bastida amb pedres de mida mitjana. Probablement es tracti de les restes duna cabana o dun petit tancat que es troba molt arrasat. T unes mides de 4,6 x 3 m, i es troba a uns escadussers 6 m al SE de la CSPCB28	300	460	537.093.108	20.377.956	2103
VM-979	CSPMR31	mur	Costa de Perafita	PC	2014	no		bo	mur que sadossa a la penya en un petit tossal. T orientaci E-O i est t unes 9-10 filades de pedres de mida mitjana. Fa uns 150 cm amb uns 100 cm dalt i est a uns 20 m al SE de la CSPCR33. Podria ser un paravent		150	537.020.720	20.368.274	2075
COSTA VERDA														
VM-1070	CSVCR3	carbonera	Costa Verda	PC	2014	no	Edat moderna/Contemporània	regular	carbonera de petites dimensions i planta ovalada, molt erosionada, al mig del bosc i a loest del Cam de Costa Verda, a uns 400 m al NO de distncia de la CSVCR6. Sobserva presncia de carbons en superfcie i t unes mides de 6 x 3,8 m	380	600	536.779.771	21.322.609	2035
VM-1071	CSVCR2	carbonera	Costa Verda	PC	2014	no	Edat moderna/Contemporània	regular	carbonera de mitjanes dimensions amb un mur de contenci petit d'una sola filada a la part frontal, que es troba a lE del Cam de la Costa Verda i a uns 160 m al N de la CSVCR1. S'observen carbons en superfcie i t unes mides de 7,5 x 8 m	750	800	537.029.377	21.006.147	2179
VM-1072	CSVCR1	carbonera	Costa Verda	PC	2014	no	Edat moderna/Contemporània	bo	carbonera de planta semicircular a lE del Cam de la Costa Verda, a uns 160 m al S de la CSVCR6. Conserva un tram del mur de contenci gaireb sencer, amb un traat rectilini. S'observa la presncia puntual de carbons i fa 5,2 m de dimetre	520	520	537.083.401	20.846.077	2199
EL BOÏGOT														
			El Boïgot 1											
VM-5	BO1BD26	borda / cabana	El Boïgot 1	PC (ICOMOS)	2013	no		bo	Borda de cal Xic			535.733.558	22.442.058	1358
VM-1195	BO1CM2	camí	El Boïgot 1	PC	2013	no		bo	Corriol que es troba uns 100 m de l'inici del cam que porta al Bogot. Voreja l'espai de feixes que delimiten els murs BO1MC6 i BO1MC4. Es va seguir per uns 54 m per s'endinsava al bosc, i t direcci nord-sud		54	535.605.656	22.601.224	1333
VM-1196	BO1CM30	camí	El Boïgot 1	PC	2013	no		bo	cam transversal al cam principal que gira vers el SW entre els murs BO1MC11 i BO1MC5, a uns 90 m ms al sud que el BO1CM2. Es va resseguir per uns 80 m per continuava endinsant-se pel el bosc		80	535.621.872	22.519.276	1364

registre	nom	tipus	denominació	institució	data	sondeig	cronologia	estat cons	descripci	ample	llarg	X	Y	Z
VM-1280	BO1CN8	canal / rec	El Boïgot 1	PC	2013	no		regular	Canal duns 237,83 m, des del riu Madriu fins gaireb lextrem nord del mur BO1MC10, en sentit est-nord i que creua el cam que va cap a Perafita. Excavat al subsl tret d'algun tram construt en pedra. T dos punts coberts per circular per sobre		237.8	535.732.153	22.427.069	1369
VM-1281	BO2CN7	canal / rec	El Boïgot 1	PC	2013	no		regular	Canal parcialment excavat al subsl per, en general, construt amb pedra. T la captaci al Madriu, uns 35 m al NE de la borda BO2BD16. T una longitud de 393 m, amb traat en sentit SE-NO. T el final prcticament al mateix lloc que el BO1CN8		393	535.751.490	22.390.425	1382
VM-1282	BO1CN18	canal / rec	El Boïgot 1	PC	2013	no		regular	Derivaci del rec BO1CN8 a lalada dels seus primers 50 m. T direcci SE-NO, travessa el mur BO1MC29, i a partir daqu gira vers el SO fins arribar al BO1MC22. Est excavat al subsl i t una llargada de poc ms de 100 m		101	535.753.126	2.244.172	1355
VM-6	BO1FN19	font	El Boïgot 1	PC (ICOMOS)	2013	no		bo	Font del Bogot			535.723.233	22.433.234	1365
VM-1462	BO1MR13	mur	El Boïgot 1	PC	2013	no		regular	Mur molt curt, 13 m, que tanca una parcella pel nord. S'adossa als murs BO1MC14 i BO1MC9		13	535.661.400	22.548.668	1341
VM-1334	BO1MC28	mur contenció	El Boïgot 1	PC	2013	no		regular	Mur de contenci de traat sinus, 11,2 m de llarg i en sentit NO-SE, al sud de BO1MC27 i a l'oest de BO1BD26			535.725.940	2.243.667	1363
VM-1335	BO1MC27	mur contenció	El Boïgot 1	PC	2013	no		regular	Mur de contenci en sentit E-O, que s'adossa per orient a la borda BO1BD26, de gaireb 12 m de llarg			535.722.563	22.443.093	1360
VM-1336	BO1MC22	mur contenció	El Boïgot 1	PC	2013	no		regular	Mur de contenci en sentit NO-SE, que al ter final descriu un gir en angle recte, de 29,7 m de llarg i que es troba a l'est de BO1MC9 i al nord de BO1MC27			535.711.344	22.449.557	1362
VM-1337	BO1MC17	mur contenció	El Boïgot 1	PC	2013	no		regular	Mur de contenci de traat curvilini i uns 33,6 m de longitud, al sud del BO1MC16		33.6	535.712.278	22.475.063	1350
VM-1338	BO1MC16	mur contenció	El Boïgot 1	PC	2013	no		regular	Mur de contenci d'uns 18,9 m, en sentit NO-SE, entre BO1MC15 i BO1MC9		18.9	535.699.010	22.482.371	1348
VM-1340	BO1MC29	mur contenció	El Boïgot 1	PC	2013	no		regular	Mur de contenci adossat a l'angle NE de la Borda de Cal Xic i que gira en direcci N, de 23,3 m de llarg			535.736.403	22.454.668	1352
VM-1344	BO1MC3	mur contenció	El Boïgot 1	PC	2013	no		regular	Mur de contenci que sost una terrassa al SO del cam, de 58,8 m de longitud. s parallel per l'est al BO1MC4		58.8	535.630.296	22.579.367	1338
VM-1460	BO1MC14	mur contenció	El Boïgot 1	PC	2013	no		regular	Mur de contenci de traat sinus i direcci general NO-SE, que tanca una parcella pel NE. S'adossa al BO1MR13. T uns 92,6 m de llarg		92.6	535.702.730	2.252.127	1337
VM-1461	BO1MC9	mur contenció	El Boïgot 1	PC	2013	no		regular	Mur de feixa que delimita una parcella al NE del cam, just davant del BO1MC7. T una longitud de 129,3 m		129.3	535.689.948	22.470.467	1354
VM-1463	BO1MC1	mur contenció	El Boïgot 1	PC	2013	no		regular	Mur de contenci ms septentrional de la zona, d'uns 50,9 m de longitud		50.9	535.625.707	22.631.718	1310
VM-1464	BO1MC6	mur contenció	El Boïgot 1	PC	2013	no		regular	Mur que tanca la terrassa pel NO, i que s'adossa als murs BO1MC3 i BO1MC4. T una longitud de 14,8 m		14.8	535.614.936	22.603.736	1329
VM-1465	BO1MC4	mur contenció	El Boïgot 1	PC	2013	no		regular	Mur de contenci parallel per l'oest al BO1MC3. T uns 58,8 m de longitud		46	535.624.959	2.257.035	1338
VM-1466	BO1MC5	mur contenció	El Boïgot 1	PC	2013	no		regular	Mur que tanca la terrassa pel SE, i que s'adossa als murs BO1MC3 i BO1MC4. Derrut en el seu tram ms proper a BO1MC4, t uns 6,6 m de longitud		6.6	535.643.447	22.551.962	1343
VM-1467	BO1MC11	mur contenció	El Boïgot 1	PC	2013	no		regular	Mur de contenci en sentit SO-NE, que delimita una parcella pel NO, i s'adossa als murs BO1MC7 al NE i BO1MC10 al SO. T una longitud de 49,8 m		49.8	535.635.787	22.522.899	1354
VM-1468	BO1MC10	mur contenció	El Boïgot 1	PC	2013	no		regular	Mur de feixa de 91,1 m de llarg, entre BO1MC12 i BO1MC7		91.1	535.657.166	22.467.738	1368
VM-1469	BO1MC24	mur contenció	El Boïgot 1	PC	2013	no		regular	Mur adossat a la tartera, d'uns 21,5 m de llargada, en sentit NO-SE			535.672.109	22.447.795	1374
VM-1470	BO1MC7	mur contenció	El Boïgot 1	PC	2013	no		regular	Mur de contenci que delimita una parcella i resseguеix el cam pel SO, T una longitud d'uns 98,1 m		98.1	535.672.957	22.502.013	1352
VM-1471	BO1MC12	mur contenció	El Boïgot 1	PC	2013	no		regular	Mur de feixa 48,6 m de llarg, en sentit NO-SE, en parallel pel SO al BO1MC10		48.6	535.643.932	22.472.239	1369
VM-1472	BO1MC15	mur contenció	El Boïgot 1	PC	2013	no		regular	Mur de contenci d'uns 15,3 m , en sentit NO-SE, entre BO1MC14 i BO1MC16		15.3	535.714.444	22.495.504	1345
VM-1473	BO1MC25	mur contenció	El Boïgot 1	PC	2013	no		regular	Mur molt curt, de gaireb 2 m de llarg, i en sentit NO-SE que s'adossa per l'oest a la font del Boigot (BO1FN19)			535.722.190	22.433.757	1365
			El Boïgot 2											
VM-8	BO2BD16	borda / cabana	El Boïgot 2	PC (ICOMOS)	2013	no		dolent	Borda Segalàs			535.900.626	22.294.488	1418
VM-9	BO2BD17	borda / cabana	El Boïgot 2	PC (ICOMOS)	2013	no		regular				535.876.376	22.283.982	1423
VM-1475	BO2MR1	mur	El Boïgot 2	PC	2013	no		regular	Mur que s'estn al llarg del cam per la banda NE del mateix en el curs que passa a tocar del BO2. T un traat sinus i gaireb 41 m de llargada			535.864.439	22.294.681	1421
VM-1486	BO2MR15	mur	El Boïgot 2	PC	2013	no		regular	Mur amb orientaci N-S. Pel nord s'adossa a la cabana (BO2CB17) i pel sud amb el mur BO2MR1. T una llargada de 7,6 m			535.873.978	22.279.055	1427
VM-1474	BO2MC13	mur contenció	El Boïgot 2	PC	2013	no		regular	Mur molt curt, 13 m, que tanca una parcella pel nord. S'adossa als murs BO1MC14 i BO1MC9			535.885.346	22.268.211	1429
VM-1476	BO2MC2	mur contenció	El Boïgot 2	PC	2013	no		regular	Mur de feixa situat al límit ms septentrional del BO2, en sentit E-O i d'una longitud d'uns 14,5 m			535.802.497	22.392.712	1376

registre	nom	tipus	denominació	institució	data	sondeig	cronologia	estat cons	descripci	ample	llarg	X	Y	Z
VM-1477	BO2MC4	mur contenció	El Boïgot 2	PC	2013	no		regular	Mur de feixa al N del BO2MC3, en sentit NO-SE i d'una llargada de poc ms de 28 m			535.884.924	22.336.008	1404
VM-1478	BO2MC6	mur contenció	El Boïgot 2	PC	2013	no		regular	Mur de contenci al SE del BOMC4, en sentit NO-SE i de 14 m de llargada			535.905.837	22.322.925	1406
VM-1479	BO2MC5	mur contenció	El Boïgot 2	PC	2013	no		regular	Mur de feixa al S del BO2MC3, de 15 m de longitud i en sentit SO-NE			535.864.370	22.321.226	1409
VM-1480	BO2MC10	mur contenció	El Boïgot 2	PC	2013	no		regular	Mur de feixa en sentit NO-SE i d'uns 12 m de llarg. Per l'est s'adossa a la borda BO2BD16			535.888.526	22.304.035	1415
VM-1481	BO2MC3	mur contenció	El Boïgot 2	PC	2013	no		regular	Mur de feixa a la part N del conjunt ms gran d'estructures, al sud de BO2MC4, de 18,8 m de llargada i en sentit NO-SE			535.880.237	22.325.362	1408
VM-1482	BO2MC8	mur contenció	El Boïgot 2	PC	2013	no		regular	Mur de feixa que descriu dos arcs de cercle, en sentit O-E i al S dels BO2MC3 i BO2MC6, d'uns 35,1 m de llarg			535.896.965	22.312.786	1410
VM-1483	BO2MC11	mur contenció	El Boïgot 2	PC	2013	no		regular	Mur de feixa al SE de la Borda Segals, que descriu una lleugera corba en sentit NO-SE, de 25,3 m de llarg			535.916.077	22.279.735	1425
VM-1484	BO2MC12	mur contenció	El Boïgot 2	PC	2013	no		regular	Mur de feixa molt curt al S de la BO2MC11, en sentit E-O i de 8,2 m de llarg			535.919.367	22.268.724	1428
VM-1485	BO2MC14	mur contenció	El Boïgot 2	PC	2013	no		regular	Mur de feixa, al SE del BO2MC13, per perpendicular a aquest, en sentit E-O, de 10,7 m de llarg			535.897.495	22.263.775	1429
VM-1487	BO2MC9	mur contenció	El Boïgot 2	PC	2013	no		regular	Mur de feixa al S del BO2MC8, en el mateix sentit O-E, de 14,6 m de llargada			535.904.821	22.305.781	1414
ENTREMESAIGÜES														
			Entremesaigües 1											
VM-643	EA1AR8	abric	Entremesaigües 1	PC	2013	no		dolent	Possible aixopluc de petites dimensions, que aprofita l'espai inferior d'un gran bloc errtic de granit a l'extrem sud del EA1MC7. L'espai t una alada mxima d'uns 0,7 m i una planta irregular amb uns eixos de 1,5 x 1,2 m	120	150	535.997.297	22.372.868	1429
VM-644	EA1AR51	abric	Entremesaigües 1	PC	2013	no		dolent	Possible abric que aprofita un bloc errtic gran per la banda E, duns 4,3 x 1,9 m, a l'extrem nord del mur EA1MC46. En superfcie s'observen les restes d'un foc, que podria ser modern, i molta pedra petita que podria correspondre a un mur enrunat	190	430	535.933.281	22.439.447	1405
VM-645	EA1AR34	abric	Entremesaigües 1	PC	2013	no		regular	Abric que aprofita diversos blocs grans. S'observa una neteja de l'espai interior. Fa uns 1,5 x 1,3 m i una alada de 95 cm, fet que sembla indicar que no era pas destinat a hbitat o aixopluc. Est al N del mur EA1MC26, i a uns 2 m al S del EA1AR33	130	150	535.877.627	22.503.077	1390
VM-646	EA1AR33	abric	Entremesaigües 1	PC	2013	no		molt bo	Abric que aprofita grans blocs, un dells fa de coberta. Amb pedra petita i mitjana s'han tapat els espais entre els blocs. A prop de l'AE1AC34. Planta rombodal i dimensions de 2 x 2 m, amb alada de 1,4 m, amb accs en passads en forma de colze	200	200	535.879.546	22.505.538	1390
VM-647	EA1AR14	abric	Entremesaigües 1	PC	2013	no		regular	Espai de planta subcircular, de 4,5 x 2 m que aprofita un bloc com a mur de fons i se li adossa un muret d'uns 90 cm d'alada. D'altra banda, al sud del bloc i tot aprofitant una cavitat, s'ha arranjat un abric d'uns 2 x 0,6 m, amb un muret	200	450	535.981.128	22.398.629	1422
VM-620	EA1AP35	acumulació pedres	Entremesaigües 1	PC	2013	no		regular	Acumulaci de blocs a l'extrem septentrional de la terrassa que configura el EA1MC45. L'acumulaci s de les que s'ha fer configurant cares externes, i t unes dimensions de 4 x 8 m	400	800	535.933.230	2.248.777	1400
VM-1278	EA1CN52	canal / rec	Entremesaigües 1	PC	2013	no		regular	Rec que descriu gaireb un rectangle per tres dels seus costats, que ressegueix els murs EA1MC58, per l'oest, EA1MR55, pel nord, i EA1MC46, per l'est que va parallel al EA1MC46. Consisteix en un solc excavat al subsl, sense cap ms arranjament		7850	535.936.728	2.242.058	1408
VM-1285	EA1CN57	canal / rec	Entremesaigües 1	PC	2013	no		dolent	Rec o canalitzaci d'uns 105 m de llargada a l'interior del tancat que hi ha al sud del cam, en sentit sud-nord. T la captaci al riu i es perd just davant del mur EA1MR23		10500	535.925.633	22.369.876	1404
VM-1313	EA1CN66	canal / rec	Entremesaigües 1	PC	2013	no		regular	Rec d'uns 83 m de recorregut, que t un traat ms o menys parallel al EA1CN57, en sentit sud-nord. T la captaci al riu i el final queda perdut abans d'arribar al mur EA1MR54		8300	535.992.726	22.306.177	1425
VM-706	EA1EI3	estructura indeterminada	Entremesaigües 1	PC	2013	no		regular	Acumulaci de pedres al NO del EA1MC2, entre aquest i EA1MC4. Podria tractar-se d'un mur molt enrunat			536.027.054	22.389.254	1435
VM-1407	EA1MR11	mur	Entremesaigües 1	PC	2013	no		regular	Mur de contenci d'uns 25 m de longitud que descriu un gir en sentit SE-N, en parallel als murs EA1MC9 i EA1MC10 per l'oest		2500	535.984.871	22.372.749	1427
VM-1433	EA1MR37	mur	Entremesaigües 1	PC	2013	no		regular	Mur d'uns 44 m, que delimita el conjunt de feixes de l'espai intermig de la zona respecte del cam. Pel NO enllaa amb el EA1MR24, i a l'extrem oposat obre un accs abans d'arribar al EA1MR55, just on comena la terrassa definida pel EA1MC67		4400	535.896.177	22.423.285	1400
VM-1441	EA1MR53	mur	Entremesaigües 1	PC	2013	no		regular	Mur perpendicular al EA1MC46 d'uns 3,5 m, en el seu extrem nord i en direcci est-oest, que s'adossa al bloc on hi ha el abric EA1AR51		350	535.944.740	22.434.893	1407

registre	nom	tipus	denominació	institució	data	sondeig	cronologia	estat cons	descripci	ample	llarg	X	Y	Z
VM-1614	EA1MR71	mur	Entremesaigües 1	PC	2013	no		dolent	Mur que divideix els tancats EA1TN56 i EA4TN57. T una factura fora matussera, tot aprofitant diversos blocs i constituint, ms aviat, una acumulaci de pedres de forma ms o menys lineal. T una llargada d'uns 62,5 m i una alada duns 1,3 m		6250	536.014.820	22.312.307	1430
VM-1615	EA1MR31	mur	Entremesaigües 1	PC	2013	no		regular	Mur de contenci d'uns 17 m de llargada, en sentit SE-NO, parallel al EA1MC30 pel nord, i que conflueix amb els murs EA1MC32 i EA1MR50, amb els qual delimita l'espai de la tartera		1700	535.909.426	22.493.852	1396
VM-1618	EA1MR21	mur	Entremesaigües 1	PC	2013	no		regular	Mur que tanca les terrasses per l'est. T una longitud d'uns 54 m, de traat sinus en direcci S-N. A la part meridional dibuixa un pas per accedir-hi, i a l'extrem oposat s'adossa a un gran bloc, al qual tamb s'hi adossa el EA1MC25		5400	535.846.477	22.493.503	1379
VM-1619	EA1MR24	mur	Entremesaigües 1	PC	2013	no		regular	Mur d'uns 48 m que delimita el conjunt de feixes respecte del cam. Correspon al tram comprs entre els murs de contenci EA1MC36 i EA1MC29, i segueix el traat del EA1MR37, que est al SE, i del EA1MR21, que est al NO		4800	535.861.724	22.447.292	1384
VM-1620	EA1MR50	mur	Entremesaigües 1	PC	2013	no		regular	Mur que aprofita alguns grans blocs, amb una llargada d'uns 10 m i una alada d'uns 1,3 m, en sentit SO-NE al SE i perpendicular a EA1MR31 per la banda occidental, mentre que per l'oriental prcticament s'adossa a EA1AP35		1000	535.925.437	22.500.148	1401
VM-1622	EA1MR23	mur	Entremesaigües 1	PC	2013	no		regular	Mur d'uns 206 m de llarg, que ressegueix el cam i delimita un espai tancat que queda entre el mateix cam i el riu (on trobem EA1CN57, EA1CN66 i EA1MC.....). Queda just al sud del EA1MR55		20600	535.931.605	22.395.557	1406
VM-1636	EA1MR55	mur	Entremesaigües 1	PC	2013	no		regular	Mur d'uns 203 m que delimita el conjunt de feixes respecte del cam per la banda ms meridional i fins arribar a la zona d'Entremesaigües 4. T un sentit NO-SE i presenta un accs cap a l'interior a l'alada de la feixa que configura el mur EA1MC19		13310	535.938.464	22.396.506	1408
VM-1324	EA1MC20	mur contenció	Entremesaigües 1	PC	2013	no		regular	Mur de contenci en sentit SO-NE, d'uns 31 m de llarg. s parallel a EA1MC19 per l'oest i sadossa en l'extrem sud amb EA1MC55, tot descrivint el pas d'accs al conjunt de feixes des del cam		3100	535.959.121	22.401.528	1415
VM-1325	EA1MC46	mur contenció	Entremesaigües 1	PC	2013	no		regular	Mur en sentit SO-NE, parallel a EA1MC58, per l'est, i a EA1MC67, per l'oest. T uns 31,5 m i una alada d'uns 2 m. S'adossa a un gran bloc errtic (on est labric EA1AR51) pel nord, i al mur que delimita l'espai de feixes del cam, EA1MR55		3150	535.924.640	22.423.459	1404
VM-1326	EA1MC32	mur contenció	Entremesaigües 1	PC	2013	no		regular	Mur de contenci en sentit SO-NE, aproximadament parallel al darrer ter del EA1MC29, per l'est. T una longitud d'uns 20 m		2000	535.916.566	22.485.278	1398
VM-1327	EA1MC41	mur contenció	Entremesaigües 1	PC	2013	no		regular	Mur de contenci fora llarg, al voltant dels 43 m, en sentit SO-NE, entre EA1MC67 i EA1MC40. Per l'extrem meridional s'adossa a EA1MC37 i arriba a assolir una alada al voltant de 2,5 m		4300	535.911.036	22.431.674	1402
VM-1328	EA1MC43	mur contenció	Entremesaigües 1	PC	2013	no		regular	Mur de contenci, d'uns 19 m de llarg, d'una petita feixa en sentit N-S a l'est de EA1MC44		1900	535.948.331	22.486.857	1407
VM-1404	EA1MC19	mur contenció	Entremesaigües 1	PC	2013	no		regular	Mur de contenci d'uns 40 m de llargada, en sentit SO-NE, paralle per l'est a EA1MC20. Resta just al costat est de l'accs des del cam a tot aquest conjunt de feixes		4000	535.970.690	22.402.399	1418
VM-1405	EA1MC18	mur contenció	Entremesaigües 1	PC	2013	no		regular	Mur de contenci en sentit SO-NE, d'uns 27 m de longitud, a l'est de l'MC65		2700	535.970.406	22.429.758	1416
VM-1406	EA1MC10	mur contenció	Entremesaigües 1	PC	2013	no		regular	Mur de contenci en sentit NO-SE, d'uns 9 m de llargada. Podria tractar-se de la continuaci del EA1MC9, malgrat tingui un traat perpendicular, ja que sost la mateixa terrassa		900	535.992.661	22.366.721	1427
VM-1408	EA1MC6	mur contenció	Entremesaigües 1	PC	2013	no		regular	Mur de contenci en direcci nord-sud entre els murs EA1MC4 i EA1MC61, d'uns 23 m de longitud		2300	536.012.881	22.391.463	1428
VM-1409	EA1MC9	mur contenció	Entremesaigües 1	PC	2013	no		regular	Mur de contenci a l'oest i en parallel al EA1MC7, d'uns 13 m de longitud. Al seu extrem sud gira lleugerament cap a l'est, en direcci al EA1MC10		1300	535.992.243	22.379.807	1427
VM-1410	EA1MC7	mur contenció	Entremesaigües 1	PC	2013	no		regular	Petit mur de contenci en en direcci nord-sud, al sud de EA1MC6 i d'uns 8 m de llargada. Al seu extrem sud es troba el possible raser EA1RR8		800	535.998.993	22.379.169	1429
VM-1411	EA1MC17	mur contenció	Entremesaigües 1	PC	2013	no		regular	Mur de contenci d'uns 10 m de longitud, en sentit sud-nord, parallel pel NO al EA1MC60 i prcticament perpendicular a EA1MC59		1000	536.003.217	22.418.482	1424
VM-1412	EA1MC62	mur contenció	Entremesaigües 1	PC	2013	no		regular	Mur d'uns 12 m a l'oest de la part sud de EA1MC12. Al sud el mur gira un poc vers l'est, com els EA1MC12, EA1MC11 i EA1MC10, de manera que fa un pas entre aquestes feixes i el mur perimetral EA1MC55, fora curt entre el cam a l'O i EA1MC12 a l'E		1200	535.974.294	22.371.196	1421
VM-1413	EA1MC12	mur contenció	Entremesaigües 1	PC	2013	no		regular	Gran mur de contenci, d'uns 50 m de longitud, en direcci nord-sud que a l'extrem sud gira lleugerament vers l'est, en parallel al EA1MC11 per l'oest		5000	535.981.385	22.382.109	1423
VM-1414	EA1MC15	mur contenció	Entremesaigües 1	PC	2013	no		regular	Mur de contenci en sentit sud-nord, d'uns 27 m de llargada entre EA1MC19 i EA1MC12. L'EA1MC16 se li adossa cap a la meitat del seu traat per l'est		2700	535.985.273	22.408.336	1423

registre	nom	tipus	denominació	institució	data	sondeig	cronologia	estat cons	descripci	ample	llarg	X	Y	Z
VM-1415	EA1MC16	mur contenció	Entremesaigües 1	PC	2013	no		regular	Mur de contenci d'uns 30 m de longitud en sentit sud-nord, a l'oest de EA1MC12 i que s'adossa a EA1MC15, just a la zona propera on es troben EA1EI13 i EA1AR14		3000	535.981.629	22.393.754	1422
VM-1416	EA1MC59	mur contenció	Entremesaigües 1	PC	2013	no		regular	Mur de contenci molt curt, d'uns 10 m, en sentit N-SE, al nord i transversal a EA1MC60 i a EA1MC17		1000	536.011.202	22.417.986	1425
VM-1417	EA1MC60	mur contenció	Entremesaigües 1	PC	2013	no		regular	Mur de contenci en sentit SO-NE amb els extrems corbats i una longitud d'uns 20 m, entre EA1MC15 i EA1MC6, just al sud de EA1MC59		2000	536.007.012	22.407.364	1427
VM-1418	EA1MC61	mur contenció	Entremesaigües 1	PC	2013	no		regular	Mur de contenci fora curt, d'uns 9 m de llargada, en sentit SO-NE, que es troba entre EA1MC60, al NE, i EA1MC9, al SO		900	535.999.890	22.392.086	1426
VM-1419	EA1MC5	mur contenció	Entremesaigües 1	PC	2013	no		regular	Mur de contenci al nord de EA1MC4, que descriu una corva en sentit est-oest, d'uns 10 m de llargada		1000	536.024.435	2.241.222	1428
VM-1420	EA1MC4	mur contenció	Entremesaigües 1	PC	2013	no		regular	Mur de contenci en direcci nord-sud i en parallel al EA1MC2, amb una longitud d'uns 34 m, i una alada superior a 120 cm		3400	536.027.192	22.394.685	1433
VM-1421	EA1MC2	mur contenció	Entremesaigües 1	PC	2013	no		regular	Mur de contenci en parallel al EA1MC1 pel NO, d'uns 36 m, que gira lleugerament cap a l'oest a l'extrem meridional. Construt sobre un aflorament de la roca, amb pedres de mida gran i una alada propera als 110 cm. Al NO es troba la EA1EI3		3600	536.031.363	2.237.478	1436
VM-1422	EA1MC1	mur contenció	Entremesaigües 1	PC	2013	no		regular	Mur de contenci per habilitat una rampa en direcci est-oest al costat dels grans blocs de pedra del cam, just al punt on aquest s'eixampla molt. T una llargada aproximada d'uns 17 m		1700	536.040.517	22.370.862	1439
VM-1423	EA1MC58	mur contenció	Entremesaigües 1	PC	2013	no		regular	Mur de contenci d'uns 46 m de llarg, en sentit SO-NE, a l'oest del EA1MC65 i a l'est del EA1MC46. El rec EA1CN52 discorre en parallel per la banda oest		4600	535.938.395	22.422.262	1408
VM-1424	EA1MC67	mur contenció	Entremesaigües 1	PC	2013	no		regular	Mur de contenci d'uns 48 m, en sentit SO-NE, parallel a EA1MC41, per l'oest, i a EA1MC46, per l'est		4800	535.922.294	22.431.545	1404
VM-1425	EA1MC63	mur contenció	Entremesaigües 1	PC	2013	no		regular	Mur de contenci d'uns 15 m de llarg, en sentit SO-NE, que gira vers el sud en el seu extrem meridional. Es troba al sud del EA1MC64 i al nord del EA1AR51 i sembla ms aviat per configurar una rampa d'accs		1500	535.946.145	22.452.238	1408
VM-1426	EA1MC64	mur contenció	Entremesaigües 1	PC	2013	no		regular	Mur de contenci en sentit SO-NE, d'uns 12 m, que s'ubica entre al lmit de la zona, entre EA3MC4 i EA1MC63 en sentit SO-NE, al nord del EA1MC64 i al sud del EA3MC4		1200	535.953.798	22.461.331	1407
VM-1427	EA1MC45	mur contenció	Entremesaigües 1	PC	2013	no		regular	Mur de contenci d'uns 17 m en sentit nord-sud, a l'oest i en parallel al EA1MC44		1700	535.931.059	22.476.557	1400
VM-1428	EA1MC44	mur contenció	Entremesaigües 1	PC	2013	no		regular	Mur de contenci en sentit nord-sud, d'uns 20 m, a l'est de EA1MC45, i a l'oest de EA1MC43 en una zona molt emboscada i remunta la tartera		2000	535.939.187	22.481.242	1403
VM-1429	EA1MC39	mur contenció	Entremesaigües 1	PC	2013	no		regular	Mur de contenci d'uns 16 m de llarg, en sentit SO-NE, que segueix la lnia del EA1MC40 per est ms a l N. El mur es fora baix, d'uns 70 cm, malgrat que l'aterrassament el depassa en molt per alada		1600	535.919.795	22.475.728	1399
VM-1430	EA1MC38	mur contenció	Entremesaigües 1	PC	2013	no		regular	Mur de contenci d'uns 39 m i uns 2 m d'alada, en sentit SO-NE, entre EA1MC29 i EA1MC40 que s'adossa a EA1MR37. s possible que la meitat del traat sigui en realitat un antoixant reforat amb algunes pedres		3900	535.894.470	22.449.316	1396
VM-1431	EA1MC29	mur contenció	Entremesaigües 1	PC	2013	no		regular	Mur d'uns 40 m, en sentit SO-NE, ubicat entre EA1MC27 i EA1MC38. Per la banda sud s'adossa al EI1MR37, que delimita el conjunt de feixes intermig respecte del cam. T una alada al voltant dels 3 m, amb un gran enfonsament en el seu ter meridional		4000	535.893.581	22.463.649	1394
VM-1432	EA1MC27	mur contenció	Entremesaigües 1	PC	2013	no		regular	Mur de contenci entre EA1MC36, al NO, i EA1MC29, a l'est, en sentit SO-NE. Fa uns 35 m de llarg		3500	535.869.999	2.246.436	1387
VM-1434	EA1MC25	mur contenció	Entremesaigües 1	PC	2013	no		regular	Mur de contenci d'uns 16 m, que t la funci de contenir la caiguda de blocs de la tartera que hi ha al nord de les feixes d'aquesta zona. Fa angle, pel seu extrem oest amb el mur EA1MR28, i conserva una alada duns 0,9 m		1600	535.854.088	2.251.527	1379
VM-1435	EA1MC49	mur contenció	Entremesaigües 1	PC	2013	no		regular	Mur de contenci d'uns 14 m de llarg, en sentit NO-SE, al sud de EA1MC48		1400	535.938.759	22.508.269	1405
VM-1436	EA1MC48	mur contenció	Entremesaigües 1	PC	2013	no		regular	Mur de contenci d'uns 11 m, en sentit NO-SE, entre EA1MC47, al nord, i EA1MC49, al sud		1100	535.939.562	22.516.622	1408
VM-1437	EA1MC47	mur contenció	Entremesaigües 1	PC	2013	no		regular	Mur de contenci d'uns 10 de llarg per uns 1'1 m d'alada, en sentit NO-SE, a l'extrem ms septentrional de la zona, on tres feixes remunten per la tartera. Es troba al nord de EA1MC48		1000	535.944.864	2.252.353	1417
VM-1438	EA1MC30	mur contenció	Entremesaigües 1	PC	2013	no		regular	Mur de contenci fora curt, gaireb d'uns 12 m, en sentit SE-NO, que s prcticament parallel, pel sud, al EA1MC31, i que configura una feixa de terra		1200	535.902.695	22.489.042	1394
VM-1439	EA1MC36	mur contenció	Entremesaigües 1	PC	2013	no		regular	Mur de contenci en sentit SO-NE, de gaireb 34 m, que configura una feixa. Est entre el mur EA1MC27, al SE, i la part meridional del EA1MR28, al NO. Entre aquests dos murs, a ms, es configura un accs al conjunt de feixes		3400	535.858.642	22.481.245	1383

registre	nom	tipus	denominació	institució	data	sondeig	cronologia	estat cons	descripci	ample	llarg	X	Y	Z
VM-1440	EA1MC26	mur contenció	Entremesaigües 1	PC	2013	no		regular	mur de contenci d'uns 8,5 m de llargada i 1 m d'alada mxima conservada, en orientaci prcticament est-oest, que serveix per contenir la base de la tartera. Just per sobre del mur, menys de 2 m cap al nord, hi ha el EA1AR34		850	535.879.622	22.499.172	1389
VM-1454	EA1MC65	mur contenció	Entremesaigües 1	PC	2013	no		regular	Mur de contenci d'uns 30 m, en sentit SO-NE, entre EA1MC18, per l'est, i EA1MC58, per l'oest		3000	535.964.152	22.431.339	1412
VM-1612	EA1MC22	mur contenció	Entremesaigües 1	PC	2013	no		regular	Mur de contenci allat al tancat que queda al sud del conjunt de feixes, entre el cam (delimitat pel mur EA1MR23) i el riu Madriu. T una longitud d'uns 13 m per una alada 1,3 m, i una orientaci SE-NO		1300	535.878.967	22.420.876	1391
VM-1616	EA1MC40	mur contenció	Entremesaigües 1	PC	2013	no		regular	Mur de contenci en sentit SO-NE entre EA1MC38 i EA1MC41 que s'adossa a EA1MC37. Fa uns 41 m de llarg i l'alada mxima est al voltant dels 2 m. Es pot apreciar al parament com hi ha algunes parts reconstrudes		4100	535.902.439	22.447.434	1399
VM-1621	EA1MC28	mur contenció	Entremesaigües 1	PC	2013	no		dolent	Possible mur de contenci en pssim estat de conservaci. T una llargada d'uns 28 m i est molt colmatat per l'esllavisament de terra provinent de la terrassa superior. Discorre en sentit S-NO, i queda entre els murs EA1MC21 i EA1MC36		2800	535.860.760	2.249.645	1383
VM-1629	EA1MC70	mur contenció	Entremesaigües 1	PC	2013	no		regular	Mur de contenci d'uns 8,5 m de llarg, a l'est del EA1MC70 i la canal EA1CN66, dins del tancat EA1TN56. T una alada d'uns 1,3 m		850	535.982.701	22.327.534	1423
VM-1630	EA1MC69	mur contenció	Entremesaigües 1	PC	2013	no		regular	Mur de contenci d'uns 4,2 m de llarg, en traat parallel, pel nord, a EA1MC68 i dins del tancat EA1TN56. T una alada d'uns 60 cm		420	535.974.621	22.331.946	1420
VM-1631	EA1MC68	mur contenció	Entremesaigües 1	PC	2013	no		regular	Petit mur de contenci, d'uns 7 m de llargada, en sentit nord-sud, dins el tancat EA1TN56. Est al sud de EA1MC69 i t una alada aproximada d'1 m		700	535.973.836	22.326.906	1420
VM-1632	EA1MC54	mur contenció	Entremesaigües 1	PC	2013	no		regular	Mur d'uns 32,5 m de longotud, orientat en sentit NO-SE, amb un traat sinus, dins el tancat EA1TN56. Est al NE de EA1MC42, i gaireb s'adossa a EA1MR23, i t una alada d'uns 0,9 m		3250	535.968.281	22.354.061	1421
VM-1633	EA1MC42	mur contenció	Entremesaigües 1	PC	2013	no		regular	Mur de contenci d'uns 25 m de llargada, en sentit NO-SE, que configura una mplia terrassa dins el tancat EA1TN56. Aprofita un gran bloc errtic a l'extrem NO i t una alada general d'uns 1,4 m		2500	535.947.260	22.356.615	1412
VM-866	EA1TN56	tancat	Entremesaigües 1	PC	2013	no		regular	Tancat ms occidental per la banda sud del cam. Limita a l'oest amb el SS2TN18 i t una superfcie d'uns 10.000 m2 Al seu interior hi ha dos Canals, EA1CN57 i EA1CN66, i sis murs de contenci, EA1MC22, EA1MC42, EA1MC54, EA1MC68, EA1MC69 i EA1MC70	6000	21480	535.939.111	22.360.266	1407
			Entremesaigües 3											
VM-3	EA3AR18	abric	Entremesaigües 3	PC (ICOMOS)	2013	no		bo	Abric practicat sota un gran bloc de granit per la banda nord. Sobre aquest mateix bloc grantic s'hi recolza el mur EA3MR1 per l'oest, i entre els murs EA1MC2 i EA1MR9 acaben de dibuixar un espai tancat per la banda nord i est en relaci amb l'abric			535.966.934	22.458.449	1414
VM-1697	EA3EI7	estructura indeterminada	Entremesaigües 3	PC	2013	no		dolent	Possible aixopluc o abric que es troba a la terrassa que hi ha entre els murs EA3MC5 i EA3MC6. T unes dimensions de 1'7 m x 2'15 m	170	210	535.967.070	22.480.408	1415
VM-1450	EA3MR9	mur	Entremesaigües 3	PC	2013	no		regular	Mur a l'E del gran bloc que hi ha a la part baixa d'aquesta zona, a continuaci del EA3MC3, on hi ha un accs al conjut d'aterrassaments. Amb el bloc errtic i el EA3MR2 fan un espai tancat. T una orientaci S-N i fa uns 9 m de llarg i 1 m dalt		900	535.973.502	22.456.633	1414
VM-1453	EA3MR1	mur	Entremesaigües 3	PC	2013	no		regular	Mur a l'oest d'un gran bloc errtic que hi ha a la part baixa d'aquesta zona, on hi ha una possible entrada al conjut d'aterrassaments. T una orientaci SE-NO, amb un gir de 90 vers el NE a l'extrem septentrional, i t una llargada d'uns 6,3 m		630	535.963.722	22.454.398	1411
VM-1351	EA3MC17	mur contenció	Entremesaigües 3	PC	2013	no		dolent	Mur de contenci d'uns 14,8 m i una alada al voltant d'1,3 m, situat al capdamunt del con que defineix aquesta zona d'EA3 i que sconfigura el darrer aterrassament. s parallel al EA3MC16 per l'est i t un enderroc important a la part central		1480	536.000.515	22.488.521	1427
VM-1352	EA3MC16	mur contenció	Entremesaigües 3	PC	2013	no		regular	Mur de contenci d'uns 26,6 m de longitud, en sentit SE-NO, que configura una de els dues terrasses superiors del con on es troba el conjunt de feixes d'EA3. s parallel al EA3MC17 per l'oest		2660	535.992.580	22.492.953	1426
VM-1353	EA3MC15	mur contenció	Entremesaigües 3	PC	2013	no		regular	Mur de contenci d'uns 3,5 m de llarg, en sentit est-oest, que serveix per configurar l'accs a les terrasses superiors (relacionades amb els murs EA3MC16 i EA3MC17)		350	536.002.251	22.475.299	1426
VM-1442	EA3MC5	mur contenció	Entremesaigües 3	PC	2013	no		regular	Mur de conteci d'uns 8 m i una alada al voltant d'1,5 m, en sentit sud-nord, que s parallel al EA3MC4, per l'oest, i al EA3MC6, per l'est		800	535.966.210	22.473.901	1414
VM-1443	EA3MC4	mur contenció	Entremesaigües 3	PC	2013	no		dolent	Mur de contenci ms occidental del conjunt, en sentit sud-nord i que s'adossa al EA3MC2. Per la part central est fora enderrocat i t una llargada d'uns 20 m i una alada al voltant d'1 m		2000	535.962.708	22.467.023	1410
VM-1444	EA3MC14	mur contenció	Entremesaigües 3	PC	2013	no		regular	Mur de contenci d'uns 10,5 m de llarg, en sentit SE-NO i que ms que configurar una terrassa, sembla que serveix per configurar l'accs (com tamb el EA3MC15) per arribar a les terrasses superiors que configuresn els murs EA3MC16 i EA3MC17		1050	535.989.661	22.477.531	1422

registre	nom	tipus	denominació	institució	data	sondeig	cronologia	estat cons	descripci	ample	llarg	X	Y	Z
VM-1445	EA3MC12	mur contenció	Entremesaigües 3	PC	2013	no		regular	Mur de contenci en sentit SE-NO, que es troba a l'est de EA3MC11 i EA3MC10, i a l'oest de EA3MC14. T una longitud d'uns 15,5 m i una alada d'uns 1,4 m		1550	535.982.161	22.478.782	1419
VM-1446	EA3MC11	mur contenció	Entremesaigües 3	PC	2013	no		regular	Mur de contenci d'uns 6,5 m de llarg, entre EA3MC6, per l'oest, i EA3MC12, per l'est. Es troba al nord del EA3MC10, a uns 1,5 m, tot definint un un espai d'accs a la terrassa entre ambds		650	535.973.533	22.482.951	1415
VM-1447	EA3MC10	mur contenció	Entremesaigües 3	PC	2013	no		regular	Mur de contenci en sentit SE-NO, d'uns 16 m de llarg, que es troba entre EA3MC6, per l'oest, i EA3MC12, per l'est. Conforma un aterrassament conjuntament amb el mur EA3MC11, al NO, i per l'extrem ms meridional s'adossa al EA3MC13		1600	535.979.015	22.471.078	1419
VM-1448	EA3MC6	mur contenció	Entremesaigües 3	PC	2013	no		regular	Mur de contenci d'uns 16 m de longitud i una alada mxima de 1,1 m, en sentit sud-nord. s parallel als murs EA3MC5, per l'oest, i EA3MC10 i EA3MC11, per l'est		1600	535.970.964	2.247.673	1414
VM-1449	EA3MC13	mur contenció	Entremesaigües 3	PC	2013	no		regular	Mur de contenci en direcci SO-NE, que tanca pel sud la terrassa que sost el EA3MC8, i la separa de la tartera. T una llargada d'uns 8 m		800	535.980.576	22.462.101	1418
VM-1451	EA3MC2	mur contenció	Entremesaigües 3	PC	2013	no		regular	Mur en sentit O-E, amb sengles girs vers al S als extrems, tot adossant-se a un bloc per l'O i al EA3MR9 per l'E. Amb aquest mur i el bloc configuren un espai tancat on es troba labric EA3RR18. T una llargada d'uns 10 m i una alada d'uns 90-100 cm		1000	535.968.096	22.461.316	1414
VM-1452	EA3MC3	mur contenció	Entremesaigües 3	PC	2013	no		regular	Mur de contenci ms meridional de tot el conjunt. T un sentit SO-NE i gira en el seus extrem vers el NO. T una llargada d'uns 27 m i una alada mxima d'uns 110 cm		2700	535.980.066	22.449.937	1418
VM-1608	EA3MC8	mur contenció	Entremesaigües 3	PC	2013	no		regular	Mur de contenci en sentit S-NO, d'uns 16 m de llarg i una alada al voltant de 90 cm, que s ms o menys parallel, per l'est, al EA3MR9. El mur EA3MC13 se li adossa per l'est cap a la meitat del seu traat		1600	535.977.608	22.459.823	1418
			Entremesaigües 4											
VM-883	EA4AP23	acumulació pedres	Entremesaigües 4	PC	2013	no		dolent	Acumulaci de pedres al sud del tram ms NO del mur EA4MC20 i a l'oest de EA4MR22, que cobreixen una extensi de 2,3 x 2 m	200	230	536.149.412	22.355.634	1468
VM-22	EA4BD58	borda / cabana	Entremesaigües 4	PC (ICOMOS)	2013	no		bo	Borda del Quimet i del Peret de la Molinera	820	1210	536.148.501	22.312.393	1465
VM-23	EA4BD59	borda / cabana	Entremesaigües 4	PC (ICOMOS)	2013	no		bo	Borda del Peret de la Molinera	730	1200	536.168.490	22.314.523	1469
VM-24	EA4BD60	borda / cabana	Entremesaigües 4	PC (ICOMOS)	2013	no		bo	Cabana del Peret de la Molinera, entre EA4BD59 i EA4BD61	620	770	536.187.470	22.314.128	1472
VM-25	EA4BD61	borda / cabana	Entremesaigües 4	PC (ICOMOS)	2013	no		bo	Borda del Sucarana, a l'est de la cabana EA4CB60	720	1090	536.198.980	22.322.212	1474
VM-26	EA4BD62	borda / cabana	Entremesaigües 4	PC (ICOMOS)	2013	no		bo	Cabana del Sucarana, just davant de borda EA4BD61, al sud del GR11	570	800	536.205.730	22.303.481	1473
VM-1194	EA4CM74	camí	Entremesaigües 4	PC	2013	no		dolent	Cam d'uns 53 m de llarg, que voreja l'extrem occidental del EA4MR41 i que parteix i torna al GR11. Est pavimentat amb lloses		5300	536.485.099	22.362.424	1530
VM-1222	EA4CM37	camí	Entremesaigües 4	PC	2013	no		regular	Possible cam que discorre entre el rec EA4CN17 i el cam principal GR11, en el tram compris entre els murs EA4MC39 i EA4MC36, en el sentit est-oest		6750	536.383.437	22.356.587	1502
VM-1279	EA4CN17	canal / rec	Entremesaigües 4	PC	2013	no		regular	Rec d'uns 248,5 m, en sentit E-O, que t el seu inici ms a l'E de les primeres feixes documentades. Voreja el conjunt de murs pel N fins arribar a la terrassa del mur EA4MC16, punt on gira cap al SO i es perd. s probable que enllaci amb la EA4CN9		24850	536.333.499	22.368.701	1499
VM-1293	EA4CN9	canal / rec	Entremesaigües 4	PC	2013	no		regular	Canalitzaci o rec al nord del EA4MC8, d'uns 130 cm de llargada. Est construda amb lloses verticals i l'interior est completament colmatat. s probable que sigui la continuaci de la EA4CN17		13000	536.191.499	22.365.177	1480
VM-1323	EA4MR76	mur	Entremesaigües 4	PC	2013	no		regular	Mur de contenci en sentit est-oest entre la borda EA4BD59 i la cabana EA4CB60		1330	536.176.899	22.317.621	1471
VM-1330	EA4MR47	mur	Entremesaigües 4	PC	2013	no		regular	mur al nord de la EA4CB62, que limita amb el GR11 i el mur EA4MC56		860	536.202.650	22.313.743	1473
VM-1395	EA4MR18	mur	Entremesaigües 4	PC	2013	no		regular	Mur d'uns 20 m de llarg, en sentit SO-NE, que es troba al nord de tot el conjunt, per sobre de EA4MC16, i que sembla tenir la finalitat de contenir la tartera		2000	536.230.675	22.398.364	1502
VM-1496	EA4MR22	mur	Entremesaigües 4	PC	2013	no		regular	Mur que fa una giragona, en sentit E-N, amb uns 14 m de longitud i que aparentment es lliura al EA4MC20. s possible que noms es tracti d'un aterrassament, per tamb seria possible que estigus configurant un petit tancat en relaci amb el EA4MC20		1400	536.156.546	22.349.162	1470
VM-1637	EA4MR68	mur	Entremesaigües 4	PC	2013	no		regular	Mur d'uns 26,5 m, que discorre en parallel, pel nord, al EA4MR67. T una orientaci est-oest, amb un traat sinus, i al seu extrem oriental s'adossa al tancat EA4TN45		2650	536.187.294	22.290.154	1470
VM-1638	EA4MR67	mur	Entremesaigües 4	PC	2013	no		regular	Mur d'uns 22,6 m de llarg, en sentit NO-SE, que es troba al SO de la cabana EA4CB62 i discorre, parcialment, en parallel al EA4MR68, a una distncia d'uns 1,8 m al S. T una alada d'uns 95 cm i podria ser el lmit d'una canalitzaci o d'un cam		2260	536.181.680	22.287.945	1468
VM-1654	EA4MR71	mur	Entremesaigües 4	PC	2013	no		regular	Mur de factura poc acurada, en sentit nord-sud, que delimita el EA4TN72 per la banda est. T una llargada d'uns 21,5 m i una alada d'uns 1,3 m		2150	536.429.546	22.338.782	1511

registre	nom	tipus	denominació	institució	data	sondeig	cronologia	estat cons	descripci	ample	llarg	X	Y	Z
VM-1658	EA4MR56	mur	Entremesaigües 4	PC	2013	no		bo	Mur fora llarg, d'uns 267,5 m, que delimita el conjunt de feixes i la cabana EA4CB62, en l'espai comprs entre el GR11 al nord, el riu Madriu al sud i el cam que mena a Perafita per l'oest. Es tracta del EA4TN72		26750	536.325.676	22.326.619	1490
VM-1659	EA4MR41	mur	Entremesaigües 4	PC	2013	no		regular	Mur d'uns 442,5 m, que delimita el conjunt de feixes i bordes respecte del cam, per la banda N del mateix. Enllaa amb el EA1MR55 i delimitaria el tancat EA4TN73. En molts punts s ms aviat un mur de contenci que assoleix els 1,6 m d'alada		44250	536.363.285	2.234.746	1497
VM-1680	EA4MR75	mur	Entremesaigües 4	PC	2013	no		regular	Mur que delimita el tancat EA4TN57 pel nord i per l'est, amb una llargada d'uns 196 m i una alada al voltant d'uns 1,5 m		19600	536.103.166	22.322.542	1456
VM-1322	EA4MC42	mur contenció	Entremesaigües 4	PC	2013	no		regular	Mur de contenci en sentit NO-SE, d'uns 18 m de llarg i traat sinus, que s'adossa pel sud a EA4MR56 i s parallel, pel nord, a EA4MR57		1800	536.245.780	22.304.900	1476
VM-1329	EA4MC46	mur contenció	Entremesaigües 4	PC	2013	no		regular	Mur de contenci que descriu un angle, amb un primer tram en sentit est-oest, i un segon SO-NE. El primer tram s'adossa al mur de ponent de la EA4CB62, i t una llargada de gaireb 20 m		2000	536.192.569	22.305.803	1471
VM-1377	EA4MC3	mur contenció	Entremesaigües 4	PC	2013	no		regular	Mur de contenci en sentit SE-NO, al sud i en parallel al EA4MC2, per de noms 25 m de longitud		2500	536.220.822	22.322.822	1476
VM-1378	EA4MC7	mur contenció	Entremesaigües 4	PC	2013	no		regular	Mur de contenci d'uns 23 m de longitud, en parallel, pel nord, a la meitat ms septentrional del EA4MC5, seguint el mateix sentit SE-NO		2300	536.194.207	22.348.713	1476
VM-1379	EA4MC8	mur contenció	Entremesaigües 4	PC	2013	no		regular	Mur de contenci de gaireb 54 m de llargada i uns 1,15 m d'alada, en sentit SE-NO, que t en parallel el EA4MC7 i el EA4MC5 pel sud, i el EA4MC11 i el EA4MC10 pel nord		5400	536.207.940	22.350.896	1482
VM-1380	EA4MC5	mur contenció	Entremesaigües 4	PC	2013	no		regular	Mur de contenci d'uns 42,7 m de llarg, en sentit SE-NO, en parallel, pel nord, al EA4MC2, i pel sud, al EA4MC7		4270	536.200.503	22.343.841	1478
VM-1381	EA4MC6	mur contenció	Entremesaigües 4	PC	2013	no		regular	Mur de contenci d'uns 17 m de longitud, que s'alinea amb el EA4MC5 per la banda est, tot configurant la mateixa terrassa. s possible que inicialment fossin el mateix mur, i est feta amb un aparell molt heterogeni, amb blocs de gran mida		1700	536.236.484	22.328.561	1478
VM-1382	EA4MC10	mur contenció	Entremesaigües 4	PC	2013	no		regular	Mur de contenci d'uns 20 m de longitud, en parallel, pel nord, a la part oriental del mur EA4MC8 i, pel sud, a la part oriental del EA4MC11		2000	536.233.023	22.348.199	1482
VM-1383	EA4MC40	mur contenció	Entremesaigües 4	PC	2013	no		regular	mur de contenci de gaireb 36 m de llarg, en sentit SO-NE, en parallel al GR11 i, per tant, perpendicular a la resta de murs de contenci que t al voltant (EA$MC25, EA4MC26 i EA4MC27 per l'est, i EA4MC11, EA4MC10 i EA4MC8 per l'oest)		3600	536.252.062	22.343.836	1485
VM-1384	EA4MC25	mur contenció	Entremesaigües 4	PC	2013	no		regular	Mur de contenci en sentit est-oest, d'uns 19 m de llarg i amb l'extrem occidental girat cap al nord. Est al sud de la feixa EA4MC26 i a l'est de la EA4MC40		1900	536.265.283	22.344.658	1487
VM-1385	EA4MC26	mur contenció	Entremesaigües 4	PC	2013	no		regular	Mur de contenci d'uns 22 m de llargada, en sentit est-oest, amb els extrems lleugerament sinuosos. Es troba entre EA4MC25, al sud, i EA4MC27, al nord		2200	536.275.711	22.346.951	1488
VM-1386	EA4MC27	mur contenció	Entremesaigües 4	PC	2013	no		regular	Mur de contenci d'uns 29,5 m de llarg, en sentit est-oest, amb l'extrem oriental lleugerament girat cap al sud. Es troba entre EA4MC26, pel sud, i i EA4MC28, pel nord		2950	536.288.419	22.349.152	1489
VM-1387	EA4MC28	mur contenció	Entremesaigües 4	PC	2013	no		regular	Mur de contenci d'uns 40 m de longitud, amb un traat est-oest en forma d'essa suavitzada, entre EA4MC27, pel sud, i EA4MC31, pel nord		4000	536.300.095	22.350.768	1493
VM-1388	EA4MC31	mur contenció	Entremesaigües 4	PC	2013	no		regular	Mur de contenci d'uns 33 m de longitud, que segueix la corba de nivell del EA4MC30, tot configurant la mateixa terrassa, entre els murs EA4MC32, pel nord, i EA4MC28, pel sud		3300	536.300.904	22.360.962	1496
VM-1389	EA4MC32	mur contenció	Entremesaigües 4	PC	2013	no		regular	Mur de contenci d'uns 67 m de llarg, en sentit est-oest, que fa una reculada al ter ms oriental. Es troba entre els murs EA4MC31, pel sud, i EA4MC36, pel nord		6700	536.309.775	22.363.556	1497
VM-1390	EA4MC36	mur contenció	Entremesaigües 4	PC	2013	no		regular	Mur de contenci de 23,5 m de llarg, amb un traat est-oest i que es troba entre el EA4MC32, pel sud, i EA4CN17, pel nord		2350	536.346.377	22.354.178	1498
VM-1391	EA4MC12	mur contenció	Entremesaigües 4	PC	2013	no		regular	Mur de contenci en sentit E-O, d'uns 41,5 m de longitud. Gira cap al nord en el seu extrem occidental i t un traat parallel als dels murs EA4MC11 i EA4MC13, tots dos al sud		4150	536.212.976	22.360.407	1485
VM-1392	EA4MC15	mur contenció	Entremesaigües 4	PC	2013	no		regular	Mur de contenci d'uns 34,5 m de longitud, que discorre en sentit E-O, parallel als murs EA4MC12, al sud, i EA4MC16, al nord		3450	536.223.755	22.371.298	1492
VM-1393	EA4MC16	mur contenció	Entremesaigües 4	PC	2013	no		dolent	Mur de contenci d'uns 25 m, en direcci E-O, que t part del seu extrem oriental enderrocat. Es troba al nord de EA4MC15 i la EA4CN17 voreja el seu extrem occidental pel nord		2500	536.241.320	22.376.516	1495
VM-1394	EA4MC19	mur contenció	Entremesaigües 4	PC	2013	no		dolent	Mur de contenci en direcci N-S, d'uns 40 m de llarg, que configura la mateixa terrassa que el EA4MC5. De fet podria tractar-se del mateix mur		4000	536.192.166	2.238.393	1484

registre	nom	tipus	denominació	institució	data	sondeig	cronologia	estat cons	descripci	ample	llarg	X	Y	Z
VM-1455	EA4MC39	mur contenció	Entremesaigües 4	PC	2013	no		regular	Mur de contenci d'uns 13 m de llarg, orientat est-oest, que est per sobre del EA4CN17, uns 9 m al NE del EA4CM37, en una zona molt emboscada		1300	536.411.038	22.368.548	1514
VM-1456	EA4MC38	mur contenció	Entremesaigües 4	PC	2013	no		regular	Mur de contenci fora curt, d'uns 15,5 m, en sentit est-oest, que hi ha entre el GR11, el EA4CM37, i que t una orientaci est-oest		1550	536.400.057	22.353.757	1506
VM-1488	EA4MC13	mur contenció	Entremesaigües 4	PC	2013	no		regular	Mur de contenci d'uns 16 m, en sentit E-O, com el EA4MC11, al sud, i el EA4MC12, al nord		1600	536.230.350	22.358.975	1486
VM-1489	EA4MC14	mur contenció	Entremesaigües 4	PC	2013	no		regular	Mur de contenci d'uns 9 m de llarg, que configura la mateixa terrassa que el mur EA4MC12, per ms a l'est, essent possible que originalment fossin el mateix mur		900	536.251.333	22.361.454	1492
VM-1490	EA4MC29	mur contenció	Entremesaigües 4	PC	2013	no		regular	Mur de contenci d'uns 8 m de llarg, en sentit est-oest, que es troba entre els murs EA4MC35, al sud, i EA4MC30, al nord		800	536.321.116	22.347.584	1492
VM-1491	EA4MC30	mur contenció	Entremesaigües 4	PC	2013	no		regular	Mur de contenci de gaireb 9 m de llarg, en sentit est-oest, que es situa en parallel entre els murs EA4MC29, al sud, i EA4MC32, al nord		900	536.323.524	22.349.591	1492
VM-1492	EA4MR4	mur contenció	Entremesaigües 4	PC	2013	no		bo	Petit mur de gaireb 6 m de llarg que s'entrega a la Borda del Sucarana pel sud i al EA4MC2 pel nord		600	536.198.130	2.233.506	1475
VM-1493	EA4MC35	mur contenció	Entremesaigües 4	PC	2013	no		regular	Mur de contenci d'uns 27,5 m de longitud, en sentit est-oest, que es troba entre els murs EA4MC28, pel sud, i EA4MC29, pel nord. El mur aprofita un bloc errtic de molts grans dimensions al mig del seu traat		2750	536.329.795	22.342.200	1493
VM-1494	EA4MC34	mur contenció	Entremesaigües 4	PC	2013	no		regular	Petit mur de contenci, d'uns 7,5 m de llarg, que es troba ms al nord de tot el conjunt, just sota la tartera i per sobre del rec EA4CN17 del tarter per sobre del CN17		750	536.267.066	22.379.746	1498
VM-1495	EA4MC33	mur contenció	Entremesaigües 4	PC	2013	no		regular	Petit mur de contenci, d'uns 5 m de llarg, perpendicular al EA4MC32 pel nord, cap al centre		500	536.319.166	22.365.536	1498
VM-1497	EA4MC21	mur contenció	Entremesaigües 4	PC	2013	no		regular	Mur de contenci d'uns 28 m de longitud, en sentit SO-NE i traat sinus		2800	536.142.181	22.334.152	1464
VM-1534	EA4MC44	mur contenció	Entremesaigües 4	PC	2013	no		regular	Mur de contenci amb un traat molt llarg, d'uns 36,5 m, i sinus, en un sentit general NO-SE, per amb el quart ms occidental amb un gir molt pronunciat cap al nord. S'adossa pel seu extrem septentrional al EA4MR56 i a l'oest t la EA4CB62		3650	536.219.916	22.300.762	1474
VM-1535	EA4MC43	mur contenció	Entremesaigües 4	PC	2013	no		regular	Mur de contenci de gaireb 9 m de llargada, en sentit NO-SE, que s'adossa pel sud a EA4MR56. s parallel a EA4MC42, que est ms al NE		900	536.235.946	22.306.024	1475
VM-1564	EA4MC48	mur contenció	Entremesaigües 4	PC	2013	no		regular	Mur de contenci d'uns 16,5 m de llarg, orientat en sentit sud-nord, al nord i perpendicular a la Borda del Peret de la Molinera, entre aquesta i el EA4MC20		1650	536.165.671	22.332.275	1471
VM-1565	EA4MC49	mur contenció	Entremesaigües 4	PC	2013	no		regular	Mur de contenci de noms uns 6 m de llarg, en direcci nord-sud, que es troba a l'est del EA4MC50		600	536.120.620	2.238.672	1458
VM-1566	EA4MC50	mur contenció	Entremesaigües 4	PC	2013	no		regular	Mur de contenci d'uns 30 m de llarg, en sentit nord-sud, que es configura una terrassa i est entre els murs EA4MC49, a l'est, i EA4MC51, a l'oest		3000	536.112.776	22.392.762	1454
VM-1567	EA4MC52	mur contenció	Entremesaigües 4	PC	2013	no		regular	Mur de contenci de gaireb 38 m de llarg, en sentit sud-nord, que es troba a l'oest del EA4MC51 i EA4MC53, i que per l'extrem de migdia s'adossa al mur perimetral EA4MR41. Es tracta del mur de contenci ms occidental de tota la zona		3800	536.097.053	22.358.242	1455
VM-1568	EA4MC51	mur contenció	Entremesaigües 4	PC	2013	no		regular	Mur de contenci d'uns 68 m de longitud, amb un traat molt sinus en un sentit aproximadament nord-sud. T en parallel, per l'est, el mur EA4MC50, i al seu ter meridional se li adossa el EA4MC55		6800	536.115.291	22.371.082	1458
VM-1569	EA4MC53	mur contenció	Entremesaigües 4	PC	2013	no		regular	Mur de contenci d'uns 21 m, en sentit SO-NE, en parallel a EA4MC52, pel nord, i a EA4MC54, pel sud		2100	536.107.694	22.342.276	1457
VM-1570	EA4MC54	mur contenció	Entremesaigües 4	PC	2013	no		regular	Mur de contenci d'uns 20,5 m de llarg, en sentit SO-NE, que discorre en parallel, pel nord, a EA4MC53, i, pel sud, a EA4MC21		2050	536.120.215	22.339.956	1459
VM-1571	EA4MC55	mur contenció	Entremesaigües 4	PC	2013	no		regular	Mur de contenci en forma de semicercle convex orientat cap al nord, que per la banda oest s'adossa al EA4MC51, i voreja pel N els murs EA4MC54 i Ea4MC53. T una longitud d'uns 31 m		3100	536.129.679	22.355.994	1462
VM-1609	EA4MC1	mur contenció	Entremesaigües 4	PC	2013	no		regular	Mur de contenci d'uns 82 m de longitud i una alada d'uns 1,2 m, amb un traat serpentejant en sentit SE-NO. A l'extrem S s'adossa a la base de la cabana del Peret de la Molinera, i per la banda oposada s'entrega a la roca que aflora en aquell punt		8200	536.166.384	22.355.254	1473
VM-1610	EA4MC2	mur contenció	Entremesaigües 4	PC	2013	no		regular	Mur de contenci en direcci SE-NO, que parteix des del cam i s'entrega, en el seu extrem N, al EA4MC1. T en parallel els murs EA4MC5 i EA4MC6 pel N, i el EA4MC3 pel S. Fa uns 82 m i una alada d1 m, i t un pas molt a prop de l'extrem S		8200	536.199.089	22.337.167	1475
VM-1611	EA4MC11	mur contenció	Entremesaigües 4	PC	2013	no		regular	Mur de contenci d'uns 76,5 m de llarg, en sentit E-O, que en el seu extrem septentrional gira cap el NE. Segueix un traat parallel als murs EA4MC8 i EA4MC10, al S, i als murs EA4MC13 i EA4MC12, al N, i t una alada mxima al voltant de 1,35 m		7650	536.205.324	22.356.418	1482
VM-1623	EA4MC20	mur contenció	Entremesaigües 4	PC	2013	no		regular	Mur de contenci d'uns 50 m de llarg, en sentit S-NO i que descriu un gir fora pronunciat. Es troba a l'oest del EA4MC1, i el mur EA4MR22 se li adossa pel sud		5000	536.161.691	22.355.149	1471

registre	nom	tipus	denominació	institució	data	sondeig	cronologia	estat cons	descripci	ample	llarg	X	Y	Z
VM-1634	EA4MC65	mur contenció	Entremesaigües 4	PC	2013	no		dolent	Mur de contenci d'uns 27,9 m de llargada, en sentit est-nord, que descriu una corba. Es troba a l'angle NE del tancat EA4TN57, tot configurant una terrassa allada. T una alada d'uns 50 cm		2790	536.151.930	22.294.726	1463
VM-1635	EA4MC64	mur contenció	Entremesaigües 4	PC	2013	no		dolent	Mur de contenci d'uns 70,8 m, que es troba a l'interior del EA4TN57. La zona est molt emboscada i costa reconixer-lo, a banda que en alguns punts s ms aviat una acumulaci lineal de pedres sense gaire cara. T orientaci NO-SE i un traat sinus		7080	536.096.990	22.304.219	1455
VM-1639	EA4MC66	mur contenció	Entremesaigües 4	PC	2013	no		dolent	Petit mur de contenci, d'uns 2,7 m de llarg, que es troba al sud del EA4MC65. T orientaci est-oest i una alada d'uns 90 cm		270	536.162.796	22.286.149	1465
VM-1640	EA4MC70	mur contenció	Entremesaigües 4	PC	2013	no		bo	Mur de contenci al NE del EA4MC69, lleugerament ms llarg, d'uns 8,5 m i un pendent fora pronunciat vers el SE. T una alada mxima d'1 m		850	536.279.920	22.327.997	1483
VM-1641	EA4MC69	mur contenció	Entremesaigües 4	PC	2013	no		bo	Mur de contenci d'una petita terrassa situada al NE del mur EA4MC42. T una llargada d'uns 6,7 m, en sentit NO-SE, i una alada aproximada d'1 m		670	536.272.524	22.326.492	1482
VM-801	EA4TN24	tancat	Entremesaigües 4	PC	2013	no		bo	Corral borda del Sucarana, EA4MC24	470	850	536.201.444	22.318.429	1473
VM-867	EA4TN57	tancat	Entremesaigües 4	PC	2013	no		dolent	Tancat a l'extrem SO, al S del GR11. Molt emboscat, bona part amb inclinaci fora acusada i nicament s'identifiquen dos murs d'aterrassament a dins. T una rea d'uns 8.920 m2. El delimita el mur EA4MR75 al N i l'E, el EA4MR72 a l'O i el riu al S	7510	1500	536.080.525	22.305.688	1452
VM-868	EA4TN63	tancat	Entremesaigües 4	PC	2013	no		bo	Corral associat a la borda EA4BD58, a la qual se li adossa pel cant oest	900	1060	536.139.697	22.312.157	1463
VM-869	EA4TN45	tancat	Entremesaigües 4	PC	2013	no		regular	Tancat en forma de semicercle, d'uns 184 m2, delimitat per un mur orientat est-oest, d'uns 33 m de llarg, que prcticament s'adossa als murs EA4MC46, a l'oest, i a EA4MC44, a l'est. Est al sud de la Cabana EA4CB62	960	1990	536.203.502	2.229.733	1471
VM-870	EA4TN72	tancat	Entremesaigües 4	PC	2013	no		regular	Tancat d'uns 9.090 m2, delimitat pels murs EA4MR56 (N), EA4MR71 (E) i pel riu (S), mentre que est obert per l'O (potser el mur est enrunat aqu). A linterior hi ha la EA4CB62, un corral i alguns murs de feixa, per en bona part est molt emboscat	5410	26290	536.300.951	22.309.642	1483
VM-871	EA4TN73	tancat	Entremesaigües 4	PC	2013	no		regular	Espai de feixes que s'estn a l'E, a l'O i al S del conjunt de bordes d'Entremesaigües. Delimitat pel mur EA4MR41, malgrat no s'ha trobat hi ha lmit difs entre aquest conjunt i el d'Entremesaigües 1. T una superfcie propera a les 2 ha	9890	41000	536.212.807	22.366.417	1485
			Entremesaigües 5											
VM-884	EA5AP46	acumulació pedres	Entremesaigües 5	PC	2013	no		regular	Acumulaci de grans dimensions contra un gran bloc. Les pedres estan apilades per la part exterior est disposada de forma acurada, com a RM1 i RM3. Sembla que siguin el producte de la neteja de lespai productiu. T unes dimensions de 8,6 x 9,7 m	860	970	536.206.378	22.220.566	1475
VM-27		cabana	Entremesaigües 5	PC (ICOMOS)		no		dolent	27 (entremesaigues 6)			536.145.774	22.213.436	1474
VM-29		cabana	Entremesaigües 5	PC (ICOMOS)		no			Cabana dels prats d'Entremesaigües 2			536.206.695	21.968.199	1519
VM-707	EA5CB21	cabana	Entremesaigües 5	PC	2013	no		dolent	Estructura molt atapeda de vegetaci i mal estat de conservaci, que sembla una possible cabana de planta quadrangular, de 2 m de costat i una alada d'uns 70 cm, amb aparell molt irregular que combina pedra mitjana i gran. Est dins del EA5TN42i	200	200	536.193.989	22.042.100	1501
VM-1294	EA5CN20	canal / rec	Entremesaigües 5	PC	2013	no		dolent	Rec duns 8 m parallel al EA5MR38, en sentit S-N, entre els tancats EA5TN41 i EA5TN42. Resulta molt difcil resseguir-lo tot degut a la vegetaci. En un cert punt passa per sota del mur i va per l'exterior. Majoritriament va cobert amb grans lloses		820	536.202.921	22.057.589	1502
VM-856	EA5EC45	estructura de combustió	Entremesaigües 5	PC	2013	no		regular	Estructura de combusti de planta subcircular, delimitada amb pedres i un dimetre de 115 cm. Es troba a l'extrem meridional del tancat EA5TN43	110	110	536.238.330	21.802.778	1556
VM-1400	EA5MR22	mur	Entremesaigües 5	PC	2013	no		regular	Mur molt curt, de gaireb 7 m i fins 1 m d'alada, en sentit sud-nord, que s'adossa al EA5MR23 pel sud. Es tracta d'un mur que ens queda allat dins del tancat EA5TN42 i que tampoc no sabem quina funci devia tenir		700	536.177.994	22.096.800	1490
VM-1498	EA5MR7	mur	Entremesaigües 5	PC	2013	no		regular	Mur en sentit SE-NO de gaireb 118 m de llargada, amb reculada molt marcada cap a la meitat, que delimita el con de dejecci per la banda O. L'extrem N s'adossa al EA5MC5, mentre que l'extrem S s'adossa al EA5MR22. El ter N s un mur de contenci		11800	536.144.631	22.131.428	1479
VM-1510	EA5MR19	mur	Entremesaigües 5	PC	2013	no		dolent	Mur duns 95 m i 95 cm d'alada, en sentit N-S, perpendicular al desnivell i a la majoria de feixes que hi ha, i parallel al mur EA5MR38. Queda a l'E dels murs EA5MC15, EA5MC14 i EA5MC25. Dins el prat tancat EA5TN41		9500	536.204.809	22.088.277	1496
VM-1511	EA5MR24	mur	Entremesaigües 5	PC	2013	no		regular	Mur d'uns 38,5 m i una alada d'uns 90 cm, en sentit NE-SO, que s'adossa a l'EA5MR7 i a l'EA5MR23. Serveix per dividir els tancats EA5TN41 i EA5TN42		3850	536.158.068	22.082.393	1490

registre	nom	tipus	denominació	institució	data	sondeig	cronologia	estat cons	descripci	ample	llarg	X	Y	Z
VM-1512	EA5MR27	mur	Entremesaigües 5	PC	2013	no		dolent	Mur d'uns 67 m i uns 75 cm d'alada, a la metat del tancat EA5TN42, en sentit NE-SO i una obertura a prop de l'extrem NE, on s'adossa al EA5MR40. No queda clar si es tracta nicament d'una subdivisi, o si es tracta de dos tancats diferenciats		6700	536.205.468	21.963.194	1519
VM-1514	EA5MC32	mur	Entremesaigües 5	PC	2013	no		dolent	Mur de contenci en sentit NE-SO de traat sinus i una longitud propera als 24 m i una alada d'1,10 m, que a l'extrem meridional conflueix amb el EA5MC35		2400	536.236.817	21.830.256	1550
VM-1515	EA5MC35	mur	Entremesaigües 5	PC	2013	no		dolent	Mur de contenci d'uns 27 m de llargada i 1,10 m d'alada, en sentit oest-est, que descriu una lleugera corba vers el nord al quart occidental, extrem on conflueix amb el EA5MC32		2700	536.238.548	21.818.435	1554
VM-1516	EA5MC33	mur	Entremesaigües 5	PC	2013	no		dolent	Mur de contenci de gaireb 15 m de llargada i 1,30 m d'alada, en sentit NE-SO, seguint ms o menys la mateixa corba de nivell del EA5MC32, que s'adossa per l'est a l'extrem occidental del EA5MC35		1500	536.226.369	21.816.561	1553
VM-1517	EA5MC34	mur	Entremesaigües 5	PC	2013	no		dolent	Mur de contenci en sentit sud-nord d'uns 12 m de longitud i una alada d'1,80 m, que per la banda sud s'adossa al ter oriental del EA5MC35		1200	536.247.127	2.182.332	1554
VM-1572	EA5MR23	mur	Entremesaigües 5	PC	2013	no		regular	Mur que enllaa els murs EA5MR7 i EA5MR38, i que segueix la trajectria del EA5MR24. Fa uns 7,5 m de llarg i t un aorientaci NE-SO i separa els tancats EA5TN41 i EA5TN42		750	536.173.629	22.098.632	1489
VM-1573	EA5MR38	mur	Entremesaigües 5	PC	2013	no		regular	Mur que delimita, conjuntament amb el EA5MR39, el tancat EA5TN41. T una longitud d'uns 307,5 m i una alada d'uns 1,20 m, i la seva orientaci s N-S, tot descrivint una corba molt tancada vers el NO en el seu ter meridional		30750	536.222.076	22.018.518	1511
VM-1574	EA5MR39	mur	Entremesaigües 5	PC	2013	no		regular	Mur de contenci fora llarg de gaireb 70 m que es troba a l'extrem nord del sector, a l'est de la palanca EA5PL38 i que sost el terreny just a la riba sud del riu		7000	536.209.711	22.236.522	1473
VM-1575	EA5MR40	mur	Entremesaigües 5	PC	2013	no		regular	Mur de 55 m en sentit sud-nord que descriu una corba. Es troba a l'oest del tram ms meridional del EA5MR7 i al sud del EA5MC8		5500	536.242.041	21.940.785	1529
VM-1579	EA5MR28	mur	Entremesaigües 5	PC	2013	no		regular	Mur que delimita el tancat EA5TN43, d'uns 220,5 m i una alada de fins a 1,20 m. Encercla tot l'espai pel N, l'E i parcialment pel S. Per tota la banda E el mur constitueix un mur de contenci, ja que el cam cap a Perafita passa just per sobre		22050	536.254.265	21.865.439	1545
VM-1624	EA5MR36	mur	Entremesaigües 5	PC	2013	no		regular	Mur que defineix la banda sud del quart tancat; fa uns 33 m de longitud i una alada d'uns 1,10 m, i t una orientaci SO-NE		3300	536.250.339	21.796.096	1560
VM-1698	EA5MR47	mur	Entremesaigües 5	PC	2013	no		regular	Mur que delimita el cam de Perafita per la banda nord i est, oposat als murs EA5MR38 i EA5MR39, que t uns 137 m de longitud		137	536.224.143	22.124.202	1492
VM-1331	EA5MC11	mur contenció	Entremesaigües 5	PC	2013	no		bo	Mur de contenci en sentit O-E, d'uns 20 m, que es troba al SE de l'extrem E del EA5MC3, i alhora queda encerclat pel N i l'E pel EA5MR39. En aquest punt s'aprecia algun bloc gran. Dins el prat tancat EA5TN41		2000	536.209.250	22.243.872	1472
VM-1332	EA5MC6	mur contenció	Entremesaigües 5	PC	2013	no		regular	Mur de contenci relativament curt, d'uns 30,5 m, en forma de quart de cercle i orientaci est-oest. Es troba entre EA5MC3, al nord, i EA5MC5, al sud. Est dins el prat tancat EA5TN41		3050	536.148.347	22.215.573	1474
VM-1333	EA5MC17	mur contenció	Entremesaigües 5	PC	2013	no		regular	Mur de contenci de gaireb 35 m de llarg i 80 cm d'alada, que ressegueix la corba de nivell dels murs EA5MC9 i EA5MC16, per en aquest cas en sentit oest-est. Dins el prat tancat EA5TN41		3500	536.194.661	22.166.745	1481
VM-1396	EA5MC2	mur contenció	Entremesaigües 5	PC	2013	no		dolent	Mur de contenci molt similar a l'EA5MC1 i aproximadament parallela a aquest pel sud, d'uns 38 m de llarg. Dins el prat tancat EA5TN41		3800	536.145.502	22.237.324	1469
VM-1397	EA5MC1	mur contenció	Entremesaigües 5	PC	2013	no		dolent	Mur de contenci d'uns 42 m de llarg, orientat oest-est i de traat sinus. s el primer que ens trobem tot just creuat el pont i s, per tant, la ms septentrional. Discorre en parallel, pel nord, al EA5MC2. Dins el prat tancat EA5TN41		4200	536.162.424	22.236.543	1470
VM-1398	EA5MC3	mur contenció	Entremesaigües 5	PC	2013	no		regular	Mur de contenci d'uns 185 m de longitud i traat sinus, que sost una mplia terrassa, situada a la base del gran con de dejecci on est situat EA5. Fa gaireb un semicercle que s'inicia al S i fineix a l'E, passant per darrera de EA5MC2		18500	536.112.765	22.231.764	1463
VM-1399	EA5MC5	mur contenció	Entremesaigües 5	PC	2013	no		regular	Mur de contenci d'uns 147 m, amb una orientaci est-oest, que fa un traat aproximadament parallel, pel sud, a EA5MC3. Sost una mplia terrassa, dins el prat tancat EA5TN41		14700	536.173.166	2.220.375	1475
VM-1401	EA5MC16	mur contenció	Entremesaigües 5	PC	2013	no		regular	Mur de contenci de gaireb 24 m de llarg i 80 cm d'alada, que discorre en sentit SO-NE, tot seguint la corba de nivell del EA5MC9 i que est al nord de l'EA5MC14. Dins el prat tancat EA5TN41		2400	536.170.848	22.147.929	1481
VM-1402	EA5MC14	mur contenció	Entremesaigües 5	PC	2013	no		regular	Mur de contenci de gaireb 27,5 m i 1 m d'alada, en sentit SO-NE, que es troba entre els murs EA5MC16, al NO, i EA5MC15, al SE. El seu aparell presenta pedres de molt grans dimensions		2750	536.168.200	22.129.218	1484
VM-1499	EA5MC4	mur contenció	Entremesaigües 5	PC	2013	no		regular	Mur de contenci d'uns 62 m de llarg, en sentit nord-sud, que discorre en parallel al tram ms occidental de EA5MC3. Dins el prat tancat EA5TN41		6200	536.075.509	22.180.333	1473

registre	nom	tipus	denominació	institució	data	sondeig	cronologia	estat cons	descripci	ample	llarg	X	Y	Z
VM-1500	EA5MC8	mur contenció	Entremesaigües 5	PC	2013	no		regular	Mur de contenci en sentit SE-NO, d'uns 22,5 m, que discorre en parallel a la zona mitjana del EA5MR7 per l'oest. El seu extrem meridional prcticament s'adossa a EA5MC40. Dins el prat tancat EA5TN41		2250	536.127.765	2.214.333	1477
VM-1501	EA5MC40	mur contenció	Entremesaigües 5	PC	2013	no		regular	Mur de 55 m en sentit sud-nord que descriu una corba. Es troba a l'oest del tram ms meridional del EA5MR7 i al sud del EA5MC8		5500	536.131.238	22.111.786	1479
VM-1504	EA5MC10	mur contenció	Entremesaigües 5	PC	2013	no		bo	Mur de contenci en sentit SO-NE, d'uns 47 m, a l'E de EA5MC6 i entre EA5MC3 (N) i EA5MC5 (S). Segueix la corba de nivell del prat i s'observen alguns blocs grans, alhora que a l'extrem N hi ha major acumulaci de pedres petites		4700	536.106.060	22.210.843	1474
VM-1505	EA5MC12	mur contenció	Entremesaigües 5	PC	2013	no		bo	Mur de contenci molt curt, d'uns 13,5 m, en sentit SO-NE, al sud del EA5MC11, que descriu un revolt i a l'extrem NE es recolza a un gran bloc de pedra		1350	536.204.201	22.237.665	1473
VM-1506	EA5MC9	mur contenció	Entremesaigües 5	PC	2013	no		regular	Mur de cotnenci en sentit sud-nord, d'uns 26,5 m de longitud i 1 m d'alada, que es troba al nord de l'extrem SE de EA5MR7. Forma part del conjunt de feixes que estan distribudes a l'interior del con de dejecci i el tancat EA5TN41		2650	536.162.491	22.117.553	1484
VM-1507	EA5MC18	mur contenció	Entremesaigües 5	PC	2013	no		regular	Mur de contenci d'uns 24 m i 1,1 m d'alada que segueix la corba de nivell del mur EA5MC14, en sentit O-E, parallel al EA5MC17 pel S. A la banda N hi ha una gran acumulaci de pedres mitjanes i petites (potser fruit del despedregament del camp)		2400	536.198.779	22.150.361	1483
VM-1508	EA5MC15	mur contenció	Entremesaigües 5	PC	2013	no		regular	Mur de contenci molt curt, de gaireb uns 13 m i 90 cm d'alada, i amb orientaci SO-NE, a l'est de la feixa EA5MC14 i a l'oest de la part septentrional del EA5MR19. Dins el prat tancat EA5TN41		1300	536.179.283	22.133.500	1483
VM-1509	EA5MC25	mur contenció	Entremesaigües 5	PC	2013	no		regular	Mur de contenci de gaireb 10 m i 1,1 m d'alada, en sentit NE-SO, i que es troba al sud de les feixes EA5MC14 i EA5MC15, i a l'est de EA5MC9		1000	536.176.795	2.211.489	1487
VM-1513	EA5MC37	mur contenció	Entremesaigües 5	PC	2013	no		regular	Mur de contenci de menys de 2,5 m de llarg i una alada d'uns 90 cm, que s'adossa a l'extrem NE del EA5MR36. Queda just davant l'entrada i limita pel SE el tancat EA5TN43i constitueix el mur de contenci d'aquesta rampa d'accs		250	536.261.096	21.805.353	1561
VM-1541	EA5MC39	mur contenció	Entremesaigües 5	PC	2013	no		regular	Mur de contenci fora llarg de gaireb 70 m que es troba a l'extrem nord del sector, a l'est de la palanca EA5PL38 i que sost el terreny just a la riba sud del riu		7000	536.137.442	22.273.154	1461
VM-1576	EA5MC26	mur contenció	Entremesaigües 5	PC	2013	no		regular	Mur de gaireb 23 m i uns 40 cm d'alada, en sentit O-E, que s'adossa a l'extrem nord del EA5MR40, que s el mur que delimita el tancat EA5TN42. Dibuixa l'entrada a aquest espai, alhora que configura una rampa per tal d'accedir a la terrassa superior		2300	536.203.966	22.015.151	1507
VM-1577	EA5MC30	mur contenció	Entremesaigües 5	PC	2013	no		regular	Mur de contenci de gaireb 10 m de llarg i 65 cm d'alada, en sentit sud-nord a l'extrem oest del quart tancat i al nord del EA5MC31		1000	536.201.339	21.885.938	1533
VM-1578	EA5MC31	mur contenció	Entremesaigües 5	PC	2013	no		regular	Mur de contenci d'uns 15 m de llarg i 50 cm d'alada, en sentit sud-nord, al sud del EA5MC30		1500	536.216.316	21.860.811	1541
VM-1580	EA5MC29	mur contenció	Entremesaigües 5	PC	2013	no		regular	Mur de contenci molt curt, de poc ms de 6 m de llarg i 1 m d'alada, que s'adossa a alguns blocs errtics per tal d'acabar d'agenar un espai planer. Ts una direcci oest-est i es troba a l'angle SE del quart tancat, a l'est del EA5MC30		600	536.231.002	21.895.715	1535
VM-802	EA5PL44	pont	Entremesaigües 5	PC	2013	no	Mn actual	bo	Palanca que creua el riu Madriu i comunica els sectors Esntremesaiges 4 i Entremesaigües 5			536.167.438	22.275.222	1467
VM-807	EA5TN43	tancat	Entremesaigües 5	PC	2013	no		regular	Tancat que es troba entre els tancats EA5TN41 i EA5TN43, d'uns 8.800 m2, que presenta una subdivisi interior. Al seu interior hi ha les restes d'una possible cabana, EA5CB21	5890	13940	536.231.728	21.852.136	1545
VM-808	EA5TN42	tancat	Entremesaigües 5	PC	2013	no		regular	Tancat que es troba entre els tancats EA5TN41 i EA5TN43, d'uns 8.800 m2, que presenta una subdivisi interior. Al seu interior hi ha les restes d'una possible cabana, EA5CB21	5530	14650	536.194.984	22.007.878	1509
VM-809	EA5TN41	tancat	Entremesaigües 5	PC	2013	no		regular	Es tracta del tancat ms septentrional, amb unes 2,47 ha, i el que t un major nombre d'aterrassaments al seu interior	16150	26850	536.161.641	22.161.223	1478
ESTALL														
			Estall 1											
VM-885	ES1AP23	acumulació pedres	Estall 1	PC	2013	no		dolent	acumulaci pedres de mida diversa a lO de de ES1MC13 i ES1MC14. T una forma molt irregular, sadossa per lO al mur perimetral ES1MR30 i t uns eixos mxims de 33 x 12,4 m. Podria tractar-se duna neteja del camp	1240	3300	538.030.042	22.151.784	1777
VM-886	ES1AP25	acumulació pedres	Estall 1	PC	2013	no		dolent	acumulaci de blocs de redudes dimensions, a uns 3 m al sud de la ES1AP23. T una forma irregular en planta, i uns eixos de 24 x 7,8 m. Probablement correspongui a una neteja del camp	780	2400	538.031.539	22.138.201	1773

registre	nom	tipus	denominació	institució	data	sondeig	cronologia	estat cons	descripci	ample	llarg	X	Y	Z
VM-887	ES1AP22	acumulació pedres	Estall 1	PC	2013	no		dolent	acumulaci de pedres que gaireb sadossa al mur perimetral del tancat en el seu traat SE, a lE de lextrem N del mur ES1MC21. Consisteix en un amuntegament de planta irregular i uns eixos de 13,3 x 6,6 m. Podria correspondre a una neteja del camp	660	1330	538.126.602	22.107.561	1788
VM-889	ES1AP10	acumulació pedres	Estall 1	PC	2013	no		dolent	acumulaci de petites dimensions de pedres, al sud de ES1EI7, amb uns eixos mxims de 6,7 x 2,8 m. Podria correspondre a una amuntegament fruit de la neteja del camp, o a les restes denderroc de la prpia ES1EI7 (possible cabana)	280	670	538.118.269	22.119.403	1787
VM-890	ES1AP11	acumulació pedres	Estall 1	PC	2013	no		dolent	acumulaci de pedres adossada al ES1MR30, just a laltra banda don es troba la ES1EI3, al sector E del tancat ES1TN2. T uns eixos de 11 x 8,8 m i b podria ser enderroc del mur o, ms versemblantment, un amuntegament fruit duna neteja del camp	880	1100	538.128.758	22.127.593	1791
VM-21	ES1BD1	borda / cabana	Estall 1	PC (ICOMOS)	2013	no		reconstrut	Borda dels Molines			538.087.042	22.150.663	1787
VM-899	ES1CB4	cabana	Estall 1	PC	2013	no	Baixa edat moderna	dolent	cabana molt propera a langle SE del tancat, que podria haver funcionat amb el ES2TN1. T una planta irregular, amb uns eixos de 8,1 x 4,6 m, una alada mxima conservada duns 1,6 m i gaireb uns 22 m2 de superfcie, amb laccs obert al S	460	810	538.104.160	22.099.864	1781
VM-1192	ES1CM27	camí	Estall 1	PC	2013	no		dolent	Cam que est perdut i que prcticament va en parallel al CN20		16820	538.183.337	22.039.795	1797
VM-1193	ES1CM28	camí	Estall 1	PC	2013	no		dolent	cam duns 222 m de llargada que parteix del GR11, en sentit SE-NO fins arribar a l'accs B del tancat ES1TN2			538.164.816	22.135.502	1803
VM-1258	ES1CN20	canal / rec	Estall 1	PC	2013	no		regular	Canal en sentit SENO en parallel al mur N del tancat i que es perd uns 13 metres abans darribar a la borda. Es pot resseguir des duns 140 m ms al SE, amb una longitud total duns 220 m, i molt probablement t la captaci al Madriu		220	538.154.217	22.061.547	1790
VM-1277	ES1CN19	canal / rec	Estall 1	PC	2013	no		dolent	canal duns109 m de llarg que travessa en sentit NESO el tancat ES1TN2. Neix al N i fora del tancat, a tocar del mur ES1MC24 i, un cop dins, segueix parallel per lE el mur ES1MR30, i al tram final ho torna a fer per pel cant O fins al riu		109	538.066.331	22.137.603	1779
VM-770	ES1CR26	carbonera	Estall 1	PC	2013	no	Edat moderna/Contemporània	regular	carbonera situada al SE del tancat, a uns 60 m, molt a prop del traat del canal ES1CN20, i que probablement estigui en relaci al conjunt de carboneres del Sol de Rmio. T unes dimensions de 12 x 8 m	800	1200	538.171.743	22.053.735	1796
VM-767	ES1EI3	estructura indeterminada	Estall 1	PC	2013	no		regular	estructura que sadossa al mur perimetral a prop de langle NE i de la qual desconeixem la funci. Consisteix amb una estana aproximadament rectangular de 12 x 3 m, amb una reculada a la part inferior	300	1200	538.131.353	22.132.998	1792
VM-812	ES1EI5	estructura indeterminada	Estall 1	PC	2013	no		regular	estructura indeterminada consistent en una mena de tmul conformat per una acumulaci de pedres, a lE del mur ES1MC16, dins el tancat ES1TN17. T planta subcircular, amb uns eixos de 2 x 2,10 m i una alada de 90 cm	200	210	538.064.185	22.161.392	1784
VM-888	ES1EI7	estructura indeterminada	Estall 1	PC	2013	no		dolent	molt a prop a lacumulaci ES1AP11, a poc menys de 8 m al NO, tenim una estructura indeterminada consistent en un mur que descriu una corba, duns 8,7 m de llarg i que podria correspondre a les restes duna cabana destruda		870	538.121.617	2.212.266	1788
VM-1547	ES1MR15	mur	Estall 1	PC	2013	no		dolent	Mur que s'adossa per l'exterior al ES1MR22 en el seu tram meridional, cap a la zona central. T uns 8,2 m de llargada, en sentit NE-SO i segurament est en relaci al ES2TN1		820	538.063.580	22.114.759	1775
VM-1548	ES1MR30	mur	Estall 1	PC	2013	no		reconstrut	Mur perimetral del tancat ES1TN2		42080	538.076.319	22.106.621	1778
VM-1345	ES1MC14	mur contenció	Estall 1	PC	2013	no		dolent	Mur de traat sinus i orientaci SO-NE, al nord de ES1MC13. T uns 16,7 m de longitud		1670	538.055.681	22.153.194	1782
VM-1346	ES1MC13	mur contenció	Estall 1	PC	2013	no		dolent	Mur de traat sinus i orientaci SO-NE, al sud de ES1MC14. T uns 24,8 m de longitud		2480	538.051.751	22.144.491	1778
VM-1347	ES1MC12	mur contenció	Estall 1	PC	2013	no		dolent	Mur en forma de mitja lluna a l'extrem SO del tancat ES1TN2, al sud de ES1AP25. T uns 12,7 m de longitud		1270	538.017.440	22.130.122	1772
VM-1348	ES1MC16	mur contenció	Estall 1	PC	2013	no		regular	mur de contenci fora irregular i ample que permet configurar una terrassa a langle nord-oest del tancat (on hi ha lES1TN17)		4370	538.046.628	22.169.019	1783
VM-1349	ES1MC6	mur contenció	Estall 1	PC	2013	no		regular	Mur en sentit S-N, que descriu una corba i es troba a l'O del ES1MC21 i al S del ES1MC9, de 19,9 m de longitud		1990	538.109.325	22.107.886	1784
VM-1350	ES1MC8	mur contenció	Estall 1	PC	2013	no		dolent	Petit mur a l'E de la borda ES1BD1, just al sud del ES1CN20. Sembla un mur de refor per al canal i t uns 5 m de llarg		490	538.117.272	22.140.846	1791
VM-1544	ES1MC21	mur contenció	Estall 1	PC	2013	no		dolent	Mur d'uns 18,7 m de llarg, de traat sinus i en sentit N-S, entre el ES1MC6 i la ES1AP22, dins el tancat ES1TN2		1870	538.118.266	22.101.341	1786
VM-1545	ES1MC9	mur contenció	Estall 1	PC	2013	no		dolent	Petit mur a l'oest de la ES1EI7 i la ES1AP10, d'uns 6,7 m		670	538.113.398	22.119.668	1785
VM-1546	ES1MC24	mur contenció	Estall 1	PC	2013	no		regular	Mur en sentit sud-nord, que s'adossa per l'exterior al ES1TN2 per la banda nord. T dos trams, amb una obertura al mig			538.084.347	22.182.118	1792

registre	nom	tipus	denominació	institució	data	sondeig	cronologia	estat cons	descripci	ample	llarg	X	Y	Z
VM-765	ES1TN2	tancat	Estall 1	PC	2013	no		reconstrut	tancat ms complex de la amb uns 7.350 m2 de superfcie. T forma molt irregular i queda delimitat per un mur perimetral en un estat de conservaci molt desigual, amb alades mximes de 1,70 m en algun punt i amb mnima al voltant dels 10 cm	8149	13510	538.071.432	22.144.658	1781
VM-766	ES1TN17	tancat	Estall 1	PC	2013	no		dolent	Possible tancat que est adossat al mur perimetral (ES1MR22) a langle NO, i que t laccs al mur de llevant. T una superfcie duns 47,6 m2 i els murs estan fora arrasats, amb una alada conservada no superior als 40 cm i una nica filada	510	810	538.054.521	22.183.704	1788
			Estall 2											
VM-1189	ES2CM8	camí	Estall 2	PC	2013	no		dolent	cam actualment perdut que circulava entre els tancats ES2TN2 i ES2TN4 i que, de fet, era el cam principal. T una longitud duns 168 m		16816	538.100.071	22.035.409	1782
VM-1190	ES1CM29	camí	Estall 2	PC	2013	no		dolent	cam duns 222 m de llargada que parteix del GR11, en sentit SE-NO fins arribar a l'accs B del tancat ES1TN2		22200	537.968.141	22.185.299	1769
VM-1204	ES2CM9	camí	Estall 2	PC	2013	no		dolent	ramal que surt del CM8, just a l'angle sud-est del tancat ES2TN2 i que va en direcci N fins connectar amb l'actual GR7		2492	538.129.542	22.033.813	1787
VM-1207	ES2CM11	camí	Estall 2	PC	2013	no		regular	cam que travessa el ES2TN10 en sentit est-oest i que enllaa ms a l'oest amb el GR-7/11. En el tram entre la confluncia amb el cam general i l'accs al tancat ES2TN10 est pavimentat		19928	537.918.535	22.183.041	1750
VM-1288	ES2CN13	canal / rec	Estall 2	PC	2013	no		dolent	canal d'uns 62 m de llarg dins del tancat ES2TN4. T la seva captaci al riu Madriu i descriu una corba en direcci SE-NO		6200	538.129.780	21.997.786	1792
VM-1289	ES2CN3	canal / rec	Estall 2	PC	2013	no		dolent	canalitzaci en sentit NE-SO a l'interior de l'ES2TN1, molt a prop i pel sud del cam actual i que no podem documentar en tot el seu traat, aparentment. T una longitud duns 42,5 m		4250	538.085.593	22.087.442	1778
VM-1290	ES2CN12	canal / rec	Estall 2	PC	2013	no		dolent	canal que va en parallel al cam ES2CM11, per que es perd cap a la meitat del tancat ES2TN10. T una llargada duns 106 m		10600	537.996.901	22.108.361	1767
VM-1540	ES2MR2	mur	Estall 2	PC	2013	no		dolent	mur en sentit NO-SE a l'interior del tancat ES2TN4 i que s'adossa a l'ES2MC7. T un pas cap a la meitat i una longitud general d'uns 10,1 m		1010	538.125.197	22.007.825	1790
VM-1549	ES2MR14	mur	Estall 2	PC	2013	no		dolent	Mur que delimita el tancat ES2TN1. Est molt arrasat per la banda est, on el GR7 li passa per sobre, i t diverses caigudes de pedres en tot el seu traat		17840	538.085.688	22.070.045	1778
VM-1550	ES2MR15	mur	Estall 2	PC	2013	no		regular	Mur que delimita el tancat ES2TN4. Presenta dos accessos, un al ter occidental del tram septentrional, i l'altre al ter septentrional del tram oriental		14730	538.099.110	22.033.309	1782
VM-1551	ES2MR16	mur	Estall 2	PC	2013	no		regular	Mur que delimita el tancat ES2TN10. T un accs a la banda oest		18550	537.969.594	22.169.489	1763
VM-1375	ES2MC5	mur contenció	Estall 2	PC	2013	no		dolent	mur contenci al costat de la porta nord-oest de l'ES2TN4, situat, per tant, a prop de la cantonada nord-oest del tancat, d'uns 5,4 m de longitud. Est enfrontat a l'ES2MC6		540	538.117.801	22.023.247	1786
VM-1376	ES2MC6	mur contenció	Estall 2	PC	2013	no		dolent	mur contenci al sud de l'MC5, enfrontat, de 4,2 m de longitud		420	538.114.590	22.015.519	1786
VM-1539	ES2MC7	mur contenció	Estall 2	PC	2013	no		regular	mur que descriu una corba en direcci N-SO, al NE del ES2MR2, cap al centre del tancat, d'uns 14,3 metres i que sembla un mur d'amargenament		1430	538.135.996	22.006.543	1792
VM-768	ES2TN1	tancat	Estall 2	PC	2013	no		dolent	tancat molt irregular i malms, que s'adossa al tancat ES1TN2 pel S, amb una superfcie de 3024 m2. L'interior est fora emboscat i hi ha les restes d'un rec que no es pot resseguir en la seva totalitat, l'ES2CN3	7465	7726	538.105.505	22.074.766	1782
VM-769	ES2TN4	tancat	Estall 2	PC	2013	no		regular	tancat al S del ES2TN1, molt irregular i malms que empra el riu per fer el seu tancament per la banda S. T una superfcie d'uns 3800 m2 T un accs a prop de la cantonada NO i un altre a la cantonada NE, i al seu interior trobem 4 murs i un rec	4335	11177	538.140.299	2.200.511	1792
VM-771	ES2TN10	tancat	Estall 2	PC	2013	no		regular	tancat a l'oest del ES2TN1 i al sud de l'ES1TN1, a tocar del riu i que, de fet, l'aprofita com a tancament pel costat sud. T una planta fora irregular, est entre les cotes 1.756 i 1.787 i fa uns 4850 m2. Al seu interior hi ha un rec, el ES2CN12	5240	13248	537.955.273	22.152.889	1758
			Estall Serrer 3											
VM-850	ET3CR1	carbonera	Estall Serrer 3	PC	2013	no	Edat moderna/Contemporània	regular				540.134.108	21.350.486	1997
							ESTANY DE LA NOU							
VM-1027	ENAR1	abric	Estany de la Nou	PC	2014	no		dolent	carbonera de petites dimensions i planta ovalada, molt erosionada, al mig del bosc i a loest del Cam de Costa Verda, a uns 400 m al NO de distncia de la CSVCR6. Sobserva presncia de carbons en superfcie i t unes mides de 6 x 3,8 m	380	600	537.538.083	19.737.229	2250
VM-1023	ENCB3 (P152)	cabana	Estany de la Nou	PC (ICAC)	2014	no		regular	cabana que aprofita dos blocs naturals i un mur amb una filada de pedres. La seva planta tendeix a ser rectangular, amb unes dimensions de 2 x 1,4 m. En el seu interior ha aparegut una llosa de pissarra. Es troba a uns 50 m a lest de la ENCB2	140	200	537.592.758	1.979.495	2259

registre	nom	tipus	denominació	institució	data	sondeig	cronologia	estat cons	descripci	ample	llarg	X	Y	Z
VM-1024	ENCB2 (P150)	cabana	Estany de la Nou	PC (ICAC)	2014	no		dolent	cabana que conserva dos murs parallels d'uns 60 cm d'alada. L'accs sembla que es fa pel sud-est i t uns 60 cm damplada, mentre que les seves dimensions generals sn de 3 x 2,3 m. Es troba a un 50 m al nord del ENAR1	230	300	537.538.477	19.788.796	2251
VM-1075	ENCB10	cabana	Estany de la Nou	PC	2014	no		dolent	cabana petita de planta rectangular amb el costat sud bastant perdut i la resta del permetre murari amb noms una filada. Est molt colmatada i arrasada i t unes dimensions duns 2,5 x 2 m. Es localitza al SE del llac i a uns 25 m al NO del mur ENMR11	200	250	537.310.441	19.751.227	2240
VM-1073	ENMR12	mur	Estany de la Nou	PC	2014	no		regular	mur fora allat a uns 25 m al S de ENCB10. Est fora arrasat i noms a lextrem O conserva fins a tres filades. Fa uns 4 m de llarg i t un ample duns 0,8 m. Podria haver format part duna estructura ms complexa actualment irreconeixible		400	537.310.695	19.725.334	2245
VM-1074	ENMR11	mur	Estany de la Nou	PC	2014	no		dolent	possible mur amb dos paraments definits, que t un traat ms o menys rectilini, duns 7 m de llarg per 0,8 dample. Podria formar part dalgun tancat o alguna estructura molt arrasada i irreconeixible. Es troba a uns 25 m al SE de la cabana ENCB10		700	537.332.301	19.740.135	2243
FONTFRED														
VM-1191	FFCM10	camí	Fontfred	PC	2013	no	Edat moderna/Contemporània	dolent	cam d'uns 119 m que discorre en sentit NE-SE, a l'extrem oriental de la zona. Parteix del tancat FFTN11 i sembla que s el cam per accedir a les carboneres FFCR1 a 5		11900	540.004.134	21.264.498	1982
VM-840	FFCR1	carbonera	Fontfred	PC	2013	no	Edat moderna/Contemporània	regular	carbonera de planta ovalada, amb uns eixos de 6,7 x 5,5 m, situada en una clariana al mig del bosc, uns 80 m al SO del tancat FFTN11 i uns 15 m al NE de la carbonera FFCR3. Tot i la vegetaci saprecia algun carb en superfcie	550	670	539.990.801	21.233.971	1983
VM-841	FFCR3	carbonera	Fontfred	PC	2013	no	Edat moderna/Contemporània	regular	carbonera de planta ovalada, amb uns eixos duns 5,6 x 4,2 m i mur de contenci en la part frontal duna alada mxima duns 60 cm. Est fora coberta per vegetaci i es trova entre les carboneres FFCR1 i FFCR2, per ms propera a la primera	420	560	539.974.256	21.223.006	1984
VM-842	FFCR2	carbonera	Fontfred	PC	2013	no	Edat moderna/Contemporània	regular	carbonera que es troba uns 60 m al sud de la FFCR1, al mig del bosc. Est fora afectada per la vegetaci per sintueix una planta ovalada amb unes dimensions aproximades duns 6 x 5,2 m	520	600	539.971.336	21.171.918	1993
VM-843	FFCR4	carbonera	Fontfred	PC	2013	no	Edat moderna/Contemporània	regular	carbonera que es troba al mig del bosc, coberta de vegetaci. T una planta aproximadament circular, amb un dimetre al voltant dels 6,7 m i presenta mur frontal. Es troba al NO de les carboneres FFCR1 i FFCR3, a uns 45 m	670	670	539.934.218	21.252.252	1977
VM-844	FFCR5	carbonera	Fontfred	PC	2013	no	Edat moderna/Contemporània	regular	carbonera que est uns 25 m al NO de la carbonera FFCR4, al mig del bosc i fora coberta de vegetaci. La seva planta s aproximadament ovalada, amb uns eixos duns 6,8 x 5,2 m i tamb t mur de contenci en la part frontal duns 80 cm dalada mxima	520	680	539.906.368	21.264.723	1975
VM-845	FFCR6	carbonera	Fontfred	PC	2013	no	Edat moderna/Contemporània	regular	carbonera molt allada al mig del bosc i coberta de vegetaci, a uns 280 m a lE de la FFCR5 i uns 210 m de la FFCR7. La seva planta s ovalada, amb uns eixos mxims duns 7 x 4,9 m, amb mur de contenci a la part frontal duns 50 cm dalada mxima	490	700	539.622.912	21.295.026	1966
VM-846	FFCR7	carbonera	Fontfred	PC	2013	no	Edat moderna/Contemporània	regular	carbonera que es troba a lextrem occidental de la zona (juntament amb les FFCR8 i FFCR9, a uns 80 i 150 m ms a lest respectivament). T una planta ovalada amb uns eixos aproximats de 7,9 x 5 m	500	790	539.416.926	21.343.537	1957
VM-847	FFCR8	carbonera	Fontfred	PC	2013	no	Edat moderna/Contemporània	regular	carbonera que est uns 80 m al NO de la FFCR7, enmig del bosc. La seva planta s aproximadament ovalada i t uns eixos de 6,3 x 4,7 m, amb un mur de contenci a la part frontal duns 50 cm dalada	470	630	539.338.302	21.379.800	1956
VM-848	FFCR9	carbonera	Fontfred	PC	2013	no	Edat moderna/Contemporània	regular	carbonera ms occidental de tota la zona, a uns 65 m al NO de la FFCR8. T una planta subcircular amb un dimetre al voltant dels 6,4 m i un mur de contenci a la part frontal. Es troba enmig del bosc i t fora vegetaci per sobre	640	640	539.300.211	21.442.367	1931
VM-631	FFTN11	tancat	Fontfred	PC	2013	no	Edat moderna/Contemporània	regular	tancat de forma aproximadament triangular i uns 500 m2 de superfcie, que es troba a lextrem est de la zona, just delimitant el prat que hi ha davant de la farga dAndorra, a laltra banda del riu. Segurament el seu s s coetani a lexplotaci de la fa	2055	3069	540.042.966	21.306.800	1992
FONVERD														
			Fontverd 1											
VM-714	FV1AR13	abric	Fontverd 1	PC	2013	no		dolent	Petit abric a la part alta de la tartera, de 2,2 x 1,3 m, i que aprofita la roca com a paret de fons. Shi accedeix pel cam FV1CM12	130	220	538.952.916	21.687.729	1888
VM-715	FV1AR14	abric	Fontverd 1	PC	2013	no		dolent	Possible abric,de 2'4 x 3'25 m, a la part inferior de la tartera. Resulta ms aviat de la neteja d'un espai dins la mateixa tartera i la configuraci d'un mur no gaire acurat amb blocs de mides diverses. Planta subcircular i alada d1 m	240	325	538.974.205	21.677.536	1888

registre	nom	tipus	denominació	institució	data	sondeig	cronologia	estat cons	descripci	ample	llarg	X	Y	Z
VM-716	FV1AR15	abric	Fontverd 1	PC	2013	no		dolent	Possible abric d'uns 2'90 m de dimetre, a la part inferior de la tartera, per sobre del FV1MC20, uns 8 m al NE de la FV1CB14. L'obra no resulta tan matussera com la de la FV1CB14. Hi ha restes d'uralita al seu interior i t una alada duns 90 cm	290	290	538.980.823	21.681.921	1893
VM-717	FV1AR17	abric	Fontverd 1	PC	2013	no		dolent	Possible abric de planta subcircular, amb un dimetre de 4,3 m., a la part inferior de la tartera a uns 8 m al SE de FV1CB15. Resulta ms aviat de la neteja d'un espai dins la mateixa tartera i la configuraci d'un mur amb blocs de mides diverses	430	430	538.987.392	21.680.751	1895
VM-726	FV1AR50	abric	Fontverd 1	PC	2013	no		dolent	Petita abric de planta circular, d'uns 150 cm de dimetre. T l'accs a la banda SE, i en la seva construcci s'aprofiten diversos blocs de grans mides, i conserva una alada mxima de 130 cm	150	150	539.026.971	21.692.617	1900
VM-849	FV1AP16	acumulació pedres	Fontverd 1	PC	2013	no		dolent	Acumulaci de blocs entre FV1CB14 i FV1CR10, amb uns eixos de 6,16 x 4,40 m, que est fora colmatada amb sediment i amb una certa aparena tumular. Podria no ser cap estructura antrpica, o tractar-se d'una acumulaci fruit de la neteja del camp	440	616	538.970.841	21.673.447	1888
VM-891	FV1AP26	acumulació pedres	Fontverd 1	PC	2013	no		dolent	Acumulaci de pedres que configuren una estructura gaireb lineal, amb uns eixos de 22,6 x 7 m. No es pot establir si originalment era un mur de contenci que s'ha enrunat, o si simplement s una acumulaci de blocs per tal de netejar l'espai productiu	700	2260	539.000.734	21.601.947	1886
VM-892	FV1AP28	acumulació pedres	Fontverd 1	PC	2013	no		dolent	Acumulaci de pedres de planta irregular, amb uns eixos mxims de 8,5 x 7,5 m, situada a l'E de FV1CR27. Sembla que es tracti d'una acumulaci fruit de la neteja del camp i que podria estar en relaci al conjunt de feixes i acumulacions d'aquest tipus	750	850	539.019.788	21.599.597	1890
VM-893	FV1AP30	acumulació pedres	Fontverd 1	PC	2013	no		dolent	Acumulaci de pedres al SE del FV1MC29, gaireb a tocar. T una planta molt irregular i uns eixos mxims de 15,9 x 11,5 m i limita per l'est amb el bosc	1150	1590	539.031.240	21.605.298	1892
VM-894	FV1AP33	acumulació pedres	Fontverd 1	PC	2013	no		dolent	Acumulaci de pedres a continuaci del mur FV1MC34, uns 3 m al S de FV1AP32. Com en els casos anteriors sembla que sigui una acumulaci antrpica fruit d'una neteja de l'espai productiu. T uns eixos mxims de 8,3 x 5,5 m	550	830	539.038.791	21.613.899	1895
VM-895	FV1AP32	acumulació pedres	Fontverd 1	PC	2013	no		dolent	Acumulaci de pedres de planta ovalada davant el sector central del FV1MC34, a uns 5 m a l'E de FV1AP31. Com en el cas anterior sembla que sigui una acumulaci antrpica fruit d'una neteja de l'espai productiu. T uns eixos mxims de 8,6 x 4,5 m	450	860	539.029.440	21.622.351	1895
VM-896	FV1AP31	acumulació pedres	Fontverd 1	PC	2013	no		dolent	Acumulaci de pedres entre l'extrem O del FV1MC29 i del FV1MC34 (de fet s'adossa a aquest darrer). No t una planta molt definida i els seus eixos mxims sn de 16,3 x 10,6 m i limita pel N amb la confluncia entre els camins FV1CM61 i FV1CM37	1060	1630	539.014.387	21.626.052	1890
VM-897	FV1AP51	acumulació pedres	Fontverd 1	PC	2013	no		molt dolent	Acumulaci de pedres a l'oest d'un possible mur de contenci, en el seu quart ms septentrional, per sota d'on es troba la FV1CR49. T uns eixos mxims de 15 x 8 m	800	1500	539.035.491	2.167.386	1900
VM-898	FV1AP52	acumulació pedres	Fontverd 1	PC	2013	no		molt dolent	Gran acumulaci de pedres a uns 11 m al nord de la FV1BD47. T una forma indefinida, amb uns eixos mxims d'uns 17,5 x 11, 5 m, i sembla una acumulaci fruit de la neteja de l'espai productiu	1150	1750	539.021.088	21.665.459	1896
VM-712	FV1BD8	borda / cabana	Fontverd 1	PC	2013	no		dolent	Borda adossada als tancats TN6 i TN7 pel NE. Una de les parets conserva l'arrebossat amb morter de cal. Una rampa (10'6 m de longitud) condua a la segona planta. T una superfcie d'uns 96 m2, i els murs conserven una alada que arriba a ms de 2 m	963	1019	538.941.670	21.667.964	1878
VM-720	FV1BD43	borda / cabana	Fontverd 1	PC	2013	no		dolent	Borda al N de la BD35, en una terrassa superior delimitada per al S pel mur FV1MC41. T planta rectangular, superfcie duns 45 m2, murs d'uns 115 cm dalt, i orientaci NO-SE. Sadossa pel N a la FV1BD44 i per lO se li adossa un espai obert d'uns 35 m2	526	921	539.050.274	21.630.074	1898
VM-721	FV1BD44	borda / cabana	Fontverd 1	PC	2013	no		dolent	Borda rectangular que s'adossa pel N a la FV1BD43, d'uns 50 m2. T bancs correguts adossats als murs N, S i E, i el seu nivell de circulaci est ms baix que el de la FV1BD43. Els murs arriben a 180 cm. Podria formar un nic edifici amb la FV143	530	964	539.053.523	21.634.304	1900
VM-722	FV1BD35	borda / cabana	Fontverd 1	PC	2013	no		dolent	Edifici amb dos espais i dos accessos (S i E), un dels quals s una rampa des del cam FV1CM37. Amplada de murs de 80-90 cm i alada mxima de 150 cm. La planta s rectangular, amb l'angle SE arrodonit, i t uns eixos de 12,6 x 7,7 m	770	1260	539.042.799	21.621.251	1897
VM-723	FV1BD36	borda / cabana	Fontverd 1	PC	2013	no		dolent	Edifici rectangular que s'adosa per l'E a FV1BD35, amb orientaci SO-NE. T uns eixos de 14,5 x 6,5 m, amb una compartimentaci interna i accs al mur SO. Estat de conservaci molt precari, encara que en algun punt arriba a 120 cm dalada	650	1450	539.044.976	21.611.661	1897
VM-730	FV1BD47	borda / cabana	Fontverd 1	PC	2013	no		dolent	Borda allada al NE de les FV1BD35, FV1BD36, FV1BD43 i FV1BD44, en relaci amb el FV1CM70. T planta trapezial, amb superfcie duns 50 m2. Els murs arriben als 200 cm dalada. Est orientada en sentit SO-NE i t l'accs en el mur E	549	909	539.022.778	21.648.514	1894

registre	nom	tipus	denominació	institució	data	sondeig	cronologia	estat cons	descripci	ample	llarg	X	Y	Z
VM-616	FV1CB66	cabana	Fontverd 1	PC	2013	no		molt bo	Cabana de Fontverd	550	608	538.946.344	21.639.742	1877
VM-709	FV1CB2	cabana	Fontverd 1	PC	2013	no		dolent	Possible cabana adossada al FV1MC3, de planta rectangular, d'uns 3 x 1,9 m. nicament presenta una filada i t un estat de conservaci molt precari. s probable que sigui coetnia dels murs d'aterrassament de la primera fase	190	300	538.918.443	21.646.197	1874
VM-713	FV1CB9	cabana	Fontverd 1	PC	2013	no		bo	Cabana amb coberta de terra i engleva, al peu de la tartera i uns 4 m al N de la FV1BD8. T unes dimensions de 6,5 x x4,7 m, una alada duns 1,7 m, i l'aparell dels murs s molt irregular. A l'entrada, una pedra de granit porta inscrita la data 1879	470	650	538.954.470	21.677.715	1884
VM-729	FV1CB24	cabana	Fontverd 1	PC	2013	no		dolent	Petita cabana circular uns 18 m al NE del refugi de Fontverd, d'uns 2,3 m de dimetre i una alada mxima de 120 cm. Aprofita un gran bloc errtic, i el seu estat de conservaci s molt precari	230	230	539.000.016	21.648.588	1889
VM-1198	FV1CM12	camí	Fontverd 1	PC	2013	no		regular	Cam en ziga- zaga que condueix al rasser FV1AR13 des de la cabana FV1CB9. Probablement, la tartera s'ha menjat una part important i costa de reconixer		1620	538.961.780	21.683.088	1890
VM-1199	FV1CM61	camí	Fontverd 1	PC	2013	no		regular	Cam d'uns 204,7 m de llarg que parteix de l'actual GR i segueix en direcci SO-NE, per davant de la FV1BD47 fins a la terrassa superior. Est parcialment delimitat pels FV1MC46 i FV1MC38, i d'ell sorgeixen els FV1CM37, FV1CM70 i FV1CM48. Es perd al bosc		20470	539.004.992	21.626.913	1890
VM-1200	FV1CM68	camí	Fontverd 1	PC	2013	no		regular	Cam duns 34, 5 m de longitud, en sentit SO-NE, que voreja la FV1BD36 per la seva banda est i enllaa amb el cam FV1CM37		3450	539.047.146	21.607.526	1896
VM-1201	FV1CM56	camí	Fontverd 1	PC	2013	no		regular	Cam en direcci S-N, en parallel per l'est al cam FV1CM48, que tamb parteix del cam FV1CM61, i que per la banda E queda delimitat pel mur FV1MC59. T una llargada d'uns 27,3 m		2730	539.042.689	21.674.206	1900
VM-1202	FV1CM48	camí	Fontverd 1	PC	2013	no		regular	Possible cam que parteix del cam FV1CM61 (a l'alada on s'acaba el mur FV1MC46) i que s'endinsa en una terrassa. T un sentit S-N i cap al final trobem la carbonera FV1CR49, amb una llargada d'uns 17,3 m		1730	539.032.414	2.166.254	1898
VM-1203	FV1CM70	camí	Fontverd 1	PC	2013	no		regular	Cam d'uns 65,5 m, en sentit est-oest, que comunica la FV1BD47 amb la terrassa on es troben les FV1BD43 i FV1BD44, tot passant per darrera de la cabana FV1CB24		6550	539.007.188	21.651.695	1893
VM-1208	FV1CM37	camí	Fontverd 1	PC	2013	no		regular	Cam que surt del cam FV1CM61 a l'alada de FV1AP31 i que ascendeix en direcci SO-NE tot passant entre els edificis FV1BD35 i FV1BD43, per vorejar pel sud el mur FV1MC41 i endinsar-se desprs dins del bosc. T uns 129 m de llargada		12900	539.097.827	21.624.157	1908
VM-642	FV1CR10	carbonera	Fontverd 1	PC	2013	no	Edat moderna/Contemporània	regular	Carbonera de tipus tumular situada al peu de la tartera, al sud-est de la FV1CB9, que reaprofita el repl configurat pel mur de contenci FV1MC11. T unes dimensions de 8 x 8'1 m i en superfcie s'aprecien alguns carbons	800	810	538.965.100	21.670.952	1888
VM-708	FV1CR1	carbonera	Fontverd 1	PC	2013	no	Edat moderna/Contemporània	regular	Carbonera a l'extrem O de la zona, per sota dels tancats FV1TN7 i FV1TN8. T planta circular, amb un dimetre d'uns 8'6 m, morfologia tumular i no presenta cap mur d'amargenament. Carbons i pedres petites i mitjanes en superfcie	860	860	538.915.922	21.665.425	1873
VM-718	FV1CR25	carbonera	Fontverd 1	PC	2013	no	Edat moderna/Contemporània	regular	Carbonera situada a l'extrem SE de la zona, en un repl que hi ha just per sobre del riu, a uns 18 m. s de tipologia tumular, planta arrodinida i un dimetre de 7'2 m. En superfcie s'aprecien alguns carbons	720	720	538.988.906	21.575.176	1885
VM-719	FV1CR27	carbonera	Fontverd 1	PC	2013	no	Edat moderna/Contemporània	regular	Carbonera de planta ovalada, amb uns eixos de 5'30 x 7'8 m, situada al repl que es forma per sobre de FV1AP26. Est parcialment afectada pel GR 7-11 i en superfcie es poden apreciar alguns carbons	530	780	539.011.359	21.602.752	1888
VM-724	FV1CR45	carbonera	Fontverd 1	PC	2013	no	Edat moderna/Contemporània	regular	Carbonera de planta ovalada, amb uns eixos de 6'6 x 6'2 m, al N de les FV1DB43 i FV1BD44. T mur de contenci a la part S, no massa ben conservat, que arriba a uns 190 cm d'alada, el qual s probable que sigui la continuaci del mur FV1MR39	620	660	539.050.653	21.647.697	1901
VM-725	FV1CR49	carbonera	Fontverd 1	PC	2013	no	Edat moderna/Contemporània	regular	Carbonera que es troba en la terrassa a la qual s'accedeix pel FV1CM48, a l'extrem nord del mateix. T una planta ovalada, amb uns eixos mxims de 8 x 5'6 m. S'aprecien carbons en superfcie	560	800	539.030.972	21.680.358	1899
VM-727	FV1CR57	carbonera	Fontverd 1	PC	2013	no	Edat moderna/Contemporània	regular	Carbonera de planta ovalada situada al capdamunt del con de dejecci on es troben totes les estructures de FV1, a uns 30 m al NE de la FV1CR49. Eixos mxims de 4'3 x 6'4 m i mur de contenci fora matusser en la part frontal a lO	430	640	539.053.364	21.701.269	1906
VM-728	FV1CR58	carbonera	Fontverd 1	PC	2013	no	Edat moderna/Contemporània	regular	Carbonera de planta ovalada a uns 5 m al nord de la FV1CR57. Els seus eixos mxims sn de 3'8 x 7 m i presenta un mur de contenci en la part frontal (oest)	380	700	539.046.856	21.709.106	1906
VM-855	FV1EI73	estructura indeterminada	Fontverd 1	PC	2013	no		molt dolent	Estructura de funci indeterminada, construda aprofitant el mur de la FV1MC21. T una forma aproximadament rectangular, amb un mur perimetral sense accs visible, una alada mxima conservada al voltant d'1 m i uns eixos de 5,3 x 2,65 m	265	530	539.003.110	21.662.188	1892

registre	nom	tipus	denominació	institució	data	sondeig	cronologia	estat cons	descripci	ample	llarg	X	Y	Z
VM-1525	FV1MR41	mur	Fontverd 1	PC	2013	no		regular	Mur en sentit O-E que delimita pel S lespai que hi ha a lE de les FV1BD43 i FV2BD44, i que limita pel N amb el cam FV1CM37. Estat de conservaci fora precari, amb una llargada d'uns 24 m, i a lextrem E senfronta amb el FV1MR39, tot deixant un pas		2383	539.064.704	21.623.286	1900
VM-1597	FV1MR53	mur	Fontverd 1	PC	2013	no		dolent	Mur molt arrasat, de no ms de 40 cm d'alada conservada, amb una llargada d'uns 5,6 m, en sentit SE-NO, que es troba dins l'espai delimitat pels murs FV1MC41, FV1MC39 i FV1MR40. Podria correspondre a una fase anterior		560	539.065.858	2.162.959	1902
VM-1600	FV1MR74	mur	Fontverd 1	PC	2013	no		molt dolent	Mur en sentit SE-NO, duns 4,8 m de llarg, que queda cobert per la plataforma on s'assenta el refugi. Sembla un mur amb doble parament del que no podem aventurar la seva funcionalitat o si, fins i tot, formava part d'una estructura ms complexa		480	538.986.120	21.627.929	1884
VM-1607	FV1MR72	mur	Fontverd 1	PC	2013	no		dolent	Mur en sentit SO-NE, d'uns 28,8 m de llarg, que pel seu extrem S s'adossa al FV1MC39 i que en el seu extrem N descriu un gir vers l'E. Sembla un mur per contenir la tartera, per est fora emboscat. Prop de l'extrem nord hi ha un pas obert		2880	539.081.895	21.648.905	1907
VM-1683	FV1MR39	mur	Fontverd 1	PC	2013	no		dolent	Mur NO- SE, amb un gir molt tancat vers el SO en el seu extrem E, de tal forma que s'hi enfronta amb el mur FV1MR41, tot configurant un accs per accedir a les FV1BD43 i FV1BD44 des del cam FV1CM37. T una llargada duns 20 m i una alada duns150 cm		2033	539.073.759	21.631.637	1903
VM-1354	FV1MC4	mur contenció	Fontverd 1	PC	2013	no		dolent	Mur de contenci sobre el qual es recolza parcialment el mur del tancat FV1TN6, el ms occidental, i que va en paralel al mur FV1MC3, en sentit N-S. L'estat de conservaci s precari, el mur sobrepasa 90 cm d'alada i t una llargada de gaireb 39 m		3900	538.927.214	21.668.334	1875
VM-1355	FV1MC5	mur contenció	Fontverd 1	PC	2013	no		dolent	Mur de contenci lleugerament esbiaixat respecte als FV1MC3 i FV1MC4. Travessa diagonalment el TN7 i el TN6 i t el seu origen nord molt a prop de l'extrem nord del FV1MC4. Estat de conservaci dolent, llargada de 40 m i alada conservada de 40 cm		4010	538.935.263	21.664.472	1878
VM-1356	FV1MC11	mur contenció	Fontverd 1	PC	2013	no		dolent	Mur de contenci que segueix l'orientaci N-S dels precedents i que, creiem, s coetani d'aquests (FV1MC3, 4 i 5). El mur descriu un traat sinus, es troba entre els FV1MC67 i FV1MC23, configurant la terrassa ms ample, i t una llargada de 34 m		3400	538.955.611	21.662.438	1883
VM-1357	FV1MC67	mur contenció	Fontverd 1	PC	2013	no		dolent	Mur de contenci molt mal conservat i del que noms s'aprecien algunes pedres que dibuixen el seu alineament. Es troba entre els murs FV1MC5 i FV1MC11, fa uns 23,5 m de llargada i t un sentit SO-NE		2350	538.947.389	21.658.601	1879
VM-1359	FV1MC3	mur contenció	Fontverd 1	PC	2013	no		dolent	Mur fet amb blocs de mida mitjana a molt gran, en sentit N-S. Estat de conservaci dolent i en els punts on conserva ms alada arriba als 90 cm, amb no ms de dues filades i una llargada al voltant de 35 m. El mur del FV1TN7 se li superposa parcialment		3500	538.922.813	21.658.374	1873
VM-1522	FV1MC20	mur contenció	Fontverd 1	PC	2013	no		dolent	Mur de contenci d'uns 10 m de llargada, que descriu una corva i que est entre els cabanes FV1CB14 i FV1CB15		1000	538.978.742	2.167.926	1890
VM-1523	FV1MC29	mur contenció	Fontverd 1	PC	2013	no		dolent	Mur molt enderrocat en direcci E-O, que es troba al N de FV1CR27 i FV1AP28, a uns 10 m. Presenta una factura poc acurada, amb blocs grans i molt grans, que en la seva meitat E sembla ms una acumulaci de pedres. Llargada duns 22,4 m i alada de 90 cm		2240	539.020.357	21.615.781	1891
VM-1524	FV1MC46	mur contenció	Fontverd 1	PC	2013	no		dolent	Mur de contenci que limita el FV1CM61 per la banda SE. T uns 30 de llarg i a l'extrem S descriu un gir cap a l'E on conflueix el FV1CM61 amb el FV1CM70. Es tracta gaireb ms d'un alineament de pedres que dun mur		3000	539.036.657	21.649.711	1900
VM-1526	FV1MC59	mur contenció	Fontverd 1	PC	2013	no		regular	Mur de contenci superior d'uns 20 m de llargada, que limita per l'est el cam FV1CM56		2000	539.043.605	21.674.492	1900
VM-1527	FV1MC60	mur contenció	Fontverd 1	PC	2013	no		regular	Mur de contenci en forma d'ela, que s'adossa a l'angle N de la FV1BD47. T una llargada al voltant dels 6,5 m i t un estat dolent de conservaci, amb tot de pedres dins l'espai que delimita. Podria tractar-se d'un corral o espai obert associat		650	539.025.846	2.165.353	1898
VM-1528	FV1MC65	mur contenció	Fontverd 1	PC	2013	no		regular	Feixa de contenci al N del FV1MC63 amb la qual defineix un cam en direcci E- O		475	539.008.144	2.165.438	1893
VM-1529	FV1MC18	mur contenció	Fontverd 1	PC	2013	no		regular	Mur de contenci que defineix el lateral del CM12 per la banda sud, d'uns 3,3 m		330	538.957.568	21.680.007	1886
VM-1530	FV1MC19	mur contenció	Fontverd 1	PC	2013	no		regular	Mur de contenci que defineix el lateral del CM12 per la banda nord, d'uns 3,5 m		350	538.957.203	21.680.763	1890
VM-1531	FV1MC62	mur contenció	Fontverd 1	PC	2013	no		regular	Mur de contenci en direcci nord-sud de gaireb 17 m, perpendicular al tram SO del cam FV1CM61 i que prcticament enllaa amb el FV1MC63 pel seu extrem nord		1688	539.006.273	21.639.105	1891
VM-1532	FV1MC64	mur contenció	Fontverd 1	PC	2013	no		regular	Petita feixa de contenci que defineix una ziga zaga al cam delimitat pels MC63 i MC65, entre els quals es troba		480	539.000.963	21.653.958	1890

registre	nom	tipus	denominació	institució	data	sondeig	cronologia	estat cons	descripci	ample	llarg	X	Y	Z
VM-1533	FV1MC63	mur contenció	Fontverd 1	PC	2013	no		regular	Mur de contenci al NE de la CB24, a uns 16 m tamb al NE del refugi. Sembla que defineix una zona de pas o cam en direcci est-oest, conjuntament amb els FV1MC64 i FV1MC65		2495	539.007.604	21.649.000	1892
VM-1552	FV1MC69	mur contenció	Fontverd 1	PC	2013	no		regular	Mur de contenci d'uns 13 m de llarg que serveix per a suportar el cam en el tram on conflueixen FV1CM37 i FV1CM68 que serveix per fer el trnsit del CM68 en el tram al NE de la BD35		1300	539.062.811	2.161.997	1899
VM-1595	FV1MC23	mur contenció	Fontverd 1	PC	2013	no		regular	Mur de contenci de traat molt sinus en sentit nord-sud, a l'est del FV1MC11del possible cam delimitat per la MC22. Presenta diverses filades i assoleix 1 m d'alada en alguns punts, malgrat ha patit un procs de degradaci important		3975	538.977.990	21.663.394	1888
VM-1596	FV1MC54	mur contenció	Fontverd 1	PC	2013	no		dolent	Mur de contenci d'uns 34,8 m de llarg, en sentit NO-SE, aproximadament parallel al FV1MC21 per la banda E, que configura un aterrassament al qual s'hi accedeix pel FV1CM48, i a sobre del qual es troba la FV1CR49. Per la banda O se li adossa el FV1AP52		3480	539.027.248	21.667.289	1898
VM-1598	FV1MC55	mur contenció	Fontverd 1	PC	2013	no		dolent	Mur de contenci de traat fora sinus i una llargada d'uns 45,2 m, que aprofita un gran bloc errtic en la seva construcci. El seu traat s NO-SE i s parallel al FV1MC54 per la banda est, tot configurant una petita feixa de terra o cam (FV1CM56)		4520	539.039.617	2.167.207	1900
VM-1599	FV1MC40	mur contenció	Fontverd 1	PC	2013	no		regular	Mur en forma d'ela que s'adossa al parament O de la FV1BD43, configurant un espai obert annex d'uns 37,7 m2	477	788	539.040.085	21.633.341	1898
VM-1601	FV1MC38	mur contenció	Fontverd 1	PC	2013	no		dolent	Mur en sentit SO-NE, d'uns 22,16 m de llarg, a uns 15 al SE del refugi modern. Delimita la part baixa del FV1CM61, i podria correspondre al mur FV1MC46, o al FV1MC42, ja que la zona entre tots tres t molta pedra caiguda		2216	539.004.265	21.628.389	1887
VM-1602	FV1MC34	mur contenció	Fontverd 1	PC	2013	no		molt dolent	Mur molt malms, en sentit NO-SE, d'uns 27 m de llargada, que configura la terrassa sobre la que s'assenta la FV1BD35. Se li adossen per lE les FV1AP31, FV1AP32 i FV1AP33		2700	539.025.595	21.628.897	1895
VM-1603	FV1MC42	mur contenció	Fontverd 1	PC	2013	no		dolent	Mur d'uns 20,20 m de llargada, en sentit est-oest i que prcticament enllaa amb el RV1MC34 per llevant, i amb el FV1MC38 per ponent. En aterrassar el terreny, tamb delimita part dels camins FV1CM70, al nord, i FV1CM37, al sud		2020	539.026.129	21.635.695	1896
VM-1604	FV1MC22	mur contenció	Fontverd 1	PC	2013	no		dolent	Possible mur de contenci en sentit SO-NE, que es troba al sud dels FV1MC23 i FV1MC21, molt a prop del refugi modern. T una llargada propera als 15,5 m, malgrat queda molt desdibuixat i podria arribar a ser ms llarg, fins i tot		1550	538.981.133	21.646.624	1884
VM-1605	FV1MC21	mur contenció	Fontverd 1	PC	2013	no		dolent	Mur que arrenca en direcci NE des de FV1CB17. Sembla que es tractaria d'un mur per contenir la tartera en el seu primer tram, per desprs gira cap al SO i sembla que configura la feixa que sost la terrassa que queda a sobre. Llargada d'uns 51,30 m		5130	539.005.011	21.678.185	1895
VM-1606	FV1MC71	mur contenció	Fontverd 1	PC	2013	no		dolent	Mur d'uns 7,8 m de llargada, que descriu una corba en sentit SO-N, a uns escadussers 3 m al NE del FV1MC46		780	539.050.587	21.657.100	1902
VM-615		refugi	Fontverd 1	PC		no	Mn actual	molt bo	Refugi contemporani de Fontverd	531	1195	538.979.762	21.637.517	1883
VM-710	FV1TN6	tancat	Fontverd 1	PC	2013	no		dolent	Tancat de planta rectangular que es superposa al FV1MC4 i s'adossa a la FV1BD8 i al FV1TN6. T una superfcie propera als 248,5 m2. L'aparell s molt heterogeni, l'estat de conservaci s dolent i l'alada mxima conservada est al voltant dels 110 cm	1370	1930	538.931.730	21.654.277	1875
VM-711	FV1TN7	tancat	Fontverd 1	PC	2013	no		dolent	Tancat rectangular, que per la banda N s'adossa a la roca. Es troba al N del FV1TN6 i a l'extrem sud del mur E se li adossa la FV1BD8, alhora que es superposa parcialment al FV1MC4. T una superfcie duns 298,7 m2 i conserva una alada entre 120-180 cm	1360	2160	538.931.177	21.675.105	1877
			Fontverd 2											
VM-731	FV2AR1	abric	Fontverd 2	PC	2013	no		dolent	Abric construt enmig d'un caos grantic, de planta rectangular amb unes dimensions de 140 x 110 cm, i una alada dels murs d'uns 30-50 cm. La seva construcci es va assolir amb una neteja de pedres de l'espai i la configuraci dels murs perimetrals	110	140	539.085.769	21.464.296	1907
VM-755	FV2AR27	abric	Fontverd 2	PC	2013	no		dolent	Possible cabaneta que podria estar associada al conjunt de carboneres. Es troba a uns 50 m al SO de la FV2CR26 i molt a prop de la FV2CR28. T una planta rectangular d'uns 2 x 1,8 m, i queda oberta per la banda nord	180	200	539.156.741	21.436.029	1917
VM-746	FV2CB15	cabana	Fontverd 2	PC	2013	no		dolent	Possible cabana situada al lmit del bosc i al S del FV2TN30 i a uns 25 m a l'O de la FV2CR13. Consisteix en un amuntegament de pedres de difcil identificaci, de planta aproximadament rectangular i uns eixos mxims de 3,2 x 2,3 m	230	320	538.858.472	21.519.683	1891
VM-1205	FV2CM41	camí	Fontverd 2	PC	2013	no		dolent	Derivaci que trobem en el primer ter del FV2CM39, d'uns 100 de llarg, en sentit est-oest i que porta fins a la FV2CR40		10060	538.655.284	21.669.274	1878
VM-1206	FV2CM39	camí	Fontverd 2	PC	2013	no		dolent	Cam d'uns 240 m de llargada en direcci SE-NO, amb l'inici a l'alada de la FV2CR38 i el final a prop de la FV2CR44, i que posa en comunicaci les carboneres que hi ha entre aquestes dues		23840	538.651.698	21.701.757	1866

registre	nom	tipus	denominació	institució	data	sondeig	cronologia	estat cons	descripci	ample	llarg	X	Y	Z
VM-1215	FV2CM19	camí	Fontverd 2	PC	2013	no		dolent	Cam que remunta per la tartera, al sud de FV2CR17 i FV2CB15, per que queda tallat i no es pot resseguir		3257	538.835.639	2.150.794	1896
VM-1233	FV2CN31	canal / rec	Fontverd 2	PC	2013	no		dolent	Canalitzaci en sentit sud-nord, d'uns 50 m de llargada, situada cap a l'interior del FV2TN30 i que pren l'aigua d'una surgncia que hi ha al mig del tancat		5552	538.933.850	2.157.101	1876
VM-1234	FV2CN32	canal / rec	Fontverd 2	PC	2013	no		dolent	Canalitzaci d'uns 96 de llargada en sentit SE-NO, a l'interior del tancat FV2TN30, que parteix de la meitat, aproximadament, i que desguassa al riu tot travessant el mur a prop de l'angle NO. Est arranjada amb lloses verticals que delimiten el seu tra		9650	538.862.909	21.600.789	1874
VM-1235	FV2CN33	canal / rec	Fontverd 2	PC	2013	no		dolent	Canalitzaci d'uns 40 m de llargada que conflueix amb el darrer ter de la FV2CN32, en sentit SE-NO. Tamb est arranjada amb llosses verticals		4000	538.875.216	21.616.752	1873
VM-1236	FV2CN29	canal / rec	Fontverd 2	PC	2013	no		dolent	Canal d'uns 180 m de llarg, en sentit E-O, amb la seva captaci al riu Madriu, passa per sota del mur de la banda E del FV2TN30, i ressegueix el mur per la banda S fins a la cantonada SO. Est orientada a irrigar el prat clos dins del tancat FV2TN30		23745	538.978.851	21.522.553	1890
VM-1237	FV2CN34	canal / rec	Fontverd 2	PC	2013	no		dolent	Canalitzaci d'uns 27 m de llarg, en sentit sud-nord, que sorgeix de la FV2CN29 (abans de que entri dins el tancat FV2TN30) i desguassa al riu		2700	538.999.488	21.530.462	1891
VM-1238	FV2CN35	canal / rec	Fontverd 2	PC	2013	no		dolent	Canal d'uns 19 m de llarg en sentit E-O, que sorgeix de la FV2CN34 i es perd en arribar a contactar amb el mur E del FV2TN30. s possible que el travesss i entrs dins del tancat, per resulta difcil resseguir-la en aquest punt		1890	538.990.996	21.529.916	1892
VM-732	FV2CR45	carbonera	Fontverd 2	PC	2013	no	Edat moderna/Contemporània	regular	Carbonera en zona de planell sense vegetaci. No es veu mur de contenci per s alguns carbons en superfcie			539.038.767	21.450.274	1906
VM-733	FV2CR2	carbonera	Fontverd 2	PC	2013	no	Edat moderna/Contemporània	regular	Carbonera de grans dimensions de planta ovalada, amb uns eixos mxims de 12 x 6 m. Conserva mur a l'extrem oest	600	1200	539.034.405	21.422.534	1912
VM-734	FV2CR3	carbonera	Fontverd 2	PC	2013	no	Edat moderna/Contemporània	regular	Carbonera situada a uns 30 m a l'oest del FV2RR1, de planta circular i 6,3 m de dimetre. No t cap mur de contenci associat, ats que l'espai on s'ubica s fora planer, per s'aprecien carbons en superfcie	630	630	539.049.587	21.464.622	1905
VM-735	FV2CR4	carbonera	Fontverd 2	PC	2013	no	Edat moderna/Contemporània	regular	Carbonera que aparentment no presenta cap mur associat, de planta subcircular i uns eixos de 5 x 6 m. Es poden veure carbons en superfcie i est uns 10 m ms al sud de la FV2CR2	500	600	539.040.071	21.412.482	1915
VM-736	FV2CR5	carbonera	Fontverd 2	PC	2013	no	Edat moderna/Contemporània	regular	Carbonera de planta circular sense mur associat, de 6,3 m de dimetre, a uns 65 m a l'O de la FV2CR3. S'aprecia una mena d'esgla que podria ser el resultat d'una reutilitzaci, d'una superposici de dues carboneres, o simplement fruit d'un procs erosiu	630	630	538.982.178	21.467.452	1900
VM-737	FV2CR6	carbonera	Fontverd 2	PC	2013	no	Edat moderna/Contemporània	regular	Carbonera ms meridional de tot el conjunt juntament amb la FV2CR8. T una planta ovalada amb unes dimensions de 4 x 5 m, i presenta el mur de contenci, molt mal conservat, a la banda nord	400	500	539.019.313	21.390.446	1921
VM-738	FV2CR7	carbonera	Fontverd 2	PC	2013	no	Edat moderna/Contemporània	regular	Carbonera de molt grans dimensions, uns 30 m a l'oest de la FV2CR5. T una planta aproximadament circular, d'uns 10,7 m de dimetre i l'erosi en la seva superfcie permet veure diversos carbons	1070	1070	538.947.641	21.467.764	1900
VM-739	FV2CR8	carbonera	Fontverd 2	PC	2013	no	Edat moderna/Contemporània	regular	Carbonera de 4 x 10 m, molt a prop de la FV2CR6. Presenta les restes d'un possible mur de contenci en la seva banda nord, i l'erosi fa que hi hagi una dispersi de carbons fora extensa	400	1000	539.018.491	21.390.453	1921
VM-740	FV2CR9	carbonera	Fontverd 2	PC	2013	no	Edat moderna/Contemporània	regular	Carbonera relativament petita, de planta aproximadament ovalada i unes dimensions de 3,1 x 6,5 m, uns 20 m a l'oest de la FV2CR7	310	650	538.925.539	21.479.075	1899
VM-741	FV2CR10	carbonera	Fontverd 2	PC	2013	no	Edat moderna/Contemporània	regular	Carbonera situada a uns 10 m al nord de les FV2CR6 i FV2CR8. En aquest cas no s'aprecia mur, tot i que est situada en zona de vessant, per s carbons en superfcie			539.009.556	21.402.757	1918
VM-742	FV2CR11	carbonera	Fontverd 2	PC	2013	no	Edat moderna/Contemporània	regular	Carbonera de grans dimensions i planta aproximadament ovalada, amb uns eixos mxims de 6,5 x 10,55 m. Presenta un mur de contenci fora malms a la banda nord i es troba a uns 30 m a l'oest de la FV2CR7 i uns 10 al sud de la FV2CR9	650	1055	538.915.551	21.465.831	1902
VM-743	FV2CR12	carbonera	Fontverd 2	PC	2013	no	Edat moderna/Contemporània	regular	Carbonera a uns 8 m al nord de la FV2CR10			539.009.646	21.412.757	1915
VM-744	FV2CR13	carbonera	Fontverd 2	PC	2013	no	Edat moderna/Contemporània	regular	Carbonera relativament petita, situada ja dins de la zona de bosc, a uns 40 m a l'oest de la FV2CR9, i d'uns 3 m de dimetre. No s'aprecien carbons en superfcie i no sembla que tingui mur de contenci	300	300	538.885.538	2.151.166	1889
VM-745	FV2CR14	carbonera	Fontverd 2	PC	2013	no	Edat moderna/Contemporània	regular	Carbonera situada a uns 10 m al nord de la FV2CR12 i 20 m a l'est de la FV2CR2, que aparentment no presenta mur de contenci			539.007.309	21.427.223	1912
VM-747	FV2CR16	carbonera	Fontverd 2	PC	2013	no	Edat moderna/Contemporània	regular	Carbonera situada a uns 16 m al nord de la FV2CR14, en la qual no s'aprecia cap mur de contenci			539.006.677	21.448.341	1906
VM-748	FV2CR17	carbonera	Fontverd 2	PC	2013	no	Edat moderna/Contemporània	regular	Carbonera situada a uns 8 m al NO de la FV2CB15 i que limita per l'oest amb la tartera. T una planta aproximadament ovalada, amb unes dimensions de 13,5 x 8 m	800	1350	538.850.309	21.526.424	1889

registre	nom	tipus	denominació	institució	data	sondeig	cronologia	estat cons	descripci	ample	llarg	X	Y	Z
VM-749	FV2CR18	carbonera	Fontverd 2	PC	2013	no	Edat moderna/Contemporània	regular	Carbonera que presenta un bon estat de conservaci del mur de la plataforma, que es troba al costat nord i conserva una alada d'aproximadament 110 cm. Les seves dimensions sn de 10 x 7 m	700	1000	539.002.656	21.458.378	1903
VM-750	FV2CR21	carbonera	Fontverd 2	PC	2013	no	Edat moderna/Contemporània	regular	Carbonera situada uns 22 m al NE de la FV2CR17 i prcticament a tocar per l'oest al FV2TN30, juntament amb la FV2CR23. T una planta ovalada i uns eixos de 11,5 x 12,7	1150	1270	538.845.617	21.553.135	1881
VM-751	FV2CR23	carbonera	Fontverd 2	PC	2013	no	Edat moderna/Contemporània	regular	Carbonera situada uns 5 m al SE de la FV2CR21, a tocar de l'angle SO del FV2TN30			538.852.125	21.545.298	1883
VM-752	FV2CR22	carbonera	Fontverd 2	PC	2013	no	Edat moderna/Contemporània	dolent	Carbonera a uns 12 m a l'oest de la FV2CR25, dins del tancat FV2TN30. No presenta mur de contenci i s'aprecien carbons en superfcie			538.872.712	21.548.445	1881
VM-753	FV2CR25	carbonera	Fontverd 2	PC	2013	no	Edat moderna/Contemporània	dolent	Carbonera a tocar de la FV2CR20, dins del FV2TN30. No presenta mur de contenci, t planta aproximadament circular i un dimetre d'uns 7 m. S'aprecien carbons en superfcie	700	700	538.890.762	21.543.837	1881
VM-754	FV2CR20	carbonera	Fontverd 2	PC	2013	no	Edat moderna/Contemporània	dolent	Carbonera a tocar, pel sud, de la FV2CR25, dins del FV2TN30, que no presenta mur de contenci. S'aprecien carbons en superfcie			538.889.870	21.536.067	1883
VM-756	FV2CR26	carbonera	Fontverd 2	PC	2013	no	Edat moderna/Contemporània	regular	Carbonera de grans dimensions a tocar del riu Canal Ampla, a uns 90 m a l'est del FV2RR1. Queda dins del bosc i t una planta subcircular, amb uns eixos de 10'8 x 11'5 m. S'aprecien carbons en superfcie	1080	1150	539.178.901	21.485.425	1908
VM-757	FV2CR28	carbonera	Fontverd 2	PC	2013	no	Edat moderna/Contemporània	regular	Carbonera de grans dimensions, molt propera al raser FV2RR27 associada a la CB27			539.153.820	2.144.146	1914
VM-759	FV2CR37	carbonera	Fontverd 2	PC	2013	no	Edat moderna/Contemporània	regular	Carbonera a l'oest del tancat FV2TN30, a uns 50 m al NO de la FV2CR21, al mig de la qual s'aprecia un sondeig rectangular (fet per IICAC). Eixos de 7,2 x 7,8 m	720	780	538.814.761	2.159.675	1876
VM-760	FV2CR38	carbonera	Fontverd 2	PC	2013	no	Edat moderna/Contemporània	regular	Carbonera de planta aproximadament circular i d'uns 6'30 m de dimetre, just a tocar del riu i uns 70 m al NO de la FV2CR37	630	630	538.772.586	2.166.158	1868
VM-761	FV2CR40	carbonera	Fontverd 2	PC	2013	no	Edat moderna/Contemporània	regular	Carbonera a uns 170 m a l'oest de la FV2CR36, a la qual s'accedeix pel cam FV2CM41. T una planta aproximadament ovalada, amb uns eixos mxims de 7'3 x 4'3 m, i presenta un mur de contenci	430	730	538.597.399	21.658.723	1888
VM-762	FV2CR42	carbonera	Fontverd 2	PC	2013	no	Edat moderna/Contemporània	regular	Carbonera a uns 50 m al nord de la FV2CR40, de planta ovalada i unes dimensions de 8 x 6 m, i que t un mur de contenci d'uns 80 cm d'alada	600	800	538.629.099	21.708.438	1867
VM-763	FV2CR43	carbonera	Fontverd 2	PC	2013	no	Edat moderna/Contemporània	regular	Carbonera a uns 10 m a l'oest de la FV2CR42, de planta ovalada amb uns eixos de 5'5 x 6'5 m i un mur de contenci d'uns 100 cm d'alada	550	650	538.612.624	21.705.254	1869
VM-764	FV2CR44	carbonera	Fontverd 2	PC	2013	no	Edat moderna/Contemporània	regular	Carbonera a uns 70 m al NO de les FV2CR42 i FV2CR43. T una planta ovalada amb unes dimensions de 7'6 x 5'6 m i no presenta mur de contenci	560	760	538.542.962	21.731.444	1857
VM-1521	FV2MR46	mur	Fontverd 2	PC	2013	no		dolent	Mur que delimita el tancat FV2TN30. Conserva una alada mxima de fins a 120 cm i en alguns punts est fora enrunat		45030	538.952.376	2.157.683	1879
VM-1543	FV2MR47	mur	Fontverd 2	PC	2013	no		dolent	mur allat a l'extrem E del FV2TN30, al sud del FV2CN29 en el seu extrem E i d'uns 41 m		4140	539.019.323	21.524.105	1896
VM-1542	FV2PN36	pont	Fontverd 2	PC	2013	no	Mn actual	bo	Palanca de fusta i formig que travessa el riu davant el refugi modern i posa en contacte les zones de Fontverd 1 i 2		1000	538.910.908	21.626.479	1873
VM-758	FV2TN30	tancat	Fontverd 2	PC	2013	no		regular	Gran tancat de planta molt irregular, al sud del refugi de Fontverd i just a l'altra banda del riu, amb una superfcie aproximada de gaireb una hectrea. Presenta un estat de conservaci precari en molts punts dels seu mur perimetral i, de fet, no s'apr	9921	18295	538.907.494	21.575.437	1875
ORRI DEL MATEU														
VM-1180	OMEI1	estructura indeterminada	Orri de Mateu	PC	2014	no		dolent	Possible estructura definida per una acumulaci de pedres de petites i mitjanes dimensions, dins un espai dominat per pedres de mida fora gran, amb un cert aspecte tumular. Dimensions: 4,7 x 3,3 m	330	470	538.120.317	20.376.692	2320
PLANELL DEL BISBE														
VM-1011	PLBCB20	cabana	Planell del Bisbe	PC	2014	no		dolent	cabana de planta circular, que aprofita un bloc de grans dimensions pel S i que acaba de delimitar lespai amb pedres de mides mitjanes. Cap a la seva banda S hi ha el pendent natural de la cresta de la muntanya. T unes mides de 2,9 x 2,2 m	220	290	537.262.332	20.461.499	2194
VM-1012	PLBCB17	cabana	Planell del Bisbe	PC	2014	no		dolent	cabana de planta rectangular fora deteriorada i malmesa, de la qual amb prou feines sintueixen els murs que la delimiten. Aprofita uns grans blocs per la banda sud i t unes mides de 4,9 x 2,6 m. Es troba a uns 25 m a loest de la PLBCB9	260	490	537.277.022	20.466.808	2198
VM-1014	PLBCB13	cabana	Planell del Bisbe	PC	2014	no		dolent	cabana que aprofita blocs de mida gran i mitjana en el seu bastiment, tret de la banda N, on hi ha un mur fet amb pedres ms petites. Es troba a uns escadussers metres al nord de la PLBCB9 i t unes dimensions de 5,3 x 3,5 m	350	530	537.308.333	20.472.962	2200

registre	nom	tipus	denominació	institució	data	sondeig	cronologia	estat cons	descripci	ample	llarg	X	Y	Z
VM-1015	PLBCB10 (P123)	cabana	Planell del Bisbe	PC (ICAC)	2014	si	Plena edat mitjana	dolent	cabana de planta ovalada i uns eixos mxims de 2,5 x 2,4 m. Noms saprecia una filada de pedres, per correspon amb la cabana P123 de lICAC que un cop sondejada es va veure que conservava una alada major. Est adossada a la PLBCB11 per lO	240	250	537.307.750	20.516.526	2205
VM-1016	PLBCB9	cabana	Planell del Bisbe	PC	2014	no		dolent	cabana bastida entre tres grans blocs de granit, orientada cap al nord, la banda en la que trobem lnic parament construt. T una planta aproximadament rectangular, amb uns eixos mxims de 3,7 x 2,3 m. Es troba a uns 7 m al sud de la PLBCB13	230	370	537.305.142	2.046.588	2201
VM-1017	PLBCB7	cabana	Planell del Bisbe	PC	2014	no		dolent	petita cabana bastida entre dos grans blocs de granit i un mur que tanca per la banda est, amb una planta trapezial i unes dimensions de 3 x 2 m. Es troba allada a uns 35 m al SE de la PLBCB9	200	300	537.335.051	20.444.934	2201
VM-1174	PLBCB11 (P124)	cabana	Planell del Bisbe	PC (ICAC)	2014	no		dolent	cabana que comparteix el mur O amb la PLBCB10. Aparentment t una millor conservaci, arribant fins a les tres filades en el mur E, i correspon amb la cabana P124 de lICAC. T una planta ovalada i unes dimensions mximes de 1,83 x 1,8 m	180	180	537.310.789	20.515.708	2205
VM-1225	PLBCM5	camí	Planell del Bisbe	PC	2014	no		regular	Cam d'un 211 m, en sentit est-oest, que parteix del cam de la Costa Verda i hi torna, tot fent una marrada pel nord al lmit entre la clariana i el bosc, i que posa en relaci tot el seguit d'estructures que trobem en el seu recorregut		21100	537.330.061	20.535.328	2214
VM-981	PLBCR24	carbonera	Planell del Bisbe	PC	2014	no	Edat moderna/Contemporània	dolent	carbonera situada molt a prop de la PLBCR25, tamb al sud del cam de la Costa Verda. T aspecte tumular sense mur de contenci visible i t una planta ovalada, duns 8,9 x 5 m	500	890	537.153.985	2.050.392	2182
VM-982	PLBCR23	carbonera	Planell del Bisbe	PC	2014	no	Edat moderna/Contemporània	dolent	carbonera que est situada al sud del cam de la Costa Verda i a uns 10 m al SE de la PLBCR25. Hi ha un pi sobre la plataforma. No es veu ni s'intueix el mur de contenci de la plaa. T unes mesures de 7,40 x 7,20 m	720	740	537.163.227	20.494.767	2182
VM-983	PLBCR21	carbonera	Planell del Bisbe	PC	2014	no	Edat moderna/Contemporània	dolent	carbonera amb mur de contenci a la part frontal, la cara S. Es troba molt arrasada, i el mur noms presenta una filada de pedres. T una planta subcircular, amb un dimetre de 8,50 m. Es troba entre les PLBEI18 i PLBEI19, al N del cam PLBCM5	850	850	537.231.218	20.516.503	2195
VM-986	PLBCR15	carbonera	Planell del Bisbe	PC	2014	no	Edat moderna/Contemporània	dolent	carbonera situada a uns pocs metres al NE de la PLBCR14 i al sud del PLBCM5. Com lanterior t aspecte tumular, sense mur de contenci, per en aquest cas t una planta sub-circular amb unes dimensions inferiors de 6 m de dimetre	600	600	537.240.611	2.051.116	2196
VM-987	PLBCR14	carbonera	Planell del Bisbe	PC	2014	no	Edat moderna/Contemporània	dolent	carbonera que es troba a uns pocs metres al SO de la PLBCR15, al sud del cam PLBCM5. T aspecte tumular i no sobserva mur de contenci, amb uns eixos mxims de 6,3 x 12,2 m	630	1220	537.236.673	20.507.863	2194
VM-988	PLBCR12	carbonera	Planell del Bisbe	PC	2014	no	Edat moderna/Contemporània	dolent	carbonera adossada al pendent del terreny. S'intueix un mur de contenci format per tres pedres a la part frontal (S). T unes mesures de 8,3 x 6,8 m. Es troba a uns 25 m a lE de la PLBCR15, al S del cam PLBCM5	680	830	537.269.332	20.513.015	2199
VM-989	PLBCR8	carbonera	Planell del Bisbe	PC	2014	no	Edat moderna/Contemporània	dolent	carbonera a uns 15 m al NO de la PLBCR6, al nord del cam PLBCM5. T una aparena tumular, sense que sobservi cap mur de contenci, i presenta un estat molt deteriorat. T unes mesures de 6,90 x 4,7 m	470	690	537.340.584	20.542.256	2220
VM-990	PLBCR6	carbonera	Planell del Bisbe	PC	2014	no	Edat moderna/Contemporània	regular	carbonera de grans dimensions que presenta un mur de contenci en la cara sud, el qual noms t una filada de pedres. T uns eixos de 11,8 x 9,8 m i es troba a uns 15 m al SE de la PLBCR8, al nord del PLBCM5	980	1180	537.354.420	20.525.582	2217
VM-1008	PLBCR25	carbonera	Planell del Bisbe	PC	2014	no	Edat moderna/Contemporània	regular	carbonera de petites dimensions retallada al terreny, a tocar del pendent de la muntanya, sense mur de contenci. La seva banda S ha patit un lleuger esllavissament cap al vessant. Es troba molt propera a la PLBCR24 i t unes mides de 4,5 x 2,2 m	220	450	537.149.838	20.499.325	2179
VM-1009	PLBCR22	carbonera	Planell del Bisbe	PC	2014	no	Edat moderna/Contemporània	regular	carbonera a uns 23 m al NE de la PLBCR23, sense mur de contenci. Es tracta duna plataforma molt gran que sembla presentar evidncies dhaver estat excavada (x extracci o remoci de terres). T unes mides de 14,10 x 7,6 m	760	1410	537.185.814	2.050.288	2190
VM-1010	PLBCR26	carbonera	Planell del Bisbe	PC	2014	no	Edat moderna/Contemporània	dolent	carbonera fora deteriorada amb lmits poc evidents. Noms a la banda sud sembla delimitada per laflorament de la roca natural, cap al vessant de la muntanya. Es troba a uns 10 m al sud de la PLBCR22 i t unes mides de 10 x 8 m	800	1000	537.192.072	20.485.931	2184
VM-984	PLBEI19	estructura indeterminada	Planell del Bisbe	PC	2014	no		dolent	rasa molt similar a la PLBEI18. El fet que es trobi situada al costat de les carboneres PLBCR14, PLBCR15 i PLBCR21 fa pensar que podria ser fruit de l'extracci de terra per a la construcci de les seves plataformes. T unes mides de 2,5 x 4,5 m	250	450	537.218.733	20.513.885	2194
VM-985	PLBEI18	estructura indeterminada	Planell del Bisbe	PC	2014	no		dolent	Clot allargat excavat al terra al costat de les carboneres PLBCR14, PLBCR15 i PLBCR21 fa pensar que podria ser fruit de l'extracci de terra per a la construcci de les seves plataformes. T unes mides de 2,6 x 6 m	260	600	537.236.658	2.051.863	2196

registre	nom	tipus	denominació	institució	data	sondeig	cronologia	estat cons	descripci	ample	llarg	X	Y	Z
VM-1013	PLBTN16 (P125)	tancat	Planell del Bisbe	PC (ICAC)	2014	no		dolent	gran tancat de planta ovalada, a uns 15 m al sud de els cabanes PLBCB10 i PLBCB11, al peu dun caos grantic. T unes dimensions de 8,8 x 3,9 m i correspon amb el tancat P125 de lICAC	390	880	537.314.493	20.498.573	2201
PLANELL GRAN (CLAROR)														
VM-617		refugi	Planell Gran_Claror	PC		no	Mn actual		Refugi contemporani de Claror			536.438.653	19.222.278	2277
PLANELL DE PERAFITA														
VM-1029	PLPAR5	abric	Planells de Perafita	PC	2014	no		dolent	possible abric fora petit, definit per un gran bloc i un mur amb doble cara i farciment intern de rocallam petit. Est al costat del rierol i a uns 50 m al S de PLPCR4. T unes dimensions de 1,8 m x 0,6 m i el mur t una alada de 0,9 m	60	180	538.088.976	19.487.142	2289
VM-1182	PLPAR8 (P156)	abric	Planells de Perafita	PC (ICAC)	2014	no		dolent	possible abric allat que aprofita una visera conformada per un afloramentrocs. L'espai interior ha estat mnimament arranjat amb una neteja del pedregam. T una alada de 1 m i un espai interior de 1,2 x 1 m. Pot correspondre a P156 de l'ICAC	100	120	537.809.757	19.403.812	2311
VM-619		cabana	Planells de Perafita	PC		no						538.478.021	20.031.133	2378
VM-1181	PLPCB7 (P153)	cabana	Planells de Perafita	PC	2014	no		molt dolent	cabana rectangular molt arrasada, que prcticament noms conserva els murs S, N, i molt parcialment l'O. T unes dimensions de 4,6 x 2,8 m i est a uns 130 m a lO del PLPAR5. Podria correspondre a la cabana P153 de l'ICAC	280	460	537.958.664	19.485.893	2288
VM-1028	PLPCR6 (P154)	carbonera	Planells de Perafita	PC (ICAC)	2014	no	Edat moderna/Contemporània	dolent	carbonera petita al mig de la plana, aixecada lleugerament sobre el terreny circumdant. T una planta subcircular, amb un dimetre duns 7,5 m i es troba a uns 85 m al NO de la PLPCB7. Podria correspondre a la carbonera P154 de lICAC	750	750	537.894.650	19.546.929	2279
VM-1030	PLPCR4	carbonera	Planells de Perafita	PC	2014	no	Edat moderna/Contemporània	bo	carbonera de grans dimensions i planta circular amb un marge d'aterrassament molt ben conservat a la part frontal. Est a uns 165 m al sud de la PLPCR1, i t unes dimensions de 8,7 x 10,9 m	870	1090	538.079.297	19.544.012	2277
VM-1032	PLPCR1	carbonera	Planells de Perafita	PC	2014	no	Edat moderna/Contemporània	regular	carbonera petita amb mur de contenci bastit amb pedres petites i mitjanes, del qual es conserven fins a quatre filades, tot i que en alguns llocs ha caigut part del parament. La planta sembla circular amb un dimetre al voltant dels 9,5 m	950	950	538.058.440	19.709.659	2249
VM-1031	PLPEI3	estructura indeterminada	Planells de Perafita	PC	2014	no		regular	estructura negativa excavada al subsl, situada a uns 30 m al S de la carbonera PLPCR1. Com en el cas de la PLPEI2, s probable que sigui una zona d'extracci de terres per bastir aquesta o altres carboneres. T uns eixos mxims de 9,3 x 3,9 m	390	930	538.057.657	19.678.108	2251
VM-1115	PLPEI2	estructura indeterminada	Planells de Perafita	PC	2014	no		regular	estructura negativa excavada al subsl, a tocar de la PLPCR1, de forma ovalada. s probable que shagus generat per l'extracci de terres per bastir la carbonera PLPCR1. T uns eixos mxims de 10,8 x 3,4 m	340	1080	538.057.980	19.712.365	2249
VM-1183	PLPEI9	estructura indeterminada	Planells de Perafita	PC	2014	no		dolent	amuntegament lineal de pedres en sentit N-S. T uns 22,5 m de llarg, una alada de 1 m i un ample duns 2 m. Per la situaci, podria correspondre al tancat P162 de l'ICAC. A uns 200 m a lO de PLPCR6	200	2250	537.691.797	19.538.019	2302
PLETA DE PERAFITA														
			Pleta de Perafita 1											
VM-901	PTP1CB14	cabana	Pleta de Perafita 1	PC	2014	no		regular	petita cabana allada a lextrem NE de la zona, de planta rectangular i feta amb pedra de mida mitjana, que es recolza a un afloramentrocs pel N i pel S. T unes mides de 3,6 x 2,5 m i est a uns 280 m al NE de la PTP1CR13	250	360	537.981.202	20.471.973	2306
VM-905	PTP1CB9	cabana	Pleta de Perafita 1	PC	2014	no		dolent	Restes d'una possible cabana. Presenta un gran boc de granit al seu costat W, que va ser aprofitat per recolzar part de l'estructura. Mides de 3,5 x 3 m	300	350	537.629.798	20.360.979	2218
VM-906	PTP1CB7	cabana	Pleta de Perafita 1	PC	2014	no		dolent	possible cabana de planta absidial, amb el mur frontal encarat al S, clarament identificable, mentre que la resta est fora ms arrasada i difcil d'identificar. T unes dimensions de 4,9 x 3,5 m i es troba situada a uns 10 al N de la PTP1CB5	350	490	537.684.609	20.364.473	2225
VM-907	PTP1CB6	cabana	Pleta de Perafita 1	PC	2014	no		dolent	possible cabana amb planta rectangular, que es troba a uns 10 m a lO de la PTP1CB5. Els indicis sn fora precaris, ja que nicament afloren les crestes dalgunes pedres que delimiten aquest espai rectangular, amb unes dimensions de 4 x 3,3 m	330	400	537.674.600	20.349.454	2218
VM-908	PTP1CB5	cabana	Pleta de Perafita 1	PC	2014	no		dolent	restes d'una possible cabana de planta rectangular, delimitada en bona part del traat per blocs de mida molt gran. Est molt difuminada, en qualsevol cas, i t unes mides de 4,5 x 2,7 m. Es localitza a uns 10 m a loest de la PTP1CB1	270	450	537.689.079	20.349.765	2221
VM-909	PTP1CB2	cabana	Pleta de Perafita 1	PC	2014	no		dolent	restes d'una petita cabana de planta absidial, que aprofita un bloc errtic com a mur de fons. Est molt enrunada i t unes mides de 3 x 3 m. Es troba uns 10 m al sud de la PTP1CB1	300	300	537.702.164	20.332.643	2221

registre	nom	tipus	denominació	institució	data	sondeig	cronologia	estat cons	descripci	ample	llarg	X	Y	Z
VM-910	PTP1CB1	cabana	Pleta de Perafita 1	PC	2014	no		dolent	estructura delimitada per murs de granit, amb parament irregular i molt enderrocat. Planta rectangular amb presncia de grans blocs grantics com a pedres angulars. T unes mides de 3,1 x 2 m i es troba uns 15 m al nord de la PTP1CB2	200	310	537.701.576	20.349.205	2223
VM-902	PTP1CR13	carbonera	Pleta de Perafita 1	PC	2014	no	Edat moderna/Contemporània	bo	Carbonera amb marge de contenci frontal, planta ovalada i aspecte tumular. En alada el mur noms conserva una filada. No s'intueix la presncia de carbons donada la densa vegetaci i els excrements animals. Mides de 8,7 x 7,7 m	770	870	537.726.563	20.338.418	2229
VM-903	PTP1CR12	carbonera	Pleta de Perafita 1	PC	2014	no	Edat moderna/Contemporània	regular	carbonera consistent en una plataforma generada pel buidat de sediment i la constituci d'un tals perimetral. Sense restes visibles de carb ni mur de contenci. T unes mides de 11,8 x 8,3 m i est allada, a uns 65 m al N de la PTP1CB9	830	1180	537.649.908	20.427.798	2241
VM-904	PTP1CR10	carbonera	Pleta de Perafita 1	PC	2014	no	Edat moderna/Contemporània	regular	carbonera gran i planta ovalada. A la part S conserva restes d'un possible mur de contenci, fet amb pedres de diverses mides. Hi ha forta presncia de carb en superfcie i t unes mides de 13,2 x 8,1 m. Es troba a uns 35 m a lO de la PTP1CB6	810	1320	537.634.575	20.352.823	2216
VM-618		refugi	Pleta de Perafita 1	PC		no	Mn actual	bo	Refugi contemporani de Perafita			537.628.754	20.276.704	2199
			Pleta de Perafita 2											
VM-935	PTP2AR7	abric	Pleta de Perafita 2	PC	2014	no		dolent	petit abric, uns 10 al sud de la PTP2CR6, que aprofita grans blocs naturals. La seva planta s semicircular i el petit mur de tancament conserva una alada d'uns 40 cm. T unes dimensions de 3,3 x 1,9 m	190	330	537.959.490	20.145.918	2233
VM-937	PTP2CB5	cabana	Pleta de Perafita 2	PC	2014	no		dolent	possible cabana molt deteriorada, que es distingeix per una lnia de pedres al SO que fa un angle amb una altra lnia i que sembla adossar-se a un bony del terreny amb moltes roques. Est a uns 40 al SE de PTP2MU11 i t unes dimensions de 6,7 x 5,4 m	540	670	537.896.110	20.150.012	2222
VM-938	PTP2CB10	cabana	Pleta de Perafita 2	PC	2014	no		dolent	cabana a la cantonada NO del PTP2TN9 que aprofita a l'O i al N grans blocs de la tartera. T planta rectangular de 5,8 x 4,4 m, i els murs de l'E i del S estan molt arrasats, mentre que el N conserva una alada de 60-70 cm. Dimensions de 5,8 x 4,45m	440	580	537.867.055	20.191.704	2221
VM-941	PTP2CB1 (P169)	cabana	Pleta de Perafita 2	PC (ICAC)	2014	si	Neolític final	dolent	Cabana gran o tancat petit de 5,6 x 5,30, que forma part dun orri, a uns 3 m al S de PTP2EI2. Noms conserva la primera filada i sembla que lentrada est al S. Hi ha un sondeig a la cantonada SE, fet per lICAC, que lhavia anomenat P169	530	560	537.858.372	20.195.528	2219
VM-968	PTP2CB16 (P170)	cabana	Pleta de Perafita 2	PC (ICAC)	2014	no		dolent	cabana gaireb quadrangular, molt propera al vessant rocs i a uns 5 m a lE de la PTP2CR15. Fa 3 x 3,5 m, feta amb blocs de mida gran i mitjana, i a la seva cara SO presenta un tals format per lacumulaci de rocs. Correspon amb la P170 de lICAC	300	350	537.842.757	20.224.674	2220
VM-936	PTP2CR6 (P133)	carbonera	Pleta de Perafita 2	PC (ICAC)	2014	no	Edat moderna/Contemporània	bo	carbonera que presenta un mur de contenci de la plataforma a la part frontal, duns 50 cm d'alada. Es localitza a uns 10 m al nord de la PTP2AR7 i t unes dimensions de 12,6 x 7 m. Correspon amb lestructura P133 de lICAC	700	1260	537.960.121	20.167.258	2239
VM-971	PTP2CR15	carbonera	Pleta de Perafita 2	PC	2014	no	Edat moderna/Contemporània	regular	carbonera gran que est a uns 5 m a lO del tancat PTP2TN16. T planta ovalada, amb uns eixos de 11 x 12 m, i no presenta mur de contenci, encara que s saprecia un solc al seu voltant, potser fruit de lextracci de terra per bastir la plataforma	1100	1200	537.832.837	20.223.732	2218
VM-940	PTP2EI2 (P074)	estructura indeterminada	Pleta de Perafita 2	PC (ICAC)	2014	no		dolent	amuntegament de pedres que pel costat N presenta les restes d'un mur molt arrasat, amb planta prcticament quadrada i 1,2 m de costat. Podria tractar-se d'una fresquera o una cava collapsada. A uns 3 m al N de la PTP2CB1. Correspon a P074 de lICAC	120	120	537.857.919	20.199.077	2219
VM-966	PTP2EI18	estructura indeterminada	Pleta de Perafita 2	PC (ICAC)	2014	no		regular	acumulaci de pedres que forma un amuntegament semicircular tot i que a la cara oest presenta un alineament fora recte. Les seves mesures sn 2,4 x 1,9 m. Sobserven restes de troncs cremats que evidenciarien el seu s recent com a fogar	190	240	537.854.993	20.210.049	2220
VM-969	PTP2MU11 (P069)	munyidora	Pleta de Perafita 2	PC (ICAC)	2014	no		dolent	munyidora poc visible, noms conserva una filada de grans pedres clavades a terra. Fa 33 m i una amplada de 1-1,5 m, i est orientada en sentit E-O. El seu extrem O tanca de forma triangular. Est al S de la PTP2CB10 i correspon amb P069 de lICAC	150	3300	537.861.838	20.174.406	2217
VM-970	PTP2MU3 (P068)	munyidora	Pleta de Perafita 2	PC (ICAC)	2014	no		dolent	munyidora molt arrasada duna filada de pedres grans clavades al sl. T una llargada de 45 m i una amplada entre 1 i 1,5 m. La seva planta serpenteja i es troba a loest de la PTP2EI18, a uns 10 m. Correspon a lestructura P068 de lICAC	150	4500	537.842.048	20.205.757	2217
VM-939	PTP2TN9 (P075)	tancat	Pleta de Perafita 2	PC (ICAC)	2014	no		dolent	tancat de grans dimensions que aprofita grans blocs, que t associada la PTP2CB10. Est molt arrasat per conserva una primera filada de pedres que el delimita i t unes dimensions de 14,5 x 8,7 m. Correspon a lestructura P075 de lICAC	870	1450	537.861.400	20.190.311	2219

registre	nom	tipus	denominació	institució	data	sondeig	cronologia	estat cons	descripci	ample	llarg	X	Y	Z
VM-967	PTP2TN17	tancat	Pleta de Perafita 2	PC	2014	no		dolent	possible tancat de petites dimensions, que sadossa al PTP2TN16 pel costat SE. Est molt deteriorat encara que sintueix alguna lnia de mur i aprofita algun gran bloc de pedra natural. Les seves dimensions sn 4 x 5 m	400	500	537.846.709	20.221.541	2222
VM-972	PTP2TN8 (P071)	tancat	Pleta de Perafita 2	PC (ICAC)	2014	no		dolent	petit tancat (o cabana gran) rectangular de 4,6 x 6,5 m. Est molt arrasat i noms conserva una sola filada de grans blocs clavats al sl. Presenta una possible entrada a langle NO i es troba uns 5 m al NE del PTP2TN4. Correspon a P071 de lICAC	460	650	537.812.392	20.252.678	2222
VM-973	PTP2TN4 (P070)	tancat	Pleta de Perafita 2	PC (ICAC)	2014	no		dolent	tancat de planta rectangular, orientat en sentit SE-NO, amb eixos mxims de 17 x 6 m. Presenta tres subdivisions i el costat E t un mur de planta semicircular. Est molt arrasat menys al costat SO i est al SO del PTP2TN8. Correspon a P070 de lICAC	600	1700	537.806.547	20.243.109	2220
VM-1176	PTP2TN19 (P073)	tancat	Pleta de Perafita 2	PC	2014	no		dolent	possible tancat de planta quadrangular que sadossa pel nord al pendent. Lestructura PTP2EI18 podria tenir alguna relaci amb ella. La seva longitud s de 7 x 4 m. Podria correspondre amb lestructura P073 de lICAC	400	700	537.857.082	20.209.246	2220
			Pleta de Perafita 4											
VM-1018	PTP4CB5	cabana	Pleta de Perafita 4	PC	2014	no		dolent	cabana al NE de PTP4CB4, a uns 8 m a lO de la Cabana de Perafita i que aprofita una part del mur N d'aquella, aix com un seguit de grans blocs per fer la resta de murs. T una planta rectangular i unes dimensions generals de 3,7 x 4 m	370	400	537.413.764	20.436.093	2202
VM-1019	PTP4CB4	cabana	Pleta de Perafita 4	PC	2014	no		dolent	cabana que aprofita un bloc errtic de molt grans dimensions com a mur de fons a l'oest, al qual se li adossen dos murs i queda oberta per l'est. El mur del nord fa de mitgera amb la PTP4CB5. T unes dimensions de 5 x 2,7 m	270	500	537.410.686	20.432.343	2202
VM-1020	PTP4CB3	cabana	Pleta de Perafita 4	PC	2014	no		dolent	possible cabana que aprofita un gran bloc com a paret de fons, a uns 6 m a lE de PTP4CB1. Conserva restes dun mur construt al costat NE, entre el bloc gran i un altre bloc ms petit. Sintueix una planta quadrangular i t unes mides de 2,5 x 3 m	250	300	537.402.380	2.043.242	2203
VM-1021	PTP4CB2	cabana	Pleta de Perafita 4	PC	2014	no		dolent	cabana de petites dimensions, de planta rectangular, molt enderrocada. De fet, amb prou feines es pot veure el traat dels murs. Es troba localitzada a uns 10 m al sud de la PTP4CB1, i t unes dimensions de 3,1 x 1,9 m	190	310	537.398.465	20.418.233	2199
VM-1022	PTP4CB1	cabana	Pleta de Perafita 4	PC	2014	no		regular	petita cabana que es troba a uns 25 m a loest de la Cabana de Perafita, que est construda entre dos grans blocs errtics de granit. T una planta rectangular i unes dimensions de 3,3 x 2,5 m	250	330	537.396.686	20.430.473	2203
			Pleta de Perafita 5											
VM-1109	PTP5AR6	abric	Pleta de Perafita 5	PC	2014	no		regular	petit abric o cava de 1,10 x 0,73 m sobre la tartera, a uns 7 m al S de la PTP5CB5Construt aprofitant una concavitat sota un gran bloc grantic, mirant cap al SO. L'accs est recrescut amb un petit mur de planta semicircular molt enderrocat	73	110	537.470.880	20.235.329	2175
VM-1043	PTP5CB25	cabana	Pleta de Perafita 5	PC	2014	no		dolent	Cabana de planta semicircular molt enderrocada que aprofita l'afloramentde la penya com a mur de fons pel S. Conserva fins a quatre filades d'un parament bastit amb pedres mitjanes, i t uns eixos mxims de 1,7 x 1,6 m	160	170	537.413.111	20.258.976	2169
VM-1093	PTP5CB24	cabana	Pleta de Perafita 5	PC	2014	no		dolent	possible cabana de petites dimensions enmig de la tartera, feta amb pedres mitjanes i grans, de la qual es conserva un segment de parament murari de 0,9 m d'alada (a la cantonada NE). Fa 1,7 x 0,8 m i es troba a uns 18 m al SO de la PTP5CB10	80	170	537.402.334	20.240.964	2163
VM-1094	PTP5CB23	cabana	Pleta de Perafita 5	PC	2014	no		regular	cabana de petites dimensions a un 6 m de la PTP5CB21 (banda SE), molt enderrocada i amb un parament construt amb pedres de petites i mitjanes dimensions. T unes mides de 2,2 x 1,5 m	150	220	537.212.753	20.268.502	2108
VM-1096	PTP5CB21	cabana	Pleta de Perafita 5	PC	2014	no		dolent	cabana petita de planta rectangular, que conserva fins a 80 cm d'alada (unes cinc filades) a la seva banda S, tot i que en general est molt enderrocat. T unes mides de 3 x 2,2 m, i es troba a lextrem O de la zona, amb PTP5CB23 i PTP5CR22	220	300	537.212.462	20.272.617	2110
VM-1099	PTP5CB16	cabana	Pleta de Perafita 5	PC	2014	no		regular	petita cabana de planta semicircular, adossada a un gran afloramentgrantic, a uns 11 m al SE de PTP5TN18. Est+a dins del tancat PTP5TN17. Tot i que est molt enderrocada, encara es pot deduir la planta original, amb uns eixos mxims de 1,8 x 1,6 m	160	180	537.378.649	20.232.516	2154
VM-1105	PTP5CB10	cabana	Pleta de Perafita 5	PC	2014	no		dolent	possible cabana molt enderrocada al costat de PTP5EI9 duns 4,5 x 2 m. Noms conserva 1 filada dels paraments, que va ser construt aprofitant la banda N d'un afloramentgrantic. El parament combina elements de mida mitjana i gran	200	450	537.419.429	20.248.361	2168

registre	nom	tipus	denominació	institució	data	sondeig	cronologia	estat cons	descripci	ample	llarg	X	Y	Z
VM-1108	PTP5CB7	cabana	Pleta de Perafita 5	PC	2014	no		dolent	possible cabana molt enderrocada i afectada per les arrels d'un arbre caigut. Sembla haver tingut planta circular, per els seu estat degradat no permet una definici clara de l'mbit. Fa 3,45 x 3,22 m i es troba a uns 6 m al SE de la PTP5CR8	322	345	537.436.131	20.231.206	2170
VM-1110	PTP5CB5	cabana	Pleta de Perafita 5	PC	2014	no		dolent	cabana molt enderrocada i coberta per neret, que no permet delimitar-la b, que es troba a uns 30 m al SE de la PTP5CB3. Est feta amb grans blocs, aprofitant el vessant S d'una gran cornisa d'aflorament geolgic. T unes mides de 3,3 x 2,3 m	230	330	537.479.917	20.252.024	2179
VM-1112	PTP5CB3	cabana	Pleta de Perafita 5	PC	2014	no		dolent	cabana molt enderrocada, a uns 10 m al sud de la PTP5CB2. Noms conserva restes d'enderroc molt colmatat i es fa fora difcil establir els lmits de l'estructura. Tot amb tot t unes dimensions aproximades de 2,3 x 1,7 m	170	230	537.464.215	20.279.504	2180
VM-1113	PTP5CB2 (P132)	cabana	Pleta de Perafita 5	PC (ICAC)	2014	no		dolent	cabana molt enderrocada, feta amb pedres mitjanes i grans aprofitant un gran bloc a la banda S. Es troba a uns 10 m al N de la PTP5CB3. T unes mides duns 1,85 x 1,75 m, tot i que es difcil establir els lmits. Correspon amb P132 de lICAC	175	185	537.466.633	20.291.927	2183
VM-1224	PTP5CM19	camí	Pleta de Perafita 5	PC	2014	no		dolent	cam duns 145 m de llargada, en sentit est-oest, que parteix de lespai on es troba el PTP5TN18 i arriba fins on es troben les estructures PTP5CR22, PTP5CB21 i PTP5CB23		14500	537.291.895	20.250.898	2130
VM-1095	PTP5CR22	carbonera	Pleta de Perafita 5	PC	2014	no	Edat moderna/Contemporània	regular	carbonera de planta ovalada i grans dimensions, probablement associada a la PTP5CB 21, amb un marge d'aterrassament molt enderrocat que, tanmateix, conserva fins a 50 cm d'alada (3 filades). Els seus eixos fan uns 11,7 x 7,2 m	720	1170	537.199.079	20.275.186	2106
VM-1097	PTP5CR20	carbonera	Pleta de Perafita 5	PC	2014	no	Edat moderna/Contemporània	dolent	carbonera de mitjanes dimensions i planta ovalada, amb un marge d'aterrassament de fins a 0,9 m d'alada a la part frontal, amb unes dimensions de 8,2 x 3,6 m. Es troba a uns 35 m a loest del tancat PTP5TN18	360	820	537.334.223	20.249.151	2141
VM-1100	PTP5CR15	carbonera	Pleta de Perafita 5	PC	2014	no	Edat moderna/Contemporània	dolent	carbonera petita de planta ovalada, erosionada i desfigurada per un curs d'aigua. Est al NO de PTP5CR14, a uns 25 m i a tocar del riu. A la seva banda SO presenta restes d'un mur d'aterrassament molt deteriorat. T unes mides de 6,6 x 3,9 m	390	660	537.390.410	20.205.738	2150
VM-1101	PTP5CR14	carbonera	Pleta de Perafita 5	PC	2014	no	Edat moderna/Contemporània	regular	carbonera de planta ovalada amb un marge d'aterrassament que assoleix els 0,6 m d'alada (dos o tres filades). Es troba al SE de la PTP5CR13, amb la mateixa orientaci. T unes mides de 7 x 6,1 m	610	700	537.414.290	2.019.085	2153
VM-1102	PTP5CR13	carbonera	Pleta de Perafita 5	PC	2014	no	Edat moderna/Contemporània	dolent	carbonera de planta ovalada sense marge d'aterrassament, tot i que es pot apreciar l'aflorament d'algunes pedres, probablement restes del marge. No hi ha presncia de carbons en superfcie i t uns eixos de 7,4 x 6,1 m	610	740	537.441.695	20.192.485	2163
VM-1103	PTP5CR12	carbonera	Pleta de Perafita 5	PC	2014	no	Edat moderna/Contemporània	regular	carbonera de planta circular sense mur d'aterrassament, tot i que es pot apreciar l'aflorament d'algunes pedres al permetre que en podrien ser les restes. Sense carbons en superficie, t unes mides de 7,9 x 7,4 m i est a uns 5 m a lE de PTP5CR13	740	790	537.447.254	20.188.766	2165
VM-1107	PTP5CR8	carbonera	Pleta de Perafita 5	PC	2014	no	Edat moderna/Contemporània	bo	carbonera mitjana de planta ovalada, amb mur d'aterrassament frontal d1 m d'alada, amb unes 3 filades de pedra mitjana i gran. Les seves mides sn de 8,4 x 6,5 m i est localitzada a uns 6 m al NO de la PTP5CB7	650	840	537.431.058	2.023.403	2168
VM-1114	PTP5EC1	estructura de combustió	Pleta de Perafita 5	PC	2014	no		bo	petita estructura de combusti a uns 150 m a lO del refugi, al costat d'un gran roc. Consisteix en una agrupaci de pedres de mitjanes i petites dimensions de forma subcircular. T unes mides de 0,8 x 1 m i podria ser contempornia	80	100	537.498.342	20.296.523	2185
VM-1106	PTP5EI9	estructura indeterminada	Pleta de Perafita 5	PC	2014	no		bo	retall excavat al vessant de la muntanya, probablement relacionat amb l'extracci de terres per la PTP5CR8, al costat NE de la qual es troba, a uns 10 m al NO. T una fondria de 70-80 cm, i uns eixos de 3,2 x 2,3 m	230	320	537.422.559	20.248.888	2168
VM-1111	PTP5MR4	mur	Pleta de Perafita 5	PC	2014	no		dolent	possible mur orientat SO-NE, molt enderrocat i amb els paraments totalment caiguts. Sembla unir un gran bloc, que va servir per bastir la PTP5CB3, amb un aflorament geolgic. Podria haver estat part duna cabana o un tancat, i fa 4,9 x 0,9 m		490	537.461.762	20.272.193	2180
VM-1098	PTP5TN18	tancat	Pleta de Perafita 5	PC	2014	no		dolent	possible tancat de mitjanes dimensions i planta en forma dU. Els murs noms conserven una filada i es perden en alguns trams determinatssense desdibuixar la planta T uns eixos mxims de 5 x 9 m. Es troba a uns 30 m a lO de la cabana PTP5CB24	500	900	537.371.423	20.242.695	2153
VM-1104	PTP5TN11	tancat	Pleta de Perafita 5	PC	2014	no		dolent	possible tancat de planta quadrangular, obert per la seva banda E. El parament, bastit amb pedra mitjana i gran, est molt enderrocat, tot i que a la seva cantonada E conserva fins a 1,2 m d'alada. Fa 7,6 x 4,2 m i est a uns 10 m al NE de PTP5CB25	420	760	537.427.535	20.262.176	2175

registre	nom	tipus	denominació	institució	data	sondeig	cronologia	estat cons	descripci	ample	llarg	X	Y	Z
VM-1135	PTP5TN17	tancat	Pleta de Perafita 5	PC	2014	no		regular	petit tancat de planta rectangular, construt aprofitant un afloament rocs, que al seu interior cont la cabana PTP5CB16. T un gruix de murs (de doble cara) de 0,8- 0,9 m, i unes dimensions generals de 6,3 x 2,4 m	240	630	537.378.989	20.230.318	2154
RÀMIO														
			Ràmio 1											
VM-858	RM1AR88	abric	Ràmio 1	PC	2013	no		bo	Abric dins del RM1MC10, cap a la meitat del seu traat, que per la banda E aprofita un gran bloc errtic que tamb fou emprat en la construcci del mur d'amargenament. L'entrada fa 1,2 d'alada x 0,5 d'amplada. Un avellaner impossibilita poder-hi entrar			536.739.258	22.313.162	1572
VM-873	RM1AP121	acumulació pedres	Ràmio 1	PC	2013	no		bo	Acumulaci de pedres amb uns eixos mxims de 10,6 x 6,5 m, que es troba al SE de RM1AP35, entre els murs RM1MR22 i RM1MC82. Les pedres s'han disposat configurant un aparell fora ben travat i sembla fruit de la neteja del camp	650	1060	537.313.823	2.224.413	1630
VM-874	RM1AP35	acumulació pedres	Ràmio 1	PC	2013	no		bo	Acumulaci de pedres amb uns eixos de 17,1 x 11,1 m. Les pedres s'han disposat configurant un aparell ben travat, potser fruit de la neteja del camp i permetre larranjament del sistema hidrulic. Entre els murs RM1MR22 i RM1MC80 i al S del RM1AP36	1110	1710	537.300.449	22.248.833	1628
VM-875	RM1AP36	acumulació pedres	Ràmio 1	PC	2013	no		bo	Acumulaci al voltant d'un bloc amb uns eixos mxims de 17,1 x 7,8 m. Les pedres s'han disposat configurant un aparell ben travat, potser fruit de la neteja del camp i arranjar del sistema hidrulic. Entre els murs RM1MR22 i RM1MC80 i al S del RM1AP333	780	1710	537.299.025	22.266.521	1632
VM-876	RM1AP33	acumulació pedres	Ràmio 1	PC	2013	no		bo	Acumulaci al voltant d'un bloc amb uns eixos de 17,6 x 11,6 m. Les pedres s'han disposat fent un aparell ben travat, potser fruit de la neteja del camp i alhora per arranjar el sistema hidrulic. Entre els murs RM1MR22 i RM1MC24 i al S del RM1AP34	1160	1760	537.278.403	22.274.072	1629
VM-877	RM1AP34	acumulació pedres	Ràmio 1	PC	2013	no		bo	Acumulaci de pedres amb uns eixos de 11,8 x 9,5 m. Les pedres s'han disposat configurant un aparell ben travat, potser fruit de la neteja del camp i permetre larranjament del sistema hidrulic. Entre els murs RM1MR22 i RM1MC24 i al N del RM1AP33	950	1180	537.268.997	22.287.489	1629
VM-117	RM1BR122	barracot	Ràmio 1	PC (ICOMOS)	2013	no	Mn actual	bo	Barracot de FHASA 1, que es troba a l'extrem nord de la zona de Rmio 1	460	830	537.241.149	22.343.983	1643
VM-118	RM1BR123	barracot	Ràmio 1	PC (ICOMOS)	2013	no	Mn actual	bo	Barracot de FHASA 2, a uns 10 m al sud de RM1BR122	430	690	537.231.187	22.328.163	1631
VM-120	RM1BR130	barracot	Ràmio 1	PC (ICOMOS)	2013	no	Mn actual	dolent	Antiga cantina de FHASA, actualment molt enrunada	750	930	537.320.774	2.220.801	1625
VM-121	RM1BR129	barracot	Ràmio 1	PC (ICOMOS)	2013	no	Mn actual	dolent	Barracot de FHASA situat a l'extrem SE, a tocar de la cantina i de la borda de Cal Trastet. Noms conserva els murs N i E, les obertures dels quals han estat tapiades, per tal de reaprofitar l'estructura que resta dempeus per acabar de tancar el RM1TN126	590	840	537.332.598	22.207.962	1627
VM-108	RM1BD96	borda / cabana	Ràmio 1	PC (ICOMOS)	2013	no		bo	Borda de ca la Roseta del Noguer, a l'est de la RM1BD95 i al nord de RM1BD100	970	900	537.183.109	22.257.363	1613
VM-109	RM1BD95	borda / cabana	Ràmio 1	PC (ICOMOS)	2013	no		bo	Cabana de ca la Roseta del Noguer, adossa al nord de la cabana RM1BD92 i a la qual se li adossa pel nord el RM1MR91	420	680	537.170.361	22.266.839	1613
VM-110	RM1BD93	borda / cabana	Ràmio 1	PC (ICOMOS)	2013	no		bo	Borda de Cal Jac, al sud de la cabana RM1BD92	960	1230	537.160.809	22.252.525	1611
VM-111	RM1BD92	borda / cabana	Ràmio 1	PC (ICOMOS)	2013	no		dolent	Cabana de Cal Jac, a la qual se li adossa el RM1MR81	450	720	537.167.320	22.261.894	1613
VM-112	RM1BD98	borda / cabana	Ràmio 1	PC (ICOMOS)	2013	no		bo	Borda de Cal Xurrina, adossada per l'oest a RM1BD97	790	1330	537.183.662	22.244.785	1612
VM-113	RM1BD97	borda / cabana	Ràmio 1	PC (ICOMOS)	2013	no		bo	Cabana de Cal Xurrina, a l'est de RM1BD93 i adossada per l'est a RM1BD98	500	610	537.173.402	22.243.157	1611
VM-114	RM1BD100	borda / cabana	Ràmio 1	PC (ICOMOS)	2013	no		bo	Borda de Cal Pordis, adossada per l'est a RM1BD98	980	1190	537.193.798	22.248.133	1613
VM-115	RM1BD99	borda / cabana	Ràmio 1	PC (ICOMOS)	2013	no		bo	Cabana de Cal Pordis, allada a l'extrem SE del conjunt de bordes de Rmio	410	760	537.203.627	22.233.143	1613
VM-122	RM1BD131	borda / cabana	Ràmio 1	PC (ICOMOS)	2013	no		dolent	Antiga borda de Cal Trastet, actualment enrunada. La cantina de FHASA, RM1CB130, se li adossa pel mur nord	1120	1350	537.317.439	22.201.174	1625
VM-124		cabana	Ràmio 1	PC (ICOMOS)	2013	no		bo	Cabana de la presa de Rmio			537.517.191	2.218.499	1655
VM-792	RM1CB11	cabana	Ràmio 1	PC	2013	no		bo	Estructura aproximadament rectangular, amb uns eixos d'uns 4 x 2,4 m, que es troba al sud de l'extrem occidental del RM1MC5. Per la banda oest s'aprecia l'entrada d'aquesta cabana que est totalment coberta i enrunada	240	400	536.715.242	22.296.108	1566
VM-810	RM1CB32	cabana	Ràmio 1	PC	2013	no		dolent	possible cabana o abric, que aprofita un gran bloc errtic com a mur de fons, al qual se li ha adossat un mur per tancar lespai que est fora malms. Es troba al nord del mur RM1MC27 i dins del tancat RM1TN133. T uns eixos mxims d'uns 3,5 x 2,5 m	250	350	537.252.642	22.312.051	1629
VM-1221	RM1CM139	camí	Ràmio 1	PC	2013	no		regular	Cam d'uns 327 m, en sentit O-E que en el seu tram final gira al N. L'inici i el final es troben al GR7 i bsicament voreja pel S i l'E el RM1TN133. Sembla que es tractaria del cam original en aquest tram, probablement abans de les obres de FHASA		32700	537.243.369	22.229.267	1617

registre	nom	tipus	denominació	institució	data	sondeig	cronologia	estat cons	descripci	ample	llarg	X	Y	Z
VM-1239	RM1CN71	canal / rec	Ràmio 1	PC	2013	no		dolent	Rec d'uns 127,7 m en sentit SE-NO que descriu un colze accentuat cap a la meitat, que parteix del riu, travessa el RM1TN74 i arriba fins on est la font de Rmio, tot vorejant el RM1TN16. Dins el RM1TN74 t la derivaci RM1CN86 amb un estolador		12770	537.206.343	22.214.892	1615
VM-1240	RM1CN78	canal / rec	Ràmio 1	PC	2013	no		regular	Canalitzaci d'uns 21 m, en sentit est-oest, que comunica la RM1CN38 i la RM1CN71, tot resseguint el mur RM1MR29 pel nord, per la zona on es troba la font de Rmio		2100	537.165.711	22.224.811	1611
VM-1241	RM1CN83	canal / rec	Ràmio 1	PC	2013	no		bo	Canalitzaci molt curta, d'uns 5,3 m de llarg que parteix del tancat RM1TN102, i desguaa al canal RM1CN71. Va coberta amb lloses planes		530	537.166.489	22.231.969	1611
VM-1242	RM1CN85	canal / rec	Ràmio 1	PC	2013	no		bo	Canalitzaci que parteix de l'interior del tancat RM1TN94 i desguassa al canal RM1CN71, parallela a RM1CN83 per ms a l'oest i d'uns 4 m de llargada. Va coberta amb lloses		400	537.160.443	22.232.216	1610
VM-1243	RM1CN53	canal / rec	Ràmio 1	PC	2013	no		dolent	Primera canalitzaci que sorgeix de la RM1CN42, del conjunt que hi ha dins el camp comprs entre els murs MR1MR22 al S, RM1MC37 al N i RM1MC21 a l'E. T orientaci N-S i fa uns 11,07 m de llarg. La RM1CN45 s'inicia a la part final d'aquest petit rec		1100	537.262.135	22.233.992	1620
VM-1244	RM1CN52	canal / rec	Ràmio 1	PC	2013	no		dolent	Segona canalitzaci que sorgeix de la RM1CN42, del conjunt que hi ha dins el camp que queda comprs entre els murs MR1MR22 al sud, RM1MC37 al nord i RM1MC21 a l'est. T orientaci N-S i fa uns 17,4 m de llarg		1740	537.255.413	22.237.426	1620
VM-1245	RM1CN50	canal / rec	Ràmio 1	PC	2013	no		dolent	Quarta canalitzaci que sorgeix de la RM1CN42, del conjunt que hi ha dins el camp que queda comprs entre els murs MR1MR22 al sud, RM1MC37 al nord i RM1MC21 a l'est. T orientaci N-S i fa uns 27,8 m de llarg		2780	537.246.198	22.244.415	1620
VM-1246	RM1CN49	canal / rec	Ràmio 1	PC	2013	no		dolent	Cinquena canalitzaci que sorgeix de la RM1CN42, del conjunt que hi ha dins el camp que queda comprs entre els murs MR1MR22 al sud, RM1MC37 al nord i RM1MC21 a l'est. T orientaci N-S i fa uns 26,6 m de llarg		2660	537.238.548	22.244.803	1618
VM-1247	RM1CN48	canal / rec	Ràmio 1	PC	2013	no		dolent	Sisena canalitzaci que sorgeix de la RM1CN42, del conjunt que hi ha dins el camp que queda comprs entre els murs MR1MR22 al sud, RM1MC37 al nord i RM1MC21 a l'est. T orientaci N-S i fa uns 24,8 m de llarg		2480	537.230.646	22.245.677	1617
VM-1248	RM1CN47	canal / rec	Ràmio 1	PC	2013	no		dolent	Canalitzaci ms occidental del conjunt que sorgeix de la RM1CN42, dins el camp que queda comprs entre els murs MR1MR22 al sud, RM1MC37 al nord i RM1MC21 a l'est. T orientaci N-S i fa uns 22,5 m de llarg		2250	537.222.304	22.245.441	1616
VM-1249	RM1CN56	canal / rec	Ràmio 1	PC	2013	no		dolent	Tercera canalitzaci que parteix de RM1CN43. T una longitud d'uns 13,7 m, en sentit transversal a la terrassa, est-oest, i la RM1CN54 li desaigua cap a la meitat		1370	537.250.280	22.277.917	1623
VM-1250	RM1CN43	canal / rec	Ràmio 1	PC	2013	no		dolent	Primer canal que deriva del RM1CN42, en direcci SE-NO, tot resseguint la base del RM1MC24 per l'oest. T una longitud d'uns 98 m i parteixen diversos recs ms petits al llarg del seu traat per acabar d'irrigar la terrassa		9800	537.258.829	22.277.608	1625
VM-1251	RM1CN54	canal / rec	Ràmio 1	PC	2013	no		dolent	Primera canalitzaci que parteix de RM1CN43 i que desaigua a RM1CN56. T un traat en forma de quart de cercle, amb una longitud d'uns 51,6 m, en sentit longitudinal a la terrassa, SE-NO		5160	537.261.238	22.255.733	1622
VM-1252	RM1CN55	canal / rec	Ràmio 1	PC	2013	no		dolent	Segona canalitzaci que parteix de RM1CN43 i que torna a desaiguar a aquest mateix rec uns metres ms endavant. T una longitud de 26,8 m, amb un traat en forma de quart de cercle en sentit longitudinal a la terrassa, SE-NO		2680	537.264.827	22.261.352	1623
VM-1253	RM1CN70	canal / rec	Ràmio 1	PC	2013	no		dolent	Primer rec que deriva de la RM1CN63, en sentit E-O, on desaigen els altres tres que neixen a RM1CN63. Desprs ressegueix el tram del RM1MC37 que va cap al N, gira cap a l'O i travessa el camp ms baix fins arribar al RM1MR81, que ressegueix cap al S		12010	537.208.276	22.270.875	1618
VM-1254	RM1CN41	canal / rec	Ràmio 1	PC	2013	no		regular	Segon canal en sentit SE-NO, que deriva de RM1CN39, que voreja pel nord la RM1AP36 i passa per l'oest de RM1AP33 i RM1AP34 fins que es perd per darrera del mur RM1MC27. T uns 90 m de llargada		9000	537.273.370	22.272.865	1627
VM-1255	RM1CN51	canal / rec	Ràmio 1	PC	2013	no		dolent	Tercera canalitzaci que sorgeix de la RM1CN42, del conjunt que hi ha dins el camp que queda comprs entre els murs MR1MR22 al sud, RM1MC37 al nord i RM1MC21 a l'est. T orientaci N-S i fa uns 21,9 m de llarg		2190	537.251.560	22.240.834	1620
VM-1259	RM1CN135	canal / rec	Ràmio 1	PC	2013	no		bo	Canalitzaci d'uns 38 m de llarg, en sentit SE-N, que neix al riu i conflueix amb la RM3CN22, punt a partir del qual sorgeix la RM1CN39		3800	537.383.109	22.174.044	1632

registre	nom	tipus	denominació	institució	data	sondeig	cronologia	estat cons	descripci	ample	llarg	X	Y	Z
VM-1260	RM1CN134	canal / rec	Ràmio 1	PC	2013	no	Mn actual	bo	Canalitzaci en sentit est-oest d'uns 170,8 m de llarg, que parteix de la presa de Rmio i que ressegueix el mur meridional del RM3TN3 fins a comunicar amb la RM1CN39. Est construt amb morter i sembla contemporani al conjunt de la presa		17080	537.462.730	22.193.205	1646
VM-1261	RM1CN138	canal / rec	Ràmio 1	PC	2013	no	Mn actual	bo	Canalitzaci perpendicular al RM3CN22, en sentit NE-SO i d'uns 25 m de llargada, que desemboca al riu, entre RM3CN26 i el conjunt d'estructures de la presa. Est construt amb morter i sembla contemporani al conjunt de la presa		2500	537.492.034	2.217.811	1649
VM-1262	RM1CN137	canal / rec	Ràmio 1	PC	2013	no	Mn actual	bo	Canalitzaci perpendicular al RM3CN22, en sentit nord-sud i de 37 m de longitud, que desemboca al riu, entre RM3CN24 i RM3CN26. Est construt amb morter i pedres i sembla contemporani al conjunt de la presa		3700	537.440.355	22.176.356	1640
VM-1263	RM1CN136	canal / rec	Ràmio 1	PC	2013	no	Mn actual	bo	Canalitzaci aproximadament divergent respecte de RM3CN23, per que parteix d'un pou o estructura soterrada i desemboca al riu. Est construt amb morter i sembla contemporani al conjunt de la presa. T una longitud d'uns 30 m		3000	537.407.315	22.176.609	1635
VM-1264	RM1CN57	canal / rec	Ràmio 1	PC	2013	no		dolent	Quarta canalitzaci que parteix de RM1CN43. T una longitud d'uns 9,8 m, en sentit transversal a la terrassa, NE-SO		980	537.243.497	22.288.451	1623
VM-1265	RM1CN58	canal / rec	Ràmio 1	PC	2013	no		dolent	Cinquena canalitzaci que parteix de RM1CN43. T una longitud d'uns 9,5 m, en sentit transversal a la terrassa, nord-sud		950	537.232.783	22.295.275	1623
VM-1266	RM1CN60	canal / rec	Ràmio 1	PC	2013	no		dolent	Quarta canalitzaci que deriva de la RM1CN63, en sentit tranversal a la terrassa, nord-sud. T una longitud d'uns 31 m i desaigua a la RM1CN70		3100	537.215.402	22.275.312	1619
VM-1267	RM1CN62	canal / rec	Ràmio 1	PC	2013	no		dolent	Segona canalitzaci que deriva de la RM1CN63, en sentit tranversal a la terrassa, nord-sud. T una longitud d'uns 23,5 m i desaigua a la RM1CN70		2350	537.237.235	22.272.427	1622
VM-1268	RM1CN61	canal / rec	Ràmio 1	PC	2013	no		dolent	Tercera canalitzaci que deriva de la RM1CN63, en sentit tranversal a la terrassa, nord-sud. T una longitud d'uns 29 m i desaigua a la RM1CN70		2900	537.226.368	22.275.136	1620
VM-1270	RM1CN69	canal / rec	Ràmio 1	PC	2013	no		dolent	Rec duns 45 m que sorgeix de RM1CN40, en sentit NO-SE, tot resseguint el mur RM1MC82 pel S. D'aquesta canal sorgeixen diferents derivacions per irrigar el camp comprs entre els murs RM1MC82 al N i RM1MR22 al S		4520	537.303.722	22.230.371	1627
VM-1271	RM1CN68	canal / rec	Ràmio 1	PC	2013	no		dolent	Cinqu i darrer canal que deriva del RM1CN69, dins el camp comprs entre els murs RM1MC82 al nord i RM1MR22 al sud. T orientaci transversal al camp, nord-sud, i una llargada d'uns 5,5 m		550	537.325.945	22.219.399	1628
VM-1272	RM1CN66	canal / rec	Ràmio 1	PC	2013	no		dolent	Tercer canal que deriva del RM1CN69, dins el camp comprs entre els murs RM1MC82 al nord i RM1MR22 al sud. T orientaci transversal al camp, nord-sud, i una llargada de 15,3 m		1530	537.305.258	22.222.142	1626
VM-1273	RM1CN65	canal / rec	Ràmio 1	PC	2013	no		dolent	Segon canal que deriva del RM1CN69, dins el camp comprs entre els murs RM1MC82 al nord i RM1MR22 al sud. T orientaci transversal al camp, nord-sud, i una llargada de 15,8 m		1580	537.297.385	22.225.613	1625
VM-1274	RM1CN64	canal / rec	Ràmio 1	PC	2013	no		dolent	Primer canal que deriva del RM1CN69, dins el camp comprs entre els murs RM1MC82 al nord i RM1MR22 al sud. T orientaci transversal al camp, nord-sud, i una llargada de 15 m		1500	537.291.412	22.229.682	1624
VM-1275	RM1CN67	canal / rec	Ràmio 1	PC	2013	no		dolent	Quart canal que deriva del RM1CN69, dins el camp comprs entre els murs RM1MC82 al nord i RM1MR22 al sud. T orientaci transversal al camp, nord-sud, i una llargada de 10 m		1000	537.315.463	22.220.333	1628
VM-1276	RM1CN39	canal / rec	Ràmio 1	PC	2013	no		regular	Rec principal que estructura el sistema hidrulic de Rmio 1. T una longitud de 172 m i neix a Rmio 3, de la confluncia dels recs RM3CN23 i RM3CN22. Va en sentit SE-NO, ms o menys en parallel al RM1MR22 pel S		17200	537.325.100	2.224.451	1635
VM-1283	RM1CN84	canal / rec	Ràmio 1	PC	2013	no		regular	Canalitzaci que travesa parcialment el tancat RM1TN16 i el tancat RM1TN18. Va parallela als murs RM1MR19 i RM1MR15 i fa uns 135 m de llargada i t trams fets amb pedra		13570	537.008.184	22.238.179	1598
VM-1284	RM1CN79	canal / rec	Ràmio 1	PC	2013	no		regular	Canalitzaci que hi ha a l'angle que formen els murs RM1MR15 i RM1MR19 dins el tancat RM1TN107. T uns 26 m de llargada, en sentit SE-NO, i est construda en pedra, tot aprofitant l'extrem sudoriental del RM1MR19		2590	536.922.395	22.273.222	1593
VM-1287	RM1CN46	canal / rec	Ràmio 1	PC	2013	no		dolent	Tercera canalitzaci que sorgeix del RM1CN39, en sentit NE-SO i que s'entrega a la RM1CN41, pel nord de RM1AP34. T una longitud d'uns 23,5 m		2350	537.261.204	22.299.115	1628
VM-1292	RM1CN125	canal / rec	Ràmio 1	PC	2013	no		dolent	Canalitzaci d'uns 45 m de llarg, que hi ha a l'interior del RM1TN126, i que circula en parallel al tram est i NE del RM1MR127. En algun tram t un mur construt a la base, i s possible que l'origen sigui una caiguda d'aigua des del RM3CN23		4500	537.377.098	22.193.605	1634

registre	nom	tipus	denominació	institució	data	sondeig	cronologia	estat cons	descripci	ample	llarg	X	Y	Z
VM-1296	RM1CN63	canal / rec	Ràmio 1	PC	2013	no		dolent	Rec duns 50,7 m que discorre en parallel al tram N del RM1MC21 dins el camp que sost el RM1MC37. Rep l'aigua de la RM1CN56, a travs d'un estolador visible al RM1MC21, i distribueix l'aigua per canals menors que deriven d'ella dins la mateixa terrassa		5070	537.240.391	22.280.695	1623
VM-1297	RM1CN44	canal / rec	Ràmio 1	PC	2013	no		dolent	Rec que deriva del RM1CN42 tot just quan aquest arriba a l'alada de la part oriental del RM1MC37, i que torna a confluir amb aquest mateix canal en el punt en que el MR1MC37 gira cap al nord. T una llargada d'uns 35 m		3500	537.234.144	22.253.384	1618
VM-1298	RM1CN40	canal / rec	Ràmio 1	PC	2013	no		regular	Primer canal en sentit NE-SO, que deriva de RM1CN39, passa pel SE de RM1AP36 i per l'E del RM1MC80. Fa 37 m i confluex amb RM1CN69, don sorgeix la canalitzaci RM1CN42. Sn visibles diverses lloses clavades verticalment al terra per tal de delimitar-la		3700	537.298.170	22.261.439	1632
VM-1299	RM1CN42	canal / rec	Ràmio 1	PC	2013	no		dolent	Canal que sorgeix de la confluncia dels canals RM1CN40 i RM1CN69, en sentit est-oest i fent un traat tot adaptant-se a la inclinaci del terreny, i acaba en la confluncia amb el RM1CN45. T una longitud d'uns 121 m		12100	537.272.992	22.230.136	1622
VM-1300	RM1CN59	canal / rec	Ràmio 1	PC	2013	no		dolent	Sisena i darrera canalitzaci que parteix de RM1CN43. T una longitud d'uns 9,9 m, en sentit transversal a la terrassa, nord-sud		990	537.219.100	22.296.952	1622
VM-1301	RM1CN38	canal / rec	Ràmio 1	PC	2013	no		dolent	Canalitzaci a l'interior del tancat RM1TN16, amb un tram en direcci nord-sud que gira desprs vers l'oest resseguint el mur RM1MR2 en el seu tram sud, fins que es perd. T una llargada d'uns 86,5 m i parteix de la RM1CN71		8650	537.177.555	22.197.241	1615
VM-1302	RM1CN45	canal / rec	Ràmio 1	PC	2013	no		dolent	Rec que discorre en parallel al RM1MR22 i passa desprs per darrera de les bordes fins que es perd, i que recull les petites canals que surten del RM1CN42		9650	537.208.148	22.231.635	1614
VM-1303	RM1CN86	canal / rec	Ràmio 1	PC	2013	no		regular	Canalitzaci d'uns 25,8 m de llarg i en sentit nord-sud, que sorgeix de la RM1CN71 abans que surti del RM1TN74		2580	537.225.165	22.192.152	1617
VM-1306	RM1CN23	canal / rec	Ràmio 1	PC	2013	no		regular	Canal fet amb pedres d'uns 18,6 m de llarg, en sentit SO-NE i traat en forma d'S, a dins del RM1TN16. No es pot resseguir lorigen, tot i que podria ser una surgncia subterrnia, ni tampoc el seu final, encara que podria enllaar amb RM1CN113		1860	537.129.030	22.211.051	1607
VM-1307	RM1CN113	canal / rec	Ràmio 1	PC	2013	no		regular	Canal d'uns 16 m de llarg que hi ha cap al centre del RM1TN16. T una orientaci est-oest i s'aprecien algunes pedres verticals delimitant-lo. s probable que enllaci amb el RM1CN23, que es troba ms a l'est a uns 23 m		1600	537.093.837	22.215.682	1601
VM-1309	RM1CN110	canal / rec	Ràmio 1	PC	2013	no		regular	Rec d'uns 23,3 m en sentit O-E , que gira al S (on va cobert amb lloses) fins perdres. Est dins RM1TN3 i va entre els murs RM1MC5 i RM1MC4. s probable que a la terrassa de dalt pogus enllaar amb l'entrada que hi ha al parament intern del RM1MR1		2330	536.806.392	22.302.017	1581
VM-1310	RM1CN89	canal / rec	Ràmio 1	PC	2013	no		dolent	Canalitzaci que parteix de la part central de la canalitzaci RM1CN54 i travessa la terrassa en direcci NO-SE, fins a confluir amb la RM1CN42, dins la terrassa conformada pel mur RM1MC21. T una llargada d'uns 30,4 m		3040	537.271.538	2.223.982	1622
VM-1311	RM1CN90	canal / rec	Ràmio 1	PC	2013	no		dolent	Canalitzaci que parteix de la RM1CN40, voreja la RM1AP36 pel SO i enllaa amb la RM1CN41 a l'alada de RM1AP33 i dins la terrassa conformada per RM1MC24. T un sentit SE-NO i t una llargada d'uns 19 m		1930	537.284.405	22.261.343	1627
VM-811	RM1EI31	estructura indeterminada	Ràmio 1	PC	2013	no		dolent	Estructura difcil de definir, consistent en una agrupaci de pedres, on s'identifica algun parament ms o menys definit. Podria tractar-se d'una possible cabana. Es troba al SE de la porta ms septentrional que hi ha al RM1MR22			537.312.274	22.277.484	1636
VM-116	RM1FN105	font	Ràmio 1	PC (ICOMOS)	2013	no		regular	Font que hi ha al sud dedel conjunt de bordes de Rmio, a l'altra banda del cam. S'adossa al RM1MR19			537.159.472	22.230.082	1610
VM-119	RM1IH124	installació hidroelctrica	Ràmio 1	PC (ICOMOS)	2013	no	Mn actual	bo	Tnel de FHASA que arriba des de Rmio fins a Engolasters			537.222.641	2.233.008	1638
VM-123		installació hidroelctrica	Ràmio 1	PC (ICOMOS)	2013	no	Mn actual	bo	Presa de Rmio			537.515.151	2.216.521	1656
VM-1320	RM1MR91	mur	Ràmio 1	PC	2013	no		regular	Mur que s'adossa a la cantonada nord de la cabana de ca la Roseta del Noguer, i que juntament amb el mur RM1MR81 ajuda a delimitar el corral RM1TN103. T una llargada d'uns 7,3 m i una alada entorn els 1,4 m		730	537.170.330	22.275.052	1615
VM-1556	RM1MR87	mur	Ràmio 1	PC	2013	no		bo	Mur que tanca pel camp que hi ha a l'O de les bordes a Rmio, i que s'adossa al RM1TN94. Delimita un espai clos triangular, juntament amb el RM1MR81, la borda RM1BD93 i el tancat RM1TN94. El mur t una llargada d'uns 84 m i una alada d'uns 1,8 m		8400	537.122.170	2.226.341	1611
VM-1583	RM1MR81	mur	Ràmio 1	PC	2013	no		regular	Mur d'uns 35 m de llarg i 1,6 m d'alt, que s'adossa a l'angle SO de la RM1BD92, segueix cap al N fins a la tartera i gira cap a l'E tot resseguint-la. Amb el RM1MR91 ajuda a delimitar un espai clos al NO de les cabanes RM1BD92 i RM1BD95, el RM1TN103		3500	537.160.204	22.278.893	1615

registre	nom	tipus	denominació	institució	data	sondeig	cronologia	estat cons	descripci	ample	llarg	X	Y	Z
VM-1585	RM1MR15	mur	Ràmio 1	PC	2013	no		dolent	Mur d'uns 50,6 m de llarg, en sentit SO-NE, que divideix els tancats RM1TN107 a l'oest i RM1TN18 a l'est. Al sud s'adossa al RM1MR2 i al nord al RM1MC14. T una alada mxima d'uns 1,3 m i t diversos despreniments		5060	536.920.024	22.247.454	1590
VM-1587	RM1MR72	mur	Ràmio 1	PC	2013	no		regular	Possible mur duns 33,8 m que segueix la trajectria del RM1MR19 per al seu extrem E, just davant de les bordes. Serveix de lmit S del cam principal al seu pas per les bordes. Pssim estat de conservacio, gaireb una acumulaci lineal de pedres		3380	537.167.246	22.230.587	1611
VM-1588	RM1MR73	mur	Ràmio 1	PC	2013	no		dolent	Mur que delimita el tancat RM1TN74, que es troba entre el riu al sud i els camps que hi ha a l'est del conjunt de bordes i que delimita el mur RM1MR22 al nord. Est fora emboscat i el seu traat descriu una planta subrectangular, oberta pel cant sud		15410	537.244.646	22.219.519	1617
VM-1589	RM1MR119	mur	Ràmio 1	PC	2013	no		bo	Mur d'uns 9,7 m de llargada i uns 1,7 m d'alada, en sentit SE-NO, que s'adossa per l'oest al RM1BD98, tot delimitant un espai semi-tancat al davant de la seva entrada		970	537.170.204	22.252.576	1612
VM-1645	RM1MR112	mur	Ràmio 1	PC	2013	no		regular	Mur perpendicular als murs RM1MR1 i RM1MC9, d'uns 5 m de llarg, en sentit nord-sud		500	536.693.298	22.316.039	1565
VM-1648	RM1MR109	mur	Ràmio 1	PC	2013	no		regular	Mur d'uns 60 m de llargada, que separa els tancats RM1TN3 a l'est i RM1TN106 a l'oest, i que t un sentit SO-NE. Per la banda septentrional s'adossa al RM1MR1		6000	536.641.342	22.310.348	1552
VM-1660	RM1MR108	mur	Ràmio 1	PC	2013	no		regular	Mur que delimita el tancat RM1TN106 per l'oest, d'uns 19,4 m de llargada i en sentit sud-nord. T una factura molt poc acurada i s'adossa, pel cant nord, al RM1MR1		1940	536.470.044	22.340.737	1521
VM-1661	RM1MR1	mur	Ràmio 1	PC	2013	no		regular	Mur que delimita els tancats RM1TN3 i RM1TN106 respecte del GR11 i del cam que parteix des d'aquest fins a Perafita per la Costa Verda. T una longitud d'uns 440 m, amb un traat fora sinus per amb un sentit general oest-SE		44000	536.642.359	22.333.291	1556
VM-1662	RM1MR29	mur	Ràmio 1	PC	2013	no		regular	Mur que separa el tancat RM1TN16 del tancat RM1TN18, d'uns 17,5 m de llargada. T una orientaci SE-NO i est fet amb blocs de gran mida, amb una alada d'uns 1,4 m		1750	537.023.173	22.228.542	1597
VM-1664	RM1MR19	mur	Ràmio 1	PC	2013	no		regular	Mur d'uns 316,6 m de llarg que delimita el tancat RM1TN17 pel N, tot separant-lo del GR11, per l'O i parcialment pel S. T una orientaci general E-O, tot i que al seu tram O gira cap al S i desprs cap a l'E. T un accs precisament al cant O		31660	536.998.521	22.260.012	1600
VM-1665	RM1MR2	mur	Ràmio 1	PC	2013	no		regular	Mur d'uns 604 m que delimita el RM1TN16 per l'E, el S i en part el N, el RM1TN18 pel S i el RM1TN107 pel S, E i en part el N. Pel S s principalment un mur de contenci, mentre que pel N, E i O s un mur a doble cara que arriba a uns 1,3 m d'alada		60400	537.031.423	22.221.483	1597
VM-1666	RM1MR120	mur	Ràmio 1	PC	2013	no		bo	Mur d'uns 8 m de llargada i uns 1,7 m d'alada, en sentit NO-SE, que s'adossa a la faana nord del RM1BD96, de manera que deixa un espai semi-tancat davant d'aquest edifici		800	537.177.889	22.266.961	1614
VM-1667	RM1MR22	mur	Ràmio 1	PC	2013	no		regular	Mur que encercla el conjunt de les feixes que es troben a l'E i el N del conjunt de bordes de Rmio. Presenta una porta a l'extrem S, a tocar del conjunt de bordes, i a l'extrem N, a prop del GR7. T uns 322,6 m de llarg i una alada de 0,9-1,4 m		32260	537.306.808	22.276.228	1636
VM-1677	RM1MR127	mur	Ràmio 1	PC	2013	no		regular	Mur perimetral que defineix el tancat RM1TN126, situat a l'extrem SE de la zona. Fa uns 161 m de llarg i fins a 1,2 m dalada. A l'angle NO aprofita part de l'antic parament dels murs nord i oest del Barracot de FHASA 3, RM1CB129		16100	537.365.117	22.199.507	1632
VM-1315	RM1MC37	mur contenció	Ràmio 1	PC	2013	no		bo	Mur de la primera terrassa que hi ha a l'E de les bordes, duns 59,3 m, que en un primer tram va en sentit E-O i a partir d'aqu gira al N. Entre les bordes i el RM1MC21 (al N i a l'E) i t una alada d1-2,2 m. Presenta alguna reparaci amb ciment		5930	537.213.831	22.257.349	1615
VM-1316	RM1MC82	mur contenció	Ràmio 1	PC	2013	no		bo	Mur d'uns 36,5 m en sentit SE-NO, que est entre el RM1MR22 al S i el RM1AP35 al N, amb la RM1CN69 que discorre parallela pel S. Serveix com a mur de contenci pel S de la terrassa on hi ha el pas del rec principal i el conjunt d'acumulacions de pedres		3650	537.310.005	22.228.937	1626
VM-1317	RM1MC80	mur contenció	Ràmio 1	PC	2013	no		bo	Mur de contenci d'uns 13,7 m de llarg i 1,2 m d'alada mxima, entre el RM1MR24 i la RM1CN40. Sembla haver estat construt per servir de refor per l'est a la CN40		1370	537.285.298	2.224.932	1626
VM-1321	RM1MC28	mur contenció	Ràmio 1	PC	2013	no		bo	Mur de contenci entre el MR27 i el MR30, d'uns 4,5 m i orientat en sentit NO-SE. Juntament amb el tram ms oriental del RM1MC27 delimita la part final del canal RM1CN39 i t una alada d'1 m		450	537.267.489	22.308.863	1632
VM-1339	RM1MC12	mur contenció	Ràmio 1	PC	2013	no		dolent	Mur de contenci d'uns 70 m de llarg, en sentit NO-SE, que hi ha dins del tancat RM1TN107, al sud de la part del RM1MR2 que limita amb el cam. T diversos despreniments i conserva una alada mxima d'uns 1,5 m		7000	536.875.759	22.287.083	1588

registre	nom	tipus	denominació	institució	data	sondeig	cronologia	estat cons	descripci	ample	llarg	X	Y	Z
VM-1536	RM1MC75	mur contenció	Ràmio 1	PC	2013	no		regular	Mur que hi ha en un petit prat davant del RM1MR19 per a l'altra banda del cam, orientat en sentit SE-NO, d'uns 45 m de llarg i 1,6 m dalada. Configura la Terrassa i serveix de límit entre el cam i els camps que hi ha per sobre		4500	537.035.702	22.263.789	1606
VM-1537	RM1MC76	mur contenció	Ràmio 1	PC	2013	no		regular	Mur de contenci a l'est del RM1MC76, amb la mateixa orientaci per de noms 12 m de llargada		1200	537.037.943	22.280.672	1613
VM-1538	RM1MC77	mur contenció	Ràmio 1	PC	2013	no		regular	Mur de contenci a l'est del mur RM1MC76, de noms 9 m de llargada i amb la mateixa orientaci		900	537.045.972	22.278.311	1611
VM-1557	RM1MC21	mur contenció	Ràmio 1	PC	2013	no		regular	Mur entre els murs RM1MC37 a l'O, i RM1MC21 a l'E, i que delimita la segona gran terrassa que hi ha a l'E del conjunt de bordes. T uns 112,5 m de llarg, una orientaci SE-NO i una alada que entre 1,2 i 3 m. En alguns punts hi ha reparacions amb ciment		11250	537.242.904	22.277.952	1622
VM-1559	RM1MC8	mur contenció	Ràmio 1	PC	2013	no		regular	Mur de contenci d'uns 37 m de llarg, en sentit E-O i que en el tram final fa una angle vers el nord. Pel cant S se li adossa el RM1MR109, mentre que pel cant N ell s'adossa al RM1MR1. Configura una petita terrassa adossada a l'angle NE del RM1TN106		3700	536.624.416	22.326.213	1550
VM-1560	RM1MC20	mur contenció	Ràmio 1	PC	2013	no		bo	Mur de contenci en sentit NO-SE d'uns 6 m, a l'interior del RM1TN18, prop de la cantonada NO. T una alada d'uns 45 cm		600	536.963.648	22.241.353	1595
VM-1582	RM1MC25	mur contenció	Ràmio 1	PC	2013	no		bo	Mur de contenci del tarter, que es troba al SO de l'extrem NO del RM1MC22. T una llargada d'uns 6 m i una alada d'uns 1,2 m, i est orientat en sentit SO-NE		600	537.216.171	22.305.838	1625
VM-1584	RM1MC30	mur contenció	Ràmio 1	PC	2013	no		molt dolent	Mur d'uns 29 m de llargada i 1,2 m d'alada mxima, que discorre en parallel per l'oest a l'extrem ms septentrional del RM1MR22. T una orientaci SE-NO , tot seguint l'orientaci del RM1MR28, i est molt malms		2900	537.284.995	22.293.056	1635
VM-1586	RM1MC132	mur contenció	Ràmio 1	PC	2013	no		dolent	Mur de contenci d'uns 45 cm d'alada i uns 20,3 m de llargada, que dibuixa un espai triangular adossat, per l'oest, als murs de ponent de RM1CB130 i RM1CB131. Sembal que es tracta d'una mena de plataforma		2030	537.306.990	22.210.639	1625
VM-1591	RM1MC128	mur contenció	Ràmio 1	PC	2013	no		regular	Mur de contenci d'uns 9 m de llarg, orientat nord-sud, a l'interior del tancat RM1TN126, al seu ter oriental. Aprofita alguns blocs de molts grans dimensions i assoleix una alada mxima d'uns 1,1 m		9000	537.364.191	22.185.846	1630
VM-1625	RM1MC10	mur contenció	Ràmio 1	PC	2013	no		regular	Mur en sentit O-E que travesa el RM1TN3. T uns 78,6 m de llarg i alada d'uns 1,5 m. Cap a la meitat t un enfonsament del parament d'uns 2 m de llarg, i uns 13 m ms cap a l'E hi ha un abric construt a l'interior del mur, RM1AR88		7860	536.733.743	22.315.472	1572
VM-1626	RM1MC9	mur contenció	Ràmio 1	PC	2013	no		dolent	Mur d'uns 39,4 m de llarg dun sol parament, que s'adossa al RM1MR1 en el seu extrem O. T una alada mxima d'1,2 m i que fa una rampa potser per superar el RM!MR1, malgrat no es pot descartar que sigui un folre per reforar el RM1MR1 en aquest punt		3940	536.675.882	22.318.146	1562
VM-1627	RM1MC24	mur contenció	Ràmio 1	PC	2013	no		bo	Mur en sentit SE-NO que delimita la tercera gran terrassa (a l'E de les bordes) entre RM1MC21 a l'O, els acopis de pedres i els murs RM1MC80 i RM1MC27 a lE. Alada entre 1-2 m, 115,6 m de llarg i en algun punt t reparacions que empren ciment		11560	537.247.927	22.291.432	1626
VM-1628	RM1MC26	mur contenció	Ràmio 1	PC	2013	no		bo	Petit mur de contenci del tarter d'uns 12 m de llargada, orientat en sentit SO-NE. Es troba per darrera de l'extrem septentrional del RM1MC24. Aparell gran d'una sola filada i uns 50 cm d'alada		1200	537.204.455	22.299.327	1622
VM-1643	RM1MC13	mur contenció	Ràmio 1	PC	2013	no		dolent	Mur de contenci d'uns 50 m de llargada, disposat entre els murs RM1MC12 i RM1MR19, dins el tancat RM1TN107. T una orientaci NO-SE i una alada al voltant de 1,5 m. En molts punts est fora enrunat		5000	536.912.360	22.266.886	1590
VM-1644	RM1MC111	mur contenció	Ràmio 1	PC	2013	no		bo	Mur d'amargenament que configura una terrassa molt petita a tocar del RM1MR1, al nord del RM1MC10. T uns 10,5 m de llarg		1050	536.749.885	22.330.211	1577
VM-1646	RM1MC7	mur contenció	Ràmio 1	PC	2013	no		regular	Mur d'amargenament d'uns 5,5 m de llarg, al sud del RM1MC4, d'1 m d'alada		550	536.799.271	22.296.028	1577
VM-1647	RM1MC6	mur contenció	Ràmio 1	PC	2013	no		dolent	Mur d'amargenament fora curt, d'uns 7,9 m de llarg, a uns 30,5 m a l'oest de RM1MC5, d'uns 80 cm d'alada		790	536.680.700	22.307.312	1559
VM-1649	RM1MC118	mur contenció	Ràmio 1	PC	2013	no		dolent	Mur d'amargenament molt curt, d'uns 5,8 m i uns 60 cm d'alada, al nord dels murs RM1MC116 i RM1MC117, dins el tancat RM1TN106. T una orientaci NO-SE		580	536.605.767	22.339.556	1550
VM-1650	RM1MC116	mur contenció	Ràmio 1	PC	2013	no		regular	Mur de contenci en sentit NO-SE, d'uns 11,3 m de llargada i uns 70 cm d'alada, al nord de RM1MC117, dins el RM1TN106		1130	536.595.031	22.338.242	1548
VM-1651	RM1MC115	mur contenció	Ràmio 1	PC	2013	no		dolent	Mur de contenci d'uns 6 m de llarg i uns 60 cm d'alada, en sentit NO-SE, que es troba a 1 m escs al sud del RM1MC114, dins del RM1TN106		600	536.564.955	22.348.388	1544
VM-1652	RM1MC114	mur contenció	Ràmio 1	PC	2013	no		regular	Mur de contenci d'uns 4,7 m de llarg i uns 1,2 m d'alada, en sentit NO-SE, cap a la meitat septentrional del tancat RM1TN106, al nord de RM1MC115		470	536.562.092	22.352.264	1546

registre	nom	tipus	denominació	institució	data	sondeig	cronologia	estat cons	descripci	ample	llarg	X	Y	Z
VM-1653	RM1MC117	mur contenció	Ràmio 1	PC	2013	no		regular	Mur de contenci en sentit NO-SE, que descriu un gir vers el nord en el seu tram final. T uns 16,4 m de llargada i una alada d'uns 1,1 m i es troba al sud de RM1MC116		1640	536.595.323	22.334.809	1548
VM-1663	RM1MC14	mur contenció	Ràmio 1	PC	2013	no		dolent	Mur d'uns 270 m de llarg, en sentit O-E i traat sinus. Alhora de suportar una terrassa, serveix de lmit entre els tancats RM1TN17 al N i RM1TN107, RM1TN18 i RM1TN16 al S. Aprofita alguns grans blocs i t algunes caigudes importants de pedres		27000	537.083.739	22.240.397	1604
VM-1668	RM1MC27	mur contenció	Ràmio 1	PC	2013	no		bo	Mur en sentit O-E, entre el RM1MR24 al S, i l'angle N del RM1MR22. Juntament amb el RM1MC28 delimita la part final del canal RM1CN39 i darrera seu hi ha la RM1EI32. Aprofita un bloc errtic de dimensions enormes, i t uns 22 m i una alada duns 1,4 m		2200	537.259.305	22.307.435	1629
VM-1681	RM1MC5	mur contenció	Ràmio 1	PC	2013	no		regular	Mur d'amargenament d'uns 106 m de llarg, en sentit O-E amb un gir cap al S en el tram final. Discorre en parallel pel sud, aproximadament, al RM1MR10, i el mur RM1MC4 se li adosa al ter E tamb per la banda S. T una alada general al voltant de 1,2 m		10600	536.765.059	22.307.286	1573
VM-1682	RM1MC4	mur contenció	Ràmio 1	PC	2013	no		regular	Mur gaireb adossat al RM1MC5 d'uns 12,5 m de llarg i que podra ser una rampa per salvar el desnivell entre les terrasses que divideix el RM1MC5, o b un canal que enllacs amb RM1CN110. L'alada s decreixent d1,2 m a 0,2 m en sentit O-E		1250	536.807.704	22.302.191	1581
VM-793	RM1TN3	tancat	Ràmio 1	PC	2013	no		regular	Tancat de 1,16 ha, planta allargassada i molt irregular, entre els RM1TN107 a l'E, i RM1TN106 a l'O. Delimitat pel mur RM1MR1 pel N i lE, pel riu al S, i pel mur RM1MR109 a l'O. Al seu interior hi ha alguns murs de terrassa i un abric	5946	25284	536.744.351	2.229.866	1568
VM-794	RM1TN107	tancat	Ràmio 1	PC	2013	no		regular	Tancat delimitat pels murs RM1MR2 al N, O i S, i pel RM1MR15. Superfcie d'uns 4.760 m2 i pel N limita amb el GR11, pel NE amb cam de la Costa Verda, per l'E amb el RM1TN18 i pel S amb el riu. A linterior hi ha alguns murs d'amargenament i un canal	6140	12440	536.885.171	22.272.113	1588
VM-795	RM1TN17	tancat	Ràmio 1	PC	2013	no		regular	Tancat allargassat, amb una superfcie de 4.439 m2, que queda delimitat pel mur RM1MR19 pel nord, l'E i parcialment el S, i pel RM1MC14 pel S i lO. Limita al N amb el GR11 i al S amb els tancats RM1TN107, RM1TN18 i RM1TN16	2140	26310	537.029.657	22.245.421	1600
VM-796	RM1TN18	tancat	Ràmio 1	PC	2013	no		regular	Tancat delimitat pels murs RM1MC14, pel N, RM1MR15 per l'O, RM1MR29 per l'E i RM1MR2 pel S. T una forma trapezial i una superfcie d'uns 4.055 m2, i al seu interior trobem un mur d'amargenament i una canalitzaci	5060	11220	536.961.493	22.232.793	1594
VM-797	RM1TN16	tancat	Ràmio 1	PC	2013	no		regular	Tancat entre el riu al S, el RM1TN18 a lO, el RM1TN17 i el cam pel N, i pel mateix cam i el RM1TN74 per l'E. T una superfcie de 5.528 m2 i est delimitat per RM1MC14 al N, RM1MR29 a l'O i RM1MR2 al S, Est i en part N.Dins hi ha 3 canalitzacions	5330	18920	537.116.460	22.212.701	1606
VM-813	RM1TN74	tancat	Ràmio 1	PC	2013	no		dolent	Tancat que es troba entre el riu al S, i el conjunt de camps que hi ha a l'E de les bordes i estan encerclats pel mur RM1MR22. L'interior est molt emboscat i nicament s'han documentat dos canals, RM1CN86 i RM1CN71. T una superfcie d'uns 3.646 m2	5380	8190	537.251.454	22.199.475	1619
VM-815	RM1TN126	tancat	Ràmio 1	PC	2013	no		regular	Tancat que es troba a l'extrem SE de la zona, per sota de RM1TN133 i RM3TN3. Est delimitat pel mur RM1MR127 i t una superfcie de 1.400 m2	3120	6040	537.355.628	22.191.137	1631
VM-851	RM1TN133	tancat	Ràmio 1	PC	2013	no		regular	Tancat triangular en posici ms o menys central on hi ha el conjunt de bordes. s el que presenta major complexitat pel que fa a feixes, sistema hidrulic i acumulacions de pedres. T una superfcie de 1,3 ha	8880	23170	537.245.265	22.258.945	1621
VM-859	RM1TN103	tancat	Ràmio 1	PC	2013	no		regular	Petit tancat al NO de les cabanes RM1BD95 i RM1BD92, delimitat pels murs RM1MR81 i RM1MR91. T una superfcie d'uns 192,5 m2 i l'entrada a l'angle NE	1250	1790	537.164.562	22.272.897	1615
VM-860	RM1TN101	tancat	Ràmio 1	PC	2013	no		regular	Corral de Cal Pordis, entre la borda i la cabana i adossat al RM1TN100. T una superfcie d'uns 187,5 m2	1720	2000	537.196.166	22.233.845	1613
VM-861	RM1TN102	tancat	Ràmio 1	PC	2013	no		regular	Corral de Cal Xurrina, just al sud de la cabana i la borda. T dues entrades, al sud i al nord, i una superfcie d'uns 253,6 m2 i l'accs pel cant est	1140	2480	537.179.274	22.236.025	1612
VM-862	RM1TN94	tancat	Ràmio 1	PC	2013	no		regular	Corral de Cal Jac, adossat, pel sud, a la borda RM1BD93. T una superfcie d'uns 133, 2 m2	1020	1450	537.155.299	22.242.382	1611
VM-863	RM1TN104	tancat	Ràmio 1	PC	2013	no		regular	Corral de grans dimensions a l'oest de la borda RM1BD93. T una superfcie d'uns 673,5 m.q. Est delimitat pel mur RM1MR87, tret de pel cant est, on fan de lmit el corral i la borda RM1BD93 i el RM1MR81. L'accs es fa entre la RM1BD92 i la RM1BD93	3220	3690	537.144.764	22.260.182	1612
VM-872	RM1TN106	tancat	Ràmio 1	PC	2013	no		regular	Tancat ms occidental dins de la zona, que limita amb la zona Entremesaigües 3. Est entre el cam i el riu, i est delimitat pels murs RM1MR1 al nord, RM1MR109 a l'est, RM1MR108 a l'oest, i el riu al sud. T una superfcie d'uns 7.727 m2	6140	18000	536.560.488	22.323.972	1533

registre	nom	tipus	denominació	institució	data	sondeig	cronologia	estat cons	descripci	ample	llarg	X	Y	Z
VM-879	RM2AP37	acumulació pedres	Ràmio 2	PC	2013	no		regular	Acumulaci de pedres que es troba entre el RM2MC36 a l'oest i el RM2MR20 a l'est. Sembla fruit de la neteja del camp i les pedres estan disposades de manera fora regular	1200	1900	537.335.511	22.126.588	1632
			Ràmio 2											
VM-880	RM2AP35	acumulació pedres	Ràmio 2	PC	2013	no		regular	Acumulaci de pedres que es troba al nord del RM2MC36, a l'interior del RM2TN23. Sembla una acumulaci fruit de la neteja del camp. T unes dimensions de 7 x 5,5 m i les pedres estan disposades de manera fora regular	550	700	537.313.249	22.129.802	1630
VM-881	RM2AP34	acumulació pedres	Ràmio 2	PC	2013	no		regular	Acumulaci de pedres que fa la funci d'aterrassament, que es troba dins del RM2TN28, a prop de l'entrada. T una es dimensions de 18 x 5,4 m, amb una forma allargassada en sentit est-oest, i una alada mxima d'uns 1,3 m	540	1800	537.053.548	22.182.933	1596
VM-637	RM2BD9	borda / cabana	Ràmio 2	PC	2013	no		dolent	Cabana rectangular dins el tancat RM2TN28, adossada al RM2MR5 a la banda sud i cap a la meitat, que sembla coetnia del tancat. T uns eixos de 13 x 9 m, i una alada mxima conservada de 1,9 m	900	1300	537.017.415	22.162.168	1595
VM-634	RM2CB6	cabana	Ràmio 2	PC	2013	no		dolent	Possible cabana a l'extrem nord del tancat RM2TN28, a prop del riu. T una plantada aproximadament rectangular, amb uns eixos de 2'30 x 2 m i una alada conservada d'uns 0,7 m, amb un possible mbit diferenciat a la part final	200	230	537.027.633	22.199.853	1594
VM-635	RM2CB7	cabana	Ràmio 2	PC	2013	no		dolent	Possible cabana a l'interior del tancat RM2TN28, molt a prop del seu angle NE i a uns 30 m de la RM2CB6. T una planta aproximadament rectangular amb uns eixos de 2'30 x 2'70 m, i una alada de murs al voltant dels 0,7 m	230	270	537.056.307	22.188.475	1597
VM-1197	RM2CM31	camí	Ràmio 2	PC	2013	no		regular	Cam fora llarg, d'uns 482 m, que travessa en sentit oest-est tota la zona i permet accedir als diferents tancats que hi ha. Est pavimentat en tot el seu recorregut		48200	536.983.088	22.162.331	1595
VM-1216	RM2CM38	camí	Ràmio 2	PC	2013	no		regular	Cam que parteix del RM2CM31, voreja el tancat RM2TN4 per l'est i enllaa amb el cam de la Costa Verda cap a Perafita. T uns 66 m de llarg i est pavimentat amb pedra		6600	536.874.382	22.125.655	1615
VM-1228	RM2CN29	canal / rec	Ràmio 2	PC	2013	no		regular	Canalitzaci que parteix de la RM2CN3 i gira vers el nord, per desguassar al riu, dins del RM2TN28. T una llargada d'uns 47,6 m i un traat sinus		4760	537.020.862	22.191.269	1593
VM-1229	RM2CN11	canal / rec	Ràmio 2	PC	2013	no		bo	Canal molt llarg, d'uns 378 m, que t la captaci al riu, gaireb a l'extrem est de la zona, i que voreja l'angle NE del RM2TN28. Est construt amb pedres i ciment, de secci quadrada, i dos punts en que travessa el cam est cobert per lloses		37800	537.250.667	22.141.257	1624
VM-1230	RM2CN21	canal / rec	Ràmio 2	PC	2013	no		regular	Canal que t la captaci al riu, circula pel vessant i acaba travessant el tancat RM2TN24 en parallel al mur meridional. Fa uns 321,7 m, amb un traat E-O tot fent un quart de cercle, i presenta dues derivacions, la RM2CN18 i la RM2CN19		32170	537.313.725	22.073.633	1645
VM-1231	RM2CN22	canal / rec	Ràmio 2	PC	2013	no		regular	Canalitzaci que parteix de la canalitzaci RM2CN12 en direcci al riu a l'alada de l'extrem NO del tancat RM2TN23, duns 27,5 m de longitud		2750	537.278.472	22.153.154	1624
VM-1232	RM2CN18	canal / rec	Ràmio 2	PC	2013	no		regular	Canalitzaci d'uns 60 m de llargada, que deriva de la captaci principal RM2CN21 i desaigua a la RM2CN11, a prop de la cantonada NE del RM2TN23		5970	537.398.301	22.118.882	1641
VM-1269	RM2CN13	canal / rec	Ràmio 2	PC	2013	no		dolent	Canal molt estret excavad al terreny, que en direcci E-O i que al final gira cap al N, tot seguint el pendent, al lmit dels murs RM2MC14 i RM2MC26, punt on est construt amb pedres. T uns 114 m de llarg i s una derivaci de la RM2CN11		11400	537.175.530	22.149.056	1626
VM-1286	RM2CN19	canal / rec	Ràmio 2	PC	2013	no		regular	Segona derivaci de la canalitzaci principal RM2CN21, en un traat est-oest, i que entra dins el tancat RM2TN24, malgrat no es pot resseguir passats uns pocs metres. T una llargada d'uns 119,4 m		11940	537.349.285	22.095.444	1641
VM-1304	RM2CN3	canal / rec	Ràmio 2	PC	2013	no		dolent	Canal que sorgeix de l'interior del mur RM2MR8, passa per sota del cam i del mur RM2MR5 i travessa longitudinalment el tancat RM2TN28 fins arribar al riu. Est delimitat amb lloses, fa uns 137,6 m de llarg i en una part encara hi circula aigua		13760	536.977.556	22.178.427	1593
VM-1308	RM2CN41	canal / rec	Ràmio 2	PC	2013	no		dolent	Canalitzaci que deriva del RM2CN11, just a la confluncia amb el RM2CN18 i que s'endinsa al tancat RM2TN23 pel seu angle NE. No es pot resseguir un cop a l'interior del tancat		140	537.374.247	22.133.726	1633
VM-1312	RM2CN40	canal / rec	Ràmio 2	PC	2013	no		dolent	Canalitzaci d'uns 15,7 m que deriva de la RM2CN11 en el seu tram final i que s'endinsa al tancat RM2TN28, tot passant per sota del mur RM2MR2 i vorejant pel sud una part del RM2AP34, on es perd		1570	537.066.108	2.218.377	1599
VM-1319	RM2MR33	mur	Ràmio 2	PC	2013	no		dolent	Mur que es troba entre el RM2MR1 i el RM2MR5, a prop del RM2TN28. T una llargada d'uns 13,7 m i una alaad al voltant dels 90 cm. Sembla que podria ser el mateix mur que el RM2MR1, amb la funci de fer de contenci del riu		1370	536.937.982	22.203.629	1590

registre	nom	tipus	denominació	institució	data	sondeig	cronologia	estat cons	descripci	ample	llarg	X	Y	Z
VM-1558	RM2MR17	mur	Ràmio 2	PC	2013	no		dolent	Mur que s'adossa per l'est al RM2MR16 (RM2TN24), tot definint un altre tancat mitjanant un traat perimetral. T una llargada d'uns 196,8 m i una alada mxima d'1 m. Est fora malms		19680	537.329.228	22.137.358	1629
VM-1561	RM2MR39	mur	Ràmio 2	PC	2013	no		regular	Mur perimetral que delimita el tancat RM2TN4. T uns 179 m de llargada, una traat aproximadament ovalat i una alada entorn els 90 cm		17900	536.908.369	22.177.752	1594
VM-1562	RM2MR8	mur	Ràmio 2	PC	2013	no		dolent	Mur d'uns 155 m en sentit O-E, que delimita pel N el RM2TN32. En el ter O s un mur de contenci per sota del qual sorgeix la RM2CN3. La resta del traat delimita pel N la RM2CN11. L'alada oscilla entre 1 i 2 m, i t un accs cap a la meitat		15490	537.101.974	22.177.064	1605
VM-1590	RM2MR20	mur	Ràmio 2	PC	2013	no		dolent	Mur d'uns 21,3 m de llarg, que divideix l'espai a l'interior del tancat RM2TN23 al seu lmit ms oriental.		2130	537.348.557	22.129.455	1633
VM-1642	RM2MR1	mur	Ràmio 2	PC	2013	no		dolent	Mur ample a tocar del riu i en un traat SE-NO, d'uns 43,4 m de llargada i una alada d'uns 1,2 m. Sembla un mur de lmit del prat del tancat RM2TN28 amb el riu		4340	536.886.931	2.222.062	1588
VM-1672	RM2MR2	mur	Ràmio 2	PC	2013	no		regular	Mur que delimita el tancat RM2TN28 per la banda sud, i que en bona part del seu traat s en realitat un mur de contenci, ja que pel sud hi circula el cam RM2CM31. T una llargada d'uns 232,8 m i una alada		23280	536.976.867	22.164.416	1595
VM-1673	RM2MR5	mur	Ràmio 2	PC	2013	no		regular	Mur que delimita el tancat RM2TN28 per la banda nord i est. Ees tracta d'un mur molt llarg, d'uns 375 m, amb una alada que oscilla entre els 0,8 i 1,3 m, i presenta un accs a l'extrem NE, a partir d'on comena el RM2MR2		37500	537.014.675	22.201.784	1593
VM-1695	RM2MR16	mur	Ràmio 2	PC	2013	no		regular	Mur perimetral que defineix el RM2TN24, de traat molt irregular, una longitud d'uns 252 m i una alada d'uns 1,1 m. T algunes parts fora venudes		25200	537.247.295	22.093.315	1639
VM-1360	RM2MC10	mur contenció	Ràmio 2	PC	2013	no		regular	Mur de contenci d'uns 77 m de llarg, en parallel pel sud al RM2MR8, que configura una nova terrassa. Arriba als 3 m d'alada i t una part molt enrunada		7700	537.072.141	22.158.700	1602
VM-1361	RM2MC14	mur contenció	Ràmio 2	PC	2013	no		regular	Mur de contenci d'uns 20,2 m de llarg i traat en sentit est-oest, que hi ha dins el RM2TN32, al sud del RM2MC25. La RM2CN13 li passa pel nord i t una alada mxima d'uns 1,2 m, alhora que aprofita un bloc errtic enorme cap a la meitat		2020	537.160.855	22.148.702	1627
VM-1362	RM2MC25	mur contenció	Ràmio 2	PC	2013	no		dolent	Mur de contenci d'uns 54 m de llarg, en sentit est-oest, que s parallel al RM2MC14 pel nord		5400	537.172.479	22.153.612	1625
VM-1363	RM2MC26	mur contenció	Ràmio 2	PC	2013	no		dolent	Mur de contenci en sentit SO-NE, al nord de l'extrem occidental del mur RM2MC14, d'uns 16,6 m de llarg, dins del tancat RM2TN32		1660	537.118.418	22.150.085	1615
VM-1364	RM2MC15	mur contenció	Ràmio 2	PC	2013	no		dolent	Mur d'amargenament que hi ha al sud del RM2MC14, d'uns 20 de llarg i una alada d'uns 80 cm		2000	537.183.122	2.214.402	1626
VM-1365	RM2MC12	mur contenció	Ràmio 2	PC	2013	no		dolent	Mur de contenci en sentit est-oest, d'uns 20 m de longitud i una alada mxima d'1 m, est al sud del RM2MC14, tot seguint la mateixa corba de nivell que el RM2MC15		2000	537.147.325	2.214.273	1625
VM-1669	RM2MC36	mur contenció	Ràmio 2	PC	2013	no		dolent	Mur de contenci d'uns 9 m de llarg, en sentit SE-NO, a l'est del RM2MC30, dins del tancat RM2TN23. T una alada d'uns 80 cm		900	537.321.278	22.121.223	1630
VM-1670	RM2MC27	mur contenció	Ràmio 2	PC	2013	no		regular	Mur de contenci d'uns 26 m de llargada, en sentit est-oest i amb els extrem girats cap al sud, que es troba a la part sud del tancat RM2TN23. Sembla mes aviat una acumulaci de pedres per netejar l'espai interior del tancat		2600	537.324.512	22.111.145	1633
VM-1671	RM2MC30	mur contenció	Ràmio 2	PC	2013	no		dolent	Mur de contenci que en gran part sembla una acumulaci per netejar el camp, a l'interior del RM2TN23, al NO del RM2MC27		1180	537.308.833	22.117.181	1632
VM-636	RM2PN22	pont	Ràmio 2	PC	2013	no	Mn actual	bo	Palanca que travessa el riu i posa en contacte les zones de Rmio 1 i Rmio 3		610	536.864.365	22.239.155	1584
VM-798	RM2TN4	tancat	Ràmio 2	PC	2013	no		regular	tancat al SO de la zona, allat a la banda S del cam RM2CM31, delimitat pel mur RM2MR39, d1 m dalada, i amb accs a langle NE. T forma irregular, per aproximadament ovalada, amb superfcie d'uns 2.154 m2, i est molt embosquinat	4750	7370	536.888.326	22.163.372	1598
VM-799	RM2TN28	tancat	Ràmio 2	PC	2013	no		regular	tancat a lO de la zona, delimitat pels murs RM2MR2 i RM2MR5. Al seu interior hi ha 2 murs, una acumulaci de blocs (RM2AP34), 3 cabanes (RM2CB6, RM2CB7 i RM2CB9) i 2 recs (RM2CN28 i RM2CN29). Planta irregular i superfcie d'uns 4.227 m2	5090	20210	537.001.569	22.179.600	1593
VM-800	RM2TN24	tancat	Ràmio 2	PC	2013	no		regular	Tancat que queda definit pel mur RM2MR16, amb un pendent molt acusat vers el nord i que t dues canalitzacions al seu interior. T una superfcie d'uns 3.664 m2	5650	8750	537.259.920	2.211.515	1631
VM-814	RM2TN23	tancat	Ràmio 2	PC	2013	no		regular	Tancat definit pel mur RM2MR17 pels cantons nord, sud i est, i pel RM2MR16 pel cant oest. s tracta del tancat ms oriental de tot el conjunt de la zona i t una superfcie d'uns 2.800 m2	3870	9960	537.328.892	22.119.967	1633

registre	nom	tipus	denominació	institució	data	sondeig	cronologia	estat cons	descripci	ample	llarg	X	Y	Z
VM-878	RM2TN32	tancat	Ràmio 2	PC	2013	no		dolent	Tancat que queda definit pel mur RM2MR8 i el canal RM2CN11 pel nord, i pel bosc i la tartera pel sud, l'est i l'oest, amb una superfcie d'uns 6.118 m2. Al seu interior trobem diverses feixes i una canalitzaci	4880	18750	537.126.719	22.152.588	1618
			Ràmio 3											
VM-781	RM3AR11	abric	Ràmio 3	PC	2013	no		bo	Abric que aprofita un gran bloc errtic i que queda semisoterrat, al qual se li ha arranjat un mur d'1 m d'alada per acabar de tancar l'espai. Est a l'interior del RM3TN3 i t unes dimensions de 2,2 x 2 m	200	220	537.617.470	22.227.723	1675
VM-882	RM3AP7	acumulació pedres	Ràmio 3	PC	2013	no		regular	Acumulaci de pedres que forma una estructura fora regular i massissa, amb els paraments fora regulars. Sembla una acumulaci fruit de la neteja del prat. T uns eixos d'uns 11,7 x 7 m	700	1170	537.685.889	22.248.124	1689
VM-1212	RM3CM5	camí	Ràmio 3	PC	2013	no		regular	cam que es desdobla respecte del GR11 i que circula en parallel a aquest durant uns 194 m, a l'alada dels tancats RM3TN3 i RM3TN2, fins que torna a confluir amb el GR11		19400	537.565.869	22.275.697	1681
VM-1213	RM3CM6	camí	Ràmio 3	PC	2013	no		regular	Cam que parteix del GR11, circula entre els RM3TN2 i RM3TN3, en parallel a RM3CN4, i que creua el pont i continua cap a la Canal de la Ovella Morta fins arribar, aproximadament, a uns 30 m al sud de la carbonera COMCR7		51900	537.692.156	22.201.286	1682
VM-1699	RM3CM28	camí	Ràmio 3	PC	2013	no		regular	Cam d'uns 62 m de recorregut, en direcci est-SO, que parteix del GR 7-11 i arriba al tancat RM3TN2		6200	537.756.758	22.261.335	1706
VM-1256	RM3CN4	canal / rec	Ràmio 3	PC	2013	no		regular	Rec d'uns 273 m, en sentit E-O, que t la captaci al riu. Passa entre els tancats RM3TN2 al N i el RM3TN3 al S, el mur N del qual resseguеix fins quedar perdut a l'alada de la confluncia del RM3CM5 i el GR11, on confluеix amb la RM3CN1		27300	537.584.291	2.224.374	1674
VM-1257	RM3CN1	canal / rec	Ràmio 3	PC	2013	no		regular	Canal que entra al RM3TN2 per l'est i el travessa longitudinalment en sentit est-oest. T una llargada d'uns 276,3 m i la seva captaci est al riu, mentre que al final desaigua al RM3CN4		27630	537.679.900	22.252.578	1690
VM-1291	RM3CN27	canal / rec	Ràmio 3	PC	2013	no		dolent	Canalitzaci que ens queda tallada tant en l'origen com en el seu final i que va en parallel al mur RM3MR31 en el seu tram meridional per l'interior del tancat RM3TN3, al sud dels murs RM3MC9 i RM3MC10		6560	537.484.298	2.219.904	1650
VM-782	RM3EC12	estructura de combustió	Ràmio 3	PC	2013	no		regular	Possible fogar delimitat per diverses pedres disposades en cercle a l'interior del RM3TN3, uns 16 m a l'oest del RM3EC13. T planta subcircular, amb uns eixos de 75 x 60 cm	60	75	537.530.192	22.215.194	1660
VM-783	RM3EC13	estructura de combustió	Ràmio 3	PC	2013	no		regular	Possible fogar que est delimitat per diverses pedres disposades en cercle a l'interior del RM3TN3, entre RM3EC12 a l'oest, i RM3EC18 al SE. T uns eixos d'uns 90 x 65 cm	65	90	537.546.616	2.221.282	1664
VM-784	RM3EC14	estructura de combustió	Ràmio 3	PC	2013	no		regular	Possible fogar delimitat per diverses pedres que s'adossen a un bloc errtic per l'oest. Es troba dins el RM3TN3, a uns 17 m a l'est del RM3EC15 i t uns eixos d'uns 65 x 60 cm	60	65	537.573.831	22.221.459	1668
VM-785	RM3EC15	estructura de combustió	Ràmio 3	PC	2013	no		dolent	Possible fogar que es troba a dins del RM3TN3, a uns 17 m a l'oest del RM3EC14 i a uns 15 m al NE del RM3EC13. Est delimitat per diverses pedres fent una mena de llit de planta rectangular adossada a un gran bloc errtic, amb uns eixos de 100 x 60 cm	60	100	537.556.585	2.222.384	1667
VM-786	RM3EC16	estructura de combustió	Ràmio 3	PC	2013	no		regular	Possible fogar compost per diverses pedres disposades en cercle, a l'interior del RM3TN3, entre el RM3EC17 al SO i el RM3EC12 al NE. T uns eixos de 85 x 65 cm	65	85	537.503.018	22.211.001	1656
VM-787	RM3EC17	estructura de combustió	Ràmio 3	PC	2013	no		regular	Possible fogar delimitat per diverses pedres disposades en cercle, a l'interior del RM3TN3, i a uns 7 m al SO de EM3EC16	50	70	537.497.222	2.220.661	1654
VM-788	RM3EC18	estructura de combustió	Ràmio 3	PC	2013	no		regular	Possible fogar compost per diverses pedres disposades en cercle, amb un dimetre al voltant de 60 cm. Es troba a l'interior del RM3TN3, a uns 5 m al SE de RM3EC18	60	60	537.551.529	22.210.553	1664
VM-1554	RM3MR30	mur	Ràmio 3	PC	2013	no		regular	Mur perimetral que delimita el tancat RM3TN2, d'uns 392,8 m de llargada, amb una alada al voltant de 1,1 m		39280	537.657.936	22.265.965	1691
VM-1555	RM3MR31	mur	Ràmio 3	PC	2013	no		regular	Mur que defineix el tancat RM3TN3, d'uns 733,6 m de llargada i una alada al voltant de 1,1 m		73360	537.504.073	22.230.068	1659
VM-1318	RM3MC19	mur contenció	Ràmio 3	PC	2013	no		regular	Mur de contenci que hi ha just a l'entrada que hi ha a l'oest, per accedir al RM3TN3. T uns 25 m de llargada, una orientaci NO-SE i conserva una alada al voltant d'1 m		2500	537.366.137	22.210.056	1634
VM-1502	RM3MC21	mur contenció	Ràmio 3	PC	2013	no		regular	Mur d'uns 31,4 m que descriu una corba gaireb de 180 situada a l'angle NO del RM3TN3. Comena sent un mur de contenci en el traat O-E, per desprs del gir es converteix en un mur que delimita un petit espai d'uns 258 m2 en aquest angle del tancat		3140	537.383.778	22.248.408	1645
VM-1503	RM3MC20	mur contenció	Ràmio 3	PC	2013	no		regular	Mur de feixa molt curt, d'uns 10 m de llargada, en sentit est-oest, que es troba al nord del RM3MC19, dins el tancat RM3TN3		1000	537.370.834	22.225.268	1638
VM-1674	RM3MC10	mur contenció	Ràmio 3	PC	2013	no		dolent	Mur de contenci d'uns 88 m de llargada, en sentit est-oest, que es troba a la meitat occidental del tancat RM3TN3. Es troba al sud del RM3MC9 i t una alada d'1 m		8800	537.430.129	22.214.369	1645

registre	nom	tipus	denominació	institució	data	sondeig	cronologia	estat cons	descripci	ample	llarg	X	Y	Z
VM-1675	RM3MC9	mur contenció	Ràmio 3	PC	2013	no		dolent	Mur de contenci fora malms i cobert per terra, d'uns 71 m de llargada i 1 m d'alada i que es troba a la meitat occidental del tancat RM3TN3, al nord de RM3MC9. T un sentit est-oest		7100	537.460.624	22.211.581	1650
VM-1676	RM3MC8	mur contenció	Ràmio 3	PC	2013	no		dolent	Mur de cotnenci de traat sinus, en sentit SE-NO, i amb una longitud d'uns 34,2 m i una alada d'1 m, que es troba a l'interior del tancat RM2TN3, a la banda oriental i al sud del RM3AR11		3420	537.601.027	22.222.822	1672
VM-779	RM3TN2	tancat	Ràmio 3	PC	2013	no		regular	Tancat ms meridional, delimitat pel RM3MR30 i encerclat (tret de per lE) pel cam GR 7-11 i un trencall que surt daquest i creua el riu. T una superfcie d'uns 5.600 m2 i planta irregular. Al dins hi ha un el RM3CN1 i la RM3AP7	5990	17040	537.662.982	22.248.435	1684
VM-780	RM3TN3	tancat	Ràmio 3	PC	2013	no		regular	Tancat al SO del RM3TN2, separat pel RM3CM6 i la RM3CN4. Planta allargassada en sentit E-O i superfcie d'1,4 ha. Est fora emboscat i al seu interior shan documentat 6 murs, una canalitzaci, un abric i 7 fogars	6750	31850	537.518.814	22.213.379	1659
SASSANAT														
			Sassanat 1											
VM-2	SS1BD20	borda / cabana	Sassanat 1	PC (ICOMOS)	2013	no		bo	Borda del Ton del Quim	610	970	535.710.473	22.630.849	1314
VM-1217	SS1CM14	camí	Sassanat 1	PC	2013	no		bo	Cam en direcci est-oest que condueix a la SS1EI6 i a les terrasses 1 i 2 des del SS1CM16, que t uns 37,5 m		370	535.756.468	22.614.267	1336
VM-1218	SS1CM16	camí	Sassanat 1	PC	2013	no		bo	Cam que parteix del GR11 poc desprs de creuar el pont de Sassanat en direcci cap a la capcelera de la vall, passa per darrera de la Borda del Ton del Quim i desprs gira cap al SE per tornar a enllaar amb el GR11. T uns 102,6 m de llargada		10260	535.743.750	22.622.922	1325
VM-702	SS1EI6	estructura indeterminada	Sassanat 1	PC	2013	no		dolent	Estructura rectangular de 5,45 x 4,5 m, adossada al mur SS1MC8, que fa servir com a mur de tancament per la banda nord. Est fora arrasada i els murs gaireb no conserven ms de 2 o 3 filades. Podria tractar-se duna cabana	450	540	535.768.146	22.642.828	1345
VM-1457	SS1MR8	mur	Sassanat 1	PC	2013	no		regular	Mur de doble parament amb una orientaci E-O i duns 5,4 m de llargada, que delimita la rampa definida pel mur MC9. Per la seva banda sud se li adossa la SS1EI6		540	535.768.349	22.647.147	1345
VM-1563	SS1MR21	mur	Sassanat 1	PC	2013	no		bo	Mur que delimita el cam GR7 per la banda nord i NE, just davant del mur SS2MR1. T uns 72 m de longitud i pel seu extrem NO s'adossa a la Borda del Ton de Quim (SS1MR21)		7200	535.728.996	22.615.577	1323
VM-1617	SS1MR22	mur	Sassanat 1	PC	2013	no		bo	Mur que delimita el cam GR7 per la banda est i NE (seguint el traat del mur SS1MR21), just davant del mur SS2MR10. Connecta amb la zona d'Entremesaigües1			535.794.553	22.561.969	1350
VM-1341	SS1MC19	mur contenció	Sassanat 1	PC	2013	no		bo	Mur de contenci d'uns 14,2 m de llarg i una alada al voltant d'1 m, en sentit NO-SE, amb un traat sinus, que es troba just darrera de la Borda del Ton del Quim, entre aquesta al sud i el SS1CM16 al nord		1420	535.718.070	2.263.435	1317
VM-1342	SS1MC7	mur contenció	Sassanat 1	PC	2013	no		regular	Mur de contenci orientat en sentit SO-NE, duns 10 m de llargada i una alada que oscilla entre 1 i 2,5 m, que es troba a lest de la SS1EI6. Presenta una rampa daccs per la banda ms meridional		1000	535.774.313	22.648.527	1345
VM-1343	SS1MC10	mur contenció	Sassanat 1	PC	2013	no		regular	Mur parallel pel sud-est al mur SS1MC7, amb una longitud d'uns 11,7 m i una alada entre 1 i 2,5 m, que configura una rampa daccs a la terrassa que suporta per la banda sud		1170	535.781.606	22.647.424	1354
VM-1366	SS1MC1	mur contenció	Sassanat 1	PC	2013	no		regular	Mur de contenci de grans dimensions, duns 64 m de llargada, orientaci SE-NO, amb una alada propera als 3 m. El seu aparell est fora cuidat i t una disposici heterognia, on es combinen pedres de mides diverses amb alguns blocs de grans dimensions		6400	535.742.128	22.677.754	1330
VM-1367	SS1MC15	mur contenció	Sassanat 1	PC	2013	no		regular	Mur de contenci que es troba entre SS1MC17 a l'oest, i SS1MC10 a l'est. Per la banda sud s'adossa a SS1MC11. T una llargada d'uns 5,5 m i una alada d'uns 2 m		550	535.775.840	22.642.252	1354
VM-1368	SS1MC18	mur contenció	Sassanat 1	PC	2013	no		regular	Mur de contenci d'uns 8,5 m de llarg i una alada d'uns 2 m, que es troba situat entre els murs SS1MC10 a l'oest, i SS1MC12 a l'est. Pel sud d'adossa a SS1MC11		850	535.783.357	22.639.164	1352
VM-1369	SS1MC12	mur contenció	Sassanat 1	PC	2013	no		regular	Mur de contenci de gaireb 14,8 m de llargada i una alada mxima al voltant de 2 m, parallel per lest al mur SS1MC10 i, per tant, amb idntica orientaci SO-NE		1480	535.790.300	22.642.422	1365
VM-1370	SS1MC11	mur contenció	Sassanat 1	PC	2013	no		regular	Mur que delimita per la banda sud el conjunt de feixes. Longitud al voltant dels 56,6 m i una alada propera als 3 m, amb una orientaci NO-SE, si b en el tram ms meridional fa un gir en angle recte vers el NE. Aparell fora heterogeni i blocs de gra		5660	535.793.289	22.621.164	1358
VM-1371	SS1MC13	mur contenció	Sassanat 1	PC	2013	no		regular	Mur de la feixa ms oriental del conjunt, de 22 m de llargria, una alada d'uns 2 m i orientaci S-N, que descriu un arc vers loest. Es troba a l'est del SS1MC12		2200	535.796.862	22.634.123	1370

registre	nom	tipus	denominació	institució	data	sondeig	cronologia	estat cons	descripci	ample	llarg	X	Y	Z
VM-1372	SS1MC5	mur contenció	Sassanat 1	PC	2013	no		regular	Mur de contenci de la terrassa situada ms a lest i a major alada de tot el conjunt, duns 12,6 m de llargada, una alada al voltant dels 2 m en la part millor conservada		1260	535.776.259	22.696.439	1376
VM-1373	SS1MC17	mur contenció	Sassanat 1	PC	2013	no		regular	Mur de contenci d'uns 11,5 m , entre els murs SS1MC7 a l'oest, i SS1MC10 a l'est		1150	535.767.819	22.692.703	1365
VM-1374	SS1MC4	mur contenció	Sassanat 1	PC	2013	no		regular	Mur de contenci duna petita terrassa situada ms a lest que la que configura el SS1MC3, de caracterstiques similars a la resta per molt ms curt, duns 14,2 m de llargada i uns 2 d'alada		1420	535.765.190	22.684.263	1359
VM-1403	SS1MC2	mur contenció	Sassanat 1	PC	2013	no		regular	Mur de contenci parallel per lest a SS1MC1, a una major alada, amb idntica orientaci, duns 59,3 m de llargada i de ms de 3 m dalada. Laparell s tamb molt similars, si b en aquest cas no t grans blocs		5930	535.754.621	22.666.211	1334
VM-1458	SS1MC3	mur contenció	Sassanat 1	PC	2013	no		dolent	Mur de de contenci amb una llargada duns 58 m i una alada al voltant de 4 m. Es troba a lest del SS1MC2 i serveix per a contenir la terrassa superior. Cal assenyalar que presenta algunes parts del parament caigudes		5800	535.759.560	22.675.705	1345
VM-1459	SS1MC9	mur contenció	Sassanat 1	PC	2013	no		regular	Mur en sentit N-S de 9,5 m i al voltant d'1 m d'alada mxima, que serveix per a definir la rampa que comunica entre els terrasses definides pels murs SS1MC2 i SS1MC3. S'adossa pel sud al mur SS1MR8		950	535.764.978	22.650.401	1347
			Sassanat 2											
VM-803	SS2AP5	acumulació pedres	Sassanat 2	PC	2013	no		bo	Amuntegament de pedres disposat de forma fora curosa i constituint prccticament un mur que queda allat a l'interior del SS2TN15, Podria tractar-se d'un mur de contenci, t una disposici lineal, en sentit nord-sud i una llargada de 5,6 m		560	535.767.066	22.531.216	1346
VM-1295	SS2CN6	canal / rec	Sassanat 2	PC	2013	no		dolent	canalitzaci que discorre de forma sinuosa en sentit SE-NO i travessa els tancats SS2TN15 i SS2TN12. T una longitud d'uns 144,8 m i la seva sorgncia s'amaga per sota d'un caos de pedres que delimiten el tancat SS2TN15, per sota del mur SS2MR3		14480	535.752.976	22.541.707	1338
VM-1314	SS2CN8	canal / rec	Sassanat 2	PC	2013	no		regular	Canalitzaci a l'extrem SE del tancat SS2TN15. S'aprecia la captaci que prov del riu i el seu inici, fet en pedra, per despr s d'uns 14 m de recorregut es perd en zona molt boscosa. s possible que enllaci, o sigui l'origen de la SS2TN6		8200	535.771.724	22.468.157	1350
VM-1613	SS2MR11	mur	Sassanat 2	PC	2013	no		dolent	Lmit que separa els tancats SS2TN9 i EA1TN56. La zona est molt emboscada, per sembla que es tracta d'un mur fora matusser que reaprofita diversos blocs errtics de mida gran, amb una longitud d'uns 43,8 m		4380	535.844.428	22.437.906	1377
VM-1655	SS2MR1	mur	Sassanat 2	PC	2013	no		regular	Mur en direcci NO-SE, parallel a la ziga- zaga del cam GR11, que delimita el tancat SS2TN12. T uns 138,7 m de llargada, i un accs a la banda sud-est, per on passa la canalitzaci SS2CN6		13870	535.733.653	22.600.776	1324
VM-1656	SS2MR3	mur	Sassanat 2	PC	2013	no		dolent	Mur en sentit N-S, que en alguns punts constitueix tamb un mur de contenci. Delimita el tancat SS2TN15 per la banda est i t una llargada d'uns 98 m. Aparell molt poc cuidat, gaireb s una simple acumulaci de pedres per la banda ms meridional		9800	535.786.921	22.503.296	1352
VM-1657	SS2MR10	mur	Sassanat 2	PC	2013	no		regular	Mur d'uns 199,6 m de llarg, que delimita i separa els tancats SS2TN13, SS2TN14, SS2TN18 del cam GR11. Enllaa amb el mur EA1MR23, en el seu extrem ms SO		19960	535.810.834	22.525.368	1360
VM-1678	SS2MR2	mur	Sassanat 2	PC	2013	no		regular	Mur d'uns 84,5 m de llarg i una alada mitjana d'uns 80 cm , que delimita els tancats SS2YN13 i SS2TN14 pel sud i per l'oest. T un traat nord-sud i en el seu tram final gira 90 vers l'est i s'adossa al SS2MR10		8450	535.755.813	22.553.434	1340
VM-1679	SS2MR4	mur	Sassanat 2	PC	2013	no		regular	Mur d'uns 26,6 m de llarg, que divideix els tancats SS2TN13 al nord, i SS2TN14 al sud. T una alada al voltant d'uns 80 cm		2660	535.763.263	22.567.448	1338
VM-1581	SS2MC7	mur contenció	Sassanat 2	PC	2013	no		regular	Mur de contenci en sentit nord-sud, d'uns 13,7 m de llarg, que queda allat a l'interior del tancat SS2TN18. Est en una zona molt emboscada		1370	535.803.690	22.462.448	1361
VM-1		pont	Sassanat 2	PC (ICOMOS)		no	Mn actual	bo	Pont de Sassanant		1640	535.668.037	22.633.201	1306
VM-804	SS2TN12	tancat	Sassanat 2	PC	2013	no		regular	Tancat ms septentrional del conjunt, just a l'altra banda del cam respecte de la borda del Ton del Quim, amb una superfcie d'uns 2.550 m2. Resta delimitat pel mur SS2MR1 pel nord, est i sud, i pel riu per l'oest	33.5	9130	535.718.226	22.598.491	1322
VM-805	SS2TN13	tancat	Sassanat 2	PC	2013	no		regular	Tancat al sud del tancat SS2TN12, a tocar del cam, amb una superfcie d'uns 764 m2 s probable que formi una unitat amb el SS2TN14 i en realitat siguin un nic tancat. Est delimitat pel SS2MR10 al nord i l'est, el SS2MR4 al sud i SS2MR2 a l'oest	28.7	3760	535.755.112	22.581.245	1336
VM-806	SS2TN14	tancat	Sassanat 2	PC	2013	no		regular	Tancat al sud del tancat SS2TN13, a tocar del cam, amb una superfcie d'uns 550 m2, i que se separa d'aquell pel mur SS2MR4 per la banda nord. Per la banda oest i sud est delimitat pel SS2MR2 i per la banda est per SS2MR10	20	2960	535.768.804	22.560.261	1342

registre	nom	tipus	denominació	institució	data	sondeig	cronologia	estat cons	descripci	ample	llarg	X	Y	Z
VM-864	SS2TN9	tancat	Sassanat 2	PC	2013	no		regular	Tancat al SE del SS2TN15, i al NO del tancat EA1TN56, d'uns 5.900 m2 i planta molt irregular. Est delimitat pels murs SS2MR10 al nord, sl SS2MR11 a l'est, SS2MR2 i SS2MR3 per l'oest i pel riu al sud	72.8	14010	535.814.699	22.468.633	1365
VM-865	SS2TN15	tancat	Sassanat 2	PC	2013	no		regular	Tancat al sud del tancat SS2TN12 i a l'est dels tancats SS2TN13 i SS2TN14. T una superfcie d'uns 4.575 m2 i est delimitat pels murs SS2MR3 pel sud i l'est, SS2MR2 i SS2MR1 pel nord i pel riu per l'oest	60	10090	535.756.563	2.251.742	1345
SOLÀ DE RÀMIO														
VM-19	SRCB28	cabana	Solà de Ràmio	PC (ICOMOS)	2013	si	Edat moderna	dolent	Cabana a l'O de la SRCR30, molt a prop de la crulla del cam del Matxos i el GR11. Planta gaireb quadrangular, amb uns eixos duns 2,6 x 2,8 m i porta orientada a l'E. Amb prou feines conserva uns 50 cm d'alada dels murs	260	280	538.549.672	21.866.476	1842
VM-1305	SRCN35	canal / rec	Solà de Ràmio	PC	2013	no		regular	Rec d'uns 175 m en sentit SE-NO entre el GR11 i el riu. T la captaci al riu, a l'alada de la SRCR34 i travessa dos cops el GR11. En els punts de creuament est cobert per lloses		17600	538.549.657	2.183.178	1839
VM-13	SRCR8	carbonera	Solà de Ràmio	PC (ICOMOS)	2013	no	Edat moderna/Contemporània	bo	Carbonera que es troba que es troba a la part ms septentrional de la zona, a uns 110 m del conjunt de 9 carboneres. T planta ovalada, amb uns eixos de 14 x 7,5 m i un mur frontal fora gran a la part sud d'uns 2,3 m d'alada	750	1400	538.007.856	2.247.526	1899
VM-14		carbonera	Solà de Ràmio	PC (ICOMOS)		no	Edat moderna/Contemporània	regular	Carbonera del Sol de Rmio 2. T mur	250	450	538.066.290	22.468.331	1911
VM-16	SRCR26	carbonera	Solà de Ràmio	PC (ICOMOS)	2013	no	Edat moderna/Contemporània	dolent	Carbonera a uns 20 m al N de la SRCR30 i la SRCB28, que estan al peu del creuament del Cam dels Matxos i el GR11. Planta ovalada d'uns 8,5 x 5,5 m i mur concau frontal d'uns 30-40 cm d'alt. Probablement equival a carbonera 5 del Sol de Rmio d'ICOMOS	550	850	538.558.324	21.883.536	1846
VM-638	SRCR1	carbonera	Solà de Ràmio	PC	2013	no	Edat moderna/Contemporània	dolent	carbonera que est situada a l'extrem ms SE del conjunt de carboneres que es situen en un alineament convergent al cam. T una planta subcircular, amb un dimetre d'uns 11,5 m, i presenta un mur de contenci a la banda sud d'uns 1,2 m d'alada	1150	1150	538.447.933	22.042.326	1887
VM-639	SRCR2	carbonera	Solà de Ràmio	PC	2013	no	Edat moderna/Contemporània	dolent	carbonera situada uns 105 m al NO de la carbonera SRCR1. T una planta ovalada, amb uns eixos mxims de 10 x 6 m, i presenta un mur de contenci a la banda sud d'uns 90 cm d'alada	600	1000	538.374.620	22.118.554	1892
VM-640	SRCR4	carbonera	Solà de Ràmio	PC	2013	no	Edat moderna/Contemporània	dolent	Carbonera situada uns 67 m al NO de la carbonera SECR3. T planta allargassada, amb uns eixos d'uns 8 x 5 m, i t un mur de contenci a la banda oest d'aproximadament 1 m d'alada	500	800	538.307.378	22.229.173	1906
VM-641	SRCR6	carbonera	Solà de Ràmio	PC	2013	no	Edat moderna/Contemporània	dolent	Carbonera situada a uns 105 m al NO de la SRCR4. s de petites dimensions, amb una planta subcircular, amb un dimetre d'uns 5,3 m, i un mur de contenci a la banda oest, d'uns 1,3 m d'alada	530	530	538.215.047	22.293.353	1894
VM-700	SRCR34	carbonera	Solà de Ràmio	PC	2013	no	Edat moderna/Contemporània	dolent	Carbonera molt agrupada amb la SRCR33, molt a prop del riu, d'estructura tumular i sense mur de contenci, malgrat s'aprecien algunes pedres en la part ms meridional. T una planta allargasada, amb uns eixos de 11 x 4,5 m	450	1100	538.637.867	21.768.362	1849
VM-701	SRCR33	carbonera	Solà de Ràmio	PC	2013	no	Edat moderna/Contemporània	dolent	Carbonera que es troba a uns 10 m al NE de la SRCR34, a l'extrem ms oriental de la zona. T una planta subcircular, amb un dimetre al voltant del 6 m i no presenta mur de contenci	600	600	538.648.627	21.776.043	1850
VM-816	SRCR27	carbonera	Solà de Ràmio	PC	2013	no	Edat moderna/Contemporània	dolent	possible carbonera en un estat molt precari de conservaci, a uns 10 m al NO de la SRCR29. Tindria una planta ovalada, d'uns 10 x 4 m, i un mur de contenci molt malms d'uns 80 cm d'alada	400	1000	537.864.231	22.325.458	1771
VM-817	SRCR29	carbonera	Solà de Ràmio	PC	2013	no	Edat moderna/Contemporània	regular	Possible carbonera a uns 10 m al SE de la SRCR27. T unes dimensions de 7 x 3 m, aproximadament, i un mur frontal a la cara SE d'uns 90 cm d'alada	300	700	537.875.639	22.314.241	1775
VM-818	SRCR31	carbonera	Solà de Ràmio	PC	2013	no	Edat moderna/Contemporània	regular	Possible carbonera que es troba a uns 8 m al SE de la SRCR29. Tindria una planta allargasada amb unes dimensions de 6,5 x 3 m, i un mur de contenci d'1 m d'alada	300	650	537.879.659	22.304.203	1772
VM-819	SRCR32	carbonera	Solà de Ràmio	PC	2013	no	Edat moderna/Contemporània	regular	Carbonera a uns 5 m al SE de la SRCR31. Tindria una planta ovalada amb unes dimensions de 8 x 4 m, i un mur de contenci d'1 m d'alada per la banda SO	400	800	537.891.930	22.297.424	1773
VM-820	SRCR25	carbonera	Solà de Ràmio	PC	2013	no	Edat moderna/Contemporània	regular	Possible Carbonera a uns escadussers 12 m al SO de la SRCR31. Presenta una planta de forma ovalada, amb unes dimensions d'uns 12 x 4 m, i un mur frontal al cant sud d'uns 45 cm d'alada	400	1200	537.865.620	22.297.665	1763
VM-821	SRCR23	carbonera	Solà de Ràmio	PC	2013	no	Edat moderna/Contemporània	dolent	Carbonera ms meridional del conjunt entre el cam dels Matxos i el GR11, a uns 20 m al sud de la SRCR25. T planta subcircular, amb unes dimensions de 6 x 4 m, i un mur de contenci d'uns 1,1 m d'alada que per alguns punts est fora enrunat	400	600	537.867.852	22.272.088	1755
VM-822	SRCR21	carbonera	Solà de Ràmio	PC	2013	no	Edat moderna/Contemporània	regular	Carbonera ms septentrional del conjunt de 9 carboneres que hi ha per sobre del Cam dels Matxos, a uns 5 m al nord de SRCR17. T una planta ovalada de 3 x 5 m i un mur de contenci al costat SO de 1,1 m d'alada	300	500	537.962.541	22.375.669	1831
VM-823	SRCR19	carbonera	Solà de Ràmio	PC	2013	no	Edat moderna/Contemporània	dolent	Carbonera que es troba a uns 5 m al SE de la carbonera SRCR17. La seva planta s ovalada, amb uns eixos de 4,2 x 2,5 m i un mur frontal per la banda sud d'uns 80 cm d'alada	250	420	537.969.027	22.365.609	1829

registre	nom	tipus	denominació	institució	data	sondeig	cronologia	estat cons	descripci	ample	llarg	X	Y	Z
VM-824	SRCR17	carbonera	Solà de Ràmio	PC	2013	no	Edat moderna/Contemporània	regular	carbonera que est a un 3 m a l'est de la SRCR15. T planta ovalada, amb uns eixos de 7,15 x 5 m, i que t un mur frontal d'uns 90 cm d'alada	500	710	537.964.947	2.236.898	1829
VM-825	SRCR15	carbonera	Solà de Ràmio	PC	2013	no	Edat moderna/Contemporània	dolent	Carbonera situada a uns 3 m a l'oest de la carbonera SRCR17, de planta subcircular, un dimetre d'uns 4,5 m i mur de contenci frontal, per la banda SO	450	450	537.955.091	22.370.182	1831
VM-826	SRCR13	carbonera	Solà de Ràmio	PC	2013	no	Edat moderna/Contemporània	dolent	Carbonera que es troba a uns 6,5 m al NE de la SRCR9. T planta ovalada, uns eixos de 5,6 x 4 m, i un mur de contenci a la banda SO, molt enrunat, d'uns 60 cm d'alada	400	560	537.950.929	22.364.664	1824
VM-827	SRCR11	carbonera	Solà de Ràmio	PC	2013	no	Edat moderna/Contemporània	regular	Carbonera situada uns 5,5 m al SE de la carbonera SRCR13, a una cota similar a la SRCR9. T una planta cirucular, d'uns 4 m de dimetre, i t un mur de contenci pel sud, d'uns 1,2 m d'alada	400	400	537.957.425	22.355.715	1822
VM-828	SRCR9	carbonera	Solà de Ràmio	PC	2013	no	Edat moderna/Contemporània	regular	Carbonera situada uns 5,3 m al nord de la carbonera SRCR7, just per sobre. T una planta subcircular, amb un dimetre d'uns 6 m, amb un mur de contenci d'uns 1,4 m d'alada	600	600	537.945.143	22.361.384	1824
VM-829	SRCR7	carbonera	Solà de Ràmio	PC	2013	no	Edat moderna/Contemporània	dolent	Carbonera situada uns 4 m al nord de la carbonera SRCR5, a una cota superior. T una planta ovalada, amb uns eixos de 7 x 4,5 m, i t un mur de contenci a la banda SO d'1 m d'alada	450	700	537.940.189	22.359.207	1817
VM-830	SRCR5	carbonera	Solà de Ràmio	PC	2013	no	Edat moderna/Contemporània	regular	Carbonera situada a la part ms baixa de l'agrupaci de 9 carboneres que hi ha per sobre del cam del Matxos. T una planta ovalada, amb uns eixos de 5 x 3 m, amb un mur a la banda SO d'uns 55 cm d'alada	300	500	537.939.336	22.355.881	1817
VM-831	SRCR3	carbonera	Solà de Ràmio	PC	2013	no	Edat moderna/Contemporània	regular	Carbonera situada uns 70 m al NO de la carbonera SECR2. T planta ovalada, amb uns eixos d'uns 12,5 x 10 m, i un mur de contenci d'uns 2 m d'alada a la banda SO	1000	1250	538.317.439	22.160.189	1889
VM-832	SRCR24	carbonera	Solà de Ràmio	PC	2013	no	Edat moderna/Contemporània	dolent	Carbonera que es troba en un punt central dins el conjunt de 10 carboneres entre el Cam del Matxos i el GR11. T una planta ovalada, amb uns eixos al voltant de 6,2 x 3,5 m i un mur de contenci d'1 m d'alada	350	620	537.903.472	22.300.651	1781
VM-834	SRCR12	carbonera	Solà de Ràmio	PC	2013	no	Edat moderna/Contemporània	regular	Carbonera ms septentrional del conjunt de 10 carboneres, a uns 4 m al nord del SRMC14. T planta ovalada, amb uns eixos de 12 x 5,5 m, i un mur a la part frontal, al SO, d'uns 1,1 m d'alada per que t tota la part central enrunada	550	1200	537.894.642	22.324.067	1783
VM-838	SRCR20	carbonera	Solà de Ràmio	PC	2013	no	Edat moderna/Contemporània	regular	carbonera que est entre el SRMC18, al nord, i el SRMC16, al sud. De planta ovalada i unes dimensions de 8 x 4,3 m, i amb un mur frontal al cant de migdia d'uns 90 cm d'alada	430	800	537.920.657	22.291.604	1786
VM-839	SRCR10	carbonera	Solà de Ràmio	PC	2013	no	Edat moderna/Contemporània	dolent	Carbonera ms occidental de tota la zona, dins el conjunt de 14 carboneres que hi ha entre el Cam dels Matxos i el GR11. Presenta una planta ovalada de 8 x 6 m, amb un mur frontal que encercla la meitat meridional, d'uns 1,1 m d'alada	600	800	537.819.811	22.323.643	1755
VM-833	SRMC22	mur contenció	Solà de Ràmio	PC	2013	no		regular	Mur de contenci fora curt, d'uns 3 m de llargada i uns 80 cm d'alada que sembla reforar un repl que sestn cap al nord i cap al sud. Sembla un refor per configurar una terrassa molt estreta o, ms probablement, un pas o cam		300	537.909.329	22.311.709	1788
VM-835	SRMC14	mur contenció	Solà de Ràmio	PC	2013	no		dolent	Aterrassament petit i allargassat amb una inclinaci considerable, amb unes dimensions d'uns 3,4 x 1,6 m. S'observen carbons en superfcie i mur de contenci molt malms a la banda SO d'uns 90 cm d'alada. Sembla un mur per reforar una zona de pas	160	340	537.900.285	22.311.792	1784
VM-836	SRMC16	mur contenció	Solà de Ràmio	PC	2013	no		regular	Mur molt malms d'uns 4,3 m i una alada mxima de 90 cm. Configura un repl amb una certa inclinaci vers el SE i no s'observen carbons en superfcie, fet que fa pensar que no es tracta d'una carbonera. Podria ser un mur per configurar un cam		430	537.913.145	2.227.945	1775
VM-837	SRMC18	mur contenció	Solà de Ràmio	PC	2013	no		regular	Mur de contenci fora enrunat, que noms conserva una llargada d'uns 4 m i una alada d'1 m. Com en el cas del SRMC16, sembla que sigui un aterrassament per estabilitzar un cam o zona de pas		400	537.919.084	22.299.397	1786